

Liber

Iber Az. de celo et mundo co
tinet quatuor librios piales
In primo libro determina
tur generaliter de toto universo
In secundo libro determinat
ur principalissima pars universi
scilicet de corpore celesti.

In tertio libro determinatur de ignobiliori pars universi
scilicet de pte elementis et opiniones antiquorum.
In quarto libro determinatur de eadem pars secun
dum propriam opinionem.
Primum liber habet quattuor tractatus.
In primo tractatu ostenditur ipsum esse finitum
In secundo tractatu ostenditur ipsum esse infinitum secundum magnitudinem.
In tertio tractatu ostenditur ipsum esse tam unum
In quarto tractatu ostenditur ipsum esse infinitum secundum durationem.
Secundus liber habet tres tractatus.
In primo tractatu determinatur de celo taliter
de principalissima parte universi.
In secundo tractatu determinatur de partibus eius nobilioribus scilicet de astris.
In tertio tractatu determinatur de terra ut circa eadem sicut circa centrum celum circulariter.
monetur.

Tertius liber habet quatuor tractatus.
In primo tractatu ponit generatio corporum nat
uralium secundum antiquos qui reprobantur.
In secundo tractatu inquiritur virtus corpora ha
ceralia mobilia motu recto sunt grauius aut leuius et
qualiter sunt mobilia naturaliter et violenter.
In tertio tractatu ostenditur utrum elementa sint
finita secundum numerum vel infinita et quod sunt
generabilis et corruptibiles.

In quarto tractatu ostenditur qualis sit modus gen
erationis elementorum et virtus sunt propter figuratas.

Quartus liber habet tres tractatus.
In primo tractatu recutuntur opiniones antiquorum
de gravi et leui ostendendo per quod grauius et leuius mo
mentum ad sua loca naturalia.
In secundo tractatu determinatur de differentiis
gravius et leuius ostendendo et ostenditur corpus
simpliciter graue et corpus simpliciter leue
et corpus graue aut leui respectu.

In tertio tractatu ostenditur numerus elem
entorum probando ea esse quatuor et non plura cum hoc est
clarando quod figura est causa et motus.

Capitulum primum libri de celo et mundo.

Prohemium ad totum librum.

Capitulum primum tractatus primum in quo ostenditur
de mundo est perfectus.

Capitulum secundum in quo ostenditur et ultra elementa sit
vadum quintum corpus simplex.

Capitulum tertium in quo ponitur differentia inter
celum et elementos.

Capitulum quartum in quo probatur et motus circu
lari nullus est motus primus.

Capitulum pentimum tractatus secundum in quo probatur et im
possibile est corpus infinitum mobile motu circulare.

Capitulum secundum in quo probatur et impossibile est
corpus infinitum per rationes naturales causas.

Capitulum quintum in quo probatur et impossibile
est corpus infinitum per rationes logicas.

Capitulum sextum tractatus tertius in quo ostenditur
et non est nisi unus mundus.

Capitulum decimum in quo probatur et non est possi
ble esse plures mundos.

Capitulum primum tractatus quartus in quo ponuntur op
iniones antiquorum et de eternitate mundi.

Capitulum secundum in quo ponuntur dictiones necessarie
ad propositiones ostendendae.

Capitulum tertium in quo ostenditur mundus esse insi
nitum secundum durationem.

Capitulum quartum in quo reprobatur opiniones
antiquorum circa eternitatem mundi.

Capitulum secundum libri de celo et mundo.

Capitulum primum tractatus primum in quo determi
natur de eternitate celorum.

Capitulum secundum in quo ostenditur de diffi
cilitate posse celum.

Capitulum tertium in quo declaratur causa plus
ralitatis mundum celestium.

Capitulum quartum in quo determinatur de
figura celorum.

Capitulum quintum in quo determinatur de ca
racteribus celorum ad meridiem magis et ad oppositum.

Capitulum sextum in quo ostenditur motus pa
rtium celorum esse regularem.

Capitulum primum tractatus secundus in quo in
quiritur de natura stellarum.

Capitulum secundum in quo determinatur de motu astro
rum et terrenorum ex motu astrorum non causulis sonis.

Capitulum quartum in quo ostenditur ordo que
stria habent ad invicem.

Capitulum quintum in quo determinatur de
figura astrorum.

Capitulum sextum in quo solvit aliquae questiones.

Capitulum primum tractatus tertius in quo pon
tur opiniones antiquorum de fini et motu seu quiete
terre.

Capitulum secundum in quo ponuntur aliae op
iniones antiquorum de quiete terre.

Capitulum tertium in quo determinatur de figura de
terre secundum opinionem Az.

Capitulum quartum in quo ostenditur et terra est
figura spicula.

Capitulum tertium libri de celo et mundo.

Capitulum primum tractatus primum in quo sit con
tinuatio ad precedentias ponendo ordinem occidens.

Capitulum secundum in quo ponuntur opiniones

Liber

antiquorum circa generationem & corruptionem
corporum naturalium

Capitulum tertium in quo reprobatur famositas
ex cœlo.

Capitulum primum tractatus secundi in quo on-
ditur quod corpora naturalia habent modos naturales

Capitulum secundum in quo ostenditur quod gra-

vitas & levitas sunt principia necessaria modis recti-

Capitulum tertium in quo ostenditur qualiter gra-

tua & leuis sunt mobilia violenter.

Capitulum primum tractatus tertii in quo premiu-

tuntur quedam pōnendo distinctiones elementorum

Capitulum secundum in quo ostenditur virū elementorum

sint finita seu numerum vel infinita.

Capitulum tertium in quo ostenditur quod non est tantum

unum elementum

Capitulum quartum in quo ostendit quod elementum non

sunt perpetua sed continuae adinuicem generabilis

& corruptibilis.

Capitulum primum tractatus quarti in quo

ostendit quod elementa non generantur adinuicem per

segregationem nec per transfigurationem nec per re-

solutionem superficiem.

Capitulum secundum in quo ostenditur quod elemen-

ta sunt per se figurata rationibus sumptibus ex natu-

ra loci & generationis corporum.

Capitulum tertium in quo ostenditur idem ratio-

nibus sumptibus ex passionibus & moribus virtutibus

elementorum.

Capitulum quarti libri de celo & mundo.

Capitulum primum tractatus primi in quo premi-

tuntur aliqua propositione deservientia.

Capitulum secundum in quo recitatur opiniones

antiquorum de gravi & leui.

Capitulum tertium in quo ostenditur propter quid

gravis & leuis mouent ad sua loca naturalia.

Capitulum quartum tractatus secundi in quo deter-

minatur de differentiis gravium & leuium.

Capitulum secundum in quo ostenditur quod est secundum

corpus simpliciter graue & corpus simpliciter leue

& corpus graue aut leue in respectu.

Capitulum primum tractatus tertii in quo osten-

ditur numerus elementorum probando ea esse quat-

tuo & non plura.

Capitulum secundum in quo ostenditur quomodo

figura est causa motus & quo non.

Liber

Arume cuperem illigines

atque oportet solum viri ea in me vium ingenuum ac facultatem esse. ut ea que de natura nobis a prioribus sapientia plenissima oratione differeret possit. Ut enim cum huius rei amplitudines intueor. vestigia gravissimum iudicium considero nisi sita habitanter via ac peniuolentia me admoneantur. Uleretur ne si quod ea de re hoc loco diceret id ipsum a vobis puerilium ac exire esse arbitraretur. Tanta nam est nature codicitione mirabiliter atque oculata ut ea huius metes admiramur non desinat neque in ipsa auctoritate expliqueat. Quia propter si ab eiusmodi rei enarratione me absentes sum et ad cum Aristotele librum me coquerram quem vos consilio proprio ame exponendum esse confluimus: prout ergo facile veniam a vobis interratae sequar. In primis in divisione quodam permittam et qua huiuslibri de celo et mundo quae maribus habeo ad alios quos. Apud hunc series plane monstrabimur. Phisica quae ut priuati phantasias diceretur in qua tuor ptes distributa est. quas oea philosophorum princeps. Apud in suis cothicebus nobis explicavit. Et carum prima est quae in discendi subtilitate consistit. et hac in suis libris logice tamquam ad eum partem sophistica quam est realem copiosissime inuestigavit. Secunda est quam aliquam metaphysicam et physicas divinam vocant et hac in. xii. libris methaphysicam aut. xiii. vi quoque opinio est ubi illissime pertractavit. Tertia pars est quam mox phisiam appellauerit. et hoc in tres partes decatur ut in ethica cam que in ethicis traditur et politica que in politica et economica que in economicis preservatur.

Quarta et ultima pars est phisica naturalis que est corporis mobilis in qua est mobile considerat. Et hec in octo principales dividitur partes. Nam qui consideramus corpus mobile in quantum huius est rationes eorum tamen non descendendo ad aliquam spem motus et sic habemus primam ptem philosophie naturalis que traditur in octo libris philosophorum in quibus consideratur corp' mobile in eis solus. Aut

consideramus corpus mobile est res spacio velocius dendo ad aliquam speciem motus. et nesciunt consideramus ipsum contracte ut est mobile ad ubi. et sic habemus secundam ptem phisie naturalis que traditur in quantum huius est celo et mundo si quis consideratur de celo et elementis que continent uniuscum ut sunt corpora localia mobilia. Aut consideramus corp' mobile contracte ut est mobile ad formam in generali tamen non descendendo ad formam huius ipsius vel illius: et sic habemus tertiam ptem phisie naturalis que traditur in duob' libris de generatione et corruptione. Aut adhuc magis consideramus corpus mobile ad formam: quae ad formam mixtum imperfectum: et sic habemus quartam partem phisie naturalis que traditur in quanto libris mechaus. in quibus determinatur de ratione et proportione. et de aliis mixtis ipsius. Aut consideramus corp' mobile ad formam mixtum perfectum inquit enim et sic habemus quintam partem quae patet ad eum. Aut secundum librum ad manus nostras non peruenient loco cuius compositum. Albertus magnus librum quem est mineralium et mineralium. Aut consideramus corpus mobile ad formam mixtum perfectum sicut in relatione tamen ad eius operationes que se tenet ex parte principaliutate ut sunt videre audire intelligere et scire. et sic habemus sextam partem quae in tribus libris de causa traditur. Aut consideramus corpus mobile ad formam mixtum perfectum sicut in relatione ad operationes et quae se tenet principaliter ex parte corporis. ut sunt vigilare dormire memorari et sic de talibus et tunc habemus septimum partem quae traditur in pte naturalib'. Aut consideramus corpus mobile ad formam mixtum perfectum sicut adhuc magis dicitur. et finitimes magis speciale et sic habemus octavam et ultimam partem quae traditur in libris de vegetabilibus et plantis et de animalibus. Ex quibus dictis possunt aliquam apparet. Primo quidem apparet que est differentia inter subiectum rationis philosophie naturalis et subiectum libri philosophorum quantum subiectum phisie naturalis est corpus mobile consideratum per res proprias et communes. Sed subiectum libri philosophorum est corpus mobile consideratum solum per res communes. Secundo apparet quae est origo huiuslibri de celo et mundo ad alios libros naturales quiam est secundus in ordine et immediate sequens libri philosophorum: cum enim in prima parte phisie naturalis determinetur de corpora mobilibus in communione solum quod sit in libro philosophorum: et in secunda de corpora mobilibus ad ubi contracto. quia motus localis est primus motus et huius est de celo et mundo. Sequitur librum de celo et mundo immediate sequens librum philosophorum. Tertio apparet quod magis debemus dicere quod corpus mobile est subiectum phisie naturalis quod est non mobile. Et similiter quod corpus mobile ad ubi est subiectum libri de celo et mundo. et non ens mobile ad ubi. Ratio est quod quodocunque aliquius scientie subiectum componitur ex aliquo materiali et aliquo

Primus

formali rationabile est & formale competat malis
& rationes eius. Modo esse mobile competit corporis
naturali inquantum corpus naturale. quod est corpus
naturalis est per se mobile. & est per se mobile & est cor-
pus naturale. Sed est mobile non competit enim quan-
tia eius. quod non est ens est mobile quare et. Quare
apparet quod est titulus huius libri. Intitulat enim
liber de celo & mundo. cum enim eo principaliter con-
sideratur de corpore mobili ad ubi. & inter ea celum
et dignum & nobilium. hinc est ab eo sumpsisit de-
nominationem. quod est in hoc libro principaliter consideratur
de clementia quod hunc medium iterum constituit ideo
ab eo & denominatur. quare dicitur liber de celo & mundo. quibus taliter declaratio. reliqui est ut
ad libri coniunctionem ad aliud qui eis pcedit. & eius
demonstracionem ac et expositionem accedam.

Prohemium ad librum de celo & mundo. Ap.

Enatura scientia est re plurima videtur
circa corpora & magnitudines & horum
existent passiones & motus: adhuc autem
circa principia quecumque talis substantiae sunt: Natura. n. constantius hec
quidem sunt corpora & magnitudines. Hec autem habent corpus & ma-
gnitudines. Hec autem principia ha-
bentia sunt.

Postquam Ap. in libro de celo & mundo determinauit de corpo-
re mobili i. e. in hoc libro de celo & mundo. deter-
minauit de corpore mobili contracto ad ubi. Et dividitur iste liber in duas partes: 1. prohemium & tractatus
tractatus ictus ibi: primus quidem ictus. Prima pars
dividit in duas. quod in prima Ap. pone coelusionem
qua intendit. & in secunda eis probat. Secunda ibi natura. n.
constantius. De prima parte Ap. intendit hanc co-
elusionem. Maxima pars scire natus est circa corpora &
magnitudines & circa passiones & motus ipso &
circa principia starum rerum. Pro introductione
illius partis sumit cui comedit. Intelligentius primo
fui Ap. commentor. & q. Ap. in libro incepit prius
narrare subiectum huius artis. i. scire natus. Et hoc
facit cui dicitur corpora & magnitudines. Secundo in-
tellegendum fui Ap. q. notat dixit Ap. maxima
cognitione secundum antiquam translationem: & tunc plura
sum noua & non dictio. & quod naturalis artis confi-
derat de rebus a qua sunt etas. & de vacuo infinito
& similibus vel sum alios hoc dixit pp. aliam de q.
considerat naturalis philosophus h. non sit de rebus
enumeratis. Tertio intellegendum fui Ap. q. Ap.

non intelligit idem per cognitionem & scienciam. loco dicit per tam
quod ubi noua translatione habet de nativa ferre pluri-
ma. antequam haberet maxima cognitione naturae & scien-
tia demonstrativa non
veneratur terminis finiorum. Illud autem declarat du-
pliciter. Unus dicere q. per cognitionem Ap. intelligit
imaginationem. i. primam apprehensionem scibilius. & per
sciam intelligit fidem. i. adherentiam ad illa scibilia
apprehensa per imaginationem. Aliomodo & melius dicit
q. per cognitionem intelligit cognitionem primam q.
est cognitionis primo & principio. & per scientiam intelligit
per cognitionem pueritatem a prima cognitione que est
cognitionis conclusionem demonstratarum & principia.
Quarto intelligentius fui Ap. circa illam particulariam
corporis & magnitudinem. & per corpora Ap. intel-
ligit enim diuisibilium fuisse dimensiones. & cum
magnitudo diuisibilis in linea superficie & corporis. per
magnitudines intelligit magnitudines alias a cor-
poribus. v. lineas & superficies. & docet intelligere
q. de oibus magnitudinibus est consideratio natus.

Quidam tamen dicunt q. Ap. dicit magnitudines per
opinionem. Democriti q. posuit corpora atomaria
indivisiibilia. Nam ruit Ap. ea esse magnitudines et
per consequentem diuisibiliam. Et subdit Ap. q. natus
considerat de magnitudinibus & etiam mathematicus
differt erenter tamen q. naturalis considerat de eis ut sunt
termini corporum naturalium. Sed mathematicus ab
stat: eas a mensurabilibus considerando de eis ut sunt
quanta mensurabilia. & h. potest scire ex aliis libris.
& maxime ex sedo phisico. ubi dicitur ab trahentibus
non est mendacium. Quinto intelligentius fui Ap.
q. per passiones Ap. intelligit qualitates essentiales.
entium naturalium. ut sunt qualitates actue. & fui lo-
curi motus q. ideo dicitur essentiales q. essentialiter
in sequuntur formas libales ipsorum. & per motus intelligi-
git vias ducentes ad generationem & dilatationem & contrariatu-
m essentiarum. Et subdit q. omnia aut sunt subtilitatem
aut accidit aut via ducentes adesse. Ap. q. via vir-
tus sunt transmutatio. q. dictum quod habet intelligi du-
bitatione videbitur. Secundum autem temulum per
motus intelligit Ap. mutationis rerum naturalium.
quibus non mutatur aliquid de sua re more. ut est
motus localis. & per passiones intelligit mutationes
quibus mutatur substantia rei. ut q. res generantur vel
consumuntur fui se vel suas qualitates sensibiles.
Tercium thomistus dat alias explicationes dicens q. per passiones intelligit pro-
prietates. & per motus intelligit optiones rerum naturalium
que non sunt sine motu vel per passiones intelligit
omnes motus. & per motus speciales motus loca-
les. Secundo intelligentius fui Ap. q. per primum
principia Ap. intelligit casus corporum naturalium & ac-
cidentium eosdem: q. scientia rerum naturalium & ac-
cidentium sequentia casus non copiatur nisi per scientiam
causalium ut innotuit Ap. in prologo phisico. dicens
tunc n. arbitramur cognoscere nunquam casus pri-

Primus

mas et prima principia cognoscim⁹ et vias ad elemēta. Ex quibus inferit q̄ pco:pora et magnitudines. Az. intelligit sibi scientie naturalis. ut passioes et motus intelligit proprietates q̄ de eo inuestigantur in scientia nati. et per principia corp⁹ intelligit principia subiecta q̄ que tangunt per cas⁹ demonstrat̄ passio-nes de eo. Septimo intelligend⁹ est Aue. q̄ cu di-ct⁹ Az. i principijs cuiuslibet qd̄ assimilat isti na-tur⁹ sibi translationem antiquā: vel quocūs talis be-sic⁹ translationem nouam. videtur ex h̄ velle q̄ philosop⁹ naturalis nō solū h̄ considerare cas⁹ et principijs rectu natiū simpliciū: sed cu hoc et rerū eis similiū. s. mixtis cōpositis ex illis. Sic dirige litterā. scia d̄ natura. i. naturalis ferre plurima. i. p̄ maxima et parte videtur. I. c̄ exīscūcā corpora: s. simplicia et magnitudines. s. alias a corporib⁹: et circa passiones et motus hoz. s. corporuz et ma-gnitudinū: aut pro sed adhuc circa principia. I. cas⁹ corporuz et magnitudinē passiones et motu⁹ eoz et circa quocūq̄ idest oīa q̄ sit talisbe. i. nature. et sunt corpora mixta ex simplicib⁹. Nā. n. cōsta-n-tiū. Tunc Az. entinemane pbat cōcūsionem su-am. Et intendit talem rationem. maxima ps scie-ux naturalis est de plurimis rebus naturalibus ergo cōclusio est vera tener p̄a p̄r hoc. q̄ pia cōstantia natura aut sibi corpora et magnitudines: aut haben-tia corp⁹ et magnitudines: aut principia habentia corp⁹ et magnitudinē. De ista ratione poluit so-lum. p̄lationē cōsequētū cū dicit natura. n. cōstan-tium et. Pro cuius partis declaratione intel-legendum primo sibi Auer. circa finem commenti-pri q̄ per co:pora et magnitudines Az. intelligit corpora: similiū. i. et sunt quartuoz elementa et ce-lum. p. b. et a corpus et magnitudinē intelligit cōpo-rita ex simplicib⁹: et sunt mixta ex illis et potissime bruta alia: et alia et plantae de quibus cōsiderat naturalis et partes principales. Alter m̄ ext o-nis sacerdos thomas hanc partem dicens q̄ p̄ cor-p⁹ et magnitudine nec intelligit Az. corp⁹ iani-mata: et sibi lapis lachum. et per habentia corp⁹ et magnitudinē intelligit corpora et. Et nec p̄a cōtra intelligit aliam et vñ in ieris et forma. In tellicend⁹ secundū fin Auer. q̄ principia entiū: na-tūrālūm sibi duplicita quedam sibi o pūma: que sibi causa corporū simpliciū. et hec sunt materia et forma. Quodā sunt principia secundaria et hec sunt elementa ex quibus cōponunt mixta cōsimiliūm partū. Et ex hoc inuitur et triplices est cōpositio rei naturalis: prima ē cōpositio corporum simpliciū et elementoz et materia et forma: secunda est cōpo-ritio mixtoz habentia partes cōsimiliūs imedi-ate et simplicib⁹ elementis: et est cōpositio carnis et ossis et similiū. Tertia est cōpositio mixtorum hñtium d̄ ueritatem. in partibus ex mixtione cor-porum similiū p̄tū sicut ē cōpositio hois ex carne et p̄ste. Et rango istarū cōpositionū est: q̄ oē qd̄ com-

ponitur: cōponitur ex his in que resolutur. Unde mixta ethrogena resoluuntur in hōgena et homo-genea in hōlementa: et elemēta ultimū in materiā et elemēta. Intelligend⁹ tertio fin Aue. q̄ Az. ex dictis eius intendit et naturalis cōsideratio est circa duplicitem modū corporum naturalium. s. sim-pliciū et compoſitoz et circa cas⁹ et principia in iis s. materiali et forma et circa cas⁹ et principia acci-dentiū eoz. Ordina si litterā enim p̄ certe cōstan-tium natura. i. rerū naturaliū: hec quidem sibi cor-pora. s. simplicia et magnitudines hec aut̄ habent corp⁹ et magnitudines ut q̄ sunt mixta ex illis: hec aut̄ sunt principia habentia corpora et magnitudi-nes: ut materia et forma et elemēta et. Circa cōmen-tum dubitatur. Utru m̄ minis entia sint sibi aut̄ acci-dentia. aut̄ vi: ducentes adesse illos. Et arguitur q̄ nō q̄ dato illo sequerentur et aliquid esset qd̄ nō esset ens: consequens est impossibile. Et probatur consequētū: q̄ ens obidit a phō. q̄. metaphysice sufficiens in substantiā et accidente ergo si ali-quid est qd̄ nec est sibi nec accidente ut sequitur ex dicto Auer. sequitur et aliquid est qd̄ non est ens.

Ad dubitationē respondetur p̄mitendo istas distinctiones q̄ sibi et accidente possunt dupliciter capi. Unomō large p̄ oī eo quod habet esse esse-tiale vel accidentale quocūq̄ illud habeat. et sibi ul̄ inde esse sibi perfectum sibi imperfectum: et hoc mō ca-pientur a r̄bo. vñ. metaphysice dū ens dividuntur i-stantia et accidente et sic non capiuntur hic ab Auer. Aliomō cariuntur magis stricte solum p̄ eo qd̄ ha-bet esse sibi vel accidentale cōpletū et perfectū: et sic capiuntur hic ab Auer. dū dividit ens in sibi et accidente et via ab hec. Unde p̄ viaz ab hec habe-mus intelligere ens habens esse sibi vel accidenta-le incompletū tamē et imperfectū qd̄ rerū vñteriorēz motū perficitur et si aliquid qd̄ est sibi vel accidente primo modo: nec est sibi nec accidentis secundo mō: et sibi que ē ificeri aut qualitas sui motus: et quo vñterius apparet solutio ad argumētū: qm̄ conce-dendum est et aliquid est qd̄ nec est sibi nec acci-dens secundo mō: et n̄ est ens. Iz non sic concedendū p̄simo mō capiendo sibi et accidente. Sed adhuc cō-tra hāc solutionē instatur: q̄ Auer. addit q̄ he viē sibi vñ transmutatione. Sed forma que ē ificeri rūta caliditatis nō est transmutatione: ergo non est via: et tū habet esse imperfectū. Item tempus fin ista cōpo-ritiōnē esset via: et p̄sequētū transmutationē: co-sequētū est fallū: et tempus sit mensura omniū tra-smutationū: et passio in sequētū motū. Dūcre spondēt p̄tē cū distinctione burlei de motu quaz ponit tertio phīcōū et motus capiū tripliciū Uno mō p̄ forma fluente tendente ad vñteriorē perse-cutionē. Et sic caliditas dū est infieri et ierendi est mo-tus: secundo mō p̄ fluxu forme: et sic ē transmutatione successiva que vere dī ist mōns. Tertio modo p̄ duratione successiva cōtinua fin longitudinez

Liber

successiōis habente prius et posterius formaliter: et sic tempus dicitur motus: et ex hoc soluitur argumentum q̄ caliditas que est in fieri et tempus sunt motus et transmutationes. Et diuersimode. Et hi tres motus etiā diuentur vie. Unde forma dimuta dicitur via: q̄ est medium transitus a forma imperfectori ad magis perfectam: fluxus etiā dicit via et magis proprietate: q̄ est via in terminū ad quæ quod t̄cet acquiri tempus similiter dicitur via. p̄ quanto est mensura flatus et vie in terminū aequalē. Dūmū capitulo prīmi tractatus libri prīmi de celo in quo ostendit q̄ mundus est p̄fectus.

Ontinuum quidem igitur est q̄d diuisibile in semper diuisibilitate.

Postq̄ Ar. posuit p̄hemū nūc ponit tractatum qui diuiditur in quatuor libros i quo rūm prīmo determinat generaliter de toto vniuersitatis. In secūdo de principalissima parte vniuersitatis. I. dico p̄tē celesti. In tertio determinat de ignobilissimā parte vniuersitatis. s. de parte elementarij et hoc fīz op̄monies antiquoz. In quarto determinat de eadēz parte fin prop̄am opinionem. Secūdus liber iti p̄tibi q̄ quidem igitur neq̄ sacru est omne celum. Tertius incipit ibi: oē primo qnide igitur celo: q̄tū incipit ibi: oē graui autē leui. Prūmū liber continet quatuor tractat. In primo Ar. probat vniuersitū esse complete perfectum. In secūdo p̄bat ipm esse finitū fin magnitudinem. In tertio p̄bat ipm esse finitū fin multiplicidinem. In quarto et ultimo probat ipm esse infinitū i duratione. ibi secundus tractatus. Sed quia autē plures mundo sibi quartū hūi autē determinatis. prūmus tractatus coniunctus quartuor capitula. in primo ostendit q̄ mundus totaliter sit perfectus. In secūdo ostendit q̄ preter quatuor elementū sit vnu aliud corpus simplex. s. celū. In tertio ponit dñam inter celus et quatuor elementā. In quarto ostendit q̄ motu ipsius celī nullus motus est contrarius. Secūdus cap. ibi de his alī que fin spēm: vnu ibi qm̄ autē que quartū ibi q̄ autē nō est circularis. Dūmū capitulo: habet duas partes: un quārū prima permittit duas necessaria ad prop̄ositū et in secūdo crequitur. p̄bando intentū ibi secūdo: itaq̄ quoniamq; et totu; s. Di main duas: s; q̄ duas necessaria permittit: i secūda corpus aet. De primo premittit definitiones etiā q̄tū dicens: q̄ continuū est qd̄ est diuisibile in semper diuisibilitate. Circa hanc partē intelligendū p̄tē. Huc cōmento secundo q̄ Ar. hic incipit definitione continuū: proponit i definitione corp̄us: s; cuius sit eius genus: qd̄ Ar. enī diffinitus: q̄ est sūmū huius artis. Et op̄erū quālibet articulē p̄tua decifra: s; hūi de q̄o corp̄us considerat. et q̄ communū sit genus ad corp̄us: s; q̄ diuiditur in has p̄pes que sunt

linea superficies: corpus locus tempus et motus. In intelligendum secūdo q̄ Ar. nō probat hīc hanc definitionē: sed eam supponit velut probatā. sexto phisicorum. Intelligendūst tertio secundum. Auer q̄ ex hac diffinitione apparet dīa inter qua titatē continuū et discreta. P̄dquo notandum v̄ b̄ videri. i. phisico p̄ et econtrario est in magnitudi ne et numero in appositione et diuisione. Nam in magnitudine i appositione est status cū si solū finita magnitudo. Sed in diuisione est processus in infinitum: cū sit diuisibilis in semper diuisibilitate: i numero et econtrario in appositione est processus in infinitum: cū si numero finito sit alijs maior: sed in diuisione est status ad unitatē: que ē indiuisibilis.

Intelligendū quartō finū lāncū thōma: q̄ de continuo: ouē dāatur diffinitiones. Unam fo: malus quā ponit Ar. in predicamento quantitatis dices et continuū est cui p̄tes ad vnu cōdē finitum copulans que dicit formalis: q; ea ponitur. Unio q̄ se habet ut forma continuū. Alia materialis que ponit hīc dīcet q̄ continuū est qd̄ est diuisibile i semper diuisibilitate. Et hec dicitur materialis: quia datur per partes que dicunt materialiū: et recte sic fecit: q̄ logicis versatur circa rationem et formam. Naturali autē circa materiaū.

Corp̄us autē q̄ d̄ oīquaq̄ diuisibile.

Premittit secūdū necessariū et ē diffinitione corporis. Et duo facit primo eā ponit secundo. p̄bat ibi magnitudinem aut. De prima dicit q̄ corpus est qd̄ oīquaq̄ est diuisibile pro quo norandum q̄ illa particula diuisibile oīquaq̄ potest dupliciter expositi. Unomodo oīquaq̄. i. secundum oēm partem eius. Et hec expositiō non est bona: q; linea et superficies est diuisibilis fin oēm eius partē. Secūdo mō oīquaq̄. i. secundum oēm dimensionē i spē s. longitudinem latitudinem et profunditatem: et hec expositiō est bona.

Magnitudinis autēm quidem ad vnuū linea. Qd̄ ad duo planū. Qd̄ autēm ad tria corporis.

Probat diffinitionē corporis et arguit sic corp̄us est diuisibile secundū tres dimensiones ergo est diuisibile oīquaq̄. De ista rōne Ar. sic p̄cedit: q̄ primo probat ansē secundo p̄nam et infere et probat vnam conclusionē facientem ad prop̄positū suū ibi secunda. Et preter has ibi certa quādmodū enim aūt. De prima Ar. p̄bat ansē sue p̄ne dices q̄ cō magnitudo sit trīplex s. linea superficies. et corp̄us et linea sit diuisibilis solū lōcū vna dimensionē. s. longitudinem et superficies solū scēm duas. s. longitudine et latitudine corp̄us erit diuisibile scēd̄ tres dimensiones s. longitudinem et latitudinem et profunditatem. Et p̄ter has non ē alia magnitudo. p̄pter tria oīa esse, et ter om̄i oīquaq̄.

Primus

Probat ḥna dicit qz p̄ has tres magnitudines seu
dimē id est h̄a e alia & corp̄z illas e divisible sed ip̄z
eō dūisibile oīquaes. Līca h̄a p̄tem intelligent
du primo fīm Auer & corpus eō dūisibile solum
fīm tres dimensiones qz possibile eīt in to ponere.
foliū tres dīametros se orthogonaliter in eodem p̄
pōto mutuū interlēcantes. & tō nō eīt dare cītam dī
mensionē seu magnitudinē qd Az. hic nō pb̄at f̄z
p̄fūdet solum & accipit tanq; pb̄atū a mathemati
co p̄bāre. n. q̄ foliū sunt tres līce se orthogonaliter
interlēcantes in eodem p̄cūro est mathemati & nō
naturalis. • Intelligentur & fīm Auer. q̄ Az. no
tificādo corpus notificat līnea & superficie ut in
nuat m̄s esse magnitudines in specie sic cīm tres
fūndimēnſiones. Unde numer⁹ magnitudinū p̄
porcionāl numero dimensionū & ecōtra. Intelli
gentiū tertiu & Auer. q̄ Az. hic utrōque diuisiua
& inductiua & h̄c se p̄t inuata q̄ ad has plūsioes
pb̄adis suffic̄ rō plūsiaua & non requirit dōmostratio

Quemadmodum h. autem et pythagorici totum et omnia tribus determinata sunt et sumatio. n. et medium et principium numerorum habent eum qui omnes hic autem cum qui trinitatis: In hac parte qd facta est mentio d. numero triario dimensionum et magnitudinum probat ap. Iam aduersi omnia facientes ad propositi sui. Numerus trina rupes numerus pcc et ex qd sequitur qd corpus ha- beat tres dimensiones finitas est diuisibilis qd ipsum est pfectum et diuidit in tres finas et tres roes ad. u- cuiuslibet aperte quod ubi terrena assignamus auctor. De prima intendit id rationem ille numerus est pfectus quo oia lucimurata pfecte sed numerus trinarius est huius ergo. et maior nota et minorem declarat auctor publadigorum dicentes qd oia et tertia tribus im- nant. s. principio medio et fine d. ista roe ponit miro ris declaracione dicens quemadmodum et. Intel- ligendu fin Auer. qd postquam Ap. fecit roem certi- ficationem suu propositu ex inductione nunc ponit rationes famosias et est de eius qd ueridine. Et subdit qd pa- to decro est famosa qd omnes loquentes coiter et maxime pictagorici terminat omnes res tribus. s. principio medio et fine tam numero per se quam numerus trinarius est numerus oia et cuiuslibet rei: Propter qd a natura a cipietes tan- quam leges illius et ad sanctificationes deorum utimur numero hoc.

deoz utimur numeri doc
Adducit secundū rōem dicens illi numerus est
pfectus quo tāq a natura ipsius accipientes vrimur
in rebus maxime pfectus trinitas est huius ergo
tē maior nota et minorum declarat in ita dicens q
in actrici deoz et in legibus nřia vrimur trinita
te. Intelligendū primum fī. Aver et ista et alia

ro famosa p̄ibans numerū trinariū esse p̄fectus nō
larores legis precipiunt ut orōnes & sacrificia dō-
rū sīt fīm numerū trinariū. Unde legislatorū auctorē
īstū numerū hoībus vt insequerent nāz & vt lex na-
turā insequeat. Ex quo istē q̄ fīm īstū numerū
īnariū tenemur magnificare creatōrem remotaū
a mōis creaturaz i orōb̄ & sacrificiis cū īsta talis
nō sīt nīl ad magnificandōnē creatori. Intelligē
dū? Fīm albertū q̄ sic i lege noua nō vīnūr trin-
tate. l. p̄fē rīflīo & spū scō ira in lege atq̄ vīebāt tri-
nitate i sacrificio dōc̄p. l. liburis orōt & cantu.

Assignamus autem et appellationes secundum modum hunc que. n. duo ambo dicimus et duos ambos oes aut non dicimus sed de tribus haec predicationem dicimus primum:

Adducit inā rōem quā Auer. dīc famo lā eē qz
sumi ex cōi mō loqndi t̄ et alis ille numer. eē p̄d
d̄ q̄ p̄tē d̄i h̄s numer "trinari" et būi "ḡ" tc. z̄? n̄
nota t̄ maior declarabit iſra qz oē totū t̄ pfectui idz
lūt̄ hoc ar. Auz. p̄tō p̄tō minoē dīnade s̄bdit qd̄
dā dīnū hoc at̄ p̄tā dīc qz fūm būc modū loqndi
assignamūl. i. dicim⁹ de duob⁹ abō t̄ nō vē p̄tō at̄
d̄ trib⁹ dicim⁹ omne.

Hoc autem quoadmodum dictum est propter naturam ipsorum sic inducere sequimur.

Subdit qd hoc accidit nobis pp nám q hui idu-
cere nos sequimur q sic ipsa i nálib' pót' plement
tu in numero mario si nos ponam' i' actib' nris' &
vitamur numero mario tág' numeris pfecto. In
telligentia fm Auer. y Az. dicit sequimur nume-
ru trinitati pp nám huius iducere. Per nám idelli-
git Auer. nám natam' p nám tale habem' intellegé
hec trienota q pfectum' i ecp' náz' naturaté q é ipse de-
Deum dicit qz' lumen' pfectum' p náz' natum' pfectum' idem sicut
sed ovatores nature. Ex qz' viterbi' sicut qz' i opari
onib' nris' voluntariis iuncti pfecto i trinitate q hui
ita facit i reb' nálib' & qz' oēs leges & iustitiae sit
ipsoite voluntarie illa sibi in positi q sequunt op' na-
ture. Circa dcā cadut dubitatio. Pris' q disfunctio
ne pntinui qz' aliquid' pntinui' è diuisibilitate
q' disfunctio mala assūptu' pbat triplici' p' capio si
lū vnfiforme p totu' i rflata cui applicat' ex laeterib'
duo agēta qz' eq' potest ad trahib' ver' f' das oppo-
sititas q habeat pportionem aequalis i' eq'litate super
resistēti fil' i trahib'. Et tñ fil' fraget i' maq' z
roe i' vna pte qz' i alia g' i oēm p' possibile est fragi
& p' eq'li' i' iustibilitate. Scio capio vas vtre
plenu' aq' i' nihil possit ingredi & sit vnfiforme &
poñat i loco frigido i' tñ qz' q' p' deplet' i' mōz' locu' dc
cip'z & tñc ne det va' u'frager' & n' magi' i' vna pte qz'
i alia ve' i' lupra argueat' o' filio z' Scio dubitatio
est q disfunctio ne' copotis qz' celu' est corp' & tñ n' è

Liber

est siquaq; diuisibile lmo nō est diuisibile eus sit in generabile r corruptibile fm ap. r diuisibilias ar guat corruptioes. Tertia dubitatio ē q; videtur q; plures sunt diuisiones q; tres. qm linee pcedent ab humero dextro ad genu sinistrū correspondet aliq; dimensio. t nō aliq; de illis trib⁹ ḡ r. Quartā dubitatio ē q; vī q; def̄ q̄ta magnitudo hñ latitu din⁹ r pfūditate solū sū imaginārū supficiē p̄nū antē supficiē p̄c̄ hois q; iferor illa. n. menurat linea latitudinis r linee pfūditatis. Ad primam dubitacionem tenetū esse diuisibile in infinitū r p̄p̄det aliqui r ad quo p̄mo dñt multiplicū p̄ o q; nō dat tale filii vel viri uniformi. s; hec re spōdo fugit. r q; nō frāget q; refūter nā cōs⁹ sed qd̄ ipsa sit cōs⁹. Iera 3° q; frāget magis in vna pte q; in alia pp̄ meliorē agentis applicatōem. Adhuc m̄ dubiu remanet de vitro. Quarto q; rōe iſuentie aliqui parū maliōle magis illa pte frāget. Ad secundā dubitacionem r̄ndetur duplicitā p̄o q; celum vt celū nō est diuisibile. sed bñ vī corpus. Alī r me lius q; aliq; p̄t̄ dici diuisibile duplicitā. Uno p̄ separationē partī a parte: iſ celū nō est diuisibile. Alio mō p̄ designatōem p̄tis extra p̄cept̄ sic est diuisibile r hoc sufficit. Ad tertiam dubitacionem nū def̄ q; linee date nō correspōdet aliq; dimensio q; nō orthogonaliter alias inficat. Ad quartā dī q; illa quāritas imaginata et supficies hñ longitudinē r latitudinē nō sūt pfūditare q; linea menurās pfūditatem hois mēlurat logitudinē illi q̄ntitas.

Taq; quoniam oē r totū r pfectum n̄ fm speciem differeunt ab iuicem sed siquidē utiq; in materia r in quibus dicuntur

Premissis sup̄positis necessariis. Ait. exequit ē principali intentio. r vult p̄bare istā conclusionē. Uniuersū est pfectū diuidit aut induas p̄tes q; p̄ premittit qddā. 2° p̄sequit ibi secunda. Corpus vīcō dī prima pte p̄mitit q; oē totū r pfectū n̄ dñt fm formā sed solū fm materiam. Intellig. ndū fm. Auer. cōmento 3° q; oē totū r pfectū n̄ differunt fm formā. i. in significatiōe cōr vel rōne sō: mali q; oīa importantē integritatē sed differunt fm materia. i. rōne rerū de quibus dicuntur q; oē p̄p̄te dī de differētis r totū de continuis r pfectum de formis substantialib⁹.

Corpus utiq; erit magnitudinū perfecta solum n. d̄terminatum est tribus. Hoc at̄ est oē cuicunq; at̄ extens diuisibile: omni quaq; est diuisibile. Alioꝝ autem hoc quidem ad duo: hoc autem ad unum:

Nūc p̄bat iſentū r q; oīa vniuerso dī totū r cor-

pus p̄mo p̄bat ipsiſ esse perfectū in ea rōe q; corp⁹ 2° ea rōne qua totū ibi totū autem calus p̄ prima in duas q; in primo facit p̄ dictū. 3° hoc idem offēdit qui in iſi ad p̄cularia corpora ex quib⁹ vniuersum cōponit ibi partialium prima in tres secundū q; tribus rōnib⁹ probat in iſentū ibi secunda vt. n. numerū ibi tercia sed illud quid palam. De p̄ma parte ad prob. indū q; vniuersū est pfectū ea rōe qua corpus arguit sic. corpus ē magnitudo pfecta sed vniuersū est corpus q; vniuersū est magnitudo pfecta pater p̄na r̄minoz r̄matozem p̄bat. Ap. sic corpus est determinatū tripla diuisione ergo cor pus est pfectū: ans habitus est supficiē r tenet p̄na q; cōe totū r pfectū est esse terminatū vnde p̄ diuisibile. i. fm oēs diuisiones sed ille tres secundū de quas corpus est terminatū r diuisibile sunt oēs vt offensum est ergo r̄. Et subdit q; nulle alia magnitudines sunt sic terminatū secundū oēs dīmēsionēs r sic pfecte sicut corpus. S; aliqueſ sunt dīminatū ad vnu tantū. vlnata r aliquae ad duo trī v̄. supficies. Intelligendū fm. Auer. q; ex ista rōe apparet q; corpus int̄ oēs magnitudines est pfectissimū q; ipsiſ solū est dīminatū fm numerū trium diuisionēs: qui numerus est pfectus r n̄ alie magnitudines.

Ult. n. numerum adepta sunt sic r diuisionem r̄ p̄tinuitatem: hoc qui dem. n. ad unum r̄ p̄tinuum hoc autē ad duo hoc autem omni quaq; tale. Quocunq; quidē igit̄ diuisibilia magnitudinū r̄ p̄tinua hec: Si autē r̄ p̄tinue omnia diuisibilia non dum manifestum et his que nūc.

Adducit secundā rōnem ad idē sic corpus ē cōtinui fm̄ tres diuisiones r diuisibile hñ illas ergo est pfectū. sed vniuersū e corp⁹ ḡ r̄. a. nō p̄ q; vnu qd̄ ep̄ ens affluit cōmunitac̄n r diuisibilitatē fm̄ numerū dīm̄ sūt sūt qas hñ cōḡ corp⁹ habeat trei diuisioes ḡ ē p̄tinui r diuisibile hñ illas r p̄na 13 q; numerū marius ē pfectū p̄bat ē. Et iuodit q; oīa diuisibilia sūt p̄tinua. s; an oīa p̄tinua sūt diuisibilia nō dī ē ex dicti māiestū. Intelligendū p̄ hñ Auer. q; p̄tinuitas r̄ dīcēto polū dūp̄t̄ cōnūderari i magnitudib⁹. uno dīcēt̄ plurāt̄. i paucit̄. dīmētonū q; hñ alioꝝ rōe p̄t̄ quāritatib⁹ cōponit illas magnitudines i q; hñ diuisibilia. r hñ hoc pono de mēc̄ Auer. mes p̄cūlōes p̄ cōlūt̄ unea ē p̄tinua r nō dī c̄reto p̄ luendo p̄tinuitatez r dīcēt̄ iſ bene est cōnūda r̄ dīcēta capiendo dīcēt̄ i magnitudib⁹. contūt̄ cōnūda r̄ dīcēt̄ i magnitudib⁹. Secunda r̄ supficies et cōnūda r̄ di-

Liber

sceta vitroq; modo q; haber duas dimensiones & haber partes ipsam componentes in quas est diuisibilis primarij discretio no est perfecta quia non est fin omnes dimensiones. Tertia conclusio corpus est continuu & discretum vitroq; modo & per se et hoc dicitur: Intelligendu secundo fin burleum & discretio no codem modo dicitur de quantitatibus discretis & continuis quia discretio in discreti dicitur quia partes talium quantitatum non copulant ad unu tantu cōm sed incontinuus dicit per abnegationem partiu' dimensionum quarum una non est alia in quas continuum est diuisibile. Intellegendum tertiu' qd' fin Auer. cōmēto quarto quia dicit az & ex nunc dicitur no est manifestum an omne continuu' est diuisibile qd adhuc no appare an diffinitio corporis sit bona que est quod est diuisibile o quod nisi prius declaretur & nulla pars corporis sit diuisibilis. & licet hoc accipiat geometria: ac cipit tamē tanq; pbatum a naturali. Et h sit in lecto phisico.

Sed illud quidem palam quod no est in aliud genus trāstio, quēad modum ex longitudine i superficiez i corporis at ex superficie: Non enim adhuc talis perfecta erit magnitudo Necesse n. fieri extitum fin defectione No est autē possibile perfectum deficere: omniquaq; n. est. Partialius quidem igitur corporoz fin rationem unum quodq; tale est omnes. n. hz dimensiones: sed terminatum ē ad, p ximum tactu: ppter quod mo quo dā multa corporum unum quodq; est.

Sed illo quidā ponit tertia rōez que ē talis illa magnitudo ē perfecta cui nihil deficit o maius studie nec pungit ex ipso fieri trāstio i alia magnitudinē a qua deficit ex pfectū corporis ē hui ergo: vniuersu' ē corpus & qd burleū circ a illa particula qdāmō multa qd o corporis picularē ē multa qd pfectū & ipffectuz pfectuz quidē i quantū corporis & ipffectū iquantū terminar ad aliō & Aue. vī velle & iminari ad aliud dicat ipffectionē & diuinioez iminari respectu illi' qd iminat p quanto pot recipere additione ab eo ad qd iminat vli' alii pot exponi & vnuq; corporis particularē ē qdāmō multa i. & corpora picularia n sūt mltā nūl qd sūt partes vniuersi vī mltā qd sunt plura sūt eadē spē vel fin alios sūt multa secundum contactum ad diuersa corpora.

Auer. qd impossibile ē corpus perfici p aliaz magnitudinem pp defectum quartē dimensionis nāz p̄ter tres no est dare quartā in quam possit fieri corpus sicut linea fertur in supside per latitudinē ei ad dīta & deficientez & superficies in corpus p̄ p̄ficiatatem rē. Et subdit qd aristo. ex hoc declarat corpus esse pfectum quia perfectum est quod no recipit additionem ne feratur in aliud & addit cauamnam esse diuisibile ī aliud est esse diminutum cujus est per illud in quod feratur possit fieri additio. quare diminutum est respectu illius. Intelligendum secundo secundum lantum thoma & aristoteli in hoc sermone vītūt modo loquendi matematicorum qui ymagineantur & puncus mo' causat lineam. & linea mota causat superficem & superficies mota causat corpus & hoc facit cum dicit ex linea insuperficiem fieri transitionem rē. Particulum quid. Nlnc probat vniuersum esse perfectus rat one particularium corporum ex quibus constituitur. & intendit istam conclusionē particularia corpora vniuersum constituentia sunt perfecta probati sic omne tale corpus particularē bī oīs dimensiones g omne tale est pfectū anē no est difinitio corporis supra habita & p̄na t̄z ex dīcī qd pfectū ē qd est oīquaq; determinatum rē. Et subdit az. qd talia corpora sunt pfecta ī eo qd corpora sūt m̄ qdāmō imperfecta & multa & cā qd vnu' qdāmō talium corporū terminar ad aliud sibi p̄ximū rāgē ipfisi. Intelligendum t̄z burleū circ a illa particula qdāmō multa qd o corporis picularē ē multa qd pfectū & ipffectuz pfectuz quidē i quantū corporis & ipffectū iquantū terminar ad aliō & Aue. vī velle & iminari ad aliud dicat ipffectionē & diuinioez iminari respectu illi' qd iminat p quanto pot recipere additione ab eo ad qd iminat vli' alii pot exponi & vnuq; corporis particularē ē qdāmō multa i. & corpora picularia n sūt mltā nūl qd sūt partes vniuersi vī mltā qd sunt plura sūt eadē spē vel fin alios sūt multa secundum contactum ad diuersa corpora.

Totum autem cuius he partes. Perfectum necesse est esse: & quemadmodum notem significat oīquaq; & non hac qdē: hac autem non

Hic az. pbat vniuersū ē pfectū iquantū ē totū & arguit sic vī vniuersū ē totū g pfectū mā t̄z ex qd noī dū totū qd illū dū totū qd ē oīa p̄tinē & oīquaq; & n̄ hac qdē bac aut ū. Intelligendum t̄z Aue. qd vniuersū ē pfectū oīy mois pfectūl p̄ē pfectū qd ptes fūt sūt pfecte. & qd n̄ p̄tinē p̄tiū cu nibil sūt exā ipffectū. qd no ē pl. qd vnu' ididū i sua spē & p̄petuo p̄manet. Un pfectio accedit ei vt ē qdā totū pfectū vnu' & pfectū t̄bi n̄ accedit pfectio vt talis totū gnatib' & corruptib' quibus aliqui destruit totū pfectū

Primus

pp continuā generationē et corruptionē p̄tū ipsoꝝ.
De totius quidem igitur natura si
quidem infinitū est s̄m magnitudinē si
ue finitum secundum totam violen
posterioris intendendum:

Dic p̄o sufficiū doctrina de vniuerso inseritus
tradere et enquirere ad locum illum dicens q̄ de
natura vniuersi aut infinitus s̄m magnitudinē an
finitum posteriori dicetur. Pro ampliori decla
racione illius partis partium quidem igitur: et il
lus quod rejectum est de cōmento quarto. Du
bitamus utrum pars vniuersi ex hoc cōterminan
tur ad extrinsecos s̄t que modo sunt
perfecte vel imperfecte pro cuius dubitationis sol
lutione notandum primo. Auer. q̄ corporum quoddam non cōtineat alio corpore, et quod da
sit p̄imum est ut corpus totius mundi. vniuersi
secundum est ex corpora que s̄t partes totius vni
uersi. Notandum q̄ pars vniuersi sunt duplices
quedam integralē quedam specificē. pars sunt il
le ex quibus integratur vniuersum s̄m contactum
ut ionis aer aqua &c. Alio sunt species ex vniuerso
que sunt plures partes vniuersi ex respectu plurim
um und uitiumorum simul existentium in vniuerso.
Et si species humana diceretur una pars licet ha
beat plura individua et hae partes sive hec individua
dua Auer. appellat partes vniuersi suis formis
idest speciebus. Quibus notatis p̄mo conclusio
ones de mente Auer. prima conclusio in paribus
vniuersi primo modo sumptis vñ integrilibus est
perfectus ex corpora sunt p̄z quia in eis est reperire
tres mensuras seu dimensiones que sunt primas di
mensiones ex habitu est ergo &c. Secunda con
clusio in talibus partibus nō est perfectio simplici
ter sicut in toto vniuerso probatur quia ipse contine
tur et determinantur ad aliud modo contineri et ter
minari ab alio arguit esse diminutum et imperfectum
comenti et terminati respectu continentis et termin
antis cum terminatum ab alio possit ab eo reci
pere additionem. Tertia conclusio i partibus spe
ciebus est imperfectio probatur quia in eis est mul
titudo individuum sub una specie et continua mul
tiplicatio ergo in eis est imperfectio antecedens est
mantellus et consequentia t̄z q̄ necessitas multiplic
ationis individuum arguit imperfectiones spe
ciebus. Et vbi reperitur maior reperitur maior di
minutio et defectus secundum perfectionem specie
bus. tam dat. Auer. dicens q̄ si in aliqua spe esset
perfectio in ea sufficeret unum individuum sicut i
toto mundo q̄ est species id sufficit in sua spe et so
lo vñ individuum. Et subdit q̄ cā multitudinis idem
duo sub una sp̄e ē p̄ definitionē perfectios illius
sp̄e. Cā natura i talib⁹ nō est cōtēta uno individuo
et vult supplerē defectū p̄ plurificationē individuo
rum. Sed tunc insurgit secunda dubitatio circa di

cta Auer. Utrum aliqua species quā b̄z alia plu
ra individua tanto sit ea imperfectio. Et arguitur q̄
nō q̄tunc species specie est perfectio et p̄ humana
p̄nos falsū est p̄būt q̄nāq; in specie specie. nau
ra est contenta vno individuo s̄d aut in specie hu
mana. Pro huius dubitationis solutione ēno
tandem. p̄imo q̄ in aliqua specie esse plura individua
dua potest duplicitē intelligi. Uno modo s̄m actu
alem existentiam plurium individuorum. Alio mo
do s̄m successivā permutatioē et multiplicatioē.

Notandum secundo q̄ vna speciem haberet
tutum vnum individuum s̄m existentiam potest du
plicitē intelligi. Uno modo secundum existentiam
illius individui incorruptibilem et perpetuā ut ē
intelligentis et corporibus super celestibus. Alio
modo non s̄m existentiam perpetuam illius indi
vidui sed solum speciem ex successiva eoz multipli
catione propter conservationem speciei tunc ponā
tur conclusiones. Prima conclusio species ha
bens unicum individuum ingenerabile et in corru
ptibiliā est perfectio specie habente plura individua
corruptibiliā sive simul existentia sicut aut success
ive producta. Secunda conclusio aliquis sp̄es
habens simul plura individua secundum existen
tiā alta specie habente tantum vnum individuum
s̄m existentiam et plura s̄m successioneē est perfec
tio nec obstat hoc dictum. Auer. immo in talibus
paucitas individuorum arguit imperfectiones spe
cificam et q̄ natura nō est sollicita p̄ iperfectionē
speciei circa multiplicatioē individuorum ut in
specie specie cuius opossum est de specie huma
na. De speciebus autem non eternis et que ali
quando deficiunt nō est locutus. Auer. quia nouū
est tales esse certis imperfectiones sive habeant
plura individua sive pauciora.

Secundum capitulum primi tractatus primi
libri d'celo in quo ostendit p̄fectionē vniuersi i
eo q̄ corp⁹ et co. et totū oia i se vñnes. Et i gnali
tenet p̄fectionē ei ex pte partitū ipsi. Nūc i hoc cā
ex equi sp̄eā declarando p̄fectionē vniuersi ex
partibus p̄tū ostendit q̄ s̄t p̄tes eius et q̄t et q̄ sit
ex p̄fectio. Duo autē facta q̄ p̄to p̄mitit qdaz ne
cessaria. 2° ex equi p̄positū declarando s̄b si quidē
igit p̄ta iterū in duas q̄ p̄mo p̄mitit generalē in
teronē. 2° ex equi ibi oia. n. phisica: De primo d'
q̄ dictio de vniuerso s̄m totalitatē sive perfectionis
nunc dicendum est de partibus suis s̄m species sa
ciendo ab his principiis. Intelligentum p̄mo
s̄m sc̄m thomā q̄ partes vniuersi sunt due princi

Ehis autem que secundum
specie ipsius partibus nunc
dicamus principium fac
entes hoc.

Postq̄ i p̄cedēti cā 22. ostendit p̄fectionē vniuersi i
eo q̄ corp⁹ et co. et totū oia i se vñnes. Et i gnali
tenet p̄fectionē ei ex pte partitū ipsi. Nūc i hoc cā
ex equi sp̄eā declarando p̄fectionē vniuersi ex
partibus p̄tū ostendit q̄ s̄t p̄tes eius et q̄t et q̄ sit
ex p̄fectio. Duo autē facta q̄ p̄to p̄mitit qdaz ne
cessaria. 2° ex equi p̄positū declarando s̄b si quidē
igit p̄ta iterū in duas q̄ p̄mo p̄mitit generalē in
teronē. 2° ex equi ibi oia. n. phisica: De primo d'
q̄ dictio de vniuerso s̄m totalitatē sive perfectionis
nunc dicendum est de partibus suis s̄m species sa
ciendo ab his principiis. Intelligentum p̄mo
s̄m sc̄m thomā q̄ partes vniuersi sunt due princi

Damus

cipales, et secundarie. Principales sunt illae que faciunt ad eius esse et integratorem; Et hec sunt quinque corpora simplicia. Secundarie sunt illae que non faciunt ad eius integratorem: sed solum ad bene esse et hec sunt animalia et plantae alia mixta. De primis determinabut Ayz. et dixit fm specie. qz includuntur in scientia cum in infinitum varientur. Intelligendum est secundo fz Aue. p. meto. v. q. Ayz. indeterminando de multis enierunt icipiter p. determinare de nobiliore pte et si. celesti et idemmodo de ceteri icipiter p. oclarae ea ex qz appz 3 na ipsi et hoc est motus localis simplex. Intelligendum tertio fm Ave. q. esse talis corporis celestis est sensibile per se id est manifestum sensui visus et propter hoc Ayz. non intendit investigare esse talis corporis, sed vult presupponere tangit manfestum soli: aut vult investigare naturam plius et maxime per motum. Non h. est q. ut dicit Aue. corporis celeste est et subd. huius scientie: mo nullus artificis habet probare suum subiectum esse et hoc ipse est innatur p. phisicoz et Aue. p. mto octauagesimo tertio Omnia. n. physica corpora et magnitudines secundum seipsa mobilia dicimus esse fm locum: Naturam enim principiis motus esse dicimus in ipsis. Ponit ea que premittere intendit est dividitur in quinque que sicut quinque premitur: secunda ibi omnis aut motus tertiarum ibi simplices at quarta ibi circulo qui dem quinta ibi quinq aut corpora. De prima dicit qd omnia corpora naturalia et imaginariae sunt mobilia fz loci fm se ipsamidest fm propria natura vel secundum eoz principia. et subdit q. principiis motus eoz est natura. Intelligendum primo fz sacramenta qd corpora naturalia naturaliter mouent: fz loci p. f. Sed ale magnitudines ut linee et superficies ut sunt termini corporum naturalium mouent localiter per accidens ad motum eoz. Intelligendum secundo fm Ave. qd omnia corpora naturalia mouentur fz: locu et per principia etiam in eis quod est natura. Unde entia naturalia non dicuntur naturalia nisi per naturam hoc est sicut hoc sup qd non esse motibus natus est per manualem. Omnis autem motus secundum locum quem vocamus latitudinem: aut rectus: aut circularis: aut ex his mixtus: Simplices. n. hi duo soli: Causa autem quia magnitudines iste simplices sole: et qui rectus est circularis. Premittit fz et ois motus localis aut est et circularis aut mixtus ex his ut motus eoz qd obliquus feruntur mo hac modo illuc simplices. n. p. mto 3. et de qd motu simplices si soli duo fz gen. l. recta et circularis et cae qd soli duo magnitudes fz gen. simplices. l. recta et circularis intelligendum p. q. de fz gen. qd fz spes motu simplices si.

tres. l. circularis sursum et dorso. intelligendum est fz Ave. et cu dicit. Ayz. q. si soli due magnitudes simplices in solo uno motu locali simplices. Per magnitudes tamen intelligere magnitudes mobiles et non magnitudes super quas fit motus. Nam super magnitudine recta corpus simplex circulare naturaliter mobile circa lateris sp circulari mouetur et sic est demonstratio motu recto qd super maius circulari noster super mouetur motu recto. Aliqui tamen p. magnitudines intelliguntur linea sp. qd sunt motus si de hoc idibus ratione dicuntur. Circulo quidem igit est qui circa medium: Rectus autem qui sursum et dorsum. Dico autem sursum quidem eum per medium: Id est sursum at eum qui ad medium: Itaque necesse omnem esse simplicem rationem: Hanc quidem amedium. Hanc autem ad medium: Hanc autem circa medium. Et uidetur consequi secundum rationem hoc bis que a principio: Et. n. corpora perfectum est in tribus et motus ipsius: Premitti quartum dicens quod motus circularis est ille qui est circa medium mundi sed motus rectus est duplex scilicet sursum et motus a medio et dorsum et de motu ad medium. Et ex hoc concludit quod necesse est omnem motum simplicem aut esse a medio aut ad medium. aut circa medium et subd. qd hoc consequit p. dca qd perfecto resultat in non marie: sic corpus est perfectum in tribus dimensionibus ita motu est ipsi p. scio colistu in tribus. Intelligendum p. fz Ave. p. viii. qd manifestum est solum qd motus recti dividitur in duos motus. id est in motu circulare et in motu recto. Id est s. sursum et dorsum. l. sic est de motu circulari qd illi nullus est motus circulare. Intelligendum est fz secundum thoma qd per medium dicit intelligi medium mundi et non soli corporis motu qd dum rotas circulari mouent. mouent circa medium p. p. in motu ei. non est simplex fz mixta ex a scelus et dicebatur et ex h. sed qd qd quilibet motus aliud corpori celestis est simplex. ut motus eccentricorum et epicyclorum: qui non sunt circa medium mundi. vel si sunt non sunt equi distantia a medio mundi. et dicunt qd hoc negasset Ayz. qd negasset eccentricos et epicyclos sicut et Ayz. negat commentario qd: sed astrolologi illud concedunt et dicunt qd sufficiunt qd quilibet corpus celeste aliud a primo mobili moueat motu simplici et in quantum mouetur in uno durno ad motu primi mobilis: licet aliquod eoz motu proprio motu mixto mouearint. Intelligendum tertio secundum Ave: quod motus non sunt tres: propter magnitudines esse tres: sed qd ternarius numerus est perfectus. Quoniam autem corpora hec qd sunt simplicita hec composta ex his dico si.

Diximus

te simplicia quaecunque motu principium habent finem nam puta ignem et terram et horum spes et cognata his necesse est motu esse hos quidem simplices hos autem mixtos aliqualiter simplicium quidem simplices. Dixitos autem compositorum moueri autem secundum predominans.

Premisit quoniam et dicere ponebat distinctos corpora quod corpora quidam sunt simplicia et quidam composta ex his simplicia sicut illa quae sunt principium suorum sicut simplicium ut se quartuor elementorum composta sunt quae non habent se principia aliquorum motuum simplicium per naturam suam sed per alterius naturam ut mixta ex elementis. Et subdit quod corpora simplicium necesse est motus esse simplices et corpora mixtae necesse est motus esse compositos et dicit ulterius quod naturale est corporibus mixtis moueri fin naturam elementorum praedictarum in eis. Intelligendum primo est secundum thomam quod quia motus est actus mobilis et actus seu peractio debet proportionari perceptibili. ideo motus localis simplex est corporis simplicis et motus compotus est corporis compotus licet enim mixtum aliquem moueat motu simplici qui alterum elementorum et multum pre dictum est in eo ut patet de ferro. et dicit motus mixtus autem quod prouenit a corpore habente in se divisionem naturae vel quod coponit ex a se et de se autem quod participat de recto et circulari et. Intelligendum secundo sed eundem quod per species intelligi. Atque quasdam species ignis vel terre vel flamae. vel bianae. Et per cognata haec intelligit elementum intermedium inter ignem et terram scilicet acrem qui maiorem similitudinem habet cum igne. et aqua que maiores assuntur hanc cum terra. Intelligendum tertium haec. Auerum et septem quod ex hec dicitur. Atque moueri sunt duas. apparet quod non potest dari mixtu equaliter ex elementis ratio est. quod tale vescungus ponetur ibi qui esset nec sibi obseretur motus naturae si eu locum. Subdit quod probatur quod cum dicuntur mixtum moueri sunt elementum diffans non debet intelligi formaliter sed naturaliter. Sed contra dicitur. et probatur in superius dubitationes plus res. Prima dubitatio est an corpus celeste sit corpus naturale quod sit plena staturaliter mobile secundum locum; et arguit quod non. quod tunc esset compositum ex materia et forma ut sequitur existencia eorum et per sequebuntur esse generalitate. et corruptibile sequens est falsum; et probatur consequentia quod omne per se mobile secundum locum habet duplex principium actuum et passuum et dividitur in motorem et motu octauo physice. Motus actus est forma et motus materia quare et. Secunda dubitatio est an motus rectus et motus circularis sit motus simplices et arguit quod non quod coponunt ex uno et cardiorum et apparet in motibus naturalibus gra-

uium et levium qui sunt uellociores in fine quam in principio et similiter in motu celi cuius uina pax alia uello cius mouet. Tertia dubitatio est utrum sint soli due magnitudines simplices inmobiles ut dicit proposito: et arguit quod non. quod tunc celum est magnitudo circulatis et elementum est magnitudo recte. Quia est salutis quod est elementa sunt circularia. Quarta dubitatio est utrum sint dandis esse ad podium et corpus equilaterum mixtum ex elementis. et arguit quod sic quod sit unius corporis magis gravis quam leue quam grave: et tunc sequitur quod non sit tristis sed extremon nisi per medium quod alii erit equus gravis sic grave. Ad primam dubitacionem respondet proposito aliisque distinctiones. Prima distinctione est quod forma est duplex. scilicet inherens materie et exducta de eius potesta ut forme elementorum et plurimi mixtorum et forma a propria ut intelligenda est orbi et permanet per indistinctam et assistentiam. Secunda distinctione est quod materia est duplex. et quidam distinctio nis est sicut genito et corruptibile: et transmutatio de non esse ad eum materia generabilis et corruptibilis: et quidam est materia quod solus est sicut motus localis ut celum. Tertia distinctio est quod natura ratione capitur per actionem vel passum motu vel transitu quoque sit et physis. Alio capitur sicut per actionem vel passum suo motus localis. Et tunc responderetur ad dubitationes coquendendo quod celum est corpus naturale quod habet materiam et formam et non per se sed per naturam et naturam est uoce dicatur de natura celum et de natura horum in superiorum eius. illa sit eterna et perpetua: et hoc generaliter. et corruptibile saltem natura que est forma.

Et secundam dubitationem resolutione premititur quod quadrupliciter aliquid per dicti compositiones priomodo ex partibus quadrupliciter et sic omne continentur ex compositione secundomodo ex partibus graduatibus vel abcedo ut quodque coponit gradus et alter ex duabus abcedinibus in uno et triomodo ex partibus essentialibus ut compositum etiam est et forma. quartomodo quia non est per se ut mixtum et elementis. Applicando ad propositionem hanc distinctionem dicitur quod nullus ille est motus qui est compositus tertio aut quartomodo. sed bene primo et secundomodo. cum quo tamquam sunt simplicitas istorum motuum scilicet quod quilibet ille est provenient amobili habente unicam naturam actuam in ipsius motu sicut contra ipsum motus dicitur mixtus qui provenit amobili habente plures naturas actus est iesus motus ut de motu mixtri contingit. Ad illud autem quod dicebatur de celo responderetur quod partes non sunt in actu sed potentia in motu ipso soli per quod diversitas suorum motuum in velocitate non tollit motus simplicitatem. Ad tertiam dubitationem dicit rogetius quod circulare ne deficiat ex recte. sed recte est continens quod circulare ne deficiat ex ordine naturae et figure circularia. Sed alii sentientes oppositum dicunt elementa de natura sua esse circularia et quod Alph. per magnitudinem intellectus spacia per motu describunt. huius in partibus et. Auerum ut patitur. Ad quartam dubitationem

tione dñr. odiens dari posse egle ad pōdū ut arga
mentū pbat. sed nō naturaliter dispositū quō solū
debet negari dari equale ad pōdū. et dicunt ulterius
qđ illud egle ad pōdū quieteret in medio aeris et
aque tanq i suo loco nālē et ad ipsum si efficeret extra mo
ueret nāliter motu recto. Ex quo apparet illos mē
tiri qui dicunt qđ tale corp' egliter mihi ex graui et
leui in illo loco medio positiū circulariter perpetuo
mouere si illuc p̄petuo remaneat. qđ nō ex se nec et
illo motu a motore extrisico ichoato cū ex se et ab i
trisico soli inclinetur ibi ad motu rectu et illi motu
circulari resistenter. ex quo nō pot̄ detinuo aut elemē
tato naturaliter conuenire.

Si quidem igitur est simplex motus
qui in circuitū corporis : et simplex
motus simplicis corporis. Et enim si
compositus fuerit secundum predo
minans erit necessariuz esse aliquid
corpus simplex: qđ naturam est ferri
circulari motu scdm sui ipsius nāz:
Premissis necessarijs facientib' ad p̄positū nāc exē
quis et intendit pbare hāc cōclusionē preter q̄tuor
corpora simplicia que sūlū quorū elementū est dandū
tertiū corpus simplex naturaliter mobile motu cir
culari: et dividitur iquāq si qđ quicq rōes adducit
ibi fa adhuc siquī p̄ter naturā ibi terpia. sed adhuc
et p̄iam ibi q̄ria. et uicq siquī ibi quita adhuc aut
piā iterq induas: qđ p̄io ponit p̄iam rōem et remo
uer obicerōem. ibi violentia quidē. De p̄ia pte i
tendit ista rōem quilibet motus localis simplex est
alicius corporis simplicis fm naturā. sed motus
circularis est huiusmōi ergo rō. p̄na nota cuz aīce
dente sūlū ultra motus circularis est alicius corpo
ris simplicis fm naturā fed nō alicius quatuor ele
mentoz ergo est quiti corporia simplicis quār rō:
Et si dicret qđ est alicius corporis copōti, nō ē illi
nisi p̄ter elementū i eo p̄dominās cui p̄cipaliter co
petit. Intelligēdū fm Auef. p̄mento octavo qđ q̄
cuiuslibet corporis simplicis ē tantq vnu motus
simplex fm naturā et quilibet mot' simplex est om̄i vnu
corporis simplicis fm nām necesse est qđ quilibet mo
tus simplex habeat corpus simplex qđ sit singulare
existens pse vel p̄s alterius p̄ta copōti vnde si al
iqui simplex est pars copōti necesse est qđ etiā re
periatur p̄fe. et illi p̄cipaliter copēt fm namrō
mot' simplex qui i copōto ex ei p̄dominio repiegat
Violentia quidem enim contingit
eo quia alterius : secundum autem
naturam impossibile : Si quidem
unus uniuscuiusque motus qui se
cundum naturam simplicium:

Remo uer oblectionem . nam cum dicitū sit qđ
q̄libet motus simplex ē alic' corporis simplicis et qđ
motus circularis est motus simplex postea aliquis
dicere non sequi intentum dicens vterius quod
motus circularis debet alicui cor "simpliciū scilicet
quatuor elementoz preter namqā. Adhuc r̄ider
Ap. dicens qđ hoc no obstat: quia si parte motus
circularis debetur p̄ter naturā alicui quatuor ele
mentoz tūc arguit sic. Omnis qđ ēst latitudi p̄ter na
turam in est alteri: fruī naturā sed motus circula
ris p̄cellū ēst alicui corpori p̄i naturā qđ ēst alijs na
fram aus ergo alicui elementoz aut q̄to corpori
simplici non alieni elementoz. qđ euilber inest mot'
rectus fm naturā sursum aut deorsū . et sic plures
motus simplices inessent eidem corpori simplici
fm naturam scilicet circularis et rectus qđ ēst falsū
ergo inest secundū naturā quito corpori simplici.
iō rō. Intelligentū qđ Auef. comenator decionē
adducit rationē sic. Motus circularis simplex
aut est in aliquo quatuor elementoz: aut inquit
corpo simplici. I primū aut inest illi fm naturā aut
preter naturam. Si naturaliter ergo duo motus
simplices erunt in eodem corpore simplici secun
dum naturam. si preter naturam ergo alteri inerit
secundum naturam. et sic obviabit quintum corpus
simplex si dicitur qđ inest quinto corpori simplici
et non preter naturam: quia alteri inest secundū
naturam ergo illi inest secundum naturam: Et sic
necessē est quod debet quintum corpus simplex pp
ter motu circularem .

Ad huc qui preter naturam contrari
us el qui secundum naturam et unuz
uni contrarium necesse: quoniam qui
circulo simplex: si non erit secundum
naturam lati corporis preter natu
ram ipsius esse: Si igitur ignis aut
aliud aliquod talium est circulo la
tum contraria que secundum natu
ram ipsius latitudo erit eiq̄i in circuitū
sed unum uni contrarium: Que aut
tem sursum et deorsum inuicem con
trarie: Si autem alterum aliquod est
corpus latum circulariter preter na
turam. erit aliquis ipsius aliis motus
secundum naturam. hoc autem im
possibile: Si quidem n. qui sursum
ignis erit aut aer. Si autem qui de
orsum aqua aut terra:

Primus

Donit secundā rōnēm: a pīmo supponit duo. pīnum est q̄ motus fz naturā est contrarius motui pīter naturā: secundū est q̄ solum vnu motus sit vni motui contrarius. q̄ tantū vni est contrarius qnto phiz & t̄x metaph. Et tūc arguit sic motus circulis cū sit simplex aut inest aliquid quorū elat̄z: aut qntocorpori simplici. Si aliquid quorū elat̄z: aut secundā naturā aut pīter naturā: n̄ h̄ naturā. q̄ tūc vni corpori simplici i essent duo motus simplices secundā naturā. I. circularis & rectus. Si pīter naturā ergo ex pīo supposito ei contrariaſ motus qui inest ē fin naturā uel ergo ei contrariaſ motus surſū uel deorsū. & gōtūq̄ dicat sequitur ipossible. q̄ tūc vni erit pl̄a contraria ſq̄ ē coram suppositū. Nā motus surſū contrariatur motui deorsū ergo nullus eorum contrariatur motui circulari. Si aut dicatur q̄ motus circularis iest quinto corpori simplici aut fin naturā: aut pīter naturā. Si pīmū hētū ppōſitū. si pīter naturā ergo ei in erit aliquis aliud fin naturā q̄ est ipossible. q̄ nō motus surſū. q̄rile debet igni uel aeri: nec motus deorsū q̄ ille debetur terre vel aqua ergo t̄. Intelligendū pīo fin. Aut. cōmen̄to x̄. q̄ rō pīa Ay. fūdatur super duas pīpōib̄ pīa est q̄ motus circularis est simplex. Secunda ē q̄ oīs motus simplex est aliquiſ corporis simplicis & postea pīcedim̄o dicto. Intelligendū scđo cōducit q̄ oīs motus pīter naturā est contrariatus ei qui est secundā naturā q̄. Ay. multociēs equivoce capit illū terminū pīter naturā. Nā uno mō sumit pīter naturā striete pro motu qui est contraria naturā mobilis. & tūc uerificat q̄ h̄ dic Ay. intelligendō tamē de moribus eiusdem corporis. q̄ motus ignis fin naturā nō contrariatur motui terre pīter naturā ubi ambo mogetūr. surſū ino sūt eiusdem ſpēi. sed motus ignis deorsū bñ contrariatur motui surſum eiusde aliomō caput pīter naturā large ut eidē q̄ nō fin naturā. & sic dī tā de motu cotra naturā q̄ uno tu ad quē mobile ſpēi difereat: ut est motus circula ſpē ignis in ſua ſpera. Ad illū. n̄ motus ignis id inter se h̄z: cū nec inſit ei fin naturā nec ei repugnet: & ſic nō capiatur hic pīter naturā. sed bñ in ſuſus ut appa rebitur & capi possit pīter naturā ſolū pīmō acci dētali mobili. & ad quē eidē ſpēi ſicut fit aliquā. Līca dicta cadūt due dubitat̄es. pīa ē dubitat̄i oīa facit iohānes grāmatiūs ut narrat in ſc̄pt̄o: oīmēto octauo. Ad pībāndū q̄ idē motus simplex fin ſpē inſit fin naturā diuerſis corporib̄ ſimplicib̄ ſpē diuerſis. nā motus rectus surſū inest naturaliter ignis: ac ari qui diſtinguitur ſpē ḡ & t̄c. Et ſit poſſet argui de motu deorsū qui inest naturaliter aque & terre. Item arguit q̄ ētēcōtrari ouerſi motus ſimplices ſpē diuerſi inſit eidē corpori ſimplici fin naturā: q̄ aci ſi fuerit ſpē ignis naturaliter moueret deorsū. ſed tūc fuerit in ſpera aque naturaliter moueret ſurſū. fed mor̄ ſurſū & inor deorsū ſunt motū ſimpli ces ſpē diuerſi ergo t̄. Secunda dubitatio est

an vni sint plura contraria & arguit que sed: qui vni ex
tremo non solum contraria alter ex extremi. sed utrum co
trariat medium. cum go una uirtus sit mediante duo
uicia extrema ut liberalitas inter pdigilatitatem & au
raria sequit vni uirtuti plura uicia contrariari. Item
caliditas & frigiditas prius repeditat mediis & sed pot argui de coloribus medias respectu coloz extre
moz. Ad praepar dubitationem r*u*ni Auger. codex co
mexo accipiendo profundamente qui motus sunt diuer
sax specie^z qui ut ad terminos ad quos ultimata
interv*er*ta diuersitas species qui repeditat & diuersitas
specifica inquit habet attendi penes repeditatet: qui di
versitate specifica teoria qui ad ultimata iten*do* ter et hoc
soluitur dubitatione. Ad argumenta ad primus qui on
motus sur*u* ignis & aeris distinguuntur species qui sunt ad
terios ultimata iten*do* dissimiles species cocaum celo
& cocaum ignis. & sunt dicatur deorum deorum
terre & aquae. Ad finem dicit qui motus sunt eiusdem speci speci
cum sunt aequaliter terium. tc Ex quibus pot inserri
primo qui non omnes motus sur*u* sunt eiusdem: secun
do qui non on motus sur*u* aquilibet motu dorsu
differt specie. primum potest demonst*ra*re ignis & aeris di
moueretur sur*u* sunt potest demonst*ra*re sur*u* & de motu
deorum aeris ad locum propria. Ad secundam dubita
tionem r*u*nderet qui non inco*ne*nt*re* uni esse plura contra
ria sed cum dicunt auctores & vni qui vnu est contra
rium intelligendo est finis cade*r* roez. In propositione non
eadem roe prodigalitas & auaritia liberalitatem contrari
at habet diuersas ut pdigalitas sub ratione habundan
te & at & ita sub ratione defectu*s*. sunt caliditas con
traria repeditati*u* iniquitu rare facit & trahit cetero ad
circuleritu & i*re* repeditati*u* frigiditas v*er* i*g*uit prodipl*at*
& trahit a circuleritu ad certe*z*. dicit qui vnu vnu
vnu est contraria maxima contrarietate qui soli est certe*z* ad
extremum. habet contrarietate non maxima vni plura possit co
trari*u* & hoc pbant argumenta.

Sed adhuc & primam necessarium es
se tales latio*n*e: Perfectus, n. est pri
us natura imperfecto: circulus autem
perfectorum: Recta autem linea neque
una. Neque, n. que infinita. habebit
.n. utique finem & terminum. neque
finitarum neque una: omnium enim
erit aliqd extra. Augeri, n. contingit
quancunque
ponit tertium roez dividit in duas quia prior promitem
quoddam fo*re* ronez adducit ibi trage*s* qui quidem. De prio
promitem & motu circulari est prior secundum naturam
motu recto. probatur on profectum est prior sunt naturam
imperfectum & tc. probatur prior sic est hebz lieta
circularis ad lineam rectam ita se bz moz? circularis
ad motu rectum quia qualis est a portio magnitudinum

Diximus

simplicius inter se talis est, popozio motu locali
um simpliciu[m] inter se vt patet ex dictis superius h[ic] sic
se h[ic] linea circularis ad lineam rectam o[rum] linea circula-
ris est pfecta et linea recta est imperfecta g[ra]m[maria] p[ro]bat ut
ru[m] mo[r] q[ui] linea circulari n[on] potest addito linea at
recta aut est finita aut q[ui] infinita si finita sibi p[otest] fieri ad
ditio q[ui] est pfecta. Si infinita n[on] h[ic] principiu[m] neq[ue]
fini et p[ri]mo est pfecta vel sic arguat magistru[m] pfecta
h[ic] principiu[m] et fini h[ic] nulla linea finita h[ic] p[ri]mo et fini
g[ra]m[maria] nulla talis est pfecta et p[ro]prio sed q[ui]libet talis
est imperfecta. Intelligendum q[ui] A[er] dicit q[ui] pfectu[m]
est prius fm nam imperfecto quia fm t[em]p[or]is prius est
pfectu[m] q[ui] pfectu[m] na[re] si res debet pfecti i[de] tempore prius
erit pfectu[m] q[ui] pfecta. n[on] aut p[ri]mo et principaliter interdit
pfectu[m].

Itaq[ue] si quid[em] prior mo[r] prioris na-
tura corporis qui at in circuitu prior
recto qui at in recta. simpliciu[m] corpo-
rū est. Et. n. ignis ad rectum sursum
serit: et terra corpora deo: sum ad me-
diūm necessē circulare motum alicu-
tus simplicium esse corporum: Mix-
tor. n. lationem dicebamus esse fm
predominans in mixtura simpliciu[m].
Ex his quidez utiq[ue] manifestu[m] q[ui] na-
ta est esse quedā substantia corporis
alia preter eas que hic d[icitur] sistentias di-
uiniōr et prior horum omnium

Hic A[er] format rationē suāp[er] h[ic] modū motu
simplex prior et nobilio: q[ui] attributu[m] corpori simpli-
ci p[ro]p[ri]o: si et nobiliori fm nam sed mo[r] circularis est
prior et nobilio: motu recto qui h[ic] naturā attributu[m]
q[ui] quorū elementis g[ra]m[maria] motu circulari attribuitur
naturaliter co:p[ar]ati simplici priori nobiliori q[ui] quo:
elementis et per p[ro]p[ri]o p[er] naturā attributu[m] est dare
quintū corpus simplex naturaliē mobile motu cir-
culari illis prius nobilius et diuiniōs. Nec v[er]o si di-
cat q[ui] motus circularis copert[ur] alicui mixto q[ui] mix-
to no debet motus simplex p[er] h[ic] rōne simplicis in
eo predominantis vt dictu[m] est et q[ui] p[ro]p[ri]us co-
perit ille simplici fm naturā. Intelligendum primo q[ui]
comentator Auer. p[ro]mento. xii. altera format rōnes
per syllogismū p[ro]tectorum sic si motus circulari na-
turaliter prior: motu recto et motu rectus natura-
li[us] existit in corporibus simplicibus g[ra]m[maria] multo magis
motus circularis erit in aliq[ui] corpore simplici nobili-
o[rum] h[ic]s. Intelligendum et fm Auer. p[ro]mento
cui q[ui] corpus celeste est aliud a quorū corporibus
simplicibus. I. elemens nec est aliquid q[ui] p[ro]positu[m] ex
his sed est oibus alijs prius nobilius et diuiniōs cu[m]
sic in generabile et in corruptibile fm totū et fm p[re]s-

Et quibus p[otest] si arguit illud corpus q[ui] est igene-
rable et corruptibile fm totū et fm p[re]m et p[ro]p[ri]o
alijs generalibus et corruptibilibus fm totū vel h[ic]
p[re]m sed corpus celeste est h[ic]usmodi respectu ele-
mentorum et aliorū corporū g[ra]m[maria] et dicit fm totū vel
fm p[re]m q[ui] elementa nō sunt corruptibilia h[ic] totū
q[ui] nunc corrupter vniuersi sed sunt corruptibilia
fm p[ar]iem solum.

Et utiq[ue] siquies adhuc accipiat o[rum]m
esse simplicem motu[m] aut h[ic] naturā
aut preter naturā et eum qui alijs pre-
ter naturam alteri fm naturāz qua-
le qui sursum et qui dorsum passi sunt
hic quidem. n. ignis hic at terre preter
naturam et fm naturam quare neces-
sarium et circularem motum q[ui] h[ic] bis
preter naturam alterius cuiusdam ef-
se fm naturam:

Adducit quartā rōne et p[ro]p[ri]o fm t[em]p[or]is duo v[er]o q[ui] ois
motus simplex sit fm naturā aut p[er] natūram et q[ui] si
aliquis motus simplex est alicui p[er] natūram idem in
est alicui fm natūram et eccl[esi]ero. Deinde arguit sic motu[m]
circularis inest q[ui]nos elemens p[er] natūram ca[usa] sit sim-
plex et hoc p[ro]bat q[ui] ergo est quod corpori simplici
fm natūram p[ro]na nota ex secundo supposito et ait sepe
habitu[m] ex robus p[re]dictis cū vnius corpori sim-
plicis sit triū vnius motus simplex h[ic] natūram. Intellige-
dū fm Auer. p[ro]mento. xiiii. q[ui] ois motus q[ui] iest alicui
cui fm natūram iest alicui p[er] natūram et eccl[esi]ero. Louerū
p[ro]bat duplicitu[m] p[ro]p[ri]o q[ui] si ois motus q[ui] iest alicui fm
natūram et q[ui] dignior ois motus q[ui] iest alicui fm
natūram et q[ui] alijs iest fm naturā p[ro]bat q[ui] si nō det oppositū q[ui]
alijs motus iest alicui p[er] naturā et alijs nō iest fm
natūram q[ui] inerit illi p[er] naturā et q[ui] p[ro]p[ri]o idem motus q[ui]
d[icitur] illi iest abobus illis corporibus fm natūram et
hoc est impossibile. Scio q[ui] impossibile est posteri i[de] c[etero].
et sine nō p[er] h[ic] p[er] natūram est posse ince ad h[ic] natūram g[ra]m[maria].

Adhuc autem siquidem est circularis alicui latio fm naturam palā qui
dem utiq[ue] q[ui] erit aliquod corpus simplici
et p[ro]p[ri]o q[ui] natum est. quēadmo-
dum ignis sursum et terra deorsum
et illud circum ferti fm naturam.

b

Adhuc at adducit quintā rōne et dicit inqua-
tu[m] p[ro]p[ri]o facit q[ui] dictu[m] est et remouet dubiu[m] ter-
tio increpat quodam antiquo quarto concludit
ex dictis in hoc cap[itu]lo secunda si autem ibi ita ita
q[ui] si quidem ibi q[ui] p[ro]p[ri]o q[ui] q[ui]. De p[ro]p[ri]a arguit sic ois
motus naturalis iest alicui fm naturā sed motus

Primus

circularis é motus naturalis ḡ r̄c. major est nota de motu sūsum qui debetur terre naturaliter mi nor p̄ de le r̄tunc vltra motus circularis inest ali cui sū naturā r̄ nō quatuor elementis nec mixtis ex his ergo inest quatuor corporis similitudinē.

Si autem preter naturam ferunt la ta circum sūm p̄fertaz mirabile r̄ oīo irrationabile solum esse continuum hunc motum r̄ sempiternum existen tem preter naturam uī. n. i. oīiis citis sume corrupta que preter naturam:

Removere dubium diceret alius q̄ motus circularis in celo p̄ter naturā. Redit az. q̄ nullū p̄tinuum r̄ p̄petuū est violēnū seu p̄ter naturā motus at celo est p̄tinuum r̄ p̄petuū ergo nō iest ei p̄ter natu rā in aīo est nota a sili in istis ieroribus q̄ vide mus ei sūlūne corripi ea q̄ sunt ī naturā r̄ minorē Az. ponit in līa dices q̄ si corpora sup̄celesta cēnt mota circulariter p̄ter naturā mirabile eff̄r̄ quomodo ester constantius r̄ p̄petuū ille motus.

Itaq̄z siquidem est ignis qd̄ circunfer tur quemadmodum aiunt quidam nihil minus ipsi preter naturam motus est iste quam qui dorsum ignis n. motum videmus esse a medio se cundum rectam

Incepit aīdā antiquo qui p̄tebant q̄ celo esse ignis dicere q̄ si celum est ignis non minus est ei motus circularis p̄ter naturam qua motus dor sum cum motus sūlū in sū naturā p̄t̄s est fallū quia vīi corporis simplici nō infūctio motus simplices p̄ter naturā sū nec sū naturā.

Propter qd̄ ex omnibz utiq̄z his alii quis syllogizans credet q̄ ē aliquod preter corpora que hic r̄ circa nos aīz segregatum tanto honorabilior rem habens naturam: quanto qui de plus elogatum est ab his que hic

Concludit circa cām existendo dicens q̄ ex his oīibz syllogizanti apparet p̄t̄ q̄ preter quatuor corpora simplicia q̄ sunt hic est vīi aliud corpus sim pler tanto honorabilius illis sū naturā quanto est magis elongatū ab his q̄ sunt hic. Intelligendū p̄to fz. Augr. cōmentarij, xv. q̄ illa p̄p̄ motus circularis et motus aliquius corporis sū naturā ē vīa de pp̄ibz us albusmato: q̄ sunt de pp̄ibz q̄ nos nō ducit ad primā certitudinē sed sūt de eis q̄ ducunt nos ad ea quibus nō ē dicit sensus neq̄ ra z o. Ex quo habet q̄ r̄oē Az. p̄bantes p̄petuitatē

mundi nō sunt demonstratiue. Intelligendū r̄ q̄ Augr. dat cām quare vīum corpus simplex nō h̄z nīl vīu motu simplicē r̄c q̄ nō h̄z nīl vīu nām aīq̄ nō p̄t̄ in quātū huius nīl p̄ effectus p̄uenire

Intelligendū r̄to fm ibā est sic remotio corp̄ in loco naturali oīo cludit luxurie mente philosophi celū ē nō bilisfūm r̄ fm p̄ce eius magis distātes ab istmo loco magis noble q̄re dicitur in cetera corpora cē vīlissimū r̄ luna īer corpora celestia ēē vīlissimūz corp̄s: q̄ est in loco maxie inferiori r̄ cūdientia p̄sum ex distātia a primo p̄ncipio q̄r̄ quato aliqd magis distat a illo p̄ncipio r̄ato ip̄fectus rediutur igitur ignis inter corpora simplicia inferioria est nobilior q̄ minus distat a p̄ncipio. Unde in si

ne cōment dicit de mente Az. in li. de aīalibus q̄ natura lune est simile nature ignis. Circa dicta oīiuntur dubitationes duas: prima dubitatio est an queribet linea recta finita sit imperfecta ex eo q̄ sibi pos sit fieri additio r̄ argut q̄ nō q̄r̄ dīamēter tūlū mūdi est linea recta finita r̄ in libido potest fieri additio cū extra mūdi nihil possit p̄t̄endi. Item si talis modus p̄bandi ēt sufficiens tūc h̄o est ip̄fectus quia sibi p̄t̄ fieri additio vt per nutrimentū adueniens. Secunda dubitatio ēt aut. qui tener p̄tra Az. vt narrat aīer. cōmentarij, xiij. q̄ nō quilibet motus qui inest aīcū secundum naturam ēt alii preter naturam quia motus circularis ēt celo ēt naturam r̄ tamen nullū inest preter naturam quia si aīcū inest preter naturam sūt q̄ ignis ergo contrariatur motus sūlū qui ei ēt secundum naturā quia predicta superī omnes motus qui inest aīcū corpori p̄ter naturam contrariū ēt illi qui in est eidem secundum naturam sed motus ignis sūlū p̄t̄atur r̄ motus ignis de celo ergo vīi motus vt motus ignis sūlū contrariant duo motus sc̄iūt̄ motus circularis r̄ motus de celo: hoc autē est impossibile. Rēpondeatur ad p̄maz dubitatio nē q̄ linea que est diamēter mundi dupliciter cō siderari potest. Uno modo metaphysice vt est linea recta r̄ sibi fieri potest additio utra p̄t̄toez illam primi clementi: um cupidis linea recta quā tumlibet licet p̄trabere r̄ hoc suffici in propolito alii modo cōsiderari potest phīsice vt est talis corporis sensibilis r̄ sic ibi fieri non potest additio vt argumentum ostendit. Ad aliud argumentum dicitur q̄ aīcū posse fieri additionem ēt duplicitate vīo in modo per aliqd eiusdem speciei r̄ hec ad dīatio aīt q̄t̄ imperfectionem vt contingit in linea recta alii modo per aliqd aīcū sp̄ci vt accidit in homine q̄t̄ augetur ex nutrimento inter ius assumptio r̄ hec additio nō dicit ip̄fectionē. Id dubitatio secundā dicitur q̄ equinoctio de ly p̄ter nām soluit argumentū aut. naz vt superī dicebat vīo modo cap̄ p̄ter naturā large vt est idēz q̄ nō sū naturā r̄ sic sumitur hic preter naturam ab

Primum

Az. cū dicit q̄ omnis motus qui inest alicui fī naturā inest alteri p̄ter naturā alio modo sumitur p̄t naturā stricte q̄ est idē q̄ 3 naturā & sic sumatur supra dum dicebatur q̄ oīs motus qui inest alicui p̄ter naturā sicut ei contrariis illi qui inest ei de fī naturam ex quo p̄t motū circularis ignis nō contrariatur moī cuius sursum q̄ nou ī est ei p̄t naturā secundo mō sic motus eius deorsum s̄c solū primomodo est enim ignis ad illud motum ī dīnā cū nō inīt ei fī naturam nec contra naturam.

Tertium capitulo prīi tractatus prīi libri de celo ī quo ostenditū orīa īter celū & elemēta.

Oniam autem hec quidem supponuntur hec autem ex dictis ostensa sunt manifestum quia neq̄ leuitatem neq̄ grauitatem habet corpus totum.

Postq̄ Az. in precedēti capitulo declarauit q̄ p̄ prefēcti vniuersi p̄ter quatuor corpora simplicia ēt dāndū quīntū corpus simplex mobile fī naturā motū circulari alijs nobilis & diuinus. nūc in hoc 3° capitulo vult declarare quā sit natura ipsius & que si orīa īter ipsū & elemēta dividitur ī quatuor partes. In prima ostendit q̄d celum nō ē graue vel leue. In secunda q̄ ēt ī generabile & ī corruptibile. In tertio q̄ nec ēt augmētabile nec ēt diminibile. In quarta q̄ non ēt alterabile alterātione corruptiū. Ibi secunda similiter aures rationale ibi tercia at non neq̄ augmētabile ibi quartā autem ēt. Primi iterum ī dīnās quia p̄tō premittit ī intentū secundo prosequitur ibi op̄erū ā suppone. De prima dicit q̄ ex his q̄ hic iupponuntur & ex dictis ostensa sunt manifestum est q̄d corporis totum idē celum neq̄ habet grauitatē neq̄ leuitatē. intelligentiū p̄tō q̄d Aristotēles appellat celum totū quia īa continet. Intelligentiū secundum Auer. commento decimōle primo q̄d ex hoc dico aristotēles ostendit q̄d reperitur triplex natura scilicet natura grauium leuius & natura neq̄ grauium neq̄ leuius. prima ēt sicut natura terre secunda que sicut natura ignis tertiā ēt natura corporis celestis. Sed tōra hoc mouet dubitationem quia grauias & leuias sunt contraria ergo quicunq̄ non inest grauias ei debet ī esse leuitas & per p̄tō nō poterit repertiri illa terra natura neq̄ grauium neq̄ leuium & tētē p̄tō quia ealīs ēt natura contrariorū vi cui si p̄gnā nō inest rēliquiū inīt. Responderet Auer. q̄ ista propositione si unum contrariū nō inest vni subiecto alterum inest habere solum veritatem de contrariis que sunt apta nata inīt illi subiecto & nō de alijs. Unde lapis

nec dicitur mutus nec loquens quia nō ēt suscepibilis talium contrariorum. Sicut puer nec dicit sapientis nec insipiens q̄d adhuc non ēt ap̄us ad recipiendum talia dīa sic dicit ī p̄posito q̄d ī celo illa cōtinētia nō valer q̄d non ēt subiectū suscepibilis talis contrarietas. Intelligentiū mō fī auer. q̄d ex suppositione apparet q̄d celū nec ēt graue nec leue q̄d arguit ī 2° serie figure sic: Omne bīs grauitatem & leuitatem mouetur sursum vel deorsum fī celum non mouetur neq̄ sursum neq̄ deorsum q̄d non habet grauitatem neq̄ leuitatem maior apparet ex suppositione supra & similiter minor cum declaratū fuerit celum moueri motu circulari.

Oportet autem supponere quid dicimus graue & quid leue: & nūc quidem sufficienter ut ad presentem necessitatem diligentius autem iterum cum considerabimus de substantiis ipsorum.

Prosequitū & duo facit primo premittit secundo p̄bat principale intentum ibi. Quod autem cōfūrtur p̄tma ī duas quia primo ostendit quod oportet presupponere & adducit suppositiones ibi secunda graue quidem. De prima dicit q̄d ī volendo declarare q̄d cūm nec ēt graue nec leue ap̄tō primo supponere quid ēt graue & quid leue quantum facit ad ne. efficiatē presentem quia intelligentiū perfecte autem de natura ipsorum terminabit ī tertio & quarto. & de sība ipsorum quia de elemētis que sunt ex omnī subiecta. intelligentiū q̄d causa huius necessitatis est quia vt habeat ī p̄hemio libri posteriorum ī scīa demonstrata ēt p̄mittit ī quid nominis īminorū ī volendo ostendit q̄d celū neq̄ ēt graue neq̄ leue oportet p̄tō supponere qd si ēt graue & quid leue sed inquantū ad diffiniōne eoꝝ ēt essentiales tractabilis ī 3° fī opinionē antiquoꝝ & ī quarto fī intentionē p̄pīam.

Graue quidem igitur sit quod fieri. natum est ad medium. leue autem quod a medio

Premittit suppositiones grauiissimum ibi tertius necesse ēt autem. De prima suppositione dicit q̄d illud dicitur graue quod ēt aptum natūm fieri ad medium secundum naturam & illud leue quod ēt aptum natūm fieri a medium secundū naturam. In intelligendū primo fī Auer. & ille descriptiōes grauius & leuius sunt vel iter reperteliū omnibꝫ grauibus & leuiibus sive simpliciū vt in igne & terra sive ī respectu vi in aeris & aqua & vterius declarat quid ēt & aqua sunt grauius & leuius respectu terre q̄d patet quia si aqua ponere in loco terre statī aīce

bu

Liber

deret ad concavum aeris et si sponeretur in loco ignis vel aeris statim descendere ad conexum terre et proportionabiliter dicatur aer et grauis respectu ignis et leui respectu terre et aquae non subdit et licet aqua et aer competit motus sursum et motus de orum ut tamen aqua magis debetur motus deorum quia ea superabundat grauius et grauis in duobus elementis scilicet igne et aere et leuis solum in uno scilicet terra aer autem magis debetur motus sursum quia in eo superabundat leuitas et leuis in duobus elementis scilicet aqua et terra et grauis solum in uno videlicet igne. Intelligendum est fm Auer. ex descriptionibz datis ab Auz. de graui et leui datur intelligi natura que est principius motus in grauibus et leuibz a medio vel ad medium et subdit et talis natura videlicet grauis et leuis est habitus et forma ea qua potest talis operatio scilicet motus sursum aut deorsum et vulgariter sumatur tale principium sub nomine accidentali de voluntariter dicitur et grauitas et leuitas sunt principia motuum que sunt accidentia et ex hoc videatur velle Auer. et principium principale secundum veritatem motuum et operationum corporum naturalium sit ipsa natura que est forma substantialis eorum licet contingat fm vulgum tribuere nomen principiis formae accidentiali que est causa soli instrumentalis sicut cointer dicitur et calamitas ignis calefacit.

Grauissimum autem quod omnibus substata deorsum latit. Leuissimum quod omnibus superest sursum latit.

Dicit secundam suppositionem et dicit et grauissimum est illud quod omnibus deorsum motio est stat secundum naturam et leuissimum est illud quod omnibus sursum motio supra fertur secundum naturam et notanter dicit supra fertur et non super eminet quia celum supereminet omnibus et non leuis minima quia non superas fertur. Intelligendum fm Auer. ex istis descriptionibus appetet duplex notificatio grauissimi et similiter leuissimi prima sumitur ex motu ipsius quia precedentius grauitate omnia deorsum latit et similiter ceteris partibus motu velociori mouetur secunda fuitur ex quiete eius in loco suo proprio quia naturaliter quieter sub oibus alijs et suo modo dicatur et leuissimo. Intelligendum secundo ex iste descriptiones non copetur nisi grauibus et leuibz simpliciter nam aqua non substata omnibus deorsum latit nec aer superas fertur omnibus sursum latit.

Necessitate autem omne quod fertur deorsum aut sursum: aut leuitatem habere aut grauitatem; aut ambo. Non ad id autem. Ad inuicem enim sunt

grauius et leuius: puta aer et aquam: et ad terram aqua.

Ponit tertia suppositionem dicens et ex dictis patet et necesse est quod omne quod mouetur sursum aut deorsum habeat leuitatem aut grauitatem et alio quod dicit proprius grauius et leuius in respectu Ideo subdit quod idem non habet grauitatem et leuitatem ad idem comparatum sed ad diversa: Unde aer debetur leuitas si comparetur ad terram et aquam et grauitas si comparetur ad ignem et terra dicatur de aqua proportionabiliter. Intelligendum secundum Auer. quod istud necessario sequitur ex predictis quia diffinitio oportet conueneri cum diffinito modo diffinitio grauius est ferri deorsum et diffinitio leuis est ferri sursum quare bene sequitur et omne quod mouetur sursum aut deorsum habet grauitatem aut leuitatem et subdit quod illud quod de clarorum est de graui et leui intelligendum est ex descriptione vel a scenu ut et si becetus fuerit simpliciter graue simpliciter et si fuerit in respectu erit graue in respectu us de ascensu respectu leuis est dicendum.

Quod autem circumscribitur corpus impossibile habere grauitatem et leuitatem. Neque enim secundum naturam: conuenit ipsi moueri ad medium uel a medio. Secundum naturam quidem non est que in rectum latit: una enim: erat unus cuiusque simplicium. quare erit idem alicui sic latorum preter naturam aut latitum siquidem que deorsum preter naturam: que sursum erit secundum naturam. Si autem que sursum sunt preter naturam que deorsum secundum naturam posuimus enim contrarium cui altera preter naturam alteram esse fm naturaz.,

Nunc exequi probando conclusionem quam intendit videlicet quod celum neque habet grauitatem neque leuitatem et dividitur in tres partes quia prius facit hoc secundo remouet unam dubitationem et tunc concludit ibi secunda quoniam autem ibi tertia accidit primus de prima arguit quod celum non habet grauitatem neque leuitatem per hanc rationem celum non mouet sursum nec deorsum ergo nec est graue neque levatus patet consequentia ex suppositis et descriptionibus grauius et leuius est probatur sic quod si moueretur sursum aut deorsum aut moueretur naturaliter aut per se non

Prae-

naturaliter q; quatuor elementa mouent naturali-
ter his motibus g; si celum, mouent naturaliter
his motibus esse eiusdem naturae cum aliquo elem-
to, quia vnuus motus in sp̄e est vnuus corporis te-
ni in specie nec ppter natura q; talis motus aut erit
surfus aut deo:sum. si sursum ergo motus deosculum
incriet ei secundum naturam et si de celum ergo mo-
tus sursum incriet ei fin natura p̄t et salutem ut pa-
ret ex dictis et iis p̄ta q; nūctius aliquis motus iesit
aliqui ppter natura motus illi contrari et inest fīna-
tura. Incligendū h̄m Auer. 2mento. xvii. q; cā q;
motus rectus est solū naturalis q̄tuor simplicibus
elementis ergo si motus ille inesse naturalis celo nū
celū est et eiusdem naturae cum aliquo dāntoz et p̄n
est alterū illōz quod est impossibile et declarando
altera partē vi q; motus rectus nō est celo violen-
ter dici pot q; Ap. viii in probatōne sua dubius pro-
positus quaz prima est q; ois motus qui iesit alius
h̄m naturam motus oppōlit illi inest eiusdem fin na-
turā secunda p̄positio est sua cōuersa vñ q; omnis
motus qui iesit alius fin naturā motus oppōlit
ille inest idem ppter naturā et dicit q; prima p̄p est
occulitus q; secunda quia posset aliud dicere q;
motus sursum et similiter motus deosculū in finē ce-
lo ppter naturā et q; solum motus circularis inest ei
secundū naturam et sic nō sequitur q; si aliquis mo-
tus in est celo ppter naturā q; motus contrariū si
bi inest celo fin naturā. Sed 2mentoz ridit dicēs
illud nō stare q; tunc celo est aliiquid contrarium
et sic est coruptibile h̄s tñ et p̄patur p̄ta quia
si illud duo motus in finē celo ppter naturā g; in finē
aliqui a teri fin naturām q; omne quod iesit alius
ppter nam inest alterū fin nām et p̄n illud alterū
erit p̄tū celo ex quo ei erit aliiquid tale q; q; est ppter
celo celo et iis dicit 2mentoz q; Ap. dixit et cori-
pus rotundū nō h̄s triūm ut p̄t in alia translatioē
Q; noniam autem in idem feruntur
totam et pars secunduz naturam pu-
ta tota terra et parvus bolus.

Remouer Ap. dubium quia posset aliquis di-
cere concedo de toto celo & nec est graue nec leue
sed non est de partibus suis hanc causulationem
remouer dicens qd̄ eodem motu secundū naturaz
mojet totū & pars loquendo de corporibus simpli-
cib⁹ homogenis ut declarat de tota terra & paruo
eius bolo ex quo concludi dū celum non mou-
tur sursum nec deossum nec aliqua pars sic mo-
uebitur & per cōsequētū nulla erit grauis aut leuis
Accidit primum quidem neque leui-
tatem habere ipsum: neqz gravitatē
neqz unam. aut enim utiqz ad medi-
dium aut a medio posset ferri secun-

dum sui ipsius naturam. Deinde quod impossibile est moueri eo qui secundum locum motum aut sursum aut deorsum detractum. Propterea enim secundum naturam contingit ipsi moueri motu alio: neque preter naturam neque ipsi: neque particularum nulli. eadem enim ratio de toto et partibus

¶ *Nunc epilogando concludit qd ex predictis p*z*
q*y* celu nō bz granitare nec leuitate q*y* non mouet
lurii neq*e* deosū nūli aut p*ter* nām q*y* nullā cūs
p*o* mouet aliq*z* illoz motu*s* q*e* adē est ro de morte
v*o* u*t* z o mori pris Inelligendo fz Amer. ¶ mēto
xix. az. p*bz* celu nō e*z* graue nec leuite fūdat p*o* dus
bus p*ppositū*. Dīa est q*y* o*e* q*z* e*z* graue vel leuite
mouetur a medio vel ad mediū est q*z* corp*z* celeste
nec mouet a medio nec ad mediū. Ulteri*o* dīc.
ex dīctis z remode dubiū appareat verisimilitudine
ris q*y* celu nō mouet lurii neq*e* deosū t**h** poc*r* p*o* r*z*
z p*lenitudo* p*ro*tem sic q*y* id est mouere rotulas grauale
vt leuite boge u*j* t*lue* pris vt rotulas i*re* t*g* glebe nō
si tota i*ra* est extra centru*mūdi* mouetur ad cēp*z* q*y*
sl*u* q*z* p*eculiarit* cūs p*eculiarit* est q*y* corpus bogem*z*
z cōsile*z* in oibz p*ubibus* vt celu*z* elementa est cūs
dē nature g*o* tonū*z* cūs dē diffio*z* t*cū* est adē diffi
nitio rotius t*p*ris est adē forma ip*o*bz q*y* diffinītia
sumis a forma quidditatua. v*ij*. metaphysicis mo
ab adē forma t*nā* in g*rām* adē p*uenient* adē opa
tiones naturales g*o* cū actio corporis bogem*z* pa
ta ignis p*uenient* a sua formis sū mot*z* lurii t*actio*
ciuiuslibet seu pris cō*z* sū causē so*me* d*z* cēp*z*
sursum t*lur* dīcat i*ra* t*elus* humi*mō* p*lū* aut
apparet illa minor q*y* numerū v*lū* sūt celu*z* aut aliq*z*
eius p*ec*te moueri lurii aut dorū*z* t*p* nām nec e*z* cor
pus graue aut leuite. ¶ *z* b*z* q*o* d*z* de sensu adduc
instans q*y* vidēm^z q*z* q*o* in tpe estiū mīlas stellae
deosū cadet rīndū*z* illa corpora q*y* dicunt stelle ca
detes nō sunt stelle nec sūt pris celu*z* q*y* si cēnt p*res*
celu*z* magno tpe elaplo multe cēcidit celu*z* ob*z*
rei esse multam diminuitū*z* stellis quod non v*f*. ta
lia aut corpora cadentia sūt exaltationes cēderat ab
istis inferioribus sup*z* media regione actus ignis
ibi virtutis solis t*corporis* supp*z*ec*z*lium. Ex q*y* in
fert commentator salii*z* op*ti*onēs ponentias q*y* p*o*
calitate p*uenient* a celo ip*o*lis e*z* ignis q*y* corporis et
leite hoc no*s* facit medietate celieste actualis fed me
diance motu lune t*inf*luentiā hīnibus cēlitatem i*p*
potētia vt p*z* bu*u*lū deinde fūdat q*y* temt*z* dīc*z*
q*y* A*z*. poluit hunc sermonē de celo t*g* p*o*stul*z* eius
q*o* no*s* est graue nec leuite vt dīceret opinionebus di
centiū celum*z* fūdat^z super ista inferioribz q*y* sūt hīn*z*
tar ip*o*lis ne cadat. C*z* dīcit p*mentatio* g*o* fūdat*z* sic
fūdat*z* est sup*z* hec i*feriora* nō sc̄issit tanto tpe q*z**

alii pteo eius cecidissent et hoc nunquam vissum fuit et in fine pmenti concludit celum non esse aliquod ex quatuor elementis ne copositum ex his et quod non est in loco quo tunc haberet aliquid continentem ipsum et sibi extrinsecum cu deinde loci sit locum ut continere nihil at est extrinsecum cu celo.

Similiter autem rationabile existimare de ipso quod ingenitum et incorruptibile et in augmentabile et inalterabile

Pius pbauit celo non esse graue nec leue nunc per bat ipsi non esse generabile neque corruptibile et duo factio ponit conclusionem pbat ibi pp fieri. De primo ponit hanc conclusionem et sicut rationale est dicere de ipso celo quod est ingenerabile et in corruptibile et augmentabile et inalterabile intelligendum quod illa translatio dicit neque factum neque generatum ab aliquo ubi dicit auer. commento. xxviii. 2. notari dixit ab aliquo et non dicit neque factum neque generatum simpliciter ut innuet dicitur in opinioni ponentium celum esse genitum et eternum quod opinantes ipsum esse genitum a prima causa habent dicere quod non est genitum ab aliquo. et ex aliquo presupposito tamquam ex natura Sed opinantes ipsum esse in genitu simpliciter habent ipsum ponere ingenitum absolute et si dicere quod est rationabile generationis quod aliquid generet non ex subiecto presupposito ut p3 p:io de generatione ostendat auer. quod ibi non capi generatio pplicatur i ppsic et in voce per productionem rei de non esse simpliciter ad eum nullo materiali presupposito et talis productio pplicetur auctoratio. Sed generatio pplicetur auctoratio alicuius de i ead est ex aliqua materia presupposita. Et subdit quod hoc non est generabile est illud quod Ap. vult immo uere a celo. Cui vult quod celum non est generabile ex aliquo materiali presupposita. Intelligendum est p:is Auer. quia in alia translatione de neque habens aliquo et in alterabile vellet significare triplicem spem motuum. scilicet in quantitate in loco et in materia. Intelligendum ita quod cum dicit neque alterabile intelligit de aeratione corruptuam quae sequitur generatione aut corruptione non de alteratione perfecta quam in talibus celis est alterabile ut est de illuminatione.

Propter fieri quidem oportet generabile ex contrario et subiecto quodam et corrupti sicut presupposito quodam et a contrario et in contrariis quemadmodum in primis dictum est sermonibus.

Dicitur conclusionem et duo facit p:is pbat p:na et quas intendit. pbat annis ibi dicitur. At de p:is arguit sic celum non habet ratione nisi materia presupposita ex quipm ponatur fieri ergo est generabile et in corruptibile et p:na quod oportet generare ex contrario et ex aliquo presupposito tamquam materia ex quipm sit et sicut oportet corporis corrupti sicut et a contrario et in suis contrariis subiecto

presuppositum ut dictum est primis sermonibus quod in primo p:is. Intelligendum est Auer. quod ista p:positio est quod generat generat ex subiecto presupposito habet veritatem in eo generante sicut simpliciter quod p:posito p:na p:na in simpliciter bus quod ex igitur generat ad et ac et sic de aliis sicut in generatione copositorum et ad declarandum hoc ponit hanc distinctionem et p:positio est duplex p:ris est copositorum copositorum que immediate coponuntur ex simpliciter bus et p:positio mineralium et platinorum quod non sunt ex scie et quozundam et latitudinem p:posito p:na p:na secunda est copositorum mixtorum que sunt non immediate ex simpliciter sed immediate et p:positio sanguinis quod non immediate et sit ex elementis sed ratiōne qui sit immediate et pane et alijs cibis assumptis et talis est est copositorum mineralium quod ex sanguine. Ad p:positum igitur verum est quod in generatione tam simpliciter quod p:posito quod est quod generat sicut ex contrario presupposito sicut generatio et subiecto non p:ris generatio vni elementum generatur ex alio quod contrariatur sicut extremi diuinorum extremo secundam et generatione copositorum ex elementis quod contrariatur sicut meum contrariatur extremis sicut genera tione copositorum generat ex p:posito quod est ariat sicut meum diuinum contrariatum medium est duplex copositorum et triplex generatio sicut est triplices contrarietas videtur enim ad extremum et huius corundum p:ris generatio quod elementum ex elemento generat et medium ad extremum et huius corundum de tertia generatio quod copositorum generat ex elementis et medium ad medium et huius correspondet tertia generatio quod copositorum generat ex copositorum et subdit quod hoc est manifestum ex iustitia quod in p:na iductum in ei generatio genitum est simile generati et contrariarum ei et quod sit non nihil agere sibi sicut in subiecto contrariis si ergo genitum est contrariis ei ex quod sit

Contrariorum autem et latitudes contrarie Si autem huius nihil contrarii manifestetur esse eo quod circulatio et alicui non est contrarius motus recte uidetur natura futurum ingenitum et corruptibile ex emissione a contrariis inter contraria enim generatio et corruptio.

Nunc p:bat annis et arguit sic motu celo nihil est contrarium ergo celo nihil est contrarium antecedens p:bat ista et p:na et quia in celo sit aliquod corpus contrariu sicut illud corpus debet habere motu contrario motu celo quia contra p:os corporum debent esse motus contrarii. Et subdit quod natura recte fecit i facie do celo est ingenerabile et in corruptibile et est ex parte ab omni contrarietate quia generatio et corruptio cadunt sub contrarietate. Intelligendum secundum Auer. quod de celo in natura sicut duplex constitutus primo in faciendo ipsum in generabile et in corruptibile sicut in non faciendo ei aliquid contrarium quia

Primus

tunc ipsum esse corruptibile et per sequentem generabile quia omne corruptibile est generabile ex natura. Et subdit quasi epilogando et ex dictis ratione nescitum est quod celum non est compositum ex materia et forma sed hinc clementia quod tunc est generabile et corruptibile et hoc probat pater ex parte forme quod ipsa forma materialis est corruptibile et hoc probat quod si non tunc natura in aliqua ester oculo; non est inconveniens et pater probat quod natura materie est potentia ad transmutari ad formam id est ens in potentia. Si ergo in materia est aliq[ue] forma non habens proprium et propria est corruptibilis quod nec est corruptibile a se nec ab alio tunc potentia naturae materie est et ibi oculo cu[m] nunc reduceretur ad actum per transmutationem et forma ad quam ordinatur et naturaliter inclinatur et per id est sequitur quod si celum est corruptibile et est corruptibile ex parte materie quod ut dicitur primo philosopho et semper machinatur ad maleficium et appetit forma sicut femina viruz et turpe bonum et. Ex quibus ultimo excludit quod si generatio et corruptio non essent in ente tunc differet operatio potentiae materie et ester surstra si tunc potentia gladii bene acutu est fructu nisi incidere.

At uero: et augmentabile omne aget aconnaturali adueniente et resoluto in materia. Hunc autem non est ex quo secundum est.

Hic probat quod celum non est augmentabile neque diminuibile et intendit tales rationes omne quod augetur. arguitur per quoddam conaturale aduenientem ipsi augmentabile quod conuertitur in naturam ipsius sed celum non habet aliquod extrinseco conaturale quod possit in sua substantiam conuertit ergo celum non est augmentabile et per consequentem neque diminuibile. Intelligendum finem commento. xxx et omne quod augetur aut diminui aut augetur aut diminuiatur propter nutrimentum adueniens vel recedens. Unde in ratione debet esse hoc genitius ipsi nutriendo et communicare secundum in natura ut ita sit ipsum in ipsum conuerti ex eius actione neque actus et passus debent habere aliqualem conuentum et agens sit proportionatum passu et contra quare nutrimentum in ultimo rei debet esse simile in specie materie propinqua ex qua nutritur sicut genitum. Unde animal quod nutritur ex sanguine et generatur et sanguine diminuit autem accidit ne nutritibili proprie hoc quod ipsa parata ex et propria corruptione ut nutritum adueniens augmentetur. Sed cum est parata corruptioni incipit diminuere tandem diminuitur in tantum donec elementa veniant ad dispositionem et disoluantur mixtum in materiali et quibus componebat. Et his omnibus apparent quod cum hec non competant celo quod ipsum

non est augmentabile nec etiam diminuibile et huius prima pars ex dictis arguit dupliciter. primo sic celum non habens nutrimentum hoc genitum cum quo comunitur et innatura ut conuertatur in substantiam eius quod non est augmentabile pater. secundo arguitur in utrimentu dicitur esse proprium alio in principio id est debeat fieri simile in fine quod dicitur alterari de alteratio non est nullus inter contraria. celum non habens proprium ut dicitur est quod non habens nutrimentum ex quo augmentari possit sed per etiam probat celum non est patitur corruptioni nec finis per se nec finis rationis quod non est diminuibile pater per etiam ex dictis intelligendum secundum finem. Ave. mento. xxix et sensu manifestum celum non est augmentabile neque diminuibile quod antiqui astrologi alpientes scilicet semper inuenierunt ipsas ciuidates quantitatis.

Si autem est et in augmentabile et in corruptibile eiusdem intellectus est suscipere ab alterabile esse.

Hic probat quod celum non est alterabile et terrena facit primo probat per clausum per rem. secundo per clausum tertium iterum probat per signa quod celum non est generabile nec corruptibile ibi secunda quod deinde ibi est et ratione prima in trece punto per clausum. secundum: secundum suppositiones et adducit ibi ratione secunda est quod deinde ibi terrena itaque si videtur. De prima dicitur quod secunda est immutabile et corruptibile et dicitur est ciuidate intellectus est capere et ipsum sit inalterabile.

Est quidem in alterato motus est quale. Qualis autem habitus quidem est et dispositiones uero sine his que finis passiones sunt transmutationibus puta sanitas et languor. finis passiones autem quocunq[ue] transmutant phiz. corporum habentia uidemus omnia: et augmentata et decrementata puta anima. lum corpora et partes ipsorum et platerum: similiter et elementorum.

Donum tres suppositiones quaz prima est quod alteratione est motus et qualitate: secunda est quod existunt qualitas species qualitatibus habitus vel dispositio et. solum finis qualitates de terrena specie que est passio vel passibilis qualitas est per se alteratio hoc per se: quod in aliis qualitatibus ut sanitate et languore non est alteratio nisi quod in qualitatibus de terrena specie est alteratio ut caliditate et frigiditate et. Tertia suppositione est quod omnia corpora naturalia transmutabilia finis qualitates de cas sunt recipientia augmentum et decrementum habentes inducere in aliis partibus eorum que alterantur his qualitatibus et suscipere augmenta vel decreta et sicut in planetis: per se et in elementis quod alteratur

Liber

7 augmentur aut diminuuntur ut dum ex acre vel alio ele
mento sit ignis aut ex aqua. Intelligendum primo est
Auer. cometo. xxi. qd alteratio non sit nisi in huius
materiis ex quo sequitur qd cum celum non habet mitem qd ipsum
non sit alterabile: et per eandem causam nec sicut argumenta
tibile nec diminuibile. Intelligendum secundum est
Auer. cometo. xxii. qd triplex est augmentationis quidam
est augmentationis vera que sit per coniunctionem ionis nutriti
in ibam eius quod augetur: et ista augmentationis sit so
lum in aequalibus et plantis alia est augmentationis non
vera que sit per alterationem quandam facientem ex
tensionem in quantitate eius quod arguitur sicut est
rarefactio et talis proprieas datur elementis. Tertia
augmentationis est appositi partium secundum accumulationem
non facientium unum etiam et alijs proprieas debet mixta
imperfectus cosimilium prius et elementis cui additum per
propter istom dicimus ingenue augmentationem: et tot opposi
tus modo capturatur diminutus et pro resolutione vi
uentis ut illa que sit in senio per plumpitionem et per se
parationem partis apta. Ad propositionem celum nullo
modo est augmentabile aut diminuibile.
Et de oibus his modis augmentationis aut di
minutionis loquitur Auz. in tercia parte suppositi
one dum dicit alia augeri et diminuiri et similiter pla
cas ex elementis.

Itaque si quod dem circulare corpus neque
augmentum habere contingit neque
decrementum rationabile et in ratio
nabile esse.

Nunc Auz. probat conclusiones suas et arguit sic
celum non recipit augmentationem nec diminutionem
ergo non est alterabile an est precedens? et tenet
qua ex terrena suppositione permissa. Intelligen
dum enim Auz. qd celum non est alterabile alteratioem
corrupti et hoc modo intelligit Auz. tamen bene est al
terabile alteratioem perfectam a recipite enim illumi
nationem. Intelligendum secundum per hoc qd dicit Auz. qd
celum non est alterabile non debemus intelligere qd
fuerit intentio Auz. celum non haberet aliquam qualita
tem qd habent qualitates acquisitibilis per altera
tionem perfectam ut lumen et motum habet etiam qd
literes secundum quas consistit uis eius et que sunt ipsa
biles ab eo ut est figura que est de qua spe qualitatibus.
Qd quidem igitur semipernum. et
neque augmentum habens neque de
cremetum: sed insensibile et in altera
bile impossibile est primum corpo
rum. Si quis suppositis credit maius
stum ex dictis est.

Concludit et per circa unum dictum contrarij doc
mento. xx. dubitat an ois forma exstant in materia
et eo qd huius contrarii sit corruptibilis. Et arguit qd n

7 primo qd non ois forma non existens in materia habeat
poterit qd forma materialis est forma existens in materia et
tamen non habet contrarium qd est forma et substantia est poterit
per Auz. in predicamentis in capitulo de forma et ar
guitur qd non ois talis est corruptibilis; qd alia intel
lectiva est forma exstant in materia et tamen est corruptibilis.

3° ad idem qd dimensiones terminatae in sua forme
accidentales existentes in materia et in sua corruptibili
bus ut vult commentator: id est forma orbis. Respondeatur ad
primum qd iste substantia sit poterit: qd tamen forma materialis
exigit dispositionem quidam seruat in materia et ha
bent poterit carum corrupti quibus aduenient
tibus in materia dispositiones ille coaguntur et co
sequenter forma materialis que ab illis in conservari
dependet. Ideo sicut ista proprieas dicimus formam
materialis habere contrarium. Iam dispositiones qui
bus in materia seruantur. Ad secundum dicit qd commen
tator: solus loquitur de formis existentibus eductis de
potentia materie. Ad tertium dicit qd dictum contrarium:
solus intelligitur de formis que sunt terminus a qua
vel ad quem transitionis.

Videtur autem et ratio apparentibus
testificari et apparentia rationi. Quod est
in homines de deis habent existimationem: et oes eum qui sursum dico lo
cū atribuerunt: et barbari et greci qui
cunq; quidem putant esse deos. Pala
lum ut immortali immortale coaptatus
impossibile. n. aliter: siquidem igitur
est aliquid divinum quemadmodum
est: et nunc dicta de prima substancia
corporum dicta sunt bene.

Reverentur Auz. ad probandum qd celum sit ingenera
bile et incorruptibile per signa apparentia et tria fa
ctum. primo qd dictum est. et incepit antra. 3° epilogat
ibi loca anax. aut ibi tercia manifestus aut. Prima
dividitur in tres secundum tria signa adducit super et
textum antiquorum ibi nos accidit aut: ibi tercia
videatur aut: tamen de prima dicit qd celum sit ingenerabi
le et incorruptibile: in hoc ratio est conformis appa
rente et apparentia rationis: quod qd oes antiqui huius
consideratione de celo dicit celum esse locum deorum igne
rabilium et incorruptibilium. Ut arguit sic sive incor
ruptibilis debet locum incorruptibile et eternum huius celum est
loc deorum ut etiam posuerit antiqui qd sunt incorrupti
biles: ergo celum est incorruptibile et perpetuum: papa
pater et filius: qd locus debet proportionari loca
to: minor aut et de intentione antiquorum intellige
dum est Auer. cometo. xxii. qd ratio qd Auz. declarat
hoc sensu ultra rationem fuit qd multi sunt homines
qui non possunt assentire primis propositionibus
per intellectum notis ex ratione tantum cuiusmodi

Primus

sur iste dicit de celo q̄ ē incorruptibile. t̄c. t̄c. huius
est triplex. Prima p̄ defectum t̄ natura eōm scđo
p̄ paucitatem exercūtū in scia in qua tractat de il-
lis probationibus. 2° propter malā consuetudinē
in doctrina eius quasi inata vī sūt aliqui i principio
infringunt salitis opinōnibus. Et subdit q̄ galien⁹
dixit in quodā suo libro quē appellabat demonstra-
tionē gnos⁹ nor possumus probare eternitatē ma-
di nūi per probationes dictas. s. q̄ celum ē incorrup-
tibile ī generabile. Intelligendū scđo fm Auer.
q̄ oēs leges afferentes deum: conuenient in hoc
q̄ celum est locus dī t̄ spiritū qui vocantū agēt
Sed tñ i hoc leges nostre differunt a lege grecorū:
q̄ in lege nostra ponunt angelī corporei t̄ in lege
grecorū ponunt incorporei: t̄ credo cī dicit in lege
nostra t̄c. q̄ habuit respectū ad corpora humana
sanctificata. Intelligendū 3° fm Auer. q̄ qz de
est in celo apparet q̄ celum ē incorruptibile cum sit
locus incorruptibiliū: dicit tñ q̄ deus non ē in loco
nec vt aqua est in vase: quō aut deus est in celo ap-
parer ex. viii. phl. t̄. r̄. metba. vbi ostenditur q̄ n̄
est in loco circumscripsi: sed solū operante q̄ in ce-
lo p̄iamo apparent opiniones dei. Intelligendū
quarto fm Auer. q̄ celum ē medie nature iter ista
inferiora corruptibilia t̄ fōas simpliciter ve sit itel-
ligentie: t̄ ratio q̄ vbi nō ē ita tale mediū tūc supio-
rū non possit agere in ista inferiora q̄: principio
simplicissimo t̄ eterno nō p̄t immedie provenire
actio in rebus generabilib⁹ t̄ corruptibilib⁹: t̄
ex hoc apparet modus fm quam ista inferiora al-
legent cuz eternis. Nam eterna p̄iamo allegantur
istī corpori celesti q̄ non immanantur ab eis in s̄a:
sed solū in hoc loco t̄ mediate hoc corpore agat in
ista inferiora ipsā transmutando alijs morib⁹ ea
generando. adducit alias rationes ad probandum
q̄ celum ēt ī generabile t̄ incorruptibile quarum
prima hec est quandoq̄ ē aliq̄ dī ens mediū inter ex-
trema contraria: illud mediū dī p̄cipare nām il-
loꝝ extremoꝝ: sed celum est quodā medium inter
corruptibilia t̄ incorruptibilia q̄ sequitur q̄ debet
participare naturā amboꝝ: sed cū celuz participet
de nā corruptibiliū ratioꝝ motus ergo dī partici-
pare cū separatis in eternitate. Secunda rō si celum
esset generabile t̄ corruptibile sequit⁹ q̄ incorpore⁹
esset p̄cessus in infinitū: p̄is est falsum t̄ probatur
q̄na q̄m si mundus fuisset generatus tunc fuisset
generatus ab aliquo alterante tener. p̄na: q̄ omne
generationes precedit alteratio prima ergo fuisset
corpus alterante precedens istam alternationem:
quaerat de illo corpore alternate vel cī generabile
vel non: si diccas q̄ nō eodem modo dicopaterat dī ce-
lo q̄ nō est generabile: si diccas q̄ sic argua vt pri⁹
t̄ sic erit processus in infinitū aut duvenietur ad
corpus oīo ī generabile t̄ talerit celus.
accidit at hoc t̄ per seosum sufficien-

ter ut ad humanaz dicere fidem. In
omni. n. p̄terito tēpore fm traditam
īnuicem memorā nihil uidetur trās-
mutatū. neq̄ fm totum extremum
celum: neq̄ fm parteꝝ ipsius p̄priā
nullam.

Probat ex 2° signo xp̄icū q̄ hoc apparet suffi-
cienter ex dictis ab antiquis fm memorā īnuicē
traditā in nullo tempore p̄terito vīsum est q̄ ce-
lum fuerit transmutatū neq̄ fm totū neq̄ fm par-
tem. Intelligendū fm Auer. q̄ duplices sunt de
terminacionē quē sunt in intellectu confirmata
per sensū t̄ sunt demonstrationes metba. t̄ q̄
dam suntō confirmata per sensū t̄ he sunt dupli-
ces: q̄ aut sunt de rebus q̄ sūt nātūrātū vīlū na-
turalia: aut sunt de rebus quās impossibile est sen-
tire: vt funis bēs leperate. Adpropositum prime
sunt certissime alie vero non tāc certe sed bene sunt
propinque certevertati. Intelligendū sed 3°
Auer. q̄ Ap̄. inducit testimoniū sap̄ hoc q̄ cd̄ fm
sūt intransmutabile: t̄ hoc per sensū vīlū: q̄i
conuenerant omnes gentes q̄ nunq̄ vīlū fuit ab
homīnib⁹ q̄ celum. effet transmutatū neq̄ fm to-
tum neq̄ fm partem: intelligendo per transmutatiō
onē hic omnē transmutationē p̄ter mortū loca-
lem t̄ alterationē p̄fecimā: t̄ subdit q̄ Ap̄. sūt p̄i-
mus inter grecos q̄ determinauit celo ēt ī genera-
bile q̄ sumpsit testimoniū ab antiquis caldeis q̄
rum speculatori p̄cessit.

Videtur at t̄ nomen ab antiquis da-
tum esse usq̄ad tēpū p̄sens hoc mō
existimantib⁹. quo qđem t̄ nos di-
cimus. Non. n. semel neq̄ bis sed in-
finites oportet putare easdem adue-
nisce opiniones ad nos p̄pter quod
tanquā altero quedam ep̄sistente pri-
mo corpore p̄ter terram. t̄ ignem
t̄ aereꝝ aquā ethera appellauerunt
supremuz locuz accurrere sēper sem-
piterno t̄pē ponētē d̄nolatiōnē ipsi⁹

Probat ex tertio signo sumptu ex etiā iudicis
logia nominis dati celo ex op̄ionē antiquorū q̄d
nō est p̄ formē dicto suo nā appellabat celo hōmo
mīt ether q̄d donat eternitatem vt erat cōsuetuz
vīlū ad ips̄ Ap̄. nec obēm existimare op̄iones an-
tiquorum solum semel aut bis peruenire ad nos
sed infinites propter q̄d dictum antiquorum quo
sc̄iēt appellabant celum ether hōdemus ponere
ip̄iū celū esse p̄mū corp⁹: d̄finitū s̄ quartuꝝ ele-

Liber

mentis qđ est in loco supradicto motu sepieterno motu. Intelligendum primum, qđ Auer. qđ isti antiqui vñ caldei dixerunt de celo illud qđ dictum est a nobis s. qđ est quinta ista distincta a quatuor elementis & i fluerunt ei nomine ex velocitate sui motus & permanētia sua qđ nomine dicitur ether. Intelligendum secundo sicut ibam non ponendo sextam sicut simplicem apparet qđ celum non p̄t contrarium: qđ si haberet cōtrarium oportueret ponere sextū corpus simplex p̄ter elementa quatuor que inuicem sunt contraria qđ vñ nō potest esse contraria nisi vñ & contraria debent esse parta: sicut p̄ de duobus partibus elementorum contrariorum. Ex quo sequitur qđ eūz celum non habet contrarium qđ ipm̄ ē incorpible.

Anaxagoras autem utitur nomine hoc non bene: nominat enim ethera pro igne.

Increpat anax, dicens qđ anax, non bene locutus fuit de isto nomine ethera: qđ a sumebat ipsuſ ſigno cui tamē debatur ipm̄ celo. Intelligendum ſin Auer. qđ imposito huius nominis ethera attributa celo ab antiquis fecit errare anax: qđ credidit et illo qđ celū effigis: & causa qđ hoc nomine ethera in eoꝝ idoneate imperpetratur velox motus & permanētia ſic in eodem: qđ eūz ianis sit levius & velocius motu ex hoc anca appellabat ipm̄ ethera. Manifestum autem ex dictis: quia & numerum impossibile esse plurē dicatorum corporum simpliciū. Simplicis quidem enim corporis necesse motum simplicem esse. Solos autē hos esse dicimus simplices eum qui circum: & eum qui in rectum: & huiusmodi duas ptes. Hunc quidem a medio hunc autē ad medium.

Epilogat circa dicta in hoc capitulo dicens qđ manifestum est qđ numerus corporis simpliciū est ſim modū dictum: q. f. quatuor elementa & celus pater e. iam qđ cuiuslibet corporis simplicio necesse est ēē motus simplicem: & etiā qđ motus simplices ſunt duo ſim genus. f. rectus & circularis: & rectus dividitur in duas ptes. f. i. motu ſurſu & in motu diobiū. Intelligendum fm Auerio. cōmento. xxii. qđ Auz. hic ponit propositiones radicales ſuper quibꝫ fundatur iunctio ſua. Prima propoſitio qđ corporum simplicium debent esse corporū simpliciū. Secunda propoſitio qđ motus simpliciū primi ſunt duo rectus & circulari i.e: & rectus diuiditur in duo f. ſurſu & deſu: & yterꝫ eorum diuiditur iouo-

f. vitale simpliciter & vitale f. quid. Ex quo vlt̄ri concludit qđ motus simplices ſunt quinqꝫ quatuor recti & viuis circularis. Ex quo pater & corpora simplicia ſunt tantum quinqꝫ qđ numerus eoz est immumerum motuum simplicium. Quartum capitulū primi tractatus primi libri de celo & mūdo i quo probatur qđ motus circulari nullus est motus contrarius.

Eod autem non est circulatio contraria alia latio extensis utiqꝫ quis accipiet fidem.

Postqꝫ Arito. in precedenti capitulo probauit qđ celum est in generabile & incorpibile i.c. Dic oſe dit qđ n̄ h̄z ḥr̄w: & ad hoc p̄io ſuppoſit qđ motus circulari nullus est motus contrarius iō illud p̄bat i hoc quarto capitulo & diuiditur i duas partes: qđ p̄imo permittit conclusionē qua probare intendit & prosequitur ibi p̄imū quidem de prima dicit qđ motus circulari est alter motus contrarius poterū quis accipere fidem ex eliciens intelligendū fm Auer. cōmento. xxii. qđ per fidem Auz. intelligit ſidem perfectam que ei firmata per rationem & non fidem que tantum haberet per abundantiam extimatio[n]is quasi velut dicere qđ de conclusiō Auz. habebitur veritas & fides firmata per rōeꝫ.

Primum quidem: quia circulari rectum opponi maxime ponimus cum cauim. n. & gibbosum non ſolum ad inuicem opponi uidentur: ſed et recto combinata & iuxta & ſe posita Itaque ſquidem contraria aliquac ea que in recto maxime necessariuſ contrarium esse: ad eum qui incircitu motum. Que antem in recto ad inuicem opponuntur ppter loca. Qđ enim ſurſum ei qđ deorsum: & loci eſt differenti & p̄trarletas.

Nunc probat conclusio et duo facit: qđ primo probat in generali qđ motus circulari non eſt alter motus contrarius ſecundū ſpecialiter probat qđ motu ſemicirculari non eſt motus ſemicircularis contrarius ibi deinde ſiquis. Deprima intendit talem rationē: ſi motus circulari eſt aliquis motus contrarius maxime eſſet motus rectus: nam licet motu circulari ſacro ſim concavuſ alicuius circuli ſit quodāmodo oppofitus motus circularis ſecundū conçēuſ eiusdem factus motu ſim maxime oppofitus iſiſ ſuoꝫ p̄t eē motu recti: f. motu circulari n̄ ē

Liber

cōtrarius motus rectus ergo rē. q̄ sūt motui cīcūlari nō sit contrarius mot⁹ rectus: arguit sic: q̄ dato opposito sequetur q̄ vni essent plura p̄tra‐ris: p̄n̄ ē falso ⁊ tenet p̄na q̄ cui libet motui recto opponitur alter motus rectus q̄ motui sursum op‐ponat mot⁹ deorsum ⁊ concontrario quā loca ad que tenduntur sit contraria ⁊ cōtrarieras locoꝝ. arguit cōtrarierat motui tendentiū ad illa si ergo mo‐tus circularis esset cōtrari⁹ motui sursum aut deor‐sum cū illi sint adiuuicē cōtrari⁹ utq̄ vni essent plu‐ra contraria. Intelligendū q̄ cōmentator⁹ pbat per duas rōncas q̄ motui circulari magis debet op‐poni motus rectus q̄ alter mot⁹ primarō posita est cōmento. xxviii. Iila magis debent esse cōtraria inter q̄ non est orā specifica sed sunt eiusdē spēi: t̄z motus circularis ⁊ rectus sūt diuerſiꝝ specieꝝ et nō motus circularis iter se: ergo p̄na mōr⁹ et maior q̄ contraria debent differre specieꝝ: minor est ha‐bita supra. Secunda ratio posita cōmento. xxv. motus circularis opponit motui recto fm̄ duo. s. fm̄ gibbositate ⁊ cōcautate arcus s̄z circularis nō opponit circulari aliquo illoꝝ modoꝝ ḡ rē.

Intelligendū scđo fm̄ Auer. cōmento. xxv. q̄ dī cī Auz. q̄ motus fm̄ concavū est cōtrarius motui fm̄ concavū: no capiendo cōtraritate proprieꝝ l̄z p̄ oppositione relata quia gibbosum ⁊ cōcauum di‐cuntur in respectu ⁊ hoc dicit Auer. ne aliquis ex verbis Auz. crederet q̄ vni motui circulari esset alter motus circularis cōtrari⁹. Enācū dicit Auz. q̄ gibbosū ⁊ cōcauum cōbinata inuicē opposita sūt recto: vñl ipse q̄ illi duo modi motus opponuntur recto fm̄ formaz. Et difinitiōes eoz ubidit Aue. q̄ motus rectus nō proprieꝝ est contrarius circula‐ri l̄z differat ab eo his duobus us oppositionibꝝ: ⁊ di‐gnius opponitur eiꝝ alter.

Deinde si quis existimat eandē rati‐onem esse: quam ⁊ in recto ⁊ in circu‐lari eam. n. que ab. a. ad. b. rationem cōtrariam ei que. a. b. ad. eam que in recto dicit. he. n. finite sunt. Cū culares autem infinite utiq̄ erunt circa eadem signat.

Probat q̄ motui semicirculari nō sit motus se‐micircularis cōtrarius ⁊ per p̄n̄ nego alter ⁊ duo facit: q̄ primo facit hoc scđo proba q̄ motui circu‐lari non sit alter motus circularis cōtrarius ibi. At vero nego p̄ma pars diuidit in tres: q̄ primo adducit vna rōnem scđo adducit alia: 3rd remouet dubitū: ibi scđo sūt aut ⁊ que ibi terciū similiter aut utiq̄. De p̄ma primo p̄supponit q̄ eadē rati‐on est de motu circulari ⁊ de motu recto in hoc: q̄ sic dicit q̄ illi motus rectus sūt cōtrari⁹ qui sunt ad di‐uersos terminos cōtrarios: vt motus q̄ est ab. a.

ad. b. sit cōtrarias motui qui est. a. b. ad. a. ita est imaginandū de motu semicirculari facto super li‐neam semicircularē q̄ si illi sit alter motus cō‐trarius maxime erit illē quē sit a termino cōtrarie in terminū cōtrariæ quod motus qui ē ad. a. ad. b. per semicirculari esse s̄tius mot⁹ qui ē a. b. ad. a. per eundē semicircularū. Istud p̄s q̄ sic illi duo re‐cti sunt super linea recta ab uno puncto ad aliud ⁊ cōtra. ita isti duo motus semicircularē sunt super linea semicircularē: ab uno puncto ad aliud ⁊ p̄tra‐vt p̄ce in confunctione semicircularē cū p̄ficiantur quo supposito arguit sic illi motus semicirculari sit alter motus semicircularis cōtraris tunc vñl finita essent cōtraria: p̄n̄ est impossibile: tenet p̄na q̄ ex duobus punctis infinita linea semicircularē possunt p̄trahib⁹: ita non sit de vñl rectis q̄ ab uno puncto ad aliū non p̄ce p̄trahib⁹ nisi vñl linea recta. Quod aut̄ ex duobus punctis infinita linea se‐micircularē p̄trahib⁹ possint p̄ce si ad cōdēs p̄cū vñl super aliū p̄trahib⁹. Si ergo vñl mo‐tui semicirculari sit alter motus semicircularis cō‐trarius fm̄ imaginationē dāti: ⁊ infinito tales cō‐cōntingit: nec est malo: ratio q̄ vñl dāe de alio nō vñl infinito essent cōtraria. Intelligendū fm̄ cō‐mentator⁹ cōmento. xxvij. q̄ ita ratio fundatur lu‐per duas radices: p̄ma est q̄ vñl nō habet nisi vñl cōtrariū: secunda est q̄ vñl cōtrariess nō su‐mitur in eodem motu nisi secundū eandem linēam recte: q̄ ab duobus punctis nō p̄ce p̄trahib⁹ nisi vñl linea recta: ex quo sequitur q̄ cōtrariess in motu nō p̄ce sumi nisi in motu recto nō aut̄ i circulari q̄ longitudines nō recte inter duo puncta: possit cē i finite: quare si ibi cē cōtrariess vñl infinita essent cōtraria. Ex hoc vñlterius sequitur q̄ motus semicirculari nō sit motus rectus cōtrarius q̄cū cō‐finite possit esse tales motus circularē: vñl infinita cē sent cōtraria.

Similiter autem ⁊ que īsemicircu‐lo uno. puta. ad. d. ⁊ ad. d. ad. g. Ea dem. n. est que īdiametro est. Sem‐per. n. unum quodq̄ distare secun‐dum rectum ponimus:

Adduci secundā q̄ est talis: cōtrarietas ī mon‐do nō est sumēda fm̄ linea semicircularē ergo cōclusio‐vera tener p̄na rāns pbatur q̄ pene illē linēam debet sumi cōtrarietas ī motibus fm̄ quam su‐mitur maximam distantiam terminorum: sed linea recta est huius ⁊ nō circularis aut semicircularis ergo rē. maior nota de se q̄ ratiōe differt terminorum ad quos motus sūt cōtrari⁹: minor p̄ce i littera: quia distantia que est ī semicirculo. a. g. ad. d. est ī eadem precise cū distantia que est. a. d. ad. g. ī diametro non nūnq̄ dicimus hoc distare ab lo nō tamq̄ p̄ta est longitudo recta īter illa

Liber

duo aliter piceremus vnu distare plus ab alio qd
ipsum met ab eodem distaret qd possim protrahere
re ab illo ad aliud multas lineas curvas quarum
una est alia longior: ergo distantia est sumenda fm
lineam rectam: per consequens fm linea semi circu-
lare est sumenda contrarietas motu rone dista-
tie terminorum.

Similiter autem utiqz si quis circu-
lum faciens eam que in alterutro se
micirclo latitudinem contrariaz ponat
ei que in altero: puta in toto circulo
eam que ab.e.ad.3.eius qd semicircu-
li ei que.a.3.ad.e.i.t.semicirculo. Si at
et iste contrarie: sed nunquid et que i
toto circulo inuicem propter hoc co-
trarie.

Hic remouet dubium. Nam posset aliquis di-
cere concedo qd motu semicirculari est quilibet
alter motus semicircularis contrarius sed solum
ille qui sit in alio semicirculo opposito imaginan-
do circuluz per dyametrū diuidi in duos semi cir-
culos qd motu semicirculari facto vno semicir-
culo puta. e.in.3. iolum contrarietur motus circu-
laris factus in alio semicirculo videlicet. 3.in.c. et
sic no erit vni plura contraria: hoc remouet A.2. su-
mendo fundamenū ex dictis dicens qd illi motu no
sunt contraria: qd distantia et contrarietas no e sume-
da fm linea circularem sed solum fm rectam: qd fm
ipsa sumitur distantia terminoz: et subdit qd da-
to adhuc qd illi motus essent contraria non est ver-
qd pp hoc motus facit sup toto circulo sicut contraria.

Intelligendū fm Auer. cōmeto: xxvij. qd contra-
rietas i semi circulis no e sumenda penes puncta ter-
minata semicirculos nisi in qua illa sit termina-
tis dyametrū et qualiter dividente toto circulo: et
non in qua illa sit duo puncta i circumferentia circu-
li: et ratio qd distantia inter duo extrema no debet
sumi nisi fm linea recta: et idē est intelligendum de
obibus alijs punctis qd possunt imaginari i alio cir-
culo qd distantia inter illa solū est sumenda fm linea
recta et no fm portionem circuli qd contraria sit illa
inter qd est maxima distantia locoq no maxima di-
stantia seu remoto repp in loco no sumi nisi fm li-
neam rectam intelligendū secundo fm Aue. cōmento.
xxix. qd illud qd dic A.2. qd motus semicircularares
no sit inuicem contraria: no solū est intelligendum de moti-
bus corpori rectaz dimensionū sed magis de cor-
poribus rotundarū dimensionū: qd solū talia cor-
pora sit nāliter mobilia motu circulari: et vlti-
ostendit qd motus facit fm circulu sicut fuerint cor-
porū rectarū dimensionū sicut rotundarū no sit con-
traria: et p qd motus tales corporū rectarū dimensi-

onum no sit sumenda contrarias fm linea actualē sed
recta deinde qd etiam motus corpori rotundorum: sic
essent duo semicirculi qd se motu donec veniant ad
copolum vnius totius circuli no sit contraria. Decla-
rat ex hoc qd pcessio adhuc qd illi duo motus semicir-
cularies sit contraria: no ut pp hoc erit motus cir-
cularis alteri contrarie: qd sicut semi circulus no est
circulus sic nec motus semicirculus est circularis.
Unde qd quibet p recti e recta. si si duo motus recti
no fuerint contraria: nec eoz pres erit contraria cu etiam
sunt motus recti: sed sic no est de motibus rotundo-
rum corpori cu partes no sunt similis denominati-
onis cu toto. sicut nec partes linee circularis sunt
circularis.

At uero neqz que ab.a.ad.b.circula-
tio contraria ei que ab.a.ad.g. Ex eo
dem.n.in idem motus. Contraria au-
tem determinata est latio ex contra-
rio in contrarium esse.

Dic probat qd motus circularis no vero est alter
motus circularis contraria: et uno facit sicut duas
rōnes adducit ibi secunda si aut et esset de prima ar-
guis sic si motus circulari est alter motus circularis
contraria hoc maxime esset qd motus factus super
uno circulo incipiens ad uno puncto versus vnam
pream esset contraria motus factus ab eodem punto fm
pream opposita circuli et verbi gratia sit vna circu-
lus cuius puctus a quo incipit motus sit. a. ex his in
circuliferentia et: et ab illo incipiatur motus duo mo-
bilis qd mouentur sup illi circulo: vnu versus b.
punctū ex vna parte circuli: et aliud versus g. pun-
ctū ex alia pte circuli: sed illi motus circularies no
sunt contraria: ergo. tc. et aut no sit contraria pbat A.2.
qd illi motus no sit contraria qd sit ab eius terminis
in eosdem terminis: sed illi sit huius: tc. go. tc. ma-
ior nota qd motus contrari sit a locis contrariae ad
loca contraria: t minor: p. qd illi motus incipiunt ab
a. puncto et circiendo fm circulu terminantur ad
a. punctu qd p vnu illoz motus circuitur seu de-
scribitur totus circulus. Intelligendū fm Aue.
cōmento. xxx. qd no est ita de motu recto sup linea
rectis sicut de motu circulari sup uno circulo: et ea
est qd super vna rotta linea recta sit motus de con-
trario i contraria: sed sicno est de motu in toto circulo:
qd sit redditus ab eodem ad idē: et quo vult qd mo-
tus contrarii possunt fieri super linea recta et non su-
per lineam circulari.

Si autem et esset ei que circum ei que
circum contraria: frustra utiqz esset
altera: Ad eadem enim quia necesse
qd circunferunt undeciqz incipiens
in omnia similiter aduenire contra

Dicitus

ria loca sunt autē loci contrarietates sursum et dorsum ante et retro et dextrum et sinistrum: latitudinis et contrarietates secundum locorum sunt contrarietates: si quodem. n. equales essent non utique esset motus ipsorum. Si autem alter motus dominaret alter utique non esset: itaque si ambo essent frustra utique essent alter corpus non motus eodem motu frustra. n. calciamentum hoc dicimus cuius non est calciatio: quod autem et natura nihil frustra faciunt:

Probatur ideo per sciam ratione et arguitur sic si velut motus essent cogenitari leges que ambo illi motus fierent frustra aut solum unius eorum consequentes est impossibile quod deus a natura nihil frustra faciat: et consequitur probatur plupponendo unus necessarius est. quod si aliquis debeat moueri pfecte per totum unum circulum ibi est incipere ab uno puncto circuli et redire in eundem punctum pertransiendo via loca contraria intermedia. s. sursum dorsum et quod alter non circui ret totum circulum quod supponit arguitur: sicut illi duo motus secundum imaginacionem superius posita sunt equeales aut unus est: vnde ipsius impedit alterum et contra: sicut nunquam a copiebitur et enim frustra cum non attingant fines per quos sunt: sicut unus est dominus alteri non impedit ipsum et ille impotentior: non quod copiebitur sicut erit frustra. Sed circa dicta aliqua cadunt dubitationes prima est an motus circularis sit motus circularis et per se? et responde ostendit quod non per tres rationes vltra ratiōē. Prima est illi motus non sit contrarium quod non sit sub eodem genere primo dividendo illud: id motus rectus et circularis sicut huius ergo rectus et annus ex definitione prioriorum secunda ratio illi motus non sunt contraria quod non sunt ad loca contraria sed in eisdem: sicut circularis et rectus sicut huius ergo. Tertia ratio illi motus non sunt contraria quod non sunt corporis contrario rum sed circularis et rectus sicut huius ergo rectus minor probat quod motus circularis est motus celi: et motus rectus est motus elementorum modo celum non contrariatus elementis sed costruet ea et perficit ut forma materiā. Unde si celum est illius contrarium cum maximas proportionib[us] habet super ea cito illa destruetur: maiorem autem probat commentator Dicimus quod et contrarietas motuum arguimus contrarietatem mobilium et contraria: sed contra hec statim arguitur: quod terra magis est contraria igni quam aqua contra Apollonius primo degeneratio et probat primum: quod motus eorum sunt magis contraria. Ita cum idem mobile possit moveri successivae motibus contrariis tunc ideo est libi co-

traria. Redetur ad primū quod per contrarietas in ea lib[er] corripit possit dupl[iciter] considerari. Unum in ordine ad qualitates alterius et sic secundum magis contrariatur ignis quam terra. Aliorum in ordine ad qualitates motus et sic terra est ignis magis contraria quam aqua.

Ad secundū dicitur quod dicuntur superioris in terra ratione diligimus de mobibus qui naturaliter inserviant motibus modo idem non potest moueri successione naturaliter motibus contrariis. Secunda ratio est an ratione. sit bona: vnde probat quod motus semicircularis non est alter motus circularis contrarius de ratione vni infiniti est contraria et arguitur quod non: quod autem intelligit de infinitis solo numero differentibus: aut spacio: si primo modo non est inconveniens: quod summe frigidus tamen sit infinitus gradus calidus: prout si est ratione illud probat: quod talis motus sit eiusdem speciei specialissime. Redetur quod ratione procedit ex dictis ab aduersario: nam si dicti vni motus semicircularis est alter ratione diversus ab eo specie: et ita est de aliis. Tertia ratio est an motus circularis sit alter motus circularis contrarius: et arguitur quod sic: quoniam prius est mouens ad loca contraria et circulariter inde ob motus quod inserviat loca contraria ergo. Consequitur nota minor: nam ideo autem legitur ex dictis Apollonii in libro vnde dicitur quod ne casse est quod circulatur undecim usque decim i oī ad natum loca contraria et. Ad hoc redetur primitiatio primo. et mentio. et ratiōē. in ea ratione Apollonius addidit rationem ad probandum specialiter quod motus circularis non est alter motus circularis: sicut celum non loquimur de mobibus partium ciuitatis corporis rotunditatis aut de mobibus diuersorum corporum rotundorum: dicimus primo modo illi motus non contrariantur: quod nichil partes est libi contraria et sic aliquid est frustra ut contrarietas illa ex quo nascitur pertingeret summum quod est vni contrarium aliud correspondere. Ideo est enim libi contrarium quod est ad ipsam naturam motus de uno contrario loco ad aliud. Item tunc idem corporis simplex est copiosum ex diversis probibus qualitatibus: ipse diversitatis non quod est impossibile: cum oī ratiōē corporis circularis mouentur secundum vnam non sunt eiusdem speciei. Et ad argumentum cum dicitur quod motentur ad loca contraria: respondet. Redetur quod mouentur ad loca contraria secundum formam quod contrarietas non arguitur diversitate specifica mobilium aut motuum cum eadem per naturam sita sit in illis locis successione ut sol modo est in oriente modo in occidente non est mouent ad loca contraria secundum rationem arguitur contrarietas motuum seu mobiliū et per loca contraria successim intelligit loca opposita secundum rationem et aliud sit: et per loca contraria secundum rationem intelligit loca beatissime virtutes et potentias perservandi contraria et in aliis sit diversae virtutes perservantur et sunt loca ignis et loca aquae: ita ergo sol sit motus in oriente et modo in occidente et sit in loca contraria secundum rationem quod in aliis eaque beatissime conservantur non mouent ad loca contraria secundum rationem. Et est logismus de motibus diversorum corporum rotundorum: ita ut illi motus non sunt contraria quod contraria mutuo se impediunt

Liber

et corrumpt illi aut motus non ipediunt se. Itet ad hoc quod essent contrarii ultra hoc quod fieret per differentias oppositas ut ab oriente ioccides et ab occidente in orientem oportet et fierent superius de polis et circa idem centrum quod in falso est de motibus sparserum celestium: nam occasua spora mouet ab oriente in occidente super polos mundi: et spere planetarum mouet ab occidente in orientem super polos zodiaci: ita eadem spora et quelibet infra occasuam sumul mouet illi motibus. Subdit tamen Auer. quod motus circulariter factos ad diversas presulpsit esse polos et circa idem centrum possumus dupliciter imaginari. Unummodo mathematice abstrahendo huius modi a corporibus quoque sunt motus et sic haec impidirent quod essent contraria. Aliomodo ut sit in corporibus naturales et sic non datur contrarietas in motibus circularibus ut ex dictis apparet.

Primum capitulum secundum tractatus primi libri de celo in quo probatur quod impossibile est esse corpus infinitum mobile motu circulari.

Ed quoniam manifestum de his et reliquis intendendum est. Et primo utrum et corpus infinitum quemadmodum plurimi antiquorum philosophorum putauerunt aut hoc unum est aliquid impossibilium.

Dicitur in precedenti tractatu Averroes probat enim utrum est perfectum et integratum ex quinque corporibus simplicibus videlicet ex quatuor elementis et celo: et declarauit celum esse ingenerabile et incupibile. In hoc secundo tractatu ostendit vniuersitatem et finitum finem magnitudinem et continentem quatuor capitula in primo ostendit quod non sit possibile de aere corpus infinitum mobile motu circulari. In tertio ostendit quod non sit possibile dari corpus infinitum mobile motu recto. In tertio ostendit quod non detur corpus infinitum proportiones natales coes. In quarto adducit incidentaliter quasdam proportiones logicales ibi secundum capitulum: sed adhuc non: ibi tertium. Post hoc autem ibi quartum Rationabilius ait. Primum capitulum dividitur in duas partes quod primo premittit quoddam quod probare intendit et exequitur probando intentum: ibi secunda quod dem agitur necesse. Prima in tres: quod primo promittit intentum: et probat et tertium presupponit quedam positione suo deferentia: ibi tertia: non aut illud: ibi tertiis neesse itaque. De prima dicit quod ea que dicta sunt de proportionibus vniuersitatis sunt manifesta nunc videndum est de reliquo: et primo virum sit dare corpus infinitum ut plurimi antiquorum posuerunt aut hoc sit impossibile. Intelligendum est Auer. commento xxviii. et prescrutatio de infinito hic est firmior: quod in tertio probatur. Nam hic prescrutatio Averroes sit aliquid corporis infinitum siue si res corporibus simplicibus sive de-

cōpositis: sed in 3° physicis prescrutatio de infinito non solū in corporibus sed inquirit etiam virum extra mundum sit vacuum infinitum et virum sit dare infinitum separatum a corporibus et de ratione infiniti secundum actum et potentia de quibus non trahatur hic: ex quo p. 3° tractatus de infinito hic est philosophico non est superfluo. Intellegendum est secundum Auer. quod hic particulariter ostenditur quod sit entia simplicia cum hoc perclarando nullum eorum esse infinitum: et ex parte declarabitur de cōpositis ex simili plurius non per numerum spēciū simpliciū cōpunctū edimus etiam de cōpositis. Intelligendum est secundum Auer. quod dicit Averroes aut hoc est unum aliud impossibilium quod cum prescrutatio erit de mundo vero sit finitus aut infinitus magnitudine. Adhuc restat videlicet aut finitum multitudine. Sic n. aut nullo modo habere non aliquid modicum sed totum differt facit et omne ad ea que dueritate speculationem.

Nunc probat illa conclusionem quod implicite fertur utrumque physis naturalis huius considerare de infinitate mundi et an de corpore infinito autem et probat sic ponere et corpus infinitum solum vel ponere etiam: corpus infinitum facit magnam diversitatem in speculationibus naturalibus ergo sequitur conclusio: prima nota et ann. probat in litera primo ergo ponit ans: secundo probat ipsum ibi. ferre enim. De prima dicit quod ponere infinitum vniuerso seu vniuersitati sic se habere vel sic non se habere non est aliud modicum. I. uero modicum difficultatem facit: sed magnam facit diversitatem in speculatione veritatis in physis naturali.

Ferre. n. hoc omnium principiorum contradictionem enunciantibus aliquod de tota natura et sicut et erit utique.

Nunc probat autem et intendit tale rotem: illud est causa maxime diversitas in speculatione secundum veritatem in scientia naturali quod est principium omnium contradictionum puentium enunciantibus aliquod in scia naturali sponere infinitum est est huiusmodi ergo et. ann. nota de hac ratione primo ponit minor et secundo declarat ratio maiore et minore et concludit item ibi secundum: si quidem de prima dicit quod ponere infinitum est principium et causa secundum contradictionem puentium enunciaturibus aliquod de physis naturali. Intelligendum est secundum Auer. quod consideratio de infinito facit magnam diversitatem in naturalibus quod autem difficultas in principiis mundi aut de toto mundo: difficultas aut in principiis mundi est de ipsis elementis viris sit aliquod elementum infinitum: sed difficultas de toto mundo sumitur ratione multitudinis virorum. Sit vnuus vel plures: et subdit quod ponere mundum est titulus infinitus facit maxime dubitare virum habuit principium aut sit quodam eternum: etiam ponere plures mundos facit dubitare de principiis eius virum sint multa et pri-

Liber

cipia prima. *Intelligendum scilicet hoc est Alter. qd' Az.*
dicit fere qd' nō est parva differentia inter dicentes
mundū sicut factū & dicentes vītū cē eternū. Unde dicē
tes mundū esse nouū nō possunt ponere ppter qd' gene
rari; qd' si generaretur oportet qd' fieret ab aliquo
alterante generante qd' sicut corpus vītū querat de
illo corpore vītū sit generata vel eternū sicut eternū
sic poterat dīcē de mundo: si genuitū sitū querat de
illo & sic procedat in infinitū & subdit qd' si mundus
esset factus adhuc esset difficultas quare magis
est factus vīa hora quā alia. *Sicut ponat eti*
nus est difficultas vītū sit mor' motu eterno: qd'
est impossibile dicti nisi de corpore circulariter mo
to: ut habitū est supra. Etā si est mobile motu eter
no est difficile videre quō est cā generationis & cor
ruptionis. s. vītū qm̄ appropinquatur illi mundo
interiori sicut cā generationis & cā remouetur sit cā
corruptionis oēs iste difficultates sunt prouenien
tes ex difficultate positionis infinitū.

Si quidem qui modicum transgressus fuerit aueritate discedes: sit longe plus decies milles. Pata si quis nimiam aliquaz dicat esse magnitudinem. Sic numium introducens maxima utiqz amouebit mathematicorum. huius autem causa: qr principium uirtute maius quam magnitudine. Quapropter quod in principio modicum: in fine sit multum magnum: infinitum autem principio habet uirtutem: et quanti maxima. Itaque nihil inconueniens neqz irrationalibile mirabilem est esse differentiam: ex eo qz sumitur qz est aliquid corpus infinitum propter quod de ipso dividendum a principio resumentibus.

Nunc declarat anno precedentis p̄sili et conclu-
dit dicens q̄ cā quare ponere infinitū ē principium
multarū contradictionū in phis nā est sit q̄ p̄ius
error i principio ē cā maximū erroris ē fine si alī
quis recedit in principio a veritate in millesimū
plus recedit in fine z hoc per exemplū declarat nā
si aliquis erat in principio geometriæ poneō ma-
gnitudinē indiuisibilis tūc ex illo principio aliqua
introducēs amouebitur a veritate z maxime erra-
bit z huius affstigat cām q̄ licet principiū sit p̄ius ī
quāritate est tñ magnū ī virtute ide modicū erra-
re in principio facit multū errare ī fine seu in his
principiatis z in hijs que sequunt ex principio mō

ponere finitum est principiu circa q errat q infinitum
assimilat primo eo q b3 maxima virtus sic ut b3
principiu regre magne quantitatis. Et quibus apertio
cocludit q non est inconveniens neq irrationabile
q in nubibus fumosus maxima diversitas ponendo
in infinitum est quare de hoc est determinandum an
debet infinitum an no incipiendo a principio. Inte-
ligendum fm clementatos q ca diversitate inter ho-
mines de principio mundi sumit et diversitate na-
ture mundi ita q talis diversitas est ca diversitas
i virtute de mundo tunc ipse posterior q ipse futuro et p-
fensi et subdit q hoc non foli accidit in phia natura
li sed etiam in legibus boiium q vir est veru tam in
phia naturali q in legibus q qui errat principio
postea errat magis in fine t addit q leges no po-
nuntur nisi fm existimatione boiium ponentur ipsas
in principio i mundi fm q eis melius videtur i se
de sua: dicit enim q ponentes fidem fm leges debet po-
nere ipsam palam vulgo et ponere ei similitudinem
dei sue et sic si vident q boiium sic cognoscit sic q
dereant ei tam vero q dicit fides quia si aliud a
vero etiam si sit veru et credant a vulgo debet sum-
ptuose ei. Intelligendum scbo fm Auer. p cedra-
tione illius dicit Az. q ponentes magnitudinem et
dissimilitudinem destruit magnam pte hac mathematicam q
ex pone accidit magna difficultas i scientia natali
qm si ponimus corpora indissimilitudinem ex qm
est spacio ut ponentes dcmetri ut ad hoc pte
dui sunt multe ronc in nali pto et multe plantae et
lud no esse. Unq quantum ad hoc duplex difficultates
accidit in nubibus una er parte talis nature virtus
sit vel non sit: et alia co q ab antiquis qm ponit de
cipio in enebus q ipi ponit entia corpora ex idem
sibilite. Intelligendum 3 fm Auer. circa illi par-
te si quidem modicu transgressio fuerit a veritate
et q. Doc dicit Az. vt nobis illamq ex perfecta co-
sideratio debet esse de principiis in scientia seu de
rebus de quibus est consideratio t circa illi debemus
habere magnam solitudinem ne cedar aliquo pano-
etro: et ca qz sermo de principio est sermo de
rebus de quibus sunt principia latit in potentia t si
no actu q in principiis principiata sunt i potentiis lo-
dicit Az. q principiu valde magis est in virtute.
Intelligendum quarto fm Auer. q diversitas est
interponentes minimas magnitudines indistinc-
tias esse principia rerum ut ponere democritus et ana-
ta. et ponentes infinitum esse principiu oium: qm ponen-
tes infinitum esse principiu oium habent: ponentes pri-
cipium oium habere infinitam potentiam q potentes
naturales corpora in equum magnitudinem q ex q
z ponentes principia esse minima no bni ponere
illorum huius ponere oppositum s. q sunt misa in virtute
quare tandem actudit q si ponentes infinitam dignitatem
esse t ponere esse principiu entia. Ideo pistrutio
de ipso circa diversitatem que de eo habentur et
condigna raccia cu perscrutacione de principio sit

Drimus

maxime necessaria.
Plecessitatis de corp' aut simplicius
esse aut ppositoꝝ: quare et infinitum
aut simplex erit: aut compositum.

Dic p̄fūp̄dōr qđa faciētia ad p̄positū sui ⁊ duo facit. P̄qđ dicitur ē scđo p̄duclit ponēd ordinē ad dicendā ēstō traçtāriū b̄b̄l̄c̄a: s̄ adhuc d̄ p̄mā d̄q̄ ⁊ necc̄le q̄ oē corp̄' s̄ut simplex aut cōpo-
s̄tū ⁊ ex hac sup̄positiōñ iſerit correc̄tū ⁊ necc̄le ē
q̄ s̄t̄ iſinīt̄ ⁊ q̄ s̄t̄ simplex aut p̄positū. Intelligēd̄
q̄ Auer. cōmōr. xxix. q̄ p̄scrutatōrōs d̄ iſinīt̄
ī hac sc̄ia est q̄ antiq̄ magnificab̄ t̄p̄m ponendo
et̄ eē p̄ncipiuñ ī ob̄' ent̄b̄ ⁊ īp̄z aliq̄ p̄fūl̄v̄ iſi-
nīt̄ eē ſt̄a j̄ l̄fisibl̄ ⁊ qđa dixerūt̄ p̄z eē ſt̄a ſe-
p̄t̄a a ſenſibl̄b̄: ex d̄ p̄z̄ d̄upl̄oz d̄ p̄scrutatio d̄
iſinīt̄. Prima v̄tu iſinīt̄ s̄t̄ vt̄ n̄: ſ̄a de op̄niō
n̄b̄ antīq̄ v̄tu s̄t̄ n̄ ſt̄iſt̄ dixerit̄ antiq̄ ⁊
ſubdit̄ q̄ Auz. vult p̄scrutari v̄tu s̄t̄ vt̄ n̄ ſt̄o de fino
n̄b̄ ſenſibl̄ p̄scrutari ī ph̄b̄. ⁊ x. meta. iō iſta hoc
op̄orē p̄ ſup̄onē d̄c̄tū necc̄lariū h̄uic ſimōi n̄ curā
de d̄c̄tō alq̄ d̄ictōz antiq̄z: ⁊ hec sup̄positiō
ē quā ponit̄ h̄uic Auz. ſ̄. q̄ oē corp̄' aut̄ ē ſimplic̄ aut
cōpositū: ⁊ hec p̄positiō ē p̄f̄le maniſt̄a ſensit̄: q̄ p̄
cipiū' p̄ ſenſi milt̄a eē p̄p̄l̄ta ex ſimplicib̄' p̄ b̄' q̄
p̄cipiū' milt̄a cōposita ſoluſiū ſimplicia elemēta ⁊
oē q̄ ſoluſiū: ſila ſoluſiū ex d̄b̄us cōponit̄: ⁊ cu
ī ſoluſiūb̄' corp̄: n̄ ſcedat ī ſinīt̄o: ſe de
uenire ad ſimplicia: ⁊ ſi ch̄ab̄em̄ duplicitia enīz ſi
ſimplicia ⁊ cōposita. Intelligēd̄ ſi ſim Auer. q̄
et̄ eſt̄ maniſt̄u⁊ ſe q̄ ſi corp̄ ſinīt̄ eē q̄ ſim
et̄ aut̄ ſimplēx aut̄ cōpositū vt̄ p̄z ex ſup̄oē d̄c̄ta:
Sed adhuc ⁊ q̄ ſinīt̄ ſimplicib̄s
necc̄le ſinīt̄ eſſe cōpositum pa-
lam ex ſinīt̄ enīz multitudine ⁊ ma-
gnitudine cōpositum fieri ſinīt̄
⁊ eſt̄ multitudine ⁊ magnitudine. Tā-
tum. n. ex quantitat̄ eſt̄ cōpositum

Ponit suppositione f&ca m & dicto o&co:p' co
poliū ex finitis simplicibus nccio ē finitus; & ca qz
o& copoliū ex finitis i multitudine & magnitudine
nccē ē finitus i multitudine & magnitudine: cum o&
copoliū sit m ex qz tis ē copoliū. Intelligentur
qz. Aut extra hac pte. Omne >postū ē tñi t̄. q co
positū no uellegit sicut finiti nisi qz aut vno illoꝝ ex
qbus ponit ē finitus: aut plura aut qz ponitū n
mero si finita. Iz magnitudine sint finita: aut qz vtro
qz mō si finita: & qz pñl opposto mō & illo ē finitus
cui qz ponitū numero & magnitudine sicut finita. Unā
magnitudo & multitudi positi scilicet magnitudine
& multitudine rerū simpliciū ponitū pñl posito i qz
ponitū fm actū. Unā dicto ponitū ex līe ē pñcipue
tata qz & qz nūero sūt līe ponitū i ita o& intelligi d
copoliū p verā mis̄ione te o& poitor & elem̄
& m̄ qz qzā & currunt ad mis̄ionē ex qz generat

Restat igit^r uidere: utz ḡtingit aliq d
suplicium iſinituz eē magnitudie aut
hoc impossibile: p̄argumentantes at d
prioc oꝝpoꝝ ſic intendamus d̄ reliqꝝ.
Sed id ut p̄ ordinem ad p̄cedā iſ tractam̄ di

Locudit por. ordine ad dicenda i h tractari di-
ces qd ad vidēū de finitate vel infinitate qd vidē vitz
aliq d corpos simplex sit infinitum magnitudine: aut h.
sit impossibile: et faciebo h vidēū ē p' o' p' corpe. si
celo vt fiat ichoratio ad ipo tāg a nobilio ri' viso o
simplicib' ē patetibus de copiosis.

Qd quidez igit necesse corporis qd cir-
cunferit finitus esse oē ex his palam.
Nūc Ar. exeq̄ de p̄posito & r̄sp̄bare istā p̄clu-
sione p̄ n̄ ē dādū corp̄ circulare īfinitus mobile mo-
tu cīrclī & diuiditī duas, p̄ p̄missū sc̄lusionē, 2.
p̄bat ibi. Si. n̄. īfinitus de p̄uis dīcō oē corp̄ cīrcla-
re motu cīrclī sit finitus.

Si. n. in infinitum qd̄ circunferit cor-
pus infinite erunt que a medio egre-
dientes. Infinitoꝝ at distantia infi-
nitā. Infinitā. n. Distantiam dico li-
neāꝝ cuiꝝ nulla est extra sumere ma-
gnitudinem tangentē lineas. Hanc
igit̄ necesse est infinitāꝝ esse. Finitaꝝ
n. sp erit finita; Adhuc at sp est data
maiorē accipē. Itaqꝝ quēadmodūꝝ
numeꝝ dicim⁹ infinitūꝝ qꝫ maximus
n̄ est eadem rōꝝ & distantia. Si igit̄
infinitū nō est p̄transire infinito aut
ente necesse distantiam infinita ē.

pbat p^ocl^os: 7. 6 fa^ofz p^ob^op^o b^orōes 4: adhuc
 quicadmodū ibi fa adhuc a finito: ibi. 3. adhuc at q
 ex hys ibi. 5. Adhuc at s. g. ibi. 6. Adhuc siqdē, p^o
 uex i duaoq: q^o pmitit q dāencia. 2 somat rozib^o
 fa. Nō vix de p^o pmitit trī nūcia. Pmūtē q y si
 ponat corp^o circlare finitu lice ptraate a cetro p^o
 erat finitu hī logitudine sc̄o^z ē q^o talius lineaaz sic, p
 ptractaz tādē distāta erit finita p^o p distāta lineaaz
 finita intelligit illā. u^z nullā distāta sue nihil est
 extra accipē: et stud (fodz) neccis declarat: q^o crūcūz
 lineaaz finitaaz sic, ptractaz distāta ē finita, g^o finita
 rū ē finita. 2 ē idē declarat arguedo sic: illa dista
 tia in aliq^o et finita in q^o sp̄ta q^o distāta finita
 adhuc restat accipē maiore: sed in q^o crūcūz lineaaz fini
 tatas a centro ptractas ē ita g^o rē. Maioē nota a
 si simili: q^o numerul oīciū infinitus multitudiū: qn^o q
 cuq^o numero finito sup̄to pōt maiore: sumi & mino
 par per imaginationem mathematicā. Tertiū ne
 cessariū est: q^o sp̄ca infinitū nō pōt ptransi. s. i. ē

Primus

pore finito.

Pon utiqz ptinget circummoueri.
Celum aut uidemus circumvolui et
ratione determinamus quia est ali
cuius circularis motus.

Nunc Az. format rationem arguit sic: si aliquod corpus circulariter effetur infinito: et per annos occupas distancias infinitas: cu impossibile sit spaciis infinitis pertransiri tunc tale corpus non poterit moueri circulariter describendo spaciū qd occupat: et sic habeatur intentum. s. q non est possibile corpus circula re infinitū moueri circulariter s. si aliquod esset tale maxime esset celum: ergo celus nō mouetur circula riter: p. m. qd est fallit: qd ad sentium videmus celuz circumvolui per totū ab oriente in occidente: et h' nō soli experimento apparet: s. etiam nō qd mot' per ffecte spericus non debetur nisi celo: et p'ria tenet qd per primū suppositū a centro talis corporis possit protrahiri linee in infinitū distantes inter quas per scđm suppositū intercinctar distantia infinita. Sz per tertium suppositū nullum infinitū pot pertransiri ergo sequitur qd cor. spericus tamen nō poterit moueri circulariter. Intelligendū qd Aue. com mento. xxv. probat primū suppositū. s. q linee ex euntes a centro corporis circularis infiniti si da retur effente infinite: et arguit sic ille linee sic protra cte ab illo puncto effente infinite qd terminantur ad aliquā circunferentiaz: sed ille date effente hu iusmodi ergo nō. maio: nota per natura infiniti: qd nō terminatur: et mino: p. ex imaginatione mate rematico: scđo probat fm suppositū. s. q distatis in tercepta inter tales lineas effet infinita hoc modo quanto linee cauantes angulū in aliquo puncto magis elongantur tanto magis distabunt: ergo si in infinitum elongantur in infinitū distabunt: p. m. nota et aīs sic pō declarari: linee quanto magis pro tra hantur aut magis distant aut mino: aut equaliter: nō est dicendū qd equaliter: qoniam effente parallela seu que distantes. Nec minus quia continentie minus distarent et minus: et sic tandem concurrent: et per annos aliquae due linee recte clauderent superficiem contra primum euclitis: ergo relinquunt qd ni nete magis distabunt. Intelligendum scđo fm Auer. qd ex hoc qd dicit Az. qd distans infinita est cuius nihil est extra accipere: et inuitur nobis diffini tio infiniti. s. qd est oīmodū quātrū maximū et Az. nō induxit exemplū d' numero illi ut ostenderet dif finitionē infiniti cōuerti cū diffinito: qd sicut nume rus infinitus est carens fines: sic distans infinita ē carens extremis ex quibus infertur diffinītio infiniti qd ē quantitatī qd quantitate d'ata maior: et id ligendū tertio fm Auer. qd si ponet corpus infinitū rotundū moueri nō pertransibit totū spaciū qd os to oppositū sequentur quo inconvenientia: p'.

mū qd spaciū infinitū effet pertransitū in tempore infinito: s. qd vñger et pertransire spaciā infinitū ipse finito. p'lmus probat supponendo qd a sic linea recta mota ad motū totū corporis spaciī infiniti verius. b. lineam rectā quiescente concurreat cū ea in centro tunc notū est fm istam imaginacionē qd aliquando a linea erit superposita. b. linea et aliquando erit ultra: ergo sequitur cum distans inter illis sit infinita qd in tempore infinito spaciū infinitū erit parā situm scđm inconvenientē declinatur sis qd a centro s'lius corporis infiniti linee possint pertransibitū supponātū omnes quiete: p'lerū vñqz que mo uatur ad motū corporis infiniti: sequitur qd illa pertransit. Infinitas magnitudines et infinitas multitudinē linearum in spaciū finito. Circa oltrā cadunt dubitationes. Prima qd Az. videtur sup ponere qd si effet corpus infinitū motū circulariter oīs linee duce de centro ad circunferentias effent in finito: sed contra tale corpus non haberet ceterum ergo nō probatur sis qd ceterum est illud a quo oīs linee duce ad circunferentias interquales: sole cor p' nō haberet circunferentias ergo nō nō si haberet circunferentias effet terminatio et finitū et si si effet nō ex quo sequitur qd nō est possibile qd si corpus aliquod circulare vel alioquin figure qd si infinitum qd tamen videatur admisiū seu presupponi: secundo arguitur sic ceterū est medius corporis: et medius ut in ordine ad extrema: sed si effet infinitum: non ha beret extrema nec medius: et per annos nō habet et trū. Secunda dubitatione est qd videtur esse possibile qd magnitudo infinita pertransitur in tempore finito vt si unus punc^t mōberetur in pulso proportionabilibus horae summe minorib^s terminatis ad finem super paribus proportionabilibus vñp^r pedalis columnalis incipiendo a malabuso et in qua liber parte proportionali horae pertransitudo pedis le linea gravis infinita girantis sole corporis tunc. s. in una hora que est ipsa finitas pertransitudo sola linea girantis girs omnes p'les proportionales il linea corporis que est infinita cū sic corporis et infinitis partibus pedalibus nō coicendibus nō. Td prima dubitationem respondet premittendo hic distinctionem qd duplex est ceterū yz magnitudine et motus. Ceterū magnitudinis est a quo oīs linee recte oucute ad circunferentiam sunt equales: s. ceterū motus est illud circa qd mouet corpus circula riter in ceterū: nec ponuntur p'clusiones. p'lmus coctio. Non oīs puncus corporis a quo oīs linea recte p'tracte sunt equales et ceterū illi: p. m. qd si os recte corporis infinita ad imaginationem a quolibet p'ctro oīs linea p'tracte ceterū equales qd infinita et in nō quilibet talis punc^t effet ceterū illius fm. magnitudine: cū si impossibile eiusdem corporis plura cē cetera magnitudinali: et ceterū nō sit maior: rō de uno qd de alio p'nto i corporis infinito nullus punc^t ē ceterū magnitudinis: et ceterū of i ordine ad circu-

Primum

rentia sitale corpus infinitum non haberet circulerem
titia. qd nec certa secunda aduersitatem qd circula
rit et mouet ex centro respectu illi^m mo^r: p^z qd qd
liber qd mouet circulariter ex puncto fixo circa: quem
mouet et ille ex centro mot^r. Loquitur si est
corpus infinitum circulariter motu ipsum haberet ex
centro mot^r si non haberet centro magnitudinis ex
quib^r rnd defit argumenta. Ad primum d^r qd si esset
corpus infinitum circulariter motu haberet centro
mot^r et ab illo deinceps linea ducte in infinitum eant eales
et infinite: et cum d^r qd non haberet circumferentia coe
dens est et sicut qd non esset spicul^r: si tunc dicitur et
ut admittatur co^pus infinitum spicul^r hoc dicitur i se
quendam modum loquendi antiquorum qd sic dicebant
no^r qd sic videt. Ut aliter responderet qd de corpore
spicul^r duplice habemus conceptum. qd est corpus
et sit possumus imaginari ipsum esse infinitum: et qd est spe
cium et sit imaginari qd haberet circumferentiam: et tunc
possumus sacre conceptum fieri aggregando illos
duos conceptos ad huiusmodi dicendo corpus infinitum
spicul^r ut ponebat antiquus. Ad secundum p^z ex dictis
qd tale corpus non haberet centro magnitudinem:
et hoc probat argumentum: haberet enim centro mot^r.
Ad secundam dubitationem responderemus qd causa ibi
debet posse huius est imaginabilis: sed non est possibili
in natura: qd tunc infinitum intendere et talis mot^r
localis qd naturaliter non est possibile.

Aduerit p^z secundam rationem et duplicitatem primo
ponit tres suppositiones. et probat intentum ibi si
tertia. Denuo supponit primo: qd si a parte finita re
mouetur ipsi finiti illud qd remaneat finitus: p^z
et ratio opposita sequitur qd ipsi finiti esse infinita et
et si non est maior suo cito contra ceterum animi conce
ptionem. et supponit qd sit pars mensurab^r aliqui mo
ri si finitum et motus sit finitus et sit spatium et mo
bile suum finitum sic determinari est in aliis: qd i⁶ phic.
vbi d^r qd ipsi mot^r et magnitudo le huiusmodi sequitur
i⁷ quod non possibiliter unitate finire et infinitate
et supponit casum terminis ex datus ab aduersario
ut et secundum corpus infinitum circulare motu cir
culari sit eius centro. a. et protrahatur a centro una li

nea recta in infinitum qd sit. a. g. e. qd moueat ad motu
corporis datus: deinde imaginetur una alia linea re
cta sub centro qd protrahatur in infinitum ex vitro: late
tur et manet fixa qd sit. b. b. Intelligendum est. Ave.
commento. xxxvi. circa primum suppositum qd ipsum d^r
intelligi de omnino generaliter qd talis est eius dispo
sitio qd si remoueat finitum remaneat solus finitus. In
telligendum est qd illa pincula. Similiter at h^r i aliis
dupl^r potest exponi. Unomodo ut exposta est vi. phic.
et modo ut dicit commentator ip^r Az. vniuersalizet
positione sua ad motu magnitudinis. et.

Si itaque scribat circumulum: que. a. g.
c. a. g. centro incidens: quandoque fer
tur circum per ea que. b. b. a. g. item
pore finito. Omne enim tempus in
quanto circulo latum est celum fini
tum est: et ablatum igitur quo inci
dens cerebatur. Erit igitur aliquid
principiis quo primum que. a. g. e.
camus incidit: sed impossibile. Non
contingit igitur circunuolui infinitu
m. Quare neque mundum si erat
infinitus.

Huius suppositionis format rationem sic: sitale cor
pus circulare infinitum mouetur circulariter: tunc
sequitur qd spacium infinitum pertransirent in tempore finito
contra itaque suppositum probatur omnia qd sit tale cor
pus mouere atque eoplateat: circulatione suam p
adserat: tunc linea. a. g. e. transibit inter se capitulo
linea. a. b. b. in tempore finito pertransiendo. et
et qualibet eius parte et qd in tempore finito probat
qd tale corp^r in tempore finito faciat circulationem sua
et percoquens etiam linea. a. g. e. hoc enim conceptum ce
lo et orbibus corporibus rotundis in tempore finito et
determinato circuire: et si erit dare tempus fini
tum mensurans: tale pertransitio et percoquens
principium qd in q. a. g. e. licet itaque linea. b. b. qd i soli
brevi et eas sit distantia infinita non pingat
infinitum pertransiri quare concluditur qd est ipso
sibile qd sit tale corpus infinitum circulariter: no
tum: et similiter si mundus esset infinitus non possit
circulariter moueri. Intelligendum est qd commenta
tor alter exponit illa particularum: erit igitur aliquid
principiis deducendo excusu dato ad aliquid incon
veniens. s. qd linea. b. infinita mensurab^r totum infinitum
si terminata ex duobus extremis: qd est impossibile
et pp. 2. 2. qd p^z h^r ille linea percurrat: et una earum
a. g. e. et ager reliqua. s. b. b. p^z una extremitate qd
in medio et pertransibit p^z ante p^z et iager et p
transibit medius qd alio extremo qd illa linea h^r extre
ma et medius qd terminata: ita sic est dare principium p^z.

Liber

misurari pertransioē ex q̄ ē finitū & finē ita erit dare
piciū. b. b. linee i q̄ a. g. e. icipiter illā tangere & enā
punctum in quo definet s̄c̄. & subdit qd̄ si ponas
tales lineas infinitas nō inuenies piciū q̄ sit principiū
occursum vnius & alia q̄ in infinito nō dat principiū
occursum sed binas in linea infinita & sunt pū
tra terminantia ipsas in extremitatibus. Ex quo
yterius insert q̄ pp̄ hoc impossibile est q̄ vna linea i
finita mota & alia p̄tāceat ipsa neq̄ i tpe fito neq̄
i tpe fito cuī t̄is officiat p̄tāca p̄curi⁹ videntur est &
bec ē alia demonstratio a priori qua Ap. p̄t̄etur.

Ahduc autem & ex his manifestum
q̄ infinitum impossibile moueri.

Ponit tertia rōnem & duo facit ius primo po
nit conclusionē secundo probat ibi ut enim que de
pam̄ p̄t̄icī & ex dicendis manifestuz erit q̄ impos
sibile est corpus infinitum moueri intelligendū s̄m
Auer. comento xvii⁹ q̄ Ap. int̄ē hic p̄bāre n̄
solum q̄ non sit possibile co:p̄us sp̄ciū infinitum
moueri circulariter sed q̄ vniuersali n̄ sit possibi
le aliquod infinitū moueri aliquo motu

Sit. n. que. a. lata iuxta ea⁹ que. b. fi
nita iuxta finitam. Necesse igit̄ sit &
eam que. a ab ea que. b. absolui & ea
que. b. ab ea que. a. Quantum n̄.
aliquis altera acciperit alterius & al
tera illius tñ. si quidez igit̄ ambe mo
ueant in p̄trarium uelocius utiq̄ dis
iungent. si autem iuxta manentem
ferat tardius eadem celeritate mota
ea que iuxta fertur.

Nec p̄bat c̄clusōez p̄posita & dicit̄ i duas q̄
p̄io p̄mitit suppositiones & format p̄tem ibi si legi
tur infinitū. Prima i tres sicut tres s̄t suppositiones
ib⁹ secunda. S̄ illud quidē ibi ita differt ac nūbile
p̄ia p̄it istā suppositionē si fuerit due linee finite.
a. b. & uno moueat & alia quiescentē nō fecerit se
eā. a. absoluē. a. b. & remouebit ab illā & ecōtra q̄
quatuor vna capi alterius tantū alteri capi illius &
si ab linea moueat vna & alia & eō nō velocit̄ se in
terfecerit & ab iniūce remouebit q̄li vna quiete
rit & alia moueret supposito ut q̄ linea p̄i⁹ mota
eā & velocitate moueat.

Sed illud quidē manifestum qd̄
impossibile infinitā pertransir in tpe
finito infinito igit̄ ostensum. n̄ ē hoc
prius in his que de motu.

Ponit hāz suppositionē dices q̄ possibile ē i tpe
finito p̄tāceat sp̄ciū infinitū & bñ hoc sit possibile i
tpe i finito vt consū ē i li⁹ phīcoꝝ intelligendū s̄z auer.

2mo. xxviii⁹ q̄ impossibile ē q̄ magnitudo sita p̄tā
sear magnitudine infinitā i tpe finito & hoc dicit qd̄
māfestū p̄ querōne p̄pōs supraposite s̄. yōis ma
gitudine p̄tāceat & b alia i tpe finito ē finita q̄ magni
tudo q̄ nō ē finita n̄ p̄tāceat i tpe finito reliquit q̄
& solū i tpe finito & b ē declarata in extro p̄bīz
differt autem nūbile aut finitom ferri
iuxta infinitam; aut infinitam iuxta
illom. Cum. n. illa permettet iuxta
illam similliter mota & non mota ue
rumtamen si iuxta moueant ambe
uelocius absoluēnt quā uis aliquan
do nūbile prohibet motam iuxta que
scētē uelocius pertransire quam
supra motam si quis fecerit p̄tra mo
tas q̄ dem ambas latas lente. Eam
autem que iuxta quietam multo ali
us uelocius latam nullum igit̄ ad ra
tionem impedimentum q̄r iuxta qui
etiam quoniam quidē motam p̄tin
git eam que. a. iuxta motaz ea⁹ que
b. tardius pertransire.

Ponit itā suppositionē p̄icēs q̄ si fuerit due li
neae vna finita & alia infinita & finita moueat & finitā
sue infinita & finita q̄r s̄bōt n̄ ē oria i p̄pō nōc̄ finitā
inseccabit infinitā & si ab linea moueat vna p̄tra alia
veloci⁹ se inseccabit vbi p̄ eq̄li uelocitate moueat
q̄r si moueret tardius starz alia p̄tra cā mota q̄ tradi
us se interfecaret ad argu. tantum nūbile facit linea a
linea moueat cōtra. b. lineam quiescentem line con
tra motam cum sit q̄ ambabus motis tardius
se interfecet & mota mota & uelocias sc̄ificēt
Si igit̄ infinitum temp⁹ quo finita
absolutur mota & i quo infinita per
infinitam mouebatur necesse infinitū
per infinitum moueri totum s̄. n. et
p̄ minimum moueatur: necesse infinitū
sieri ipsi⁹ sed tamen celaz circu
it et uertitur totum in circuitum in
tempore finito quare continet totaz
quē itus puta ca⁹ que. a. b. finitā im
possible igit̄ infinitū ē qd̄ incircuit.

Nūc format rōm diuinis q̄ si redit p̄p̄s finitū
vt linea finita p̄tāceat linea infinitā & absoluē ab ea

Liber

ut declaratū est ita ecōtra ad hoc q̄ linea finita per
transire. & linea finita requirit tempus infinitum cū id sit
tempus per infinitos vires ab altera & ecōtra ḡ sed q̄ ē
possibile finitū moueri p̄ aliquā finitū i p̄e finito & q̄ p̄ē
nō dare aliquid corporis finiti mobile quia in motu res
cū ratione occuparet nec motu circulari q̄ tunc infinitus
per anumer infinitū i p̄e sūt vīas p̄eractus ab alienis
a centri ipsi i infinitā & positio q̄. a. moueat. b. ad
motū ipsius corporis finiti. b. linea qui eſcenti vī
p̄ morta i p̄ hoc ē ipſoſible. Unū si eet aliquid infinitū
mobile circulariter illud eet celū cō oīa alia p̄tineat s̄z
vt ex dictis p̄zī celū ē infinitū nō possit moueri cir
culariū q̄ tū infinitū p̄rālire finitū i p̄e finito cū
celū in i p̄e finito p̄taleat totū diameter m̄di finitū
vī. a. b. & p̄ ē ipſoſible q̄ ipſoſible ē aliquid corp̄
in finitū circulariter moueri cū ergo celū moueat cir
culariter nō eet finitū intelligendū fīm Auer. q̄ si ali
q̄d corpus finitū p̄taleat aliquid magnitudinē i p̄e
finito & p̄rāliret q̄libet eius p̄ i p̄e finito s̄z ē im
possibile p̄ transire aliquid magnitudinē i p̄e finito
ergo & aliquid ē p̄tem q̄d eadem ē p̄positio finitū
ad totū & p̄tem q̄ infinita intelligendū & q̄ hic eft
duplex mod̄ determinatis. l. vīs & p̄icularis vīs
p̄ quād h̄f q̄ eft ipſoſible corpus finitū moueri
locali ex quo nō p̄ transire aliquid magnitudinem
i p̄e finito. Pariculariā p̄ quād h̄f q̄ si celū
ē infinitū nō possit moueri circulariter & tu hoc de
clara hoc modo q̄m ipſoſible eft & aliquid moueat
nisi p̄taleat aliquid magnitudinem i p̄e finito s̄z ce
lū si eft finitū nulla magnitudinem p̄rāliret i p̄e
finito neq̄ finitū neq̄ infinitā ergo.

Adhuc quēadmodū lineā cuius fi
nis eft ipſoſible eft infinitā: sed si
q̄dem ad longitudinez & superficies. si
militer cuius finis non contingit cū
autē dīminat nūquā puta tetrago
num infinitum aut circulum aut spe
ram quemadmodum neque pedale
infinitum.

Adducit q̄rtā rōem & duo ſac̄ p̄mitit duā
ſuppoſitiones ſed p̄ponit ibi ſi iſig. De p̄ia p̄e p̄e
mittit duā ſuppoſitiones q̄ p̄ia q̄ ſi ipſoſible
eſt q̄ linea cuius eſt aliquid finis ſit infinita. Iſi ſit iſi
nira ſu ſolū p̄ longitudinem ita ipſoſible eſt q̄ ſup
ficies cuius eſt aliquid finis ſit infinita hec ſuppoſ
ſecunda ſuppoſo eſt q̄ ipſoſible eſt aliquid corp̄ ſigura
tu eſt ſe infinita ut iragonū circularē & quemadmo
du ipſoſible eſt pedale eſte infinitū hec etiā ſuppoſi
tio p̄ ſi quā omne figura am eft termino vel termi
ni clausū ex diffinīte figure ergo nō eft infinitū. In
telligendū fīm Auer. cōmōto. xxix. q̄ linea nō p̄
ȳmaginari infinita nili ex parte ſu generis nō auē
ex parte dīle nam linea diffinītur q̄ eft longitudo ſi

ue latitudine & p̄funditatem fīm genoſ q̄ & longitu
do p̄tēt ȳmaginari infinita quis infinita longa s̄z
cū autē differentia que eft latitudo aut p̄funditas n̄
tales dimensiones nō habeat ſimiliter: ſuperficie
cum ſi longitudo cū latitudine ſine p̄funditate p̄t
ȳmaginari infinita longitudo & latitudine non
autē p̄funditatis. Corpus etiam cuž ſu magnitudo
diuīſibilia enim dimensiones p̄t ȳmaginari infinite
magnitudinis ſed nō infinitar dimensiones cū non
poſſit eſt plures illiſ tribus. Intelligendū ſecundo
fīm Auer. q̄ figura eft duplex. l. ſuperficialis & cor
poralis figura ſuperficialis claudit vna linea vt cir
cularis vel pluribus vt triangularis & quadrangu
laris &c. figura corporalis claudit vna ſuperficie
vt corporis ſperci ſolidi aut pluribus ut corporis
quadrati vel cubici. Et ex hoc inferit q̄ corpus figura
ratū nullo modo poſſit ȳmaginari infinitū nili ex
parte ſu generis quia in quantum magnitudo non
autem ex parte differentia. l. in quantum ſiguratum
q̄ ſi claudit vna ſuperficie vel pluribus & p̄
coſequens eft terminata nili quis ȳmaginareſ ſu
nitū eſte finitū ex quo vñterius ſequitur q̄ nō poſſit
ȳmaginari celum eſt ſperci & infinitū imo omne
q̄d ȳmaginat eſte infinitū ȳmaginatur nō ſiguratum
Si iſig neq̄ ſpera neq̄ terragonū
neq̄ circulus eft infinitus nō exiſten
te autem circulo neque utiq̄ que cir
cum erit latitudo ſiſr autem neq̄ ſu
to exiſtentē non utiq̄ eft finita ſi ne
q̄ circulus infinitus eft non utiq̄ mo
uebit circulariter infinitum corpus

Nunc ſoſt rationem & arguit ſu nullum cor
pus ſpicum aut alterius figura eft infinitū ergo nul
lum infinitū eft mobile motu circulari ans p̄at ex
dictis & nā ſi motus circularis n̄ debet nili corpo
ri circulari ſi ergo nō reperit corpus infinitū circula
re nullū corpus infinitū mouebit motu circulari. In
telligendū fīm Auer. q̄ poſſit aliquid dicere q̄ ſta
ratio bñ p̄bat & celū nō eft infinitū q̄ mouet circu
lariter i p̄e finito ſed nō p̄bat q̄ extra celū nō ſit
corpus infinitū mobile motu circulari. Respondet
q̄ hoc eft ipſoſible q̄ ipſoſible eft corpus infinitū
eſt rotundum & per ſu mobile circulariter.

Adhuc autem ſi. ḡcentz ſit que: au
tem: a. b. infinita & que. e. ad rectum
infinita & que. d. g. mota nunquam
absoluēt ab. e. ſed ſp ſe habebit quā
admodum. g. e. incidit ei que. & non
iḡit circuit circulum que infinita

Adducit quīntā rōem ponendo primo caſu ſi ter
minus ſu. g. centru illius corpori ſperci q̄d p̄ aduer

Liber

sariū ponit infinitū circulari i mobile q' p̄trabatur per centrum illius corporis vna linea infinita versus sursum et deorsum q' vocet a.b. si postea vna alia linea infinita ex vitroq' extremitate secans priorem super centrum ad angelos rectos in parto. c. et vocet. c. 3. et imaginem istas lineas quiescere deinde p̄trabit a centro. g. vna linea infinita ver'. d. p̄tū alatere posuit q' sit. g. d. et moueat ad motu corporis ver' alias lineas quiescētes et tunc accipit sic impossibile est lies. g. d. p̄tralineā. c. 3. q' cū le. 3. 3. statim nō poterit linea. g. d. ab ea absoluit et separat; ad hoc q' tale corp' sp̄ericū circulari mōveat requirunt q' lies. g. d. p̄tralineā. c. 3. g' tale corp' nō poterit circulari moueri s̄nā nota et maior et minor p̄bat q' ad hoc q' ille motus circularis compleat b̄z et līneā. g. d. p̄tralineā partē corporis que est in oppōsito lies. e. 3. q' fieri nō potest linea. g. d. absoluat a. linea c. 3. quare r̄t. *Intelligendū fīm Auer. cōm. xl.* q' cū posuerimus aliquid corp' motū circulari ne esse q' habeat certū s̄ue illud corporis finitū s̄ue infinitū et habet r̄tū et centro motū et nō ē centro magnitudinis q' infinitū nō habet certū magnitudinis ut supius ostensū ē. *Intelligendum?* q' Auer. alii declarat ī casu ovo et linea. g. d. nūc separet a linea. c. 3. et p̄tū nec p̄tralineā et arguit sic s̄ linea. g. d. separet a linea. c. 3. talis separatio nō ēēst in vltio p̄tū et sed talis separatio neq' fieri ī vltio p̄tū q' r̄tū annū declarat p̄ maiori q' s̄i ēēst separatio ī līneā abinuitē ī vltis p̄tū nūc restarent adhuc alia p̄tū fīm q' ēēst separati et p̄tū non dū ēēst separati et ex alia p̄tū ēēst separati g' r̄t. mihi aut p̄bat q' infinitū fīm q' infinitū nō habet vltimū. *Intelligendū?* q' Auer. arguit q' nō ēēst aliquid corp' rotundū infinitū mobile motu circulari et arguit sic mo' talis corp' nūc p̄ficeret s̄ q' llb̄z. motu corp' rotundi perficiatur ergo r̄t.

Adhuc at si qdē infinitū celuz mōvet autē circum in tempore finito in infinitū erit p̄transitū erit. n. hoc quidē manens celum infinitū hoc at in hoc motum equale. itaq' si qui dem circuit infinitū ens infinitū equale ipsi in tempore finito. Sed hoc erat impossibile.

Adducit sextā rōm et tria facit p̄tū arguit qdē cendo ad impossibile et oīsiue et hic epilogar ibi ha est at ibi tertia qdē quidē igit̄ p̄tū arguit si es et corp' sp̄ericū mobile motu circulari sequeret. q' corp' infinitū ī tpe finito p̄transitū pacū infinitū p̄tū p̄tū est impossibile ut patet ex sexto phiz et p̄bat p̄tū supponendo ad imaginationem q' celū illi tale corp' sp̄ericū infinitū qdē ponat circulari mōve-

ri et sit vacuū infinitū qdē 212. appeller celū manens ī quo sit celū sic in loco sibi equali cō locis sit et līs locato et nūc notā est q' si debet perfecte circulari et p̄transitū spaciū equali et per sequentes infinitū est ī tpe finito q' celū si vide cricauit cōm̄ teraz. *Intelligendū fīm Auer. cōm. xlii.* q' imaginata. 212. p̄c esse ista et per celū manens intelligat viacū ī infinitū cōtēnē celum et p̄sonant antiqui et per illud quod est ī hoc intelligat celum cōtēnē cum ī vacuo tunc. f. celum si infinitū ī p̄tū ad ueritas circendo: spaciū suum ī illo vacuo p̄transitū spaciū infinitū ī tpe finito qdē est impossibile. Sed possit aliquis dicere quod ista imaginatio nulla est cum extra celum. Non sit aliquid vacuum. Responder. Auer. q' ista ratio ī valer nū suppositio et omne corpus habent locū ī quo est et q' locus corporis ī spaciū cōtēnē quod dīm̄ inuitur et augetur secundū et augetur et diminuitur corpora ī eo contenta et hec sunt cōcessa ab antiquis licet non sine uera.

Est autem et ueritabiliter dicere quod si finitū tempus ī quo. revolutus est et magnitudinem que p̄transitū est necesse est esse finitam equale autem ipsi p̄transitū finitū. Igildū et ipsum.

Nūc arguit ostensū dicens q' si tempus ī finitū quo aliquid mouetur circulariter. ut videmus de celo etiam magnitudo p̄transitū ī tpe motu est finita. et si sic etiam magnitudo motu ēēst qdē qdē magnitudo motu p̄transitū ī motu equale sibi ī spaciū ī finitū mobile est finitū et ratio ī datur super hoc quis ut habetur v̄l p̄blicz. motu tempus magnitudo motus et spaciū se invicem coequuntur conuertibiles quantum ad extensionē finitā et infinitā r̄t. *Intelligendum secundū Auer. cōm. xlii.* q' iste sermo non est consenserit sermo antedicto secundū actum sed secundū potestim. *Cūde superius dicit Aristoteles.* q' celum effē infinitū mouetur ī tempore infinitū bic at nō dīm̄ p̄uersa illi. f. q' si celū mouet ī spaciū finito ipsū ī finitū sed dicit potest illud finitū ex oppōsito cōtēnē iterando oppositionē annis. f. q' si celū circuit ī tpe finito ipsū ī finitū

Quod quidē circulo motus non est terminatum neq' ī infinitū sed habet finitū manifestū.

Epilogar dicens q' impossibile est aliquod motū circulari motu ēēst infinitū manifestū est.

Secundā capitulo secundi tractat p̄tū p̄bā de celo ī quo p̄bat impossibile esse corp' ī finitū mobili motu recto

¶ Dūmus

Sed adhuc neq; quod ad me
diū: neq; quod a medio fer
tur infinitum erit

Neq; i p̄cedenti capitulo Ap. declarauit q; non
datur corpus infinitū mobile motu circulari nūc
in hoc secundo ca^b buiu tractatus oñdit q; nō dat
corpus infinitū mobile motu recto & tria facit p̄io
p̄mitit intentionē^z p̄sequit tertio cōcludit seu epi
logat ibi secunda. Lōtrarie. n. latio n̄ sibi tertia q;
quidē de p̄iū dicit q; manifestū est ex dicendis q;
ip̄ossible ē aliquid corp̄ ē infinitū mobile mou
recto a medio vel ad mediū.

Contrarie. n. latio n̄ que sursum
z que deorsum contrarie autem ad
traria loca. Contrarioz autem si al
terum determinatum est z alteruz d
terminatum erit.

Probar p̄posituz z quo facit nam p̄imo pbac
cozpoz a mobilia motu recto ē finita rōne locorū
naturaliū eoz secundo idem pbac rōe qualitatib
m̄tiarū fm̄ locū ibi fa z adhuc si grauitas. P̄ima
in qua q; p̄imo h̄mitit suppositiones secundo p̄mis
tibz secunda. Medij autem de p̄ima premittit
tres suppositiones. Prīa est motus q; suruz z mo
tus deozū sunt contrarii. Secunda est q; illi mo
tus sunt contrarii qui sunt ad loca contraria. Tertia ē
q; si vnum ñdictioroz fuerit finitum z reliquū.

Medium autem determinatum est si
n. undecunq; s̄eraf deorsum qd̄ sub
stat. non contingit. pertransire lon
gū medio loco. Determinato igitur
medio loco z cum qui sursum locū
necessere determinatum esse si autē lo
ca determinata sunt z finita. z corpo
ra erunt finita:

Nūc Ap. format argūtū suū z arguit scilicet na
turalia corporū mobilium motu recto sunt finita g^o
z corpora ad talia loca mobilia z consequentia qd̄
locū debet esse equaliter locata. z an̄ probat Ap.
p̄imo de locis sursum z deorsum z de locis mediis
ibi adhuc si sursum de p̄ima dicit q; locus deorsum
qui est ad mediū est finitus z rō est q; ad illum lo
cum naturaliter mouentur corpora grauitate omni
bus substantiā non p̄transirent vltius ex hoc se
quit q; si locus deorsum est finitus q; et locus suruz
est finitus p̄ suppositionē terciā z sic apparet q; ex
quo illa loca sunt finita qd̄ etiā corpora ad illa na
turaliter mobilia sunt finita. Intelligendum fū
Auer. cōmento. sly. qd̄ per locum mediū Ap. hic

intelligit locum simpliciter deozū l3 aliqui capiat p̄
loco aque aut aeris z sic equioce. Intelligendū z
fm̄ Auer. q; signū q; locus mediū sit finitus est q;
vidēmus oīa grauita descendere ex oī p̄te circunfe
rentie celi cōsumili mō descelens z p̄ ecōde loco co
currat qui ē mediū mudi vkr a quē nō p̄atēt q;
si p̄straret vltierē moueret vltius nālī qd̄ nō ē
possibile d̄ grant. Intelligendū z fū Auer. q; iste
motus descent^z grauita ad mediū mudi p̄ lineas ini
secantes se ad agulos rectos in centro ex oī p̄te ce
li z signū q; celum est figure spēcie r̄ cā est q;
si ēt alterius figure puta q̄dratē tūc grauita descendē
rent p̄ lineas cōtinue eq̄ distantea z nō cōcurrēt eo
i pūcto medio z p̄straret p̄scēt mediū z p̄ nō lo
cus mediū nō ēt finitus qd̄ est salutum.

Adhuc si sursum z deorsum determi
nata sunt z intermedium necessere de
terminatum esse. si. n. nōn est deter
minatam infinitus utiq; erit motus
hoc autem q; impossibly ostensum
est prius Determinatum est ligē me
diū. Quare z quod in hoc corpus
aut existens aut fieri possibile. Sed z
adhuc qd̄ sursum z deorsum fertur.
potest in hoc factum esse natum. est
n. hoc quidem a medio moueri. hoc
autem ad medium. Ex his itaq; ma
nifestum q; non contingit corpus ē
infinitum.

Nūc Ap. declarat idē de locis mediis dicens q;
si loca extrema sunt terminata etiā loca media sunt
terminata cō media claudat extreis. Vñ si loca me
dia nō ēt terminata z extreis sic nō sequeretur
q; motus infinitus possit fieri in tpe finito qd̄ ipso
bātū est z p̄na t3 suppositionis duobus. Prīmū est q;
est corpus naturale possit moueri ad suum locum
nālē z ibi naturaliter quiescere. fm̄ est q; aliqd̄ cor
p̄ possit generari i loco sibi h̄rio vt ignis i loco tē
litis suppositione p̄z p̄nia q; si ignis generet in loco tē
qui ēt terminatū tūc ex p̄z suppositione poterit moue
ri in tempore finito ad suum locum naturalē qui
est loc̄ suruz qui ēt est terminatū z p̄ nō si loca int
media sunt finita sit motus infinitus in tempore
finito relinquit ergo q; etiam loca media sunt finita
z per consequētia corpora in tis locata sunt finita
quare pater ex parte locoz q; etiā ip̄ossible esse cor
pus infinitum mobile motu recto. Intelligendū
q; Auer. cōmento. xlvi. deducit ad aliō in cōuenientē
si loca media non essent terminata videlicet quod
signis poneretur in terra nunquam attingeret ad

Primus

suum locum naturalem et per consequētis motū rec
tus: esset perpetuus quod reprobatur est octauo
phicꝝ. Intelligendum est Auer. q̄ Auz. equatio
cat de medio hic et supra ut dicebatur. Unde mul
tipliciter sumitur medium aliquando. n. sumit pro
medio mundi alio p̄ centro alicuius spere et aliquā
do pro quod mediat inter extrema contraria et
sic sumitur hic et primo modo sumetur superioris.
Circa suppositionē tertia superē posita est du^o. Utz
si vnu corāri sū finitū et reliquiu porat et huius
et arguit q̄ nō q̄ dīa debet maxie distare s̄ major
est distantia iter finitū et infinitū q̄ ipsi. duo finita ḡ
si vnu corāri est finitum reliquiu os et infinitū et n̄
finitū. Ad hoc responderet commentator comito. plū
pbandit q̄ si vnu corāri si finitū et reliquiu est fi
nitū quinque rōibus quā p̄ prima ē cōtra: ia debent
ab initio maxie distare ḡ distinctionē cōtrariorū ḡ
si vnu est finitū et reliquiu p̄nas q̄ si vnu est fini
tū et aliud nō certa est q̄ contrario finito posset fieri
additio qua facta plus distabit a suo contrario q̄ an
ter p̄ nos p̄ nō erat dīa eius re q̄ non maxie di
stebat cuius oppositus lumenbat. Secunda ratio est
cōtraria debent ē equalia in contrarietate ergo si
vnu est finitū et aliud t̄z n̄ q̄ finitū n̄q̄ est equa
le infinitū et aīs p̄z q̄ dīa debet esse plūmatis
distantis. Tertia ratio est si cōtraria nō essent equalia
i gradu contrarietas vnu; esset fortius alio cō
sequens et ipsoſiblē quia tunc vnu deſtruetur aliud
et p̄ nos deſtruetur cōtrarietas. Quarta ratio dico
et postea tunc vnu possent plura esse cōtraria conſe
quentes falso et p̄bat cōsequentia q̄ si vnu cōtra
riū est finitū et aliud nō tunc cōtrario finito poterit
fieri additio et tale aggregatum erit etiā cōtrarium
illi infinito quare tē. quinta ratio si aliud non esset
verum tunc contraria non essent oppoſita sicut ex
tremā sed licet extremū medio consequens fal
sum q̄ tunc cōtrario cum nō esset eadem proposi
tio quod est falsum quia talis est p̄positio ignis ad
aqua illis aīs ad ignē t̄z aquā q̄ maior est p̄positio ex
treū ad mediū quā mediū ad extreū nō infinitū ē et
tremū et finitiū mediū sed adhuc dubitā circa dictū
corporis in secunda rōe vbi dicit q̄ contraria obē
esse equalia i gradu contrarietas quia tunc vnu
nō excederet aliud in virtute vnu et contra aīz. i
de generatione et quarto methaurorum vbi dicit
q̄ ignis est magis actius quā aqua rōne calidit
atis que est magis actua quā alia qualitas. Pro re
latione secundū q̄ aliqua esse equalia poterit in
telligi dupliciter uno modo in quantitate alio mo
do in virtute potentia et perfectione in quantitate ite
rum dupliciter uno modo simpliciter et absolute sicut
pedale est equale pedali et isto modo non oportet cō
traria esse equalia pmo ignis ē multo maior aqua
alio modo proportionabiliter sic q̄ vnu non. In
tautum excedat aliud in quantitate et ipsum corū
pat et sic omnia contraria sunt equalitatem deſtruetur

contrarietas. Similiter aliqua esse equalia in perse
ctione et virtute potest intelligi dupliciter uno modo
simpliciter sic q̄ nullo modo vnu excedat aliud
et sic contraria non sunt equalia ut argumentum d
ducit alio modo cum quadam latitudine non mal
cum magna sicut licet vnu excedat aliud non ta
men multam et isto modo contraria. Sunt equa
lia in virtute quia nullam in tantum excedit aliud
et ipsi proportionabili sicut fieri si vnu esset infinitū et
reliquum finitum per hoc patet solo ad obiecta
p̄tereq̄ ad principale ad quod dicuntur q̄ hec insi
nitum et finitum nulla est distantia: quia distantia
non cadit nisi inter inuicem proportionabiliā cuius
modi non sunt infinitum et finitum cuī infinitū ad
finitum nulla sit propozitio.

Et adhuc si grauitas non est
infinita neque utique horum
corporum nullum erit infinitum
Pecesse enim infiniti corporis
infinitam esse et grauitatem: esdem
autem ratio erit et in levii. Si enim ē
infinita grauitas est et levitas si infi
nitum sit quod superfertur palam ap
tem ex his.

Tunc Aristoteles probat nullum corpus
mobile motu recto esse infinitum ratione qualita
tum motivarum secundum locum et intendit hac
rationē grauitas et levitas nō sunt infinite ergo nec
corpora graui et levia sunt infinita. tenet cōna da
corpora simplicia mobilia motu recto mensurantur
et grauitate et levitate secundiū eorum magnitudines
et per consequētis si corpus graue aut leue esset infi
nitum eius esset grauitas aut levitas infinita: dū
dit ergo hec pars i tres partes quia p̄mitit facit
quod dicit est. secundo probat vnu quod dicerat
videlicet q̄ si graue. Aut leue esset infinitum eius
esset grauitas vel levitas infinita tertio probat an
recedens principialis consequentia ibi secunda. Sit
enim finita ibi tercia sed adhuc quoniam de prima
dicit quod dictum est. Intelligendum secundū
Auerrois commento. xlviij. q̄ ista ratio fundatur
super tres propositiones prima est q̄ omne corpus
motum motu recto habet in se levitatem aut gra
uitatem. Secunda enī omne corpus graue vel le
ue si esset infinitum haberet in se grauitatem vel le
vitatem infinitam. Tertia est ipsoſibile ē grauitate
vel levitatem esse infinita et hoc declarabitur post
Intelligendum secundo fin. Auer. q̄ quia motus
rectus non est infinitus ideo nec grauitas nec leui
tas est infinita et tenet consequētia quia principio
activo existente infinito ex eo debet provenire esse
cūs infinitus.

Liber

Sit .n. finita et sumatur infinitum qui
dem corpus in quo. a. b. grauitas au-
tem ipsius in quo. g. Auseratur igit
ab infinito finita magnitudo in qua
b. d. et grauitas eius sit in quo est. e.
itaq;. e. e quod. g. minus erit minor
ris eni grauitas minor. mensuretur
autem minus quotiescumq; et ut gra-
uitas minor ad maiorem. b. d. ad. b.
3: fiat contingit enim auserri ab infi-
nito quamicumq;. si igitur proportio-
naliter magnitudines grauitatibus
Minor autem grauitas minoris est
magnitudinis et maior maioris uti
g; erit equalis igitur erit finiti et infi-
niti grauitas

Producit vnum quod dixerat scilicet q; si gra-
uitas est infinitum eius grauitas est finita et similiter
intelligitur de leui et rara facit fm. q; tres rationes
adducuntur sed adhuc aut si ibi tercua et in equalium
magnitudinum de prima arguit sic si infiniti corpo-
ris non esset grauitas infinita sequeretur quod im-
possibile esset q; corpus finitum et corpus infinitum
essent equalia in grauitate consequens est falsus q;
infinitum excedit finitum sine proportione etia hoc
pater quia grauitas et levitas inequuntur corporum
magnitudines consequentiam autem probat p; supponendo
supponendo primo q; a. b. si corpus graue infinitum
si daret et sit. g. grauitas eius finita per aduersariu-
m ab illo finito auseratur vnum corpus finitum quod
sit. b. d. et sit grauitas eius finita. e. tun nodum est
q; grauitas. e. est minor grauitate. g. quia minoris
corporis est minor grauitas et cum virga illarum
sit finita grauitas maior videlicet. g. habebit. vnaq;
proportionem supra. c. si ergo dupla et tunc ponit
ab illo infinito referuntur terum vnum aliud corpus
finitum quod vocetur. b. 3. se hinc in tali proportione
ad. b. d. corpus finium primo sumptum in qualibet
proportione se habet grauus. g. ad grauitatem et tunc
arguitur sic: b. 3. se habet in tali proportione ad. b.
d. in qualibet se habet. g. grauus ad grauitatem. e. ergo
si. b. d. habebit grauitates. e. b. 3. habebit grauitates
g. q; magnitudines proportionantur grauitatibus
earum et tunc vltra. b. 3. habet grauitatem. g. que est
grauitas corporis infiniti et est corpus finitus ergo
corpus infinitum et corpus finitum habebunt graui-
tates eque q; re. Intelligentum fm Auer. co-
mento. xlviij. q; Ap. imaginatur latitudines graui-
tatis in tali corpore infinito per modum linea qm

sicut linea est diuisibilis in partes in infinitum diui-
sibiles quantitatibus ita grauitas et quelibet talis q;
litas est diuisibilis in partes in infinitum diuisibiles

Intelligentum secundo secundum Auer. q; ro
Ap. tenet p; vii. proportionis vel talis modas argu-
endis est bonus vi pareri. euclidis.

Adhuc autem. si majoris corporis
maior grauitas et q; est. i. b. maior
erit grauitas quam. 3. b. quare finiti
grauitas erit maior quam infiniti

Probat idem p; secunda r; em et arguit sic si cor-
poris infiniti grauitas esset finita sequeretur quod
in casu aliquod corpus finitum haberet maiores graui-
tatem quia corpus infinitum datum p; n; est imposs-
sibile q; p;bat consequebitur retento casu priore. f. q;
a. b. infinitum haberet grauitatem finitam pura. g. si
addatur in casu illo q; b. sit vnum corpus relectum
ab illo infinito q; sit inquis. b. 3. & qua probabit su-
tripsum habere grauitatem equalem grauitati. a.
b. infinitum tunc p; cum corpus. b. sit maius. b. 3. v.
g. que est grauitas corporis infiniti sed. b. est corpus
finitum ergo corpus finitum haberet maiores graui-
tatem quam corpus infinitum quod erat probandum

Intelligentum secundum Auer. commento. xlix.
q; est per se notum quia magnitudo corporum graui-
tatum est secundum grauitatem eorum licet q; corpo-
ra graui se superant in grauitate secundum supera-
tionem eorum in magnitudine et subdit q; hoc b; 3
veritatem in corporibus eiusdem speciei sicut spar-
ando onus terram simplicem ad alia et ita intelligat
de leibus non aut haber veritatem. in omnibus
corporibus cum magnum lignum plus ponderat
q; plumbeum pum

Et in equalium: magnitudinum ca-
dem grauitas erit inaequale. n. finito
in infinitum,

Probat idem per tertiam r; em et duo facit primo
quod dictum est. remouet quodam dubia ibi loca
libil autem est. de prima arguit sic si non esset vero
q; imaginative infinita esset grauitas infinita. leque-
rebus q; magnitudinum in equalium esset virtutes eq;
les consequens est impossibile q; ut hiuum efficien-
tes corporum insecuntur eoz magnitudines et eis
appropianter et consequentia tenet quoniam fini-
tum haberet grauitatem finitam ex quo ipsa est
finita debet posse attribui alicui infinito modo istum
finitum est in equali finito quare re. Intelligentum
secundum Auer. commento. xlxi. q; Ap. h; p; magno
inconvenienti q; magnitudinum in equalius sit equa-
lia grauitas et hoc die est intelligenti de corporib;
euide spei ut dicebas supra et cum hoc consimiliu par-
tium vnde q; est totius dissimiliu pium et quoddam consi-
milium illud totius est dissimiliu pium cui non quilibet p;

Dicitus

quantitativa est eius ò denominationis cum eo sicut aial cum ius vna pros quâtitativa è caro τ alia os τ earum nulla est aial illud at est proprium primi cuius quiber pros quantitativa est cuius denominationis cum toto τ ignis cum ius quiber pros quantitativa est ignis τ de his eius vez τ virtutes proportionatur facm magnitudines propositio natur

Nihil autem differt grauitas conmen
suratas esse: aut incommensuratas:
 τ . n. non conmensuratis existentibus
èadem erit ratio puta si intentio mea
surans excedit. g. grauitatem: mea
gnitudinibus. n. b. d. tribus totis sum
ptis maior erit grauitas quamque. in
quo. g. quare idem erit impossibile.
Adhuc autem etiam protung. e. con
mensuratas sumere:

Nec A.z. reouz quidâ dubia τ quitur: sed quod proto re
mouer primus dubiur: facm τ cum quod o*mnis* τ audi ibi fa
nibil. n. dicit ibi tercia neque veces ibi quirt*a* proman
festu. De prima dicit diceret aliquis qui fundamentum
assumptionum non valeat non assumptum est. g. g. graui
tas copor*is* infiniti ex qui est finita promensurari
pro grauitate. e. qui est copor*is*. b. d. qui etia est finita mod
hoc non est necesse qui stat qui grauitas. e. non sit pro ali
quot a grauitatis. g. sic si grauitas. e. eset ut quitur
qui grauitas. g. vt occide. Responde A.z. qui hoc non obstat
fundam*to* luo qui dato qui grauitates ille non sunt con
mensurabiles tui grauitas minor multior*is* sum
pta facit maiorez grauitate quae sit grauitas. g. qui
si grauitas. e. qui è ver*it*atur ter multiplicet facit
xii. g. tunc grauitas. b. d. copor*is* triplicata faciet
grauitatem maiorez grauitate. g. τ hec grauitas ma
ior copeter copor*is* finito qui tripl*o*. ad. b. d. qui est si
natur τ tuc dempto excesu fieri equalis grauitas ipi
g. coperentes etia copor*is* finito τ tunc sequit inten
t*io* qui grauitas copor*is* finiti erit equalis grauitati
illius copor*is* infiniti dato qui corpus infinitum ba
beat grauitatem finita.

Nihil. n. differt incipere a grauitate:
aut a magnitudine: puta si sumat τ
mensurata grauitas eius quid. g. que in
quo. e. ab infinito auferat τ habens
grauitatem in quo. e. puta. d. b. dein
de ut grauitas ad grauitatem. b. d.
ad altam fiat. Magnitudinem puta
ad. b. z. protungit. n. infinita. Existente
magnitudine quantumcur*is*. abla

tum esse his. n. sumptis. mensurare
erunt magnitudines τ grauitates in
uicem.

Remouer fz dubiur qui diceret aliquis dubito an
iformado argum*tu debet incipere a commensuratio
magnitudini uicem an debet incipere a mensura
ratione grauitatis. Responde. A.z. quinibil dicit sine
incipiat a mensurando grauitatumodo ad cōmensu
rationez magnitudina sine e contr*aria* τ totur pro ex dicti
Nec utique magnitudinem omiome
ram esse. aut anomieream nihil dis
ferret ad demonstrationem semper.
n. erit sumere equaliter grauita corporo
ra ei quid est. b. d. ab infinito. quanta
cunc*que* aut auferentes aut apponentes*

Remouer itin dubiur qui dictur è si sumurfer gra
uitatez finita. Posset aliqui dubitate. dato qui infi
nitur habet grauitatez finita vez posset ab ipso lumi
nur finitur qui habet grauitatez esent*ia* sine grauitati re
spoder A.z. qui sic sine tale sit proprium proprium dicit sumi
l*la* qui a corp*e* infinito sumo corpus finitur sine sit
proprium habogenea vel non habet certa granitat*e* qui tadem
replicab*is* rotiens assumendo ex finito corp*e* esent*ia*
grauitatis qui illud finitur refutat ex o*mnibus* illis habit*u*
ritis finitur super sine equilibet sine. non babeb*ur*.
grauitatem equalem grauitate ipi finitur si sua gra
uitas si finita.

Quapropter manifestum ex dictis
qm non erit infiniti corporis finita
grauitas. infinita igist si: igist hoc im
possibile τ infinitum aliquor esse cor
pus impossibile.

Concludit dices qui malifestur est ex dictis qui infiniti
copor*is* non est finita grauitas sed finita est probatur
qui si nulla grauitas est infinita impossibile est esse cor
pus infiniti mobile motu recto. Letra dicta dubi
tatur viri virtutes corp*e* insequat*ur* eoz. magnitudi
nes vi videt velle A.z. sic qui in mai*ori* ist corp*e* sit maiorez
virtus τ in minori minor τ arguir qui non proao sic pos
sible est igem maiorez esse minoris virtutis ignemio
re grate. probatur assump*tu ponendo ignemio maiorez est mul
to rarioz igne minori pp qui sit minoris aquaratis
 τ sic gleba tere porre est maiorez qui sit parus proe*ius*
 τ tuno est grauitas cum hec grauitatez ei*us* intent*io* pro
prove qui non est v*er* a grate virtus non insequit*ur* pro
portionali magnitudinez tuc. sed sic prour plub*us* pl. ponderat
qui magnur lignur sit ist toto ethergeneo stat prote mino
re prote minorz prote maiore*is* pl. ponderat vt prour pro os
sis maiore*is* prote carnis τ id est proargui dicit proub*er* habo
ne*s* disformi*is* istens. prorisio ist sciendo proao qui è fimo*

Primus

et vire mali et extensa ad extensioem subiecti ut sunt
grauitas levitas et non obvire i malo ut est aia in
selectu scinditur et per dictu Ap. Et intelligi patiue
facta nisi copora eiusdem spesi plasmatis et prius nullius
et alioz prob expteraritatis et deuersat et plus huius
modi ut tecum et nullius et sic secundu 3 cop' aliquo ce
maiori vel mioz vel uero alio propter intelligi dupl. vno
sicut aliom qd ad actuatorum potentiam sea forme in
titudine tunc ponit plures p' in minori corpe
nullis et eiusdem spesi est virtus materialis maior et i maori
nullis virtus est minor p' ubi caput due re pure una
bipedal alia pedalis cu dimidio et bipedalis adem
set ad pedale tunc i hac erit grauitas maior qd ad acti
tatem non qd ad gradu et tunc erit mioz qre. et fa' p' no
quibus virtus extensa alicui copor' simplicitate sive co
fisi est cu subo propriae diffibilis alijs prob ex p
te raritatis et denilitat p' capito igne bipedalicu
pro mediaetate sit vniiformis calida vt octo ha ut se
tunc pia erit maioria virtutis qd itemz alijs prob
et. Et cuncte posset declarari ob grauitate. Ex qd sedet
cum yma quinabili cop' infinitu bre immo. grauitate
sinitur ut si i pia pte propriae alioz future miozib'
terminati ad fine capiat pedale hinc grauitatem. ut
octo et in ha pte propriae et addat pedale hinc so
lo grauitates ut quatuor et sic i infinitu sp' subduplado
grauitates pedalis de novo additi tunc istine illud erit
infinitu grauitate et habent soli grauitates. ut xv. ter
tia xco et rinalis ois viri mali et extensa ad exten
sionem subiecti et propriae diffibilis ad diuisio
nes subiecti oibus alijs prob expte raritatis et diffi
cilitatis intentionib' et vniiformitate et p' p' qd alii cetera no
est pia et h' hic modus i maioria corpore e maiori vir
tus et minori miozib'. ut pribus existit et. Ita
etiam mo proprie virtutis et sumenda fin propriae
magnitudini ut vult Ap. Ites h' mo maioritas ex
tentioz l' no arguit i maiore et extensis z gradualez
difficilis arguit in maiorem multitudinem forme et
actuarium et tunc p' solo ad obiecta qd in pio argu
mto est duplitas expteraritatis et deuersat. Ad fin
et q' l' tota gleba no habeat intentione grauitate tñ
h' pl' d' ea extensio et i multitudine qd est ponderoli
oz Ad tertium no sunt cetera pia ut p' p'z

Ed adhuc quoniam infinita es
se grauitatem: impossibile ex
his manifestum si.n.tanta gra
uitas tanta in hoc. tempore mouet
tantum: et adhuc in minori. et analo
giam qua grauiter habent tempora
econuerso habebunt puta si media.
grauitas in hoc duplum in mediate
eius. adhuc finita grauitas oem fini
tam mouet in quodam tpe finito:

Nūc pbat aīs p̄cipiāl p̄fēcātū sup̄ assūp̄e. s. q̄ ip̄ossiblē sit grauitatē aut̄ levitātē esse finita & tria facit fm̄ q̄ m̄pl̄ hoc pbat ibi fa. minūm̄ at̄ ibi tria sed adhuc necē. Dīas i dīas p̄ p̄mitit nēcīa qdā. & p̄ pos̄iū ibi necē sit ex his p̄ia p̄sū didi i tres p̄es sūc̄ tria nēcīa p̄mitit ibi fa & adhuc vbi tria Adhuc finita grauitatē oī p̄ia p̄mitit q̄. si aliq̄ grauitas mouet aliq̄ móble in aliq̄ tpe maior grauitas mouebit idē móble i miori tpe p̄ eāle spaciū ð ha p̄mitit q̄ talis ē p̄pōto rpm̄ misurātū morū puenientes ab aliq̄tū "grauitatib" q̄libet p̄pōto ratiū grauitatē adiuvēt mō p̄ p̄tēt. s. q̄ si vna potētia sit dupla ad aliq̄ tpe mot̄ a tria subdupla ad ips̄ mot̄ puenientes a minor coña subdupla vt si potētia vt q̄tuoz mouz suū móble i vna hoza potētia dupla mouebit idē móble i mediate horē p̄ idē spaciū de tria finitū q̄ q̄libet grauitas finita mouet móble finitu i p̄ finitu. Intelligendū fī cōmītatoz p̄mento. Iis q̄ p̄pōto maioris grauitatē ad maior est sic p̄pōto mioris tpis misurātis mot̄ ad ips̄ māius 7 subdit q̄ fm̄ augm̄ntū grauitatis i infinitū fū misurātū tpis i infinitū vt si grauitas maiorez in duplo miori p̄ce mouet. idē móble p̄ idē spaciū alijs partib̄ ex p̄ce vniuniformitatē zc. 7 si i triplo maiorez in triplo miorab̄ ips̄ t̄ sic i infinitū zc. s̄ circa sup̄positioz hām̄ 7 dictū p̄m̄tatoz ē dū pua q̄ p̄tō q̄ grauitas vt q̄tuoz mouet resiliētūa vt tria si p̄ce duplēcas grauitas 7 stat vt octo mouet̄ grauitas vt octo eadē resiliētā p̄ eāle spaciū i miori tpe s̄ duplo q̄ mouet magis q̄ i duplo re lociori motu p̄ou 7 a p̄pōtō maiori q̄ dupla ad eāq̄ p̄ habebat grauitas vt q̄tuoz ad resiliētā illa mo p̄pōto velocitātū in mortb̄ at̄cēdēt penos p̄pōtōz p̄pos̄iū potētiazz ad resiliētās dualz & nō pos̄iū p̄pōtōnē potētiazu ad resiliētās vt clare p̄t̄ ondī q̄ ar̄ grauitate duplata sit p̄pōto plusq̄ dupla ad p̄cedēt p̄q̄ p̄pōto octo ad tria est plusq̄ dupla ad p̄pōtōz q̄tuoz ad tria. Rñ det q̄ cu Aꝝ. 7 p̄m̄tatoz dñt q̄ dupla grauitas i du plo miori tpe mouet eadē resiliētā p̄ idē spaciū per grauitatē duplā intelligit̄ grauitatē hām̄ duplā ppo: tionem ad illā quā habuit p̄ior grauitas rel̄ ectu eiūdēr̄ resiliētā.

Necesse igit ex his si qua est infinita
grauitas moueri quidem fin tantuz
quantum finita: et adhuc non moue
ri quidem eo qz proportionaliter oz
fin excentias moueri prararie at ma
ior in minori pportio at nulla est insi
niti ad finitum. Minoris autem tem
poris ad maius finitum sed sepe in
minoris.

Liber

Nunc Ap. probat ppositioēz et iudicat tales rōez sicut daret grauitas infinita sine in corpore finito sicut infinito sequeret q̄ aliquo in infinitū graue si moueret eq̄ velocit̄ moueret sicut aliquo finiti graue aut oīo nō moueret p̄n̄ est impossibile et p̄to q̄ ad p̄mā p̄tem q̄ infinitū excedit i virtute et potentia finiti p̄ finiti ergo nō sequit̄ illi in mouendo et quo ad hanc et tunc talis grauitas esset ibi frustra ex q̄ nō posset mouere sed pur p̄n̄ q̄ s̄i corp' h̄ns grauitate infinitū moueretur i alio tempore moueret cū oīa mor' fiat in ip̄e aut ḡ i ip̄e finito aut infinito nō finito q̄ ip̄o potenter est maior tāto veloci et i moīi ip̄e moueret suū mobile p̄ suppositionēz fāz si grauitas finita moueret i ip̄e finito ve notū ē ex suppositionēz infinita mouebit in moīi ip̄e et sic non in ip̄e infinito s̄i dicās q̄ mouebit i ip̄e finito quātūc p̄n̄ p̄tūlū verbigrāfia ut in hora tūc capio grauitatem sicut q̄ moueat i maiori ip̄e vi i dīe et tūc p̄z q̄ illa poterit m̄ maiori et p̄m̄ p̄p̄tūlē finita et mouebat illo idē mobile in hora q̄b̄ p̄n̄ mouebat in die per eū spaciū et sic i equali tempore mouebit grauitas finita et infinita rē et sic p̄z q̄ p̄ia pars sequent̄ illacū sequit̄. sed ad p̄badū p̄m̄ p̄tūlē sequi Ap. supponit vere p̄m̄ est q̄ oē qd̄ mouet p̄portionēz et moueri fū excellentia potenter sup̄a resistentia p̄n̄ est q̄ ip̄us p̄rio mō se h̄z potenter sic declarari ē supra itū est q̄ infinit ad finitū nulla est p̄portio q̄tu est q̄ maiori p̄is ad minus est aliq̄ p̄portionēz et couerso q̄tu est q̄ temp̄ maior potenter i moīi ip̄e mouet quā minor. H̄is suppositionis arguit sic si corp' h̄ns infinitā grauitatē moueret. aut in aut i ip̄e nō in q̄ in nō sit mot̄ si in ip̄e nō infinito q̄z si moueret in minore ip̄e q̄ grauitas finita ex quo et grauitas est maior nec ē i ip̄e finito q̄z in codē ip̄e dato p̄ multiplicatoēz alioīi grauitatis finit̄ potenter mouet grauitas finita idē mobile in equali tempore cū grauitate infinita fū hoc est impossibile q̄z vt p̄z ex vna suppositionē infiniti ad finitū nulla ex p̄porto ergo rē q̄ affīc possit augeri potenter seu grauitas p̄z et p̄u' dicit. Intelligē dū q̄ ex p̄z suppositionē aliqui dicit Ap. velle q̄ velocitas motuū ille sequit̄ p̄portionēz et excessu potenter rū ad suis resistentias q̄b̄ nō est vez. Utī per excellētias nō debem̄ intelligere excessu potenter rē sed excessu p̄portionēz ad resistentias.

Minimum at non est. neq̄ si ēēt que utilitas utiq̄ esset. alia. n. alia finita sumeret in eadem p̄portionē in qua infinita ad alteram maiorem. Itaq̄ in equali tempore equalez utiq̄. moueret infinita finite. sed impossibile.

Nunc ad dicit hanc rōem per modū remotionis dubius q̄ diceret alioīi ego dicam q̄ illa grauitas infinita mouebit i tempore mi et in illo nō pot̄ mouere grauitas finita hoc remouet Ap. dicens p̄ nor

datur tale temp̄ m̄inimū et si adhuc ponere nō posset p̄n̄ ita p̄sum quā p̄ multiplicationem grauitatis finite posset mouere et ip̄e grauitas finita q̄ se queret q̄ in equali ip̄e finitas. finita mouebit et grauitas finita et hoc si p̄n̄ et grauitas infinita mouet certo ip̄e finito. Intelligendū fm̄ p̄m̄ et p̄m̄ et p̄m̄. q̄ ita nō p̄b̄t̄z p̄ viā p̄ portionēz et hoc sic declarari faciat p̄ia grauitas finita q̄ mouet aliquo mobile p̄ aliquo spaciū i mōz ip̄e quā grauitas infinita dato q̄ esset posset ac cipiat vna alia grauitas finita maior p̄ia cū p̄p̄t̄o no ad grauitatē p̄iam si p̄t̄e rāta quācū p̄p̄t̄o ip̄e rāta maior in quo mouet illa p̄ia grauitas ad temp̄ m̄in' in quo mouet grauitas infinita. et nūc necesse est ex tālē p̄portionē rāta ad ip̄es et grauitatis ad grauitatē q̄ in equali ip̄e grauitas finita. astropia pertranseat quale spaciū cu grauitate finita.

Sed adhuc necesse si quidem in qualicunq̄ tempore finito mouet infinita: aliam in ipso finitam grauitatem haberet hoc mouere quandam finitam: impossibile igit infinitam esse grauitatem similiter autem et levitatem et corpora ergo infinitam grauitatem habentia et levitatem.

Dominū rōem dicens q̄ si daret grauitas infinita moueret i equali ip̄e magnitudine infinita cui ē grauitas temporis in quo mouet grauitas finita magnitudine finiti sed hoc est ip̄o et p̄n̄ impossibile et se grauitatē infinita et simili levitate infinita ex quo p̄cludit q̄ et impossibile esse corpus habens grauitatem aut levitatem iāhū am.

Quod quidē igit non est infinitum corpus palam per ea que secundum partem speculantibus hoc modo: et uniuersaliter intendentibus: non solum secundum rationes eas: que in dictis nobis circa principia determinatum est. n. et ibi uniuersaliter prīde infinito quō est et quomodo non est sed et nūc alio modo.

Epilogus dicens q̄ est manifestū et impossibile est ē corp' infinitū et hoc nō solū est manifestū fm̄ speculatioēz facta hic fū et per dicta i libro dī p̄cipit q̄rū i libro p̄bicoz. s. i tertio vbi determinant̄ est ē infinitū vñr quō est et quō nō est sed hic alio modo q̄ p̄clarū. Intelligendū fin Auer. cōmento. lv. q̄ alio dū

Primus

est speculatio de infinito hic et in tertio phisico propter quod determinat de in infinito finitum acutum et finitum potentiam ostendendo quod non dat infinitum in actu sed in potentia hic aut determinat solus de infinito finitum acutum quia ostenditur quod non sit infinitum acutum et quod mundus sit finitus sicut corpora constituentia mundi sunt finita numero et magnitudine ut ostenditur est in phisico sequitur mundus finitus esse et quod cum subiectu illius scientie sit. plus ibi plus ostenditur quod non est infinitum. unde ibi generaliter ostenditur quod nullum corpus naturale sit infinitum hic aut hoc ostenditur particulariter quod de mundo et corporibus ipsorum constituentibus.

Tertio quod ibi dicitur declaratur primum videtur et ceteris oibus etenim naturalibus hinc videtur per rotas proprias vicinas corporum quartae notitia ibi traditur hoc est magis ceteris et plus sed traditur hic est magis particulariter et dominata

infinitum per rotas naturales communes.

Ostendit hec autem intendendum utrum si non infinitum quidem corpus quod omne. Sed tam adhuc tantum quidem ut possint esse plures celi. Forte nam utique quis hec dubitat quoniam quemadmodum qui circa nos mundus constitutus est nihil prohibet et alios esse plures quidem uno. non tamen infinitos primum aut dicamus universaliter de infinito.

Supradictum probatur et impossibile est esse corpus infinitum motu circulari et sicut mobile et motu recto et hoc ut ostendat mundus est finitus magnitudine per rotas natales proprias in hoc modo et huius tractatus vult idem facere per rotas communes et duo facit. prout premittit intentum et postea psequebitur ibi. Necesse est itaque per prius dicitur quod postea psequebitur est de mundo quantum ad hoc quod non est infinitus cor quod non est dare corpus infinitum mobile motu circulari aut recto adhuc restat videre utrum dato quod mundus sit finitus illo modo an sit finitus multitudine seu numero. Nam de isto est magna dubitatio speculatorum non enim ratio evidens quod non sit alter mundus ita constitutus ex elementis sic iste triad psequebitur de hoc modo psequebitur prius de infinito an sit infinitum magnitudines per rotas videtur. Intelligendum est quod aueramento. lvi. quod cum declaratur sit partes infinitus mundus esse determinatas numero et magnitudine et per se elementis et celo necessariis est quod mundus finitus sit finitus quod ex finitis magnitudine et multitudine non resularit nisi infinitus. Intelligendum secundo. secundum auerois quod ista dubitatio utrum mundus sit unus vel plures est una dubitatio de illis de quibus natura aperte sciencie et plus appetit scire de ista quam de illa videlicet utrum mundus sit finitus

vel infinitus magnitudine. Ideo Aristoteles vult inuestigare de ista propter magnam nobilitatem eius et subdit quod in investigatione principiorum hec questione est magnum principium quod si mundus est unus est unum principium et si sunt plures oportet quod principia sint plura. Intelligendum tertius quod celum. caput tripliciter. Uno modo pro mundo alio modo pro aggregato exordibus celestibus et alio modo pro rituam spera a hic capitur primo modo. Necesse itaque corpus omne aut infinitum aut finitum esse. Aut finitum et si infinitum aut anomionem totum aut omionem et utique si anomionem aut ex finitis speciebus aut ex infinitis.

Nunc prosequitur probando intentum et duo facit quia primo ostendit quod non datur corpus infinitum ex parte motus localis secundo ex parte motus alterationis ibi quod autem omnino impossibile. Prima in duas quia primo premittit. suppositiones secunda adducit rationem ibi quod quidem igitur de prima premittit tres suppositiones prima est quod necesse est omne corpus esse finitum vel infinitum secunda quod necesse est quod si infinitum corpus sit quod sit consimilium partium vel dissimilium tertia est quod si infinitum est dissimilium partium aut esset compositum ex infinitis partibus species differentibus aut ex finitis in specie infinitis tamen magnitudine omnibus vel pluribus aut saltem una.

Quod quidem igitur non possibile est ex infinitis manifestum si quod non nobis finitum manere primas hypotheses finitum. non prius motibus entibus necesse est species sumptuum corporum esse finitas simplex. quidem nam quoniam simplicis corporis motus simplices aut finiti motus sunt necesse est quod motum habere omne corpus physicum.

Adducit ratiocinem duo facta quia primo ostendit quod non datur corpus infinitum etherogenum seu partium dissimilium secundo quod non datur corpus infinitum hodie neque seu dissimilium partium sed adhuc negat totum prius in duas quia primo ostendit quod non datur corpus infinitum etherogenum copositum ex infinitis species differentibus secundo quod non datur tale compositum ex finitis species et finitis magnitudine ibi sed tamen ex finitis. De prima dicitur quod impossibile est esse ali quod corpus infinitum etherogenum compositum ex infinitis species differentibus si quis concedat superpositos motus localis simplices sunt finiti ut ostendit est ergo corpora simplicia sunt finiti secundum species

Liber

tenet consequentia quia cuiuslibet corpori. simplicitate secundum speciem in est naturaliter unus motus simplex secundum speciem qui nulli alteri inest et tunc ultra corpora simplicia sunt finita secundum speciem ergo non est dare corpus infinitum compostum ex infinitis simplicibus specie distinctio et subdivisio necesse est omne corpus picum habere motum.

Intelligendum secundum commentatorem qd
cuz motus locales simplices snt finit. scilicet a me
dia ad medium & circa medium necesse est corpora
simplicia esse finita multitudine. Ideo non est possi
ble qd aliquod corpus compositum sit infinitum
nisi corpora simplicia sunt infinita magnitudine qd
si unum eorum sit infinitum etiam reliqua erunt in
finita. Intelligendum qm commentatore qd pte qz ap-
pe corp' phicu' bz motu hoc intelligendu' e hz tui. vt
fm pte qz tra no mouet fm totu' sed bñ fm pte.

Sed tamen siquidem ex finitis erit infinitum necesse est. partium unam quamvis esse infinitam dico at puta aquam aut ignem sed impossibile ostendit. n. quoniam neque gravitas neque levitas est infinita.

Nunc ondit q̄ nō det corp̄ infinitū et heretogenēum
cōpositū ex simplicib⁹ finit⁹ sp̄e ⁊ finitis magnitudinē
ne ⁊ diuidit iā quatuor fm̄ quatuor rōes quas adducit
ibi fia adhuc numeris ibi p̄tia adhuc si ⁊ dīsc̄ta ibi
q̄tā sed corp̄ erat de p̄ia dīc ⁊ si daret corp̄ ethere
rogenēum infinitū cōpositū tē, nūc talia simplicia ipsib⁹
cōponentia ex q̄ essent finita iā numero essent infinita
in magnitudine sed hoc ē impossibile ḡ nō dat corp̄
infinitus tali mō cōpositū p̄z p̄ia ⁊ majorib⁹ ex sim
plici finitis numero ⁊ magnitudine p̄tior p̄tior infinitū ⁊ mino: declaras quia simplicia vt terra ac
r̄e sūt finita magnitudine q̄ gravitas eleventur sūt fini
ta ut ostensit ex supra ergo, gravis ⁊ leuis non
sūt infinita. Intelligendum fm̄ auct. p̄mto. lviij. q̄
q̄ p̄positū ē p̄positū ex gravi ⁊ leui aut fm̄ p̄misit
nem gravit̄ leuij aut fm̄ iuxta positionē p̄tū p̄misit
nem gravit̄ leuij ⁊ iuxta p̄cōpositionē nō intelligit cōpo
sitū solū ex materia ⁊ forma vel ex partibus quan
titatis q̄ celū est sic p̄positū ⁊ tamē n̄ ē cōpositū ex
gravi ⁊ leui sed p̄positū intelligit mixtū. Unū dupli
citer posturū ymaginari mixtū elementū ex elemētis
Unū p̄ debitā refractione elementib⁹ ad inuicē
ipsis remanentib⁹ cum suis formis sub esse refrac
to mixto ⁊ nouā formā substancialē superadditam
fm̄ quē modū elementū dīr remanere in potentia.
tm̄ alio p̄ divisionē elemētōrum ad mīma ⁊ iuxta p̄ēm
puaz p̄tū ipsoz ad inuicē absq̄ p̄dictione noue.
formē subalī mixtū vel fm̄ alias nouas formas mix
tū p̄ducta. Unū aliqui ymaginant in mixto elemētū
se penetrare ⁊ aliqui ea ad inuicē iuxta p̄lī fm̄ par
uas particulas ipsoz. Intelligendū ⁊ q̄ p̄metat:

bis remuneretur dubius quod possit aliquis dicere elementa sunt fundi numero in specie et magnitudine. Item totum tamen est aliquo elemento hinc infinitas partibus ad finitum divisus et sic possumus ex illis esse infinitum. Quia sit corporis pars ex elementis finitis numero, finis speciem etiam magnitudinem. Radii concentrici quoque ex hoc non nullae sunt, quia si esset tale possumus ex infinitis partibus unum elementum putare ut eis omnes possent adiungit et fieret gravitas finita. Ex: quod oceani pars aliquantum certa data est malorum modis hoc est impossibile.

Adhuc necessarium infinita magnitudine esse et loca ipsorum quare et motus infinitos esse omnium hoc ac impossibile si ponamus ueras esse primas ipoteses: et neque quod dorsum fertur in infinitum contingere ferri neque quod sursum fertur in eandem rationem impossibile: n. fieri quod non contingit factum esse: similiter in tali et tanto et ubi dico at si impossibile est factum esse album aut cubitale aut in egypto et fieri aliquid hoc impossibile: impossibile igit et fieri illud ubi nullus quod fertur possibile permanere:

Primus

aliquē terminū i^r cū illuc peruenierit ibi quieterio
nullus talis motus ē infinitus.

Aldhuc si *z* discreta sunt nihil minus
continget utiqz ex omnibus ignem i
infinitum esse.

Ad id adducit tertia rōem *z* arguit sic si daret
infinitū nō dīscendo qd solū vnu simplicitē coponē
tū ipū est infinitū magnitudine hoc ē impossibile qz nūc
illō obstrueret alia cūcta sint dulce dūa *z* infinitū infinitū
āportōem hēat supra finitū *z* si dicere nullū ele
mētu cē infinitū sed alicui' elītī putat ignis infinitas.
cē p̄tes numero s̄ magnitudine finitas sufficiētes
ad hoc vñ mīctū suū infinitū dīc. Aꝝ. qz hoc arguitū
factū nō iollū qz lī ille p̄tes sint acutū separate p̄t rōam
p̄tinari *z* facere vnu simplex infinitū *z* sequētū cō
uenies adductū de hac rōe bruitū indulgēt. Aꝝ.
ponit solū remōtem dubiū. Intelligendū s̄z cō
mentatorē p̄tto. It. qz si esset infinitū p̄tes segregate
eas possiblē cēt cōgregari *z* tū fieret magnitudo i
finita hoc at intelligendū est vbi qibz illaz p̄tū fēt
maior hac certa data qz si ad imaginatōe pedale es
ser dūlū fin p̄tes p̄portōales p̄portōde opula quā
tūcīcī eēt infinitē multitudine tñ aggregate nō face
rent nīli pedale.

Sed corpus erat undiqz dīscēs
habens itaqz quomodo possiblē est
plura. quidē dissimilia ut unūqz
āt eoz infinitum esse: undiqz n. unuz
quodqz oportet infinitum esse.

Nūc ponit quartā rōem dīcēs qz si daret corp'
infinitū nō. tūc dia simplicitē coponētū ipsū effēt
infinita magnitudine aut saltē vnu corp' *z* cū qibz
corū sit corpus nālē *z* huiusmodi corpus sit hōn
treas dimensiones quō est possiblē in aliquo rōto e
se plura ratiōdiuersa in spē qm̄ quodlibet sit infinitū
aut alterū tñ qz vnu ex his occupabit undiqz cū sic
corpus extensū sim dēs dimensiones *z* nō cōpatet
sc̄i reliqua p̄t p̄tis ibi nō erit aliqua duo diver
s̄ specie sed totū erit vnu simplex. Intelligendū fin
commentatorē cōmento. It. qz postqz Aꝝ. diuulit corp
pus in simplex *z* cōpositū recto ordine p̄ius debe
bat ostendere qz nullū simplex est infinitū *z* postea
de p̄ositiū p̄t nū declarant hōe cōpositū qz exil
lo appz. Et qz nullū simplex faciens ad cōpositōdem
mīctū est infinitū iō subdit qz hec demīa nūlī p̄bat
de corpore celesti qz nō sit infinitū qz nullū est ele
mētu in sequentiā demonstratōe ostendet vlt qz nk
līm 't' corpus simplex infinitum.

Sed adhuc neque totum om̄ionem
dīngit infinitum esse p̄mūmū quidē
n. non est aliud preter istos motus:

Habebit igit̄ unum horum si āt hoc
accidet aut grauitatē infinitam aut
leuitatē esse infinitam. Sed adhuc
nō possibile corpus qd circumfertur
Impossibile. n. infinitum circuifert
Vñl. n. Idiffert hoc dicere quam eē
lum dicere infinitum esse hoc autē
ostēnsum est quod non est possibile.

Nūc vult ostendere nullū corp' infinitū eē hōge
nūc seu sūlū p̄iū p̄ duo fac̄tū dīcēt rōem adducit
ibi faſz addic̄t neqz ois de p̄ia fac̄tū tale rōem si da
ret corp' infinitū hōgenē cū cēt corp' nālē tūc ē mo
bile fin locū ſz hoc est impossibile qz si moueret ſz lo
cū aut moueret ſurū aut dec̄lū aut circularit̄ ſz ſur
lū qz hoc fac̄eret p̄ leuitatē *z* sic daret leuitas infinitū
ta vt ois ſuū ſuit *z* hoc est impossibile. Ec̄p̄ dec̄lū qz si
moueret dec̄lū hoc fac̄eret p̄ grauitatē *z* sic daret
grauitas infinitū qz ē impossibile neqz cē p̄bat dīcēt
moueret circularit̄ qz vt p̄bat ſz impossibile est iſi
nūtū moueret circularit̄ ſz ſubdit qz quātū ad hoc nō
dīt dicere infinitū moueret circularit̄ ſz celū cē infinitū
modo quod sit impossibile celū infinitum esse infinitum on
ſū cē. Intelligendū fin Aꝝ. com. Ivi. qz qz
forma cū infinita est cā ſimilitudo magnitudinis. tō ſit
magin' effēt infinita eius forma cēt infinita cū ergo
nulla forma grauita aut leuitas videlicet grauitas aut
leuitas ſit infinita ſequitur p̄ nullū grauita aut leue
ſit infinitū. Intelligendū ſz qz cē celū moueret circu
lari ſz ois mot' circularis ſit infinita circularit̄ ſz ſ
impossible ſit corp' infinitū facere circularit̄ ſz ſ
moueret ſit infinitū neqz ſpleret circularit̄ ſz ſ
ymo ſi ēēt impossibile effēt ipsū moueri aliquo motu
locali ſo ip̄ossible celū ē effēt infinitum.

Sed adhuc neqz omnino infinitum
dīngit moueri. aut. n. fin naturam
mouebit aut uiolēntia *z* si quidez
uiolēntia effēt ipsi ſz qui fin naturam
quare ſz locus aliud equalis inquem
fertur hoc autem impossibile

Adducit fin rōem *z* arguit sic si daret tale infinitū
cum effēt corpus naturale effēt mobilē aut
ergo motu naturali. aut uiolēntia ſi uiolēntio ergo
etiam naturalē qz cuiusqz inest aliquis mot' p̄ies
nam ſibi corrari' inēt idē ſi naturā ſi dicat qz nullū
tūc ſite infinitū habebit ſt locū nālē ad qui nālē
moueret in qz nālē quieteret ſz hoc effēt impossibile
qz infinitū ſi ēēt totū ſit occuparet neqz posſeret eē in aliq
loco neqz circuifribi. Intelligendū ſe ſūdū cōmēta
rōe cōmento. lxi. qz demīa imēdiate precedens
est vñiuerſalior iſta. nam iſta demīat vñiuerſaliter.

Liber

q; nullum hōgeneum sit infinitus siue sit mobile circulariter siue motu recto hec autem solum probat de mobilibus motu recto sed tamen ē reuieritatis illa que probat q; nullum infinitū sit. mo bile motu recto ppter hoc & non datur grantias aut levitas infinita q; illa solū probat q; motu nālem hec autem tam per motum naturalē & per motum violentum: & subdit post q; sicut motui naturali co:ndet locus naturalis sic motui violento corespondet locus violentus. Circa dīcta sit due dubitationes. Prima est circa illud dictum Arz. q; impossibile ē factum esse impossibile est fieri hoc enim nō videt verū vñ q; motus celi non pot̄ esse factus cuz sic eternus & tamē non est impossibile ip̄z fieri mo-
tus. Secunda dubitatio est circa cōpūntum q; videtur q; idem locus corespondat motui natura-
li & motui violento: nam cum terra mouetur pmo
sursū & postea deorsū mouetur per eundem locuz
q; per idem medium: sed tunc mouet se sine mo-
tu violento & motu naturali ergo per eundem locū
sunt motus naturales & motus violenti. Ad pā-
maz dubitationem respondetur dupliciter. primo
dicendo q; illa propositio non h̄z intelligi oīib⁹
mobilibus & motibus: sed solum de mobilib⁹ ge-
neralibus & corruptibilibus & eorum motibus de
quibus Arz. loquitur & responderi potest q; mo-
tus celi potest duplicitate considerari. Uno modo
sin rotum alio modo sin suas circularitates pmo-
modo impossibile est ipsum esse factu: & similiter
fieri secundo mo possibile est ipsū fieri & factū ē
q; m̄ quilibet eius circulatio potest fieri & ē facta.
Ad secundam dubitationē respondetur q; per locum
cōmentator: nō intelligit locū in quo vel per quem
mobile mouetur: sed intelligit locum aliquem vti-
marum ita q; ab aliū locum ad quem sit motus
violentus: & ad aliū līmo contrarium sit motus
naturalis.

Quod autem omnio impossibile in
finitum a finito parti aliiquid: aut sa-
cere finitum ex his manifestum.

Prius Arz. probauit q; nō detur corpus infinitum ex parte motus localis nunc hoc deo: probat
ex parte motus alterationis: duo facit q; primo
premitit cōclusionem quam vult probare. 2° pro-
bat eam ibi: sit enī infinitum de prima dicit q; ma-
nifestum erit ex dicendis q; impossibile est infinitum
parti a finito aut agere in ipsum. Intelligen-
dum fin cōmento. lxxiiij. q; demonstratio
quam hic in ēdu Aristotle. debet sic formari: omne
corpus aut est actuū aut passiuū aut utroq;
participans: sed infinitum non est actuū nec pas-
siū: ergo nullum corpus est infinitum maior: est
manifesta. Nam corpora super celestia sunt agēria
in hec inferiora: sed non patiuntur ab eis: & hec in-

feriora sunt adiuvicem actius & passius q; cōmu-
cant in materia minorem autem Arz. declarat in
littera. Intelligentium secundo q; hec demon-
stratio est cōmanus omnibus corporib⁹ rectis tam
simplicibus quam cōpositis: & ejam rotundis vi-
delicet q; si darem infinitum non possit agere in si-
nitum nec pati ab eodem.

Sit enī infinitum in quo. a: finitum
autem in quo. b. Tempus autem in
quo mouit aliquit aut motum est. g.
Si itaq; a. b. a. calefactuz est: aut la-
tum est: aut aliud aliiquid passum ē:
aut & quocunq; motum est in tem-
pore in quo. g. Sit. d. eo quod si. b.
minus et minus in equali tempore
minus moueat. Sit autem quod in
quo. e. ab eo quod. d. alteratus. Qd
itaq; e. d. ad. b. e. erit ad infinitum ali-
quid. Sit itaq; equale quidem in e
equali tempore quare altera minus
autem in equali minus. Maius au-
tem maius. Tantum autem quantū
analogum erit quocunq; maius ad
minus. Non igitur infinitum a. nul-
lo finito mouebitur in nullo tempo-
re. Minus. n. aliud equali a. mino-
ri mouebitur: ad quodquidem ana-
logum finitum erit. Infinitum enī
ad finitum in nulla pportione est.

Nunc Arz. probat suam conclusionem que fuit
minor in demonstratione cōmentis & tria facit. pri-
mo ostendit q; infinitum non possit pati ab agente
fini secundo q; finitum non possit pati ab agente
infinito tertio q; infinitū non possit pati ab agente
infinito id secunda: sed adhuc neq; id tercū: neq;
infinitum vici. De prima probat istam concil-
sionem. Infinitum non pot̄ pati ab agente finito.

Et arguit sic si infinitum posset pati ab agente
fini sequeretur q; esset possibile finitum & infini-
tum ab eodem agente esse eque velociter alterata
consequens est impossibile q; inter finitum & infi-
nitum nulla ē proportionē: & probatur consequēta
ponendo per casum q; a. sit passum infinitum: per
te & b. sit agere finitum: & temp⁹ quo. b. agit i.a. si. g.
dānde ponit q; si vñ aliud agens finitum minus
b. qđ vocetur. d. & vñum passum minus. a. quod in-

Dimin

7 si sit actio. d. in. e. tempore quo. b. agit in. a. v. g. q. est possibile. Ulterius pono. q. sit vnu aliud passum qd vocetur. s. se habens in tanta proportione ad. c. passum in quanta proportione se habet. b. agens ad. d. tunc arguitur sic sicut se habet. b. agens ad. d. agens: ita se habet. s. passum ad. e. passum ergo a commutata proportione sicut se habet. d. agens ad. e. passum ita se habet. b. agens ad. f. passum. l. d. agens alter. e. in tempore. g. ergo dato q. b. alecer. f. alte rabit ipsum in tempore. g. in codem tempore. b. alterabit a infinitum. q. l. finitum et per vnu ergo finitum et infinitum ab eodem agente alterentur qd erat propositum. Intelligentem commentatorum et coclusio Arethotelis de actione sequitur totu et non solu secundu item et ratio est qd ad imaginandum non dato finito posset sibi applicari agens atrarius qd ageret in parte eius finita in equali ipse illi in q il lud agens ageret in aliud passum finitu ideo intelligat de actione secundu totu teneret etiam rō arethotelis supposito qd ois actio et passio fiat in ipse vbi sit ponatur infinitus partia finito: equitur inconveniens aducatur 3 commentario: alio modo deducatur: sed in idem reddit.

Sed adhuc neqz infinitum in nullo tempore mouebit finitum. Sit enim in quo. a. infinitum. b. uero finitum tempus in quo. g. Igat. d. i. g. minus eo quod est. b. mouebit. sit. z. Quod itaqz est. b. r. z. totum ad. z. e. sic habens eandem proportionem ad. d. mouebit. igat. e. b. z. in. g. In infinitum sicut et finitum in equali tempore alterabunt: sed impossibile. In minori enim quod maius supposebatur: sed semper sumptum tempus idem faciet. Quare non erit tempus. neqz unum in quo mouiebit. Sed adhuc in infinito tempore non est mouisse neqz motum esse: finem enim non habet. Factio autem et passio habent.

Probat qd finitum non possit parti ab agente infinito et arguitur qd oportet sequere p. id est passum ergo velociter alterat finitum et infinitum: qd est impossibile: qd agens minus semper debet agere tardius. et in maiori ipse equaliter effectu qd agens maius et fortius: sed probatur p. ponendo per easum qd et sit. Unius corporis infinitum. r. b. sit vnu corpus finitum in quo per te ipsum infinitum agat in ipse. g. deside ponatur qd. vnu agens finitum qd alterat vnu

passum minus. b. qd. sit. z. in tempore equali v. g. et hoc est impossibile: qd ipse minus agit in minus et maius in maius: alios paribus. Ulterius ponatur qd sit vnu aliud agit finitum qd scilicet habet ad. d. agens in ea proportione qua se habet. b. passum ad. z. et vocetur. e. hoc stante patet qd e. agens mouebit. b. passum infinitum in equali ipse et equilibrio velociitate quo. d. mouebit. z. et ca est qd equalis est proportion agens et passum. Sed. d. mouet. z. in tempore qd a. infinitum mouet. b. passum v. z. in tempore. g. per easum ergo. e. qd est agens tertium finitum mouebit b. passum finitum in equali tempore et equali velociitate. scilicet. a. infinitum ipsu mouebat. Et subdit A. p. pro remotione dubia qd non potest dici qd agens in finitum agat in passum finitum in tempore finito: qd omnis actio et passio habet finem et terminum: alter fieret frustra. Sed nullum tempus infinitum ergo nulla actio seu passio fit in tempore infinito:

Sed circa dicta duo dubia existunt: primum qd videtur qd infinitum si esset posset agere infinitum. Unde primo arguitur: finitum potest agere infinitum: g. a. fortiori infinitum si esset posset agere infinitum: tenet consequentia per locum a maiori. Et confirmatur qd totum est maius potentia qd eius posse sed pars infiniti puta pedalis posset agere infinitum ergo et ipsum infinitum. Secundo arguitur: scilicet infinitum esset ens naturale: ergo haberet aliquas actiones: qd alter esset frusta: aut ergo posset agere in infinitum aut infinitum: si infinitum haberetur internum si in infinitum: ergo a fortiori infinitum.

Secundus dubium videtur verum quod dicitur A. v. g. qd ois actio et passio si finita. Et arguitur sic qd non qd motus celo est actio priuata et otioris qd in exteriorum celum et non est finita: sed infinita ergo et.

Ad primu responderetur teredo cum A. p. qd infinitum si esset non haberet aliquam actionem neqz aliquem motum. Et ratio est qd omnis motus sit in tempore priuata relistentiam: aut saltuum propter finitam proportionem mouentis ad mobile: modo infinitum nullam haberet relistentiam neqz proportionem finitam ad mobilem: cum infinitum excederet et. Et tunc ad argumenta. Ad priuatum negatur consequentia qd infinitum non est comparabile finito: et ad confirmationem primo potest negari qd finitum sit proprius pars infiniti: qd totius ad partem debet esse proportionem qualiter non est de infinito et finito: tamen est aliquo modo pars. Alio et me lius dicitur ad maiorem: qd totus est maior potest actius qd pars vbi sibi poterit et aliqua actio: si non est de infinito: et hoc apparet responsio ad secundum: Ad secundus dubium responderetur comenter: comento: l. xvii. qd dictum A. p. est verum de omnibus actionibus: et de omnibus motibus: prout est qd de motu locali celi qd sunt per se continet et continuam generationem reponetur vniuersum: quare non sicut oculos: et ceterum

Liber

alie actiones & alij motus si nō haberent finē & ter
minū pp̄ quē sūnt. Et subdit q̄ oē agens corpo
reū agit seu mouet tpe finū: siue sit incorruptibile
vt celū: sūc corruptibile vt agentia inferiora: sū non
ita sū de agente incorporato vt est d̄eū: sū tale mo
uet tpe infinito vt dictū est: sū si infinitū est: cū eēt
corporēum nō posset agere i tpe infinito: sū neq̄ ge
perare neq̄ alterare neq̄ mouere sc̄m locū: q̄ si
lic cū temporis infinitū nō sit finis: nunq̄ talis res
erit genita aut alterata aut mōta b̄z locū: sū si tal
actio est: oīol: s̄d nō contingit i naturā: nec pos
set agere in instanti cū q̄is actio & motus mensuren
tur tpe: nec tpe finito pp̄ter inconveniens ad q̄d de
ducit Aꝝ. v3 q̄ in equali tpe & eque velociter: idēz
passū alterarent agens finitū & agens infinitū
q̄ est impossibile vt p̄ ex dicitis.

Neq̄ infinitū utiq̄ ab infinito cō
tingit nihil dāti: sit enim. a. infinitū
& b. Tempus autem in quo passum
est. b. ab. a. in quo. g. d. Quod autēz
in quo. e. infiniti pars q̄ totum. b.
passum est non in equali tpe hoc
ipsum. Supp̄ebatur enim in mino
ri tempore moueri minus. Sit enim
motum ab. a. in. d. q̄d itaq̄. d. ad. g.
d. e. est ad aliquid eius q̄d est. b.
fini
tum hoc igitur necesse ab. a. motū es
se in. g. d. tempore ab eodē enim sup
ponatur in pluri & minori tempore
maius & minus pati quecunq̄ pro
portionaliter temporū diuisiū sunt
In nullo igitur tempore finito possi
ble infinitū ab infinito motum es
se in infinito igitur. Sed infinitū
tempus non habet finez. Quod au
tem motum est habet.

Nunc Aꝝ. probat q̄ infinitū nō posset agere in
infinitū: & duo facit. primo q̄d dictū est: & cōcludit
pp̄positū ex dictis in hoc capitulo. ibi s̄t igit̄ omne
corpus. De prima arguit sic si infinitū ageret i infinitū:
sequeretur q̄ eque velociter & in equali tem
pose infinitū posset agere in passū finitū: & passū
infinitū sequens est impossibile: q̄ infinitū ad fini
tum nulla est prop̄or̄tio: & probatur p̄n: ponendo
g. a. sit agens infinitū. b. infinitū passū & tpe acu
onis. a. m. b. sit. g. d. Deinde ponatur. q̄. e. sit vnuū
passū finitū q̄d sit ps. b. i. q̄d. a. agat in minori tpe
v3. d. q̄d sit ps. g. d. & hoc est necesarī: q̄ mi

nus passūnt ab eodē agente mino: i tpe alteratur
q̄ malus: vñterius ponatur q̄ sit vnuū aliud passū
fini: už q̄d sit ps. b. q̄d in tanta p̄portione. le habet
g. d. tpe ad tps. d. & si hoc passū. f. Et nūc arguit sic
a. alterat in tpe. d. vi pater ex casu ergo alterabat. f.
in tpe. g. d. tener p̄n ex casu q̄ talis est prop̄or̄tio
illorum passūnt ad inueniē qualis ē prop̄or̄tio tē
porum. Tunc sic. a. & terat. f. passū finitū in tpe
g. d. & i in illo eodē tpe alterat. b. passū infinitū ex
prima pte catu ergo i eodē tpe & eque velociter alte
rabitur ab. a. infinito. b. passū infinitū i. f. passū si
ntū q̄d erat intentū: subdit Aꝝ. remouendo du
bitū q̄ nō est possibile q̄ infinitū agat in infinitū i tē
pore infinitū q̄ oīa actio & motus habet finē. Sed
nullū tpe infinitū b̄z finē. q̄rē. Intelligendū
fm cōmītato: cōmēto. lxxvi. q̄ si cōciderim' q̄ ab
eodē agente eque passū patiātur cōpter: & minus
passū in minori tpe oīoīt in talibus cōcedere q̄
talibz est prop̄or̄tio agenti ad patiens qualis et pro
p̄or̄tio temporū ad tps: & ecōtra: q̄ nō solum hoc
est verū in aliobz p̄portionibz: sed i oīibus q̄ se
talibz sūt p̄p̄ozitio abilitat numerabilis.

Si igitur omne corpus sensibile ha
bet uitutem actiūam aut passūam
aut ambo impossibile corpus infini
tum sensibile esse.

Nūc Aꝝ. includit item principale & duo facit
fm q̄ duo cōcludit ibi secunda: b̄z m̄ & quecunq̄. De
prima intende istam p̄clutionē impossibile est aliqd
corpus sensibile esse infinitū: & arguit sic in sc̄a figu
ra vt inītū commentator: oī corpus sensibile ē acti
uum vel passū ambo b̄z infinitū nō est actiū vel
passū ergo nullū corpus sensibile est infinitū con
sequētia nota & maior: minor autē fuit declarata
superius. Inelegendū fm commentatorē
commentare. lxx. & eī nouaz per sensūm de omni
corpo naturali q̄ omne tale est actiūm sur passū
ū: & primo hoc apparet de corporibz sup̄ celestibz:
q̄ agunt in bēc inferiora: similiter hoc appa
ret de istis inferioribz que sunt adiunctae actiū
& passū. Intelligendū secūdo fm Aꝝ. q̄ Aꝝ
hic facit de celo nō distingendo ip̄z ab alijs cor
poribz actiūs & passūs pp̄ter op̄iones antiquo
rum qui ponebant celum non distingui ab elemē
tis aut q̄ esset oīoītum in quo maxime domina
reū ignis saltem q̄tum ad stellas.

S̄t tamen & quecunq̄ quidē corpo
ra in loco omnia sensibilita. Non est
igitur corpus infinitū extra celum
neq̄ unum: neq̄ simpliciter neq̄ se
cundum quid nihil. Igitur omnino
corpus extra celum nullum.

Dramus

Nūc cōcludit secūdū: et duo facit p̄mo hec: 1^r remouer dubiū: ibi secūda si quidē enī: De p̄ma probat istam cōclusionē ē impossibile est extra celū esse infinitū: et arguit sic: Impossibile est extra celū esse corpus sensibile: ergo nec infinitū: teneat p̄na q̄ si infinitū esset eē corpus sensibile: ut pbatur: et atq; arguitur q̄ quecūq; sit in loco sit sensibilia et similiter quecūq; sit sensibilia sunt in loco: modo extra celū nō est locus et per p̄nū neq; corpus sensibile. Intelligendū q̄ cōmentator cōmento. lxxi. exponit hanc partem p̄mo fm remisitū qui dixit q̄rō Az. fundatur sup̄ duas propositionibus. P̄mū est oē corpus q̄d est in loco et sensibile seunda est: si aliquid corpus est extra mundū illud est in loco ex quibus sequitur et si aliq; corp⁹ et extra mundū et h̄in esset sensibile cu ergo omne corpus sensibile sit actiū aut passiū et impossibili le sit infinitū esse actiū aut passiū ut pbatur sicut sequitur et impossibile est extra celū esse infinitū. Jo dicit remisitū q̄ oportet addere p̄positio nibus Az. illa qua superius pbatur. si oē corp⁹ sensibile est finitū. Deinde expōit expositionē p̄ p̄am dicens q̄ p̄mū p̄positio includit multas p̄positiones. Et Az. nō videtur postulare nisi duas. p̄mā explicitā. I. q̄ oē corpus q̄d est in loco est sensibile: secūda q̄a nō manifestat: est et nullū corp⁹ extra celū et in loco: neq; manifestavit illam necessariā: q̄ oē corp⁹ sensibile ē finitū cu sit actiū aut passiū. Et tūc format cōmentator: rōem sic oē corpus sensiblē est in loco: ergo extra mundū nō ē corpus sensibile: et sic extra mundū nō est finitū: assumptū est vna p̄positio superius accepta et cō sequentia tenet per hoc q̄ extra celū nō est locus secundū cōmentator: reductā eā ad formā syllagistica secūde figure vñ ad canentes: aguit sic oē corp⁹ sensiblē est in loco: sed extra mundū nō est locus: ergo extra mundū nō ē corpus sensibile minorē autē Az. declarabit infra.

Si quidē enim intellectuale erit i loco si uero sensibile erit in tempore extra enim et intra locum significat. Itaq; erit et sensibile. Sensibile autē nullum non ens in loco?

Per ouet rubriū: q̄ posse aliq; dicē: q̄ extra celū esset corpus intelligibile. Iz ibi nō sit corp⁹ sensiblē. Hoc remouer dicens q̄ si extra celū esset corp⁹ intelligibile: esset etiā ibi corpus sensibile: q̄ si corp⁹ sensibile est extra celū: ip̄mū sit in loco: cu extra importet locū: et si ē in loco est sensibile q̄e tē.

Quārū capitulū secundi tractat p̄mū ibi de celo: in quo probatur q̄ est impossibile esse corpus infinitū per rōes loicas.

Actionabilius autē est conati et sic.

Istud est quartū et ultimū captiūlū p̄ntis tractatus: in quo Az. probat per rationes loicas q̄ non deur corpus infinitū: et tria facit p̄mo p̄mitit intentū: et exequit p̄bando q̄d intendit: et concludit sive epilogat ibi secūda. Neq; n. in circuitu: ibi ter tūa q̄dē sit. De p̄ma dicit q̄ rōnable ē p̄na ri pbare q̄ non deur infinitū p̄ rōes loicas. Intelligendū fm Auer. cōmento. lxxi. q̄ ista demon stratio est loica: et est allā a p̄dicatis: et cā est q̄: p̄cedit ex propositionibus veris non propria s̄ communib;.

Neq; enim in circuitu possibile ē moueri infinitū omioꝝ ens. Mediū quidē enim infinitū non est. Quod autem i circuitu circa medium mouetur.

Num̄ probat intentū et duo facit q̄: p̄mo probat q̄ nō datur infinitū fm magnitudinē: et pbat q̄ nō datur infinitū fm multitudinem. Seda ibi sit aut nō continuū: p̄ma in duas q̄: p̄mo ostendit q̄ non deur infinitū mobile motu circulari: et q̄ non est infinitū mobile motu recto: ibi: sed neq; de p̄ma arguitur sic: oē corp⁹ q̄d mouetur circulariter ne cessari mouetur circa aliquid medium ergo corp⁹ infinitū nō pot moueri motu circulari. Ans habet etiā sup̄ia: et p̄na renct q̄ infinitū si esset nulluz haberet mediuū. Intelligendū fm cōmentatore: q̄: infinitū si ēt nō haberet extrema: nō haberet et mediuū: cu mediuū dicat i corp̄ patō ad extrema: et p̄nū si ēt mobile motu circulari: cu qdib; quod mouet circulariter habet: et mediuū circa q̄d mouet. Sed et neq; in rectuz possibile est ferti infinitū. Oportebit enim alterū esse tantum locum infinitū: in quē fertur secundum naturam: et alium tantum in quem p̄ter naturam.

Probat q̄ nō def corp⁹ infinitū mobile motu recto. Et tria facit: fm q̄ tripliciter probat: ibi sc̄da adhuc sive nō ibi tertia adhuc mouens. De p̄ma intendit talē rōem si daref corp⁹ infinitū mobile motu recto: seq̄ref q̄dāren plura infinita fm ac vñ nō est impossible: q̄ vñ infinitū totū occuparet: et pbat p̄na q̄ si infinitū mouet motu recto mouetur ad aliquē locū nāliter: et p̄na motu recto pot moueri p̄ ger nām ad alii locū: et cu illa loca cent infinita: q̄: locus infinitū ē infinitus: sequit̄ q̄ plura infinita exant actu. Intelligendū fm Auer. quod dato infinito mobili motu recto deducuntur duo sc̄dū: et p̄p̄mū est: q̄ si esset tale infinitū q̄c̄ mouetur in aliquo loco: et per p̄nū cum locus sit maior loco: et capiendo locū p̄ corpore locare: q̄ stinet locū: sequitur q̄ vñ infinitus esset maius alio: cu

Liber

locus infiniti sic infinitus. Scilicet incoenatus est illud ad quod ducit Aris, quod duo seu plura sunt infinita. Adhuc siue natura habet motum eius quod in rectum: siue violentia mouetur. Utroque modo oportebit infinitam esse mouentem potentiam. Quae enim infiniti infinita et infiniti infinita virtus. Quare erit et mouens infinitum. Ratio autem in his que de motu et nullam habet infinitas virtutem finitorum neque infinitorum finitas. Si igitur secundam naturam et preter naturam contingit moueri: erunt duo infinita: quod quidem mouens sic et quod mouetur.

Probat per secundam rationem deducendo ad idem inconveniens. Id aliter. Unde arguit sic: dabo corpore infinito mobili recto sequitur plura esse infinita in actu consequens impossibile ut supra: et probat propositio: quia si daretur tale corpus infinitum: et siue mouatur naturaliter siue preter naturam oportere quod haberet mouens infinitum quod omne quod mouetur ab alio mouetur et mouens quod mouet infinitum non potest esse nisi infinitum. Et per consequens eius resistentia est infinita: ideo ad mouendum ipsum requiriuntur potentia infinita que non potest esse nisi motoris infiniti: ut habitum est in libro physico: ut quare erunt plura infinita in actu. I. inveniens et motum. Intelligentem fm Auer. commentarij. lxxij. quod si corpus infinitum rectarum dimensionum haberet duos motus: unum naturalem: et aliud violentem: sicut appareret omnibus motoribus motu recto sequitur per ratione illorum: duarum potentiarum: erit duo corpora infinita: mouentia habentia illas potentias quod habens potentia ad mouendum naturaliter est aliud ab habentem potentiam ad mouendam violenter: quod necessarium est per motor naturalis sic differt a motori violento.

Quod hoc mouens quod infinitum aliquid est si quidem enim ipsum seipsum animatum erit. hoc autem quomodo possibile infinitum esse animal. Si autem aliud aliquid mouens: duo erunt in infinita et mouens et quod mo-

uetur differentia secundum formam et virtutem.

Adducit tertiam rationem per modum remotionis obiecti. Nam diceret aliquis quod tale corpus infinitum moueretur a se ipso: et non ab exteriori. Cetera b. arguit Aris. vicens quod si infinitum moueretur a se ipso ipsum esse placet et diffabile in corpore et siem: non est impossible ut p3 ex i. de sia: ubi ostenditur quod est alia determinata figura: et non tenet ex occasu possit eoz: ubi ostenditur quod est mouent ex se et non sum: et subdit Aris. quod si mouens infinitum sit sed extrinsecus non potest esse nisi infinitum: et sic erunt duo in infinita circa hanc formam et virtutem. si mouens et mouens quod erat inconveniens prius adductum.

Si autem non continuum totum sed quemadmodum dicit democritus virtutem et leucippus determinatum vacuo unum necessarium esse omnium motum. Determinata sunt qui dem igitur figuris. Naturam autem esse dicunt ipsis unum quemadmodum si aurum unumquodcumque sit segregatum. Horum autem quemadmodum dicimus necessarium esse unum motum. Ubique enim unus bolus et tota terra fertur: et totus quod est ignis et scintilla in eundem locum. Quare neque leue simpliciter nullum erit corporum si omnia habent gravitatem. Si at levitatem graue nullum erit.

Tunc probat quod non potest infinitum per qualiteratatem diversum seu discontinuum et dividibili inter se tres rationes adducit ibi secunda adhuc si gravitatem habet tertia adhuc si ubi. De prima Aris intendit probare quod non occurrit infinitum quod non sit continuum: sed sit ut determinate de motu et leucippus. Unum vacuum infinitum in quo sit infinita corpora dispersa et diversa determinata sunt distincta figuris pone et ordine quod est sine virtute naturae sicut si est unus aurum diversum in infinitis partibus: quoniam si est et necessarium est omnium illorum corporum est unum motum: quod ab eadem non potest mouentur nisi virtus motus sic videtur de tota terra et per uno modo est: et de igne et scintilla: non impossibile est quod solis unum motum quod sit est sursum solus est leue in natus et nullum est graue. Et si est de solidi ictis est graue et nullum est leue quod est falso ut p3 ad sensum. Intelligentem fm Auer. commentarij. lxxv. quod potest Aris. subducit eis modi distractiois infinitum est plenaria distractio ipsius. sed quod non est infinito modo predicto. Et subdit hanc expositionem

Liber

tem isti: cui cōmentator: p̄fensit q̄ Aꝝ. nō cōcludit
ſtemum. f. q̄ nō ſint alia corpora idemliba ſumta
ſed ſolū p̄obat q̄ nō oīum ſit vera nā.

Adhuc ſi grauitatem habent: aut leuitatem erit aut extreum: aliquid totius: aut medium. Hoc autem imposſibile infinito ente totaliter q̄ ubi non eſt medium: neq; extreum nē q̄ hoc quidem ſurſum hoc autem dōrum nullusq; mot erit corporib; latiōnis hoc autē non eſtente: motus non erit necelle. n. moueri. Aut fm naturam aut preter naturā. Hec autem dēterminata ſunt locis p̄priis & alienis.

Probat per ſecundā rationem dicens q̄ si talia ſunt eisdem naturae: vt q̄ oīa ſint grauiā: aut leuiā vnde in toto infinito erit reperire medium vel extreum: cōsequens teneri q̄ grauiā naturaliter deficiunt in medio: leuiā vero i extremitate ad que naturaliter moventur. Sed hoc nō eſt imposſibile: q̄ i infinito n̄ dicitur reperiri mediū nec extrema: & per cōsequens nec leuiū nec dōrum. Et ſic in eo nō erit locus & per cōsequens neq; mōrū naturalis aut violentia: q̄ n̄ imposſibile. Intelligendū fm Aug. cōmōto. legi. q̄ Aꝝ. in iſta rōne phat q̄ nullus ē corpus infinitum tangibile: q̄ tale corpus tangibile aut eſt in medio: aut in circunferentia. Si in mediotime eſt terminatus ad mediū ut terra: q̄ terminatur per aquam. Si in circunferentia tunc erat: eſt terminatum per circunferentias que continent ipsum. Adhuc ſi ubi preter naturā aliquid manet aut fer̄ necelle cuiusdam eſſe alterius hūc motum fm naturam. hoc autem credibile ex inductione. necelle ſiḡ neq; omnia. grauitatem habere aut leuitatem ſed hoc quidē hoc autem non:

Adducit tertia rationem: et p̄fino ſimilitudinē q̄ ſit aliquid corpus quiescit naturaliter in aliquo loco & dum eſt extra ad ipsum naturaliter mouet: q̄ necelle eſt eſſe aliud corpus qd̄ ibidem quiescit p̄ter naturam: & dum illuc mouetur preter nam mouetur hoc p̄ter inductionem: q̄ ſi terra mouetur naturaliter deorsū: & ibi naturaliter quiescit: eſt aliud corpus vñ ignis qd̄ ad illum locum mouetur p̄ter naturā: in illo p̄ter naturam quiescit. Hoc ſimilatio arguit Aꝝ. ſic: ſi omnia talia corpora eſſent eius

dem nature vt dixerūt antiqui: tūc eſt grauiā aut leuiā: & ſic eoz erit tantum unus motus: & per cōsequens ſolum unus locus qui erit locus eorum fm naturam & hoc eſt contra ſuppoſitum: q̄ tunc ille locus non inveniatur aliqui preter naturam: id concludit q̄ eſt necelle non omnia corpora ſe eiusdem nature. Intelligendū fm cōmentatorem cōmento. lxxvij. q̄ illa propositio necelle eſt non dia grauitatem habere aut leuitatem deſtruit infinitus eſe q̄ oſedit plura corpora eſſe & diuerſa loca eſt. Unde qui ponit infinitum eſe negat multitudines loco & corpora.

Quod quidem igitur non eſt corpus omnino infinitus ex his manifestis

Nunc epilogat dicens q̄ ex dictis eſt manifestū q̄ non eſt poſſibile eſſe corpus infinitum &c. Primum capitulo tertii tractatus primi libri dō celo in q̄ oñdit q̄ non eſt nūs vnuſ mundus.

Via autem neq; plures poſſible eſt eſſe celos dicimus. hoc n. dicebamus intendendum.

Postq; Aꝝ. in 2° tractatu ostendit q̄ mundus non eſt infinitus fm magnitudinem. In hoc tertio tractatu ostendit q̄ non ſi infinitus fm multitudinem: & continet duo capitula: in quoꝝ ostendit p̄mo q̄ non ſit actu nūs mundus: 2° ostendit q̄ ſit imposſible eſſe plures mundos ibi ſcēm & aut ſolū ſolum. Primum oñditur ſtres: q̄ i p̄mo permittit intentū: reddit ſām dicit. 3° pſequitur de intento ſibi ſecunda ſi quis ibi ratiōnia eia eni. De prima intendit hanc conclusionem q̄ imposſibile eſt eſſe plures celos & hoc dicit ſe veile declarare hic ſupr̄ p̄missit.

Si quis non putat uniuersalit ſtottenham eſſe de corporib; q̄ imposſibile eſt eſſe extra mundum. f. de quo cungoꝝ ipsoꝝ ſed ſolum in finite poſitiōis dictam eſſe rationem.

Declarat cām dicit & dicit q̄ cā hūs p̄fertū uti onis eſt iſta q̄ poſſet aliquis dicere q̄ nem eſt vñ dō terminatus nec p̄bant q̄ extra celū nō ſit aliquid corpus: ſed ſolū p̄bant eſt q̄ extra celū nō ſit corpos infinitū: id poſſet aliquis dicere q̄ extra celū ſit corpus finitū puta aliud mundus. Sed Aꝝ. hoc remouebit h̄ tractatū. Intelligendū fm Aug. cōmento. xiiij. q̄ celum & multipliciter ſumat hic tamen capitul p̄to toto mundo ut ſuperius dicitur. Intelligendū eſt q̄ Aꝝ. in huius quæſiōis pſcrutatione recto ordine incedit: q̄ pſcrutatio de pluralitate mudi ſequitur pſcrutationem de finita etimundi fm magnitudinem. Anima enim nō deſiderat ſcire. Utruꝝ mundus ſit vnuſ vel plures:

Liber

nisi sciat prius q̄ mundus sit finitus fm magnitudinem. Sed questio de pluralitate mundi ē deficitor q̄stio de eius finitate fm magnitudinem.

Omnia. n: 2 mouent fm naturam & uiolentia: 2 fm naturam quidem in quo manent non uiolentia & serunt & in quez seruntur & manet. In quo autē uiolentia & seruntur uiolentia & in quem uiolentia seruntur uiolentia & manent. Adhuc si uiolentia ista latio contraria secundum naturam:

Nunc p̄sequitur de intento: 2 duo facit q̄ fmo ostendit finitatem mundi ex parte corporis ierorum. 2 hoc idem ostendit ex parte corporis sup cestū: ibi secunda agit huc ac & per eas. Prima i duas primo permittit tres suppositiones. 2 p̄sequit argēdo: ibi secunda ad medium itaq. De prima p̄tis tres suppositiones. prima ē q̄ oī corpora naturaliter aut mouentur aut quietant. Et hoc aut naturaliter aut uiolenter. secunda est q̄ corpus qd naturaliter quiēscit alicubi: si extra suū locū naturalez ponatur ad ilium mouetur naturaliter: 2 corpus qd mouetur naturaliter ad aliquā locum in illo natura p̄ter decū in aliquo loco uiolenter quietisit ad illū mouet uiolenter & ab illo naturaliter recedit. tercīa est q̄ si ali quis mouit inēst alicui corpori uiolenter sibi contrarius inēst ei fm naturam. Intelligendō & cōmetarō dicit istas suppositiones esse p̄r se manifestas. Sed tñ cōtra secundā posse argui sicq: si terra sit in seculo orbis lune naturaliter descendit ad locum acri: & tñ in illo loco non quietit naturaliter. quare nō. Respondetur q̄ habet intelligib⁹ loco ultimā: mō locus acri nō est ultimus i delenſa terra: sed medium mundi: et quo s̄q̄ & aliquā corpora ad aliquā locū naturaliter mouēta quo naturaliter recedit p̄t et dicitur.

Ad medium itaq q̄ hic si infert terra: inde hinc seretur illuc secundum naturam: & si manet hic inde non uiolentia: & seretur secundum naturaz huc una enī que secundum naturā.

Nunc p̄bat intentu: 2 tria facit fm & triplicat p̄bat q̄ non sunt plures mundi q̄ vnu ibi sc̄a ad huc necesse ibi tertia: 2 adhuc necesse. De prima intendit talē rōnem: si esset alter mundus nūc sequeretur q̄ terra aut uiolenter moueret ad medium: aut naturaliter recederet a medio: utrūq̄ est cōtra naturam terra. Et probatur consequens qm si esset alter mundus in cuius cōtra esset terra: aut illa terra moueretur uiolenter ad medium huius mundi: aut naturaliter & in eo naturaliter quieteferet. Si dicas

catur q̄ mouent uiolenter ad medium huius mundi ergo ibi quietit naturaliter: & per p̄tis terra huius mundi moueretur illuc naturaliter: cō ſe cōdem nature & per p̄tis naturaliter recederet a medio huius mundi: qd erat ſc̄m inconveniens. Si dicitur q̄ terra acrias mundi moueretur naturaliter ad medium huius mundi: ergo recederet naturaliter a medio acrias mundi: & per p̄tis terra huius mundi uiolenter mouebitur ad istud medium cū in medio huius mundi naturaliter quieteferet ſic ſequente p̄tū inconveniens: q̄ terra uiolenter mouebitur ad medium. Et oīs cōsequentes: q̄ tales terre effent cōdem nature & carum eisdem effent loca fm ſp̄m quare nō.

Adhuc necesse omne mundos ex eisdem effent corporibus. ſimiliter q̄ de eis existentes ſecundum naturam. Sed adhuc & corporum uniusquodq̄ ne cesserat eandem habere uitratem ut puta dico ignem & terram & inter medium horū.

Addat ſc̄dā rōnem: 2 duo facit p̄tū ſimilitudinē quoddā & rōnem format ibi nare ſit ignis. Prima in duas. p̄tū p̄mitat & declarat ſc̄dā cōtēnē ea uoca. De prima dicitur: q̄ ſi ponentur plures mundi: necc̄ ſrū effet ipſos cē corporis habentibus naturas ſimiles i ſp̄ & vla bō oportet utrūq̄ eoz habere eandem virtutē. q̄ vnu ecē ſolum illius virtutis cō alio: & cō ſe ſp̄t: ignis cū igne nō. Intelligendō fm Aug. & mento. h̄c. q̄ Az. probat q̄ cō ſimiliter esse plures mundos. q̄ nūc corpora ſimplicia mouerentur ſimiliter mundus p̄tū: vi p̄tis ex dīctis: dum terra moueretur a centro vnuſ mundi ad centrum alteri: tunc ſimili moueretur naturaliter & uiolenter. Terra raliter quidē inquantū moueretur ad medium vnuſ mundi: & uiolenter inquantū moueretur a medio alteri mundi: & q̄ hoc no ſequetur nū ponat corpora vnuſ mundi & alterius effe diuidē naturatio Az. hec incepit demonstrare.

Sic enim equiuoca hec & non ſetandum eandem id eam dicuntur que ibi bīſ que apud nos & eq̄ uoce utiq̄ dicetur mundus. palam igit̄ & hoc quidem a medio ferri natum ē hoc autem ad medium ipſos ſiquidem oīs eiusdem ſpecie ignis igni & aliorū uniusquodq̄. quemadmodum & que hoc partes ignis.

Sūmū equiuoca: declarat propositū & duo facit

Primus

sicut duplicitate hoc declaratis secunda q̄ aut ne
cessit. De prima dicit si nō oia corpora vnius mundi
et alterius consumilia essent eiudē speciei sequeret
q̄ diceretur equiuoce; ita q̄ ignis diceret equuoce
de igne vnius mundi et de igne alterius mundi? sic de
oīis et per p̄nū etā terra diceret equuoce; et sic mā
duo diceretur equiuoce de uno mundo et de alio
q̄ est fallū. Si ergo ponant eiudē sp̄ē tūc necesse ē
q̄ vnaq̄ illaz partū moueat a medio: aut ad
medium aut circa mediū sicut apparet in partibus
huius mundi. In intelligū fīlū cōmentatorē: q̄
non est per le nouū q̄ partes alterius mundi: si ecē
et huius sūt eiudē sp̄ē: sed hoc declaret p̄ duas
rationes. Prima motus partū plurū mundorum
si essent: essent eiudē sp̄ē ergo illa corpora seu p̄
tes: tenet p̄nā q̄ principiū motus est natura irrīne
ca corpora; tānō p̄q̄ oīs motus aut est a medio
aut ad mediū: aut circa mediū ergo cu iī mot⁹ de
beatūr corporib⁹ hic exītib⁹: et nō plures nec
pauciores sūt etiam inerū corporib⁹ alteri⁹ mū
di: secunda nō est ista quā facit Aīz. q̄ unūlē par
tes dicerentur equiuoce: et per p̄nū mundus dice
retur equiuoce de ambob⁹ nec eis cōpetet ea
den dissimilis: sed solū cōvenient in nomine.

Quod autē necesse sit habere ex his
que circa motus suppositionib⁹ ma
nifestum. Motus enī finiti. Et unū
quodq̄ elementorum dicitur secun
dum unum quedam motuz. Qua
re si quidem et motus idem et elemē
ta necesse est esse ubiq̄ eadem.

Adducit secundā rōnem: et arguit sic motus sim
plices sūt tantū tres in genere: ergo corpora q̄bus
debentur isti motus erunt eiudē sp̄ē: tenet p̄nā q̄
si motus sunt tantū tres in genere: erūt illis cor
porib⁹ q̄l illis eiudē sp̄ē et per p̄nū corpora erūt
eiudē sp̄ē.

Mate sunt iīgī ferri et ad hoc quidez
medium que in alio mundo terre p̄
tes: et ad hoc quidem extēmum: q̄
ibi ignis: sed impossibile: si enim hoc
acciderit: necesse est ferri sursum qdē
tertia in proprio mundo. ignem au
tem ad medium. Similiter autem et
que hic terraz a medio ferri fīlē eam
naturam latam ad id quod ibi me
dium propter mundos sic ponī ad i
uicem. Aut enī non ponendum eā

dem esse naturam simplicium corpo
rum in plurib⁹ celis aut dicentes sic
mediū unum necesse est facere et ex
tēmum. Hoc autem existente in con
ueniente impossibile est esse mūdos
plures uno.

Adducit secundā rōnem ad p̄bandū nō ē plu
res mundos: et duo facit p̄mō hoc secūdo remo
uet dubīnum ibi significare aut. De prima dicit q̄ si
essent plures mundi tunc terra alteri⁹ mundi mo
ueretur naturaliter ad mediū hui⁹ mundi: et ignis
ad circūfrentia: tenet p̄nā q̄ terra illius mundi et
huius essent eiudē sp̄ē: et ita de alijs: et per p̄nū lo
ca carū obēnt esse eadem in sp̄ē: ergo cu terra q̄
est hic moueat a medio huius mundi: eadem
rōne erit de terra alterius mundi: et naturaliter mo
uebitur ad medium huius mundi: sed p̄nā ē possi
ble: q̄ tunc terra naturaliter mouetur sursum: cum
nō possit transire ad mediū huius mundi nūl p̄
mouear ad circūfrentia alterius mundi: et simi
lērē ignis mouetur deōsum: et si de alijs. Ita
ē dicatur de terra et de igne huius mundi respectu
mediū et circūfrentia alterius mundi. Et subdit co
cludendo q̄ si non via cadere in hoc inconvenies
aut oportebit te ponere si sunt plures mundi et par
tes eorum similes non sūt eiudē sp̄ē: aut q̄ non
sī nūl vnu medium et vna circūfrentia. et p̄ co
sequens vnu mundus. Sed p̄mō est inconveniens
ut appet ex dictis ḡ re. i.e. uti est ponendū.
Significare autem aliā esse naturā
simplicium corpora si distent minus
uel plus a p̄p̄ris locis irrationabile.

Quid. n. differt tāta quidē dicere lō
gitudinem distare aut tāta. Differt
enī secundum rationem quanto
plus magis. species at eadem.

Removet dubīnum q̄ posse aliquis dicēt q̄ cor
pora istozum mundoz nō sūt eiudē sp̄ē q̄ lōis
terra hic existēntia eiudē sp̄ē cu alia hic exi
stēntia: nō tñ ita est de terra alterius mundi et causa
est: q̄ maior est oītāta terre huius mundi ad ter
ram alterius q̄ in terris hui⁹ mundi hoc removet
Aīz. dicens q̄ dicere aliqua differe sp̄ē propter di
stantiam est irrationabile sicut pareat oīna terra exi
stēntia in centro et de alia existēntia in circūfrentia.
Und propter distantiam nō variatur sp̄ē motus
aut mobilis. Iī bene sit variatio motus fīlē formā
id est velocitatem cu sit velocio: in fine q̄ i p̄ncipio.
Sed adhuc necesse esse aliquem mo
tum ipsorum quod quidem enī mo

Liber

uentur manifestum. utrum igitur in omnibus dicemus moueri etiam contra ijs sed quod non natum est oio moueri impossibile hoc moueri uolentia?

Adducit tertia rōem: et dividitur in tres q; p̄mo ponit suppositiones. et tertia rōem et tertio mouet instantias scđa ibi itaq; necessariū ibi tertia q; aut ē aliquid. p̄tina i duas: q; p̄mo factū qd dictū est: remouet vñē cauillationē ubi: si aut ad sp̄s eadē. Diuide in duas: sicut dua suppositiones ponit: ibi secunda si igitur est aliquis. De prima ponit hanc suppositionem. Necesse est oia corpora esse naturaliter mobilia. qm locum: q; vñē cūlibet corpori coperat moueri motibus contrariis: vñ naturali et violenti: hoc ex dictis apparet q; copere his q; mouent recto: sed n̄ copent mobiliib; motu circulare. Uterūamē si aliquid est qd impossibile si mouerit qm naturaz illud ipsoſſible est moueri violenti.

Intelligendum secundum Aver. commeno. lxixii. q; si aliquid est corpus quod impossibile sit moueri naturaliter illud impossibile est moueri violenter: qd probat sic: q; si aliquid corpus potest moueri violenter: potest moueri contra naturā: et per consequēs habet nām: sed nā est principiū motu naturali. ergo potest moueri naturaliter: et per p̄nū et opposito cōsequēntia sequitur oppositū antīs: q; si aliquid corpus nō potest moueri naturaliter: p̄nū non potest moueri violenter.

Si igitur est aliquis motus ipsorum secundum naturam: necesse est eoz que similis speciei et singularium ad unum numero locuz existere motū. Putā ad hoc aliquid medium et ad hoc aliquid extreum:

Ponit secundā suppositionem que est q; oia corpora eiusdem speciei sunt naturaliter mobilia ad eūdem locum numero: vt oēs terre sunt naturaliter mobiles ad idem medium mudi et omnes ignes ad idem concaū celi.

Si autem ad species eandem plura autem: q; et singularia plura quidez sp̄e at unumquodq; indifferentes:

Remouet vñam cauillationē et duo facit p̄mo ponit cauillationē et ipsam remouet ibi nō huic q; de. De prima corra suppositionē secundā facit hāc cauillationē. Idē corpū numero appetit eūdem locū numero q; corpora diversa numero appetit diversa loca numero. Et ex hāc cauillatione posset vñ: q; p̄tis plures essent mundi non propriea terra vñ: moueretur ad medium alteri: q; ex quo ille terro, p̄isse

rent sacerdote apparet loca ofi numero: Mō huic quidem: huic autem nō tale erit partium. sed similiter omnibus similiter enim omnia secundum speciem indifferentia ab inuicem. Tamen autem alterum quodcumq; a quoq; dico audez hoc quantum partes que hic adiuicem et quae si altero mundo similiter se habebet. Sumptum igitur hinc nūbil differt per comparationē ad aliquid eorum que in alio aliquo mundo partum et respectu earum que in hoc ipso: sed si muliter. Differunt enim nūbil specie ab inuicem.

Solutū dicens q; diversa corpora solo numero differentia nō apparet diversa loca numero: et cē est q; cūm talium corpora sit una natura et p̄co sequens vna inclinatio. Unde si esset plures mundi terrā vñius et terra alterius haberent eandē naturā: et p̄co sequentes inclinatioē ad eandē locum numero. Intelligendō fīz Aver. commeno. lxixii. q; plures corpora un numero ora non apparet diversa loca. Et cā q; plures numeris corpora in pluribus mundis esset ea diversitatis locorum ita esset in eodem mundo: et tunc sequentur q; in isto mundo essent plura loca sicut qd est impossibile et p̄nū q; in hoc mundo infinitas: sicut p̄tis terre solo numero differentes: et similiter dicitur de igne q; si plures corpora numero apparet diversa loca numero sequuntur q; in hoc mundo sit infinita loca media et extrema.

Itaq; necessarium aut mouere haec suppositiones. aut medium unum esse et extreum. hoc autem entē necesse est et celum unum solum esse et non plures eiusdem his argumentis et eisdem necessitatibus.

Tunc formata rationem sic si plures mundi cēnt sequitur q; terra vñius moueretur ad medium alterius: vel oppozeret remouere suppositionē premias: vñ: q; nō oia corpora sunt naturaliter mobilia: vel q; nō omnia corpora eiusdem sp̄e sunt naturaliter mobiles ad eundem locū numero:

Quodāt ē aliquid quo nata est terra ferri et aqua palaz est ex alijs. Omni no enim quod mouetur: ex quoddā

Dicitus

i quiddaz transmutat: et hoc ex quo et in quo specie differunt. Omnis enim finita transmutatio prota quo sanat ex infirmitate in sanitatem. et quod augmettatur ex paruitate in magnitudinem: et quod sererigitur et eniz hoc sit unde quo. Oportet igite specie differre ex quo et in quod natum est ferri: quemadmoduz quod sanatur non ubi contingit neque ubi uult mouens et ignis igite terra non ad infinitum feruntur: sed i oposita: opponuntur autem secundum locum sursum. ei quod deorsum quare ista erunt termini lationis.

Mouet instantias: et diuiditur in tres sic tres instantias mouet ibi secunda. Argumentum autem eius ibi certa: sed adhuc nego. Prima in duas: quod primo facit quod dicitur et secundo remouet cauillatio ne ibi quod aut et qui certaz. De prima dicit. Posset aliquis dicere quod si plures mundi essent: non tamē terra vnius moctetur ad medium alterius. Et rō quod terra indifferenter se habet ad omnem motum: nec motu rem inclinationem habet ad motu rectu et circularē: sed datio quod in uno mundo terra moueat circulariter non oportet quod moueatur ad medium alterius mundi hanc instantia remouet dicens quod ois motus naturalis est de contrario in contrarium et a certo termino in certū terminū: et nō in quilibet indifferenter sed in determinati. Quod declarari oī generē motu. Unde dicit quod sanat mouet ex infirmitate i sanitatem et quod augetur mouet de paritate i magnitudinem: et quod mouetur localiter: mouet de uno loco i alio locu et hi termini dicit specie: i sui parati. Nec sunt motus naturales indifferenter ad omnia et eos terminos: vt sit motus aialis: sed in terminos determinatos: vt terra monetur deorsu et ignis sursum: et sic non mouebuntur i infinitu. Intelligendum fm commentatore cōmento. lxxvij. quod Apollonius induxit in quilibet generē motuum. Unde in modis generalibus potest fieri verus motus. sed in quantitate qualitate et vbi. Jo Apollonius declarat quod quilibet talis est de contrario in strarium siue sit alteratio: siue motu ad quantitatē siue motus ad vbi. Intelligendum est quod differentia est inter motu nālem et motu aialē quod motu aialis potest esse indifferenter ad diuersas differentias positionis: vt propter sed motus naturalis est ad determinatā differentiam: vt surū ver deorsū. Quoniā autem et qui circū habet aliquāliter opposita ea que fm dia

metrum: toti autem nō est contra rīnū neque unum. quare et his modo aliquo motu in opposita et finita. Ne cesse igite esse aliquem finem et nō in infinitum ferri.

Remouei cauillationē quod posset dicere alijs ut dicit quod ois motus est de contrario in contrariū: et propter ois motus circularis est de contrario in contrariū oppositū tamē huīs est dicens superius vbi probatum est quod motus circulari nihil est contrariū. Responde Apollonius quod motus circularis est quodammodo de contrario in contrariū: quod quantū ad partē eius que est ab una extremitate diametri mundi ad aliam: et tri quantū ad totū motū nō est de contrario in contrarium: sed ab eodē in idem: tot cuz ois motus sit de contrario in contrariū sequitur quod ois motus est finitus: et haber terminū. Intelligendū fm Apollonius cōmeto. lxxix. quod motus circularis potest duplicit considerari. Unomō quantū ad totū mobile et quantum ad rotū circulationē: et sic motus circularis nō est de contrario in contrariū: sed ad eodem iudicēt et determinum est. Aliomō potest considerari quantū ad potes mobilis et eēt una stella: et quantū ad partē motu: quo propter mouetur ab oriente i occidentem: et sic motus circularis dicitur. Et de contrario in contrariū propter quanto est ab uno extremitate diametri ad alium extremitū: et pro quanto et stella dicitur primo oriente occidere.

Argumentum autem est cius quod nō infinitum ferri. et terram quidez quanto utique propinquior sit medio uelocius ferri. Ignoraz autem quanto utique ei quidez sursum: si autem infinitum esset infinita itaque uelocitas. Si autem uelocitas et grauitas et levitas et non amplius descendente uelocitate alteraz grauitate utique erat uelox. sic si infinita erat huiusmodi ad ditionem et uelocitatis additio infinita utique esset.

Si plures mundi essent nō oportet terrā vni moueri ad medium alterius: quod corporis nāle quanto propinquum est suo loco naturali tanto uelocius mouet: et quanto remotū tamē tardius. Cum autē terra uolus mundi in infinitū distet a medio alterius mundi sequitur quod si sit tarditatem moueat et per hanc nālē mouebit ad medium alterius mundi. Hac instantia remouet dicens quod potius excludit oppositū eius quod int̄cidit: quod si quanto graue sit propinquius suo loco na-

Liber

turaliter tatio velocius mouet: q' si terra moueat i infinitu versus mediu alterius mudi tanq' versus suu locu nalem coniner velocius et velocius mouetur: et per p'na infinita velociitate mouebis. Intelligenda sunt hic aliqua dicta commentatoris posita cōmento. xc. Primitus est qd est per se notum et quanto corpus naturale su propinquius suo loco naturali tanto velocius mouetur sicut est q' quod eo aliquid velocius mouet tatio illud est grauus si mouetur deorsum et id est colligat de leui respectu motus sursum. Tertius est q' si graue distare a medio mundi p' distantia finita ipsu infinita velociitate mouetur hoc p' ex primo: quartum est q' si talis distantia loget infinita graue extra locu naturalem ex his habere gravitatem infinita p' q' velocitas infinita grauus in motu nati non provenit nec pot prouenire nisi a gravitate infinita. Intelligendum est q' varius sit modi ponendi causam velocitationis motus natis in fine. Quidam dicit q' est proprius vii tunc attractivus loci naturalis q' fortius trahit mobile de ppe quo de longe. Alii dicunt q' est pp aeris vel aliud corpus coquens q' sequitur et impellit ne def' vacuum. Et alii volunt q' mobile mediate motu calenta et ea refraet mediu q' est ea velocitationis mot. Alij autem esse ruit q' versimilissus est q' graue vel leue et motu naturali continuato acquirit qd habilitate ad motu seu potentia accidentales: qua velocius mouetur. Et hec coiter appellat impetus sed de hoc alibi diffusus inquirendum.

Sed adhuc neq' ab alio fertur ipsum hoc quidem sursum: hoc autem deorsum. Neq' in quemadmodum quidam aiunt extrusione.

Neq' ponit tertia dubitatione: et pluidit duas q' primo ea ponit. remouer ibi tardius. n. vices De prima dicit q' possit aduersari dicere q' si plus mundi centrum non pp hoc terra vnuus moueret ad mediu alterius: q' nullu corp'nae et mouet nuliter sed violenter: et per p'na vbi nihil esset violentuz: n' bi vnuus mundi moueret ad aliu mundu.

Tardius enim utiqz moueretur maior ignis sursum: et maior terra deorsum. nunc autem contrarium semp maior ignis velocius fertur. et maior terra in eum qui ipsoz locum.

Remouer dubitatores et duo facilius duplici remouer ibi secunda. Neq' vdoc'. Dicit p' arguit sic si omne qd mouet moueret violenter et ab extritione: sequeret q' maior terra tardius moueret deorsum et minor: et maior ignis tardius moueret sursum quia minor p'na est falsu: videmus enim maiore et tanta velocius descendere et p'na tener: q' maior terra

plus resistit impellenti q' modo: et tardius mouebit et similiter arguit de igne.

Neq' velocius utiqz in fine ferretur: si ui extrusione. Omnia enim a tum inferente longius facta tardius feruntur. Et unde ut illic feruntur non ut Itaqz ex his speculantib' accipere fidem de dictis sufficienter.

Remouer per secundu ratione: si omne qd moueret moueret violenter: lequerit q' graue continuer tardius et tardius moueret deorsum: p'na est falsum: q' videmus mons graue continuer velocius deorsum feruntur vniuersitate media et tanta p'na per hoc: q' omnis motus violentus est tardior in fine quam in principio: et ex hoc tardius et motus natus est velocius in fine q' in principio: et motus violentus est in fine tardior quam in principio. Intelligendum est. Autem cōmento. xci. q' fuerit plures animi q' perhabant q' terra violenter rubet in medio et q' tanta mota ad mediu violenter propter velocitatem motus et i' impellentis eam: hoc autem remouet. Apud q' manifestum est q' elementi nati mouentur ad sua loca et in eis natura quotidie. Intelligendum est q' ea quare motus violentus est tardior in fine q' in principio est removito a motu ex parte violentiae. Unde appropinquatio tremotus i' mons ab ex parte eius est diversitas i' velocitatibus et tardioribus corporum.

Adbuc autem et per eas que ex prima philosophia ratione ostenditur utiqz. et ex eo qui i' circuitu motu quam necessariorum semperternarum: similiter et hiceesse et in alijs mundis palam: at utiqz sic sicut intendentib' quoniam necesse unum esse celum.

Ostendit ex pte corporis superiori q' nō sit nisi vnuus mundus. Et tercia facit q' primo ad hoc p' bandu adducit primu ratione: Id est: q' epilogos: ibi scda tribus eni ibi tertius d' corporis. De p' et guitar sic mons corporis super celestis est vnuus et perpetuus ad quem alij reducuntur sine in uno mundo sine in pluribus: q' r' corporis super celestium mundus est vnuus sicut et notum ex prima phis: et consequens tener: q' si mo' est vnuus mobile vnuus et d' et eius mouens. Intelligendum est fr. Alne. eo modo. xcii. q' ex duali scientiis. s. nati et tardius apparet q' nō sit nisi vnuus mundus. Et subdit q' i' scda diuisa est postu q' mo' circularis est eternus et q' o'ca alij reducuntur ad ipsum sine ponant mo' i' alio mundo sine no. Similiter p'batu est i' scda nati: q' i' octavo

Primus

physicop: qd' motus circularis est unus & ppcu: & lo hoc est suppositu in scia diuina tanq probatur in scia nali. Lc ergo motus circularis sit unus: sed qd mundus sit unus: qd p: qd si motus sit unus cu mouens faciens tale motum no sit in mā & i sepa tis a mā sit sola vnu in vna spē sequit qd motor est unus e. si motor est vnu cu eius no sit nisi vnu pri mus motus sequitur mobile esse vnu & per p: mā dū ē vnu: vt argua sic tm vnu est motor p: vnu g: tantū vnu & motus p: vnu & per p: mā vnu mūdo: a: s: ē demonstrat. xii. metaphysic: qd in sepati a mā in vna spē est vnicū individuū.

Zribus. n. entibus corporalibus ele mentis tria erat & loca elemtoz: un? quidez qui subsistentis qui circa me diūm. Alius autem qui circonlati q quidem est extremus. Tertius autē qui mediis hōp qui mediū corporis

Ponit secundā rōem: & duo facit. primo pmitit vnu suppositu. 2° pharib: necesse n. De prima pre mitit qd cu tria sine corpora simplicia i genere. v3 gra ue leue & corp: neutrū. 3. corp: luceleste: ita oportet qd tria loca in genere: v3 locus grauius locus le uiu & loc: luceleste: qd extremitates corporibus graibus & leuis. Intelligendū fm cōmētatore cōmēto. sciu: qd Ap. in qro phicop: vult qd celuz no sit in loco hūi velle qd sit in loco. Et remouet hanc hōdictionē. Aut. dices qd Ap. voluit qd celuz no est in loco in qro phicop: supposito qd extra celū nūl sit: hūi aut dicit qd sit in loco dato ex dicti antiquoz qd sit alter mundus: cu oē corpus extra qd est aliud corpus sit in loco.

Necessere. n. in hoc esse quod superfer tur. si. n. non in hoc extra erit. Sed impossibile extra hoc quidez. n. sine grauitate. Hoc autem habens graui tam. Magis deorsum autem quā grauitatē habentis corporis locus no ē. si qd em qd apd medium graui.

/ Format rōem secundā & duo facit. p: b: 2° remo net. pubili ibi: sed & neg. De p: arguit sic: si et al mūdo tūc cēnt pīra corpora graui & leui: & plā loca distincta fm numerū: ista pīa tener ex supposiōne: sed p: nūl est falsū: qd aut alter mūdo & alia corpora cēnt supra istū mundū: aut ista: si supra g: dabit terā i alio mūdo supra ignē isto mūdi: & per p: nūl supra leue. Si infra sequit qd ignis i alio mūdo ē ista terrā istius mūdi: & per sequēs leue est ibi graui.

Et neq; preter naturam. Aliū enīz

erit fm aliū autem non erit: Necesse igitur in intermedio eius esse huius autem ipsius que sunt differētie po sterius dicemus.

Remouet dubiū: qd possit alijs dicere qd no se qd illud icōuenientis dicēdo vltius qd corpus le ue & locus lu: ent ibi pīer nām: & no fm nāz nec hoc ē icōuenientis. Sed hō arguit Ap. qd si ibi est corpus pīer nāz & locus: g: ibi poterit ē aliud cor pus fm nām: & similr locus qd dato sequit idē icōuenientis: & subdit qd de dīctis loci dicetur post qd in 2° huīus.

De corporib; quidem iq; elemen tis que quidem sunt: & quod: & quis uniuscūq; locus: adhuc autē uni versaliter quod scdm multitudinez loca palam nobis ex dictis.

Epiologat dices qd de elemētis totius qd sūt & qd sūt: & qd sit loc: vniuersitatis: & qd fm multitudine maiestū ē ex dicti. Intelligendū fm cōmētatore qd Ap. qd hō qd dicit qd & qd dīcti nobis i telligē qd elemēta & corp: loca si finita magnitudie. & multitudine dubitat qd dicta vnu sit in loca i genē. f. loc: gra uiu & locus corpori celestī: & locu: intermedioz co por: f. leuiu & dic Ap. i līa vī qd nūl qd determina tu: ē. 4° phicop: celū nūl ē in loco cu extra celū nūl sit qd nūl ē dare locū corpori celestī. Ad hāc dubitatio nē rīder cōmēto. xiiij. qd ē dare illa tria loca i genē & nūl. & dīcti corp: ē in vnu nūero: id ē solū vnu mūd. U: loc: grauius pura terre & aq capiēdo locū p: loco abīet ē caupi aer. Locū at supcelestī pōt duplē imaginari. Uno vnu vltia supficiē supīmi celī extra qd nūl ē sit locū illoz corpori: & hec ima ginatio ē marbe. Aliomō qd vltia spa sit locus oī biū seriorū fm cēntauū: & hec imaginatio ē nālis. Ultia at spa nō hōz locū ambīet: vt declarauī ē 4° phicop. S: locus leuiu. Ignis & aeris ē locus me dī int̄ pīdīca duo loca. f. cōcauū celī & pīnētū aque vī pīoca possumus i telligē spaciū occupata a pīdī dīctis corporib;. Is p: expolitio qd cōmētator ē me lior. Et hoc apparet solutio ad argumētu.

Scdm cap. tertij tractatū primi libri de celo & mūdo i qd pīaf qd no ē possibile ē plures mūdos.

Qd at non solū unus ē: sed & impossibile fieri plures. Ad huc at qd sempiternū incōuptibilis existēs & ingenitū dicimū pīmūz dubi tantes de ipso videbit. n. utiq; sic itē dētib; impossibile unū & solum ē ipz. Postq; Ap. ip: hūi tractat pīaut ē solum

Liber

vnū mūdō. Nūc l^b° 2^a p^bat q^cnō s^de possibile eē
plures mūdos z quo^c facit. D^b p^cmiti intentione^c
adducit mortuū antiquo^c: quo arguit ibi eē plures
mundos tertio solvit ipsū: quarto probat itemum
ibi sc̄a in oībus enim ibi teria cōsidērāndū autē
ibi quarta dīcamus autem. D^b p^cmiti dīct^c q^cnō
solum est manifestō q^c actū est tantū vnu^c mund^c
sed etiā q^c impossibile est esse plures mūdos z hoc si
et māleficiū dicēd^c. Etia inquirit vnu^c mund^c sic
eternus ignitus z corruptibilis. P^baulū in dubita
tūe inquiritur de mundo vnu^c plures z impossibile
si solum vnu^c esse mundū.

In omnibus. n. hū que natura z hū
que ab arte cōstantibus z generatis
alterum est ipsa fm se ipsam forma
z mixta cum materia puta spere alte
rum species. aurea z eres spēra z ite
rum circuli altera forma et eres et li
gneus circulus.

Nunc adducit argumentū ad p^bandū q^c si pos
sible eē plures mūdos z duo facit p^bro p^cmiti
quodā secundo arguit ibi quoniam i^bris in ou
as q^c p^bro p^cmiti quodā z illō exēplo declarati
z arguit per rōem ibi quid erat. De prima
p^bremittit hoc necessarūm q^c in oībus cōstantib^c
nā vel generatis aut factis p^c arte aliter est esse for
mā fm q^c est forma absolute z fm q^c est forma materie
mixta z alterz ē cōspēr alterz eē diuiditū z q^c h^b sit
verz p^c i^b exēplo. Na spēra vel circulus absolute fm q^c est
in materia puta fm q^c et eius vel ferreus.

Quod quid. n. erat esse dicentes spe
re aug circuli non dicemus in ratiōe
aureum aut erēum tanquam non exi
stentibus his de substantia si erēam
aut auream dicamus:

Nunc arguit illud q^c dictum est p^b rōem z duo fa
cit p^bro hec z remouet dubiū ibi z si nō. De p^bia
arguit ut illa distinguit quoniam diffiniōes diffini
guntur s^bita est q^c forma absolute accepta fz q^c for
ma diffinit diversi mode a forma fm q^c et i mā
dictum verū. Maior est nota. Minor declarat in
līa q^c q^c quid erat esse. i. diffinita spēre vel circuli
vt et in mā nō cadit in diffiniōe circuli fm q^c et cir
culus tang^b nō existens de substantia illius.

Et si non possumus intelligere neq^c
sumere aliis aliquid preter singulare
Quandoq^c. n. nihil prohibet hoc ac
cidere puta si solūm assumat circulus
nihil enim minus aliud erit circulo

esse z huic quidem circulo z hec qui
dē species hec at species in materia
z singularium:

Hoc dūbiū z remouet. Nō dīctū ē q^c illō est
esse forme absolute est vt mixta materia. Sed dīce
ret aliquis cōtra quā forma nō pōt esse sine mate
ria ergo non videtur ipsam posse assumi p^bter materia. Nec videtur posse fieri ad uniuersalē p^bter fin
gularia ad quod respōdet. Ap. dīctū q^c dato q^c
illud si vera realitas nūbil tamē p^bebet illō abstra
bere p^c intellectum q^c possit abstrahere būc p^cceptū
comū circuli videlicet circulū fm que cōcepit circu
lus habebit alīud esse ab esse circuli vt et i materia
fm quod dīctū surēs vel encēs. Intelligendū
fm Auct. circa bas p^c rōem. p^cctū. q^c dīctū
Ap. in oībus que sunt p^c nām z q^c oīa q^c sunt ab ar
te vel p^c nām habent formā z materia vnu^c oī nature
le z artificiale est p^cpositū ex mā z for^ca z in oīta
li p^cpositū eūplicet oī p^cpositū affūienda. Una ab
stracte p^c intellectu z het eti forma absolute sumpta
ex spēr et alīa eti dispositio^c vt for^ca ē in materia z b^c
est idūdū. Clerbi grādū cogit roūdo habēnū z
done abstracta. rōundata z alīa habēnū cō
side^c am. cō in mā z of hoc roūdū z iō cōfīa fīel
ligit abstracta ē alīa dispositio^c q^c et intelligit in mā
z fm bas diuersas dispositio^c diuersimode diffi
nitur vt roundata absolute considerata diffiniatur
q^c et figura plana vel solidā z cō nō accipitēd^c alīd
d mā linea z p^ciderata vt ē in materia diffiniatur q^c et
figura surēs vel encēam.

Quoniam i^bris est celum sensibile sin
gularū utiq^c erit sensibile. n. omne
in materia existit si autem singulari
um alterum. utiq^c erit huic quidem
celo esse z celo simpliciter. alterum i^bri
tur hoc celum et celum simpliciter et
hoc quidem ut species et forma hoc
autem ut materie mixtum quo^c at
est forma quedam et species aut sunt
aut contingit plura facte esse singu
laria.

Adducit rōem q^c antīd^c p^bebat cē plures mūdos
vt salte illō ē possibile z dūbitū i^b das q^c p^bac q^c
dictū: "Hoc q^cddam z p^bebat ibi sūc. n. sūc p^b
intendit bāc rōem oī corp^c sensibile ē p^cpositū et mā
z for^ca fz celū sūe mād^c ē corp^c sensibile ē mād^c ē cō
positū ex mā z for^ca p^bntia nō cō minor. Maior se
app^c q^c alīo ē dicere celū z celū q^c q^c dīctū dīc
for^cam linea materia q^c spēr fz dīctū dīctū dīc for
mā in materia quā individualū p^cositū ex mā
teria z forma z ita et de aliis corporibus sensibili

Orimus

bus quia omne est compositum ex materia et forma et tunc sic mundus est compositus ex materia et forma sive plures individuam vno sub eadem specie vel possunt esse ergo plures possunt esse mundi consequentia nota et minor. cum forma seu species quecumque sit apta nata de pluribus predicari et inueniri in pluribus numero distinctis. Intelligendum secundum commentatorem quia omne corpus sensibile est sensibile per materiam quia omne tale est compositum ex materia et forma et per sequeuntur nullum tale est intelligibile per materiam sed est sensibile per materiam et intelligibile per formam. Nam cum aliud sit celitas et hoc celum quia celitas dicitur de pluribus in dividuis sed hoc celum de vino tantum sequitur quia per celitatem celum est intelligibile cum dicatur de eo ut forma sed in quantum hoc celum et compositus ex materia et forma est sensibile cum ipsum sit sensibile per materiam. Intelligendum secundo quod in omnibus habentibus formam in materia forma illa aut actu reperitur in pluribus vno aut salte in potentia sed non in actu et subdit vnum quod faciet ad solutionem huius argumenti antiquorum quod si non sit pluralitas individuorum respectu eius formae in actu nec in potentia quod reputatur ex parte materie et non ex parte formae quia dato quod sit possibile secundum unam formam esse pluralitatem individuum tamen aliquando stat quod illud sit impossibile ex parte materie et hoc in ea su in quo tota materia est sub illa forma. Utbi grata si una forma haberet totam materiam pertinente ad formam starue licet non repugnaret ex parte formae esse plura talia individua est et tamen repugnaria ex parte materie et ita dicit Aristotle in fratre mundo.

Sive enim sint species quemadmodum dicunt quidam necesse hoc accidere. sive etiam separatis nullum talium. Nihil minus in omnibus entibus sic videmus quorumcunque substantia in materia plura et infinita entia quod eiusdem speciei. itaque aut sunt plures celi aut contingit esse plures. ex his quidem igitur suspicabis uti quod aliquis et esse et quod contingit plures celos esse.

Subdit quoddam et concludit dicens quod nihil facit ex hoc sive ponantur in rebus naturalibus forme separate ut idem secundum quod posuit plato sive ponatur omnes formas esse materiales quia in

omnibus generaliter verum est quod in quibus forma est in materia sub una specie reperihibilia sunt plura individua actu aut potentia quare sequitur quod cum mundus habeat formam in materia et rationabiliter quis arbitrari poterit eis plures celos seu mundos seu et plures possint esse. Intelligendum secundum Averroem quod sive ponantur ydeas sicut posuit plato sive ponamus mundum esse compositum ex materia et forma sequitur plures esse posse mundos. Unde si posamus ut voluit plato quod dous ab eterno habuerit ideam mundi sicut ideas alijs specierum correspondentes mediate quas ut exemplari hunc mundum prodixit seu creavit sic parvissim potest alium mundum de novo creare sicut mediante ydeas hominis alium hominem producit. Si autem vel mundus mundum componit ex materia et forma idem sequitur ut superius innueatur. Intelligendum secundo quod commentator facit unam aliam rationem ad probandum quod plures sunt mundi actu vel potentia. Nam nos possumus imaginari extraceolum esse vacuum infinitum et in illo sint acti plures mundi sicut imaginari plura corpora esse in se et ergo sequitur quod possibile est plures mundos esse teneri consequentia quia imaginari non est extoto impossibilis et animi est satis notum.

Considerandum autem iterum quid hoc dicitur bene et quid non bene alteram quidem igitur esse rationem eamque sine materia et causa eiusque in materia formae bene quidem dicitur et sit hoc uerum sed nihilominus neque una necessitas propter hoc plures esse mundos neque contingit factos esse plures.

Nisi soluit rationem antiquorum qua probare conabantur plures esse mundos actu vel potentia Et quartus facit. Dico ponit solutionem secundum eam declarat per exempla tertio applicat ad ipsum positum quartu concludit ibi secunda sic autem forte ibi tertiu celum autem ibi quarta hoc ipsum igitur. Prima in duali quia primo premittit in quo bene dicterunt et in quo male in ratione illa secundu solvit ibi si quidem. De prima dicitur quod oportet considerare in ratione dicta supra in quo est benedictum. et in quo non. Unde primo est benedictum in hoc et alterum est esse forme absolute et ut est mixta materia quia primum esse est esse universalis et secundum particulare sed ulterius est maledictum. quod et hoc sequitur quod possibile sit plures mundos esse.

Sed quidem iste ex tota est materia quemadmodum est:

Hier

Solutus argumentum. Unde cum arguitur sic. In omnibus consequentibus formas i materia sub eadem specie contingit reperire plura individua in actu vel in potentia dicit Aristotle. quod ista positio sic absolute prolatata est falsa quia solum habet veritatem si illa forma non perficit totam materiam possibiliter subiecti tali forme si autem perficiat tunc illud dictum non est verum. Modo forma habet modum perficit totam materiam possibilem repetiri ideo non potest mundus individualiter plurimi cari. Intelligendum secundum Averroem commentario. xv. qd illud argumentum fundatur super duas propositionibus. Prima erat qd omne corpus sensibile componitur ex materia et forma. et quod forma est aliud habente formas. Secunda erat qd in omnibus habente materiam et formam inveniuntur plura individualia in actu vel in potentia respectu illius formae modo dicit commentator. secunda positio est falsa vt dictum est et per consequens non mirum si etiam conclusio quam inferunt antiqui sit falsa.

Sic at forte magis qd dicitur manifestum si n. est similitas curuitas in naso aut carne et est materia similitatis caro si ex omnibus carnibus una sit at caro et existat in hac simili nihil utiqz aliud erit simili nego contingere factum esse.

Declarat solutionem per exempla et tria facit qd primo declarat primum secundo per aliud et tertio universalizat dictum suum ibi secunda similiter aut et si ibi ter tertia similiter autem et in aliis de prima dicit qd solutio sit vera pater et ponamus qd similitas sit quaedam forma ipsi naso et materia subiecta tali forme sit caro nisi tunc certum est quod si ex omnibus carnibus fiat una caro in naso que fuit forma subiecta atque similitati non erit nisi unus natus sit nec erit possibile esse alios isto naso stante.

Similiter autem et si homini sunt materia carnes et ossia et si ex omni carne et omnibus ossibus homo fiat impossibiliter existentibus dissoluta esse. n. utiqz contingere estie alium hominem

Ponit secundum exemplum et dicit qd posito qd materia subiecta forme hominis sunt carnes et ossa et omnibus carnibus et ossibus sit solum unus homo a quo sit impossibile illa separari tunc erit impossibile esse plures homines.

Sicut autem et in aliis omnino enim quocunqz est substantia in subiecta quandam materiam horum nihil

tingit factum esse non existente quodam materia.

Universalizat dictum suum dicens qd idem vel ligendum est de alijs formis habentibus esse in materia ratio est illa quia si aliqua forma esset in tota materia et postea fieri quia aut ergo ex aliqua materia fieret illa forma aut ex nullo non est nulla quale ex nihilo nihil sit primo probato. si ex aliqua aut esset ex materia subiecta prima forma aut alia non ex alia quia possum est qd tota materia subiectetur prima forma nec ex eadem quia due forme numero differentes non possunt esse in eadem portione materia quia nunc illud haberet duplex esse ostendit ergo qd inquisitum habentibus formam in subiecta materia nihil contingit posibile fieri. Ab illa specie non existente alia materia possibiliter alteri forme in eadem specie. Intelligendum secundum Averroem commentario. xv. qd in species generabilium et corruptibilium necessarium est esse infinita in dividua sub eadem specie in potentia tantum ut conservet species nam cum impossibile sit qd partes materie sint infinitae in actu oportet qd infinitas talium indi duorum non sit in actu sed in potentia sicut et secundum successionem in partibus materie immo in eadem parte materie infinita individualia. eisdem specie possunt sibi succedere licet non immediate in species secenti ingenerabilium et in corruptibilium in quibus unum individualium continet totam materiam pertinentem ad talen formam non est possibile reperi plura in dividua sub eadem specie. ca ergo mundus si ingenerabilis et in corruptibili et continet totam materiam impossibile sequitur qd non est possibile reperi aliud individualium ubi simile in specie.

Lelum autem quid singularium et eorum que ex materia sed si non ex parte ipsius constat sed ex omni esse quidem ipsi celo et huic celo alterum est. Non tamen nego utiqz erit aliud neq; utiqz contingere factos esse plures propter oem materiam apprehensam esse.

Applicat dictum suum ad propositum dicens qd celum sive mundus est de numero singularis et est compositum ex materia et forma sed non est composite ex parte materia tantum ut alia individualia plurificabili in specie. sed ex tota materia que posse reperi et quod celum sit sic corporum prout alio sit esse edic et hinc celum ut supra dicitur ideo cum celus sive mundus apprehendat totam materiam sive una forma bene sequitur qd est impossibile esse plures mundos.

Intelligendum secundum ascero. commentario. xvii. qd celum capitur pro toto mundo in quo illud quod quod est quasi forma est corpus celeste et illud quod

Primus

se habet ut materia sunt ista inferiora generabilia et corruptibilia et merito celum dicitur ut forma in mundo quia non habet. Materiam ex qua componatur nam tunc haberet contrarium et sic esset generabile et corruptibile consequens falsum ut patet consequentia quia omne habens materiam subducit contraria et transmutationem et corruptionem.

Hoc ipsum igitur restat ostendere qd ex omni et naturali et sensibili constat corpore

Concludit dicens qd pro ampliori doctrina restat ostendere qd celum est ex omni materia et ex omni naturali et sensibili corpore

Dicamus autem primum quid dici mus esse celum et quotiens ut magis nobis manifestum fiat quod queritur

Tunc Aristo probat qd non si possibile est plures mundos et duo facit. Primo permittit quandam distinctionem necessariam pro declaratione terminorum secundo sequitur probando intentum ibi tripliciter autem dico. Prima in duas primo premittit intentum secundo ponit distinctionem declarando membra ibi uno quid igitur de prima dicit qd antequa probet propositum aperte primo dice re quid dicitur celum et quod modis ut magis fiat manifestum quod queritur.

Uno quidem igitur modo celum dicimus substantiam extreme totius circulationis aut corpus naturale qd est in extrema circumferentia totius. psueum. n. extremum et qd sursum maxime vocare celum in quo et diuinum esse locatus esse dicimus Alio at rursus modo continuum corpus extreme circumferentie totius in quo luna et sol et quedam astros et enim hec in celo esse dicimus. Adhuc at aliter dicimus celum cōtentum corpus ad extrema circumferentia totum. n. et omne psueum dicere celum.

Tunc ponit distinctionem declarando membra dicens qd celum tripliciter dicitur. Uno modo dicitur celum de ultima spera que est ultimum corpus totius circulationis existens in extreto circumferentie eius et secundum hunc modum antiqui cosuecrunt appellare celum illud quod est maxime

sursum in quo diuinum est collocatum secundo modo sumitur celum pro toto aggregato ex partibus eius quod est continuum extreme circumferentie in quo aggregato sunt sol luna et alii planetae quod dicimus esse in celo. Tertio modo sumitur celum pro toto aggregato contento inter ultimam circumferentiam et illud est quod consuetus dicere totum et omne id est mundus. Ita qd uno modo caput celum pro ultima spera secundo modo pro aggregato ex oib' orbibus celestibus et tertio modo pro uno modo. Tripliciter autem dicto celo totum ab extrema circumferentia continentum. ex omni necesse constare naturali et sensibili corpore propter neque esse nullum extra celum corpus neque contingere factum esse.

Nunc Aristo probat qd extra ipsum nihil est et duo facit qd primo ostendit qd extra celum non sit aliquod corpus naturale sensibile secundo ostendit quod extra celum non sit aliquod consequens corpus naturale ut sit locus tempus vacuum motus et ibi similiiter autem manifestum. Prima in duas quia primo premittit conclusionem quam probare intendit secundo probat ibi si enim de prima dicitur qd celo dicto tripliciter necessarium est qd totum claram capiendo celum tertio modo ut est contentum ab extrema circumferentia sit constans ex omni sensibili corpore ita quod nullum corp' sensibile sit extra celum neque sit possibile esse. Si enim est extream periferiam corpus physicum necesse ipsum aut simpliciter esse corporum: aut compositorum aut secundum naturam: aut preter naturam habere. Simplicium quidem igitur nullum utique erit. qd enim circumsuratur ostensum est. quoniam non contingit permutare sui ipsius locum sed et neque quod a medio possibile et neque quod in medio subsans secundum naturam quidem enim non utique erit. Allia enim ipso rum proprias loca preter naturam autem. si quidem sunt alii cuidam erit secundum naturam qui extra locus eum. n. qui huic preter naturam necessarium alijs esse secundum naturam

Liber

sed non erat aliud corpus preter hoc
nō igitur est nullum possibile simplicium
extra celum esse corpus. Si au-
tem non simplicium neq; mixtorum
necessere enim esse simplicia. Mixto
existente.

Probat cōclusionē & duo facit p̄mo p̄bat quod
de facto non sit aliqd corporis sensibile extra celū;
q; nō sit possibile et vel fieri sibi facit & neq; factus
de p̄ia intendit s̄rā rōem. Si extra celū daret aliqd
corpus naturale sensibile aut ēē simplex aut mixtū
& esset ibi aut fm nām aut p̄ter naturā sed nullum
tale est g;. Mālo nota a sufficienti diuīsione q; oē
corporis est simplex aut cōpositū & minor. A.z. dīla-
rati l̄a nā si extra celū ēē aliquod corporis simplex
aut esset mobile motu circulari aut motu recto nō
pot̄ dici q; extra celū sit corpus mobile motu circu-
lari q; tunc q; fieri nām ipsum posset mo-
ueri a suo loco naturali p̄nū est ipsoſibile q; vbi
cūq; moueret ad quēmūq; locū moueret p̄ motu
rectū & tū p̄nā q; si extra mūdū esset co-
pus mobile circulari tūc esset eiūdes sp̄ci cū celo & p̄ p̄nū eis
deperet idem motus fm naturā & similis locū q̄re
tūc. Etia nō pot̄ dici q; extra celū sit corpus mobile.
motu recto q; aut esset ibi fm naturā aut p̄ter nām
sed neutro modo p̄t̄ dici ergo q;. Mālo nota ex
sufficienti diuīsione & minor p̄bat & p̄id q; nō fm
naturā quia dato illo sequeret qđ elementa mobilia
motu recto haberent plura loca naturalia q; vnuz
p̄nū est ī ūp̄ius dicta & p̄ p̄nā q; haberent vnum
locū isto mundo & per p̄cessū vnuz alii extra nec
etia p̄ter nām q; tunc talis locus ieficeret alteri corpori
simplici ab elementis fm naturā; q; oīs locū qui
inest alteri corpori p̄ter nām inest alteri fm naturā
p̄nū atē falsū q; v̄t p̄bat est fieri elementa nō est
aliud corpus simplex mobile motu recto eius extra
celū nō ē aliqd corp̄ ap̄ositū q; vbi nō est aliud corp̄
simplex nō est corpus ap̄positū. Si extra celū nō ē cor-
pus simplex vt argutū ē g; nec extra celū est corpus
cōpositū Mālo nota cū minor maior āt p̄id hoc q;
vbiq; est mixtū ibi oī ē vel saltē fuisse simplicia
cu mixtū ex simplicibus copoſat. Intelligendū q;
p̄mitator p̄m. xix. p̄bat cōpletū q; fecerit A.z. q;
extra celū nō sit aliqd corp̄ qđ sit simplex & circula-
re mobile circulari & arguit sic. Si extra celū ēē
aliqd tale corpus aut esset ibi fieri nām aut fm nām
nō p̄ter naturā q; nūc haberet aliū locum naturalē
& p̄p̄nū ad illū moueret fm naturā p̄nū ē ipsoſibile
q; corpus qđ moueret circulari nō pot̄ trāſferri ī
locū in quo ēē etia naturali ī hoc ratiocinat A.z.
q; dato illo sequeret q̄ib; esset alter miq; p̄nū ēē
falsū & fura reprobant & reprobat p̄nū q; si extra
celū ēē aliqd corp̄ circularē q; nūc necessit ēē q; ibi

sit aliqd corpus quādūcens naturālē circa qđ mo-
star & sit verbū grāta terra quādūdō ēē hic ibi
quiescens ī medio & si hec est ēē ibi mobile s̄rā
illi p̄ca ignis mobilis ī medio & si exarena sum ibi
neccesse ī ibi esse ier media ut acer & aqua & si hec
ibi mundus compoſitus ex quādū corporib; sim-
plicib; sicut iste quare q;

Sed & neq; factum ēē possibile aut
n. fm naturālē ēē aut p̄ter naturālē
aut simplex aut mixtū. Quādū ēē
differt p̄ſiderare si ēē aut si factum
ēē possibile

Nunc ostendit quod extra celū nō possibile fieri ali
quod corporis naturale sensibile & duo facit Dāmo
quod dicunt ēē secundo concludit sibi. Manifestum
igitur ex de p̄mā intendit talē rationē si ex
extra celū posset fieri aliquod corpus sensibile aut
simplex aut mixtū sed neutrō modo potest fieri.
ergo receteri. Dāmo non simplex quia aut mobile
motu circulari aut motu recto sed quādū modo
dicas sequitur inconveniens ut supra nec etiam
mixtū quia sequitur idem inconveniens quod d
us. Unde dicit quod nūbū differt considerare si
ue ponas ēē aliquod corpus extra celū sine fieri
q; quia illud quod facit ēē possibile fuit fieri & qđ
possibile ēē fieri possibile ēē factum ēē.

Manifestum igitur ex dictis q; neq; ē
extra: neq; contingit facta ēē corporis
mollem nullius ex omni. n. ēē p̄p̄is
materia totus mundus. Materias n.
erat ipsi corpus naturale sensibile ita
q; neq; nūc sunt plures celū. neq; fu-
erunt neq; contingit fieri plures sed
unum & solum & perfectum ēē. Istud
celum.

Conducit dicens q; manifestum ēē ex dictis q;
extra celū non ēē neq; possibile ēē factum ēē
quod corporis sensibile aut naturale & causa ē quādū
mundus ēē constans ex parte materia & hoc mate-
ria ēē. Moles omnium corporum sensibilium seu
naturalium & ex hoc vñtria ēē manifestum qđ
non ēē possibile ēē plures modos neq; fieri. In
telligendum primum secundum Rācro. commen-
to capitulo q; ratio probans q; extra mundum non
potest ēē vel fieri aliquod. Corpus sensibile ēē ca-
dem cum ratione p̄bante ibi non ēē aliquod cor-
pus in actu impossibile ēē ipsum posse ēē vel fieri
q; mō possibili p̄t̄to ī cōnō debet seq̄ impossibile

Primus

sed posito inesse q̄ extra mundum sit corpus sensibile sequitur impossibile ergo q̄c. Intelligendū secundo quia dicit Ap. q̄ mundus est perfectus cūsa est cum in una specie est solum unum individuum apparet q̄ sit perfectum & continens totam perfectionem illius speciei & ita est de mundo licet nō sit ita quando sub una specie sunt plura individua q̄c tunc vnumquodq; haber positionem perfectionis eius. Intelligendum tertio secundum Aver. q̄ determinatio facta in hoc capitulo ad probandum mundum esse vnum solum per hoc q̄ constat ex oī materia est alia a demonstrationibus supra habitis in alio capitulo quia ista demonstratio ē propter quid & alie sunt quia est a posteriori & a signo. Causa est quia demonstrationes supra facte sunt ducentes. ad impossibile & tale sunt a posteriori & a signo sed demonstratio hec quia sumitur ex solutione questionis supra facte probantia posse esse plures mundos p̄edit per causam inuestigando veritatem illarū cause si per suam causam. Unde causa q̄ mundus est unus est quia componitur ex tota materia possibili reperiri & causa illius cause est quia impossibile est extra ipsum reperiri aliquam materiam & talis modus cognitionis rerum per suas causas est vno modo perfectissimum sicut i. scientie.

Imiliter autem manifestum q̄ neq; locus : neq; vacuum neq; tempus est extra celum.

Nunc Ap. probat q̄ extra celum non sit aliquid consequens corpus naturale sensibile para locus vacuum aut tempus & tria facit primo premittit dictum suum secundo probat illud tertio ponit quidam conditiones rerum quas dicit esse extra celum ibi secunda in omni enim loco ibi tertia propter quod quidam de prima dicit q̄ simul cum dicit supra est manifestum q̄ extra celum non est locus neq; vacuum neq; tempus.

In omni enim loco possibile existe re corpus. Vacuum autem esse dicunt in quo non existit. corpus possibile autem factum esse ē autem tempus numerus motus motus at sine phisico corpore non est: Extra celum autem ostensum est quia neq; est neq; contingit fieri corpus. Manifestum igit̄ quia neq; locus neq; vacuum neq; tempus est esterius.

Probat conclusionem & arguit sic. extra celum non est nec potest esse corpus sensibile ergo neq; loc; nec vacuum nec tempus atque patitur supra & consequiam probat Ap. illeter. Et primo oī loco q̄

in omni loco possiblē est esse corpus ergo si extra celum non potest esse corpus nec ibi potest esse loc. Secundo idem probat de vacuo quia vi dixerūt: an tūq; vacuum est illud in quo non est corpus? posiblē est esse corpus ergo si extra celum non potest esse corpus neq; illuc potest esse vacuum tertio idē declarat de tempore & motu q̄ virutisq; eadem sic ratio ex qua tempus non est sine motu. q̄ tempus est numerus motus. Cum ergo tempus non sit sine motu & motus non potest esse sine corpore sensibili mobile ergo si extra celum non potest esse corpus sensibile ut ostensum est sequitur q̄ extra celum non potest esse motus neq; tempus. Ideo insertū claudendo & manifestum est q̄ neq; locus neq; vacuum neq; tempus potest esse extra celum

Propt̄ quod quidam neq; in loco que ibi apta nata sunt Neq; tempus ipsa facit senescere. Neq; est nullius neq; una transmutatio eorum que super eas que maxime extra ordinatam lationem sed inalterabilia & immutabilia optimam habentia uitam & per se sufficientissimā perficiunt in toto eterno.

Ponit quasdam conditiones rerum existentium extra celum & duo facit. Primo hoc secundo declarat ibi etenim hoc de prima dicit conditiones rei existentium extra mundū primae q̄ illa entia nō sunt in loco. Secunda q̄ tempus nō facit ea senescere & ratio prime conditionis est quia extra celum non est locus neq; corpus. Ratio secunde est quia non mensurantur tempore quia ibi non est tempus modo tempus est causa senectus & corruptionis quarto phisicō. Tertia conditio est q̄ talia sunt in transmutabilitate quacūq; transmutatione. & causa ē quia non sunt susceptiva per carnariū impressionū duodecimo methaphysice. Quarta q̄ sunt inalterabiles. Quinta q̄ sunt impassibilia. Sexta q̄ sunt optimaz vīta ducentia. Septima q̄ habent vitam per se sufficientissimā quia non dependent ab aliis quo alio et vīta humana dependet. Octava q̄ il lam perficiunt toto tempore eterno cum dicitis conditionibus. Intelligendum sim Aver. commento. ca. ii. q̄ cum extra celum non sit locus neq; tempus necessarium est q̄ illa que ibi sunt neq; sunt in loco neq; in tempore & per se tempus non potest illa corrumpere sicut corruptit res temporales. Intelligendum secundo & per ea que sunt extra celum possumus duo intelligere videlicet primam causam & ultimam speram ex quibus sit vnum & magis q̄ ex forma inherente & materia idem confirmat commentator de mente hemistichii qui dixit Ap. Intelligere

Liber

prima cām et p̄m̄ orginā cā dixit que illē existit
et si intelligamus hoc de prima causa est verum q̄
prima causa est illū extra mundū q̄ illī intelligendo
conexū vlt̄e sp̄re q̄ ibi p̄mo et magis appetat
eius operatio et motu. vñ phic et sibi coparent
cōditiones dicte cum enī sit forma abstracta non
est in loco neq̄ subiectū motu neḡ alteratiōnē
Etia si hoc intelligatur de p̄mo orde est vñ cā sibi
coparent cōditiones dicte nā p̄so nō est in loco q̄ n̄
h̄q̄ ip̄sū contineat. etia non in t̄p̄ q̄ est cā t̄p̄ et
cā est p̄su suo causato et cōtinet ip̄sū. Ita p̄m̄ or
bis nō mensurat t̄p̄ose neḡ excedit q̄ bis successi
onem perpetuā sui motus excedit omne p̄f modo
nihil mensura tempore nisi excedat ab eo i duob̄
extremis vñ p̄ncipio et fine iste ergo cōditiones cō
penit prime cause et ultime sp̄re licet diuīsi simode.

Intelligendum tertio qz dicit optimâ vitâ per vitâ possumus inxiliegere vitâ existentium extra orbem et etiâ vitâ que est in orbe qz vitâ est eternitas et per unitas sui esse.

Etenim hoc nomen diuine. enuncia-
tum est ab antiquis:

Nunc declarat istas cōdições et q̄tibꝫ fact p̄
mo oñdit q̄ in eis iſit eternitas? q̄ sunt intrinſicam
tabilis terroꝫ q̄ habet viciā p̄ ſufficiētiā mīnima qū r̄
cocludit qđida ibi ſcīda; c̄enī: quēadmodū in
terruꝫ neq̄ enīz aliaud ſci q̄ta & inceſſabili. Prima
in duas q̄ primo illud declarat de mente antī quo
ruꝫ p̄ ronem ibi finis enim. De p̄ia nīcū q̄ hoc
nomen eternū enīcū ſtū ab antiquis diuine
effeſtū.

*Finis n. cōtinēs id qđ uniuersūscq
uit̄ tempus cuius nihil est extra fin
naturam eternum. uniuersūscq uo
catum est fin eandem autem rōnem
et totius celi finis et omne tempus et in
finitatem p̄tinens perfectio eternuz
est et semper. esse sumens denomina
tionem immortalis et diuinus unde
et alijs p̄municatum est his quidem
clarus his. Autem obscurius esse et
uiuere.*

Dicitur p̄ rōem p̄ usiūā, & arguit sic illud pro
p̄ se est eternū qđ est finis cōtinēs oē tps vniuersitatis
qđ vite nec extra illud inueniatur aliud fin. naturā s̄z
divina cēntia est huius ergo s̄z. Maio: nota qū si
aliiquid est eternū nō p̄d̄ excedi i cē ab eo p̄ d̄ p̄n
d̄ eale est finis cuiuslibet rei & cuiuslibet temporis est
finis & extra que nihil est. Ex quo inserit A. Z. corre
latum p̄to qđ p̄ candem rōem habemus dicere qđ
autum ens est finis totius mundi & cōtinēs oē i-

pus et quod est eternus et infinitus et perpetuus assumens denominationes suae a semper esse in mortale existere et perpetuus et diuini secundo correlative inferi quod quemadmodum dicitur; et quod est finis obitus id est eo definitum est omnino "cristus et vivere, sed aliquando clarus et perfectus aliquibus vero et obscurus". In intelligendum enim commentator regis nomine eternitatis tribuitur enim ex eorum operationibus perpetua natura entia non dicuntur talia nisi ex eorum operationibus et nominis rerum et suis operationibus sunt in quibusdam manifesta et in quibusdam non. Lætum in aliquibus operationes sunt manifeste et in aliquibus occulte merito ergo illa de quibus est facta mentio sumatur nomen eternitatis quod operationes eorum sunt per eterno. In intelligendum: quod Ap. hic de motis latitudine perfectio est in tribus viuunt in primis et minus partis et posteriori. Et deus ponit in primo gradu, in secundo in intelligentia in tertio homines proper intellectum in quarto celum proper nobilitatem sue habentes in quinto quanto numeri aliata sensim in sexto aliata via vegetari in septimo ponunt mixta in aliata perfecta in octavo ponunt elementa, in nono ponunt mixta imperfecta. In ultimo ponunt materia prima.

*Etenim quemadmodum inenkrī
dijs philosophimatibꝫ circa diu:na
multotiens declaratum. est rationi
bus qꝫ diu:num itransmutabile ne
cessarium esse oꝫ prim:um z summū
quod sic habens testificatur dictis:*

Tunc pbat rōmē t arguit. Si deus esset mirabilis
squererit q̄ aliquid esset paucis t nobilitatis eo p̄nū ē sal-
lū q̄ in mouentibus t motis nō est processus in in-
finiū sed est de venire ad vnu p̄ntum t tale est p̄nū
t p̄nū q̄ oē q̄ mouet mouenter ab alio t mouenter
est nobilitatis moto. via p̄bicozum t tertio de sia in
teligendū fm c̄mpteratōz t sp̄iritualibus enibus
t in materialib⁹ n̄ accidit corruptio neq̄ aliquid q̄
alteratio t corruptio n̄ accidit. rebus n̄iū pp̄ male
rī. Et istud dicitur n̄ solū pot̄ intelligi de p̄nto. c̄
de qua maxime loquit A. sed etia de p̄nto orbe
t sit minus manifestum. Ita p̄ntus orbis est can-
sū oium rez alterabilit̄ generabilit̄ t corruptibilit̄
t ipse est ingenerabilis t incorruptibilis t finaliter
rabilis t consequens q̄ si habebit aliis c̄s corz. o

Liber

alē priorē nō esset prima cō corporalis p̄nā au
tem est falsū.
Neq̄ habet prauū m̄ nūbilē: neq̄ īndi
gens eorum que ipsius bonor̄ nūllo
est.

Declarat alia cōditionē s. q̄ habent vīcā per se
sufficiētissimā et arguit sic. Illa habent huiusmodi
vita q̄o nō habent aliq̄d prauū nec aliq̄d idigen
tiā sed illa sūr huius iergo r̄c. In intelligendū f̄zauer.
q̄ dicit Az. neq̄ h̄z prauū q̄ hoc p̄t intelligitam
de prima cō q̄ de primo orbe q̄ nullus eorū recipit
occasōem facientem ad inspectiōem l̄tē dignū sit q̄
primum orbis recipiat aliq̄d faciens ad eius perfe
ctiōem et illud est motus localis eternus pcedens
a prima causa.

Et incessabili itaq̄ motu mouet rati
onabiliter.

Locudit q̄dā et duo facti: et p̄io h̄z: remouz
dubia ibi oia. h. De prima dicit q̄dā cū dicū sit ip̄s
dūmū esse oio imobile rationabile est dicere q̄dā
ip̄sī s̄tio mouens incessabili motu.

Omnia. n. quiescent: que mouentur
quando uenerint in p̄prium locum
eius autem q̄dā circum corporis idē
locus unde incepit in et quē p̄sumat

Remouerit dubiū dicerit aliquis oē q̄dā mouetur
mouet p̄pter esse in suo loco naturali et quiescat
ergo nō debet mouere tale mouens aliq̄d mobile
etō tpe eterno. Rāder Az. q̄ illud h̄z vīz de illis
q̄ mouent ad loca in quibus sunt nata quiescere
naturaliter ut sunt mobilia motu recto sed de his
que sunt nata moueri in suo loco rec habent locū
extra ad quem mouant nō est verū illō ut sunt cor
poza celestia. In talibus enī idē est locus a quo inc
ipiunt moueri et in quē minat motu suis q̄ ab eodē
p̄ictō in idē plūcū cuius oppositū est de grauib.
et leibnōs intelligendū q̄ comentator hic adduct
rationes ad p̄bandū motū celi esse eternū. Cūdō
primo arguit sic. Celum mouetur in suo loco natu
rali qui est medium circa quod voluit redēudo
ab eodē p̄ictō ad idem ergo mouetur ab eterno
Antecedens est notum de motu diurno et probat
cōsequēntē. q̄ si illo motu non mouetur ab etero
no tunc aliquando quiesceret super aliquo puncto
p̄nā falsū quia infinita sunt puncta nec esset ma
ior ratio de vīo. puncto q̄ de alio q̄ ibi quiesceret
ideō sit in vīo non quiesceret in nūlo quicq̄ sit q̄dā
non contingit in grauibus et leibnōs secundo assi
gnat aliam causam dicens q̄ causā eternitatis mo
tus eius est quia celum est indifferens equaliter ad
motū continuū sūm omnes ei¹ partes et omnia ei¹
puncto et cum lotus sit vīus et differens secundas

partes eius sequitur q̄ motus debet esse perpetu
us. Tertio assignat aliam causam potissimum
dicens eam esse motorē p̄imum esse immobilez
et intransmutabilem. quarto idē sic arguit si mouē
celi non esset eternus et aliquando cessaret tunc es
set violentus consequens est falsū quia tunc ī ta
li motu accidēt labor et fatigatio et tener p̄sequē
tia quia si non esset perpetuus nūc esset aliqua cau
sa defensionis eius sed nulla posset esse alia q̄ et ille
motus erat violentus quare r̄c. Ex quo concludit
q̄ natura celi est nata non moueri violenter nec qui
escere naturaliter. Ex quo sequitur q̄ cū n̄ quiescat
naturaliter nec moueatur violenter. et movebitur
toto tempore eterno.

Primum capitulo quarti tractatus primi libri
celo et mundo in quo ponuntur opinōes antiquo
rum de eternitate mundi.

Is ā t determinatis dicamus
post hoc utrum ignitus aut
genitus et utz incorruptibilis
aut corruptibilis. Per transentes
prius aliorum suspitiones

Dicit Az. i p̄cedenti tractatu phaurit mēdū ēē
finitum sūm multitudinem q̄ tantum vīnum. Nunc
in hoc q̄rto tractatu ostendit ipsū esse infinitum ex du
rationem et continet q̄tu orz capitula in p̄io cō p̄t
opinōes antiquoꝝ de eternitate mundi in 2 p̄tis
quādā diuisiones necessarias ad propositum in
terio p̄hat intentum i q̄rto reprobat opinōes an
tiquoꝝ dicitas ibi sūm capitulu: Primum ēt dubius
ibi tertū: determinans ac his: ibi q̄rtū: dicere itaq̄
nūbilē: vīnum carū dividit in tres p̄tes. Tρio p̄mit
tit q̄dā ponendo opinōes antiquoꝝ. et reprobat
vīnam ex illis opinōibus. Tertio reprobat q̄dā so
lutionē ad illā opinōē ibi fas facit quidēt ibi tria
Antrū ēt. p̄tā i duas q̄ p̄io p̄m̄tū q̄dā ēt p̄t
opinōes antiquoꝝ ibi fa: genitū ēdem. p̄ta i du
as q̄ p̄t p̄mitit illud dicitū et declarat ibi: q̄rto
enī. De p̄ia dīc et determinat q̄ dicta sunt ēt mū
do abuc restat videre vīz mūdū si genitū aut igni
tus corruptibilis aut in corruptibilis prius tamen
p̄mitiendo opinōes antiquoꝝ.

Contrariorum. n. demonstrationes
dubitaciones de contrarijs sunt:

Tūc Az. dicitur dictū suis et tria facit sūm q̄ tri
pliciter declarat ibi fas sit ēt: ibi tria: gratis. n. De p̄
vīlē phare ad iustificādū p̄fecte vītatem ēt aliq̄ re
bonū est videre opinōes illas de illa et destruere
illās et arguit sic ille opinōes et rationes sūr p̄t per
tractāde ad iustificādū de aliq̄ re que faciēt du
bitare et de veritate contraria illis opinōibus q̄
opinōes rōnes contrarie vītatis sūr huiusmodi g.

Liber

¶ Malo nota qz veritas nō pot pecte haberi b
aliquo nisi remoueat prius ois dubitatio rō faci
ens ad oppositū t minorē Az. ponet in lfa dicens
qz demonstratiōes p̄uoz t rōnes opinioñū p̄uaz
veritati sunt dubitatioñē de trijs. i. factūt dubitare
de veritate p̄ia illis opinioñib̄ salit.

Simil autē t magis utiqz erunt cre
dibilita dicenda pre audientibus du
bitatorum sermonum certificatioñē

Tunc Az. p̄bar hoc p̄ secū dā rōem t arguit sic
illa sunt p̄ puidenda ad investigationē veritatis q
bus recitat veritas magis elucescit t effici credi
bilio: si ita ē recitat salis opinioñib̄ 3. qz Malo nō
t mōz p Az. in lfa t p̄mentarō eā declarāt o iei q
praria iuxta si posita magis elucescat.

Gratis. n. condamnare uideri min
utiqz nobis existet eteni. oportet disq
sidores sed non inimicos eē iudicati
tuos uerum sufficienter.

Nunc ponit itiā rationem t arguit sic ille opini
ones sunt recitande inquisitionē veritatis que sunt
rationabiliter reprobante t nō grati neq sine rōe
Sed opinioñē antiquoꝝ de erritate mundi fūt hu
iulmōi c. T. Malo: nota qm̄ reprobare opinioñē
tales rōnabilis est dilucida veritate t p̄ op̄ositum
cōdēnare aliquā sine rōe et vituperiū t min' qz ho
nor. Intelligendū s̄m̄ auer. commen. c. iij. qz
opinoñē antiquoꝝ de duritate mundi sunt p̄terarie
opinioñi Az. Jō p̄ declaratioñe veniat qz opinoñi
Az. boni et eas prius praeactare qz contrariū iuxta
positum suo cōtrario effici manifestus t hoc hz
maxie veritati cōtrario debili fuerit antepositiū. In
telligendū s̄m̄ Auer. qz cū Az. dicit z. n. oꝝ iuisci
tores. Dicit vñā p̄p̄tare; in q. oꝝ quilibet couensi
t in disputatioñe cō suo aduersario si velut perfecte
fere vertarent t est ista qz vñas. non debet odio
habere alium sed quilibet si pacificus in suis ser
monib⁹ t accepit dictum aduersari ad Intellec
tum eius quia inimicidā t odium sunt causa maxi
me diversitatis t matie distantiā a veritate

Genitum quidē igīt̄ oēs esse dicunt.
sed genitum hi quidē sempiternuꝝ
hi autem corruptibile quemadmo
dum qd̄cunqz aliud constitutor. hi
at uicissim quandoqz quidē sic qnqz
autē aliter habere corruptum t hoc
semper perficere sic quemadmoduꝝ
Empedocles acringtonus t eraclitus
ephesius

Ponit opinioñē antiquoꝝ eternitate mundi

I dicit primo vñā in quo conuenerint antiqui ante
ipsum halices qz mundus fuit genitus t idem fu
it multiplex opinio quia quidam dicebant ipse et
se genitam sed ramen esse in corruptibilem t huius
opinioñis fuit plato. Alii posuerunt ipsum esse ge
nitum t corruptibilem sed tantum semel. ut alia en
tra ut huius opinioñis fuit anax. Alii autem po
nebant ipsum infinitas generari t corrupti. t hu
ius opinioñis fuit empedocles aggregatus t era
clitus etclus. Intelligendum secundum Auer.
commen. capituli. quarti nullus ante Aristō. po
st mundum esse eternum. Unde de mundo fuit
quatuor opinioñes. Prima qz non est generabilis
sue corruptibilis sed eternus t dec fuit opinio Az
qua occulte rangebat in legi tabernaculz t dicitur cal
deorum. Secunda opinio fuit omnino contra
ris illi scilicet qz mundus est generabilis t corrupti
bilis t ista fuit opinio enata qz quod credunt tres le
ges scilicet lex macromē t lex iudeorum t lex cri
stianorum tercia opinio fuit platonis qui poluit qz
mundus est genitus sed est in corruptibili. Quarta
est opinio contraria illi qz mundus est corruptibilis
t ingentius sue eternus a parte ante t banc opini
onem dicit se commentator: non audiuisse nisi in le
ges sua que est valde extra naturam.

Factum quidē esse igitur sempiter
num quia tamen esse dicere impossibi
lum. Sola enim hec ponendum
rationabiliter. Quaecunqz in multis
aut omnibus uideamus existentia. Ó
hoc autem accidit contrariorum. Om
nia enim que generantur t corrum
pi uidentur:

Dic Aristotiles reprobat opinionem platonis
t quo facit secundum qz dupliciter reprobat ibi secū
da: adhuc autem. De prima arguit qz mundus non
debet ponit factus t incorruptibilis t arguit sic. il
lud non debet ponit in scientia quod non ratione ef
ficac est probabile t quod multis non videatur s̄z
potius eius oppositum. Sed ita est de opinio plato
nis ergo T. maio: nota quia videmus de facto
omnia generabilia esse corruptibilia. ut patet indu
ctio. Intelligendum secundum Auer. qz sermo
dicens mundus esse genitum t creatum t non ha
bere finem t perp. uam esse etimpossibilis quicqz
tradidit sensu t causam reddit commentator: qz len
simus t videmus qz omne generabile est corrupti
ble ita qz si mundus est genitus oportet qz etiā cor
rumpetur nec contrarium videtur in omnibus nec
in pluribus. Intelligendum secundo qz ille ser
mo est valde sufficiens scilicet qz non debemus di
cere de aliqua re quod habeat aliquam dispositio
nem nisi illa competat in maior parte illius rei aut
fū

Primus

In omnibus talib' rebus consimilibus et iudicium p-
fectum in hoc aut habetur per inductionem aut per
demonstracionem velit quod cognoscitur aliquid
perfecte esse sicut rei in' piciendo inductio ne q' in
sit omnibus aut pluribus etiam per demonstra-
tionem scilicet assignando causam illius rei dato q'
non appareat omnibus.

Aldhuc autem non habens principi-
um eius quod est sic habere sed im-
possibile sic aliter habere prius per
oia secula impossibile transmutari.
Erit enim aliqua causa. que si extitit
prius possibile utiqz erat aliter habe-
re impossibile aliter habere. Si autē
prius ex aliter habentibus Consistit
mundus si quidem semper sic habē-
tibus et impossibilib' aliter habere
non utiqz fieret.

Adducit secundam rationem contra platonem
et duo facit primo premitit quedam secundo for-
mar rationem lib: si autē. De prima dicit quod
quando vna res non haberet aliquam causam nec ali-
quod principium secundum quod se debeat habe-
re quam prius secundum nouam dispositionem im-
possible est q' habeat aliter quam prius et assignat cau-
sa quia si aliquid existat taliter aliquid est causa
illius taliter se habendi aliter q' prius. Intelligē-
dū secundū commentatorem quia dicit Az. nō ha-
bens principium causa dicit est quia aliter sequeret
q' esset aliqua alteratio que esset causa sui ipsius co-
sequens salut' et tener consequentia quia ex quo nō
est aliqua causa talis transmutationis illa ex se in-
ducetur et sit esset causa sui ipsius et per alteratio-
rem intelligit Az. generationem simpliciter que est
transmutatio de non esse ad esse.

Si autem factus est necesse scilicet et
illa possibilia cō aliter se habere et nō
semper sic se habere itaqz constantia
dissoluentur et dissoluta constitueat
prius et hoc infinities aut sic se habe-
bat aut possibile erat si autē hec non
utiqz erit incorruptibilis neq' si aliter
habebat aliquando neq' si possibile
aliter habere.

Si unar ratioz et arguitur si mundus est factus
de novo tunc istmo illa ex quibus mundus est consti-
tutus certi est q' aliter se habebant ante factiōnem
mundi quā post si ergo fuit possibile ea aliter se ha-

bere in factiōne mundi quam prius ergo eadem ra-
tione possunt post aliter se habere quā prius dux: ex
eis factus est mundus et sic mundus est corruptibi-
lis sicut sicut genitus quia non videatur esse causa re
et ratio quare non possunt sic se habere p' sicut an-
te se habebant ea ex his concludit primo q' si mun-
dus sic factus de novo ex illa quibus est continu-
tus poterunt dissolui et redire sicut prius erant et hoc
est possibile sicut infinites sicut semel infert secun-
do q' si ista sunt vera mundus non est incorruptibi-
lis sicut sicut plato et hoc si dicas q' ea ex quibus
constitutus mundus possibile sit aliter se habuisse
quam nunc. 3. religendum secundū cominen-
tato: en q' simile est si mundus est factus ex com-
ponentibus mundus sicut de componentibus mix-
tum sicut scilicet q' sicut elementa alterantur et trans-
mutantur in formam mixti et per dissolutionem mix-
ti redirent ad priorem formam it' res poterunt al-
terari et conuerter ad formam mundi et poterunt et o-
steare redire per dissolutionem in formam priorem
quam habuerunt ante formam mundi.

Auxilium autem quod quidam co-
nat ferre sibi ipsis dicetum incor-
ruptibilem quidem esse factum autē
non esse uerum

Nunc remouerem quandam responsez que pos-
set dari pro opinione platonis et tria facit quia pri-
mo premitur quedam secundū ponit illam respo-
sionem. tertio repzobat secundū ibi similiter vnum:
tertia ibi: hoc autem: de prima dicit q' auxilium q'
quidam conantur tribuere pro opinione platonis
dicentes mundus esse incorruptibilem sed in faciū
non est bonum.

Similiter. n. dicunt his qui descripti-
ones scribunt et se ipsis dixisse de ge-
neratione non tanquam generatio ali-
quando sed doctrine gratia tanquam
magis instrumentes uelad descriptio-
nem genitum consipientes.

Tunc prosequitur ponendo dictum auxili-
um nam dicebant platonici et defenderent opini-
onem suam quod mundus secundum veritatem
non est de novo generatus nec de novo productus
in tempore quia incipit simul cum modo tempus:
sed est factus secundum ordinem prioritatis et po-
sterioritatis in natura quia secundum naturaz licet
non tempore partes componentes mundum sint
priores quam mundus et ideo cum partes mundi
ipsum precesserint secundum naturam ad hanc in-
tentio nem dicitur mundus factus et hoc doctrina
litter et exemplum dabant de generatione figuraruz
secundum geometras nam ipsi volentes docere ei

Liber

scipios in generatione figurarum et compositione earum describunt lineas et figuras et dicunt lineas esse priores non tamen secundum veritatem lineas sive priores figuris tempore si consimiliter vicini platonici sic instruentes de rebus naturalibus mundi quod illa ex quibus componitur mundus non sunt priores eo tempore sed solum secundum naturam et ut sic dicunt mundum esse factum quia posterior est illis suis partibus competentibus licet tamen non sicut de novo genitus et hoc dicunt gratia doctrine. In intelligendum enim commentatores commento. c. vi. quod platonici imaginantur mundum esse genitum et non in tempore sed ab eterno sive cuius ratio est quod tempore sequitur motum celi ideo si mundus sive genitus in tempore tempus sufficeret ante tempus. Et ex hoc colligitur hec distinctione quod aliquid esse prius alio est dupliciter scilicet secundum tempus et secundum naturam et accedit aliquando aliud esse simul tempore et unius pars naturae alia et in rebus eternis. et ita dicebat plato et partes componentes mundum simul erant tempore et ab eterno cum ipso mundo et vel sic mundus non erat vere factus ponebat tam ipsa esse priores secundum naturam et mundum posterius et sic factum de novo ut dicunt est. Et id post dicit commentator quod hec opinio sui intellectus parum differt ab opinione Averrois.

Hoc autem est quemadmodum dicimus non idem in factione quidem enim descriptionum positus omnibus esse simul idem accedit indemonstrationibus autem horum non idem est impossibile.

Tunc Averrois reprobar istam imaginationem et duo facit primo hoc secundo reprobat aliam opinionem ibi. Videlicet autem prima in duas quas primo reprobat secundo declarat dictum ipsum ibi. Que enim. De prima dicit quod non est simile de descriptione nefigurarum et factione mundi quoniam non idem accedit simul positus venientibus ad compositionem figurarum et simul positus venientibus ad compositionem mundi:

Que enim accipiunt prius et posterius sub contraria sunt ex ordinatis quodam enim ordinata facta esse dicunt Simil autem idem inordinatum esse et ordinatum impossibile sed necesse generationem esse separantem et tempus in descriptionibus autem nihil tempore segregatum est. Quod quidem igitur impossibile ipsum semipri-

ternum esse et factum esse manifestum

Nunc declarat dicens quod quia illa que veniunt ad compositionem mundi sunt contraria et aliiae se habentia sicut post quis primo erant inordinata et post sunt ordinata et impossibile est simul tempore idem esse ordinatum et inordinatum sed opposita et inordinatum tempore precedat inordinatum id impossibile est quod mundus fuerit simul tempore cum suis partibus quare erit vere generans de novo. sed in figuris est oppositum quia simul tempore sunt et simul accedit ordinatio in illis: quemadmodum declarabatur quare et tunc concludit dicens quod impossibile est mundum esse sempiternum et in continuo problemate tamen sive factum. Intelligendum secundum commentatores commento. c. vii. quod non est simile de compositione mundi ex simplicibus et compositione figurarum ex lineis et hoc est triplex distinctionis prima quia figura omnis est in actu nonquam invenientur dominata in aliquo linearum ex quibusque componitur sed genitum ex simplicibus potest esse in actu dato et si dominatio in aliquo simplicibus comprehenditur. Secunda differentia est quia figura non sive ex componentibus ipsum per alterationem figurarum et transmutationem linearum ex quibusque sed genitum ex simplicibus sic. Tertia differentia est quia linea in actu non inveniuntur aliquae bona absque figura cuius sunt lineae. sed elementa bene inveniuntur in actu ante generationem et sic genitum ex simplicibus inveniuntur in tribus dispositionibus contrario modo figuris scilicet quia inveniuntur inveniuntur in actu ante complementationem eius et sic per alterationem componentium ipsum et elementa componentia ipsum antecedunt tempore quare sic erit de mundo et cum non ita sit de figuris simulando non valeret.

Elicet autem constare et dissolvi nihil aliud facere est quam astruere ipsum sempiternum quidem sed transmutantem formam. quemadmodum si quis ex pueru nix factum et ex iuvene puerum quandoque etiam corrumper quandoque esse putet.

Reprobatur opinionem ponentium mundum in finites generari et corrumpi ut fecit empedocles. et tria facit primo hoc secundo reprobat opinionem ponentium mundum generari et corrumptum tantum semel periclo revertitur ad dicendum contra platonem ibi secunda. totaliter autem ibi tertia: sunt autem quidam: Prima in duas quas primo ponunt illas opinionem secundo reprobat ibi: pala est enim: De prima dicit quod ponentes mundum vicium generari et corrumpi nihil aliud ponunt nisi quod mundus maneat substantia licet idem et ab eterno sed continetur.

Primus

generatur et corruptitur alternatum secundum formas accidentales et nouas dispositiones et hoc declarat exemplo sicut si ex puer fiat senex et manus idem in forma substantia postea ex senectate puer de novo.

Palam enim quod et ad inuicem condēnatis elementis non contingens ordo sit et constitutio sed eadem.

Destruit illam opinionem et duo facit secundum et dupliciter destruit ibi secunda: altero quod Pro evidentiā primae partis sciendū quod isti ponebāt mundū generari et corrupti per solam cōgregatiōnē et digregationē ita quod cum elementa conueniebāt in unum chaos in forma mundi tunc erat generatio mundi sed cum siebat segregatio erat corruptio mundi in manentibus tamen elementis sub una continua essentia ideo Ap. arguit sic contra eos. talis cōgregatio et segregatio non est nisi quedam transmutatio accidentalis ergo non propter ipsam habemus ponere mundū generari et corrupti tenet consequētia quia generatio est transmutatio de non esse ad esse substantiale et corruptio econversio antecedēt patet in litera quia congregatio elementorum in unū non est nouus ordo substantialis cum secundū eos elementa sunt eadem in substantia

Altiterque et secundum eos qui dixerūt hunc sermonem qui dispositiōnē utriusque causant contrarium. Itaq; si totum corpus continuū ens quādū quod quidem sic quandoque autem illo modo disponitur et aptatur totius. autem consistentis mundus et celum non utiq; mundus generabitur et corruptetur sed dispositiōnes ipsius

Adducit secundam rationem. Pro qua notandum quod isti poluerunt amicitiam et litem esse causalē congregatiōnē et segregatiōnē et per consequētia generationis et corruptionis mundi. Et contra hoc Aristoteles arguit sic per tales dispositiōnes et amicitia et līte aduenientibus non sit transmutatio in mundo effici aliter immo est manens unus in essentia licet aliter et aliter dispositus ergo propter illud non debet mundū dici generari et corrupti antecedē patet per eos et tener consequētia per prius dicta cum generatio et corruptio sit transmutatio substantia. Intelligendum secundū Averrois commento c. ix. quod secundum hanc opinionem magis habemus dicere quod mundus sit eternus quam quod sit generabilis et corruptibilis et causa est quia si ponatur corpora in mundo eterna in substantia permutableta tamen secundum dispositiōnes accidentales non se

cundum speciem sed secundum numerum ut quod sint aliquando sub una dispositiōne et aliquando sub alia prout modo congregata et modo segregata sed et necesse est quod mundus sit eternus. Nam tunc mundus erit continuus unus numero idem manus secundum formam et substantiam et dispositiōnes accidentales in specie licet varietur secundum eos individualiter tale autem est alterari et non generali aut corrupti substancialiter. Intelligendum secundo quod per dispositiōnē mundi possumus intelligere duplē compositionē. Unam que est compositionē eius. Secundum formam suam totalem. Aliam que est compositionē corporum ex quib; mundus constitutus. Et secunda compositionē est duplex quia quedam est compositionē simplicium in mixto et quedam est compositionē eius ex materia et forma secundum primā compositionē mundus est eternus cum continuo sit idem in substantia et secundum formam sed secundum secundam compositionē non debet dici eternus quia compositionē mixta ex simplicibus non est eterna cum prius ponatur corpora priora mixta videlicet simplicia in que mixta dissoluitur secundum tertiam compositionē mundus etiam est eternus cum corpora simplicia non presupponant corpora priora ex quibus componantur.

Totaliter autem factum corrupti et non reflecti existente quidecum uno impossibile est priusquam enim fieret semper existebat quam ante ipsum consistētia quam non facta non possibile esse dicimus transmutati infinitis autem entibus mundis pertinet magis. Sed tamen et hoc utrum impossibile aut possibile erit manifestum ex posterius.

Nunc Aristoteles reprobat opinionem anteriorē. quod aliorum ponentium mundū generari et corrupti tantum semel dicitur quod mundum esse generatum et totaliter debere corrupti et non regredi potest uno solo existente est impossibile. Unde contra hoc arguit Aristoteles sic. Si illud esset verum aut post factiōnē mundi illud ex quibus factus est possunt aliter se habere. aut non. si non ergo non poterit corrupti quod est contra eos. si sic. ergo poterunt se habere sicut prius se habebant ante factiōnē mundi et per consequētia si mundus corruptus pereatur si lis sic se habentibus iterum poterit generari sicut ante genitū fuit vel oportet ponere mundum non fuisse factum de novo et quantū ad hoc dicit Aristoteles eadem ratio efficiet infinitis mundis si ponatur sic de uno faciendo argumentū cū suis co-

Liber

ponentibus virum tamen hoc sit possibile vel impossibile apparebit posterius. In intelligendis et commentatoris commento. c. x. contra istos sic arguit: si mundus corrumperetur cum omne quod corruptitur corruptatur in suum contrarium: tunc corrumperetur in formam contrariam prius: aut ergo illa corrumperetur aut non si non a pari poteratflare prima: si sic aut in primis formam aut in tertiam quibus prius contrariam: si in prima tunc mundus erit utrum generabilis contra eos si in terciis: sic virtus erit processus in infinitum quod est impossibile.

Sunt enim quidam quibus continere videt et ingenitum aliquid ens corrupti. et genitum incorruptibile perdurare sicut in timeo. Ibi eni ait celum factum esse quidem non solum sed et fore de cetero sempiterno tempore. Ad quos naturaliter quidem de celo solum dictum est universaliter autem de omnibus speculatis erit et de hoc manifestum.

Nunc regredire ad arguendum extra platonem diceamus quidam qui dicunt aliquid ingenitum esse corruptibile: et aliquid genitum esse incorruptibile: sicut plato in timeo ubi dicitur celum tunc mundus esse factum et esse incorruptibilem hoc autem est insufficienter dictum: cum iam probatum sit de celo et non sit factum: sed de alijs partibus mundi quantum ad eius totalitatem videbatur infra et non est factus quo ad totum. In intelligendo commentatore comento. c. xi. plato posuit aliquid et factum et tamen esse incorruptibile: et hoc quod potestius eius ad corruptionem non recipit actus sequentes postquam illud est factum sed actum qui processus eius factio et ex hoc etiam est imaginabile et aliquid sit corruptibile quod tamen fuerit eternum a parte ante: ut sit potestius eius ad corruptionem recipiat actum sequentem potentiam et tempus infinitum sue duratiois et non actu non precedentem ut supra.

Secundum capitulum quartum tractatus primi libri de celo et mundo in quo ponuntur divisiones necessarie ad propositum ostendendum.

Rimini autem dividendus quomodo ingenerabilia et generabilia dicimus et corruptibilia et incorruptibilia:

Dicitur apud in precedenti capitulo reprobaunt opiniones antiquorum de eternitate mundi nunc in hoc et capitulo presentis tractatus ponit quasdam divisiones necessarias ad proposendum et quinq[ue] sa-

cit: sicut quinq[ue] ponit divisiones ibi secunda: eodem autem modo: ibi tercia: et compabile autem: ibi quarta de incompabile: ibi quinta: si itaque hoc sic. Prima in tres primo premunt quoddam dictum. et declarat illud. 3° precepsit de intento: ibi secunda multipliciter enim: ibi tercia: diciunt autem. De prima oicit quod ante perscrutacionem principalem de mundo prius oportet ponere distinctione quo modo dicitur generabile et in generabile corruptibile et in corruptibile.

Multipliciter enim dictis et si nulla differentia ad sermonem: necesse intellectum confuse haberet: si quis diverso multipliciter tanquam indiviso utatur. Immanifestum enim secundum quam naturam ipsi accidit quod dictum est.

Nunc reddit causas dicit: et vale probare quod isti termini generabile et in generabile corruptibile et in corruptibile sunt distinguendi et arguitur sic: illoque terminorum distinctio est necessaria que datur et non facit pro essentia questionis: tamen facit adclarior rem intellectum sed distinctio illoque terminorum est huius ergo rei. Ut uero nota et innotescat arguitur quies cum aliquis vniuersus terminis equivoicis non distinguendo est manifestum fuisse quod significatum illud est equivocatio et capiatur. In intelligendo ex hac littera habetur et equivoicatio in terminis est causa ignorantie et confusionis intellectus et per oppositam distinctionem est causa claritatis et determinationis intellectus.

Dicitur autem ingenitum uno quidecmodo: si sit aliquid nunc prius non ens sine generatione et transmutatione: quemadmodum quidam rati et moueri dicunt. Non etiam n. generari dicunt tactum neque motum.

Nunc precepsit de intento ponendo distinctiones huius termini ingenitum: et tria facit fuisse et tres modos ponit huius termini ingenitum: ibi secunda: non autem: ibi tercia: uno autem. De prima oicit et igitur unum modo captatur pro eo quod habet et post non esse: non tamen habet illud est medietate generatione aliquantum mutatione sic dicitur et motus et tacitum dicitur quedam entia genita: quod ad eos et non concurret generatione neque mutatione: quod ut dicitur. v. phibonius: ad motum non est motus neque mutatione. Intelligendum fuisse Averrois comento. c. xiiij. et illa questionis in non tempore dicuntur ingenita hoc modo: quod habent esse post non esse sine motu et transmutatione cum omnis motus fiat in tempore. Intelligendum

Primus

scđo q̄ iste modus ingenii est improprius & q̄ quādam similitudinem: q̄ omne illud potest dici genitum qđ producitur de nouo de non esse ad esse m̄ taliter productū dicitur ingenitus solum habendo respectum ad esse ipsius productū: vt q̄ habet esse & non per generationem & transmutationē tempore tamē: sed quo ad quid nominis generationis que est productū aliquius de non esse ad esse tale diceatur genitum.

Vno autem si quidem contingens fieri aut non fieri nō est. Similr. n. 7 hoc ingenitum .quod p̄tingit fieri.

Ponit secundū modum ingenii dicēs & secundo modo aliquid dicitur ingenitum q̄ hinc est actu genitum: tamen possibile est ipius generari. In intelligendum fm Auer. q̄ iste secundus modus igit̄ nū est fm quem aliquid dicitur non esse actu existens: possibile est tamen fieri & esse & hoc per transmutationē & generationem precedētēm i tempore esse illius. Et ex hoc apparet differentia inter hunc secundū modum & p̄imum apparet vterius q̄ ingenitum hoc modo non dicitur simpliciter ingenitum seu ingenerabile: sed solum fm quid & pro aliquo tempore & sic idem potest dici igenerabile hoc modo & generabile ut patet. Intelligendum scđo q̄ dicitur contingens fieri hoc dicit ad differentiam illius q̄ cum non est impossibile ē fieri ut simplificerit nō ens: vel fm temistū hoc dicit ad diuīz tertij modo ingeniti q̄ est aliquid non esse actus nec possibile fieri. Et subdit q̄ cum Ap. ecōtingens fieri vult q̄ isto modo aliquid dicitur ingenitum q̄ non est actu genitum fm possibile ē generari & de difficultate. Vno autem si quid omnino impossibile fieri: ut & quandoq̄ sic: quandoq̄ autem non. Impossibile autem dicitur dupliciter. Aut enim simplificerit nō uerē erit dicere: q̄ sicut utiqz: Aut nō facile utiqz cito aut bene.

Ponit tertium modūz ingenii dicēs & tertio modo dicitur aliquid ingenitum: q̄ cuž non sit impossibile est fieri neq̄ quandoq̄ est & quandoq̄ nō est. Et subdit q̄ impossibile capturū dupliciter uno modo simplificat alio modo fm quid. I.e. q̄ difficultate facili est neq̄ cito neq̄ bene. Intelligendum fm Auc. q̄ ingenitum hoc tertio modo dicitur verē: ingenitum. I.e. q̄ nūq̄ sicut ens nec nūq̄ habuit potestātē ad esse. Intelligendum fm temistū q̄ ingenitum dicitur tripliciter: primo de omni eo q̄ non habet causam sue generationis ut dicebatur i p̄imo modo de motu & actu: secundo de omni eo q̄ difficile est generari: tertio de omni eo qđ impossibile omnino est generaari. Sed ut dicit commentator:

ista distinzione ingeniti est diminuta: cō relinq̄ duos modos ingeniti: primus est famosus quo illud dicitur ingenitum qđ est eternum & nūq̄ generatus sed semper fuit & semper erit: secundus modus est quo aliquid dicitur ingenitum q̄ non est genitum sed de facili est generabile ut soz. ideo post subdit commentariorū perfecte distinctionem ingeniti dicēs q̄ ingeniti or dupliciter: primo vere mō: secundo mō non vere ingenitum non vere dicitur de trib⁹: primo de eo q̄ nō habet causas sue generationis ut motas: secundo de eo q̄ de difficultate est generabile: tertio de eo q̄ non est actu genitum sed tamen potest de facili generari & quodlibet isto & modo už in proprio dicitur ingenitum q̄ quodlibet illo sum potest esse genitum & produci de non esse ad esse ut poter inducere. Sed ingenitum vere dicitur ō duobus uno modo de eo q̄ est eternum & semper fuit & erit ut celum alio modo de eo quod nūq̄ fuit & impossibile est generari ut simplificerit non ens. Et sic vere ingenitum aut semper est triangulum aut ē per non est ut triangulum non habere tres: quare sunt quinq̄ modūz ingenitū tres nō veri & duo veri licet Ap. non solum fecerit mentionem de tribus.

Eodem at modo & genitum uno quidem si non ens prius posterius siue genitum siue nō generatum: siue si ne generari quandoq̄ quidem non ens: iterum autem ens.

Nunc Ap. ponit distincionēz huius termini genitum & tria facit fm & tres eius significatiōes ponit ibi secunda: vno autem si possibile ibi tertia: vno autem si nū. De prima dicit q̄ sicut dicitur facit supra de ingenito ita dicendū est de genito q̄ vno modo dicitur genitum de omni eo q̄ caput esse post non esse siue illud habeat esse per generationes verēram siue non: & isto modo facetus & motus dicuntur genita. Intelligendum fm commentatorem cōmento. c. gl̄iū. q̄ generabile non dicitur proprie de aqua re nūl dum est in potētia generari & non dum est inactū: q̄ dum est in actu non potest generari cū sit in completo lui esse. Intelligendum secundo q̄ eandem res potest dici generabilis & ingenerabilis s. fm dixerias intentiones. Unde potest dici q̄ generabilis pro quanto habet esse post nō esse siue illud habet per verā generationem siue nō. Dicitur autem in generabilis q̄ nō habet esse per verā generationes. Unde generabile respiciit ē post non esse i.e. generabile respiciit nō ee solum. Vno autem si possibile siue per uerū determinato possibili: siue per facile:

pōit scđaz significa, būlīni gētū q̄ dicēs alio mō

Liber

aliquid dicitur genitum quia habet esse post nō ēē
sive illud esse acquiratur de facili sive de difficulti.

Intelligendū qz dicit A.z. sive facile sive difficulti
le: qz illud dicitur facile generabile cuius cause sunt
optime dispositae pro eius productione deductis
alijs impedimentis & per oppositū dicitur de diffi-
cili generabile cuius cause sunt impeditae pro eius pro-
ductione vel non bene dispositae. Intelligenduz
secundo quia posset aliquis dicere qz iste secundū
modus geniti est idē cū secundū modo ingeniti vbi
dicebatur qz illud est ingeniti qd nō est geniti: hz ē
contingens fieri. Respondet fm qz dicit cōmē-
tator: qz isti termini geniti ingeniti dicuntur de re-
dem sed diuersimode: vnde ingeniti dicitur de re-
rone cui non esse precedens eius effectus genitum
dicitur de eadem ratione sui esse sequentis eius
non esse.

Uno autem si sit generatio ipsius ex
non ente in'ens sive iam existente p-
fieri autem existente sive etiam non
dum existente sed contingente."

Ponit tertium moduz geniti dicens qz tertio mo-
do dicitur aliquid generabile: qz possibile est ipm
generari per veram generationem & alterationem
temporalem precedentem: t hoc sive talis sit actu i ge-
nerari & fieri: sive sit in pura potentia ad generari.

Intelligēdū fm A.z. qz iste tertius modus gene-
rabilis collocatur sub primo nec distat ab eo ni
si in quantum primus hic restrinquit se p.

Et corruptibile autem & incorrupti-
ble similiter: sive enī prius aliquid
ens posterius autem non ēē. aut nō
esse. Ittingit corruptibile est dicimus
sive corruptum aliquādō & trāsmu-
tatum: sive non: Est autem quando
& quod per corrupti contingens nō
esse corruptibile esse dicimus. Et ad
huc aliter quod facile corrūpitur qd
dicet utiqz aliquis eus charon.

Ponit distinctionē huius termini corruptibile
dicens qz corruptibile dicit tribus modis. Unomō
dicitur de omni eo quod est & potest nō ēē seu cor-
rupci: & hoc aut per veram corruptionem & alter-
ationem temporalem precedentem aut non & hoc
modo motus & tactus sunt corruptibilitas. Secundo
modo illud dicitur corruptibile quod transmutat
de esse ad non esse per veram corruptionem & trans-
mutationem temporalem precedentem: m: & iste secū-
dus modus restrinquit primum. tertius mō illud di-
citur corruptibile qd haber non esse potest esse de
facili. i valde: & isto modo dicimus de faciliputris:

bilia corruptibilis. Intelligendum fm cōmenta-
torem cōmento. c. xv. circa p̄mū modū corrupti-
bilis & corruptibile p̄mū modo apud ipsum dicit
ur quod corrūpitur nō per veram corruptionem
vī mō & ex hoc per locum a maiori dedit A.z. i
telligere illud esse corruptibile qd per veram corru-
ptionem corrūpitur. Namvis illud quod haber non
esse potest esse non per causas vere corrupti-
nas dicitur corruptibile a fortiori etiam illud dicitur cor-
ruptibile quod haber non esse potest esse per casas
vere corruptionis. Intelligenduz secundo qz ter-
tio modo omne illud dicitur corruptibile quod est
corruptibile in potentia sive faciliter sive difficulter
tamē A.z. dicit soluz de corruptibili facile qz raro
corruptibili: dicitur de eo qd de difficulti corrūpitur
Et plerūk assumit mō corruptibilis dicens qz cor-
ruptibile dicitur dupliciter. 1. de corruptibili actu
& de corruptibili i potentia. Corruptibile i actu di-
citur dupliciter. Unomodo de ed qd haber nō esse
potest esse per transmutationem in sua substantia:
sicut fructus dum putrefacti dicitur actu corrumpti.

Secundo modo aliquid dicitur actu corrumpti-
pe transmutationem factam in alio & corruptionē
in propria substantia sicut foama substantialis cor-
rumptur per transmutationem factam compo-
sito aut materia. Sed istud dicitur potentia cor-
ruptibilis quod potest corrumpti & non esse licet nō sit
sub actu corruptionis: sicut fo. aut existens & dicit
ur tam de illo quod est de difficulti corruptione qz
& de facilis.

Et de incorruptibili eadē ratio: aut
enī quod sine corruptione quan-
doqz quidem ens: quandoqz autem
non ens. puta tactu qz sine corrumpti
prius existentes postremo nō sunt.

Ponit significaciones huius termini incorrupti-
bile & quatuor facit sicut quatuor significatiōes po-
nuntur secunda aut ens: quidē ibi tercia maxime p-
pliciblī quartā: dicitur autem incorruptibile. De p-
ma dicit qz p̄mū modo illud dicitur incorrupti-
ble quod capite non esse potest esse sed non per veram
corruptionem & transmutationem precedentem: &
istō modo tactus & motus dicuntur incorruptibi-
lia qz habent non esse potest esse non per veraz cor-
ruptionem. Intelligendum fm cōmentarem
cōment. c. xv. qz fm istum modum incorruptibilis
item potest dici corruptibile & icorruptibile: corru-
ptibile in quantum capite non esse potest esse: sed icor-
ruptibile in quantum capite non esse potest esse sed
non per veram corruptionem & transmutationem
factam in tempore vī est de motu & actu seu senti-
tione activa que vt dicit cōmentator sit in instanti ei-
desinit in e.

Aut ens quidem possibile non for-

Primus

aut non futurum aliquando nūc aut ē ens. Tu enim es et tactus nunc: sed tamen corruptibilis. quia est ali quando non uerum te dicere. qz es neqz hoc tangi.

Ponit secundum modum incorruptibilis dicens qz secundo modo illud dicitur incorruptibile quod impossibile est corrupti cu exsistit sic grata excep fortes dū est impossibile ē p tūc ipm corrupti dum ē licet tamē absolute ipse sit corruptibilis qz aliquā do erit venu dicere qz ipse nō est et similiter ē de mo tu et tactu.

maxime autem proprie ens quidem impossibile ēt corrupti sic: et ut nunc ens postremo non sit aut contingat ion esse. Et si nondum corruptum contingens autes postremo nō esse.

Ponit tertius modū incorruptibile dicens qz p ale illud dicitur incorruptibile qd impossibile est aliquom̄ corruptibile qz sit nō ens postquam est ens et non dum corruptum possit corrupti et non esse. Dicitur autem incorruptibile et qd non facile corruptitur.

Ponit quartū modū et dicit qz quarto mō dici tur incorruptibile qd est difficulter corruptibile.

Si itaqz hec sic habent consideran dum quomodo dicimus possibile et impossibile proprissime enim dictuz incorruptibile eo qz nō possit corrupti neqz aliquando quidem esse; ali quando autem non. Dicitur autem et ingenitum quod impossibile: et qd non potens fieri sic: ut et prius qui dem non sit posterius autem sit: pūta diametrum simetrum.

Nunc ponit distinctiones horum terminorum pos sibile et impossibile et duo facit primo hō. secundo po ne distinctiones et terminaciones naturalium potentiarum et potentiarum p̄ eos importanter ibi si itaqz aliquid. De prima dicit qz ita se habeat illi termini corruptibile et incorruptibile et consideraduz est quomodo se habent isti termini possibile et impossibile: r̄nō sicut incorruptibile proprissime dictum ē qd nullum pōt corrupti nec aliquādo esse et ali quando non esse: et similiter ingenitum qd nullum mō pōt fieri nec generari ut sit prius nō ens et posteri ens: sic illō proprie dicitur impossibile qd nullum mō

pōt esse sicut dyametrū esse symetrū: et possibile p̄ oppositum dicit illud qd pōt esse. Intelligendū qz istos terminos possibile impossibile nō accipit Az. vi faciunt propositiones modales sed vt di cunctāles potentias vel impotentias de secunda specie q̄litas: vt per possibile intelligam natura lem potentiam et p̄ impossibile nalem impotentiaz.

Si itaqz aliquid potest moueri stadia centum aut leuare pondus sem per ad plurimū dīcū: puta talēta leuare centū aut stadia ire centum.

Difinit naturales potentias et ipotētias: et duo facit primo hoc secundo remouet dubiū ibi: nihil at nos. Prima in duas: qz primo difinit naturalem potentiam: et naturalē importentiam ibi: et vniqz p̄ma in duas qz p̄ma facit qd dictū est: et remouet aliud dubiū ibi quāuis partes. De prima dicit qz potentia aliquā diffinatur et terminatur per ma gnum in qd illa potentia: verbi gratia volum diffinire et minare potentiam per attū sōz assūm' mar' pondus qd sōz: pōt portare et puta si centū talents pōt portare vel leuare dictū et potentia ei diffinatur et terminatur per centū talents et non per duos et similiter si pōt moueri per centū stadia de terminatur potentia ambulativa eius per centū stadia. et cor per quinquaginta.

Quāuis et partes pōtque intus. si quidem et superabundantiaz. ut no minetur ad finem et excellentie uirtute. Necesse quidem igitur potens secundum excellentiam tanta et que i fra posset puta si talents centum tolere et duo. et si stadia centum. et duo posse ire. uirtus autem excellentie.

Nunc remouet dubiū et posset aliquā dicere viderur qz potentia non terminatur illo modo qz potentia sic terminari est ipsam in aliquod posse et non in aliquod maius modo certum est qz potentia que potest in aliquod maius potest i quodlibet in nū illo maiori qz concretur sub eo: et sic ita terminabitur ad minus sicut ad maius: hoc Az. remouet dicens qz licet quilibet talis potentia sic possit in minus eo ad qd terminatur ramen rationabilis debet diffiniri et terminari per maximum in quod potest et causa est qz rectā est entia et potentia terminari et diffiniri per terminum ultimum superbabundans sui motus. et ceterient sue virtutis: vnde si aliquā pōt portare centum talents: etiāz potest portare duo: et si aliqz pōt ambulare per centū stadia potest ambulare per quinquaginta quia cuz virtutel pōt i aliqd habet excellentiā supra qdlibz

Primus

minus: tamen non debet diffiniri p' min' propter causam assignatam sed per maximū tamq' exītes s. nem optimum fin superabundantia & excellētiam sue virtutis. Intelligendū fin Aue. cōmēto. c. xvii. q' manifestū ēp se q' si aliq' potētia pōt aliquē actū qd' etiā pōt illud qd' est min' eo. In telligendū 2. q' cū manifestū sit q' p'sone rerū terminatū nisi p' eaz fines vltios: ro p' eaz vltios si nō distingūt potētiae rerū habentū vltimas potētias: verbi gratiā p' potētia for. pōt portare pondus ut cenuit: 7 platonis solū: ut quinqūaginta p' hec distinguunt: & nō per posse portare pondus ut duo cū in illo ambe conueniūt.

Et utiq' siquid impossibile tātum se cundum excellentiam dicentibus et plura impossibile putā nō potens mille ire stadia: manifestū qz & mule & unum.

Nunc diffinit p' potentia dicens q' ipotētia terminiū p' nūmī in qd' potentia illa nō pōt: ic q' in illud nō pōt nec in maius sed in minus: si potentia sortis ambulatoria nō pōt ire p' mille stadia nec poterit ire p' mille & vnu: l3 possit ire per. 999. Intelligendū fin Auer. q' defectus potētiae terminat in non posse alcius rei respectu cuius dicitur potētia: & sic terminat p' minimū vi i qd' nō pōt & cā est q: si aliquā potētia nō pōt in minus nō pōt in maius id terminat ad illud minus intelligendū secūdo q' econtrario est determinatione potētiae in posse & terminatio eius in nō posse: & ratio est qz potētia quantū ad posse terminat p' ultimū finē sui acē in que pōt: l3 in potētia terminat p' nō posse primum in minimū: i. in illud qd' iter oīa in que nō pōt est minus.

Nihil autem nos turbet. Decrementum enim secundum excellentie terminū dictum q' proprie possibile. Fortis tamē instabit quis utiq' quasi non necesse quod dictum est: uidens enim stadium non utiq' que intus videbit magnitudines. sed cōtrarium magis potens uidere punctum aut audire parum sōum. & mālorum habebit sensum sed nihil differt ad rationem. Determinetur. n. autem in virtute. ant in re excellētia. Quod enim dicitur manifestū uisus quidem enim qui minoris ex

Cidit autem que malorū:

Tūc remouet dubitū & duo facit. primo mouet secūdo remouet ibi. Symbil dicitur de pāma oīc q' nihil vos turbet instantia q' statū dicit qm' pōnamus potētia proprie dicta terminari ad termīnū finē seu excedentie: ve dicitur et & tāc mouet instantia q: diceret aliquis videt q' potētia nō terminatur maximo & si q' sūmō potētia vltimū sortis: certū est q' nō terminat illo mō q: si pōt: aliq' qd' magnū videre etiā mārū pōt videre: et mō qd' liber minus pōt videre & p' p' illa potētia nō terminat maximo in q' sic idē p' de potētia audītū qz si aliquis pōt: andīre magnū sonū etiā malorū potētia audire: & nō quālibet minorē qd' rē. Sed nō bil' dicitur. Remouet instantia: tā dicens q' hoc non facit diversitatem in dictis lūpīa. Tā sine excellētia potētiae determinat in virtute aut in re est manifestū qd' qd' quāadmodū declarabit. Uī in potētia vltimū ille uisus q' videtur minus excede: & i potētiae poterat illa que potest per malorū distanciam alijs partibus rē. Intelligendū & cōmēto: cōmento. c. xix. mouet istā dubitationē virtutis potētiae terminatur per maximū & arguit q' nō de potētiae passiūs p' solutione dubitationis potētia distinctiones: Prima distinctione potētiae est duplē actua & passiva. Potētia actua terminatur per maximū in qd' pōt: qz si pōt in aliqd' pōt i min' & non in max'. Potētia passiva terminat p' minimū a quo pōt pati: qz si pōt pati ab aliquo pōt pati a maiorū & non a minorū. Et subdit q' quanto aliq' potētia passiva ē fortior i patiente tanto pati & minorū obiecto: ideo illi sensus sūt fortiores q' cāprehendunt minima sensibilita per maximū spaciū per qd' possunt cōprehēdi rē. Secunda distincō per quā solūtū dubitando ē q' virtutes & potētiae naturales possunt duplēciter considerari. Uno mō in se absolute & virtutes: alio mō respectu rerum respectu quarū dicuntur potētiae vi potētiae potētiae respectu ponderis & vltimū respectu obiecti vltimū: & considerando virtutes secūdo mō, comparative possunt duplēciter coparari ad ea respectu quarū dicuntur potētiae. Uno modo finē excellētiam sic q' semper virtus excedat illud respectu cuius dicitur potētia. Alio mō possunt comparari sine excedentia sive non. Ad propostū sive virtutes considerentur primo mō absolute ex i se: aut virtutē mō respectu. s. excedentia sive nō ipse diversificantur & diuersimōde terminantur: & non solum p' maximum: qz finē hoc aliquę sunt actua & aliq' passiva. Ideo ve sic ut dixit cōmentator: non eodem modo terminantur: sed si considerentur respectu primo modo & finē q' excellētiae illa respectu quarū dicuntur potētiae si semper terminantur ad maximū: qz ut si sunt solum actua: & hanc distinctionem innuit Auz. In literā cū dixit determinat enim aut in virtute aut in re excellētia: sed circa dicta

Primus

Az. et cōmentatoris i[n]urgit dubius; q[ui] r[es] p[ot]est
na actia et maxime portans de qua loquuntur
terminatur p[er] minimum; q[uod] nō cū pondus equale poterit
sit minimum in q[uod] nō pot[er]it similiter poterit via terminatur
p[er] maximum a quo non pot[er]it pati et nō p[er] mi-
nimum a quo pot[er]it via cōmentator. Quidā dicit
q[ui]ales poterit terminat ad maximum vel minimum
sunt numeros integros; et nō absolute et cū fractiō-
bus. Aliq[ue] dicit q[ui] poterit actia terminat ad maxi-
mum infra q[uod] pot[er]it hoc est minimum in quod nō pot[er]it
et similiter poterit via terminatur ad minimum
supra q[uod] a quolibet existet pot[er]it pati et hoc est maxi-
mum a quo nō pot[er]it pati. Dicit tamen pot[er]it exemplorum
nō requiritur verificatio; et q[ui] aliqua potentia acti-
na terminatur ad aliquid inclusum et aliqua excludit
sunt prima dicitur Az. potentia cu[m] possit illud ad q[uod]
terminatur et q[ui]llet talē voluit emiri ad maximum i[n]
q[uod] sic h[ab]et dixit i[n] potentia cu[m] nō possit illud ad
q[ui]terminatur et talē voluit terminari ad minimum
in q[uod] nō similiter de potentia passiva suo modo
datur. s. q[uod] terminat inclusum dicitur potentia
et terminat ad maximum q[uod] secundum aut terminant et
exclusum dicitur impotentia et terminat ad maxi-
mum quod non.

Tertius capitulū quarti tractatus primi libri de
celo et mundo in quo ostenditur mundum esse in-
finitum duratione.

Eterminatis autem his iden- tum quidē dcinceps.

Istud est tertius capitulū huius tractatus
in d[icitu]r. postq[ue] in precedenti capitulo posuit distin-
ctio[n]es necessarias exequitur de principali intento
et duo facit primo premittit suppositiones et probat
inten[tu]m ibi si itaq[ue] prima in primo premittit inten[tu]m.
et ponit suppositiones ibi si itaq[ue] sunt. De prima
dicit q[ui] determinatis q[ui] dicta sunt videndum est de in-
cep[er]t quid dicendum sit de principali intento.
Si itaq[ue] sunt quidem possibilia et cē
et non necesse tempore aliquod deter-
minata determinatum esse plurimum
et eius q[uod] esset eius quod non.

Ponit quinq[ue] suppositiones ibi secunda: princi-
pium aut ibi tertia nō aut idē ibi quarta nō itaq[ue]
idē ibi quinta: hoc quidem igitur: prima in trece: q[ui]
primo premittit suppositiones secundo declarat se:
tertio probat ibi secunda dico aut ibi tertia si eniz
De prima dicit q[ui] si aliqua res pot[er]it esse et nō esse tā
potentia ad esse et potentia ad non esse est terminata
et limitata certo tempore per q[uod] habet potentiam ad
esse et certo tempore per q[uod] h[ab]et potentiam ad nō esse.

Dico autem non possibile rem esse

et ens possibile non esse secundum quā
cunq[ue] predicationem: puta hominē
aut album: aut tricubitum: aut aliud
q[uod] cunq[ue] talium.

Nunc Az declarat se et dicit q[ui] in proposito nō
sola de esse et nō esse rerū de predicatione substantie
ne sed etiam rerū actionū predicatorum habet ve-
rum q[uod] dicitur. s. q[ui] potentia eorum ad esse et non
esse est limitata: inducit exemplum de homine al-
bo tricubito: et sic de alijs.

Si enim non erit quantum aliquid
sed semper plus proposito: et non est
cuius minus: in infinito erit tempo
re idem possibile esse et non esse alio
infinito: sed hoc impossibile:

N[on] ne probat propositum et arguit sic si nō cuius
libet rei generabilis et corruptibilis potentia est ter-
minata certo tempore ad esse et certo tempore ad non esse seq-
retur q[ui] idem haberet esse et nō esse: aut in eodem
tempore infinito aut in duabus temporeibus infinitis: cō-
sequens est impossibile quo ad vitram partem et pri-
mo quo ad primā q[ui] implicat contradictionē q[ui] idē
similiter sit et nō sit: etia q[uod] ad secundā: q[ui] si darentur
duo tempora infinita darentur duo primi motū cu[m]
tempus sit passio eius et per h[ab]itū daretur duo pri-
ma mobilia: et cōsequens duo primi motores: q[uod]
est impossibile et probatur cōsequens: q[ui] si poten-
tia ad esse nō terminabitur tempore infinito cu[m] tempore
sunt nō esse et alio: si eadem sequitur primū inci-
pientē: si alio s. quiescit sicut et p[ro]p[ri]etate. Intelligendū
est q[ui] potentia rei naturalis ad esse terminatur ma-
ximum tempore quo illa res pot[er]it perdurare in esse sicut ē
tempus centum annos vel centum annorum et viginti i[n]
hoc: sed potentia ad nō esse terminatur primo tem-
pore quo illa res pot[er]it cozipi et est illud tempus in q[uod]
res non est post suum esse: et si potentia ad nō esse
terminatur ad minimum tempus in quo illa res non
potest esse: q[ui] in potentia et diceatur supra termina-
tur minimum q[uod] nō. Sed dubitatur q[ui] nō v[er]o
datur q[ui] s[ecundu]m maximum tempus p[er] q[uod] homo
pot[er]it perdurare: sed minimum p[er] q[uod] non. nam capio
hominē temperatissimo q[ui] talis o[ste]beat per o[ste]
eius etates decurrere signetur temp[us] quod erit a

Liber

principio sui et vice ad primum istans sui non est: et arguit
hic per hoc quod non potest hoc durare neque per aliquid maius: sed per
quodlibet minus vel illius eadem: quod hoc est minimum, tamen
minus per quod hoc non potest durare: non tenet ab ex-
ponentibus ad expositionem: et annos per hoc quare non est.

Hinc responderi potest ut lupa dicitur potest dicere.

Principium autem sit huic: Impossibile
et falsum non idem signantur. Est autem
impossibile et possibile: et falsum et ue-
rum hoc quidem ex suppositione. Si
autem ait ut puta trigonum impossibi-
le duos trigones rectos habere: si
hoc. Et dyameter commensurabilis: si
hoc. Sunt autem simpliciter et possi-
bilia: et impossibilia: et falsa et vera.

Ponit secundum suppositionem dicens quod simul pro
principio quod falsum et impossibile non significat: idem
et per declarationem subdit quod invenitur ista quoque
possibile impossibile vero et falsum: et quodlibet ex eis
dicitur dupliciter. I. Simpliciter et binum quidem. Primo
modo impossibile est unum esse aliud ut et possibile
sit impossibile: et verum sit falso: et secundo modo unus
potest esse aliud. Unde si invenitur triangulus habet
tres angulos euobus rectis: tamen hoc est
falsum ex suppositione ut si ponere quod triangulus
sit quadrangulus: quod tunc habetur quartuus: rectos
similiter quod dyameter quadratus sit commensurabilis
tunc rem est impossibile tamen hoc est possibile
ex suppositione ut supposito quod quadratus dyame-
ter sit quadruplus ad quadratum corripiatur ex
geometria.

Primum autem idem est falsum aliquid
esse simpliciter et impossibile similiter
Tamen non statim dicere stare: fal-
sum quidem non impossibile est. Si
mul autem stare et sedere et dyametrum
commensurabile esse non solum fal-
sum. sed et impossibile.

Ponit tertiam suppositionem dicens quod non est idem
falsum simpliciter et impossibile simpliciter: quod ali-
quid est falsum simpliciter quod non est impossibile sim-
pliciter: sicut testare dum currit: et cetera sunt
cetera dum currit: aliquod est tamen falsum simplici-
ter quod est impossibile simpliciter: ut aliquando
stare et sedere: et dyametrum esse commensurabilem co-
rre: et hoc sequitur ut dicit commentator: et falsum
est superius ad impossibile: quod omne impossibile est
falsum: sed non contrariatur.

Non itaque idem est supponi falsum

et impossibile. Accidit autem impossibile
ex impossibili.

Ponit quartam suppositionem: et dicit quod non est
idem supponere falsum et supponere impossibile: et ra-
tio est: quod semper ex impossibili est sequitur impossibile
sed non semper ex falso sequitur impossibile.

Dic quidem igitur sedere et stare si
mul habet virtutem: quod quandoque ha-
bet illam et alteram: sed non ut simile
sedat et stet: sed in alio tempore.

Ponit quintam suppositionem: et dicit quod dato et
aliquid habet potentiam simul ad opposita: verbis
graues ad currere et sedere: tamen est impossibile et
sic simul sub acribus oppositis.

Si itaque aliquod in finito tempore plu-
rium habet virtutem non est in alio
tempore sed hoc simul. Quia propter
si quidem in infinito tempore ens corrupti-
bile est. Virtutem habebit utique ei-
quod est non esse. Si itaque in infinito
tempore est sic existens et potest non
esse simul igitur erit et non erit secun-
dum actum. Falsum quidem igitur
accidet utique: quod falsum positum est.
Sed si non impossibile est at non utique
et impossibile esset quod accidit. Omne
igitur semper ens singulariter incor-
ruptibile.

Nunc exequitur propositum et quartuor facit his
quod dupliciter illud declaratur: ibi secunda: quoniam an
te negatio: ibi tercia: aut siquidem ibi quarta: et non
necessaria. De prima vult probari quod nullum semper
tempore ut ponitur esse mundus sit generabile aut
corruptibile: et duo facit: quod primo probat quod nullum
semper tempore est corruptibile secundum probat quod
nullum semper tempore est generabile ibi: similiter autem
de prima arguit sic: si aliquod semper tempore esset cor-
ruptibile sequerentur et aliquid posset simul esse et non
esse secundum actum: colliguntur implicatio contradictiones: et
non teneri: quod ex eo et aliquid est semper tempore illud
habere potentiam ad esse tempore infinito: si autem istud
est corruptibile tunc habere et potentiam ad non esse
vel ergo tempore finito vel infinito: si primo modo ponatur
ergo talis potentia in esse et tunc sequitur quod illud
et quo tempore non erit et ex illa parte ex quo est
tempore semper erit: ergo in omni tempore erit et
aliquo tempore non erit quod implicatur: si secundo modo tunc
ponatur et prius illa potentia inesse et non sequitur
8

Primus

Fnon erit tempore infinito: et ex alio tempore ex quod est semper eternum erit toto tempore infinito: ergo simul erit toto tempore infinito et non erit quod est impossibile: ergo bene sequitur quod est semper et corruptibile est possibile.

Similiter autem et in genitum. Si. n. genitum tempore erit possibile quodammodo non esse corruptibile quidem enim est: prius quidem ens: nunc autem non ens aut contingens quandoque posterius non esse: genitum autem ens quod contingit prius non esse: sed non est in quo tempore possibile quod semper ens. ut non sit neque in finito tempore neque finito. Etenim si finito tempore potest esse. siquidem et infinito:

Proposito secundum partem conclusionis quod nullum est semper et generabile et duo facit. primo hoc secundum concludit quedam ex dictis ibi: non igit contingit. De prima arguit sic si semper est generabile potuisse aliquando non esse teneri nisi quod est genitum potuit aliquando non esse ante suu esse sicut de corruptibile poterit aliquando non esse post suu esse. non est falsum quod si semper ens potuit non esse aut tpe finito si tempore finito: ergo tpe finito non potuit quod ex quo tpe finito potuit non esse et potentia ista debuit fuisse ad actum deducta sequitur quod tpe finito fuit: et ex quo est semper eternum toto tpe finito fuit seu habuit esse ergo toto tpe fuit et aliquo tpe non fuit quod est impossibile si tempore infinito dic sequitur quod toto tpe infinito illud semper eternum fuisse et non fuisse: ex quo ei potentia ad non esse fuit ad actum deducta ut supponitur non est impossibile.

Non igitur contingit idem et unum semper et possit esse et non esse. sed et neque negationes puta dico non semper esse. Impossibile igitur et semper quidem aliquid esse corruptibile autem esse. Similiter autem neque genitum. Duobus enim terminis si impossibile posterius sine primo existere. si illud impossibile existere. et quod posterius. Itaque si semper ens non contingit quandoque non esse impossibile et genitum esse.

Nunc Ap. concludit ex dictis et dicit quod impossibly est unum et idem semper et tempore non esse sequitur a fortiori quod impossible est idem semper esse et non semper esse: et causa quod plus opponit semper esse et non semper esse: cum opponit inter contradictionem: non aut semper esse et semper non esse: uno opponitur per arationem. Concludit vterius principale conclusionem dicens quod est impossible semper ens esse corruptibile aut generabile: hanc conclusionem per alias rationes probat aratione: ut non sit negare a semper eternum cum sibi opponatur contradictionem quod semper eternum est semper ens: ergo generabile et corruptibile negari a semper eterno: probat coram quandoque sive duo termini quorum unum est superior et inferior: sed iste terminus non semper est superior ad illos generabile et corruptibile: non semper est removetur a semper eterno: ergo etiam generabile et corruptibile ab eodem removentur. Intelligendum finis Auctio. coamento. c. xxx. quod Ap. in summa ratiōne excludere quod si mundus est semper eternus: ipse est ingenerabilis et incorruptibilis. Et intendit talē ratione mundus est semper eternus: ergo non est generabilis vel corruptibilis: teneat quod si est generabilis vel corruptibilis sequitur quod aliud semper eternum est et generabile vel corruptibile non est impossibile ut proprie dicit ergo et annos. Et ex hoc inferit quod non est semper eternum caret potentia ad corruptionem. Inferit vterius quod impossibile est genitum et eternum per platonem: et casum quod cum aliqd fuit aliqd actu non ens: aut ante eius generationem operari quod aliqd sit potentia non ens: et hoc est quod cum aliqd actu non ens ergo est corruptibile cum potentia ista non efficerit ad actu deducit: et prima pars antea proprie: quod actus non est nisi respectu potentie: et si aliqd ante eius generationem fuit actu non ens continet potest quod postea sit potentia non ens dum est actu ens. Ex his postea excludit quod omnis generabile est corruptibile et contraferit: et conuenit in aliquo non esse. Intelligendum est quod generabile et corruptibile dicuntur duplicitate vel actus et potentia generabile et corruptibile actus est corruptibile genitum aut corruptum: sed generabile aut corruptibile potentia est quod potest generari aut corrupti: et licet antea generatur est generabilis dum est ante eum corruptum est corruptibilis.

Quoniam autem negatio cuiusque qui quidem quod est semper possibile est non semper possibile est: semper autem possibile non esse contrarium. Eius negatio non semper possibile non est.

Adducit secundum partem probandū quod nullum est semper et generabile aut corruptibile: et duo facit. Primo proprimitit quedam necessaria: secundo probat ibi: neque itaque semper. Prima in duas sive duo necessaria proprimitit ibi secunda: necesse negationes. De prima proprimitit quod negatio seu contradictionum huius est possibile.

Liber

esse ē nō sp possibile ē: & ḥdicatoriū huius sp possibile nō ē q̄ est illius ḥrium est: nō semper possibile nō esse sp preponendo negationē.

Necessit̄ negationes ambarum eidē existere & esse medium semper entis & semper non entis: qđ possibile esse & non esse.

Premittit̄ s̄cōm & duo facit. primo hoc secundo probat vbi: vtriusq; n. De prima p̄mitit̄ q̄ ḥdicit̄rie h̄rū p̄positionū v̄z aliquid sp esse & aliqd sp n̄ esse verificatur de codē q̄ de eo qđ ē aliquā possiblē honestē ē & aliquā possibile nonē.

Utriusq; n̄ negatio quandoq; existerit si non semper sit. Quare & non semper non ens erit quandoq; & nō erit: & non semper possibile esse sim̄ sed quandoq; ens quare & non esse. Idem igitur erit possibile esse & non & hoc est amboꝝ medium.

Declarat sc̄dam suppositionē & duo facit sic ou p̄ciper declarat ibi sc̄da: rō at. de primo itēdīr. istā rōezi illud qđ possibile est aliquā ē & aliquā nō ē nō ē: so ens nec sp nō enē ergo suppositio vera: ens p̄z q̄ oētale b̄ aliquā ens & aliquā nō ens: & p̄sneec sp ens nec sp̄p nō ens: & tenet ḥna q̄ illa s̄t vtriusq; negationes & mediuꝝ amboꝝ p̄ abnegationē.

Intelligendū fīt Auer. cōmēto. c. xxiij. q̄ semp̄ ens & nō sp̄ ens s̄t ḥdicatoria q̄: quandoq; vnū est verū reliquā est falsū & recōtra: & hec est nā ḥdicatorioꝝ: sed sp̄ ens & sp̄ nō ens s̄t ḥria: q̄ iter ea daf̄ mediū. s. nec sp̄ ens nec sp̄ nō ens: vt est p̄ generabili & corrupibile & ē mediū p̄ abnegationē vtriusq; ḥrioꝝ: q̄ q̄d aliquā est & aliquā nō nec sp̄ est nec sp̄ nō est: mō inter ḥria bñ datur mediū bñ nō inter cōtra h̄ctoria: cū ḥdicio sit oppositio bñ nō est me diam fī se. primo posteriorꝝ.

Altio autem uniuersalis hec.

Sint. n. a. r: b. nllī eidē pos sibilit̄ existerere. omni autem. a. aut. g. r. b. aut. d. , necessit̄ itaq; cui neq; a. existente neq; b. omni existerere. g. d: Sit itaq; e. intermedium eoꝝ q̄. a. b. Contrarioꝝ enū q̄ nent̄ medium: Huic itaq; necessit̄ ambo existerere et. g. r. d. omni enū. g. aut. a. quare et ei quod est. e. Quoniam igitur. a. im possibile. g. existet. Eadē at rō & in. d.

Declarat sc̄dam suppositionē p̄ sc̄da rōes p̄mitit̄ quedā primo p̄mitit̄ vnū qđ appellas rōes vlem q̄ p̄t culibet rei cōpētere. l. g. a. r. b. nullā eidē possibile sit in extēre: r. p. a. intendit̄ sp̄ ens & per. b. sp̄ nō ens: p̄mitit̄ secūdo & cūcūgo infit. a. aut. g. b. aut. d. intelligendo p. g. ḥdicatoriū. a. l. nō semper ens & p. d. ḥdicatoriū. b. l. nō sp̄ ens p̄z q̄ si vnū ḥdicatoriū nō iest reliquā d̄z iest. Tercio premittit̄ q̄ cūcūgo nō incipit̄. a. aut. b. de ea veri ficant. g. r. d. p̄z ex dictis: q̄: cui vnū ḥdicatoriū non existit̄ reliquā d̄z inextē quarto premittit̄ q̄ mediū inter illa ḥdicatoria. l. sp̄ ens & sp̄ nō ens. l. t. e. qđ est nec sp̄ ens nec semper non ens. Premittit̄ quin to & tali medio cui neutrū contrariop̄ iest neccesse sit contradic̄t̄oꝝ illoꝝ p̄trarioꝝ inextē. l. g. d. q̄ sunt aliquando ens & aliquando non ens. Quibus premittit̄ tūc formar rationē sic omni enti aut inextē. a. aut. g. aut. b. aut. d. sed alicui enti puta. e. qđ est me diuꝝ inter sp̄ ens & semper nō ens. hō inext. a. nec. b. ergo c̄ iest. g. & similiter. d. que sunt aliquā ens & aliquando non ens: p̄nā nota & totū antecēdēs patet ex suppositis.

Necq; itaq; semper existens genitū neq; corruptibile neq; semper non ens. Palaz autē q̄ & si genitū aut corruptibile non s̄p̄ternū. Similē enū erit possibile semper esse & possibile non semper esse. Hoc autē qđ impossibile ostēsum est prius.

format sc̄dam rōem p̄ncipalem: & duo facit p̄. p̄bat q̄ neḡ generabile neḡ corruptibile est semper. r. p̄bat q̄ ingenerabile & incorruptibile ē semper. nū: ibi igitur si. De prima arguit sic si genitū & corruptibile effēt̄ s̄p̄ternū seq̄et̄ q̄ de vno & de code possit̄ verificari contradic̄t̄oꝝ. l. sp̄ ens & non semper ens: p̄nā est impossibile: & tenet p̄nā q̄ ex quo aliqd̄ est genitū & corruptibile. put̄ aliquā nō esse: & ex alia parte si est s̄p̄ternū est s̄p̄er ens ergo idē erit sp̄ ens: & nō sp̄ ens quare contradictionē de code verificabuntur.

Igitur si & ingenitū est: ens autem hoc necesse s̄p̄ternū esse. Similiter autē & si incorruptibile. ens āt Dico autem ingenitū & incorruptibile que proprie dicuntur. Ingenitū quidē quod est nūc & prius non uex̄ erat dicere nō esse. Incorruptibile autem qđ nunc ens: posterius nō uex̄ erit dicere non esse.

Probat q̄ lugentū & incorruptibile est s̄p̄ternū

Primus

argendo sic sempiternū non verisical nec attribui
tur genitū neq; corruptibile ergo attribuitur īgeni
to et corruptibile tener pñia q; oē ens aut est geni
tū et corruptibile aut īgenitū et corruptibile cū con
tradicat: et aus pñ ex pñdēnib;: et nūc subdit qd
ācligatur p īgenitū pñprie et corruptibile. Unde
illud pñprie est īgenitū qd nūc est ens et nūc fuit n
ens. Et illud proprie est incorruptibile qd nūc ē ens
et nunquā erit nō ens.

Et si quidem hoc adiulcem conse
quunt et quod quidem īgenitū in
corruptibile: et quod incorruptibile
īgenitū necesse et sc̄piternū utiq;
p̄sequi: et siue aliquid īgenitū sem
piternū siue incorruptibile sempiternū.

Adu it tertio rōdē principia: et duo facit. p̄
hoc. probat quodā luppōlūm in rōdē ibi: palam
aut. de prima dicit q; si īgenitū et incorruptibile se
adūnē cōsequitur ita q; oē īgenitū est incor
ruptibile: et oē corruptibile est īgenitū: necesse est
sempiternū p̄sequi ad vñq; et vñ q; oē īgenitū est
sempiternū et contra: et oē corruptibile est sempit
ernū et contra: et per cōsequens nullū sc̄piternū
est generabile aut corruptibile.

Palam autem et ex determinatione
ipsoz: et enim uecessē: si corruptibile
genitū aut: in īgenitū: aut geni
tū. Si enim īgenitū et incorru
ptibile supponit et si genitū au
tem corruptibile necesse aut enim
corruptibile aut incorruptibile s; si
incorruptibile īgenitū supponit

Probat qd supponerat: et primo ipsoz q;
īgenitū et corruptibile p̄uerant. p̄bat q; īgenitū
et incorruptibile p̄uerant. p̄bat illud luppōlū
ex dicens: ibi si aut nō. De prima dicit q; illud qd i
tendimus erit manifestū ex habitudine horūz ter
minorū adiūcē genitū corruptibile nē. Unde si ali
q; id est corruptibile ne esse est q; sit genitū: q; aut
est genitū aut genitū cū necesse sit de quolibet al
terū illoz predicatori: si dicitur īgenitū: q; est i cor
ruptibile: cū īgenitū et corruptibile p̄uerantur
et hic supponitur: et per pñs nō est corruptibile cu
ius oppōlū alsumebat. Aut idē est corruptibile et
incorruptibile qd est ipsoz: si dicitur q; est geni
tū habet n entū. Similiter si aliquid est genitū: ne
esse q; est corruptibile: q; aut est corruptibile aut
corruptibile: si incorruptibile ergo īgenitū et p con
sequens nō est genitū v. dicibat: vel idē esset genitū

et īgenitū qd est impossibile: si corruptibile habetur
ppōlū: et sic fū: posito q; īgenitū et corruptibile cō
cōuerantur habetur q; genitū et corruptibile puer
tant. Intelligendū fm̄: cōmentatorē cōmento. c.
xxviii. declarat ec̄ in analēticis q; quādo duo ge
nera ex oppōlō diuiduntur: et vñ diuidentū vñ
genera p̄uerit cū uno diuidentū aliorū gene
ris reliqui diuidentū cōuerantur cū reliqui diui
dentū: id cū generabile et īgenerabile et oē pōlō
diuidant idē genus: similiter corruptibile et cor
ruptibile cōuerit cū i venerabilis: re hīc supponit et
p̄babitur sequit q; corruptibile cōuerit cū gen
erabilis si aut. non.

Si autem non cōsequuntur ad inui
cē incorruptibile et īgenitū nō ne
cessē neq; īgenitū neq; incorrupti
bile sempiternū esse.

Ostendit q; īgenitū et corruptibile cōuerantur
dices q; si īgenitū et corruptibile cōsequitūr
adūnē tūc nō est necesse sempiternū ē īgenitū
et corruptibile et p̄seq; ad ea vi manifestū est c. uas
tamē oppōlō p̄bau est supra.

Quod autem necesse cōsequi ex his
manifestū īgenitū: et corruptibi
le p̄sequit adiūcē.

Probat p̄ opōlū p̄ qñia i dēm et duo facit. pri
mo adūnē i dēm. et probat ans ibi: palam aut. de p̄
ma arguit sic: generabile et corruptibile p̄sequitūr
adūnē: et īgenerabile et incorruptibile et sc̄piternū
nū se cōsequit adūnē: et p̄ pñs nullū sc̄piternū
est generabile aut corruptibile: pñ pñia et vñs stat̄
declarabitur.

Palam at et hoc ex prioribus sc̄per
n. entis et semper non entis est in er
medium cui neutrum cōsequit. Hoc
autem est genitū et corruptibile:
possibile. n. et ec̄ et non esse determi
nato tempore utrūq; dico autem
utruq; et esse quanto quodaz tēpo
re et non esse. Si igit̄ est qd genitū
aut corruptibile necesse hoc interme
dium esse.

Declarat ans. et p̄ uno probat q; īgenitū et cor
ruptibile cōuerantur: secūdo q; īgenitū et corruptibi
le libet: sit itaq; in quo: pñma i duas: q; primo. p̄
bat i terminis naturalib;: et per terminos alpha
beti ibi sit enī. de prima arguit sic. Illa si inuicem
cōsequitūr q; sit medium inter extrema ɔtria: h̄c ge
nerabile et corruptibile sunt h̄ius ergo tē. Conclu

Liber

quentia nota et maior quod extrema pars maria non consistit ut invenit ut ipsa ens et ipso non ens se bene mediū inter ea ut aliquā ens et aliquā non ens. Et minor partitur supra vbi dicebat generabile et corruptibile esse mediū inter semper ens et semper non ens. Intelligendū fuit Ave. cōmento. c. xxix. q. hic non est per se principiū sed cū prius Ap. ad probandum quod genitū et corruptibile pertinet supponens quod ingenitus et incorruptibile pertinet. Hic vero ad probandum quod ingenitus et incorruptibile concurritur supponit quod genitū et corruptibile pertinet quare videtur esse circulatio; et per se principiū. Nisi in est quod propositio nubis quibus vult in hac demonstratione non vult in alia. Unū fundatū huius demonstrationis sumit ex hoc quod generabile et corruptibile sicut mediū p̄triorum: in ter ipsa ens et ipso non ens: et subdit quod hec rō probat nisi procedatur quod inter ipsa ens et ipso non ens non est vnu mediū: quod vbi essent plura media non oportere vnu cū alio conuerit.

Sit enim a. semper ens. b. autem ens non semper. g. autem genitū. d. autem corruptibile. Necesse itaque quod g. intermedium esse. a. et b. his quidē enim non est tempus ad neutrū terminum in quo. a. non erat aut. b. erat genito autem necesse aut actu: aut potentia esse. His autem que. a. b. neutrō modo quanto igitur quodam et determinato tempore et erit: et iterum non erit g. similiter autem et in d. Genitum igitur et corruptibile utrumque. Consequuntur igitur invenit genitum et corruptibile.

Nicē p̄bat illic alphabeti dicta sit. a. semper et b. ipso non ens. g. autem genitū. d. corruptibile tunc. g. erit mediū inter a. et b. similiter d. Et tunc arguit quod ad g. genitus sequitur d. corruptibile et arguit sic aut ad g. sequitur a. aut. b. aut. d. sed nec a. nec b. sequitur ad g. g. d. sequitur ad g. Maior nota a futū rō et diuīstō et minor vñ: quod cū g. si genitum pot aliquid tpe eē et aliq. tpe non esse mō nec a. nec b. est huius cū quolibet illorum. sit aut ipsa ens aut signon ens. Et similiter arguit quod ad d. sequitur g. rō.

Sit itaque in quo. e. genitum. Quod autem. 3. genitum. quod autem in quo. i. corruptibile. Quod autem in quo. f. corruptibile. Que itaque. 3. ostensum est quod consequuntur

invenit. Quādo itaque sic posita ut hec puta que quidem. 3. et que. t. cōsequentia. Que autem: e. et 3. nullū autem eidem: omni autem alterum et similiter autem et que. i. t. necesse et que. i. e. consequi invenit.

Tunc probat alia dicātia. f. quod ingenitū et corruptibile se invenit cōsequitur et pertinet: et duo facta p̄mittunt quod cū ingenitū. 3. genitū. i. corruptibile. et corruptibile et nūc p̄t ut probat est quod. 3. et c. se cōficiat ad invenit et p̄t. 3. et c. nūllo mō possit se p̄sequi: vñ genitū et ingenitū et similiter. i. t. et vñ corruptibile et corruptibile: iō necesse est quod c. et i. cōficiat quād quod est propositum.

Sit enim ei quod. i.e. non cōseqnēns 3. igitur p̄sequit. Omnis enim. e. aut 3. insuper cui. et t. Et igitur quod. i. t. cōsequitur: sed supposebat in possibile esse. Eadem autem ratio: et quod. i. ei quod c. Sed et si habeatur ingenitum in quo. e. ad genitum in quo. 3. et incorruptibile in quo: ad corruptibile in quo: t.

Nicē probat item et p̄t ad i. corruptibile sequitur. e. ingenitū: et arguit sic aut ad i. corruptibile sequitur. e. ingenitū aut. 3. genitū si primū habet p̄positū si secundū. Lōtra ad. 3. genitū sequitur. corruptibile. f. si ad: i. i. corruptibile sequitur genitū ad. i. corruptibile sequitur. corruptibile quod est impossibile deinde probat et conuerso ad genitū sequitur corruptibile quod sic se b. i. i. corruptibile ad. i. corruptibile: ita se b. i. ad. 3. i. in genitū ad genitū. 3. ad i. corruptibile non sequitur corruptibile et p̄t ad genitū sequitur corruptibile quod est. Intelligendū fuit Ave. q. Ap. formas demonstrationes in terminis alphabeti fuit et' sicut dñm vñ demonstratio sit vñlī et generali de quibet ignobilis et corruptibili: nō descēdēdo ad h' vel illud: quod tūc eset rō declarantur et nō demonstratio essentialis et p̄ma. Qarū ca. q̄rū tract' p̄mi libri de celo et mundo in q̄ reprobat opiniones antiquorum circa cinturam mundi. Dicere itaque nihil. p̄hibere factum esse quod incorruptibile: et ingenitum quod corrupti semel existente. huic quidem generatiōe: huic autem corruptione pertinere est dator aliquid

Post Ap. probavit mōdū et eternū ignobilē

Primus

et corruptibile. Nam in hoc certo capitulo et studiis probat opinioes antiquorum et duo facit quod per hoc facit propter ratiocines et rationes quod non natales. 2º specialiter per rationes natales ibi et natales autem. Prima in duas. p. n. reprobat opinionem platonis remouet una fallacia solutionem ibi sed adhuc neque prima in duas quod per hoc probat platonem de uno dicto et de alio ibi manifestum aut. Prima adhuc in duas quod per primam quod intendit. ex quo ibi. Aut. n. infinito de prima dicit quod dicere non esse impossibile aliquid esse genitus et corruptibile et similiter aliquod esse ignitum et postea corrumptum tantum scilicet est destruere oia quod dicta sunt.

Aut enim si infinito: aut quanto quoddam determinato tempore possunt omnia: aut facere aut pati aut esse: aut non esse et infinito propter hoc quod determinatum est aliqualiter infinitum cuius non est plus. Quod autem quo infinitum neque infinitum neque determinatum.

Probatur principale propositione et facit quatuor sic quartus et ratiocines adducit ibi secunda: adhuc quidem magis: ibi tercia: adhuc autem et hoc ibi quartus. Adhuc si prius: de prima intellectu tale ratione ad phantasmum quod impossibile est aliquid in eo corruptibile esse genitus seu aliquod ignitum est corruptibile et arguit sic. Deens quod habet potentiam ad agere vel pati aut ad esse vel non esse hec illa potentia tamen finita vel infinita sed nullum ens genitus et incorruptibile vel ingenitus et corruptibile si esset habet talis potentia ergo nullum tale est potestendum. Maior nota et minor declarat quo ad utramque partem. et primo quod non habet illa potentia tamen finita: quod est vel non esse cuiuslibet talis recte terminatum certe tempore determinato ante vel postmodo infinitum nullo modo est terminatum: quod unum non potest fieri additio et cuiuslibet tali tempore potest fieri additio sicut in illam partem verius quam terminatur: nec enim tempore finito quod aliquo tempore si nito omne tale habet potentiam ad esse vel non esse ex quo esset tamen ante vel post modum infinitum: sed quid non debet dici finitum vel infinitum: et per se non tempore finito habet potentiam ad esse vel non esse. In intelligendum secundum quod isti qui ponunt ens genitus incorruptibile invenitum corruptibile ponunt medium inter finitum simpliciter et infinitum simpliciter. Unde ponunt triplex infinitum videlicet infinitum simpliciter et infinitum in precerto finitum tam in futuro: et infinitum in futuro

finitum tam in praeterito: et hoc dicit Auctor. esse finibile: quod tunc unum infinitum posset in i. a. o. ex quo ibi infinitum finitum quid posset fieri additionis: sed hoc dupliciter: quod videtur quod dicitur in finitu in praeterito tanto: aut in futuro tantum quoniam tunc tempus praeteritum terminatum ad instantem presentem est huiusmodi: et similiter totum tempus futurum incipiens ab instanti prima. Hunc dubitationem respondet commentator invenit ibi: hanc distinctionem: quod duplex est infinitum: quoddam in actu per se existentes et etiam in aliis vel esset ratione mundus si esset infinitus. Aliud est infinitum in potentia non per se existens sed accidens vel tempore: et tunc ponuntur due conclusiones. Prima conclusio. Non est possibile esse actu infinitum et talis si daretur non posset excedi nec eo posset esse maius: deo si in aliquo tali poneretur potentia infinita in praeterito debet etiam in futuro infinita in futuro et concurso: quod datus oppositum tunc potentia infinita in actu posset fieri additionis per maiores potentiam aut per infinitam simpliciter et hoc est impossibile. Secunda conclusio: possibile est esse infinitum in potentia non solum simpliciter: sed etiam tantum in praeterito vel tantum in futuro et talis potest fieri additionis et cum posset esse maius comparatur: sed ad secundam rationem est superioris et huiusmodi dicitur esse tempus de quo nihil in actu reperitur: habet esse accidentaliter per quantum et equitur motu celo. Adhuc quidem magis in hoc si ergo semper ens prius corruptum est: aut non ens infinito factum est.

Aducit secundam rationem et duo facit per primam quod dicitur et formare rationem ibi: si non. De prima dicit quod in aliud est generabile vel corruptibile si aliquid instanti non est maior ratione quod sit generabile vel corruptibile in uno instanti quod in alio et hoc de se: et quod non si aliud fuerit ab eterno ens et postea corruptibile in aliquo non magis in uno instanti corruptibile quod in alio instanti si aliud fuerit non ens ab eterno et postea genitus non est maior ratio quod in uno generet quod in alio.

Si enim nihil magis infinita autem signa palam quod infinito tempore erat aliud generabile et corruptibile. Post igitur non esse infinito tempore simul igitur habebit virtutem eius quod non esse et esse hoc quidem prius corruptibile: hoc autem posterius si generabile. Itaque si existere ponamus quod sunt possunt opposita si existunt formar rationem dicens si aliud posset esse genitum in corruptibile vel genitum corruptibile tunc talem haberet sit potentia ad esse et non esse prius implicatur et probatur prima et

Liber

sumat aliq[uo]d i[n]geniu[m] corrup[t]ibile[r] signo p[ri]mū sue
corruptiōis r[ec]tū ex supposito cū ante illū istā sue
r[es]istētā itātā i[n] q[uo]d quodlib[et] ponit corrup[t]i po
nat illā potentiā i[st]e r[ec]tū sequit[ur] q[uod] illū fuit corru
pti in aliquo[rum] itati ante sue corruptiōis r[ec]tū alia p[ro]p[ri]et
ate fuit in acru ante p[ri]mū istā sue corruptiōis
s[ed] illū fuit nō fuit s[ic] posse argui d[icitur] genitū i[st]o corru
ptibili q[uod] capiat p[ri]mū istā sue generatiōis cū p[ro]p[ri]et
at illud erit infinita in quorūlib[et] ponit generari r[ec]tū
ponat illā potentiā i[st]e r[ec]tū f[ac]tū q[uod] t[em]p[or]e generari g[ener]at
iō nō habatur r[ec]tū ex p[er]e trai genitū g[ener]at
iō nō genitū. Intelligendū fīm Auer. cō. c.
xxvi. q[uod] fūdamētū istū r[es]istētā ex hoc q[uod] nulla ē
potentia media in finitu[m] et in finitu[m] cū potētia itinu[m]
sit vna tātu r[ec]tū nō plures vi antiqui p[on]ebant.
Adhuc autem r[ec]tū hoc similiter in om
ni signo existet quare infinito tempo
reeius quod non esse r[ec]tū habebit
virtutē sed ostensum est q[ua]nia impossib
ile hoc.

¶ Ponit trā rōem declaratiā scđo & arguit sic si
aliq̄ genitiū posset eē icorruptibile vel co: corruptibile
igenitiū se queret q̄ aliquid posset habere s̄l potēcias
trātrias ad eē vel n̄ c̄ tps infinito tr̄z n̄a q̄si aliqd
eē icorruptibile h̄z potētia ad eē tpe infinito & t̄ si po-
naf genitiū nō fuit maior rō q̄ fuerit genitiū i vno iu-
stanti q̄ i alio ḡ potuit habere potētia ad nō eē tpe
infinito s̄l p̄t arguit aliiquid ponat corruptibile
q̄ ingenitiū q̄ ex quo est ingenitiū h̄z potētia ad esse
tpe etio & si est corruptibile nō ē maior rō q̄ corru-
p̄t i vno instanti q̄ in alio ḡ p̄t habē potētia ad n̄
esse tpe infinito q̄ fuit pbndū. Intelligendū h̄z
Auer co: c. xxvii q̄ si duoȳ h̄rio p̄t potētia ad c̄te-
rū p̄tahat p̄t p̄s infinito s̄l potētia alteri h̄z p̄tponat
possibilis tūc erit idē tps esse duaz potētiaz h̄rio
tr̄s il ex quo una occupatior tps infinito h̄dit
t̄p̄t posito iste sequit alterz duoȳ icōuenientius vel
q̄ duo ac: h̄ri s̄l eſtent sic ēſe t̄ nō c̄ vel q̄ potētia
aliq̄ erit tr̄s t̄ ipſos illis q̄c n̄q̄ poterit reduci
ad actū enī illa potētia cui erit ad actū est ipſos
billis nulla debet dici potētia

Adducit si prius uirtus existit actu:
omni existet tempore et ens ingene
rabile aut etiā non ens infinito tem
pore fieri autem possibile sit autem
non erat et eius: qd est esse uirtutem
habebat et hoc quoq; esse et posteri
us infinito utiq; tempore
Ad huc quaria rōm. pbando id icōueniens se
qui qd or. sed p a iud medius t arguit sic dictum
illoz esset verum sequeretur q aliquid haberet

Ad lucis quartam rectem pbando idem icoueniens se qui qd or sed paliud mediuz arquit sic dictum illouz esset verum sequeretur q aliquid haberet

potentiam simul ad esse et ad non esse per tempus si finiti consequens est impossibile et probatur consequentia prelupposito qd potencia semper procedit ac cum illius potentia quo statim sumatur finitos aliquod in genitu corruptibile illud erat potentia eius in ipso invenitudo qd nimirum fuit genitus g sli aliqui corruptibile habuit potentiam ad non esse p totu illud tempore eternum ante sui corrupturam ex quo potentia procedit et sic simul habebat ad potentiam ad esse et non esse te poter infinitu similiter si aliquid ponatur genitum in corruptibile ce sum est qd habebat potentiam ad non esse toto tempore infinito ante suum esse et pro illo met tempore habebit potentiam ad esse ex quo poterat generari ergo simul habebat potentiam ad esse et ad non esse.

Manifestum autem et aliter quod impossibile corruptibile ens non corruptum esse quandoque semper. nullum et corruptibile incorruptibile endelectibile quae si erit possibile et semper esse et non semper corruptibile ligat quandoque corruptibile et si generabile factum est. possibile enim factum esse et non semper quidem esse

Nunc Az. reprobat opinionem platonis in vno
alio dico & duo facit primo h[ab]et regredit ad repro-
badū generatice dicta antiquoz ibi est aut: si sic vi-
dere sed ad evidenter prie pars notadū q[uod] plato
imaginat q[uod] sit aliq[ue] res naturalis de cui: nā est
q[uod] sit ex se corruptibilis t[em]p[or]e nōquē corrup[er]it pp de
seculū actiois agentis corruptione vel q[uod] agens nō ē
naturi corrup[er]e vel q[uod] nō pult q[uod] sapiens t[em]p[or]e hoc az.
sic arguit si illud esse vere sequeatur q[uod] id simili
est corruptibile & incorruptibile & semp habeb[us] po-
tentia ad esse t[em]p[or]e non esse simili cōsequētū implicat & t[em]p[or]e
q[uod] ex quo o[ste]ne[re]t eis est corruptibile habeb[us] po-
tentia ad non esse aliquando & ex alia pte nunquam
corruptionem ergo habeb[us] potētiā ad esse semper
q[uod] his dicitur q[uod] tunc possib[il]e erit aliquid sempē
t[em]p[or]e non semper esse subdit viteribus contra platonem
q[uod] omne corruptibile aliquando erit actu corrupti
& omne generabile possib[il]e est aliquando esse genitū
& non semper esse. Intelligendū secundū Auer.
commento. c. xxix. q[uod] impossibile est aliquid habe-
re potentia ad corruptionem & tamen nunquam cor-
rumpit vi dicit plato & ratio est quia si nunquam cor-
rumpitur tunc non est in ipso potētiā ad corrupti-
onem. unde iustitia ipsosubditatis est q[uod] nihil un-
qua exire ut in actu illius potētiā.

Dominus

ruptibile aliq d perficere aut i generabile ens & semper prius quod corrum pī neqz enīm : a casu neqz incorruptibile neqz ingenerabile possiblē esse. Quod quidem enim casuale est aut a fortuna preter semper aut & ut. frequenter aut est aut sit qd antem insit nito tēpore aut simpliciter aut a quādam partē est aut semper aut. ut frēquētē existit ens necessē igitur naturalia quandoqz quidem esse quādo qz autem non. Talium autem eadēz potentia contradictionis & materia causa eius quod esse & non. Itaqz ne cesset etiam si existeret actu opposita

Nūc regreditur ad reprobandum dicta antiquorū argumento generali videlicet q̄ ē impossibile aliq̄ genitū esse corruptibile vel genitū incorruptibili le. Et arguit sic. Cum omnia talia habeat esse i unius vello aut habent esse a casu & a fortuna aut fm naturā nō primo modo quia nullum ens a casu vel a fortuna est semper vel frequenter secundo phic. s̄z omne tale & semper quia participat eternitatē sive fittingentium corruptibile sine genitū incorruptibili le nec etiam a natura cum omne factuz per naturā generabile vel corruptibile habeat materia contra dictionis fm transmutationē substantialē in formis ut p̄z p̄zmo phic. ergo sequitur q̄ omne tale habet potentiam ad esse & non esse solum aliquan do & nō semp̄ rōe materie q̄ etiā ex parte forme

Intelligendū fm Auer. cōmento. c xl. q̄ natura rerum aut attribuant eis eternitā ē aut q̄ aliquando sint aliquādo non sine ex quo inferit q̄ possibile est aliq̄ genitū esse incorruptibile & aliq̄d ingēnū corruptibile qz si tale inveniretur sequeret q̄ natura contingens esset trahitata in necessariā & necessariā in contingentē tā. in agente q̄ in patēte. Nam ex q̄ talia sūt eterna p̄ naturaz intrinsecā que attribuit eis semper eēli vnum poterit aliq̄ non ee & alterū aliq̄ nō suffit sequit q̄ nō necessariā transmutata est in contingentem.

Sed adhuc neqz uez dicere nūc qz est annus prior neqz annus prior qz nūc est impossibile ergo nō ens alii qādo posterius sempiternum. Habebit enim posterius & eius quod est non esse uirtutem uerum tamen n̄

cuius quod tunc nō esse existit enīm actu ens sed i āno priore & in preterito tpe sit itaqz cu*z* habet uirtutē exi stens actu erit igēt uez dicere nūc qz nō est ān̄ priō sed impossibile neqz uirtus eius qd est factum esse sed eius qd esse aut futurum esse:

Remouer vnā solutiōem & prio quātu ad illō q̄ ipsi dicebat aliqd genitū ē corruptibile & quātu ad il lud qd dicebat genitū ē corruptibile ibi faſil aut p̄o p̄ia partē sciendū q̄ ipsi volentes soluere rōes adductas dicebat in tali genito incorruptibili. esse potentia ad nō ē solū in preterito & nō dū actu extebar sed solū anīquā existeret q̄ dū actu exstebat in eo erat solū potētia ad ec̄ quā priuſq̄ existeret nō habebat mō nō incōuenit i aliq̄ est potētia: ad ec̄ & nō esse i diuersis tēpōibus & nō simul. Hoc remouer Auz. dicens q̄ potētia aliquius non debet dici respectu preteriti sed respectu futuri vel presen tie & hoc si pbaf si aliqua potētia dicere ē in aliq̄ respectu preteriti sequeretur q̄ preteritū posset esse p̄fēns q̄s ē impossibile. Usūdē est ipsoſtiblē q̄ an nō totaliter preteritus sit & pbaf consequētia q̄a quilibet potētia existens actu in aliquo dicitur respectu actus sive quia potest exire in actum suum si ergo aliquis potētia dicitur in aliquo existens ratione preteriti sequitur q̄ actus ille preteritū poss̄ ē in illo & per q̄s preteritū poſz esse p̄fēns. In telligendū fm Auer. q̄ potētia nō dicitur respectu p̄fēritū q̄s potētia potest exire ad actu & per q̄s potētia nō existit nisi ratione futuri: Unū nihil pot exire ad actu in p̄teritū nisi p̄teritū estia p̄fēns vel futurum.

Silr. at & si prius ens semp̄ iūni po steri nō erit habebit. n. uirtutem cuius actu nō est itaqz si ponāus posiblē uez est dicere nūc qz est anno p̄ or et uniuersaliter i p̄terito tempore Remouer illā fallā solutionē etiā quātu ad illō q̄ ipsi dicebant aliqd ingēnū ē corruptibile dices q̄ est ipsoſtiblē q̄ aliqd ens sit ingēnū & corruptibile p̄p roem dicta quia tale dicebat fm antiquos habere potētia ad esse in tempore infinito p̄teriti to tm̄ & potētia ad nō esse tangit in tēpōe futuro si pbaf q̄ nō q̄ actus talis potētia nūquā erit nō est ex quo ipse ē corruptibilis & si dicas q̄ sit rōe p̄teriti hoc est falsuz quia tunc p̄teritū poss̄ ēse actu si illa potētia deduceretur ad actu.

Et naturaliter autem & nō uniuersaliter intendentibus impossibile aut se

Liber

pitemnum ens prius corrumphi poste
rius aut prius non ens posterius sem
pitemnum esse corruptibilia eni et ge
nerabilia et alterabilia omnia altera
tur autem contrariis et ex quibus co
stant natura entia et ab eisdem ipsis
corrumpuntur.

Hic Ar. probat et generaliter per rationes naturales contra aliquos quod est generabile est corruptibile et con
uerso et arguit sic omne generabile est corruptibile generatur et corruptitur per alterationes prima qualitatum propriarum mutatio se compenit; ergo con
clusio vera. An pater in littera haec illa constant omnia entia naturalia et in eadem corruptitur ex quibus compoununtur. et bona tenet quia si virtus huius virtutis ex suo proprio generare sibi simile ita il
lud aliud huius cui fuerit potens habebit potentiam illud corruptendi et convertendi in unum in quem habeat propositum. Intelligendum est Auer. qd Ar. demon
stratione ista appellatur naturale quod vnde propinquibus naturalibus vero quod corruptibile corruptum a suo proprio et quod generatur generata a suo simili et ad differentias demonstrationis procedentia que sunt logicae cum viant propositionibus logicis ut quod falsum impossibile non sequitur ex falso possibili. Intelligendum est quod impossibile est quod aliquid habens proprium maneat eternum neque reportetur infinito nec insperito nec in futuro. id si mundus alii quod non fuit et postea genuit ut plato posuit nece
ssario habebat proprium propter quod sua generationis pedie
bat et si ei erat huius necessario poterit abeo corruptibile generatione quod non videtur maior ratio quam per hoc dominabit suum huius qui et aliquid similiter poterit dominari et sic si mundus fuit genus domini corruptibilis et corrupteretur et propter hoc deus dicit quod dicitur opposi
tum ut aliquid idem est corruptibile et aliquid corruptibile et regentum in eis loquitur et dicitur rationes naturales.

Ergo expositio primi libri de celo et mundo secundum Haytanum de Tyene.

Uelod quidem igitur ne
quod factum est omne ce
lum neque contingit
corruptibile: quemad
modum quidam di
cunt ipsum sed est.
unum et sempiternum
principium quidem

et consumationem non habens toti
us eternum.

Iste est secundus liber de celo in quo post
Ar. determinavit in primo de vniuerso quantum
ad eius perfectionem finitatem huius magistratus et multitudi
nem et duracionem ostendendo ipse uero et generabilis
et corruptibile, nunc in hoc tertio determinat in speciali de
priori et principalissima parte vniuersi. L. de celo et pri
ores tracit in primo determinat in toto celo ut et principia
lissima per vniuersum in determinat de principaliis primis
ipso celo, scilicet astris. In tertio determinat de terra non in
quatuor elementis graue sed iniquatum circa ipsa terram circa
centrum et in circulare motu ibi secundum tractat:
De vocatis autem astris ibi tertio. Reliquum autem terra:
perminus tracit dividit in sex capitulo. In primo determinat
in eternitate celorum. In secundo determinat de primo celo huius
stutius. In tertio Ar. ostendit ceterum plurimum motu et
lestis. In quarto determinat de figura et in quinto de
terminat de causa motus et etiam meridie magis et ad
eum opposita. In sexto determinat de regularitate et vel
formitate motus celorum capitulum: quoniam et quidem
ibi tertium: quoniam autem non est ibi quartum figura aut spora:
ibi quintum: quoniam autem igitur ibi sextum de motu est: Pra
mū capitulo dividit in sex partes secundum et Ar. per sex roces
probatur quod celum sit ens semipermanens ibi fuit et per opinionem
nisi ibi tertiis: propter quid est enim ibi quartus: celum ait ibi
quintus: nunc autem testificatur ibi sexta: adhuc autem sine
labore. Prima in duas quod prout ponit rationem et in
fert vnu corollarium ibi habens autem De prima intentione
potest dicere ex dictis in tractatu vnu primo huius
et arguit sic mundus ut probatur est ingenerabilis et
et corruptibile ergo conclusio vera per nota quia si
mundus est huiusmodi maxime erit quantum ad
pitem eius nobiliorum que est celum.

Habens autem et continens in se ipsum infinitum tempus ex dictis licet accipere fidem

Intelligendum quod ex dictis est accipere fidem ipsius
esse habens et continens in se tempus infinitum. In
telligentem quod dicit de celo quod huius veritatem siue ly de
capitale categorice siue simpliciter hoc dicit ad
celum quod ad tota eius essentiam quasque ad qualibet
eius partem est in generabile et corruptibile hoc dicit ad
differentiam aliorum corporum simplicium que sunt cor
ruptibilia scilicet partem. Intelligendum secundo quod
dicti sed est unum non vult ex isto Aristoteles celum
est vnu numero et non compositum ex pluribus spe
ris sed vult quod sit vnu secundum speciem quod
quomodo sit verum videbitur in capitulo de partibus
celi. Intelligendum tertio secundi libri quod dicit Ar. principium
quidem et consumationem non habens quod est ipsius celum est

Primus

lire principio & fine qd nō h̄z principiū nec finē in tē
pore cū sit causa temporis continens ipsū est enim
causa sui motus & motus suus est cā ipsiō p̄ mo-
tu celi mensuramus oēs alios motus.

Intelligē-
dum qnato secundū commentatore qd dicit. Az. co-
tinens in se ipso infinitus ipsiō hoc dicit qd cā causis
suum causatū qd nō extra cū ergo celiū sit causa tempo-
ris iō celū continet tempus & qd celū continet temp̄

infinitū & omne tempus sequit̄ qd illa que sit extra

celū et deus & intelligē nō sunt in tempore.

Et per opinionem eam que ab aliter
dicentibus & generantibus ipsum. si
enim sic quidem habere contingit se
cundum quem autem modum illi fa-
ctum esse dicunt. non contingit ma-
gnam utiq̄ habebit & hoc inclinatio-
nem ad fidem de immortalitate ipsius
et sempiternitate.

Hic ponit secundam rationem dicens primo qd
hoc etiā patet p̄ opinionem iliorū qui dicunt mu-
dum esse genitū sumendo scilicet rationē ex oppo-
sito. Unde arguit Az. sic illud est poneendum ad qd
nullum sequitur impossibile sed bene ad eius opposi-
tum sed ad itam conclusionē positiā non. sequitur
impossibile sed bene ad eī oppositū qd nō nota
cū maiori mino: p̄ per dicta supia. vbi improbase
suerunt opinione illorū. Intelligendum secūdā
alexandrū vi commentator: allegat qd nos maxie s̄b-
stantiā sumus super diuersis huius hoīs. Az. iter
omne: quia dicta sua sunt mino:is ambiguitatis
& remotionis & contradictione. Intelligendū hoc qd
dicit Az. de immortalitate ipsius scilicet celi & semi-
ternitate. Primi dicit propter antiquos qui posue-
rū celiē celiā dātū & vivere nā ille tempus immorta-
litas dīc perpetuitatē in vita dīc at sempiternitatē
pp̄ter opinionē cōmūnē de eternitate celi: qd iste
terminus sempiternitas denotat eternitatē cē aliqui
lūs sūe tale sit animatum sūe inanimatum.

Propter quod bene habet persuasi-
bilem scipsum exhibere. antiquis et
maxime patrum nostrorum ueros
credere esse sermones: ut sit immorta-
le aliquid et diuinum habentium qd
dem motum.

Probatur per tertiam rationem que sumitur ex te-
stimonio antiquorum & tria facit primo hoc & sub-
dit quoddam tertio reddit causa dicti ibi secunda
habentium autem ibi tertio: & enim finis: de prima
dicit qd ratio persuadens dictam conclusionem sui-
tur & cē dictio antiquorum & maxime nostrorum pa-

trum quibus debemus credere qui ponunt qd celū
sit quid immortale & diuinum.

Habentium autem talēm ut nullus
sit finis ipsius sed magis iste aliorū
finis

Subdit quodam & dicit qd etiam habemus po-
nere vt ipsi ponunt qd celum est de numero entium
mobiliū habens motum & non indifferenter quē
cūq̄ motum sed sempiternum cuius non est finis
sed ipsiē est sine omnī alio p̄ motū.

Et enim finis continuum est et ip-
sa circulatio perfecta ens continet i
perfectas et habentes terminū et qui
etem. Ipsiā quidem nullum neq̄ pri-
cipiū habens neq̄ finem sed inces-
sabilis ens infinito tempore. Aliorū
autem horum quidem enim causa
principiū: horū at suscipiens quietē

Reddit causam dīcī arguendo sic ille motu & est
finis aliorū motuum qui est continens alios mo-
tus sed motus celi ē huius. Et go: rē. maior nota qd
finis est de numero continuum vt patet secundo
phico. minor declaratur quia motus celi cū sit cir-
cularis est maxime perfectus. nam circulatio ē mo-
tio perfecta & omnes aliū motus terminantur & ha-
bent quietes circulatio autem celi non. Intelligē-
dum secundū auer. commentario secundo qd per an-
tiquos patres Az. intelligit caldeos qui exterunt
celum esse eternū & mouent motu velocissimo & nō
intelligit grecos. quia ipsi differunt oppositum. In
telligentium secundo qd dicit az. qd motus celi ē ali-
orum motuum finis his dicit commentatores qd mo-
tus celi potest dīc finis & causa inferiorum dupliciter
videlicet generationis & conseruationis
generationis in quantum motus actus & generat ista
inferiora. Conseruationis in quantum post genera-
tionem colerunt in esse p̄ certū tempus.

Celum autem & eum qui sursum lo-
cum. antiqui quidem dīs attribuerū
uelut existens solum immortale

Adducit quartam rationem sumptam etiam ex te-
stimonio antiquorum dicens qd antiqui attribuunt
celo sempiternitatem propter ipsum esse locum de-
orum. Intelligentur qd Aристo. dicit celum & cū
qui sursum qd locū p̄ uer dīc sursum duplicitē.
Uno modo quia sit maxime distans a loco deorsū
& sic ultima sp̄a dicitur maxime sursum. Aliomo-
do quia ad eum mouent corpora levia simplicitē
& sic concavum lunc dicere maxime sursum: p̄to
mō accipit Az. locū suum.

Liber

Nunc autem testificatur ratio quod incorruptibile et in generabile. Adhuc autem impossibile omnis mortalis difficultatis est.

Donit quinta ratione et arguit remittendo nos ad dicta priori huius tractatu priori capitulo tertio ratio vobis dicitur quod celum est incorruptibile et in generabile et remotum ab omnibus contradictionibus. Intelligendum est enim Auctor commentario tertio quod dicitur Apud testificatur ratio per rationem intelligitur syllogismus ostendens motum celum esse eternum et etiam syllogismus probante celum non habere corporium et esse corpus simplex ex istis in omnibus syllogismis primum celum neque generabile neque corruptibile negat senecit. Circa dicta Apud et commentatorum est dubitatio quod non videatur quod celum continetur et terminatur tempus infinitum ut ipsi dicunt quod nullum infinitum simpliciter potest contineri et terminari. Sed ratione tempus infinitum est huiusmodi ergo et. Quidam dicunt quod celum continet tempus infinitum quod non est eo maius nec minus in duratione sed hoc non stat quia per idem tempus infinitum concluderetur celum quod negaretur Apud dicitur ergo quod aliquid continere aliud est dupliciter uno modo enim causa finaliter eo modo quo causa continet effectum et terminans alio modo excedens illud in tempore finitum durationem ad positionem applicando dicitur quod celum continet et terminatur tempus infinitum primo modo et finitum causalitate cum simili ens causa et declaratum fuit non aut terminans ipsum modo et ut durationem secundum argumentum ostendit.

Adhuc autem sine labore propter neque una indigere violenta necessitate que detinet prohibens ferrum aptum natum ipsum aliter omne. In tale materia laboriosum quanto quidem utique semperius sit et dispositionis optime expers.

Adducit ferram rationem et duo facit primo hoc secundo inferit correlatum ibi propter quod. De prima arguit sic. Celum mouetur sine labore et fatigatio ergo celum est eternum tenet consequentia quod corpora corruptibilia mouentur cum fatigione et per quia motum contra resistit motorum et antecedens patet quia motus celum est eternus. Ut patet. Octalophic modo constat quod omnis actio facta cum labore quanto est magis perdurans sit eis labore maiori et per consequens nulla huius actio potest eternari si ergo motus celum est eternus videtur fieri sine labore et fatigatio quia iam definitur. Intelligendum est enim Auctor commentario tertio quod declaratur et ex natura celum quod in motu eius incessabiliter non est labore neque fatigatio quia causa fatigacionis in motu ibus non repetitur in celo. Unde causa fatigacionis in motibus

animalium est quia principium passuum contra resistit principio actio motus quia corpus resistit animalium mouere ad partem oppositam illud quod anima intendit. Nam corpus tendit deorsum. Et anima sursum ideo propter talen resistentiam dicitur Aristoteles primo de animalibus quod motus animalis est semi circularis. Intelligendum secundo quod celum non habet alium motum a motu voluntario nec motus eius est naturalis vel motorum elementorum nisi si motor celum est naturalis tunc celum est compotum ex materia et forma quia natura non dicitur nisi de illis et per consequens est generabile et corruptibile consequens salutem. Intelligendum tertio quod motor celum lucet non sit natura ut forma materia lis ramen assimilatur sibi in quantum darit celo motum assimilatur autem forma abstracte per quanto sibi non inheret quod per indistinctum et distinctum approprieatur et subdit per ex formam appropriata corpori celesti et ipso summagis unum numero adunatur per essentiam quam ex materia et forma materiali.

Intelligendum quartum quod quia motor celum non inheret celo nec secundum coextenditur id est non recipit fatigacionem neque laborem in motu suo. Unde quanto una potentia activa habet minus de labore in sua actione ratio est nobilior et melior ideo bonum simpliciter est illud in cuius actione non cadit labor neque fatigatio.

Propter quod quidem neque secundum antiquam tabulam suspicendum habere qui dicunt atlante quoddam ipsi opus esse ad salutem uidentur. Non et hunc constituentes sermones eandem habere suspicionem his qui posterius ut n. grauitatem habentibus et terrenis omnibus his que sursum corporibus substituerunt ipsi fabulose necessitatem animataam. neque utique hoc modo suspicendum.

Inferit ex dictis quod acozelaria per quod est aduceretur quod celum sit eternum sequitur quod nec est graue neque leue ut superius fuit omni modo correlative serendo remouere opiniones antiquas dicentium celum esse graue unde tres fuerint opiniones dicentes ipsi esse graue et diuersimode assingnantes eam quae non cadit pista fuit poetarum dicentium quod celum sit graue si tam cadi quod est in gigante magnitudine carnis artus et pedes et duabus columnis et humeros ad celum sollicitando iussu ne cadat. Haec opinio fuit epedo cuius dicitur quod stat iuribus preceps quod motor est circularis est velocior quam inclinatio motoris eius si ponatur citius per non a circulo et volvatur circulum non cadit citius nec exiret a circulo per velocitatem illius motoris circularis. Tertia opinio fuit platonica quod dicentes est quod anima

Primus

existens in medio totius equaliter ex omni parte detinens ipsum celum. tria ergo facit Ap. primo remouet opinionem primam secundo secundam: et tertio tertiam: ibi secundam: neq; propter id extia sed ad hoc. De prima dicit q; propter dicta de eternitate. et causa motus celi non est dicendum secundum fabula antiquam q; causa motus celi et operationum ipsius et substantiatione fiant ab athlante. Unde iste sermo est similis sermoni antiquorum qui ponunt q; omnia corpora superiora sunt grauia. sicut terra et mer propter motu eorum posuerunt vnam animam operantem talem motum. Nam scitur istud et fabula dictum ita et illud. Intelligendum fm Aver. commentario quarto. q; sermo iste posterius est vera. s. q; corpora celestia sunt animata sed ratio propter quas ponunt talem animam non est vera nam ponunt in ipsius talem animam quia sunt grauia et immobilia de semotu circulari quod tantum est salutem et subdit q; ponentes celum eum graue habet necessario pone realiquid substantiam et differentem ipsum scilicet animam aut aliquid talis extrinsecum quod tantum in substantiatione non sufficeret sicut non sufficit in aliis grauibus quod patet quoniam graue habent animam quia anima substantiat et desirat ipsum tantum indiger extrinseco substantie pura terra ex q; parte q; dictum illo non est sufficiens nec eorum ratio est vera.

Neq; propter circumgirationes celestes existentie rationis propria in clinatione adhuc saluari tanto tempore requiem admodum. Empedocles inquit.

Remouet secundam opinionem et dicit q; non possunt celi stare sursum si sit graue propter mouerendum circulari esse velocitatem q; inclinatio sua de oculum ut dixit empedocles. Intellegendum q; qz Ap. non adducit rationem contra istas opiniones Ideo commentator commento. v. contra eas sic argueat si ea stabilitatis celi ne cadat est velocitas motus sequitur q; eius stabilitas et eius motus est violentus consequens falsus quia motus celi est perpetuus modo nullum violentum est per perius et consequentia tenet ex quo talis motus est contra inclinacionem naturalem celi ad esse deossum et tunc commentator format sylogismum in secunda figura si motus celi est perpetuus sed nullus motus qui est causa stabilitatis alicuius contra inclinationes suae naturalem est perpetuus ergo talis motus non est motus celi minorum in pita figura sic declaratur. nullus motus violentus est perpetuus. Sed omnis motus qui est huiusmodi causa quia propter substantiationem contra inclinationem mobilis est violentus ergo nullus talis motus est perpetuus consequentia nota cum minori et maiori patet quia

In omni motu elento motu est contrarium suo motori et omnis moto: habens contrarium non perpetuo mouet et per consequens nulla actio violenta est perpetua: ex quibus sequitur q; si motu aliquius non est eterna nec illud quod mouetur est eternum. Sed adhuc neq; ab anima rationabile cogente manere sempiternum. neq; enim anime possibile esse tales ut tam sine tristitia et beatam. Accessus enim et motu cum uolentia existente si quidem mouet ferri apto nato primo corpore aliter. Et mouere contineat sine uacatione esse in omni carcerem remissione prudenti.

Mouet tertiam opinionem. et duo facit sicut duas rationes adducit ibi secunda: si quidem: De prima dicit q; non est rationabile illa opinio que ponit q; etiam sit sempiternum manus sursum illo modo non cadens et hoc q; est ibi quadam anima dei non ipsum. Unde contra hoc arguitur sic si dictum illud esset verum sequeretur q; talis anima non est beatara nec habet vitam sine tristitia consequens debet reputari falsum quia in eternis ponitur vita beatitudine et per actionem tenet consequentia quia ex quo ista anima est occupata continua circa extremitates corpora que mouet cum violentia contra inclinacionem corum videtur q; non possit exercere operationes perfectas beatitudinis intellectus et prudentie in quibus consistit uictima felicitas.

Siquidem neq; ut anime mortali animalium est requies circa somnium facta corporis remissio sed necessarium substantia substantialis cuiusdam partem retinere ipsam sempiternam et incorruptibilem.

Adducit secundam rationes et duo facit primo hoc secundo concludit quantum ad totum caput illum ibi: si itaq; quoniam. De prima arguit: si si dictum illo non est verum sequeretur q; tale anima esset maxime vilis et imperfectior quam anima generabilium et corruptibilium consequens est absurdum et consequentia tenet quia videtur animas brutorum et aliorum animalium aliquando quisce re laboribus ut in somno modo illa anima non quiesceret sed esset incontinua tristitia et continuo labore: quare erit necessarium ponere quoddam substantans ipsa pro tali sempiterno labore et per consequens oportebit videtur quid sit illud substantans ut prius argubatur de substantia celum. ideo erit standum in primo quare opio est sufficiens

Liber

Intelligendū fīm cōmētato: ē cōmī. q. q. cā posī
tōis ē permanentia celi ab anima cogente ē pp ea
que apparent in bīs que sūr hīc permanentia in vita
in quibus cā talis p̄manentia est p̄iunctio aīe: cum
corpore & viterius qz isti videbant qz quanto entia
sunt magis p̄manentia tanto eoz foīe sunt p̄fectio
res tō dixerūt qz cū aīa celi sit nobilissima aīaz
& corporū celeste nobilissimū corporū aīa sua est eter
na p̄durationis & cā eternitatis motus celi pp eius
nobilitate sed in iste sermo nō est rectus qz vt dēdu
cit Az. talis aīa moueret cū labore & motus talis
est violentus & si motus violēt est sine fine &
sine principio qd est impossible.

Si itaqz quēadmodum dicimus con
tingit dicto habere mō de prima lati
one non solum ipsius dēmpterita
te sic existimare bonum sed & diuina
tionem ei que de dīs solum utiqz ha
bebimus sic confesse enuntiare & cor
des sermones sed talium quidem ser
monum satis sit nunc

Concludit dicens qz si ita est sicut dictū est sup: a
de motu celi & cā ipsius. l. qz si naturali p̄ intelligentia
is mouentē & celi n̄ sit grāue nec leue vt antīqz dī
xerūt qz hoc nō solū iūar ad offēdēm dēmpterit
tati celi & incorruptibilitatē sed etiā ad cognitiones
nature dēorū. l. qz mouent sine labore & qz sunt for
me intelligentes & subdit qz solū isto mō habemus
dicere & enunciare significatiōes p̄co de cā antīqz
de quibus sermonibz sit dictū isto mō vt benedicta
agtoīas & maledicta renuantur. circa dicta cōmen
tatioīas p̄bīrat qz nō videt qz ex intelligentia & celo
firūmati vñu numero qz ex materia & forma mate
riali quia cī et materia & forma materiali fiat vñu
numero tīcī aliqua eīz maior: vñitas qz vñitas nu
meralitā p̄tis aut est falsū quare rē. Repōdet qd ex
intelligentia & celo sit magis vñu numero qz ex ma
teria & forma materiali & cā est qz intelligentia
nō cōheret celo mediante aliquo sicut hīma mate
rialia que cōheret materie medianibz dīpōibz &
dimen' onibz eius cū sit fecū coextensa & tūc ad ar
gūntū ne tafīa pp hoc qd vñitas numeralis nō
fiat indūniblī sed habet latitudinem fīm: gradus
intensiores & remissiores.

Secundū capitulum primi tractatus secundi libri
de celo & mundo in quo determinantur de diffē
tibus positionis celi

Etonīam autem quidem sunt
qui dicunt ē aliquid dētrum
& sinistrum celi quēadmodū
uocati pictagorici: illorum. n. iste ser

mo est considerandum utrum hoc se
habet modo ut illi dicunt aut magis
aliter.

Dōsqā Az. declarant in precedēti cā celi ē
eternā: Nūc in hoc fīo cā dēterminat de partibz ip̄is
fīm sūrū. l. surū deorsū ante retro rē. & duo facit qz
p̄ dēterminat dīllis fīm op̄ione antiquū ip̄os.
reprobando secūdo fīm op̄ione p̄pītā ibi fa: nobis
āt. Prīma in duas qz p̄imo sīmūtis op̄ionez re
probat ibi: sīquidē oīz: De prīma dīcūt qz fuerūt qui
dā antiquū de lecta pictagoricoz qui dixerunt in ce
lo reperīr dētrum & sinistrum non faciendo men
tīonē de alijs differentijs positionis & iste sermo
eōum est considerandus vñtī sic sic aut aliter.

Si quidem oportet adaptare toti cō
porū hec. principia confessūt enim.
p̄mūrū si dētrum existit & sinistrū
adhuc prius priora existīmandū
existere p̄cipia i ip̄o dēterminādūz
est quidem igitūr de his i his que cir
ca animalium motus ppter propria
nature illorum esse: manifeste enim
in animalibz existēntia uident his
quidem omnes tales partes dico āt
puta & dētrum & sinistrū his autem que
dā plantis autē sursum & deorsūz so
lum si autem oportet celo adaptare
aliquid talium & p̄mūrū quemad
modum diximus

Nūc Az. exequit reprobādo istā op̄iōē antiquū
rū & duo facit. Nā p̄io boci generali: i spēali ibi
pp qd & pictagoricos: p̄ia in duas qz p̄io: facit qd
dictū est & ponit differentiā inter sex dīras positionis
vz surū deorsū rē. ibi fa: est ac surū: Prīa ī tres sic
trīplīci reprobāt ibi fa: aīalibz exīstē: ibi tercia:
tribus. n. entibus: De pīa Az. intendit reprobare
contra antiquū qd vñbīcūngs est reperīr deorsū
& sinistrū ibi etiā reperīr surū & deorsū ante & re
tro: quod ip̄i non ponunt & arguit sic quandocun
qz alicui īest posterius cī debet inesse p̄ius: i dē
trum & sinistrum sunt differentiē posteriores alijs ex
go si illē reperīruntur in celo vt dīcūt pictagorici &
alijs reperīruntur maior: nota quia posteriores p̄cūp
ponunt priora & minora vt dīcūt Az. habet vñderi i
libro de montibz aīalibz vñi declarat ē que surūz
orūz sīr priores & que sunt posteriores cū tales in
sīr aīalibz p̄pīa ex naturā vt ibi apparet: nam
in aīalibz p̄fectis oēs huīamōl dē reperīruntur
sed in aīalibz ip̄fectis vītare affīxi nō oēs rep

Secundus

riuntur in illa enim et dicit commentator repudioli
sunt et deorum ante et retro non aut destru et simi
stru sed in plantis reperiuntur soli ursi et deos. In
telligentiam hinc Aver. comen. vii. q. si ista principia
et dextrum et sinistrum in celo oportet etiam alia que sunt
illae prout natura alii sibi sunt et ursi et deos. an
et retro. Unde oportet hinc naturaliter dexter et sinistru
haber ursi et deos. ante et retro et non eversus quod
alata immobilia perit affixa non habent dextrum et
sinistrum cum dexter et sinistru sint partes a quibus
incipit motus localis aialis sed bene habent ante et re
tro quia habent in seipsis sensum in modo ante et retro sive
partes aquibus incipit aut innata actio sensuum.
**In animalibus existens rationabile ex
stere in ipso.**

Ait autem per secundam rationem sic omnes
tales differentie positiones existunt in animalibus infe
rioribus perfectis ergo rationabile est quod sunt etiam
celo antecedens apparat ad sensum et per hoc inli
bro de progressu animalium et tenet sequitur quod
celum est animalium perfectum sensum ut patuit per
commentatorem supra commentarii. iii. 7. iii.

**Tribus enim entibus unumquodque
includ principium quod est dico au
tem tria sursum et deos. et anteri
us et oppositum et dextrum et sinistru**

Probat per tertiam rationem quod est dico au
tem quod est dexter et quo facit propter premis
tis quod est quod declarat probatur haec enim
De prima dicitur cum tres sint combinaciones istarum
secundum arum positiones quelibet illarum est principium
quod est in tribus in quibus sunt et declarata que sunt
iste combinatio dicens quod sunt sursum et deos. an
te et retro dextrum et sinistrum.

**Has enim distinctiones rationabile
existere corporibus perfectis omnes**

Nunc autem sic. Rationabile est talia omni corpori praeter i
esse quod est ipsi celo cui sit corporum perfectissimum. Intelli
gendum hinc Aver. com. viii. circa illa p. Uniusq[ue]d[em]
velut principiu[m] quod est per hoc. vult quod talia sunt tria
difficiliter quod sunt principia diversorum motuum et opera
tionum in corporibus animalibus in quibus sunt ut postea
declarabitur et non in ipsa tria habendo respectum ad
tres officia nobiliores inter omnia quibus insciunt
operationes et motus que sunt sursum ante et dextrum et
non ea nominantur.

**Est autem sursum quidem longitudi
nis. principium dextrum autem lati
tudinis anterius autem profunditatis**

Nunc penitus differentiationem inter has sex differen
tias positiones et uno facit primo hoc secundo scilicet
correlativa ibi propter quod enarratur. Prima i[ps]as quod sunt
primo distinguunt illas comparando eas ad dimensiones
corporum in quibus sunt: secundo comparando
ad motus et operationes quod sunt principia ibi: ad
huc autem alter. De prima dicit quod ipse differtur ra
tione magnitudinis et dimensionum corporum. In
quibus sunt quoniam sicut sum est primum prius longi
tudinis quia longitudine sumitur de sursum. Et corporis
in deos. sed dextrum est principium latitudinis. quod
de dextro ad sinistrum corporis procedit plus la
titudine. Ante vero principium profunditas quia ab
ante ad retro procedit profunditas. Intelligentem
secundum commentatorem. per sex dim
ensiones corporis intelligit sex superficies existentes
in corpore habentes virtutes distinctas in natu
ris earum ut velut per logicae divisiones sumuntur asperficie
superiori ad inferiorem latitudine a superficie dextra
ad sinistram et profunditas a superficie anteriori ad
posteriori.

**Alethi autem aliter sunt motus prin
cipia. n. hec dico unde incipiunt pri
mum motum habentibus est autem
et sursum quidem augmentatio: adex
tris autem qui sunt locum ab anterio
ribus aut qui secundum sensum. An
terius. n. dico in quo sensus.**

Nunc distinguit eas comparatione facta ad mo
tus et operationes existentes in animalibus et dicit
quod ipse differtur adhuc secundus quod sunt princi
pia numerorum motuum in animalibus nam sursum
est illa pars aqua quia incipit motus augmenti. Sed
dextrum est pars aqua incipit motus localis: Etan
te est pars aqua incipit motus sensibilis. Intel
ligendum quod hoc non sumit sursum et deos. sum
pro locis sumpliciter leviorum vel simpliciter graviorum
sed pro diversis partibus corporum in quo sunt quod
sunt principium motus augmenti. Intelligentem
secundum sursum esse principium augmenti
in animalibus potest dupliciter intelligi. Unomodo
quia a parte superiori sumatur alimento per quod
fit augmentum ut appareat per experientiam secun
domodo et magis ad mentem hoc. quia a maxime
secundum longitudinem cuius sursum est principiu[m]
um fit augmentum corporis. Dextrus autem est
principium motus localis. quia est principium la
titudinis ex cuius uno extremo videlicet dextro in
cipit motus a locali et terminatur in aliud extremum
pura sinistrum ideo animal primo mouet pede dextro
deinde mouet pede sinistro cuius sustenta
tur super pede dextro unde dicit commentator quod mo
tus pedis dextri. Est essentialis et motus pedis fini
stri est accidentalis. Et si queratur quare motus lo
calis incipit magis a pede dextro quam a pede fini
stro. Respondeatur hoc esse quia motus localis est

Liber

nobilior motuum. ideo debet insperare a parte nobiliori et illa est pars dextra in qua vigerit cor et est membrum nobilissimum et principali simus et illius motus principium sed contra quia cor est magis in parte sinistra ut ex anatomico apparet dicendum quod licet secundum culpalem esse: magis recipiat latum sinistrum quam secundum basim que est nobilior et pars constitutio verius dextrum. Unde natura non totaliter situavit ipsum in latere dextro ne propter nimiam caliditatem ipsius ad talē partē paucem concurrentem etiam caliditate epatis ibidem existentis destruerent operationes. Sed et ante sic principium sensationis potest dupliciter intelligi. Un modo quia sensibilia primo mouent prius anteriorum: Aliomodo et melius quod in parte anteriori oēs sensus situantur.

Propter quod non in omni corpore sursum et deorsum et dextrum et sinistrum et anterius et posterius querendum sed quecunq; habent motus principium in ipsis animata entia

Nunc iesert correlative et duo facit sicut duo correlative infra ibi secundum inanimatum: De prima dicitur quod ex dictis concluditur quod non est querendus in omni corpore reperire istas sex differentias positionis et causa est quia solum in illis est talia reperiuntur et querere que habent in se principium suorum motuum localium et inchoationis eorum sed solum corpora animalia sunt huius ergo secundum maior non est dicens prius quia talia sunt principia unde motus inchoantur et maior ponit in libro et p. viii. phic. In animatorum. non in nullo videtur unde principium motus hec quidez enim. omnino. non mouentur. hec autem mouent quidez sed ab eo parte similiter puta ignis sursum solum et terra ad medium:

Inferens corporum et duo facit primo hoc ostendit quomodo sex differentiae positionis aliquo modo reperiatur in corporibus inanimatis ibi fuit: sed i his quidez: De prima dicitur quod in nullo corpore inanimato habeamus assignare istas sex differentias et arguitur sic in nullis corporibus inanimatis videmus prius videtur inchoantur motus ergo secundum conatur et antecedens patet qui a nullum talium in animatorum mouetur et si nec potest inchoare motus suum quod patet quia omnia inanimata mouentur ex omni sua parte equaliter et indifferenter et per consequens non est assignare in eis partes distinctas et determinatas a quibus incipiunt motus suos magis quam ab aliis. Unde ignis ex omni parte mouetur sursum et terra deorum.

Si in his quidem dicimus sursum et deorsum et dextrum et sinistrum ad nos referentes autem secundum nostras dexteram et sinistram quaeadmodum divinatores ait secundum si militudinem nostrae quaeadmodum que statuerat: aut que contrario habentia posse dextrum quidem non quod ad nostram sinistram sinistrum autem contrarium et posterius quod ad nostrum anterius:

Nicostendit quomodo sex differentiae positionis reperiuntur in inanimatis et quod non est primo ostendit quod repertur: quomodo non reperiuntur secunda ibi: in ipsis autem: De prima intendit Apollonius ostendere quod iste sex differentiae non reperiuntur in inanimatis absolute sed solum respectu et similitudinari et hoc potest contingere tribus modis secundum Apollonius i. littera. Uno modo illud inanimatum dicat dextrum quod ponit ex parte nostra dextra et sinistrum quod ponit ex parte nostra dextra. Et isto modo appellant dextrum et sinistrum Augures autem qui appellant quae existentes expatit dextra dextrarum et existentes ex parte sinistra appellante sinistras et per augures intelligere habent divinatores ex voluntate autem. Secundo modo sumuntur dextram et sinistram in inanimatis secundum similitudines ad figuram nostram scilicet in statua simili figura bonis cuius caput secundum similitudinem dicitur sursum et pedes deorsum tertio modo sumuntur dextrum et sinistrum et contrario nobis sicut illud dicitur secundum dictum quod appetit nobis ex sinistra et illud sinistrum. quod appetit nobis ex dextra sicut p. 3 de Imagine in speculo apparente.

In ipsis autem his nullam videmus differentiam sive non contrario uertantur straria dicendo dextra et sinistra et sursum et deorsum et posterius et anterius

Nunc ostendit quod iste oris non reperiatur in inanimatis absolute et arguitur sic in illis ista non reperiatur absolute inquit non sunt distincte partes nauter habentes differentias virtutes sed inanimata sunt huiusmodi quod secundum maior nota est: upradictis et minor p. 3 quod si sumat apud eum non assignat sursum aut deorsum absolute in aliquo parte. Nam si quisque primo respectu aliquius erat dextra vertitur officie sinistra et cetera quare nulla eorum absolute et ex parte sui est dextra aut sinistra. Intelligendum secundum Apollonius. et quod iste sex oris in eis reperiuntur duplicitate et absolute et in respectu. Absolute reperiuntur in rebus aliis et sic sunt qualitates de ea specie qualitatibus. Re-

Secundus

specie sunt in rebus materialis et sic sunt in predicamento relationis. Intelligendum est quod tales orationes repertur in aitatis respectu duplicitate. Unum in comparatione ad partes mundi et sic illud dicit sursum et aliud de quo magis approximat loco sursum et aliud deorum sicut quod magis approximat loco deorum. Aliomodo in comparatione ad nos ut in statu in quibus non descuratur sursum et deorum in comparatione ad partes mundi si in comparatione ad nos et partes nostras cum quibus praestare habemus similitudinem. Unde si statua voluntate per se prius et postea remotor deorum sit in hoc eum pedibus superius appenso et ex his sequitur habentia istas orationes ab solute non habent eas in respectu et ceteris.

Propter quod per pythagoricos utique quod est ammirabitur quia duo sola hec principia dicebant dextrum et sinistrum quattuor autem dereliquerunt nihil minus principia entia.

Nunc reprobat pythagoricos in speciali et ita facit natio ponit opinionem ipsorum et reprobat. Et perdidit ibi familiam. n. minorem et bisteriam. id est: De prisa dicatur mirandum est quod pythagoricos qui posuerunt solum istud principium in entibus. scilicet dextra et sinistra et omnes alii quatuor et minor principia destruxerunt. scilicet macrismus. n. minorum differentiam habet que sursum ad que dorsum et que anterius ad quod posterius quam dextra et sinistra in omnibus animalibus hec qui dem. n. virtute differunt solum. hec autem et figuris.

Hic removat eos et hinc facit sic quadrupliciter reprobat ibi factum: et sursum ibi tertium: adhuc autem ibi quartum: adhuc autem: Pro introductione prima pars notandum est quod per ipso imaginabatur quod principia omnia actuorum et operationum sunt tria ita quod entia consistunt per contrarietas principiorum. tunc Auctor arguit sic in aliis quatuor differencias et alia quatuor principia non est minor pars et contrarietas quod in his duabus. scilicet dextram et sinistram ergo si dextrum et sinistrum ponuntur principia in entibus rationes contrarietas non minus alia quatuor debent ponni principia tria nota et annis declaratur quia alia quatuor principia differunt in rebus figura et virtute seu potentia dextrum autem et sinistrum solum differunt virtute et non figura. Intelligendum secundum commentario em commento. undecimo. quod dextrum differt in animalibus a sinistra quia virtus partis dextra est alia a virtute pars sinistra sed non omni in figura ut patet ad sensum et ante et retro et similiter sursum et deorsum differunt tam in virtute quam in figura

Et sursum et deorsum omnibus aitatis similiter et animalibus et plantis. Dextrum autem et sinistrum non existit in plantis.

Probatur secunda ratio et arguit sic quibususcum insunt posteriora etiam debent inesse priora; scilicet dextrum et sinistrum sunt posteriora alii et insunt corporibus aitatis et celo ergo etiam alle orationes debent eis inesse consequentia nota et maior sunt declarata superius et minor probatur in littera quod sursum et deorsum repertur in omnibus aitatis et in plantis et in animalibus scilicet dextrum et sinistrum non repertur: unde in plantis ex qua sequitur quod sursum et deorsum sunt priora natura quam dextrum et sinistrum.

Aduic autem ut longitudine latitudine prior. si sursum longitudinis principium dextrum autem: latitudinis prioris autem principium prius utique erit sursum dextra secundum generationem quoniam multotiens dicitur prius.

Adducit tertia ratione quod vult probare quod dextra et sinistra sunt dextra et sinistra posteriora et per se ipsa proponunt et arcuit sic latitudo est prior latitudine sic et latitudo presupponit longitudinem et non antecedens notum et nota et quod sursum longitudine inservit et inde assumit corporum latitudo quae sursum erit prius dextra secundum naturam seu generationem neminem multis modis dicatur prius quod dicitur propter prius tempore.

Aduic autem si sursum quidem est unde motus. dextrum autem a quo. Anterior autem ad quod saltem sic utique habebunt quandam virtutem principium. que sursum ad alias species. Ideoque quod derelinquit principiora principia iustum est ipsis increpare: et quia hec in omnibus sicut putabant existet.

Arguit per quartam rationem sic sursum est principium unde fit motus auctor est principium unde fit motus scilicet locum in animalibus et anterior est principium ad quod terminat motus sensatio gressus per ipsum et per annos percepiti et et annis quod motus auctor est prior in animalibus motus sensatio est medius motus et localis a posteriori: obiectum scilicet motus est prior motu sic principium est prius principio quod sursum est principium prius aliis. Intelligendum est Auctor. quod Auctor et principium principium motus in animalibus est superius sed ad dextris fit per exitus motus localis. Nam

Liber

primum principium motus aialis est a corde tanquam membro superiori dignitate et priori sed principium extremitatis motus localis est a parte dextra et hec est alia expositio a prima. Intelligendum est quod dicitur Ap. quod ante est finis ad quod determinat motum sensum hunc potest exponi tripliciter prout quod ibi sunt plures sensus et sensibilia prius mouent media ut aerem aquam, etc. Deinde mouent sensus ut visus auditus etc. et sic ibi terminatur motus sensus. Secundo modo quod versus pars anterior corporis est secundum illius rectitudinem et dispositionem praedicti motus aialis et versus illae pars etiam finis. Tertio modo quod cor est principium motus et sensus aialis terminat motus sensus ad partem anterior et sic secundum Auer. licet unicus sit principius omnium motuum in aiali videlicet cor tri diversa sunt principia iehostris. I. dextrum sursum ante; Ii. dextrum concludit et dicit quod ergo pictagoricus sunt in crepundi propter duo prius quia derelinquerunt in entibus rotiora prius ipsa et principalia. Secundo quod ponunt in omnibus entibus reperiuntur dextrum et sinistrum cum enim in rebus in natura diversitas per dextrum et sinistrum. Prima est quia sursum est secundum longitudinem et dextrum est secundum latitudinem modo longitudo est prius latitudine et mathematice per naturam. Mathematice quidem quoniam punctus motus causat longitudinem seu lineam et linea motu causa latitudinem seu longitudinem sic per prius longitudo est per latitudinem. Naturaliter autem quod latitudo non potest cognoscendi sine latitudine cum longitudine ponatur in sua distinctione sed bene contra longitudinem potest cognoscendi sine latitudine. Secunda causa est quia sursum est principium motus secundum longitudinem et dextrum est principium motus secundum latitudinem sed motus in longitudine est naturaliter prior motu in latitudine quare dextrum et secundum prius quia sicut motus est prior motu ita principium est prius principio.

Mobis autem determinatum est prius quod in entibus principiis motus tales virtutes existunt. Est autem celum animatum et haec motus. principium manifestum quod habet sursum et deorsum et dextrum et sinistrum.

Nunc Ap. determinat de diversis positionibus et in istis et in intentione et tria facta quod ostendit quod est ex oriente positiones recipiunt in celo et orientem quod ibi repudiat. Tertio subiungit quadam distinctione de primis celis ibi factis

dico autem longitudinem et tertiam polorum aut. Prima in duas quae primo facit quod dicitur est remouere quasdam causationes cibis non obstat. De plus intenditur ista secunda divisione in celo est reperiire sex differentias positiones. I. versus et dextrum secundum conclusionis argumentum in omnibus habebus in se principium inchoato suorum motuum est reperiire omnes illas differentias sed celum est huiusmodi ergo secundum maior nota est de lege quod in omnibus talibus est assignare distincta principia et diversas partes in quibus inchoantur motus suos et minor est declarari Ap. littera quam celum cum sit atrum perfectissimum hoc in se principium sui motus. Intelligendum est etiam tercium et quartum. adducit duas rationes ad probandum habere celum sex diff. rationes prius prima est hec celum habet diversitatem motuum in principio secundum diversitatem suarum partium ergo secundum partem prima ex dictis et annis probat quod celum est atrum. Secundum est hec celum habet partem prius aqua inchoata motus calore ergo habet dextrum et sinistrum et per prius habet et alias differentias prius et annis probat quod haberet orientalem et per idem motum. Non oportet. n. dubitare propter speciem esse figuram totius quomodo erit huius hoc quidem dextrum hoc autem sinistrum similibus entibus partibus omnibus et motis omnibus tempore.

Remouere quod secundum causationes et duo facta prius movere secundum remouere ibi sed intelligere. De prima ponit duas instancias quae possunt fieri et conclusiones et prius arguit sic celum est secundum le motu figura proprie ergo non est in eo assignare sursum vel dextrum nec alias directe positiones prius et secundum ex dictis est similitudo prius celum figura non videtur magis ratiocinari una per dextram et alia sinistra per econtraria et ita de alijs. Secundo arguit sic celum habet eternitatem et universalitatem sui motus non est assignare diversitatem in talibus pribus. Annis binis est supra et. t. p. b. anna tenet quod tales prius et drie non repudiant in aliquo nisi per ea diversa principia diversorum motuum non dextrum est pars a quod idem motus localis et sinistrum est pars ad quas immutari est motus in celo est eternus in nulla parte incepit et ad nullam terminatur. Sed intelligere sicut utique si quis in quibus habet dextrum ad sinistrum differentiam in figuris deinde circumponat speram habebit quod dem. n. uitatem differentem videbitur autem non propter similitudinem figure.

Remouere has duas causationes prius prius et secundum ibi facta. codice sunt modi. De prima dicitur et prius in instantia nihil valeret nam oportet intelligere sicut habere de pribus celis sicut se habet de pribus animalibus. viii. b. iii.

Secundus

de licet in celo sit similitudo partium in figura tripla est similitudo in virtute et de ipso est imaginandus sicut de aliis si ponere figure spacie haberer. n. prius dritos secundum virtutem licet non videtur ppter similitudinem carum in figura. Intelligendu secundum Auer. quod aliter postulumus imaginari istas partes dritos secundum virtutem esse in celo. Ut si imaginemur quod inter latera celi sit unus hunc habeat caput suum iuxta polum antarcticum et pedes pro polum articulatus dextera in oriente et sinistra in occidente et parte anteriori versus meridiem et posteriori versus septentrionem qui moueat celum ab oriente in occidente item ipse aut quem sciat aut moueat quia hoc non facit diversitatem in proprio motu. n. postulumus imaginari in celo licet sic spiculum esse partes colimiliter dritos secundum virtutem sic in illo hodie.

Eodem autem modo et de principio eius quod est moueri. Et. n. si nequaquam incepit habere necessarij principiū unde incepit si incipiebat quod moueri moueri et utique. si steterit mouebitur ut quod iterum.

Remoneamus secundā causulationem. Pro quo nondum vi innuit Aver. in tecto quod motus celorum capi dupl. Unomodo pro aggregato ex omnibus revolutionibus et sic motus celorum est infinitus nec habuit principium secundo modo potest capi pro una revolutione qua completa etiam circulationem et sic motus celorum non est eternus sed habet principium et finem. Applicando ad propinquum dicte Aver. quod celum habet diversi rates in partibus et principium motus ut dictum est considerando motum celorum secundo modo non licet celum nunquam incepit moueri capiendo motum primo modum habens principium aquo incepit moueri et omni die incepit moueri finis revolutio. Unde si celum quiesceret et inciperet moueri secundum determinatae priori incepit moueri que esset illus motus principiū. Intelligendum secundum Auer. quod in celo est tempore prius diversarum virtutum et etsam assignat quod mouens ipsum habet illas diversas prius quod ex distinctione motionis celorum arguit distinctionem mobilium in virtute et hoc quod talis motus est a propriis mobilibus alter est etiam motus motorum. Intelligendum est duplex est principium. temporis et magnitudinis quae ergo motus celorum per modo accipiuntur habent principium prius in hunc etiam principium magnitudinis quae habet determinatae priori in magnitudine a qua talis motus etsam vel inciperet si haberet principium in tempore.

Dico autem longitudinem quidem ipsius que secundum polos distatiam et polorum hunc quidem sursum hunc autem deorsum.

Ostendit quomodo tales differentiae debentur su-

mi in celo et tria facile primum premitemus dictum suum secundo subdit rationem tertio declarat per signum ibi secunda differentiam enim. ibi tercias similiter. autem. De prima dicit quod sursum et deorsum assignatur in celo secundum longitudinem ipsius que sumatur in celo secundum distantiam que est inter polos que est maxima distantia et ideo dicit quod unus polorum est per dicti sursum et aliis deorsum quia sunt in duabus extremitatibus illius linea quod appellatur axis spe. Differentia enim in his solum vide mus hemisphaerium per non moueri polos

Subdit rationem dicens quod differentiam istam in partibus celorum assumimus secundum diversitatem emis periodorum: nam quia poli sunt immobiles alii emis periodorum sumimus ab una parte et aliud ab alia ut arguarur sic poli sunt immobiles ergo distantia inter illos est longitudine maxima celorum antecedens partem et consequenter declaratur quia ex quo poli sunt immobiles secundum lineam mensurantem illam distantiam oportet imaginari celum circunvolvi et inchoare motum suum secundum aliam partem per orientalem secundum quam huius motus sumatur ita modo.

Similiter autem et consuevimus dicere latera in mundo non quod sursum et deorsum sed quod iuxta polos tanquam hec longitudine existente Quod enim ad latus est quod iuxta sursum et deorsum.

Declarat dictum suum ex omni modo loquendi et dicit quod nos consuevimus sumere sursum et deorsum secundum polos et dicere illa esse latera celorum que sunt iuxta polos rati existentia in latitudine. Intelligendum secundum commentariorum sententiam. cumque et longitudo celorum umitur ab uno polo ad alterum polo et ea est quod motus localis est etiam aperte laterali secundum polos sua orientalis quod dicit extra omnia latera longitudo sit destra et sinistra ut appetit in hodiis extrema immobilia ipsa secundum sursum et deorsum. Intelligendum est quod per distarum polorum intelligit arce orbium celestium circa quem revoluuntur et talis axis terminatur illis polis in duobus extremis et dicitur diameter mundi. Intelligendum tertio quod per eam peripherie medicatus orbis quartum una dicitur sursum et alia deorsum intelligit partes celorum diuisas secundum circumferentiam equinodistantem ita quod pars vni us poli dicitur sursum et pars vbi est. Polus oppositus dicitur deorsum et pars lateralis a qua. Celum incepit motum si incepit moueri dicitur destrum et ei opposita sinistrum. Intelligendum quartum quod Aver. adducit trice rationes ad probandum quod poli mouentur. Prima est hec: oecum quod est de sua orbis simul mouetur cum obverse sed poli sunt huiusmodi secundum

Liber

7c. maior nota: nā ad motū totius mouet qdlibet qd est de nā illius: t minor p̄tēnēdo q poli sunt partes orbis hoc ē supponit hec rō: sed due rōes sequentes phant enā tenendo q poli sunt p̄tēta in diuisibilia. Secunda rō est hec omne qd est in aliq qd fm se totū mouetur mouet ad motū illius poli sūne huiusmodi. g 7c. p̄tēta nota cū minor t maior p̄z q punctus q quodlibet aliud accidens mouetur paccidens ad motū illius i quo ē. Tertia rō est hec si punctus qdē polus quiesceret aut essentialiter aut accidentaliter. Nō essentialiter qd̄ diuisibile nec mouet nec dicit essentialiter qd̄ solū corpus p le exi stens: nec accidentaliter quiescit qd̄ qd̄ quiescens ac cidentaliter dicit ad quem illius in quo ē: cū ḡ orbis continuo moueat fm se t quālibet eius p̄tēta sequit qd̄ talis punctus nō dicitur accidentaliter ad qd̄ tem orbis p se t per p̄tēta mouet: sed cū dicit Az. q poli sūt imobiles hoc p̄tē triplūciter saluari p̄z cō siderationē geometricā q abstrahit a motu cō siderando solū potest ut sūt puncta indiuisibilia termi natiā linea qd̄ ē axis circa quā celū mouetur secū do capiendo polū pro p̄tē partē qd̄ tardē valde mo uerū: talis p̄tē dicit imobilis respectu p̄tē quis que ē equinoctiali: cū i infinitū remissis moueat alīq talis pars dicta polus t in infinitū pūtē cūculum dicit bat aliqua talis p̄tē respectu cūculi descripti ab eq̄ notiali. Tertio qd̄ pars dicta polus licet mouetur scōm māteriā idest vere: nō tū mouet scōm formā i sensibilitate: alle vero p̄tē mouent scōm mām. i. vere scōm formā idest sensibilitate.

Polarum autem qui quidem super nos apparenſ que deorsum pars est
Qui autem nobis manifestus que sursum.

Nanc ponit quandā distinctionē ex qua habet propositum: t tria facit primo ostendit quid sit sur sum ex parte motus octauae spere: secundo ex parte motū septem planetarū: tertio epilogat: ibi secunda: t̄ duo ibi tercia: de his. Prima in tres. primo ponit distinctionē: secundo p̄bat quoddam: tertio p̄bat pro positiū seu inscribi ibi secunda: dextriū enī: ibi tercia: si ḡt̄ur. De prima dicit q poli sit dūo quidā est su p̄tē nos apparenſ t quidā est nobis nō appens: et subdit q apparenſ nobis dicitur deorsū: t non ap p̄tē nobis dicitur sursum.

Dextrum enim unumqd̄q dicitur unde principium eius qui secunduz oculū motus. Celi autē principium circulationis unde ortus astrorum: Quare hoc utiq̄ erit dextruz: ubi āt occasus sinistrum.

Nanc probat vnum ex quo habebit intentus: t

vult probare q oris in motu octauae spere est p̄tē dextera celi: t arguit sic. Illa p̄tē est dextera in celo a qua incipit motus ipsius t unde est ortus astrorum sed oris est huiusmodi ergo 7c. maior nota ex iur p̄adictis: t minor p̄z ad sensū.

Si igitur incipit a dextris: t ad sinistram circunseritur: necesse qd̄ sursum esse manifestum polum: si enim erit qui manifestus ad sinistra erit motus quod non dicimus. Manifestum igitur quia ī manifestus polus est qd̄ sursum.

Nunc p̄bat propositū ex dictio 7 dno fact p̄tē mo hoc. 2 concludit quoddam ibi: t ibi quidē. De prima p̄bat ex dictio ista cōclusionē qd̄ sursum in celo ex parte motus octauae spere fūnitur fm polaz no bisoculū: t deorsū fūnitur fm polaz nobis apparetē t̄: t̄ ḡt̄ sic. Si motus octauae spere incipit ab oriente tag a dextera parte oportet qd̄ polas nobis apparenſ sit deorsū: t̄ qd̄ polas nobis oculū sit sursum sed sic est qd̄ motus octauae spere incipit ab oriente ergo 7c. maior nota t̄ partit in p̄mento: t̄ minor p̄z ad ensim.

Et ibi quidā habitantes in eo qd̄ sursum sunt hemisph̄io: t apō dextram Nos autem in eo quod deorsum: et apud sinistram: ecōtrario quam ut pythagorici dicunt. Illi enī nos sursumquidē faciunt t in dextera parte. Hos autem qui ibi deorsum t in sinistro: accidit at oīo contrarium:

Loculūq dddā ex dictio: t dīc qd̄ habitatores magis versus polū meridionalē sit versus supra: t magis a dextris celi: t nos qd̄ habitam magis versus polū septentrionalē p̄spētationē ad illos sum: magis vius deorsū: t vius sinistri p̄tē celi cui oppositiū dicebat pythagorici qd̄ ipi pondēt nos esse magis sursum t dextris p̄ respectu ad alios. Et illos ē magis deorsū t sinistris qd̄ nō est verus. Circa haec p̄tē intelligendū p̄bū p̄mentatores qd̄ p̄ polaz nobis appentē Az. inēligi polū septentrionalē: t qd̄ polū nobis occulū intelligi polū meridionalē polū septentrionalē est deorsū i celo: t meridionalē sursum: t qd̄ nos sumus p̄pīnd polo septentrionali t̄ vius p̄ locū deorsū: t ecōuerso antipedes respectu nři sit p̄pīnd polo meridionali: t ex cō sequēt loco sursum. Polas septentrionalis appellat articulū: t similiiter borealis t̄ dicitur septentrionalis qd̄ ibi sit septem stelle tardissime motus ut bōlo eius; dicitur borealis: quāvis eius dicitur boreal-

Secundus

a boreo vento inde flante; et dicit articus ab artibus id est vira maiore ex illis septem stellis a polis. Sed polus meridionalis est dicitur antarcticus et australis. Antarcticus quidem qui est contra articu ad ante quod est contra Australis vero quod inde venit versus australis nominatus. Intelligendum est enim contrarium australis. xv. qd in celo est assignare dextrum et sinistrum quod in eo est assignare partem et aqua incipit moueri; et est illa a qua primo ascendit stelle fixe; et vocatur orientis et hoc est dextrum in celo; et per eum posita vocatur occidens. Et est sinistrum in celo. Et ex hoc raterius potest apparere quod pars celi cuius supponitur terra nostra habitabilis est quam mouet celum ab oriente in occidente dicitur ante et sibi opposita retro ut potest apparere in exemplo superius posito de homine.

Sed secunde quidem circulationis puta cius que planetarum. Nos qui dem in his que sursum et in dextris sumus. Illi autem in his que deorsum et in sinistris econtrario enim in his principium motus est propter contraria esse latitudes: ut accidat nos quidem esse apud principium; illis autem apud finem.

Nunc ostendit quomodo sursum et deorsum sumuntur in celo ex parte motus planetarum; et dicit quod sumuntur proprio modo: et ratiocinio est quod orbis planetarum contrario modo mouentur ad ipsam speram octanam si ipsa ponatur esse primum mobile.

De his quidem igitur que secundus discussiones partibus et secundum locum determinatis tanta dicta sunt.

Epilogus dicendo quod de partibus suis ipsius celum locum sit dictum isto modo et tanta intelligendum est Auctor. quod propter motum planetarum contrarium motui octave spere opozit situare homines econtrario quod futurum situatum ad assignandum differentias positionis in celo modo contrario modo superiori: imaginando vero quod caput sit in polo artico et pedes in polo antartico et quod manus dextra sit in occidente et si sinistra in oriente et anterior pars sit in septentrione et posterior in meridiem: et mouetur orbis planetarum modum oppositum et per totum. Intelligendum est quod Auctor per distinctionem seu dimensiones intelligit partes celestes non diversificantur realiter cum eadem pars aliquando sit dextra et aliquando sinistra: et diversificantur huius diversitatem potentiarum que in illis apparet est quod in diversis sitibus reperiuntur ut in dubio parte: et per loca intelligi loca que copulantur istis partibus et oritur ab habitabili terra hec sunt

loca terre que supponuntur talibus partibus huius quas situantur dimensiones celum: ut verbi gratia esset locus terre habens primum orizontem totius terre habitabilis ille est locus suppositus dexterum celesti: et sic de aliis datur: et per orizontem habemus intelligere circulum quem celum apparet terre coherere et qui distinguunt partes celum omnia a parte non visa. Circa hec dicta sunt plurime dubitationes. Prima dubitatio est utrum celum habeat dextrum et sinistrum et alias positiones differentias. Arguitur quod non: quod si celum haberet dextrum et sinistrum cum continueret ipsum circulariter mouetur et par que est in oriente aliquid erit in occidente et ecclora sequeretur quod dextrum celum aliquod esset in occidente et sinistrum in oriente: cuius opposita vult Auctor. De isto sunt quatuor opiniones. Prima dicitur quod in octava spera non sunt iste differentiae ab aliis sed soli respectu ad nonam quae ponuntur immobile et habere eas absolute. Secunda opinio ponit quod octava spera habet illas differentias non absolute sed in ordine ad nos et emispium nostrum. Unde per quod est supra caput dicitur sursum et opposita deorsum et cetera. Tertia opinio ponit quod in celo sunt absolute iste differentiae possunt: et quod ideo sunt omnes in parte diversarum potentiarum quarum una est magis nobilis alia minuta: et una de dextris viribus a qua incipit motus: et alia ei opposita dicitur sinistrum: et sic de aliis ita quoniamque celum moueat semper eadem pars est dextra sua sit in oriente sua in occidente: et sic proportionabiliter dicatur de aliis.

Quoniamnam iste opiniones sunt remoto ab iteratione Auctoris. Quarta opinio est commentatoris quia ponit aliquo modo huius similitudinem non illas differentias in celo reperiiri quoniam imaginatur quod non semper eadem pars est dextra nec semper idem pars est sinistra: immo illa quae est in oriente est dextra in occidente est sinistra. Ultimum enim quod pars alicuius sit super primum orizontem nostrae terre habitabilis sit dextra: et ei opposita sit sinistra: et pars media unde est transitus ab oriente in occidentem est ante rectam. Ita quod quecumque sit illa que est in oriente et supra positum primo orizontem illa est dextra recta. Causa autem quare semper pars in illo situ dicatur dextra recta est quod intelligentia magis influit ad partem existentem in illo situ quecumque sit in situ opposito: et ibi efficacius ostendit operationes suas.

Sed tunc exiunt secunda dubitatio vel utrum talis influentia huius magis et minus influatur virtus materialis et appareat quod sic ut omne illud quod in diversis partibus quantitatibus sibi recipit in extensione et remissione est extensum et per consequens materiale: fed talia influentia est huiusmodi ergo recta. Et sic omne quod recipit in extensionem et remissionem habet contrarium cum in censu et remissione sicut per maiorem aut minorum admixtionem cum suo proprio: sed omnes habentes contrarium est corruptibile et materiale ergo recta. Responditur quod talis virtus est malus cuius sit et motor separata et est extensa et multiplicata nec ob-

Liber

intensibile & remissibile habet contrarium ut patet de lumine & sit verum de qualitatibus in materialibus. Ex hoc insurget certus dubitatio: que est virtus prius celi differens eis magis nobile & minus nobile: & dat cometariorum duas solutioes ad hanc dubitationem p' e q' nulla ps celi e essentia pfectio: alia: si solus accidentaliter fm q' plus pertinet ab intelligentia alia in eo eadem ps aliquando plus perfecta aliquam minus ve ps ex dictis: secunda solutio est q' vna ps celi et alia pfectio: essentialiter. Unus astrum est nobilior: ps sui orbis. Quarta dubitatio est cu' in celo respetu motu sicut spere sumuntur drie positiones: uno modo respectu motu planetarum modo opposito: quomodo abso'lute debet sumi. Respondeat q' i' ordine ad octauam spera cum nobiliore & eius motu prior & posterior. Et aduerte q' Ap. & commentator videtur velle q' octaua spora sit primum mobile qd tamē fm astrologos non est verum. Quinta dubitatio est quoniam habitantes versus polū antarcticū est aliqua p' dextera & superius: illud ergo dicitur et virtus de aliquibus & vt in pluribus. Deinde ponit solutionem remittit qui dixit q' Ap. insequitur modum platonicum q' sursum dicebat dextrum & deorsum sinistrum.

Tertius capitulū primi tractatus secundi libri de celo & mundo in quo declaratur causa pluralitatis motuum celestium.

Etoniam autem nos est contrarius motus qui circum ei qui circum considerandum propter qd plures sunt lationes.

Illi est tertius capitulū huius primi tractatus in quo Ap. postq' in precedenti capitulo determinavit de differentiis positionis ipsius celi. Nunc vult ostendere eam pluralitatem corporum celestium & motuum eorum & duo facit: q' primo sumit invenit secundo p'sequitur ibi: unuquodq' est. Prima in duas q' primo facit: q' dictu est: secundo subdit quoddam q' p'bat ibi: & quide longe. De prima dicit q' motus circuluri non est aliquis motus contrarius: & oportet considerare cām pp' quā sit plures motus corporum celestium. Intelligendum primo q' q' p'terea ē & i' pluralitatis motus ē invenit non possit sibi inesse contrarium: & hoc deficit in celo cu' i' celo non sic contrarietas sicut est in elementis in quibus ē ē i' pluralitate motu i'. Jo dicit Ap. q' oportet inuestigare hic quē sit cā diuersitas motuum corporum celestium ex quo in illis non reperitur contrarietas q' sit cā talis contrarietas. Intelligendum secundo eis

Auer. cōmē. xvii. q' effectus est finis agit's que agens intendit: iō cā multitudinis motu corporum celestium sumitur ex multitudine effectuō inferiorū. Unde q' natura rerū secundū hinc ex necessitate dependet ex corporibus celestibus & ex mons' & corpora celestia ex necessitate dependet ex corporibus celestibus ipsa motuibus: iō vult Ap. hic demonstrare quō illa sequitur fm prius & posterius: & generatio motuō inferiorō lequitur motu celi & corpora celestia: & ipsa sequuntur ius mo tores: & habet in intelligentia motus corpus celeste duplice identitatem primaria & secundaria. Prima motus properante & e' perfectione sicut amata & considerata: secundaria motus proper generare & coherere illa iterata: & hanc causam intendit hic inuestigare.

Et quidem alonge tentantibus face re questionē: longe autem non sunt tanto: molto autem magis eo q' accidentium ipsis de omnino paucis habeamus sensum. Attamen dicamus causa: at de ipsis hinc sumenda.

Nunc Ap. subdit quoddam quod probat: & difficile est inuestigare de cā pluralitatē & diversitatē motu corporum celestium: & intendit talē rationem. De illis est magna difficultas in consideratione que sunt longe & iobis & in maxima distantia a sensu nostro: sed corpora celestia sunt businno ergo q' cōsequuntur nota: & minor p'z ad sensum & mai' & probatur: q' de illis est difficultas consideratio de quoniam paucis accidentibus habemus paucis in notitiam: sed de ea que sunt longe & mar me distare sunt businno ergo: & patet cōsequentia & maior: quā accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum & quid est: & minora apparet q' res distantes non ita bene comprehendim' per sensum sū sic: propinquas: & subdit q' licet sic difficultas considerare causam pluratatis motuum illo mō: in sumenda est fm posse. Intelligendum q' quid est dicunt Ap. hic innuere duas causas illius difficultatis: quarum una sumitur ex distantia corporum celestium & ius ius motuum. Alia vero q' de paucis eorum accidentibus paucam habemus notitiam: & hec secunda causa est maior: primacq' in difflantia corpora celestia conuenienter cum his inferioribus cum virtutē sit finita. In accidentibus autem non conuenienter sed sunt diversae natura in superioribus & inferioribus. Intelligendum secundo eis Auer. q' quō de pluralitate motu corporum celestium habet plures causas ius ius: subordinatas fm prius & posterius. Unde pro ius iugatione pluralitatis talū motu & corporū possumus p'cedere fm duplē processum: uno mō incipiendo & cā remota & eueniendo ex ea ad cā imediatā: &

Secundus

talis processus est proprius quid quo vnius est Ap. ut quod enim est aliquius operationis et actio diuina est in mouendo celum motu eterno: sed elementa propria sunt: et quod elementa propria sunt: sed elementa propria sunt: et generationes et corruptiones sunt plures motus celestes sunt qui sunt causa pluralitatis generationis et corruptionis ita quod immedia causa pluritatis motuum celestium sunt generationes et corruptiones. Non possumus procedere econtra a causa immediate ad remota: et tunc est demonstratio quod ut propter quid plures motus celestes sunt: quod generationes et corruptiones sunt: et propter quid sunt generationes et corruptiones propter contrarialem elementorum: et quare elementa contraria sunt: propter corpora celestia et motus eorum: et quare motus celestes sunt: propter actionem diuinae eternam: et hic quesitur in tellus humanus.

Enimquodque est quorum est opus gratia operis. Dei autem operatio immortalitas. Hec autem est uita semperna. Itaque necesse deo motuum existere sempiternum. Quoniam autem celum tale corpus enim quoddam dividunt propter quod habet circulare corpus quod natura circumiuoeat semper.

Nunc persequitur probando principale intentum, scilicet sunt plures motus celestes: et plura corpora celestia: et hoc ex causa secundaria intentione. Pro eius declaratione. Scinditur quod Ap. i tota littera sequentiibus capitulis ad probandum hoc facit sententiam consequentias. Prima est: hoc celum est corpus diuinum ergo motus eius est circularis et eternus. Secunda est hec terra est ergo ignis est quarta est ignis et terra sunt ergo elementa intermedia: et aer et aqua sunt. Quintum est quartus: elementa sunt: et generationes et corruptiones sunt. Sexta est generationes et corruptiones sunt ergo plures motus celestes sunt: ergo plures orbites sunt: sed finis hoc dividitur littera sequente in septem partes secundum ibi: propter quod: tertia ibi: sed adhuc pars: et quinta ibi: his autem: sexta ibi: si sunt generationem. Septima ibi: nunc autem intantur. De prima premittit quod uniusque cuius est aliquod operis gratia illius operis agit: et tunc facit istam opinionem. Lemum est corpus diuinum ergo motus est circularis et eternus: antecedens per quod celum est locus diuino sumvit dictum est supra: in modo locutus est esse proportionatus locatio: et non per quod celum sit ens eternum: eus operatio est esse diuina et eterna: quod autem talis motus debet esse circularis per quod nullus mo-

tus potest esse eternus nisi motus circularis ut habetur est lupsa. Intelligendum fuit Aue. quod dicit Ap. quod operatio dei est immortalitas: quod actio diuina est eternitas necessario et causa est: quod actio diuina est essentia diuina cum sit solus propter se et non propter aliud. Unus est deus inter actionem istorum inferiorum et actionem superiorum: quod inferiora agunt primaria intentione propter superiora: aliud et agunt secundaria intentionem propter se: sed in rebus diuinitate est oppositum cum agat primaria intentione solus propter se et secundaria propter inferiora.

Propter quod igitur non totius celi corpus tale quod: necesse manere aliquid corporis lati circum quod in medio.

Ponit secundam opinionem quod est hec. Celum mouet circulariter motu eterno: quod terra est. An per ipsam primum: et tenet ipsam quod ipsius motus circularis est causa aliquod fixum in tale fixo non potest esse nisi terra: duo sunt factum Ap. quod primo sumuntur aliquid secundo ponit opinionem ibi: necesse igitur. Prima duas sicut duo pinitur scilicet ibi huius ait. De prima dicit quod est impossibile totum universum moueri circulariter: sed se et quod est in parte: et ratione est quod respectu cuiuslibet motus circularis portet quod sit aliquod fixum in medio talis corporis quod circulariter mouet.

Huius autem nullam possibile est manere partem neque universaliter neque in medio. Et enim si secundum naturam motus erat ipsius ad medium naturam autem circumiuocet: non utique esset sempiternus motus. At hil eni preter naturam sempiternum posteriorius autem quod preter naturam est eo quod secundum naturam. Et excessus quidam est in generatione quod preter naturam: eius quod secundum naturam.

Ponit secundum dicentes quod impossibile est aliquod praescriptum corporis celestis descere in medio circa quod ipsa moueat circulariter vel quodcumque probatur sic: si aliquod per corporis celestis posset descere: vel quod existens in eo: vel quod mouetur ad medium mundi et ibi desceretur extra ipsum medium. Non primum quod ad motum totius mouetur quodlibet quod est in illo: nec secundum quod talis per se aut mouetur ad medium nisi aut per se non mouetur: quod tunc motus circularis debet esse celo per se nam et per se non est separatus quod est hoc dictum: neque per se nam: quod est per se nam presupponit aliquod prius fuit nam: et cu aliquis motus inest alicui per naturam sibi contrarius inest eidem fuit natura. Si ergo illi prius est motus deosum per se nam motus sursum inest illi

Liber

Si naturā et per pñs motus circularis inesset sibi
preter naturā nec esset pñrius.

Necesse īg: tur terram esse. hoc enim
quiescit in medio. Nunc quidem īg:
tur supponatur hoc: posterius autē
demonstrabitur de ipso.

Ponit pñam dicens q: oportet ergo q: terra sit
illud circa q: tanq: circa sicut inveniatur celum cir-
culariter: et hoc pñ nunc supponat q: posterius de-
clarabitur. Intelligendū fñm cōmentariorē ēē de
claratum in libro de motibus sialium q: ois mo-
rit necessariū super aliquid quiescētō oportet cu-
celū mouētur circulariter q: sit aliquid quiescētō i
medio circa q: mouētur: hoc est terra vt declarab-
itur in quarto bulus. Intelligendū ī q: nihil p
ter naturā est perpetuū q: de pñter naturā ē p. ste-
rius et accidentaliter respectu eius q: est fñm nām
cum preter nām sit extensio de naturalitate ad pñter
naturalitatē: si ergo in aliquo est aliquid pñter na-
turā ab eterno possibile est in aliquo reperiri pñ
ter naturā absq: naturalitate q: est possibile.

Sed adhuc si terram: necesse et ignē
esse. Contrarioz enim si alterz natu-
ra necesse et alterum esse natura. Si
uero sit contrarium et esse quandaz
ipsius naturam. Eadem enim mate-
ria contrarioz.

Tunc probat tertiam pñam: et duo facit sicut dupli-
citer probat ibi secundū: et pñuatione. De prima di-
cit pñ: terra est ignis est: probat pñ: q: ignis et ter-
ra necesse et alterum est in rerum na-
turā reliqui debet esse: et causa est q: contrario-
rum eadem est materia que est in potentia contra-
dictionis et pñ successu potest ēē subtrahere co-
trarioz indifferenter et equaliter.

Et pñuatione prius affirmatio. Dico
autem pñta calidum frigidū. Quies
autem et grauitas dicunt per pñua-
tionem levitatis et motus.

Sed oportet illam pñam sic terra se habet ad
sq: et pñriatio q: pñ: bona: tenet pñ: q: pñma-
tio presupponit habitus tanq: quid pñctivus: et aīs
pñ: q: terra est frigida et grauitas et quietes: ignis at
est calidus et levitas et motus: modo frigidū est pñua-
tio calidi et quietes est pñriatio motus: et grauitas ē
pñuatio levitatis. Intelligendū fñm Auc. cōme-
to. xviii. q: forme naturaliter contrarie sic se habet
q: si una est reliqua est: et ea est q: materia subiecta
formis contraria est et est modo necesse est q: cu
recipiens aliqua dñs sit idem q: ad illa habeat can-
dem proportionem et per pñs si vñnum est naturale ta-

li subiecto etia reliqui. Intelligendū q: cum
dicit Auc. et pñuatione q: ipse nō vult aliud nisi q: si
 fuerint aliqua duo quoz vñu se habeat: sic habitus
et aliud sicut pñriatio si illud q: se habeat p: modū
pñuationis est in natura dignus est illud q: se ba-
bit et per modū habitus sit: vñp: et eius exēpsis.

Sed adhuc si quidem est ignis et ter-
ra: necesse et intermedia ipsoz esse cor-
pora. Contrarietate n. habet unum
quodq: ad unumquodq: elemētoz.
Supponat at et hoc nanc: posterius
at tentandum ostendere.

Ponit q: tñam et pñlet q: si ignis et terra sunt
necesse et elementa intermedia efficiantur et q: habent
contrarietatem ad extrema: ergo si contraria extre-
ma sunt etia contraria intermedia erunt pñ: est nota
ex dictis: et aīs ad pñtēns supponitur tanq: poste-
rius percutandū. Intelligendū q: licet ignis
maxime contrarie terre pñ locū seu quo ad qualita-
tes motus fñm locū nām maxime contrariarē aque q:
ad qualitates alteratinas. Intelligendū secundū
q: dicit Auc. q: vñuq: elemētoz hñz contrarietate
et q: ex dictis hoc non est manifestū: id supponit ad
pñtēns tanq: declaradū i libro de generatioē.

His autem existentibus manifestū
quoniam necesse generationem esse
eo q: nullum ipsoz possibile est esse
semperitnum: patiuntur. n. et agunt
contraria ab iniuicem: et corruptiva
iniuicem sunt.

Tunc ponit quintā pñam q: est q: si elementa co-
traria sunt generationes et corruptiones sunt et dividit
i duas: sic duas adducit rōes ad pñbāndū eas ibi se-
cunda: adhuc at: De prima arguit sic elementa sunt
contraria q: nullū eo pñ: semperitnum: quodlibet eo pñ:
est generabile et corruptibile et pñ: generationes
et corruptiones sunt: tener pñ: q: contraria sūt iniuicem
activa et passiva quare q:.

Adhuc at nō rationabile esse aliquod
mobile semperitnum: cuius non con-
tingit ēē secundum naturaz motum
semperitnum. Horum autem est nō
tūs. Qd quidem īgitur necessariuz
esse generationē ex his manifestū.

Secundo arguit sic motus elementorū non est
eternus: ergo nec ipsa sit eterna: pñ: aīs ex dictis
supra q: motus eo pñ: est rectus qui nō pot esse eternus:
et pñ: pñ: q: nō est rationabile q: aliquod mobile su-
semperitnum cuius motus nō est semperitnum.

Secundus

Si autem generationē necessarium
et aliam esse latidem aut unam aut
plures: secundum enim eam que toti
us sūt necessarium habere et elemen
ta corporum adinuicē. Dicitur au
tem et de hoc in sequentibus plani"

Ponit sextā pñam: et dicit qđ si generatioes et cor
ruptiones sunt: necesse est plures rationes celestes
esse: et cā est qđ motus celestes ista inferiora trā
mutantur generantur et corruptuntur ergo esset
tautū unus motus celestis esset tantū unus esse
et per pñas est generatio tantū vel corruptio tantū
et non ambe de hoc m̄ infra plenius dicitur.

In telligendū fīm Aue. comēto. xx. qđ generatioes
et corruptiones sequuntur motus celī: id oportet qđ si
motus circularis esset vnuus qđ generatio esset vnuus
spēi tantū: et si plures sūt motus circulares plures
erunt generatioes spēi: quare fīm dispositionem
celī et motus eius erit dispositio elementorum adin
uicē ita qđ diversitas motus facit diversitatem mo
torum generationis et corruptionis.

Munc autem tantum manifestum ē
pppter quam causam plura sunt cir
cularia corpora: quia necesse gene
ratidem esse. Generationē autem
siquidem et ignem hunc autem et alia
siquidem et terram. hāc autem quia
manere necesse aliquid semper siqui
dem moueri aliquid semper.

Nūc ponit septimā pñi. 3 dicens manifestū ē qđ
si plures moti celestes sunt plura corpora celestia
sunt: tenet pñia qđ vnuus corporis simplicis non est
nisi vnuus motus simplex et superius dictum fūrū
ans est necessariū: cum necesse sit plures motus ce
lestes esse si generatio et corruptio sit necesse ē
generationē et corruptionē ē signis et terra et alia ele
menta intermixta sūt: que elementa necesse est esse
si terra est: quā est et quiescere in medio mundi pro
pter simpliciter motu circularē celī. Intelligen
dūm fīm Auero. comēto. xxi. qđ Ap. dicit qđ ge
neratio est signis et reliqua elementa sunt. Et cā ē
qđ si aliquis querat quare generatio et corruptio sit
respondēbitur qđ signis et aliis elementis sunt sic adin
uicem approximata: Intellēdū scđ qđ ex h̄
nō vult Ap. qđ totalia ē generationē et corruptionē
nis signis et alijs elementis: cū generationes et
corruptiones etiā sint pppter motus celestes ad eas
coincidentes ut cas vlo: h̄ illud dixit qđ ad ē ignē
cū alijs elementis necessario sequi generationes et
corruptionē esse: et econverso: h̄ ad hoc p̄currit

corpora celestia cuž suis motibus ve dicū est. Hic
cadit dubitatio vñ virtū generatio et corruptio ne
cessario insequantur motū celī. Ad quā est duplex
r̄spōsio: vna alexandri dicēs qđ generatio et cor
ruptio nō necessario et absoluē sequitur motum
celī: qđ dato qđ celū quieteret adhuc elementa con
traria essent adinuicē approximata et adinuicē age
rent et paterentur: fed tamē tunc nō est generatio
reciproca et ordinata: et similiter corruptio. Unde
dato qđ ignis corumperet aquā nō ampli⁹ generaret
aqua: et hoc propter effectū motus celī: et sic h̄ ge
neratio et corruptio ab solute nō necessario sequā
tur motū celī tamē generatio et corruptio recipro
ce et ordinare bene de necessitate sequitur motum
celī. Alia r̄spōsio fuit simpli qui dixit qđ cessante
motu celī nullū mō fieret generatio et corruptio: et
cā est qđ corpora celestia mediante motu et lumine
sunt agentia principalia et ista inferiora sūt agentia
instrumentalia: mō agens instrumentalem p̄tage
re nisi agat agēs principale: quare cessante motu ce
li cessant generationes et corruptiones. Occurrē
vterius secunda dubitatio. Ultr̄z elementa contra
ria et generatio et corruptio se habeant contribūlē
tra qđ sequatur elementa contraria sunt: ergo genera
tio et corruptio sunt et contra: arguitur qđ nō qđ i
rebus generabilib⁹ et corruptibilib⁹ si effectus seu
posterior est necessario et se prius est: sed nō ecō
tra cū prius possit absolute a suo posteriori: sed ele
menta contraria sunt cā generationē et corruptio
nis: ergo licet generationes et corruptiones sūt ele
menta tria sunt nō oportet qđ ecōtra: maiorē dec̄ratur
de domo lapidibus lignis et nā si dom⁹ est linea et
lapides sunt: ed non ecōtra quare et. R̄spōndit
comētā: qđ illa maiorē est etra vbi cā et effectus
nō dicantur econvertibiles. Tunc autē continuit
oppōsitum in p̄positio sicut etiā in alio exēplo cla
repōt ostendit: nam homo est p̄: id qđ inscibile: et ta
men non potest esse homo quin sit inscibile: et hoc ē
qđ homo ē inscibile convertuntur: et ita est de elemē
tis contrariis generationē et corruptionē.

Quartum capitulo p̄imi tractatus secundi līri de
celo et mundo in quo determinat de figura celī.

Figuram autem spericā ne
cessē est habere celum. Hec
enīm propriissima et substā
tia et natura prima.

hoc est quartum capitulo huius tractatus i quo
post p̄ in tertio capitulo Ap. declarauit causa plu
ralitatis motū celestium nūc determinat de figu
ra et etiā facit sic qđ duplicitate probat celū esse
sperice figure. ibi secunda: adhuc autē qđ: ibi tertia
adhuc autē quidē: ibi quartā: lumen autē. Prima in
duas quā primo ostendit p̄imum celum esse spēri
ce figure. Secundo applicat dictum suum et ali

Liber

as speras in ipso cōteras ibi; et cōtinuū quidē. Prima tēz in duas, pūmo ponit rōem letado pbar minoē rōnis: ibi dicamus aut: De prima Arz. ad pbarandum cēlū pāmūz est spēcī figura: intendit istam rōem, pūmo pīncipalī corpori debet pīma et nobilior figura: sed pāmū cēlū est pāmūz et nobilissimum corpori: et figura circularis est alijs pīos et nobilior ergo rē. Maior nota et cōclarat cōrrentato: et mino: pbar Arz. u. fā. Intelligendū s: Ave. cōmēto. xix. q figura circularis est pīgīsima sbe celi. Et rō est qz talis est pīpositio huīs figure ad alias figures in nobilitate: quālis est pīpositio corpori: celestis ad alias corpora: ergo pīmatum ita se habet figura circularis ad corporis celestis: sicut alijs figure se habent ad alia corpora: et alijs figure sunt proprie alijs corporibz ergo rē.

Dicamus autem uniuersaliter de figuris: que est prima et in planis et solidis.

Nunc probat minoē v3 q figura circularis sit prima et nobilissima figura sūi. Quia mādo: p3 ex pcedenti capitulo et duo facit: qz pūmo ostendit q in ter figurās circularis ē pīo: et pīfectio: et oīdū et inter figurās corporales figura spēcī ē nobilior: ibi simili tēz aut. Prima i duas: qz pīma pīmetit latentum scō probat ibi: oīs itaq. De prima dīc q vīt intendit dicere tā de figuris planis qz enī solidis que illaz est pīma.

O minis itaq figura plana aut recti linea est aut circularis: et rectilinea q dem a pluribus lineis continuetur circularis autem ad una. Noniam autē prius natura in unoquocqz genere unum multis et simplex compo sitis. Prima utiqz erit planarum figurarum circulus.

Probat intentū: et duo facit sicut dupliciter probat secunda: adhuc āt liquidē. De prima anteqz formet rōe: n supponit duo. primū est qz figura plana: aut est rectilinea aut circularis: cōm est qz figura recti linea est illa que cōtinetur pluribz lineis et circularis solū vna tūc arguit sū in vnoquocqz genere vnu et naturaliter prius multius linea et simplex est naturaliter prius copolito: ergo interfiguras superficie ales circularis est prior: ans ē nota et pīa re net qz figura circularis est vna et simplex qz vna linea sola continetur: et alijs cōtinent pluribus lineis.

Intelligendū est qz hī posse dubitari primo cōtra primā suppositionē qz aliqua est figura plana qz nō est rectilinea neqz circularis: p3 ve linea ouali et curva. Itē: n contra secundā suppositionē: qz fi

gura ouali et arcuā sit cōcente pluribus lineis: et tñ non sūt rectilinee. Item contra rationēz qz nō videtur q figura circularis sit prior alijs pīctet hoc qz simplex est pīus cōposito: qz illa rō solū nec qz cōpositū cōponitur ex illo simplici mo figura et triangulari vel quadrangulari nō pīpositur ex circulari: immo alijs figure recedunt sicut et triangula ri resoluntur in cā tanqz in pīma. Ad pīmā dīcitur qz ille figure reducant ad circularē. Ad secundā dīcū cōmentator: qz supposido qz intelligo qz figuris contentis pluribus lineis qz duas cū sit impossibile duas lineas rectas claudere suppositio.

Ad tertium responder qz figura circularis nō cōatur vere simplex p cōparationē ad alias figures ut probat argumentū tñ dīcitur simplex fm quādā similitudinem: qz sic cōpositū dissoluitur in similitudinā: alijs figure possunt dici dis soluti in figurā circularē sicut plura in unum cū alijs cōponantur ex pluribus lineis: et ista solū et vna.

Intelligendū: fm Ave. qz corpori nobiliori debetur nobilior figura: Et tā est qz quandoqz aliiquid est prius alio fm sām etiā prius debet esse cello fm accidentia: pīa et essentia: cū ergo celus excedat omne corpus in sām et perfectio sequitur qz etiā debet excedere fm accidentia essentia: mo figura est accidens essentiale celo et in sequente classifām et cōpetens et per se clementis aut cōpetit p accidentis: et rō huīs et qz elementis sit similia materia qz est indeterminata ad formam: et similiter elementa sit indeterminata ad figura et possunt diversas recipere: sed corpus celeste est simile forme: cuius est terminare et propria figura tribuerit: et figura propria et essentia celo quā amittere non potest figura spēcī ceteris nobilior.

Aldhuc autē siquidē perfectum est. cuius nihil est extra accipere eorum que ipsius possibile: quēadmodum determinatum est prius et recte qz dē appositiō et semper. circulari autem nequaquam manifestuz qz perfecta utiqz erit continens circulum. Itaqz si perfectum prius imperfecto quidē propter hoc prior erit utiqz figuraz circulus.

Probat idē per secundā rōem: et duo facit qz pīmo pīmitit aliqua: et probat ibi: itaqz si perfectus De prima ponit primo diffinitionem pīfecti dicens qz perfectus est illud extra qz nō est aliiquid accipere de natura illius sī qz ei nō potest fieri additio. Dīcimū: qz linee recte potest fieri additio: et linee circulari nō potest fieri additio. Et ex his cocludit qz linea circularis ē perfecta: itaqz. Nūc arguit sic pīfectū ē nūlū

Secundus

prout imperfetto: sed figura circularis est perfecta et recta non ergo recte maior: nota: et minor: prout figura circularis prius linea circulari q[uod] est perfecta cu[m] ei non possit fieri additio: et recta prius linea regi q[uod] si ipsi esse q[uod] ens potest fieri additio. Intelligendo q[uod] cumibus lineis recte possit fieri additione potest intelligi duplicitate. Unum modo absolu: et mathematico considerando recta linea recta est et sic dictum illud est verum. Alio modo est linea talis corporis: et sic dictum illud non est vere: q[uod] linea recte q[uod] est directa est mundi ut scimus non potest fieri additio. Intelligendo secundo q[uod] dicitur q[uod] linea circulari non potest fieri additio q[uod] hoc potest intelligi duplicitate. Uno modo q[uod] linea circulari absolu: tunc et nullo modo potest fieri additio. Et sic intelligendo illud est falsum q[uod] cum linea circulari est linea et cuius finitus possit fieri additio: sequitur q[uod] linea circulari absolute sumptus potest fieri additio. Alio modo pot intelligi q[uod] ei non potest fieri additio: qui prior circularis destruet: et fiat maior si remaneat circularis plus paribus: et hoc modo est verum: et alter habet intelligendum secundum. Unde si lineae circulari fiant ad diu variatio circulatio. Si linea recte potest fieri ad diu ab eo q[uod] hoc q[uod] ens rectitudine variat.

Similiter autem et spera solidorum. Illa enim sola continetur una super facie: rectilinee autem pluribus: sicut enim se habet circulus in planis: sic spera in solidis.

Probatur q[uod] figura perica sit prior alijs figurarum corporalium: et tria facit: q[uod] primo probatur recte: et recte monio: et resumit rationem: ibi secunda: adhuc autem: ibi tercia quod aut. De prima arguit sic sicut se habet figura circularis ab alias figuris corporales: et figura circularis inter alias est prior: et figura perica est prior inter istas: non nota: et minor: ex dictis: et probatur maior: q[uod] sic figura circularis continetur unica linea: et alle figure superficiales continentur pluribus lineis: sic figura perica continetur una sola superficie: et alle figure corporales continentur pluribus superficiebus.

Adhuc autem diuidentes ad plana et ex planis corpora generantes testificali uidentur his. Sola enim solidorum non diuidunt speram tanquam non habentes plures species quam unam.

Probatur per testimoniū: et duo facit sic p[ro]batur secunda: et est aut. Prima iterum in duas: q[uod] primo facit quod dictum est: remouet dubium ibi: diuisio enim. De prima dicit q[uod] diuidentes corpo-

ra ad superficies ex quibus debet esse corpora cōponi faciuntur etiam q[uod] figura perica iter certas est prior. Et ca est q[uod] iter certas figuris corporales figura perica est una et simplex: q[uod] una sola superficie continetur et alle figure corporales pluribus superficiebus continentur ex quibus cōponuntur et in quas re solvuntur: et isti fuerint plenarii quos quantu[m] ad compositione corporis ex superficiebus reprobant. Atq[ue] tertio huius.

Divisio enim ad plana non utiq[ue] in cōdēns quis in partes diuidet quasi totum hoc diuidet modo: sed ut ad alteram speciem. Quod quidem igitur prima est spera solidarum figura palam.

Nunc remouet dubium: q[uod] diceret aliquis dictum est q[uod] corpora diuiduntur in superficies est ne hec diuisio sicut diuisio totius integralis in suas pres quantitatibus. Responde Atq[ue] p[er] nos q[uod] diuisio corporum in superficies est diuisio in tres distinctas species: sed diuisio totius in suas partes integras est diuisio aliquis in partem eiusdem speciei cum tota: tunc concludit q[uod] inter certas figuris corporales spera est prior. Est autem et secundum numerorum ordinem assignantibus sive positis ratio nabilissimum circulum quidem secundum unum. trigonum autem secundum dualitatem. quoniam duo recti. Sunt autem secundum trigonum unus: circulus non erit figura.

Adducit secundū testimoniū dicens q[uod] etiam assignantes figuras per numeros ponunt illud quod dictum est: et ratio est q[uod] assignant figuram circularē per unum q[uod] una sola linea continet. Et triangulum per duo q[uod] duobus rectis angulis continet: et quia triangulum per quatuor. Lai autem per quam assignant triangulum per est q[uod] si assignaretur per unum: tunc figura circularis non est figura nec ponereatur in aliquam spē figurarū: et p[ro]pria q[uod] figura circularis non potest assignari per duo cum una sola linea continet: et per p[ro]pria si non assignaretur per unum in nulla specie figura posset reponi.

Quoniam autem prima quidem figura primi corporis primum autem corpus quod in extrema circumferentia spericum utiq[ue] erit quod fertur circulatione.

Liber

Refutat rōem positiā dicens q: q: p̄tima figura debetur primo corpori: et corpus celestē qd est i extrema circumferentia ē tale: ergo sibi debet figura spherica. Intelligendū fīm Auer. cōmento. xxvi. q: per corpus qd est in extrema circumferentia possumus duo intelligere: aut ultimū celū seu celū stellāri: aut totū corpus celeste spērā ignis inclusum ad octauā spērā inclusum: qd totū mouet motu diurno. Pr̄im' intellectus est magis ad mentes Auz. Intelligendū secundū fīm Auz. q: figura spherica est p̄ior: alijs quatuor modis vñ fīm numerū fīm simplicitatem fīm diffīl' tōne fīm p̄ficiōnē. p̄mis trībus modis metaphorice qz figura spherica cōtinetur vna superficie: & alijs plurib⁹ modis vñcas: et p̄ncipiū numeri: et simplicitatis: & ingrediatur eius diffīl' tōne. Quarto aut̄ mō p̄ficiō figura spherica est p̄ior: alijs cū sit eis p̄ficiō.

Et continuū īgitur illi spherico enīz continuum sphericum.

Nunc Auz. pb̄at de alijs spēris ab octauā i ea cōtentis q: sunt figure spērice: et p̄imo hoc probat de spēra que imedita sit sūta figura octauā spēre. vñuersalizat hoc idē de alijs spēris inferiorib⁹ ibi similiter aut̄ t̄ qua. De p̄ma intendit tali rōem: oē cōtentam a spherico: et illi imeditam sit cōtinguit ex oī parte necessariō ē spērice figure: sed spēra im̄mediate cōtentā ab ultimā ē huiusmodi īgitur t̄. Maio: nota q: locus dī: esse eq̄lē loco: & minor p̄q: alter daretur vacuū inter vñ spērā & aliam. Similiter autem t̄ que ad medium horū. Que enim a spherico contenta & dacta: tota spherica necessā ē ēsse. Que enim deorsum planetarū tangunt eam que supra spēra. Quare spherica utiqz erit omnis latitudo: Omnia enim tangunt: et continua sunt spēris.

Unuersalizat hoc de alijs spēris arguendo sicut p̄ius q: ille sunt spērice figure q: cōtinetur im̄mediate a spherico: nam spēra planetarū cōinenetur im̄mediate ab octauā spēra que est spherica vt probatum est: & quelibet spēra infra octauā tangit spērā eam im̄mediate cōtinerē que est spherica: quare oē corpus celeste est spērice figure. Intelligendū q: cū dicit Auz. t̄ cōtinuum capitū cōtinuū p̄ conniugio: Intelligendū ī fīm Auer. q: illa littera t̄ cōtinuum t̄. p̄ōc̄ dupliciter expōit: vno mō ve expōita est intelligēdo per ly illi celū stellāri seu octauā spērā: et per corpus continuū orbēs planetarū: & t̄ spēras elementō p̄. Alio mō vt p̄ ly illi intelligat totū corpus celeste agregatū ex oībus spēris celestib⁹ & per contigū intelligantur elemēta & per illō qd est ad medium horū intelligat terra: et huius magis

adheret cōmentator: t̄ cō est: q: illud p̄p̄ie dī: oī cōtigū spherico qd accidentaliter est spherico: modo elemēta sūt accidentaliter spherica nō aut̄ corpora celestia quoniam corporib⁹ celestib⁹ per se & effētūlitter cōpetit figura spherica: elemēta aut̄ accidētaliter & p̄ quanto cōtinetur a spēris celestib⁹.

Sed circa hoc dubitat cōmentator: q: videtur q: hec ratio nō sufficiēt probet dī obibus elemētis que sūt spērice figure. Nam licet hoc probat de igne quārum ad cōnectō p̄pter concavū celī ē spēricum q: tamē ignis sūspērica quārum ad cōcavū hec rō non pb̄at: t̄ et p̄tēt nō probat dī alijs elemētis nec quo ad concavū nec quo ad cōnectō: hūic responderet cōmentator: dīcēs q: oportet necessario si elemēta sūmentur in suis p̄p̄is locis ipsa ē spērica fīm totū: t̄ cā est q: vt videtur quarto huius elemēta mouentur naturaliter ad eos p̄p̄ia loca ex oībus partib⁹ equaliter: & fīm dimensōes eq̄les: t̄ cum fuerit sic situata quiescēt nāliter sūe moventur nāliter ad mediuū sūe a medio q̄re t̄.

Adhuc autem quoniam videtur & suponit circulariter circumferēt totum ostensum est āt quia extreme circulations neq̄ vacuū est exterius: neḡ locus.

Hic pb̄at per secundū rōem p̄ncipalem celū ē spherica figure: & duo facit q: p̄mo supponit q: das: & probat ibi necesse t̄. De p̄mo supponit duo: p̄mū est q: totū celū mouetur circulariter p̄ declaratum est p̄mo huius sc̄m est q: extra celū nō est vacuū neq̄ locus neḡ aliq̄ alius ut ibides ostensum fuit.

Necessē & propter hoc spherico ēssē ipsum. Si. n. erit rectilineum: accidēt & locum extra ēssē & corp' & vacuū. Circlo. n. uersum rectilineum nequaquam eidem microrabitur regiōi: sed ubi p̄ius erat corpus: nunc nō erit. Et ubi nunc non erit: iterum erit p̄pter permutationē angulorū.

Nunc pb̄at item vñ & celū ē spherica figure: et in pb̄ando hoc p̄mo probat q: celū nō ē spherica rectilinea: & q: nō ē spherica curva alterius & circulare sibi secunda: sūt āt. De p̄ma arguit sic si celū ē spherica rectilinea p̄ta triangularis vel quadrangularis sc̄ret q: extra celū ēsset vacuū vel locū: contra secundū suppositionē. Et pb̄atur p̄nā q: si sit huiusmodi figure habet vñ p̄mū alterius remanēt cū ḡmoneatur circulariter p̄ op̄ressa aliq̄ erit vñ nunc ē p̄s superminēs: & percoique p̄ t̄c̄ris

Secundus

ibi vacui: qd pars depreßa nō poterit sūmū replere sicut supēminē: similiter pars supēminē aliquā erat vbi nanc est depreßa: t̄ q̄ illa maiore locū oculū p̄cupabat: lequitur ibi nūc esse locū vacuū.

Similiter autem t̄ utiqz si aliqua figura fiat nō equales habens ex me dīo līncas. puta lenticularis aut ovalis. In omnibus. n. accidet t̄ locū ex tra t̄ vacuū esse latōnis ppter nō eandem regionem detinere totum.

Nunc ostendit qd celum nō sit alteri figure curva a specie: puta lenticularis aut ovalis: ducendo ad idē inconveniens: vñ qd daretur locū extra celum t̄ vacuū qd rūne to uo celum nō c̄t cōsinuē ea dem regiō: cū p̄s depreßa aliquā erit vbi nūc est supēminē t̄ ecōtra. Intelligendū s̄m Aue. cōmē. xxvij. qd p̄ixit pp̄ p̄imūrātō eāngulōz: qd i cor p̄ib⁹bus recīlīce s̄cūre. līncē exītō t̄ centro ad supēfīciē cōnētā nō s̄t eāglēs: qd ille qd termīnatur ad angulos sunt maiores: cū maiorū līncē occūpat maiorem distāntiā locī sequūt̄ qd fac̄ta p̄imūrātōne p̄iūmū angulārū p̄ minus occupans de loco deuenit. et vbi est pars magis occupans de loco: et econtra quare. t̄. Nō aut̄ est ita de corpore p̄fecte sp̄ericō vñ: iō posito qd mouetur circulariter: n̄ sequit̄ inconvenientia prius inducta. Intelligendū secūdū qd rō adducta nō videtur sufficientē p̄bare qd celū nō sit figura ovalis aut lenticularis. s. qd possit qd effici figura ovalis figure t̄ moueret circulariter circa axē que sumere fin longitudinē talis dō: p̄oris nō lequeret extra celū esse vacuū aut locū vñ p̄z t̄ idē c̄t t̄ si ponet figura lenticularis t̄ moueret circa axē sump̄tā fin eius latitudinē: t̄ ad hoc dicte cōmentato: qd Aue. vult qd illa figura debet celo naturaliter quā sic celū haberet quōcūng circumvolūtūr t̄ ex quācūg parte nō sequitur qd extra celū sit locus aut statuū. Unde tres sūt sp̄es figurarū p̄posito nostro: velerūtūnā quedā sūt figura qd līcēcūg circulariter mouentur t̄ quōcūg vertantur semper sequitur acquisitionum loci in actu vbi p̄s̄l̄s erat in potentia t̄ econtra: vt sunt figura recti līncē: sicut triangulāris quadrangularis. Quedaz sūt qd quōcūg vertantur circulariter nunq̄ acq̄uitur nouus locus vt figura circularis aut sp̄ericā. Alii vero sūt medio mō si habentes vñ ovalis t̄ lēticularis qd taliter possūt circumvolūtū qd acq̄retur nouū locus p̄ib⁹bus suis t̄ taliter qd nullū mō acquiri reat: vñ p̄z et dicitur. Aue. aut̄ solū intelligit de figura secūdū mō dicta qd illa cop̄et celo. qd habendo illā quōcūg circūnlūtūr nō acq̄uitur nouus locus in actu neq; toni neq; alicui p̄iūmū sic qd ille locū habeatur ab aliqua partū qd prius ab eadē parte nō habebat nec ab aliqua alia.

Adhuc autem si quidē motuum mēsurā que celi latiō: qd est sola p̄tinua t̄ reglaris t̄ sempiterna in unoquoq; āt mensura qd minimūz. Minimus autem motus qui uelocissimūz: uelocissimus utiqz erit omnium motūz celi motus. Sed adhuc carum que a sc̄ip̄so ad seip̄sum minima est que circuli linea. Fin̄ minima autem ue locūsūs motū. Quare si celum cir cūntur: t̄ uelocissime mouet. sp̄ecūm ipsum necesse est esse.

Probat per tertiam rōnē celū est sp̄ericā t̄ ar gūtūtū: celum mouetur motu uelocissimū: ergo est figura sp̄ericā: aīs p̄z qd motus celi est mensura oīuz alioz motū: vñ patet t̄ quartā phic. qd celi cōmūtū regularis t̄ sempiterna: mō mensura dīz est minima inter oīa illa que mesūrat: t̄ sic motus celi est minimūs inter oīs motus t̄ p̄ dīs uelocissimūz te net p̄ia qd motus talis uelocissimus dīs fieri super minima linea qd in t̄pe minoī: dīs fieri ex quo ē uelocissimus: mō in t̄pe oīs linea quibus possit alioz magnitudū p̄tinētū incipiendo ab aliquo puncto t̄ redeundo ad idē punctū est linea circularis t̄ p̄ cōsequēns figura celū est sp̄ericā. Intelligendū s̄m Aue. cōmē. xxvij. qd motus celi est uelocissimūz: qd est mensura oīum alioz motūz mō nullū motus mensuratur motu nūllo eo uelocio: i: qd mensura debet esse minima. Intelligendū t̄: qd diceret ali qd non videtur qd motus celi sit uelocissimus qd sit super minima linea vñ circulari qd motus celi sit super maxima linea qd sit in todo mundo quare t̄. Pro reponsione ad dubium intelligit s̄m Aue. qd uelocitas motus p̄t cōsiderari duplicitē. Uno modo in ordine ad magnitudinē que pertranslūtūr vñ illud dicatur uelocius moueri qd in equali t̄pe maiū sp̄aciū descriptū: t̄ hoc modo cōsiderat uelocitas motus. vi. phic. t̄ nō hīcē motus celi p̄transeat maximā magnitudinem: t̄ sic in ordine ad magnitudinē nō est minimū. Alio modo cōsideratur uelocitas motus solum in ordine ad tempus: vñ illud dicatur uelocius moueri qd in minoī t̄pōze p̄plet motū sui aut circulariter: si moueat circūlariter: t̄ sic motus celi est uelocissimūz t̄ minūmūz qd cōpleteur in minoī t̄pōze qd aliquis aliis motūs mensuratur per ipsū. Sed p̄terius scias. p̄ rōne qd si motus circularis aliquiū corporis debet esse uelocissimus op̄ozet qd illud corpus habeat minimā figurā inter oīs quibus p̄t cōinerti: cum ergo motus celi sit uelocissimus op̄ozet qd sibi cōcep̄o deat minimūz sp̄aciū nō abolutū sed in oīa spaciū

Liber

quisbus magnitudo celipot contineri; et tale est spaciū comprehensiō linea circulari qz cuiuscum alterius figure esse celum maius spaciū occupare; et per consequētis sequitur qz celiū est figura sphericz; qz aut illud qz velocius mouetur minori debeat figura comprehendendi; qz si duo sphericā vnum maius reliquum minus equē velociter moueantur primo mō quo ad magnitudinem minus sphericū velociū mouebitur 2° mō. l. qz citius describeret cū celiū hūi apparet ergo qz motus circularis celi est velociter minus et minorū dupliciter. Primo qz sit i minorū sepoz; 2° qz sit super minima linea nō absolute immobile est maxima sed in ordine ad lineas que possunt totum celū comprehendere.

Sumet at utiqz dō ex his qz circa medidum collocatis corporibz hanc fidem. Si. n. aqua quidez est circa terram: aer autem circa aquam: ignis autem circa acrez et superiora corpora secundum eandem rationem. Eodem continua quidem. n. non sunt: tangunt autem hec superficies autē aque sferica est. Quod autem sphericō continuum aut moeum circa sphericū et ipsum tale necessarium est esse. Quare et propter hoc manifestum sit quoniam sphericum est celum.

Adducit quartam rōem et duo facit primo positiones. 1° probat ibi: superficies aut. De prima dicit qz fidis de predictis conclusione v3 qz celus est sphericū pot sumi et his corporibus quibus continet et ab ipso ut sit elementa et corpora locata circa medium mundi: et tunc supponit quoz primo qz aqua sit circa terrā: et aer sit circa aquaz: et ignis sit circa aetem. Secundo supponit qz corpora superiora et super celestia sint eodem modo ordinata sic qz vnuū continet aliud: tertio supponit qz talia corpora nō sint continua: quartio supponit qz tales pere letagit fin carum ultimas superficies. Superficies at probat et duo facit. primo hoc. secundo epilogat ibi qz quidem igitur. Prima iterū in duas: qz primo facit rōem et eam declarat: secundo probat ans rōnis ibi s3 et qz aque. De prima arguit sic si superficies aque est sphericā ergo celiū est sphericū pīa tenet qz pinguis sphericō ē sphericū: et etiā qz illud qz circulariter moveatur circa sphericū est figura sphericē mō celiū huius modi quare tē.

Sed et qz aque superficies talis manifestum positionem sumentibz quia nata est semper fluere aqua in

magis concavum concavius autē quod centro propinquius. Ducant igitur ex centro: que. a.b. et que. a.g. et adiungantur in qua. b.g. Ducta igitur ad basem. a. d. minor est exqz que ex centro:

Tunc probat ans illius rōnis: et duo facit qz primo ponit suppositiones. 1° probat ibi: profundior.

De prima dicit primo qz superficies aque sit sferica manifestum est ex his suppositionibus. Deinde ponit quatuor: 2° suppositiones prima est qz cū aque sit naturaliter gravis semper est nata tendere ad locum terre declinatē et magis concava secunda est qz ille locus est magis convexus qui ē cētro propinquius: qz cētrū est ultimā concavitas: tercīa est qz cētrū terre sit. a. et sine duo puncta in superficie aque et sine b. g. distans ab inicē linea rectam que sit dicta a. b. in. g. ex quo nō aduersariū superficies aque est recta et plana: deinde cētro. a. ducant due lineas terre ad. b. et ad. g. et nō habebis vnuū triangulum: Atta supposition est qz ducat vna linea cētro. a. ad basim illius trianguli inter secane basim. b. g. in punto medio qz sic. d. et tunc sequitur qz linea. a. d. et est minor qz aliqua duaz illaz pura. a. b. et. a. g. qz posse faciliter demonstrari cuī linea. a. d. sed habebat ut constat quadrati et alle ut dyametri.

Profundior igitur locus. Quare cū cunfluet aqua donec utiqz aquetur: equalis autem his que ex centro que a.e. Itaqz necesse apud easque ex centro esse aqua tunc. n. quiescat. Tanguis autem eas que ex centro circularis. Sphericā igitur aque superficies in qua. b. e. g.

Tunc format rōem et arguit sic si superficies aque est plana et nō sphericā signet superficies mō dico i suppositionibus. Et certū est qz locus. d. in superficie aque ē profundior: qz locus. b. et etiā qz locus. g. cū sit centro magis propinquius qz distar p linea brevior em v p3 et quarta suppositioneg seqz qz aqua existens in loco. b. et sit in loco. g. declinat ad equalitatem: cū. d. tenet pīa ex prima suppositione. Sic g. dicit. Az. linea equitans. a. c. ad quā reducta ē superficies aque ita qz c. tantum distat ab. a. scit. b. et g. et tunc aqua naturaliter quietet et fixabitur: sed certum est qz tunc linea contingens et omnia pīlla tria puncta equaliter ab eodem centro distatā v3. b. c. g. quare ex dictis appetet qz necesse sit aqua sit naturaliter sit ipsa est sphericā.

Quod quidem igitur sphericus est mun

Secundus

dus: palam ex his. et q̄ secundum diligenter ornatus sicut nihil itaq̄ khyrociniton habeat similiter neq; aliud nihil nobis in oculis apparetum ex quibus enim institutionem accepit nihil sic possibile regularitatem suscipere et diligenter ut circularis corporis natura. Manifestum igitur q̄ pportionem habeat quem admodum aqua ad terram et plus semper distantia clementorū.

Nūc epilogat dicens q̄ p̄ ex h̄s que dicta sunt q̄ mūdū sp̄ericus et q̄ fin̄ diligētia ē sic curiarū vt nihil habeat asperiatie aut supermētē i partibus suis t nō solū h̄ est manifestū s̄ etaz q̄ nihil eoz que nobis apparet de istis inferioribus ē possibile habere regularitatē talē et diligētia i figura vbi h̄ corpus celeste: et hoc p̄ pportionādo oia corpora mundi adiunice incipiēdo a terra et mā pīne infīrū p̄cedendo superius proportionabilitē fin̄ maiorē distantia continē: apparet. n̄ q̄ terra inter oia corpora ex q̄bus mūdū integratib⁹ figurā minus sp̄ericā et postea aqua est magis sp̄ericā p̄ positionabilitē: sicut plus distat a centro et postea aer ē magis sp̄ericus et postea ignis: deinde in oia celis ēt maxime sp̄ericis. Intelligendū fin̄ cōmentariorē cōmēto. xxx. q̄ ista ultima rō. pbāo celū ēt sp̄ericē figure sumū p̄ principali ex sp̄ericitate terre: nā q̄ terra est rotunda etiā aqua est rotunda: q̄z q̄ ē circa sp̄ericū ē sp̄ericū et aqua nō solū est sp̄ericā h̄ p̄cauū q̄ ē imēdiatū terre: h̄ etiā fin̄ p̄exū ut probat lupus de q̄libet elemēto: ex q̄ sequitur cū etiā ager et ignis s̄nt sp̄ericē figure i p̄cauū et p̄exo q̄ et cū sp̄ericē figure h̄ p̄cauū pp̄ ipsū esse circa sp̄ericū: t si celū ēt sp̄ericū fin̄ p̄cauū ēt sp̄ericū fin̄ cōueniū cū celo debeat esse vñlo: mitas figure h̄ totū. Intelligendū: fin̄ p̄amētato: et cōmēto. xxvi. q̄ Az p̄os̄ p̄baut sp̄ericatē aque q̄ terre: i p̄ncipali ex sp̄ericatē terre sumat argumentū. Lui: cā ēt duplex: p̄ma q̄ tendētia aqua ad sp̄ericatē: et defensus eius ad cōcauū fin̄ p̄ces equaliter est nobis magis manifestus q̄ de terra pp̄ fluoribilitatē aqua et soliditatē terre. Secunda s̄t est q̄ i fine h̄i: secundū sp̄ecialitē determinabili de figura terre: intelligendū tertio q̄ aq̄ semp̄ata est fluer: ad locū magis cōcauū: t dīc cōmentator: q̄ h̄ h̄ illigētē de p̄cauū q̄d h̄ aqua illeius nūlitter t nō de conato sumpt̄: vnde aq̄ nō mouet nūlitter ad p̄cauū totū: et sumpt̄ p̄ta centrū mūdū: q̄ ille cū locū nūlitter terre q̄n̄ dāto oppōsito seq̄et q̄dē esset locē terre et aqua: q̄dē falsū: sequeret etaz q̄ aqua sp̄ quiesceret violenter cū sp̄ detineat a terra ne ad il-

lum locū descendat. Intelligendū q̄rto h̄i: Ave. cōmento. xxxv. q̄ in istis inferioribus nō ienitetur aliqd̄ corpus q̄ sit ita rotundū et leue sic celū: et cā est q̄ i istis inferiorib⁹ nō ienitetur rotunditas nisi fin̄ similitudinē ad corpora celestia. Unde quanto aliquid elementū magis appropinquat naturē celitā et magis p̄icipat sp̄ericatē et levitatem: et q̄ terra ē maxime remota a celo: i illis minus p̄icipat certis elementis deinde plus p̄icipat: et deinde aer et potest ignis et hec graduant secz magis et min⁹ in sp̄icitate nō solū reperit in elementis h̄ etiā insperatis celestibus quoā plus distat a p̄ obte tanto minus p̄icipant sp̄ericatē: et quanto plus appropinquant tanto plus p̄icipat: ex quo sequit̄ q̄ prim⁹ orbis ēt maxime sp̄ericus et rotundus.

Quintū capitulū p̄amē tractauit secūdi libri de celo et mūdū i q̄determinat de cā mot⁹ celū ad me ridē magis quā ad partem oppositā.

Voniam h̄t est duplicitē i circulo moueri puta ab. a. hunc quidem ad: b. hunc autē ad. c. Qd̄ quidem igitur nō sunt contrarij isti p̄i? dictum est.

Hoc est q̄mū ca. hui⁹ tractat⁹: in q̄ post p̄ Az. In p̄cedētia declarauit celū ētē sp̄ericū nūc de cētū de cā motus et ad an et supra terā habitabile magia q̄ ad partē oppōsitā: et duo facit q̄ p̄mitit questionē q̄fisi mouet: scđo soluit ibi nūc autē. Prima in tres. p̄ p̄mitit q̄ddam. et mouet q̄dēz: et inuenit difficultatē q̄mū iſert q̄dazib⁹ scđa s̄z i ibi terā forte q̄dem igitur. De prima p̄mitit. Az. p̄ h̄ vñiquēz circulu p̄t fieri duplex mot⁹ ab eo de p̄uctō aut versus vñla medietatē aut versus alia: verbi gratia signet in uno circulo punctus. a. q̄dēcēt mot⁹ facit illo circulo. t. b. sit p̄uctus extēnsi i vñla medietate illius circuli cōpiente ab. a. g. vero sit p̄uct⁹ erūs alia medietate p̄icō: et opposita vñc certū est q̄ p̄t fieri mot⁹ i illo circulo ab. a. versus. b. aut ab. a. versus. g. t sic erit ad vñla medietatē aut ad alia: et subdit q̄ istū mot⁹ ēt sit dīc ut iūt declaratū p̄ huius cū fiat ab eodē in idem.

Sed et si nihil ut dīcūt neq; a casu cūcūt in semipētēnis ētē celum semipētēnum et circulatio: ppter quam quidē causā ad alteram ferē: sed nō ad alteram. Necesse. n. et hoc aut p̄ncipium ētē: aut cē ipsiō p̄ncipium.

Nūc p̄ponit q̄mū et dīcōp̄ cū ita sit q̄ i cēmēs i cēmēs celū et celū nihil stat a casu vel a fortuna h̄ p̄ causā determinatā iō est q̄renda cā pp̄ quā ce lū magis mouet̄ versus vñla p̄ces q̄ versus prem̄

Liber

opposita et subdit q est necessarium q celum sic mo
ucas aut propter se ipsum q est principia litorum non
babens aliam cam aut p q causam extrinsecas que fit
principius et causa motus magis ad illam partem
q ad aliam

Forte quidem igitur de quibusdam
enunciare aliqd tentare et de oibus:
permittere nihil. Fortitan utiqz vide
bitur esse signum aut multe stultitiae:
aut multe promptitudinis.

Inset quod innuedo hanc questione esse difficile
et tria inserit fin ibi non tam ibi tertia certiores quidem
de pria dicit q invenit ganda et cetera ibi dicit. vni
de licitu est temptare de aliquibus enunciare sed velle
de oibus enunciare et nihil pretermittere est signum
multe stultitiae aut multe promptitudinis.

Non tam iustam quidem oes sive incre
pare sed uidere oportet causam dicere
di que est. Adhuc autem qualiter ha
bens incremento prius humano mo
do aut firmius.

Inset fin q diceret aliquis ex isto videtur sequi
q nunc obter reddere cam de talib' aliud vid. ref pre
luptuosua. Responde q dato qo aliquis percurrit
ullo modo inuestigare difficultas non est irreparabile. ino os
aspicer pp quid ipse vult inuestigare de talib' virz
faciat hoc p dicer suam stultitiam vel propri specula
tionem et inquisitionem veritatis et qd etiam videre cam
qua redde virz sit fin communemodum ibiquid ali
orū auctore causa stultior; quā p alios reddatur.

Certiores quidem igitur necessitates
quando quis attingit tunc gratiam
habere oportet inuenientibus

Inset tertium et secundo dicunt qd cum quis ex sua
subtilitate perquirit altiores causas qd alii tunc illi ob
veniunt et erre gratias et talis laudandus est. Intelli
gendum fin Auer. commento. xxviii. qd dicit Ap. qd
inuestigandus huius qd non est difficultas qd actuoz sine
modi inuestigandi de aliquare difficulti quorum ali
qd non est laudandus et aliquis non. P. minus est in vere
cudi a secundus est stultitia et isti sunt vituperandi. ter
tius et promptitudo quartus est desiderium iueni
onis veritatis et iellectio dilectorum et isti sunt laudandi.

Intelligendum est fin auer. q nos non debemus dimis
tere inuestigatorem causarum de rebus difficultibus pp dif
ficultatem eaz n.c est pp dicit coia alioz in reddendo
causas debiles vno cum alijs addu. erit alioz ita eaz
de alioz et difficili et appareat sufficiens adhuc est bo
nū inueni agere de illi et qd virz sic sufficiens ut appa
reat. Intelligendum hz auer. qd apud modum huius
non intelligit modum retinaculum quo multi videntur red

dendo causas de rebus difficultibus et ille multis fac
ad cedulatorem non sit in re pp ornatum dicendum
ignorantia magis facit ppter aliam et appassionem
suam ppter re cum facias apparere intellectus toller
te in inuestigando veritatem dato qd non sit.

Munc autem qd uidetur dicendum
Si. n. natura semper facit contingens
tum quod optimum

Solutus questione et duo facit qd prior premittit q
dā p solutione et solvit ibi si eni. Huius in quinque sic
quinque remittit ibi secunda est at ibi tercia etodem
at mo ibi quarta si quidem ibi quita et testificatur. De
pria dicit qd nunc est dilectus quid videtur de qd hoc sup
ponendo prior et natura temp facit de possibilibus per
ipsa fieri qd melius.

Est autem quemadmodum eaz qd
i rectum latitum que ad superiorē lo
cum honorabilior diuinior. n. locus
qui sursum eo qui deorsum

Premittit: m dicere qd ita debet imaginari bmo
tibus circularibus sicut de meatus rectis nascit locus
sursum est nobilior loco deorsum ita motu ad super
ius est nobilior motu ad inferius: et ita est in meatus
circularibus qd ille qui est ad superius est nobilior qud
ille qui est ad inferius

Eodem autem modo et que ad anteri
us ea que ad posterius se habet.

Domini tertium suppositum dicens qd etodem modo
debes intelligere de motu ad ante et motu ad an
te et dignior quā motus ad retro sicut dictum et de
sursum et deorsum.

Si quidem et ad dextram et sinistram quem
admodum dictum est prius

Premittit quartum et dicit qd ita debet intellige
re de motu ad dextrum et sinistrum sicut dō alijs sc
licer et motus ad dextrum est nobilior qd motu ad
sinistrum.

Et testificatur etiam dicta dubitatio
quoniam hz prius et posterius hec. n.
causa soluit dubitationem.

Premittit quintum suppositum et dicit qd dicta p
supponit in celo reperi palus et posterius atque retro
sursum et deorsum et ibidem qd hoc dicitur est maxima causa so
lutionis questionis

Si. n. habet ut contingit optime hec uti
querit causa dicti optimi. n. moueri sim
plicem motum et incessabilem et hunc
ad honorabilius.

Secundus

Nunc potest solutoe; q̄stōis q̄ q̄sbat pp qd celo mo
ut p̄cipi alius uno vs diurno ab oriente ad occidē
verius ante & ad superi magis quam verius reno
z ad inferius. responder ap: qd quia in galibus de
bet fieri qd melius & bonobius est quia natura
ex contingentibus facit quod optimum est & meli
& cum locus ante sit nobilior: quaz locus retro hic
est quod motus celi incipit uerius ante & a dextris
potius quam verius retro & a sinistris cum ille pa
tes sint nobiliores. Intelligentia finis Auer. com
to. xxxvii. q̄ natura non solum facit in rebus qd est
necessarium sed etiam quod est melius pp sollicitudine
diuinā ut apparat in animalibus quib⁹ dedit visus
non quia sit necessarium ad esse sed tāquā facies ad
bene esse & si hoc sit in rebus generalibus & corru
ptibilibus a fortiori reperiatur in rebus eternis q̄
sunt perfectiores. Intelligentia & qd est diuinitas in me
luis generabilium & corruptibilium & melius eterno
rum qd melius generabilium no est necessarium sed
poterit equaliter esse & nō celi sed melius eterno
est necessarium quia in eternis no reperiatur natura que
habeat potentia contradictionis. Intelligentia
tertio qd per opinionem Ap. de causa motus celi
ad ante: fuerint aliae due. una posuit hoc eē q̄ natu
ra celi octaua est contraria iheris planetarū id mo
uetur motu opposito hoc in eī falsū q̄ motu celi
non est aliquis mot⁹ dicitur. Alia posuit hoc esse qd a
calu & a fortuna celi si inciperit moueri & hoc erit
et falsum quia ut videt Ap. in sempiternis no est ca
sus vel fortuna. Sed hic sū dubitandum pro qd vi
de q̄ in eternis reperiatur calus aut fortuna qui etér
nis sit aliquid in paucioribus ḡ a calu nisi nota &
anno patet de eclipsi solis aut lune. Confirmat qd ali
quis effectus hic inseriuit sit a calu ergo h̄z causam
causalē & cu quilibet effectus haec causa si upe
rioribus sequit q̄ in illis reperiatur casus. Secundo du
bitat qd videtur q̄ no semper natura faciat de possi
bilibus qd melius est ut dum producit monstorum

Tertio dubitat quia videt q̄. Ap. comittat cir
culū quia prius probauit sūrsum & deinceps esse partes
nobiliores in celo ex parte motus ipsius hic vero
probat eccl̄us non nobilitatem mot⁹ celi ex parte
planarū partium. Quarto dubitat qd videt q̄ mot⁹
celi non incipiat a determinata parte ut dicit comite
tatoz quia omnis motus qui incipit a determinata
parte terminatur ad determinatam partem ergo si
si motus celi inciperet a determinata parte termina
retur ad terminatam partem & sic esset finitus. P̄na
est falsum cum sit eternus. Respondet ad p̄mū
q̄ eclipsim fieri raro potest intelligi dupliciter. uno
modo in ordine ad tempus alio modo in ordine ad
causam primo modo conceditur q̄ eclipsis fieri raro.
Si ex illo n̄ sc̄i qd fieri a calu mo negat q̄: fieri raro
imo semper & necessario cum est eius causa videlicet
et interpositio terre inter solem & lunam & tunc est
eclipsio. Et ad confirmationem dicunt q̄ causaliter

in istis inferioribus non reperiatur merito causaliter
supercelestium & vniuersalium sed merito causaliter
particularium his inferiorius existentium. Ad secū
dum dubium dicitur q̄ natura semper facit quod
melius est ipsa irregulariter operante & cum debita
dispositione instrumentorum & materie q̄ non est
dum producit monstrum. Nam q̄ producit monstrum
non est ex defectu nature in se sed ex indispositione
instrumentorum aut materie. Ad tertium dicitur
quod non est circulatio quia prius et demonstratio
nequia & a signo ex motu celi Aristoteles arguit nobili
tatem partium eius hic per demonstratione pro
pter quid & a causa ex nobilitate partium celi argu
it nobilitatem sui motus & sic no est circulatio cum
illi processus sint in diversis generibus demonstra
tionum. Ad quartum cum dicitur q̄ omnis mo
tus qui iincipit a parte determinata terminatur ad
partem determinatam respondet quod. Illud ē
verum vniuersaliter de motu acquisitione quo con
tinuo maior perfectione acquiritur ut ē calefacio aut
infrigidatio &cetera: sed non est vniuersaliter verum
de motu non acquisitione sed conseruatione ut est mo
tus celi per quem celum & intelligentie non acquire
nouam perfectionem sed in perfectione habita co
seruantur.

Sextum capitulum p̄mū tractatus secundi libri
de celo & mundo in quo ostenditur motum primi ce
li esse irregularem &c.

Emotu at ipsi q̄ regularis est
& no irregularis deinceps utiqz
dictis erit pertransire. Dico at
hoc de primo celo & de p̄ia latrone
in his enim que de subtus plures i
lationes conueniunt in unum.

Istud est sextū & ultimum capitulum huius tracta
tus in quo postquam Ap. in precedenti capitulo de
clarauit causā motus celi ad ante nūc i hoc capitu
lo ostendit motum celi esse vniiformem & equalez &
tria facit p̄o premittit intentionē secundā probaturē
tū & tertio concludit seu epilogat ibi secunda, si enī
irregularis: ibi tertia: qd quidem igitur: De p̄ia di
cit q̄ intendit deinceps per tractare de motu celi qd
est irregularis & subdit qd per celum intelligit p̄mū
obtem. Unde intendit ostendere qd motus cuius q̄
est p̄mū est regularis & non intelligit de sp̄e in
ferioribus planetarū qd videtur moueri diffini
ter cu aliquando appropinquentur & aliquando elō
gerūt a nobis & innuit causam talis diversitatis di
cens q̄ causa est quia tales sp̄e mouētur plurib⁹
motibus simul qui coniunguntur in unum finē. In
mouendo planetā ut dicit p̄mūtator. Intelligentia finis
Auer. com. xxxv. q̄ causa quare planete videntur
appropinquari nobis aliquando remouere aliqui

Liber

regredi et aliqui p̄gredi sīm. Aꝝ. est q̄z obes plane
taz̄ sil mouent̄ plurib̄ motibus. s. motu diurno ab
orientē ioccidēt̄ et motu p̄prio ab occidente ioxē
t̄ qui oēs motus p̄gregant̄ in monendo stellā. In
telligendū? fm. Auer. q̄ ex fernōe aꝝ. p̄z q̄ cā ap
parente diversitatē i motib̄ planetariz̄ nō lūc ecen
trici vel epicycli vt est opio astrologoz̄ q̄ tūc cōmen
tator̄ disgrecedo multis rōibus nitit̄ p̄bare q̄ nō
vani eccentrici seu epicycli q̄ ob breuitatē dimitut̄ et
subdit̄ q̄ si deus sibi vitā plōgauerit studebit̄ i astro
logia que erat ip̄e Aꝝ. q̄ no videt̄ phīce repugnare.
Si enim irregulariter mouebit̄. māi
festum q̄ intēnsio erit et virtus remis
sio omnis. n. irregularitas latip̄ et r̄mis
sioez habet intēnsionem et virtutem.

Tūc exequī probādo intēnsū. s. q̄ moe p̄mice
li sit regularis et q̄tuor̄ rōes adda
cti ibi hā: adhuc qm̄: ibi teria: et m̄: ibi dīta: adhuc
at: P̄ia in duas q̄ primo lac rōnem et p̄bar̄ e de
strut̄ p̄ia ibi viri aut̄: De p̄ia arguit̄ sc̄. si celum
moueret̄ irregulariter sequeret̄ q̄ i eius motu habet̄
intēnsionē et remissionē et virtutē in velocitātē vel
retardando motu suū p̄is est ip̄osibile ut p̄bas et q̄
p̄ia q̄ oīs irregularitas mot̄ est pp̄ causas dictas
et virtute addita vel diminuta ip̄i mobili.

Virtus autem est aut uno fertur aut
quo ad circa medium puta forte his
quidem qui fm̄ naturam quo serun
tur. his autē quam preter̄. naturam
unde p̄iectis autē circa mediū circu
lationis autē non est neq̄ unde neq̄
quo neq̄ medium: neq̄ enim p̄ncipiū:
neq̄: finis: neq̄ medium ipsius
ē simpliciter tēpore enim sempiterna
et longitudine simul ducta et inseparabi
lia. Quare si non virtus ipsius la
titudinis neq̄ irregularitas erit. Irregu
laritas enim sit propter remissionem
et intēnsionē.

Nō ē dītric̄t̄ s̄ et p̄bar̄ q̄ i motu celī nō ē itēlo
vel remissio p̄o vētē additā vel dīnūtā q̄ arguit̄ sic
oīs intēnsio vel remissio mot̄ aut̄ ē p̄icidō motus
aut̄ i medio aut̄ in fine s̄ i motu celī nō p̄st̄ ē iensō
vel remissio aliquo p̄ istoꝝ modoz̄ ḡr̄. maior no
ta discurrendo p̄ motus q̄ mot̄ nālīs est velocior̄
et fine et motus p̄icciō et velocior̄ i medio et mot̄
alius vēlēt̄ est velocior̄ in p̄ncipio minor p̄z q̄
motus circularis celī nō h̄z p̄ncipiū neq̄ medium
neq̄ finē cuī sit eternus et factus sup̄ linea circulari

que nō h̄z p̄ncipiū neq̄ finē q̄re bis sequit̄ q̄ in mo
tu celī nō est irregularitas neq̄ difformitas. Intel
ligendū fm. Auer. q̄ ip̄osibile est intēnsionē et remis
sionē i regularitate seu difformitate reperiū i motu
p̄mī celī et ca est q̄ diversitas i motu est pp̄ di
versitatē ipsius mobilius qz̄ s. mobile aliter se habeat̄ in
p̄ncipio mot̄ q̄ in medio aut̄ fine. h̄z aut̄ nō p̄st̄ cō
petere p̄io celo. Intelligendū? q̄ alīq̄ velocius
mouent̄ i p̄ncipio vt mota violent̄ q̄ virtus violen
tatis est fortior̄ i p̄ncipio ei postea debilitē aliqua
mouent̄ velocius i fine vt mota nālī et hoc est vt di
cit cōm̄tator̄ pp̄ maximū desideriū attingendi tñi
nū quēdā velocius mouent̄ in medio vt. p̄iecta fed
alia trāslatio dicit vt alia que in medio veloc̄ mo
uent̄ q̄ calēt̄ et vigorant̄ in fine aut̄ mouent̄ tardī
us cum tūc refolwaf calor et spūs et stat obclitas ex
motu superfluo.

Adhuc quoniam omne quod moue
tur ab aliquo mouet̄ necesse irregularitatē fieri motus: aut̄. Propter̄
mouens aut̄ propter̄ motum aut̄ p̄
pter̄ ambo: siue enim mouens nō ea
dez virtute moueat̄ siue motum alte
ratur et r̄dō permaneat idem siue am
bo trāsmutetur nihil. p̄hibet irregu
lariter moueri quod mouetur. Pi
hil autē hōz circa celum fieri possibi
le. Quod q̄ dem mouet̄ ostensum est
q̄z p̄imum et simplex et ingēnitum et
incorruptibile et totaliter intrāsmuta
bile mouens at multo magis irratio
nable esse tale p̄imū. n. p̄imi et sim
plex simplicis et incorruptibile et ingēni
tum incorruptibil et ingēni motiuoz̄
qm̄ igī q̄d mouet̄ non transmutat̄
corp̄ existens neq̄ utiq̄ mouet̄ trā
mutabilē incorruptibile existens qua
lationem impossibile irregularē.

P̄dit̄. 33 rōez et arguit̄ sic oīs irregularitas mo
tūl aut̄ accidit̄ pp̄ diversitatē factā i mouēre cuī oē et
mouet̄ mouef̄ ab aliō. vī. phīco. aut̄ accidit̄ pp̄ di
uersī et factā i mobili aut̄ pp̄ vēz l̄z i celo quānū
ad eī motu nullo mō p̄st̄ esse diversitas nec ex p̄te
mouens nec mobilis. ḡ p̄positū maior nota nālī ali
q̄n accidit̄ i motu aliquo et mouēt̄ alīq̄ mobile n̄
eade vētē mouet̄ vna vice q̄ alia s̄it̄ accidit̄ q̄ mo
bile alī et alī est dispositū vna vice q̄ alia state mo
tore vñiformi alīq̄ autem diversificat̄ abō mozez

Secundus

aut declarat Ap. in libro quo ad viras partem et pri-
mo quod ex parte mobiliis non possit esse diversitas in mo-
biis et arguit sic celum est oīo intransmutabile et
inalterabile simplex ingenitum et incorruptibile ergo
altera pars vera. pīa nota et anna patet ex dictis priori
biūa. Deinde probat quod talis diversitas non possit esse
ex parte mouentis et hoc dupli priori si scilicet corpus cele-
ste quia simplex incorruptibile et inalterabile nullo
modo potest transmutari ut dictum est multo magis nec
motor ipsi poterit mutari sicut in motione quod talis
motor est multo simplicior ipso corpe celesti ex eo quod
simplicis corporis dicitur et simplex motor et incorruptibilis
motor et corruptibilis motor et motor in his dicitur excedere
motum quod mouens est postulantem motorum agens passio-
nem. id probat scilicet si celum quod est ens corporis sit intrās
mutabile et in alterabile multo magis et ipsum mouens
cum mouens sit in corpore possumus et ratione est quod corporeum
huius magis debetur transmutabilitas et alteratio
quod est in corporeo. Unde vii. phis. dicit quod omnes qui
mouentur est corpus quoniam indivisiiblē non potest moueri et
tunc cocludit dicens quod manifestum est quod est impossibile
motum celorum esse irregulare. Intelligendum est quod remittit
com. xxxvii. quod ista demonstratio est si minor alius ad
probandum motum celorum esse irregulare quod fundatur super
propositiones firmissimas quarum una est quod omnis diver-
sitas que accedit in motibus naturalibus est propter di-
versitatem propositionis potentie motois ad potentiam
rei more. unde quanto proprio erit maior tanto mo-
tus est velocior et quanto minor tanto tardior quaf-
si idem motus mouetur ab aliquo motori aliqui velo-
cior et aliquando tardius operatur quod illud accidat pro-
pter diuersitatem proportionis que est inter moto-
ri et motu. Intelligendum est propter octauo phis. quod mo-
tores corporum celestium sunt immutabiles quod sunt forte ab
stracte a materia et sunt de motu super celestem quod
est motus a talis motori est oīo intransmutabile ideo
sequitur quod in motu celorum nullum modo potest accidere di-
versitas in velocitate et tarditate cum talibus diversitatibus ac-
cidat aut propter variationem mouentis aut moti.

Et enim si fiat irregulariter aut tota
transmutatur et quandoque quidem
sit uelocior: quandoque autem tardior
scitur aut partes ipsius partes qui
de ipsius quod non sunt irregulares ma-
nifestum. Nam enim utique facta fuisse
distracta astrorum in infinito tempo-
re. hoc quidem uelocius moto: hoc
autem tardius. Non uidetur autem
nihil habens aliter elongationibus.

Adducit tertiam rationem et duo facit quia. primo
probat quod motus celorum quantum ad motum partium celorum
est irregularis et probat ipsum non esse irregulare quan-

tum ad circulationem totius ibi: sed et namque: De prima ar-
guit sic si motus celorum est irregularis aut est hoc tota
transmutationem totius ita quod aliqui totum celum moue-
ret velocius et aliqui tardius aut binum eius pres uta quod
una pars celorum moueretur velocius et alia tardius sicut
in uno potest dici ergo recte et quod non est modo arguit sic
quod si partes celorum puta astra distractim mouerentur le-
queretur quod in tempore infinito perirent inter se astra
et reliqui fuerint facta longe maior distantia quam prima
fuerit hinc est falsum et hinc sensus et ratio et quod quando
sunt duo mobilia unum velocius motum alio et quod
distant continuo magis et magis ubi versus eadem
differentiā positionis mouentur.

Sed et neque totam. accidit transmu-
tari remissio enim unius cuiusque fit propter
impotentiam. impotentia autem
preter naturam.

Nec probat quod motus celorum non possit esse distractus
quam ad motum totius et arguit sic si celum possit remissio
in motu suo sequeretur quod in celo posset repiri remis-
sio sue potentie in mouendo hinc est impossibile quod omnis remis-
sio potentie in aliquo est per se nam non in celo nulla est per
ter naturae cum sit corpus simplex non habens proprietatem et
potest tenere quod remissio unius cuiusque opatois sit propter
impotentiam eius in quo est Ap. g. duo facit quod per se potest
hac ratione declarat quod omnis remissio potentie est pre-
ter naturam ex quo cocludit intentum ibi: sed et eni-

De prima facit quod dictum est.

Etenim in animalibus impotentie
omnes preter naturam sunt putatae
neccus et decrementum. Tota enim
consistencia animalium forte ex tali-
bus constat que differunt propria-
tates nulla enim partium ipsius habet
eam que ipsius regionem. Si igitur
in primis non est quod preter natu-
ram simplicia enim et immixta et in pri-
ma regione et nihil ipsi contraria sunt
neque utique impotentia erit. quare ne
que remissio neque intensio si. n. intensio
et remissio:

Declarat quod impotentia existens in aliquo est per
naturam dicens quod illud patet in animalibus in quibus ex
munitiones potentiarum ut senectus et decrepitudine sunt
in eis per se nam et preparantes ad corruptionem et
causa est quia alias sunt consistencia ex partibus propriis
et sunt quartus elementa que continue se alterant
enim contra naturam aliisque ad corruptores mixti
et etiam quia elementa non sunt in propriis locis ideo

Liber

apparet alibi esse quam sunt ex quo aliamdem de-
tenit ad remissionem in potentia et corruptam et hoc
postea cocludit quod quia in celo non est per eternam
realitatem cuius corpus simplex cuius omnes partes
sunt in proprio loco nec sunt contraria id est ei non
potest accidere inpotentia nec remissio potentie nec
intensio et per consequens nec velocitatis. nec tar-
datio motus. Intelligendum finis Auer. cōmto. xxvii. quod
Az. per totam transmutationem leviter intelligit motum
diurnum et per partes intelligit motus stellarum si
xarum quod non habent motum particularem distinctum
a motu vel in ea fixe nec habeant proprios orbes.
Intelligendum secundum quod vi innuit Az. in litera cau-
sa senectus et diminutionis potentie in animali est
duplex. Una quia componitur ex contrariis que se
alterant et corruptunt. Alia est quia illa contraria
non sunt in suis locis propriis ad quae apparetur mo-
tus et per consequens aperiunt ipsius mixti corru-
ptionem hec autem non reperiunt in celo quare et.
Adhuc autem et irrationalib[us] infinito
tempore potens esse mouens et rur-
sus alio infinito impotens. Inabil. n.
uidetur existens infinito tempore pre-
ter naturam inpotentia autem pre-
ter naturam.

Nunc probat per quartam rationem motum
celi esse regularem quo sciendum quod in celo reperi-
ri irregularitatem motus. Potest imaginari tripliciter.
Uno modo quod semper motus eius procedat ve-
locius et intendendo secundo modo quod super procedat
remittit id est Tertio modo quod aliquando veloci-
tate et aliquando tradendo et hoc tripliciter po-
test intelligi. Uno modo quod toto tempore infinito preteri-
to fuerit motus eius procedens remittere et in futuro
procedat intendendo secundum modum etiam si sit
intensio et remissio ita quod aliquando intendat et aliquando re-
mitat ita ergo facit Az. quod primo ostendit quod motus
celi non possit esse irregularis tertio modo primum
aut finis membrum illius secundo quod nec prius nec secundo
modo principali est ostendit quod illud non possit esse quia
tum ad terrum in membris terrae modi principali sunt
sed adhuc neque ibi tertia: reliqui itaque dicere: Pri-
ma in duas finis et illud per duas rationes probatur. Ibi
secunda: neque equali: De prima vult probare uta co-
clusionem. Impossibile est in celo reperiiri irregularita-
tem motus hoc modo videlicet quod. Remissus
fuerit toto tempore preterito et intendetur toto
tempore futuro vel contra. et arguit sic. dico
opposito sequeretur quod aliquid preter naturam fui-
serit aliquo tempore infinito et eterno consequens est
impossibile quia nullum violentum potest esse per-
petuum et consequentia tenet quia si toto tempore

preterito fuisset. Remissio motus tunc fuisset in
potentia quoniam causa remissionis motus est in
potentia et debilitatio potentie modo ois remissio po-
tentie est preter natura

**Neque equali tempore preter natu-
ram et secundum naturam neque tota-
liter potens et impotens. Necesse autem
si remittitur motus infinito remitti.
tempore.**

Probat idem secundo sic. dato opposito conclusio-
se queretur quod est per tempore natura est equale
et quod est secundum naturam et in equali tempore
consequens est falsum et consequentia tenet quia per
totum tempore preterito fuit remissio motus celi et
per consequens inpotentia et preter naturalitur et to-
tu[m] tempore futuro erit intensio et sic naturaliter mo-
do unum infinitum non est maius alio ut paret ter-
ritio phisico cum eodem modo possit fieri econtrafo-
Intelligendum secundum Auer. cōmto. xxvii.
quod ponendibus irregularitatem motus celi modo di-
cto scilicet quod toto tempore preterito fuerit ibi remis-
sio et intensio in futuro vel econtrafo sequuntur duo
impossibilitas. Primum est quod rangus Az. in littera
causa et tempus dispositionis preter naturam
sit equalis tempori dispositionis secundum naturam
quod est contra sensum. Secundum est quod idem ac
tus possit vigorari et obilitari tempore infinito et hoc
est impossibile quia si probatur fuit impossibile
est duas potentes contrarias simul esse in eodem
tempore infinito preterito vel futuro et quod aliqua po-
tentia reperiatur in aliquo tempore infinito preteri-
to quia etiam reperiatur in eodem tempore infinito
futuro vel contra huius tamquam oppositam sequitur
ito datus.

Sed adhuc neque intendit semper aut
iterum remitti possibile. Infinitus
enim mutatur et indeterminatus mo-
tus. Omne autem dicimus ex aliquo
in aliquid esse et determinatus.

Nunc Aristoteles probat quod motus celi non pos-
sit esse irregularis ita quod semper intendatur aut se
per remittatur et duo factus dupliciter probat.
Ibi: adhuc autem: De prima arguit sic si illud non
est verum sequeretur quod motus celi possit esse in
finitus et indeterminatus in velocitate et tarditate
consequens est falsum: quia omnis motus et actus
cuiuslibet agentis debet esse infinitus et terminatus
cum sit ex aliquo terminato in aliquod termina-
tum et consequentia teneret quia siue semper augum-
tare ur siue semper remitteretur motus celi in infi-
nitum augeretur vel diminueretur et. Sic esset in
finitus.

Secundus

Adhuc autem si quis accipiat esse ali quod tempus minimum, cuius non contingit in minori moueri celum. si cut enim neque citharizare, neque ire in quocumque tempore possibile non uti quod erit sed est uniuscuiusque actus de terminatum minimum tempus ad non excedere sic neque moueri celum in quo cumque tempore possibile si igitur hoc uerum non utique erit semper intensio lationis si autem non intensio neque remissio similiter enim ambo et alter

Probat per secundam rationem et duo facit pri mo hoc secundo remouet dubium ibi si quid est ea dem: de prima dicit qd si conatur accipere aliquod tempus minimum sic in minori tempore non pos sit celum moueri sicut est de omnibus aliis actibus eius. Uerbi gratia de actu citharizandi quem non est possibile fieri in quantumque parvo tempore vel quanticum magno sed indeterminato et similiter est de ambulare et de aliis actibus ita qd unuscuiusque actus est terminatus minori tempore qd tempus non exceditur ab illo actu nec excessat. sic qd non est possibile celum moueri quoque tempore minimo sed determinatus tunc sequitur qd non est possibile moui celum percedere semper intendendo aut semper remittendo quia qua ratione non potest procedere in infinitum. intendendo nec etiam remittendo. similiter nec est possibile ambo fieri in tempore infinito sicut nec alter tantum utrum est

Si quidem eadem intenditur uelocitate aut maiori et infinito tempore.

Remouet dubium quia potest aliquid dicere videtur qd ratio statim dicta non valeat quia dicit Az qd si motus celum in infinito videbatur vel remitteret qd effici infinitum sic percederetur quanto tempore minimo. Itud non videbatur necessariu qd possit augeri ad partes velociter in minoribus et minoribus in infinitu ad qd respondet Az qd deber intelligi ipsuq intendi in velocitate per additionem partium velocitatis equalium primis pars vel maioru. na ex tali additione causatur infinitus in actu: ex additione autem velocitatis primorum non fieret augmentatio in infinitum. Intelligentem fuit Auer. com. 3. qd est impossibile motus celum augmentare motu suo in velocitate vel tradititate per ceterus infinitus et causa est qd datus oppositio sequitur qd motus celum non esset vere finitus et determinatus in velocitate vel tarditate pto est falsum quia omnis motus naturalis est determinata velocitas. Pro quo scienduq; mo

tus naturales possunt dici termini et duplicitate. Uno modo ex parte terminorum motus ut si motus fiat de loco terminato ad locum terminatum alio modo ex parte vel citante motu terminata terminatio p momodo solu debetur motibus rectis sed terminus ut secundo modo proprius debetur motibus circularibus qui sunt determinatae velocitatis et non terminatur primo modo cu non stant a loco determinato ad locum determinatum. Laus autem quare omnis motus circularis est determinatus in velocitate et tarditate tenuis quia omnis huiusmodi motus habet motus terminatus in virtute mouendi. Unde si esset dare motus infinite velocitatis oportet dari mouens non limitate potest sed infinite qd est impossibile sed de hoc videbitur in dubio.

Relinquitur itaque dicere uicissim esse motus ad uelocius et tardius. Hoc autem penitus irrationaliter et fictio non simile. At hoc autem et non latere in his rationabilius sensibili et ea enim iuxta inuicem posita

Nunc probat qd motus celum non potest dici irregularis propter hoc qd vicissim intendatur et remittatur et dicere qd ponere huiusmodi est fictio quia contradicit sensui natu ralium modo fieri marie apparet sensui quia impossita uixit se posita sensui clarus patet. Intelligentem secundum Auer. com. quarto qd impossibile est motus celum vicissim intendi et remittiri et causa est quia huiusmodi varietas in motibus et actionibus rerum non reperiatur in rebus que sunt factus per mutationes pp defiderunt ipsorum ad diuersa ut patet in animalibus agentibus per imaginationem et desiderium modo impossibile est talen permutaciones reperi in celo. Unde causa quae facit imaginatio nis et desiderii in rebus non est nisi ab extrinseco et in animali quod diversificatur in desiderio et in velocitate et tarditate sui motus propter obiectum extinsecum mouens a quo diuersum mode immutatur et patitur. Celum autem cui non conatur nec patitur ab aliquo extrinseco necesse est ut eius imaginans et desiderium non diversificetur et per consequens neque motus eius velociterabitur aut retardabitur.

Quod quidem igitur et unum et solum est celum: et istud ingenitum et semper uerum. adhuc autem motum reguliter in tantum nobis dictum sit.

Epilogat dicens qd unum solum est uerum celus et ingenitum et incorruptibile et sempiternum et motum regulariter in tantum sit dictum a nobis. Intelligentem secundum Auer. qd Az hic inuita quatuor propositiones prima est qd celum totus est unum

Liber

solutum. Secunda propositio est quod celum est in generabile et in corruptibile: terra propositio est quod motus celum est etiam natus quartus propositio est quod motus celum est irregulans. In nocte autem has propositiones quia cognitio horum ac ceterum cum sint elementalia ipsi celo est valde utilis in cognitione subiecti sui motorum. Et subdit quod ex illis sequuntur duo. Primum est quod motus celum est necesse satio separatus a materia finem est quod celum non est compositum ex materia et forma. Circa dictum commentatoris dubitatur utrum aliquis motor super celestis sit in finitate virtutis intellective et argumentum non per rationes commentatoris quare probant quod non oportet finem huiusmodi et aliquae sunt nullae. Prima ratio est hec dato quod motorum celestium efficiunt infinitas potentias tunc sequentur quod non distinguuntur finis nec finis potest poteretur nec finis esse quia quilibet eorum est in infinitate durationis nec finis potest esse quia quilibet est in infinitate potentiae non tam falsum quia ex distinctione motorum celestium argumentum distinctionis motuum eodemmodo et contra. Secunda ratio est quia si dato illo tunc inter mouentes et motum nulla esset proportionatio cui infiniti ad finitum non sit aliqua proporcio non est falsum quia omnis motus est a certa proportione mouentis ad motum. Tertia ratio est hec quia tunc destrueretur multitudo intelligentiarum quia si una esset infinita potest esse oportet mouere. Ceterum mouentur et sic alie superfluerent non est falsum et contra oportet. Quarta ratio est hec quia tunc fieri motus instanti cum infiniti ad finitum sit infinitas excessus et sicut se habet potentia finita ad tempus finitus sic infinita ad instantem sed potentia finita motus in tempore finito ergo infinita mouebit instantem. Quinta ratio est hec quia tunc dato quod celo adducatur alii quia magis utendo ut aliqua stella adhuc intelligentia possit ipsum moueri et quo esset infinita potest non est falsum secundum Arz. infra quia tunc obstrueretur proportionatio mouentis ad suum mobile quia destruxit non posset mouere. et ex his cocludit commentator quod motorum omnium celestium quod sunt subiecti separatis a materia sunt aliquo modo infinitae potentiae ad mouendum quia finis operationem cum eterno tempore mouentur finitam finitae potentiae intensius ideo mouentur finita velocitate et sic finis commentatorem prima intelligentia que est deus est solus infinitus vigorus intensus. Oppositum tamen alijs ponunt dicentes quod non esse infiniti vigoris licet quilibet alia intelligentia sit finita potestate et una maioris altera. Utrum tamen horum quidam praeferunt deum attribuunt primo osib[us] unam intelligentiam ipsum mouentem quod est finita velocitate mouetur ex quo talis intelligentia finita potestate. Alijs vero dicunt deum unum omnium inmediate mouere non concurrente alio motore et non quantitatem velocietas posset cum posset velocius sed quam velocius sibi placet cu[m] sit agens per voluntatem que libera est et ex isto fundamento faciliter soluerentur rationes commentatoris.

Primum capitulo secundi tractatus secundi libri de celo et mundo in quo inquiritur de natura stellarum.

E vocatis autem astris consequentes utique erit dicere ex quibus constant et in quibus figuris et qui motus eorum

Iste est secundus tractatus huius secundi in quo posuit Arz. determinavit de celo quoniam ad eius totalitatem: nunc determinat de principiis partibus ipsius et de astris et commentarij capitulo in primo determinat de materia stellarum in secundo de motu ipsarum: in tertio ostendit quod stelle in certis motu non causat sonum. In quarto ponte ordinem stellarum: in quinto determinat de figura ipsarum in sexta mouet duas questiones et solvit ibi secundum capitulo: quoniam autem videntur ibi tertium: melius festum aut exhibet: ibi quartum: de ordine autem ipsorum: ibi quintum: figuram autem: ibi sextum: abusus et dubitationibus: In primo capitulo, tria facit: primo ponte intentionem secundum exceptum tertio removet quedam dubia. Ibido secunda: rationabilissimum autem: ibi tercia: calorem autem ab ipsius: De prima dicitur et de partibus: celi vocatis astris et quibus constat: celum respicere dicere conteret ex quibus ipsa stellae et que sit ex eis et de figuris eorum et de motibus eorum.

Rationabilissimum autem et dictis consequens nobilis unumquodque astrorum facere ex eodem corpore in quo existimationem habens:

Nunc Arz. exceptum intentionem et duo facta quod primo ponit conclusionem quod intendit probare ibi: quoniam dicebat in: de p[ro]prio ponte istis plusceter rationabile est ponere altra esse de essentia celi et ceteris naturae cum eo.

Quoniam dicebam "aliquid esse quod circumferri natum est:

Probar coclusionem per duas rationes. Soluta: sic enim de p[ro]prio agitur sic illa sit eiusdem naturae quod habet eam de motu naturali sed celum et astera sit huiusmodi quod est maius nota ex habitu in p[ro]prio capitulo tertio et minor p[ro]prio altra circumvolvitur uno motu simul eis observatis quo sunt.

Sicut n. ignes dicentes esse propter hoc dicunt quod sursum corpus igne esse dicunt ut rationabile existens unum quod stare ex his in quibus unum quodque est similliter et nos dicimus.

Secundo arguit sic rocessit ex testimonio antiquorum et dicit quod sicut antiqui erant dicentes quod sicut corpus celeste in nature igne et per se maxime durum

Secundus

teria ex eo q̄ stelle sunt de natura ignis ex quibus ipsū celū costat tanquā ex principalibus partibus

motus & hoc q̄ sunt ciuidē nature. Intelligendū finit. Auer. cōm. xl. q̄ nos oꝝ opinari q̄ sibī stellazz non est grauis neq; lēuis q̄ ut declaratus est in pio corpus quod circulariter mouet naturaliter nō egrauue nec leue & non anter dēcū naturaliter q̄ ignis qui est corpus leue mouet circulariter in sp̄a sua non tamē naturaliter sed ppter naturā. Intelligendū q̄ corporis celestis cuius stelle sunt partes nō ē possiblē cōprehendip̄ per sensū nisi quadā conjectura & intuitu ratiō vñd ratiō faciens nos cōprehenderet a le corporis est quia vidēmus stellas moueri circulariter cotidie circa terrā quod nō possent fieri per ipsas stellas soluz ideo q̄ s̄t aliquid corporis quō stelle sunt existentes & ad cuius motum mouetur stelle circulariter naturaliter & tale est celum. quod cum non sit graue nec leue vt si ostēnum superīna a fortiori nec stelle sunt graues aut leues cūsunt & partes nobiliores & principaliores.

Calor autem ab ipsis & lumē generatur attrito aere ab illorum latione.

Nunc Aꝝ. remouet quādā dubitationē & duo facit. Primo hoc ē epilogar ibi: quod quidē igitur prima in tres sc̄utres dubitationes remouet ibi secunda: etorū aut que: ibi tertia: & hoc maxime: prima in duas q̄ primo remouet primā dubitationē & solutionē declarat ibi. natūra est n. de p̄ia remouet istā dubitationē q̄ posset aliquis dicere. dictus est q̄ stelle sunt de natura celi & q̄ celum neq; est grāne neq; leue. Sx̄ 3 arguit sic stelle & celū calefaciūt ita inferiora & lutea nō ignis p̄nū videt nota q̄ si cur ista est vera oīis ignis calefacit ita videt. & eius p̄uersa sit p̄tra. s. q̄ oīis calefaciēt ignis vel nature igne s̄t stelle sūt lūnoſe ergo tēp̄xīa qz s̄t oīis fanis est lūmōſis ita oīis lūnoſū est ignis vel ignē. Ad hoc r̄ndet Aꝝ. dicens q̄ dato q̄ celestia celeſtiant ista inferiora nō m̄ sequit q̄ sunt nature ignee q̄ nō calefaciūt mediāte caliditatē s̄t mediāte lumine & motu ex q̄ motu aer affricat & p̄ nos calefit.

Matus est. n. motus ignire & ligna & lapides & ferrum: rationabilius igit̄ propinquius. autem are: uelud & in latis sagittis. he ipse. n. igniuntur sic ut liqueſcant plumbea.

Nunc declarat solutionē & duo facit primo. hoc secundo. infert quedam ibi. & quoniam igniuntur. oīis p̄imā p̄odeclaratione solutionis intendit p̄obare q̄ aer nos circundans est maxime aprop̄ calefieri & teniri mediāte motu & lumine super celestium & ariūt sic motus & confricatio h̄z calefacere & ignire ligna ferū & huiusmodi ergo sequit q̄ multo magis

aerem consequentia tenet oīis rationabilius vide tur hoc de aere cum sit mulsum aptus calefieri: q̄a propinquius nature ignis & aīs patet in exemplis mulūis notis experientia vīputa de sagitta in cuius extremitate possum in plumbū que p̄olecta tātuū calefit & plumbū liqueſcit: similiter patet de calibe & lapide quibus ad iniūcīm fortiter percussis gene ratur ignis.

Et qm̄ igniuntur iste necesse & eum q̄ in circuitu ipsar̄. aerem hoc ipsum pati. Ille quidem ipse incaleſcunt. ppter in acre ferri qui propter plagaz motus fit ignis:

Infert quo corollaria p̄imum est q̄ cū talia igniuntur oīo: et necessaria q̄ aer circumstans talia sit ignitus cum sit corpus aptum ad ignitionē secundū est q̄ tales sagittae sit motu per aerem igniuntur propter hoc & mouentur i aerē quia ignitur propter cōficationem & diuīsionē factā in ipso ab illis sagittis. Eorum autem que sursum unumq; q̄ in sp̄a fertur. ut ipse quidem nō igniuntur: aerem autem sub circula ris corporis sp̄a existentem necesse est lata illa incaleſcere

Nunc remouet secundā dubitationē dictū est enīz q̄ mediante confirmationē causatur caliditas i istis inferioribus p̄iceret aliquis que est causa q̄ hoc nō accidit i sp̄is celestibus intermedīis que sunt propinquiores s̄tēis superioribus & soli sc̄ilicet q̄o caleſiant per mecum & lumē. R̄ndet q̄d illō nō accidit q̄ ille sp̄e nō sūt apte calefieri cū celestia non sūt suscepibilis & egrinatum inprecisionum.

Et hoc maxime qui sol extat. infixus propter quod approximante ipso & oriente & super nos existente generatur calor.

Remouet tertīā dubitationē. dictum ē n. q̄ ex motu sp̄eraz. sequit calefactionē in aere. q̄terci aliq; ex cuius sp̄e motu maxī sequit aeris calefactionē r̄ndet Aꝝ. q̄d illō magis accidit ex motu sp̄e cui sol ē iste q̄d p̄z ad sensū q̄ cū sol magis nobis appropriatur nū caliditas magis itendit q̄d nō sic apparet ex orū & appropiatione aliorum planetarum.

Quod q̄dem igitur neq; ignea sunt neq; in igne feruntur. tantum nobis dictum sit de ipsis.

Epilogar dicens q̄d corpora celestia nō sūt oīatura ignis dato p̄tē habeant calefacere hec inferiora. de isto sūt tātuū dictū a nobis. Intelligendū h̄z

Liber

Auer. cōm. xl. q̄ exēplū. Ap. 6 sagitta q̄ calefactare n̄ ē oī sile ci quod dī de astris qm̄ astra suo motu calefaciūt aerē sed nō calefiūt. sagitta autē inoīa calefacti aerē t̄ cū h̄ ipsa calefiūt ab aere calefacto hoc m̄ nō obstat demonstrationi Auz. Intelligē dī secundo qd̄ cū dīcāt qd̄ stellē nō signifiāt hoc b̄z intelligi de stellis remotis a natura seris q̄ nec sūt graves nec leues non aut̄ de stellis p̄pinqūs natūre aeris. vt sunt stelle cadentes. quia illē bene igniuntur. Intelligendū tertio qd̄ Auz. per appropriaūtionem solis t̄ planetarū nō intelligit minorē dīstantiā fm̄ minore p̄tūtē dyametri mundi. quia sic semper equaliter distant fm̄ eū sed intelligit. maiores appropinquationes ad zenith capitis nostri nūc n. sol magis calefact. p̄tōne q̄ anguli radioz sunt recti modo radii recti sunt fortiorēs q̄ cadentes nō ppndiculariter so quia sunt magis virtutē t̄ virtus unita est fortior q̄ dispersa t̄ qd̄ sol. t̄ super celestis per lumen calefactiūt appareret t̄ duabus evidētiis prima quia in locis in quibus est p̄tūtū lumen vīt̄ in vmbra est remissio caliditas q̄ in loco illuminato. fa quia ex reflextione radioz facia a speculo condaūt cātūr ignis. De motu aut̄ nō calefact in dubio apparebit. Dubitatūt de mō fm̄ quem corpora supercellestia calefactūt hec iſteriora mediante lumine t̄ motu. Dicunt quidam q̄: lumen est qualitas perfectissima ideo est p̄ductuum qualitatis p̄fectorioris de primis illa autē est caliditas t̄ ex p̄nti est productuum corporis p̄fectororis in ter elementa t̄ illud est ignis. Cōmentator autē videtur velle qd̄ lumen ē p̄fectoris prima calidorum t̄ caliditas p̄fectoris secunda mō cū quis haber per sectionem primā per illā potest exire in secundaz p̄fectorē t̄ eodē modo dicit de motu quod ē p̄fectoris t̄ vigoratio caliditatis sicut quies frigilitatis. Aliq̄ tam dant alias causas quas breuitatis grā fieret.

Secundum capitulum secundi tractatus secundi libri de celo t̄ mundo in quo determinatur de motu astro. uim.

Etoniam autē uidetur t̄ astra translata t̄ totū celūt̄ necessariūt̄ aut quiescentibus utrisq̄ fieri translationem: aut motis aut hoc quidem quiescente hoc autem moto.

Hoc est secundum capitulum secundi tractatus in quo Auz. postq̄ in primo caplo determinauit de natura astroz nunc determinat de motu ipolorum t̄ tria facit p̄tōne premūt̄ quoddā necessariūt̄ p̄bat conclusiōē tertio cōcludit quo ad totū capitulū ibi lecundac: utraq̄ quidē igit̄ ibi tertia: qm̄ igit̄. De prima dicit q̄ quia celū t̄ astra videntur moueri ne cessē est aut ambobus quiescentib⁹. i. motis non p̄se

mōtū proprio moueri aut ipsis ambob⁹ mōtū propria t̄ per se ambo moueri aut uno ipolorum mōtu p̄prio t̄ altero nō per se sed ad motū alterius moueri. Intelligendū fm̄ Auer. cōmento. xl. q̄ illud dictum apparet salūtē celū t̄ altra videntur moueri eū dictum fuerū superflūs q̄ celū nō est sensibile manifeste. Respondit cōmentor q̄ tex̄ tu sile p̄tē duplicit̄ intelligi. Uno mō t̄ altra videntur m̄ aere per vīt̄ t̄ celū p̄ estimationē. Alio mō potest intelligi t̄ per documents astronomica t̄ ex his que vidēmus ad sensum cōcludit manifeste celū t̄ astra moueri: nā per sensum vidēmus planetas moueri duplicit̄ mōtū. ab oriente in occidente t̄ ecōuerso isti aut̄ oī mōtū nō possunt iſesse planū fm̄ natura p̄prial. id oportet q̄ dī celū mouere at planetas. vno illoz mōtū. sic q̄ planete respetu alterius illoz mōtūt̄ sunt partes totius mōtūt̄ quare ex habitiis p̄senūm cū quodā ratiōnē cōcludit celū t̄ astra moueri.

Utrāq̄ quidem igit̄ quiescente impossible quiescente t̄ terra. Neq̄ enī utiq̄ fierent que videntur. terra autem supponatur quiescere. relinquitur autē. aut utrāq̄ moueri aut hoc quidem moueri hoc autē quiescere

Nunc prosequit p̄bando intentū principale vīdūt̄ līcet t̄ astra non mouentur per se mōtu p̄prio sed ad mōtū celū quod mouet p̄ se t̄ tria facit sic hoc trīpliciter p̄bas ibi secunda. adhuc ac qm̄tīlī tertia: qd̄ hoc aut irratiōnabile. P̄m̄ evidētia p̄tē partis t̄ sequentiū sc̄iendū q̄ celū t̄ astra moueri p̄tē tripli citer imaginari. Uno mōtū vīt̄ celū t̄ astra mouentur p̄ se motu p̄prio: z̄ mō t̄ celū quiescat t̄ astra p̄ se mouant: tertiu mō ecōuerso q̄tūt̄ ḡ facit Auz. i hanc p̄tōne q̄ p̄tōne ostendit q̄ iposſible ē celū t̄ astra cē quiescentia similiūt̄ t̄ oīdīt̄ q̄ iposſible celū t̄ astra moueri p̄tē motu p̄prio: z̄ ondīt̄ q̄ iposſible est astra p̄ se moueri celo quiescente q̄tūt̄ ostendit q̄ celū mouentur p̄ se motu p̄prio: ibi ha: si quidē igit̄ ibi terra: fz̄ adhuc iterū: ibi q̄ta qm̄ quidē igit̄ neq̄. De prima vult̄ probare qd̄ iposſible est celū t̄ altra simili quiescere t̄ arguit sic terra quiescere naturaliter t̄ est immobile ergo celum continue mouentur. T̄is Auz. supponit tanqu m̄ nouū t̄ declaradū in iiii. t̄ consequentiā t̄s q̄ si t̄a terra quā celū quiescerent: tunc nō apparet nobis aliquā que fāt̄ sensū manifesta. idem astrūm̄ aliquando occidere t̄ aliquando oriri in omnia astra commūne viderentur nobis esse eodem mōtū le habentia. relinquitur ergo quod̄ oī dīcere aut virtutēs moueri per se aut hoc moueri aut hoc quiescere. Intelligendum secundum Auer. qd̄ iposſible est celū t̄ astra quiescere. t̄

Secundus

terram mouere. Et aliqui sophiste dubitent an terra que sit an celum unde licet propter illud quod accidit nobis v. s. stellas osiri et occidere non posset pfecte cōcludi terram quietescere quod bene possit salvare talis apparentia stante motu terre et quiete celi sicut homini instanti in naui motu i flumis apparuit arbores et rube moueantur possemus dicere quod celum apparuit moueri dato quod quietescat per motum circularem terre non in possent salvare alie apparentia in celo nam ipsi saluari nos oīum non in possent salvare motus planetarum ecclio ab occidente in orientem nec retro gradatim stellarum nec gravitatione earumdem.

Si quidem igitur ambo mouebuntur
Nunc probat fīm. s. quod impossibile est ambo videlicet celum et astra moueri motibus propriis et quatuor facit quod primo ponit consequentiam si destruatur non in tertio declarat consequentiam quod declarat destructionem consequentis ibi haec irrationabile ibi tertia: vnuq; qd; n. ibi qta: nō est aut: De prima arguit sic si illud esset vere s. quod astra mouerentur pse. equeret quod motus astrorum esse proportionabiles magnitudinibus circolorum in celo in quibus sunt astra. ita quod quartum astrum esset in maiori circulo tanto velocius moueretur et quanto in minori circulo tanto tardius moueretur unde stella existens versus circulum equinoctiale velocius moueretur quam existens versus alterum polorum hoc non est falsum ut probabis ergo. re.

Irrationabile easdem uelocitates astrorum esse et circulorum.

Nunc ponit destructionem et consequentiam dicens quod hoc est irrationabile. s. proportionabiles esse velociter motu astrorum et magnitudines circulorum.

Unumquodque enim equae uelox erit circulo secundum quae fertur uidentur enim simul circulis constantia iterum in idem accidit igitur si astrum quod pertransiisse circulum et circulum allatum esse ea que ipsius latide per transiuentem ea que ipsius piseriam

Nunc probat hanc dicens quod non est ex eo quod apparet de motu celi et astrorum quod simul eadem pars celi osiri et occidit per transiendum suum circulum cum astro et ab eodem puncto ad idem punctum redire simul ergo videlicet quod motus astrorum proportionantur magnitudinibus circulorum in quibus existunt.

Non est autem rationabile condem rationem habere uelocitates astrorum et magnitudines circulorum.

Nunc Ar. declarat destructionem primis. s. quod est impossibile uelocitates motuum astrorum esse proportionabiles magnitudinibus circulorum in quibus mouentur.

tur et duo facit quod primo premittit dictum suum et probat ibi circulos quidem. De prima dicit quod non est irrationali. sed dicere eadem proportionem esse velocitatem motuum astrorum et magnitudinem circulorum in quibus existunt quod insuper sequitur si ponantur alia per se moueri Circules quidem enim nihil inconveniens. sed necessarium analogice habere uelocitates magnitudinibus astrorum autem unumquodque quod in his non ualde rationabile.

Nunc probat dictum suum: et primo probat enuntiatio probat ibi: sive enim: De prima premittit quod ut videtur debet infra non est inconveniens dicere quod velocitates motuum circulorum sunt comparabiles eorum magnitudinibus sic quod quanto circulus est maior tanto ceteri paribus moueretur velocius. sed bene est inconveniens illud dicere de motibus astrorum si moueantur pse. Sive enim ex necessitate maiori circulo latum uelocius erit palam quia et si transponantur astra in eos qui in uicem circulos hoc quidem erit uelocius hoc autem tardius sic autem non uti p se habebunt proprium motum sed ferentur utique a circulis.

Nunc probat dictum suum. s. quod velocitates motuum astrorum non sunt proportionabiles rebus. et primo probat quod hec non possit esse nisi sit in fīm nam astra. s. probat quod hoc non possit esse a casu vel a fortuna ibi secunda: si sit a casu. De prima dicit quod astra moueri uelocius vel tardius in maiori vel minori circulo fīm magnitudine circulorum non est ex natura astrorum quod arguit sic illud non est a natura illius rei cui neque manifestiter et variabiliter per solam transpositionem illius rei nulla permutatione essentiali facta in illa. sed astra sunt huiusmodi quod in maiori nota quod est a nā est in separabile et minor p se quod si astra transponerentur de maiori circulo per equinoctiale ad minorem versus alterum polorum moueretur tardius quod est et sic sequitur quod astra non habent proprium motum sed soli mouentur fīm motum circulū in quo sunt astra.

Sive a casu contingit neque sic rationabile ut et in omnibus simul circulis quidem sic maior et ratio uelocior est quod in ipso atri unum quidem. n. aut duo hunc modum habere nihil inconveniens omnia autem similiter fictioni assimilantur

Nunc probat quod nec illud possit esse a casu et duo facit prout hoc est epilogat ista duo arguitur ibi: sive autem: De

Liber

præ dicit qd illud esse a casu vel a fortuna nō est rō
nsibile qd arguit sic illud nō est a casu vel a fortuna
quod in omnibus vel pluribus reperit; astra mo
ueri propinquabilis; et magnitudine círculorū in
quibus sunt repit in oībus ergo rē. Maior nota ex
quid nōis casus et fortuna. et minor p̄q videmus d̄
stelis qd mouentur velociter cū sunt in maiori círculo.
Et stellis qd si videmus d̄ vno m̄ aut de duob⁹
qd habent illū motū dictū sorte nō est inconveniens
vñ dicere qd talia sicut a casu sed qd videmus om̄i;
astra sicut moueri fin magnitudines círculorū in qui
bus existunt id dicere id est sicut a casu est sicutum.
Simil autem et non est i his que na
tura quod ut contingit neq; ubiq; et.
In oībus existens quod a fortuna.

Nunc Az. simili exposito virtutē istoꝝ duos;
argumento et dictoꝝ dñe astr. proportionari i veloc
itate motꝝ et magnitudinib⁹ círculorū nō est sile
his qd sunt p̄m nām qd vi habitū est permodic p̄mā
ralis motus p̄mutaret in astris p̄ sola transpositi
onē et ergo nō est eis essentiale. nec p̄ia et rōna
bile qd tale fiat a casu vel a fortuna tū i oībus astris
illud reperiatur mō ea qd sunt a casu vel a fortuna nō
reperiunt semper sine i oībus.

Sed adhuc iteꝝ si quidez círculi ma
nent astrā autem mouentur eadem
et similiter erunt irrationabilla acci
det enim uelocius moueri que extra
et uelocitates esse secundū. magnitu
dines círculorū.

Nunc Az. p̄bat tertiu. s. qd impossibile est astra p
se moueri et celū quietescere et rō sua fundat sup dicti
qd sequeret p̄dictū inconveniens. s. qd astra moueren
tur suis círculis quietescere p̄portionabiliꝝ et ma
gnitudine círculorū et p̄ p̄missis velocitatibus motuum
astrorū proportionarent magnitudinib⁹ círculorū in
quibus sunt. Intelligendū qd p̄mitator cōm. xlvi.
mouet dubius dicens qd h̄i illud inconveniens seque
ref si obes et alii mouentur mons p̄p̄to nō tñ
videt sequi dato qd celū quietescere et astris se moue
atur. Respōdet cōm. dices qd imo idē sequitur qd cū
oīa astra in eali tpe circuā illud astr. qd ē i mai
ori et celoꝝ velociter moueretur et qd ē i minoꝝ tarditer
velocitates p̄portionabūtur. Intelligendū fo qd si
celū quietescere et astris p̄ se moueretur hoc nō posset fieri i
ini astris i cōdūctre celū hoc āt īpossibile qd nūc ce
lū dividere cū diuisio sit cōspō. p̄misit ad corruptrō
ne tunc celū esset corruptibile qdē rē. Intelligen
dū tertio qd astra nō sūt infixa suis orbitibus eo mō
qd grauius bis inferi sunt infra et sicut clausus i rotas
qd talia infunguntur violē cū sunt extra sua loca. na
turalia sed stelle sunt nāliter infixa in suis orbitibus
tanquam in suis locis naturalibus

Quoniam quidem igitur neq; utrāq;
moueri rationabile: neq; astrū solum
relinquitur círculos: quidem moue
ri astra autē quiescere et in fixa círcul
ferti:

Nūc p̄bat quartū quod est principale intentus
s. p̄ celū mouetur p̄le et astrum fixū in eo nō mouet
per se sed ad motū celū: et dūa facie sicut dūp̄scit p̄bat
ibi p̄a. et nō auelli. Prima in dūa qd p̄io p̄mit
tū dūtū sūt. fo probat ibi secunda: soluz. n. De
p̄ia dicit qd cū declaratū sit nō esse rōnable ut rō
moueri p̄le motu p̄p̄to. nec astrū solū ideo reliqui
tū círculos moueri p̄le et altra et iñfixa i ipsiis cir
culis sicut orbibus et scribit̄ eos.

Solum enim utiq; sic nullum irrat
ionabile accidit: celeriorem enīm esse
majoris circa uelocitatē rationabile
eorum que dicta idei centrum collo
catorum: sicut. n. in alijs maiis corp⁹
uelocius fertur propriis latione sic et i
circularibus maior. n. ablatoꝝ ab
his que ex centro majoris círculi deci
sto. Itaq; irrationabili in equali tē
pore maior circumferuntur círcul⁹ et nō
diuelle celum, ppter hoc accidet et qd
ostensum est continuum ens totum.

Nūc probat. arguit sic illud ē ponendū ad qd
nullū sequit inconveniens et illud qd statim dictū est
buiusmoi. s. celū moueri et astrā et sibi fixa ergo et.
Maior nota et minor p̄ia qd ponendo astra quiesce
re et círculos moueri nō est irrationabile ponere qd
maior círculus mouet velociter et minor tarditer et
est qd ita debet esse in illis mobilib⁹ sicut in alijs
mo cernū ē in alijs mobilib⁹ sic. s. qd̄ mobile ē
maiis tanto mouet velociter ceteris partib⁹ et nūc p̄
bat Az. qd círculorū collatorū circa idē cētrū s. p̄
círcul⁹ motio: mouet velot⁹ et hoc posito qd i celī tē
pore p̄pleat suas circulaides et círcul⁹ equinoctialis
monetur velociter quam círculus verius alterum
potior et arguit sic illū círculus mouetur velociter
us cuius quidem p̄mittat in illo signans i equali
tpe delibrat linea logioꝝ et fed ita est i duob⁹ círcul
circa idē cētrū et quidem p̄mitat i maiorū círculo signa
lē maiorū delibrat linea ḡt. rē. maior nō ex delibra
ne velocios et minor p̄ia affiguntur aliquo cētrū sup qd
affixū duo círculi v. i maior ali minor. et accidit ad
cētrū maioris excedit due linee recte certā ē qd
minor et cōsilio seu portio círculi maioris in illis
duas lineas qd cētrū i minor qd seget et vbi illi ero
círculi equali círcu. et qd maius spaciū delibrat p̄ia.

Secundus

majoria circuli q̄ pūcūs minoris & hec pūcta debet
signari inscēatib⁹ illor⁹ circulor⁹ p̄ illas duas line⁹
ad rectas pro euidentia demonstratis. id bñ sequit
q̄ rōnabile est dicere q̄ maior circul⁹ velocius mo-
net q̄ minor. Intelligendū fin Auer. q̄ velocitas
i moribus circularibus s attendit penes proportionēz
in magnitudine circulor⁹ ad initicē t̄ rō eī q̄ si ē i
morbis recipiātā est i circularibus sed i moribus
recut. velocitas attendit penes magnitudines spaci⁹
rō p̄ rōnto. Tanto vñ i rōto tpe rōt⁹ i moribus
circularibus suēstā est velocitas penes magitudi-
nez corporū mobilium q̄ in magnitudine circulor⁹ in
morbis circularibus se habent sic spacia p̄ rōnta
da in moribus recti ex q̄ spaci⁹ d̄eribendā a circu-
lo d̄st nō sic ip̄met circulus h̄ rōt⁹ intelligend⁹
est p̄ rōbi circuli in: q̄li tpe circul⁹ q̄ ali rōt⁹ oppo-
sit⁹ er p̄. Intelligendū h̄ q̄ alexander adducit
vñli argumēti ad p̄bādū speciali⁹ d̄ octaua spera q̄
minor: circulus i ea mouet velocius q̄ minor nam si
moueret eāli nō oportet fieri diuisione i ea p̄n⁹
ē ip̄ossible vt prius dicebat t̄ p̄bādū q̄li ma-
ior circulus moueret q̄ velocius cuī minor nō i eq̄
li tpe p̄rālētē eāle spaci⁹ circulus maior & circu-
lus minor hoc at nō possit fieri nisi minor circulus int̄
terioris reuoluheretur & plures quā maior t̄ p̄n⁹
moueret q̄ discontingueretur a maior. Et nō dubelli
Adducti p̄z rōtem ad idez arguit sic est effeſ
tūtūtū q̄d dictū est vt q̄ astē moueret & celus q̄
sceret cui astē sit p̄ celo & p̄nū cuī eo oportet celū
diuelli & diuinari ab astro cōns est ip̄ossible q̄
ostensū q̄ celū est i frāgibile. Intelligendū fin Auer.
cōm. tlvij. q̄ cuī celū habeat vñli morū p̄nū vide-
lic⁹ diurnū sequit q̄ ip̄m d̄ esse p̄nū & p̄nū q̄
vñlias & p̄nūtūas morū arguit vñlitatē & p̄nūtūatē
tē vñ p̄. v. phic.

Aīdhuc autē q̄m sperica astra quād
modum & ali⁹ dicunt & nobis conces-
sum dicere ex illo corpore. Generanti-
bus sperici autē duo motus sunt per
se uolutatio & circumgiratio

Nūc. Az. p̄bat int̄ētū p̄ fan rōnem principale &
duo facti p̄io supponit ali⁹ t̄ p̄ba: ibi siquidē igf.
de p̄ia p̄supponit p̄io q̄ ois sic astra sperice figure
hoc ali⁹ dicunt t̄ p̄s dicta supius q̄ sūdō centia
celi p̄supponit fo q̄ corporis spicē possit imaginari
duo mo. p̄c. vñ est circumgirationis & ali⁹ & morū
uolutatōis.

Siq̄ dem īgit̄ mouent astra per seip-
sa altero utiq̄ mouebunt horū sed
neutro uidentur:

Nūc adducit rōtem & duo facti p̄io ponit rōez
fo p̄bat minorē ibi circumgirata: De p̄ia arguit sic li

astra moueret p̄ se moui p̄bo aut moueret p̄ se mo-
en circū. ratiōis aut motu volūta: ois s̄ nullo sto-
tu modo: ḡ rōt̄ maior hora a sufficiēt̄ diuītōe ex
piō supposito & minor p̄atē in littera.

Circungirata quidem. n. utiq̄ mane-
rent i eodem & non transserent qđ &
uideturez omnes dicunt.

Probat mōz t̄ p̄ q̄ ad p̄imā p̄fō q̄ ad fāzib⁹
sed adhuc p̄ia i duas sic duas rōez adducit ibi fa-
adīcū aut. De p̄ia ad p̄bādū q̄ astra nō mo-
ueni circūgerando circa p̄pū centz arguit sic illa
que sic mouent s̄p̄ manent i eodem loco ḡ astra illo
mō nō mouent. Antecedens p̄z q̄ q̄d mouet circu-
larū illo modo mouet suo centro. quiescentēs sic p̄z
de r̄z p̄ia q̄ astra nō p̄ident temp̄ manere i eodem
loco sed transserunt de oriente in occidentem ut
etiam omnes dicunt.

Aīdhuc autem oia quidem ratiōabi-
le eodem motu moueri.

Probat idē p̄ secundū rōtem & duo facti p̄io h̄
remouet dubiū ibi solus aut. De p̄ia arguit sic
si aliquod astrū moueret circumgirato rōnabile esset
illud dicere de oibus astris t̄ p̄ia oia astra sūt eius
dē nature s̄ nō est ī sensu vt videntur de multis
vt de planetis quos videntur ad sensum non circū-
girari.

Sol⁹ autem uideſ aſtroz ſol hoc ope-
rari oriens & occidens & iſte nō p̄p̄
iſpm sed p̄pter elongationē nři uifus
n. difſas lōge mutat p̄pter iſfirmitatē

Nūc mouet & remouet vñli dubiū & duo facti p̄io
hoc fo reddit cam ciuīdā apparet ibi: q̄ cā: De
p̄ia oīcēt̄ posset aliquis p̄icere vñ & p̄z dicunt sic
fallū q̄m videntur q̄ sol est i oriente aut i occidente.
& mouet illo mō circumgiratus t̄ p̄nū p̄ moueri p̄
se motu circumgiratis h̄ ſoluit az. dices q̄d appet
nobis de ſole i oriente i occidente ē q̄ ſol p̄le moue-
antur illo motu s̄ h̄ accidit nob p̄p̄ distānā ei⁹ a
vñli nō & cā est q̄ vñli distās multa a re vīſibili tre-
mit p̄pter debilitatem ciui i tali aspectu p̄pter &
apparet q̄ res vīſibili moueat̄ dāto q̄ nō ita sit
Que cauia forte & ciui q̄d ē ſcintillare
uiderē ſtellas fixas planetas autē nō
ſcintillare planetē q̄dem. n. p̄p̄. ſunt
quare potens exiſtēt ad iſpōſ pertin-
giuſſus ad manentes autē tremit
p̄pter lōgitudinem poterectus lōge
ualō tremor at ipsius aſtri fac uideri
effe motu nihil. n. diſſert moueri ui-

Liber

sum autem quod uidetur

Hunc reddit causam cuiusdam apparentie ob-
cens quod hec potest esse causam quare stelle fixe vi-
dentur scintillare et tremere et planete, non quia plan-
ete sunt deesse, sed id est magna distantia inter pla-
netas et videtur utrum per virtus pertingere ad planetas
et non debilitari: sed cum puenit ad stellas fixas tunc per lo-
gitudinem distans tremit: et assignat causa quae tremor
et debilitas virtus facit videri astrorum tremere: et est quod
nihil differt ad hanc quae res videat motus sine vi-
sus mouens sive illa res ut per hoc existente in a-
ni-
mata: vir. n. ei quae rite et arboribus mouentur qualiter
non sit ita: sed ludicrum est per motum ipsum visum.

Intelligendum quod hic videtur dictio in verbis Az. nam
prius dixit quod sol vel tremere per elongationes
et postea dicit quod planete non apparent scintillare cum non
sit magna distantia inter eos et visus non videtur: sed in
gat de astris fixis cum magis elongentur. Rendet comen-
tator enim rite et arboribus et in planetarum solis vel tremore
re: quo in est magna dubitatio cur si sit maior
alii planetarum: et alii alii planetarum sunt eo a nobis ma-
gis distantes et per hanc illam magis debet et apparere
scintillare quam sol: et dicit commentator quod illud quod ap-
paret nobis de sole non est sol per elongationes eius
a nobis aut per ipsum parvitate: sed cum huic est debi-
litatis virtus puenies aut ex fortitudine laminis eius
maxime aut ascendiatur versus meridiem aut per eum per
grossicas medias et vaporum multitudines: et hoc duum
est in ortu vel in oculu. In intelligendo secundum finem Ave.
quodam modo quod appetit et aliis stellis vel scintillario
non est verus motus: quod si esset verus motus ieraret
oibus cum oculis stelle sunt eiusdem naturae et magis appa-
ret in primis quam distantibus et oppositus contingit: et
cumque appetit in remotis est tremor accidens visus
ut dictum est et hanc contingit quod prius decisi ab illa revis-
sa non possunt per diversitatem motuum oculi et hanc de-
clarat quibusdam exemplia. Primum est quod si aliis
respiciat aliis res strinquent oculum et iniuriant ap-
paret continuo quod illa res moueat vel dare per oculus
digito et per unum. Secundum est quod si aliis res puerat aliis
quid uno oculo frequenter permutando oculum tunc res
vel res apparatur moueri et non moueat: sed simile accidit
per elongationes visibilium et visu: quoniam non per distantiam
aut magnitudinem radius vel ualitas multotentia absconditur
et sic non appetit continuo similis dispositio rei visus que
res res vel continet aliis et aliis habere: sed hunc op-
positum contingit cum res res fuerit propinquia.

Sed adhuc quod neque voluntantur astrorum ma-
nitestum: quod non voluntur: uerti necesse
est: hinc autem semper parent est quod
uocat facies itaque quoniama motu quod
per se ipsa pro priis mouenti motibus ro-
nable. His autem non uidentur motu:

palam quod non utique mouebuntur per
se ipsa.

Dicit Az. probat secundum premum minorum rationes pro
cipit. s. quod astra non mouentur motu voluntariantis: et
arguit sic: si astra illo modo mouentur caputque obseruentur
potius unde diversas superficies: quae est talis dila-
ta quod ostendit proxime nobis illa superficies et quod apparet fa-
ciles hois: et prima teneret et quod non voluntariantis et sic
arguit est de his ut arguit potius de alijs sive aliis
nature: que hanc quod cum illa sit quod non voluntariantis et quod
se mouent mouentur motibus propriis: id est cum astra non
mouantur motibus propriis manifestum est quod
non mouent per sed per accidens ad motum celorum.

Adhuc autem irrationabile nullum organum ipsis dedisse naturam ad mo-
tum nihil. n. ut contingit facit natura

Adducit tertius rationes principales ad probandum item
ut illa ipsa astra non posse per se mouentur
circulariter: quod non circulatur nec motu volantario
nis nec per directum: sed recte per astra non possunt
per se moueri motu progressivo vel australi: et recte facit
quod primo facit hoc per via rectam: per alias: et in
sert quodam corollaria ibi secunda: neque de aliisbus: ibi
tertia: et quodam. De prima arguit licet si astra possint
moueri in motu progressivo secundum quod non tribusferunt
astrorum organa vel pedes et aliis instrumentis sicut se-
cunt aliis aliis organis est talis quod nullum habent organa
nisi ut appareat ad sensum: et tenet hanc quod non facit
potius: cum non habuerit in superfluis nec deficitur
in necessariis.

Neque de animalibus curasse. sic autem
potius desperasse sed uideretur
quemadmodum studiose factum ex
auferre omnia. per quod contingat pro-
cedere per se ipsa.

Ideas probat secundum licet si astra mouerent illo modo
do sequerentur quod non male se esset sine regula et ratione
nec debite et naturaliter operata esset: non enim talis
et tenet hanc quod si astra possint illo modo moueri cum
non habeant organa nec instrumenta videbantur quod
naturae habuerint maximum duram: et sollicitudinem de
rebus visibilibus et de exitu et entia potissimum ve-
luti supercelstis immo hoc videbant facinus odiosos et
ad malum. s. non dedisse eis organa necessaria ad
talem motum.

Et quod plurimum distant ab habenti
organis ad motu. Propter quod et
rationabiliter utique videbitur totius ce-
lum spiculam esse et unumque est astros:
Nunc insert ex dicti quatuor corollaria ibi secunda:

Secundus

ad eis ibi tertius; sic n. utique ibi quartus ad eum autem.

De prima dicit qd qd astra plurimi distant i figura corporibus habentibus organa deservientia ad motu progrexiuntur. id est qd non habeant illius motus; et propter hoc rationabiliter concludetur qd ut figure spacie et mobilium motu circulari.

Ad cum n. quidez qui in ipso motu spera figurarum maxime util s.

Nunc ufer secundum corollarium dicens qd ita figura spatica est maxime utilis et cetero: nisi ad tales motus circulari celi est stellarum.

Sic n. utique et uelocissime mouebit et maxime retinebit sui ipsius locum.

Inferr terciu dicit qd id motus celi est uelocissimus qd sit super magnitudine circulari que est numerus inter quatuor magnitudines qd possit continere etiam in mole quanta est mole celi; et subdit qd tales motus circulari celi videt maxime resinet suu locum nam per nullum aliud motu a circulari mobile manet eodem loco.

Ad cum at qui in anterius locum in extremitate. Nequaquam n. similius motu per se ipsa: nihil. n. depresso hest neque eminentis sicut rectilineum sed plurimum distat a figure processu corporum.

Inferr quartu corollarium dicens qd etiam celum et astra sit maxime inepta ad motu proprieuitate: et qd est qd non habent figuram similem motu per se progressi vel ut sunt animalia non. i. h. habet aliquod operatione. non est supra eminentiam uno ipsis debeatur figura spatica.

Quoniam igit oportet celum quidem moueri eo qui in ipso motu: alia autem astra non procedere per se ipsa rationabiliter utique utrumque erit. Ipericu. sic n. utique maxime hoc quidem mouebit: hoc at quiesceret:

Epilogat circa toni capitulu et dicit qd qd celum mouetur in seipso proprio motu circulari: et alia non mouent per se ut dicitur est. id rationabiliter est dicere qd celum et astra sit figura spatica: qd sic celum mouebit s. per se et astra quiescent. i. non mouebit per se. Circa dicitur cadut observationes quas mouet cometa: to: comento. xl. Prima est. Ut appareat talis facies. seu macula in luna: et de hoc recitat cometa: to: qua rurum opiniones. Prima est quia alibi fit et illa postea videtur in luna obscura est ipsa luna qd non recipit tantum lumen a sole quantum recipiunt alie prius ipsius luna.

Unde in corporibus celestibus reperiuntur diuersi

sunt in obscuritate et claritate sunt et sunt magis id est ipsa aut rara ppqd in libro de aliibus qd luna est in natura terrena obscura et opaca et non sua non est luminosa nisi a sole illuminetur sicut nostra terra est nostra illuminari ab igne et sic dictum est de corporibus et levibus: ita est intelligentia de partibus ipsorum qd aliquae sunt magis illuminabiles et magis rare rari que minus ut magis densa ex quibus sequitur qd in luna apparet illa macula qd in ea sit aliquis prius magis densa et nostra apte recipere lumen a sole sicut prius clara magis rara. Secunda opponit dicit qd ea illius apparentie est qd radij solis non percipiunt ad illa prius in quibus apparet luna et est obscura in uno illi radij restringuntur nec tota luna illuminatur: et pro illuminata refragere radios ad partem non illuminatam. Hec tamen opinio reprobata est cometa: to. Tertia opinio dicit qd illa macula appet luna pp quoddam vaporis et itermedios iter nos et lunam: sic non potest diffundere lumina per vaporum ista opinio est reprobata. Quarta opinio dicit qd luna est sic addita speculū i. qd representatur imago terre et maris sic reflectat in se ipso i speculo: et haec sit reprobata cometa: to. Secunda dubitatio est. Utz sit vero illud qd vel velle Ap. v. qd omnia astra sint eiusdem nature et speciei: et arguit qd sunt diversi et spes per se. Autem illud dicitur qd illa corpora sunt diversa species que habent modum diversum sed corpora celestia sunt huiusmodi: cu[m] mouentur super diuersa et p[ro]pria centra et planeta et cetera et stellae distinguuntur per se a priori astra et cetera per se distincta. Pro prius opposita et autem arguit cometa: to: multipliciter p[ro]pria si corpora celestia differunt per se sequentes qd essent corpora ex diversis formis i. s. et in aequali et polissimis qd non ipsa essent generabilia et corruptibilia et p[ro]pria tenera qd accepta est spes sui proprii et p[ro]pria principia diuersa in aera: secundo si corpora celestia differunt species sequentes qd essent assignanda corpora priuata et p[ro]pria est factum ut p[ro]pria et tenera p[ro]pria qd sunt differentes species essent corruptibilia et non nisi in corpore et p[ro]prio: inq[ue] essent resolutibilia qd et cetera. Ad argumentum Autem respondet qd diuersitas motuum celestium non est specifica: s[ed] illi motus soli diuersitatis sicut diuersi motus diuersarum parvium entium animalium ut sicut motus partis diuersitatem diuersitatem a motu prius manifestum est qd i. motus sunt unus motus i specie et tendunt ad unum totalem motum etiam motu prius generali et sunt mobilis cuiusdam speciei ut puta homines gratia exempli: simili modo imaginandum est de motibus corporum celestium et oportet tendunt ad motum diurnum. Unde cum dicitur Autem qd corpora celestia mouentur super diuersa centra dicit cometa: to: qd et procede rei si mouentur super diuersa centra non couenientia in unum et diuersis astrologi de centris et epicyclis: nunc. n. essent talia corpora celestia diuersa species sed illud non est verum ut dicitur sunt superi. Subdit in p[ro]motores qd corpora celestia non sunt ita eiusdem species quin differantur prius et posteri et f[ac]tum

Liber

gis nobile et minus noble et sic non sicut idem sed vni uocatione specifica simili sed huius quandam analogia. Non vult in commentario quod ille excessus corporum celestium in proximitate et nobilitate egrediat latitudines spes in qua conuenient et plimur vult esse dicendum de motoribus eorum et oculis sui eiusdem spes in differente bin ordine proximo et bin nobilitate.

Tertium capitulum secundum tractatus secundi libri de celo et mundo in quo ostenditur quod ex motu astrorum causatur sonus.

Anifestum autem ex his quo niam a dicere fieri latet armoniam tanquam consonantib[us] factis sonis: leuiter quidem dictum est et superflue a dicentibus. Non etiam sic habet ueritas.

Istud est tertius capitulum huius tractatus in quo postquam in secundo capitulo determinata de motu astrorum: nunc ostendit quod ex motu ipsum non causatur sonus: et tria facit. primum non patitur intentum: secundum opinionem antiquorum de hoc: tertium ponit veritate questionis ibi secunda: videt autem ibi tertiam hoc autem. De prima dicit quod manifestum est ex his quod dicta sunt et que dicent quod ex motu fieri sonum ex motu corporum celestium et astrorum est leuiter dictum et quoddam fictum.

Uideat autem quibusdam necessarium esse tantum latere corporibus fieri sonum. quoniam tamen his que apud nos neque moles habentibus equales neque similis uelocitate latere solis et luna.

Nec ponit opinionem antiquorum. Pro quo non tardum quod opinio antiquorum fuit quod corpora celestia per eorum motum carant sonum. Volebant et talis sonus consistebat cum quadam melodia et mensura. Duo ergo sic citram declarat opinionem quam ad primum dicatum: secundum quantum ad secundum: ibi secundas. Supponentes. Prima in duas rationes et duas roneas pro sua ratione ponit ibi secundas. Adhuc autem. Pro prima ratione non tam ut tangit Aristoteles in litera q[ui] tres sunt cause factentes ad sonum corporum adiuicere motorum. Prima est multitudine corporum consonantium se contingit: secunda est magnitudo eorum: tercium est velocitas motus ipsorum. Antiqui ergo arguerat sic in corporibus his inferioribus ex eorum conformatione et motu causar sonum et multo magis in superceleribus: annis per 3 ad sensum: et per 3 ad tenet quod si: tunc cause cocurrunt: ibi ad sonum quam in illis inferioribus: primo quod ibi est multitudine corporum: secundo corporum magnitudo: tertio velocitas motus eorum maxima.

Adhuc autem tantorum multitudinem et magnitudinem la-

torum uelocitate tali latione impossibile non fieri sonum difficile quamdam magnitudinem.

Ponit secundas rationes antiquorum que est quasi eadem cum prima dicens quod videtur impossibile non fieri sonum non fortissimum ne deinde habebet quando magna magnitude ex collisione tot corporum et tantorum sicut sicut corpora supercellestia.

Supponentes autem hec et uelocitates ex elongationibus habere consoniarum rationes armoniacam dicunt fieri uocem latronum in circuitu astrorum.

Nec declarat secundum dictum antiquorum. Et tales soni sunt armonici consistentes in quadam proportione et primo facit h[ab]itum secundo mouet et removet quoddam dubium item eos: ibi secunda quoniam sicut. Pro euidenti prima secunda et velocitas media re sonabile et sonido est causa acutie soni: et tarditas motus est causa gravis soni. Tertierum facit et proposito in uno secundum phonatitatem sicut in quadam proportione media inter gravitatem: et acutitatem et per quoniam inter terminos velocitatis motu velocioribus et tardioribus: ex his arguerat antiquus probando et ex motu corporum supercellestium causar quoddam sonoritatem soni: et arguerat sic. Ubi enim repetit motu velocioribus et tardioribus ibi regitur harmonia soni: sicut in supercellestibus est bus g[ra]m maior nota ex suppositione quod iter terminus velocioribus et tardioribus motu ad quoniam sent acutes et graviter soni ex reperto sonus medius et proportionabilis quod sicut tria se reducentia ad medium et minor per declarari ad Aristotelem in littera quoniam ex elongationibus et a propinquationibus corporum celestium aliquam mouent velociissime et aliis cardere et sic reducantur ad medium.

Quoniam autem irrationabile videatur non coaudire nos uocem hanc. Causam huius dictum esse genitissimam existere sonum: quoniam non permanet esse ad contrarium silentium ad inuiducitionem et itaque quemadmodum eris malefactoribus propter quod suetudinem nihil uidetur differe: et omnibus idem accidere.

Nunc mouet quoddam dubium et removet item antiquos dicentes si esset vera et certa sonus ex motu corporum celestium. Unde est quod non palpimus ei. Rerum dicentes quod causa quare non audit ille sonus est quia ille sonus est nobis conaturalis quia a principio

Secundus

nostre generationis fuit i auribus nostris. Unde si aliqd debet percipi et cognosci oportet et percipies per suum contrarium. et ideo quia non percipim' silentium illius soni non possum' iudicare de illo sono. Nam non percipim' suum contrarium et hoc declarabat exemplo dicentes et cōsumiliter post dictum de illo sono sicut de sono causato in auribus maleatorum tristis qui per cōsuetudinem non percipiunt utrum sonus sit magnus vel parvus. Intelligendu est com. et nullum contrarium cognoscit nisi per cognitionem sui contrarium et ratio est quia nisi cognoscit suum contrarium non possum' distinguere ipsum ab illo contrario. et id si non percipim' silentium illius soni bene sed si ille est et non possum' distinguere ipsum a silentio et per consensum nec ipsum percipere.

Hoc autem quemadmodum dictum est prius allicienter quidem dicunt et musicie.

Tunc ponit veritatem quoniam, et tria facit sicut tripliciter eas declarat ibi has, rationabiliter ibi tria velut fuerit. Prima in duas, qd' primo premitur in tenuis et orobat ibi impossibile autem. De prima dicit et sicut dixi in principio capituli hoc dictum est allicienter id est debilitate et sine ratione.

Impossibile autem hunc habere modum. Non enim solum nihil audire inconveniens: de quo soluendi assument causam; sed et nihil pati sine sensu: excellentes enim soni destrunt et i animatoꝝ corporoꝝ moles: puta qui tonitrui dissipat lapides et durabiliora corporum tantis autem latice et sono pertransiente ad eam que fertur magnitudinem multo magis necessarium pertingere huic et ualitudine intollerabilem esse iugentie.

Impossible at. nūc probati tento. exult pba reiſta cōcl̄z ex motu corporū celestī nō causat son'. et arguit. sic si oppositum esset uero sequeret et de illo sono deberem' habere aliquā eidētiā per auditum vī sed nullam habem̄. ergo et c. maior nota quia soni minores illis si ibi effent. faciunt magnas operaciones quas percipim' sicut sparet de tonitruis que destruunt magnitudines corporoꝝ i animatoꝝ ut sunt lapides et ligna maria et a mūlo fortiori si tata corpora ut sunt celestia causant sonū ex eorū motu deberet ibiſ scribitur fieri maxime violēt et in tolerabiles que a nobis perciperent. minoꝝ autem patet ad sensum. intelligendum h̄z cōmentarem cōmentari. lūi ꝑ exceptum

et antiqui pro se adducēbāt de maleatoribus nō ualeat quia non accidit eis et non audiunt illū sonū sed bene non audiunt sic et impediant ab alio ppter cōsuetudinem ita qd' uero non est causa non percipiendi sonū sed est causa nō patienti propriū. Sed dico ad huc illa dicit cōmentator. non erit renetur aliā cōuenientiaz. Unde supponat et sonū nō causat nisi ex percussione corporū solidorū in aere. ex quo sequitū est intra speras celestes non sit aer et ibi nō potest causari son'. Hoc supposito arguit sic si corpora celestia causarent sonū et c. nūc cōfrangeat aerem usq; ad auditum et omnia hic existentia corūpēt extremoꝝ et in petuā tenet causa quia sonū tonitrui destruit res fortissimas et a multo fortiori sonus corporū celestī cū nulla sit ppter celestium ad corpora facientia tonitruis i nec uelocitas motus nec in magnitudine. Sed hic dubitat utruj sit uerum et sonus tonitrui dissipat lapides et c. et arguit et non quia sonus est qualitas secunda causa in aere ex aeris fractioꝝ et talis nō dissipat et c. Fideatur et capiendo sonū formaliter non dissipat lapides ut argumentum probat sed capiendo ipsum sonū materialiter pro ipso aere uelociū moto aut simul cū exaltatione bene dissipat lapides ut patet experientie. Sed rationabiliter neq; audimus neq; patienti uidentur corpora violentia multam passionem ppter non sonare. Similiter autem erit et causa hoc manifesta et testimonium dicatorum nobis sermonum et sunt ueri. Dubitatum enim et faciens pitagoricos dicte fieri syphoniam latorū nobis erit argumentum.

Idem pbar ppter secundam rationem: et duo facit. Primo premitur quoddā. et exequitur ibi. qd' qd' dē. De prima pmitit duo. primū ē qd' rationabiliter nos nō audiūm' neq; patimur aliquā violentiā et corporibus celestib; pp h̄ et lenient pcorū motū et non sonant. h̄z est qd' simul ex dictioꝝ erit causa nobis manifesta et qd' dicta antequoz sunt testimonii nobis sermonū dicatorum a nobis et sūr̄ ueri. Et subdit et argumentū exequitur et subdit et a pitagoricos per quod pbar corpora celestia cauare sonū erit nobis argumentum.

Quaecunq; quidem enim secundum seipsa feruntur: faciunt sonum et plāgam. Quaecunq; autem in lato istixa sunt. aut existunt quemadmodum in nauis partes non possibile est sonare. Neq; rūsus nauis si ferat in fluvio.

Liber

Probat intennum et duo facit. primo hoc. et remouet dubium ibi: quamvis eis deus. De prima primis siu fundamento ronis eoz contra eos arguit sic que cum corpora mouentur se caufer sonum et quecumque non mouentur sicut impossibile est caufer sonum et astra sunt infra et non mouentur nisi se ergo ex eoz mouerit non caufer sonus maior est antiquorum: et minor per quod astra sunt fixa et mouent motibus orbium in quibus sunt modo quecumque sunt affixa etato et sunt in aliqua re mota sicut partes nauis in mari mota impossibile est caufer sonum per eorum motum: enim dum aliquid mouetur simul cum aliquo non potest caufer sonum ubi non per se moueat: sicut cum nauis mouatur simul cum fluo.

Quamvis eisdem rationibus utique habebit dicere quod inconveniens si non pertinet malus et pupis facit sonum multum tante nauis: aut iterum ipsa nauis mota.

Nunc Ap. mouet et tremonet quoddam dubium primo motu et remouet ibi: quod aut. De prima dicitur quod est quod nauis in motu ei et fluo: non caufer sonum nec pector eius. Louura quod videmus et puppis et similiter arbor: caufer sonum.

Quod autem in non lato fertur. facit sonum. In lato autem continue et non facient plagam impossibile sonare.

Romotor dubium et primo facit hoc. et concludit quod id est contra antiquos ibi: quare hic dicendum. De prima finitur primo quod si aliquid mouet et re mota ferente violentia in tali re caufer sonum: et permittit quod si aliquid mouatur in corpore moto continuo sic quod non faciat plagam in tali corpore non caufer sonum et ceteris et soluto ad dubium quod nauis continetur ad partes anteriorum caufer sonum in fluo quod facit plaga et violentiam aquae: et similiter est de arbo: nauis quod caufer violentiam in aere.

Quare hic dicendum: quod siquidem cerebantur corpora horum sive in aere multitudine expansa per totum sive ignis quemadmodum oes necessarium facere super naturalem magnitudinem sonum. Hoc autem factum est per exiguum et perimere. Itaque quoniam non uidetur hoc accidens neque utique animata neque uiolenta fertur latide nullum ipsum.

Concludit quoddam contra antiquos et dicit quod si astra mouerentur in aere proprio per totum mundum aut in igne ut clavis dicebatur talis motus astrorum: sic velocissimum ex quo sit maxima corpora iherentur maxima violentia et plaga in aere et igne: et sic causa ren sonum: et talis pertinente ad nos et iheret includit quod talis non perceptum est sedem dicere quod opinio dicitur quod astra cant sonum est falsa.

Eclut futurum prouidente natura quoniam non hoc modo se habent motu nihil utique est circa hunc locum similiter habens.

Ex dictis cocludit per tertiam rationem quod astra et eorum motu non cant sonum et dicit quod quod natura fuit sollicita de istis inferioribus fecit quod corpora celestia non sonarent quia facere magnum sonum et desideraret ista inferiora.

Quod igit sperica sunt astrorum quod non mouent per se ipsa dictum est.

Nunc epilogat dicens et ex dictis per quod astra sunt sperica et non mouent per se ipsa. Intelligendum est hoc autem. comedit. lvi. et datus est esse possibile astra mouer per naturam eorum propriam cui sunt de non corporis celestis: in fine necessario illa non sic moveri et fine hec inferiora destruet: et cetero creaturae possunt ea fixa tanquam gressus orbis motu ut illa in superiora conservarentur. Intelligendum secundum est quod cum dicit commentator et possibile est hinc non astrorum ipsa mouer per se ipsa non est intelligendum quocumque motu cum non sint mobilis motu recto sed intelligere solum de motu circa propriam centrum. Intelligendum tertium quod iste sermo convertitur loquendo de astris: astra sunt fixa ergo non caufer sonum et exteriora astra caufer sonum ergo non sunt fixa et cetera. Circa dictum commentatoris eadem dubitatio vera sit verum quod ex fine necessario sit et stelle non mouantur ex se motu proprio neque essentialiter neque accidentaliter: et arguit quod non. Primo sic astra sunt corpora nullius et sunt naturae mobilis motu proprio: anno patet et non tenet quod est ens naturae habet operationem sibi propria et motu sibi proprio. Et arguit sic de corpore aliis potest per se moueri stellae est huiusmodi et maius nota occasio propria. et minor pars supra. Secundo sic stelle sunt figure spiralis et regulae: non tenet quod alter non vobisfer frustra est talis figura: et annis habent supra. De illa dubitatione sunt due opiniones. prima est simpliciter: quod ponit de meister platonis docens et stelle fixe et planetae habent motu proprio per se naturam. Unus dicit quod stelle fixe non sunt dicitur fixe quod nullum motu mouent per se: sed quod eorum motibus feruntur omnes ecce distantia ad insuperabilem et planete dicuntur stelle errantiae quia non continuerunt equaliter distantiam ad insuperabilem. Deinde ponit quod in stelle fixas sunt duo motus. scilicet motus et motus per accidens: dens quod. scilicet mouentur ad motum

Secundus

et causa spere in qua est. In planetis autem sicut res motus, si motus proprius planete et motus quo mouetur ad proprium motum sui orbis: et motus quo mouetur ad totum octauam spere et dicuntur quod cu alterius Ap. stellas non mouent per se non vult aliud nisi quod non sic mouent per se quod per se accurrat ad motum et generationem isto per inferiorum. Alia sunt opinio Ap. et commentatoris quod astra non mouentur per se et res eorum sunt iste. Prima si alstra habeant motum proprium sequentur quod velocitatem suorum motuum proportiona rentur magnitudinibus suorum orbium: quod est in probatum superius et prima fuit deductum. Secunda quod aut mouentur motu circumferentiae aut motu revolutionis: neutro modo potest dici, ut argumentum fuit in texu ergo quod. Tertia que sumit ex causa finali: si alstra mouentur, mons proprius tunc rone magnitudinis astrorum et multitudinis et velocitatis suorum motuum causaret sonum ita magnus et destrueret hec inferiora. Si qui tamē vellit opinionem simpliciter consideret his possit ridere. Ad primum dicendo quod etiam si alstra mouentur motu proprio circa medium mundi: sed non sic est: immo motu proprio mouentur circa proprium centrum: id est motu orbis mouentur circa medium mundi. Ad secundum dicitur posset quod astra mouentur motu circumferentiae et cum dicitur quod non debet transferri negotiatur prima quod licet non transferatur motu proprio transferri utrum tamen ad motum sui orbis. Ad tertium dicetur quod illud esset verum si alstra refragerent aut impellerent corpus in quo sunt: modo hoc est falsum cum sint in orbe quem non refrangunt neque impellunt. Tenendo autem opinionem Ap. et commentatoris rinde argumetum in principio factum. Ad primum cum dicitur quod est corpus naturale huius motum proprium Respondeatur quod illud est verum sola de corpore totali: quod non est alterius pars: cuiusmodi non est astrum: Ad secundum dicitur quod non omne astra mouet per se: sed solum illud quod non est pars alterius. Ad tertium cum arguitur stelle sunt figurae sphaericae ergo quod negatur prima quod natura tribuit ei illam figuram non ut mouentur per se: sed quod sunt partes nobiliores celi quibus operari figura nobilior: quod est figura sphaerica.

Eordine autem ipsorum quo
quod dem modo singula ponuntur: et hec quidem esse priora: hec autem posteriora: et quomodo se habent ab iniuciem elongationibus: ex his que circa astrologiam consideretur dicitur. n. sufficienter:

Hoc est quartum capitulum huius tractatus in quo postquam in tertio capitulo Ap. declarauit astra isto modo non cauare sonum nunc determinabit de ordine ipso et ad iniuciem et primo permittit intentum:

secundo prosequitur ibi secunda accedit autem. De prima dicitur quod restat videre de ordine astrophorum ad iniuciem quod situantur et quomodo quedam horum sunt prioria et quedam posteriora et subdit quod de his consideratur sufficienter in scientia astrologie. Intellegendum est commentatores commento. lviij. quod dicit Ap. de ordine stellarum per ordinem stellarum interlata habitudinem eam ad iniuciem finis superioris et in ferius finis quem ordinem spiritus a solis est prior et superius et per lumen. Unde hic non capitulus superioris et in ferius ut dicuntur loca gravium et levium cum talia repertiantur in celo: sed capitulus superioris per eo quod est magis propinquum supponente circumferentia celi: et in ferius per eo quod ab ea magis distat. Intelligendum secundo quod dicit Ap. quod se habent ad iniuciem elongationibus: et cognitione remotionis astrophorum habet ex cognitione quantitatis spissitudinis que est in una stellam et aliam et subdit commentator quod in hac scientia continetur ista et continetur in astrologia. Unus naturalis et astrologus conuenient in consideratione horum usus ordinis et elongationis astrophorum: sed differunt in modo considerandi quod astrologus in maiori sua parte considerat de his demonstrationes et per ea se habent per se fuit per eclipses et ceteras. sed naturalis considerat de his demonstrationibus propter quid considerando naturam corporum celestium et suorum motuum. Etiam considerationis propter quid naturalis et astrologi differunt quod astrologus abstrahit a materia et motu: sed non naturalis: ut si quadratur propter quid celum est sphaericus dicit astrologus quod est corpus a cuius medio oes linea recte ducta ad circunferentiam sunt euales. Naturalis vero dicit quod est corpus neque graue neque leue sed natura media. Accedit autem secundum rationem fieri unusquisque motus elongationibus propter hos quidem velociores: hos autem tardiores.

Nunc Ap. prosequitur de intento et primo permittit dictum suum: et declarat ibi secundum: quoniam non supponitur. De prima intendit istas conclusiones rationabiles est dicere et distingui orbibus et astrarum sumuntur ex cognitione velocitatis et tarditatis motuum eorum: dicit ergo et accedit stellas orbem elongari ad iniuciem propter motus eorum propter hoc quod aliqui motus eorum sunt velociores et aliqui tardiores.

Quoniam non sufficit extremitate celi circulationem simplicem esse et velociissimam alios autem tardiores:

Nunc declarat vicum suum et duo facit: quod primo facit quod dictum est: et insertum quedam coheraria ibi et plures. De prima premittit istud suppositum et supra prima haec habet motum velociissimum et simplissimum

Liber

mum: et per hanc motus alioz orbium se tardiores.

Intelligendū q̄ rō huīus dicit p̄ ex habitus superiū ēam sup̄ēma sp̄ēa est cūrculus max̄imū mōdūlū velocitū mouetur q̄o in equali ip̄e p̄etrā sit plus de sp̄acio: et ex hoc enī apparet rō dicti im̄mediate p̄cedētia: q̄ si p̄positionabiliter sic est q̄ motus sp̄ēa est velocit̄is quāto sp̄ēa ē superior: q̄ desribit plus de sp̄acio ī equali ip̄e ḡ ex cognitio ne velocitatis motū astroz p̄positionabiliter co gnoscitur ordo ip̄oz. Uelocitatis aut̄ tarditatis motūz astroz max̄ime cognoscunt̄ ī astrologia. Et plures: nunquod enim contraserunt celo secundū sui ipsi cūrculum

Tunc infert quedam corollaria. t̄ p̄: mo vnu. t̄ aliud ibi. Rationabile. De prima dicit q̄ dictus est q̄ sup̄ēma sp̄ēa mouetur velocit̄i et aliis tardis q̄ vnu quisq̄ alioz orbūs mouetur plurib⁹ motūz p̄: q̄ p̄ter motū quo mouet ad motū sup̄ēme sp̄ēa vnu quisq̄ sp̄ēa mouet motū proprio fin ipsius cūrculum.

Rationabile iam propinquissimo q̄ dem simplici et prime circulationi in plurimo tempore pertransire sui ip̄ sūs cūrculum max̄ime autem distantiā in minimo olicorum autem p̄p̄o qui semper in pluribus. Distantius autem in minori.

Infert sc̄ēm corollaris. et p̄mo facit hoc: s̄ redit cām dicit ibi sc̄ēa: propinquissimo De prima dicit q̄ rationabile est dicere q̄ orbis magis propinquū sup̄ēma sp̄ēa motū p̄p̄o mouet tardius alioz orbe inferiori et q̄ in maiorī ip̄e pertransit suū cūrculum et etiā q̄ orbis ab illo primo orbe max̄ime distans et orbis lune velocissime mouetur motū p̄p̄o et in minori ip̄e suū cūrculum desribit: sed orbis intermedii mouentur p̄positionabiliter secundū distantiam vel propinquitatem ad primū.

Propinquissimo enim max̄ime per ualeat. Distantiā autem max̄ime omnī um minime propter distantia. Inter media autem secundū r̄cnem iam distantie sicut iam ostendunt̄ thematici.

Reddit causam dicit q̄m dicitū est q̄ quāto sp̄ēa p̄p̄o et suā recte sp̄ēa tanto tardis mouet motū proprio et sic p̄ter d̄ alijs p̄positionabiliter. Ratio huius est q̄ sup̄ēma sp̄ēa suo motū magis p̄ua et supra sp̄ēa p̄p̄o et supra sp̄ēa remota q̄ sup̄ēma sp̄ēa mouetur mō strato motū rapiēdo secundū sp̄eras inferiores. Ideo quāto sp̄ēa in

scripto est sibi p̄p̄o quōcē tanto motu proprio debet tardius moueri. Intelligendū fm̄ cōmentatorē cōmetu. Iuā. q̄ diversitas motū orbū planetarū in velocitate et tarditatem est fin distantia eorum ab orbe primo q̄o revolvantur motū diurno: et hic loct̄ Ap̄. maxime de velocitate et tarditatem motū orbū planetarū qui sunt eis p̄p̄o et per se cōuenientes et quibus mouentur ab occidente in oriente: nāz maxime in talibus modis vidēntur diversitatem ī velocitate et tarditate et magis quāto alio motū. Cidemus enim q̄ orbis saturni qui ē superior planetā mouetur tardius et orbis lune qui est inferior planetā mouetur velocius et intermedii mouentur medio mō p̄positionabiliter fin eorū distantiam a primo orbe. Cirrū sū. sp̄ēa octaua ī qua sit stelle fixe sit orbis sup̄ēmus ab primo mobile de isto sunt diuerse opiniones. Nāz Ap̄. et cōmentatorē vi dentur velle q̄ sic q̄ quilibet orbis debet habere aliquā stellam et cuius motū et operationem dederunt led sp̄ēas p̄ter octauam nulla est stellā vi p̄ḡ nō datur alias orbū superiores. Astrologi aut̄ p̄cipientes sp̄ēas octauam moueri motū p̄p̄o de occidente in oriente in certis annī uno gradū polue runt ipsum: moueri motū diurno de oriente in occidente ad motū orbis superioris. Et bi cōsiderūt cari sūt q̄ quidē p̄ficiat sp̄ēam novā esse primū mobile et uno simplici motū moueri. f. diurno. aliū vero vixit ī sp̄ēa a novā moueri motū in obliquitate tanquam motū l. equinoctialis: moueri aut̄ motū diurno ad motū occidente sp̄ēa: et quādā sic h̄ic voleuerunt. Intelligendū s̄ q̄ quilibet orbis alijs sp̄ēas planete habet oppositā motū. f. vnu. que mouetur ad motū primū mobilis ab oriente in occidentem: et bīc cōsiderūt motū diurnos: et aliū quo mouetur tanquam motū sibi p̄p̄o ab occidente in orientem loquendo de primo motū: cōsiderūt orbis planete est p̄p̄o quōcē primo mobilis tanto velocius mouetur et quanto remoto: tanto tardius: et cā etiā q̄ quilibet orbis planete quāto est p̄p̄o quōcē primo mobilis tanto in equali ip̄e q̄ in die naturali mō sp̄acio desribit: q̄ suū cūrculum qui est malo: quā cūrculus orbis planete inferioris: et contraētēt orbis planetez inferioribus: sed loquendo de secō motū est totū oppositū dī motū p̄p̄o quando orbis planete est propinquio: primo mobilis tanto tardius mouetur: et quanto remoto tanto velocius: cā est q̄ quilibet orbis planete motū p̄p̄o mouetur contrario motū primū mobilis: et orbis plane te p̄p̄o quōcē primo mobilis p̄as retardatur in uno motū a motū primū mobilis quā orbis planete re motū: et orbis intermedii medio mō se habent ut orbis saturni in .xx. annī cōplete circulationes sui motū p̄p̄o et orbis lune quā in mense: orbis solis in anno. Intelligendū s̄ q̄ aliquipotens q̄ sol motū proprio mouet velocius quā venus aut mercurius et iō ponut lōlē immediate supra lunam.

Secundus

Astrologi autem ponunt solē supra mercurium et venere
et finib[us] est utr[um]que velocitatis aut tarditatis motu
planetarum esse proportionabilē frumentorum distantiā
a superiori orbe sic et quanto planeta plus distat a
superiori orbe tanto velocius mouetur motu proprio
sive orbis et quanto minus tanto tardius ut usq[ue] ve
locitas motus saturni ad velocitatem motus martis
sic finis positione distatiam saturni a propriebus ad distan
tiam maris et ita de aliis. hoc nō efficit utr[um]que et i
statis certe sive ponit proprium superiorem orbem quā
venus aut mercurius: et in velocitate mouet et causa
huius commentariorē potest esse quod portio solis in mo
vendo est maius quam portio venus aut mercurii. Quid
quid in de hoc sit astrologi quibus in hac parte est ma
gis credendum in spiritis planetarum talē ordine ponit
temporaria suos proprios motus mensurātia sic affi
gnant quā immedia sub sp[iritu] octaua ponit sp[iritu]s
saturni que. xxx. annis cōpletū sive propriū motū post
sequitur sp[iritu]s lunaī q[uod] p[ro]ficit lunaī circūlacionē in. rd.
annis octo ponit sp[iritu]s maris q[uod] in duobus annis
aperte revoluit: postea ponit sp[iritu]s solis et sub ea sp[iritu]
venere sub qua ponit sp[iritu]s mercurii: et iste tres spe
ritus in anno circūlacionē perficiunt in insimulo loco
est sp[iritu]s lunaī que paulo minima quā in mēte circū
latione compleat. Intelligendū ergo quod orbis plane
te primumque supreme sp[iritu]s non plus retardat in suo
motu proprio quia orbis inferior violēt cu[m] ibi nulla
sit violētia sed mēre naturaliter quā tales motū sunt
ex rationabili desiderio intelligentiarum mouentur.
Quintum capitulo secundi tractatus secundū libri de
celo et mundo in quo determinat̄ d[icit] figura astrologi.

Figurae autem unius culusq[ue]
astrologi sp[iritu]cam maxime utiq[ue]
quis rationabiliter existimabit.

Mud est tertius capitulo huius tractationis in quo
postquam in precedenti capitulo Ap[ollonius] determinauit de or
dine astrologi nunc determinat de isteum figura et
duo facit. Primo permittit conclusionē. et probat ibi
quā enī ostensus est. Deinde dicit q[uod] rōnabile ē
existimare vniq[ue]m astrologi ē figura sp[iritu]cam. In
telligendū et commentariorē cōmentariū licet mouerit quod
dā dubius dicens. Uideatur q[uod] hoc capitulo sit sup
sum in secundo capitulo huius tractationis Ap[ollonius] figura
astrologi ē figura sp[iritu]cam. R[esponde]t q[uod] Ap[ollonius] posuit illud tan
quam corollarium leque expeditus: no[n] cōprincipaliter
intenderet de isto determinare: sed in isto casu vult
de illo principaliter inquirere per doctrinales rōnes:
per rōnes naturales.

Quoniam. n. ostensum est: q[uod] nō na
ta sunt moueri per se ipsas: natura at
nichil rationabiliter neq[ue] frustra facit
palam quia et figuram talem dedit

immobilibus: que minime est moti
ua: Minime autem est motius spe
ra: ppter nullum habere organum
ad motum: apalam q[uod] sperica utiq[ue]
erunt mole.

Dic probat conclusionē per tres rōnes: ibi secunda ad
huc autem: ibi tertia itaq[ue]. De prima intēcū ita
rōne: illam figuram debent habere alia que ē ma
xime inepta ad motū localē per se sed figura sp[iritu]ca
ē huiusmodi: q[uod] maior est notus ex dictis in se
cundo et capitolo: ybi dicebat q[uod] stellae nō deberunt p[er]
se motū localis: id cum nā nihil faciat frustra debet
stellis figurae maxime inepta ad motū localē q[uod] si
dedisset alias figura illa fuisse frustra: et minor p[er]
q[uod] figura sp[iritu]ca determinat corpus i[uxta] quo est ad e[st]ū
sine organis ad motū localē deseruentib[us]: q[uod] re
cocludit q[uod] alia finis magnitudinē sunt figure spe
rice. Intelligendū finis Auer. q[uod] dicit Ap[ollonius]. nā nihil
irrationabiliter: q[uod] si alia mouerent per se ipsa
motū locali cu[m] sint corpora animata nā fecissent ociosū
et male cu[m] nō dedisset ipsius instrumenta ad motū lo
calem ex se se fecit aialibus. Intelligendū secun
dū q[uod] si figura sp[iritu]ca esset apta ad aliquā motū ma
xime ē apta ad motū circularē mobile. n. circula
ritate: nāliter habere figurā sp[iritu]cam: t[em]p[or]iter oēs
figuras esse maxime inepta ad motū progressiuū.
Unde talis figura debet corpori oīo immobili per le
tam motū circulati qua recto.

Adduc autem similiter quidē omnia
et unum. Luna autem ostenditur
per ea que circa visum quoniam sp[iritu]ca.
V. n. utiq[ue] fieret crescens et desi
ciens plurimum quidē lumbaris
aut infriticos simul autem dicoto
mos. Et iterum per astrologica quia
non utique essent solis eclipses lu
nulares.

Probat idē per secundā rōnem que sumitur et i
ductio[n]e: et arguit sic luna et sol et reliqua huiusmodi
sunt figura sp[iritu]cam ergo t[em]p[or]is nā tenet p[er] inductionē:
et anno Ap[ollonius] declarat de luna semp[er] n. p[er] ipsius principi
p[er]imus q[uod] est sp[iritu]cam figura et q[uod] tota est illuminata
qua q[uod] nō. Hoc etiam apparet p[er] eclipsim solis
q[uod] semper videmus sole et ipsi sp[iritu]cam: cu[m] semp[er]
eclipsitur finis figura coronalem: dicit et: in hoc pa
tere ex astrologia. Expone lumbaris. i. maior p[er]
te obscurata et in minori illuminata: aut ap[er]turas
id est in maior[is] parte illuminata et in minori obscu
rata: aut dicotomos. i. equaliter illuminata et obscu
rata. Intelligendū f[ac]tum Auer. q[uod] illud q[uod] apparet

Liber

de illuminatione lune qd pimo apparet arcualis de
ide semicircularis & postea circularis complete signi-
ficat qd illud corpus qd videm & perfecte sperci
& nō alierius figure. Intelligendu*s*: qd eius illud
qd apper de ecclipsi solis. s. qd est arcualis significat
qd sol & luna sit figura spercie: qd dū pue spere se se
cant talis intersecatio est spercia & necessario sit
figura coronalis aut arcualis coēta duobus cir-
culis quoqz vnu est sectio cōmuniis duab spēris
& aliis est inter scarto circuli qui ē pue spere.
Itaque si quidē unum tale. plam qz
& utiqz alia erunt sperica.

Probat idē per tertiam rōem qd pcluditur ex ra-
tione secūdū: s arguit sic de una stella pcluditur ra-
tione qd est figura spercie: ergo etiam de oibus: an
pz de luna: Nam declarat cōmentator. Intelli-
gendu*s* fm cōmentorem qd ista rō est fundata sag
hoc & oīa corpora celestia sūi cuiusqz nature hz: pe-
cīem ita qd sūl solum numero diffēentia: vt dictu*s*
sunt supra: quare sediū qd est essentiale vni
stelle est etiā essentiale alteri: cum debet puenire
omnibus inuiduis eiusdem spēi: qd cōsigna sūl
rebus essentielibus corporibus celestibus sūr ani-
mata: pz qd si figura spercia debetur vni astro debe-
tur etiā oibis aliis.
Sextu*s* capitulū secūdū tractatus secūdū libiō ce-
lo & mūdo i quo soluūtūr alii questiones.

Uabus autem questionibus
entibus de quibz merito utiqz
quilibet dubitabit tentādū dicere

Hoc est secūdū & ultimu*s* capitulū huius tracta-
tū: s in quo post qd A*z*. in quinto capitulū determina-
nauit de s. aura alt. orum. Nunc mouet & remouet
duas questiones difficiles. & primo permittit inven-
tionē luan. & tenuit a se a determinationē talius;
mouet qdēnes quarto solvit eas ibi secunda quod
videtur dignū: ibi tertia adhuc autē in multis: ibi
quarta: ed nos. De prima dīc qd temptandū est di-
cere de ouabus qdēnis de quibus pp carū diffi-
cultatem hz merito quis dubitare.

Quod uidetur dignū esse reputan-
tes promptitudinem magis impta-
ri uerūcūdūe quam audacie: si quis
pp̄ter philosophiam stare: & parvus
sufficiens diligit de quibz maximas
habemus dubitationes.

Quod videtur dignū. Nunc exculsa det-
minarōe taliu quoniam difficultū: qdiceret aliquis
videtur qd A*z* si p̄fūp̄rofūs ei determinando
talia difficultū: dicet ergo qd videtur dignū qd repu-
tantes hanc determinationē esse promptitudinem
quādā pp difficultatem debet hoc magis vere

cundle qd au*s* scie impurp: & rō qd quia p̄tracta-
tes de aliqua re in aliqua scientia: rūta i p̄bi: & de
ligentes perfectam determinationē in ea nō habēti
p̄mitere questiones difficiles in talibus qd effe ve-
recundia. Intelligendū fm A*z*. cōmeto. Ie*z* qd
ca difficultatē hārū questionū difficultū de corpo-
ribus celestibus est duplē. Prima est qdē talu qd
strobibus corporibus celestibus habemus pau-
cas p̄positiones: cui sūl a sensu matutine remota.
Secunda est qd tales p̄positiones sūr equinoctiales
sunt accepte ad similiū dīne statūm in sc̄to xii
corpora celestia sūl aida: que autē cōp̄petunt suplo-
ribus & inferioribus cōp̄petunt eis equinoctiis.
In
telligendū qd de talibus questionibz difficultū
habem⁹ dicere fm potentia nostra. Unde de qua
liberet de qua quibz speculator habet dicere fz:
nām speculantis & nō semp fm nām rei de qua cō-
sidera: qd in pluribus rebus nō possum⁹ dicere nisi
fm potentia nām & non fm nām rei cum sūl ab i
tellectu & sensu remota. Intelligendū qd quā
nus demonstratio de talibus supercelestibus noīt
perfecte fidei cum sūl mī⁹ certa nobis qd hec res
inferiorē in ille demonstrationes sunt nobiliores
& digniores qd subiectū ezy: est valde noble & mul-
to nobilissim⁹ his inferioribus de quibus habem⁹
maiorē certitudinē. Unde & habetur in p̄bemō
pe sūl sicut nobilitatē nobilitate sūl.

Alduc autem multis existentibus ta-
libus non minime mirabile. propter
quam quidē causam semper plus
distantia a prima latiōne mouentur
pluribus motibus fm inter media.
plurimis.

Mouet qdēnes p̄mā p̄mā secūdā secūdā: ibi
& hoc itaq. Dūna in duas qd p̄mā mouet qdīo:
nē: & arguit ad presibz secūdā rōmabile. n. De p̄
ma mouet ita qdēnes: cūsunt multa corpora celestia
quoqz quodlibet mouet pluribus motibus vide
mirabile pp quā cām oibz celestes quanto plus
distant a p̄ orbe nō mouet pluribus motibus: i
orbē intermedī pluribz monad mouet qd diffīcē.
Rationabile utiqz uidetur esse pri-
mo corpore una latiōne p̄p̄in
quillissimum mūm moueri motibus
puta duobus. habitum autem tri-
bus aut aliquo alio tali ordine.

Arguit ad partes. & primo ad vnu secundo ad
alii ibi: nūc autē. De prima dīc qd rōmabile vi-
deatur qd quanto spēri aliquis est p̄p̄anqz p̄p̄mō
mobilis: tācūtū paucisibus mouetur motibus: te-
rō est qd quanto aliquid est p̄p̄inquis aliqui p̄
mo videtur qd magis debet assimilari & dīc qd illud

Secundus

qđ est magis qđ remotum cū g° primū mobilemo
ueratur vno solo motu videtur rationabile qđ sp̄ra il
lē morū cōḡua moueat ad plus duobus motib⁹
qđ sp̄ra imēdiate sequens illā trib⁹? sic fūt ordinē.

Intelligendū fūt. Alter. qđ audiens statim qđn̄c
et illud qđ dicitur de ea, debet habere magnaz sol
litudinem in videndo mirabilia nature qđ sūt plu
ris et diversa ita qđ hec qđ ē de numero mirabilis.

Intelligēdā secūdo et abeūto sc̄mōis. Ap.
et querere quare ōbes remoti a p̄mō ōbe et lā
lū et lūne paucioribus motibus mouent et illi p̄o
pīnq̄i mouent pluribus motibus cuius oppo
lūnū dīz et tēle fer rōem habita in textu.

Munc autem accidit erraticūm: pau
cioribus. n. sol et lūna mouant moti
bus quam erraticorūm astrorum
quedam quamvis longius a medio
et propinquius primo corpori super
iplos.

Nūc aut arguit ad alia partē qđn̄s et primo sa
ciū rōem. et declarat quoddā dictū in rōēbī secū
da: palam aut. De prima dicit qđ erraticū argumētū
facit statī p̄z ad sensū: qđ sol et lūna vident moue
si paucioribus motibus qđ aliquis alioz planeta
rum qui magis appropinquant primo mobili.

Malam autem hoc de quibusdam
etiam uisu factum est. Lunā. n. uide
mus dico tonaz quidē existente sub
intrantem autem astrorum marte
et occultatum quidē secundum nū
grum ipsius. ex euentem autem secun
dum clarum et lucidum. Sunt autem
et de alijs astris d. cunt. qui dudum
observauerunt lex plurib⁹ annis egi
pti et babalonij: a quibus multas cre
dulitates habemus de unoquoc⁹
astrorum.

Declarat quoddā dictū in rōē vī: qđ lūna est ma
gis remota in p̄ mobili ip̄ aliquis alijs planetar̄: et p̄
Ap. hoc declarat quantū ad martē et quantus ad
alios planetar̄ illic similiter aut. De prima declarat
qđ lūna est ista marte: et dicu qđ hoc p̄z vī: qđ
vīs et aliquando lūna existē semper obscura ipsam
supponit perpendiculariter marte: et fūt partē eius
obscuram occultare: et eclipsare nobis marte ipsa
aut recedente vīs est marte effici clar⁹ et lūmosus
et hoc nō posset accidere nisi lūna esset isterior marte.
Similiter aut ostendit idem de alijs plane

tis. s. g. lūna sit inferior: et hoc de mēte astrolo
gorum de egypto et babylonia a quib⁹ dīc nos ha
buisse multas crudelitates et experientias: et ip̄i di
xerunt qđ lūna est inferior planetar̄. Intelligē
dū fūt. Alter. et p̄de p̄i sūdārū super b° qđ dicebat
antiqui astrologi. qđ lūna que est infīmūs planeta
rum habet tantum tre motus: et sol qui imēdiate
sequitur lūna in ordine habet plures: et sic ultra d
alios planetar̄: cuius oppositū debet esse: ut p̄z ex
habitis superiori in textu. Intelligendū: qđ pro
pōlemeus et astrologi moderni dicunt: alter d̄ motu
lūne et de ordine solū qđ antiqui ponunt. n. qđ sol sit
in medio aliorū planetar̄: et ad eos possit suum lu
men diffundere sic qđ habet tres planetas superiori
res se et tres inferiores et facit suis superiori. Dicūt
etīā qđ lūna habet duos alios meos ultra tres no
minatos superiori: et isto p̄z vīs dicitur distāta du
plicata: et alios dicit motus verificationis: et fūt b
lūna moueretur pluribus motibus alijs planetar̄:
et subdit cōmentarij: qđ hoc dīctū p̄olomei nō erat
famōsū tempore Ap. et qđ forte p̄olomei cognovit
illud ex astrolobio vel alijs instrūmentis. Intelli
gendū tertio qđ ista fundatur super hoc qđ oīdo
planetar̄: et motus eoz si illo modo quo ordinaue
runt antiqui babylonici et egipciaci. Unde oīs p̄bi
antiqui et moderni concordūt in h̄: qđ lūna est infīmū
planetary: sed de ordine et situ aliorū est diversi
tas: et similiter de motibus lūne.

Et hoc utiqz itaqz merito dubitabit
utiqz aliquis. et p̄p̄ter quam causa
in prima quidē latiōe tanta estro
rum mētūdo. ut arithmeticoz esse
uideas oīs ordo. In aliis autē unam
solum singlare. Duo autē aut plura
non vident in eadē infīta latiōe.

Nūc mouet secundū qđn̄m: et duo facit. primo
mouet qđn̄s: et reddit dāc quādā difficultatis
h̄z qđ nūtū sūt secūda: de his quidē igitur. De
prima dicit p̄z: et alia qđ quare in octava sp̄ra etā
tamūtūdo astro: et videatur quasi excedē oīm
oī: in et multipicationē astro: et in alijs osib⁹
nō est nisi vīs astrū: et neqz duo nec plura astro vi
dēntur esse iñfixa in alijs sp̄ris. Intelligendū
fūt. Alter. cor. et. lxi. qđ ista qđ et difficulto: qđ p̄t
m̄: et cā p̄t esse: qz non p̄t scrītō nec cā multū
dīns astro: nec cognōci multūdo illōdū: qđ ex
cedit quasi oīm ordīnem. Intelligendū secūdo
et p̄p̄ter difficultatem huius questionis Ap. so
lūm rō causatus de ista qđn̄: ut velut inuere cōmē
tator: qđ nō p̄t perfecte scrītō ista qđ: iō dīct̄ Ap.
et nobis ostendit ex suis dīctis qđ in hac qđn̄ nul
la cadit demonstratio.

De his quidē igit quare bene se ha

Liber

bet: et ad eadē q̄ plus intelligitiam.

Nunc Aꝝ. ostendit casus quasdam difficultatis haurum q̄onu: et tria facit. prius pr̄mittit quoddam. secundo reddit casus tertio concludit ibi secunda: et q̄dem modicas: ibi tertia: in ex his. De prima dicit q̄ p̄ difficultate has q̄onu: et p̄ invenit operari speccaret ad altiorē intellectū quā sit intellectus huma nus. Alterū tū introdūcit in mente cōmentatoris exponit translatiōnē antiquā et dicit q̄ bonū est querere de his q̄onib⁹ q̄ facilitat̄ iubilatio nem virtutis intellectuē dato q̄ sunt difficultes. Unū cōmētator dicit q̄ quānus hec q̄onu: sunt diffīles. Ie trū si viatur in eis principiis nālibus non egrediet ista speculatiō de eis nālē speculationē.

Et quidem modicas habentes cau sas et tanta elongatione distantes ab his que circa ipsa accidentibus

Nunc ponit duas casus difficultatis prius ē pau cias cau: et p̄ positionū de his p̄ dictū ē p̄ p̄cipio alterius cōmēti: q̄ talia sūt maxime remota a sensu nro: sc̄a cā ē q̄: accidentiā talū celestū iūt valde diversa ab accidentibus istoꝝ inferioriꝝ: et in nobil rati multum excedunt ea: et q̄ eis sūt p̄na de illis dicuntur equinoce: mō ab accidentibus serio ri sumimus cognitionem de accidentibus superio rum quare z̄.

Tamen ex his contemplatiōnibus nihil irrationabili utiq̄s videbitur esse quod nūc dubitat.

Longe uide q̄ dicit q̄ dico q̄ iste q̄ones sint val de difficultes in si contemplabimur de his p̄ nāla p̄cipiā nō videbitur irrationabile illud q̄ dubitam. Sed nos ut de corporib⁹ ipsiſ ſolis et ſolitariis ordinem quidem ha bentiōbus in animatis autē omnino perquirimus. Oportet at̄ tanquam participantibus existimare actione et uita: sic enim nihil uidetur preter rationem esse accidens.

Duas q̄onē prius motas ſoluit. et p̄ p̄imam ſc̄o ſecunda ibi: de dubitatiōne. prima in duas p̄mitit quod dā ſc̄o exequi ſolueō ibi: videbitur aut̄. De prima dicit p̄ nos p̄ſiderat̄ de naturis corporib⁹ celeſtū putat ſolis et lune et nō p̄quirimus de eis absolute ut corpora ſunt: oportet de eis coſiderare ut ſunt uata participantia actione et uita: et ſubdit q̄ ſic perquirendo de eis nō videbitur inconueniens acc̄dere nec aliquid p̄ter rōne de illis q̄onib⁹. Intelligendū fūt Aꝝ. q̄ cognitio noſtra de corporib⁹ celeſtib⁹ debet effe ut ſit uata: et ſoli h⁹ mō est nobis p̄ſibilis. Ut si eſſenſus op̄i

nati de eis tñ ut ſit corpora mō eēt de eis cognitio nobis p̄ſibilis et cā eēt q̄ corpora celeſtia ſit quo billa quā corpora ſeriores quoz alio iūt aita: et no bilis alio neceſſario p̄z eēt aita: et q̄ ſo habet et corpora celeſtia ſit aita et vītēria et babēria ope rationes aitales: et quo vītēria ſequit̄ et mori et rū magis debent dici aitales et voluntari quā uales diſtinguendo nāle ſi voluntariū. Incligendū ſc̄o et ex morte corporib⁹ celeſtū et ex eoz figura de terminata: cognoscimus ſa habere aia: et ex viuētia: ut arguatur ſic. Oē q̄ eēt determinate figure habens per ſe morū in loco et aia et huiusmodi ḡ et maior nota q̄ terminatio morū et figure eēt ab aia: et in inanimatis nō eēt per ſe morū et de terminata figura: et ſubdit q̄ hec inuestigatio ē a po ſteriori: et q̄. Ut nālis h̄z p̄bare celū eēt aita: et parte corporib⁹ celeſtū et posteriori: ſed metaphy ſicus h̄z hoc p̄bare a p̄ioz et ex pte intelligentiā mouentium.

Videtur autem optime quidem ha benti exiſtere et bene ſine actione p̄ p̄inquiſiſmo autē per paucā: et una his at qui longius per plures quem admodum in corpore. Hoc quidem neq̄ exercitatum bene habere. Hoc autem modicum deambulans. hoc at et cursu indiget et lucta et pugna.

Nunc exequit ſoludo p̄imā q̄dem: et uad facit. p̄ ſōdit cām quare p̄imū mobile mouet vno solo motu: alie vero ſpere pluribus mouetur mōtibus. et reddit cām quare ſperaz inferioriꝝ aliquae mouentur paucioribus mōtibus: ſuq̄ intermedie q̄ minus diſtant a p̄imō mobilium ibi ſecunda: itētq̄ aut̄ alteri. De p̄ima interdiſta illa p̄ficiōnē ſupēma ſpera rōnabilit̄ delget moueri vno solo motu alie vero pluribus: p̄batur ſic ſupēma ſpera eēt p̄ p̄inquiſiſma p̄ enī et p̄ prime cauē et alie ſpere ſunt remote ḡ conclusio vera: aīn p̄ſuppontur tanq̄ notū: et p̄na tener q̄: p̄imū motor ē p̄imo imobi lis nec indiget aliquo mōto: mōdo illud q̄ eēt p̄ p̄inquiſiſ p̄motori et p̄ particeps minori actione q̄: minus diſtant ab eius perfectione: et illud q̄ eēt ſe mōto et ſe habere plures actiones ut perficiantur et hoc declarat p̄ exemplū ſicēt: q̄ ita debet imaginari de corporib⁹ celeſtib⁹ ſic de aliis hīc exiſtentibus: nā reperit hō qui eēt maxime p̄inquiſiſ ſupēme ſanctū in ſua ſpē: et quidā qui eēt magis re mōt: et quidā q̄ eēt maxime remot: p̄imū hō indiget modica aciōe ut ſat optime ſanctū ſecundū med o mō: tertius vero indiget maximo labō: et exercitio. Intelligendū q̄ ex illa ſra. Uideat aīn optimē habenti exiſtere bñ ſine aciōe: alioq̄: rabit et prima cā nō concurrit aciōe ad effectus q̄ p̄o ducuntur: ſed ſolum ut finis. Sed tenēdo oppoſi

Secundas

tum pō illa littera sic expōl. Vides autē optimē dabennū existere bñ sine actione. s. quis indiger propter se & tū pfectioē cī q̄ stat q̄ idiger actione p̄g alius. Intelligendū secundo fīm. Aue. cōmento. Itr. q̄ exemplū Ap̄. dat intelligere q̄ p̄tū celum q̄ est nob̄issimū inter corpora celestia acerat nobilitatem ī illo genere vnta actione: q̄d est valde remouū ab illo acerit magna actione vel nō acquirit: t que intermedia indigent operatioē media p̄ portionabiliter. Intelligendū 3^{em}. Aue. q̄ iste fīmo nō est vsl verus fīm scientia prologe: q̄ fīm ēū lūa q̄ maxime distar p̄ mobili mouet quīq̄ mobib⁹ duobus generalib⁹: t trīb⁹ sp̄cialib⁹. Mercurius autē q̄ est propinquior primo mobili mouet nouē mortib⁹. Ceteris autē planetis excepto sole tri bi: it octo motibus. Sed hōbz videt in theōrica planetaꝝ. Et in sequendo hanc hūmā e pōter dīcē q̄ successio corporū celestū in nobilitate nō obsumi t̄ corz o: dinē ī situ & distāntia a p̄ente: t̄ soluz fī ordine mo: uū corz i paucitate p̄ pluralitatē: vī q̄ illō q̄ mouetur pauciorib⁹ mortib⁹ su nobilitib⁹: t̄ q̄ mouet plurib⁹ sit minus mobile: t̄ fībz sp̄e t̄ lune ēē nobilior sp̄a mercurii alter. n. et ipsiobi⁹. s. acquirere nobilitates optimā neq̄ plurib⁹ bus neq̄ pauciorib⁹ motibus ēnā est impossibile q̄ sol est nobilior planetarū: t̄ p̄na tener q̄ siue sol po n̄s imēdiate sup̄a luna vī v̄f v̄l phīb⁹: vel imēdiate sup̄a vēnē v̄ v̄l coloneus: sit aliq̄ plāne t̄ sup̄a ip̄: v̄ saturnus t̄p̄t̄ & mars q̄ mouet plurib⁹ mortib⁹: t̄ simili sub ip̄o si ponat sup̄a vēnerem: vī venus & mercurius: t̄ sic ex ordine ī situ n̄ debet accipi nobilitas q̄: nūc saturnus est nobilior sole: s̄z d̄acip̄i ex multitudine aut paucitate motuum.

Iteꝝ autē aliquando neq̄ quantūq̄ laboranti hoc utiq̄ adhuc extet bonum. sed alterum aliquid.

Nūc Ap̄ ostendit quare aliae s̄here inferiores puta solis & lune mouentur pauciorib⁹ motib⁹ q̄ sp̄e intermedie: t̄ primo p̄mitit quedā necessaria: s. applicat ad p̄positū: t̄ ponit solutionē q̄dū: ibi sc̄da: hoc quidez ibi tertia & pp̄ter h⁹. P̄ma in duas q̄ p̄mitit aliq̄ necessaria: sc̄da ad dit alia sp̄cialia: a ibi: pp̄ q̄d. prima ī tres sic tria necessaria p̄mitit ibi sc̄da: ē autē ibi tertia & iterū. De prima dīc q̄ p̄missū est q̄ sūt multa que distat ab op̄imō fine quoꝝ quedā illū attingunt sine labore: quedā paucū & quedā multo: nūc autē dīc q̄ sunt multa q̄ quātūq̄ laborent nūq̄ possit attin gere illō finē: sed forte illud q̄ est p̄pinqū illi et p̄missū ad ip̄ū: sicut verbi gratia corp⁹ exq̄ simplū nō pot̄ acquirere optimā sanitatem q̄ est dispossitua ad optimā: t̄ ita ī p̄positū dīces ītra de terra cū sit iſimū elem-

toꝝ & ponit v̄lissimū corz & sine motu & actione. Et autē dirigere difficile aut mul ta aut multotiens: puta mūrias astra galos chios lacere difficile: sed unuꝝ aut duo facile.

D̄ emittit sc̄dm dicēs q̄ ceteris p̄bus officiis ē dirigere & p̄traccare plura q̄ vnuꝝ: aut vnum multotiens q̄ vna vice tantū: t̄ dat exēplū vt puta p̄toce multa pōderā ī vno loco est difficile: led. p̄ icet vnuꝝ aut duo est facile.

Et iterum quando hoc quidez indīquerit huius gratia operari: hoc autē alterius & hoc alterius. ī uno quidem aut duobus facile adipisci. Quanto autē utiq̄ per plura difsicilius p̄opter quod oportet puta re astroz actionem esse talem qualis quidem animalium & plantaz. Etenim hic hominis plurime operationes multorum cūrum eōrum que bene possunt adipisci: ut & mīta operantur & alioꝝ gratia. Qd̄ autē ut optimē habens nihil idget actione est enim ipsū q̄ cuius gratia. Actio autē sēper est ī duobus. et cuius gratiasit: et q̄ huiꝝ gratia. Aliorum āt alialium pauciores plantarum aut parua qdām & una forte. aut. n̄ unum aliq̄ d̄ est quo sortietur utiq̄ quemadmodum & hō aut: & multa omnia p̄via sunt ad optimum.

P̄mittit tertius dīces q̄ cū aliq̄ idiguerit op̄ri gratia aliqui finis & oꝝ op̄ari p̄ ḡra vniꝝ iterme dū & p̄ficit alii: t̄ sic vlt̄a: q̄nto p̄ plura iterme dia id statā: oꝝ op̄ario ē difficultio: q̄nto āt p̄ pauciora tātō facilioꝝ. Intelligendū fī Aue. p̄meto. Itr. q̄ abeūtano fīmōis Ap̄. s̄tū i h⁹: q̄ illud q̄d̄ acq̄rit pfectioē aliquā vna actio ē nobilis quā illō q̄ acq̄rit condē plurib⁹ actiōib⁹: t̄ rō est q̄ illud faciēt acq̄rit illā pfectioē: cū vna actio sit facilioꝝ & plures & h⁹ est signū q̄ illō min⁹ distat ab illā pfectioē: q̄ si id p̄ plures actioēs faceret. Prop̄ q̄dū p̄misit alia lex necessaria: quoꝝ p̄mū est q̄ debes exēstare q̄ actioēs astroz: s̄t similes actionibus plantarū & alialium inferiorū: sc̄dm est q̄ hō īnī cetera

Liber

stalia h[ab]it[us] plures operatores: q[uo]d nō solū operat p[er] se sed etiā gratia multorum aliorū: tertius est q[uo]d illud q[uo]d est oppositum absolute non indiger aliqua actio ne q[uo]d ipsum est ultimum optimū grauis cuius oīa alia sunt. Quartum est q[uo]d ad omnem actionem concurrent duo, scilicet finis gratia cuius quia aliter ac ita effici frustra et ordinata ad illū finē que sunt prævia ad ipsū q[uo]d aliter actione non possit fieri perfecte qui tū ēt pauciores sūr actiones aliorū alii quas h[ab]ent Sextū est q[uo]d planetarū sunt paucae operatores et forte una tantū, scilicet operatio nutricionis. Et h[ab]ent q[uo]d breuius est dicere q[uo]d aut in vniuerso est quoddam optimū quo cuncta sunt triplū inter cetera inferiora maxime. h[ab]ent aut q[uo]d sunt multa prævia ad illud quo sortiuntur ea que nō habent ita p[er]fectas operationes ut homo hoc quidem igit[ur] h[ab]et et participat op[er]atio[n]e hoc autem attingit p[er] p[ar]ticipatio[n]em motus hoc autem per motos hoc autem neq[ue] participat. sed sufficiens ad p[er] p[ar]ticipatio[n]em extremo uenire:

Applicat ad ppositū predictā necessaria r̄ tria facit
primo qđ dicitur est sō declarat p̄ exēmplū. tertio
concludit. ibi secunda puta si lbi terra maxime quā
dem. De prima. dicit gregorius in lūmina apōstolice
missas ut dīc p̄mentator et iudicat p̄. foliatoe qđis
qui q̄rebāt qđ p̄mū mobile mouer vñq̄ solo motu et
aliqua spe extrema paucisib⁹ mouemētōnib⁹
qđ intermedie. Respondeat qđ illud ē pp̄ ordinē in en-
tribus vñuersi in pfectiōne. qm̄ quedā sunt entia per
fessimā que attinēt optimū finē sui artis. prope
r̄ quedā astringunt illi sine p̄ paucas actiōnes quedā
der multas r̄ quedā sunt que nō attinēunt ad illud
optimū sed appropinquare possunt quodammodo venie-
do ad mediū fini igit̄ ordinē ipse cōtectione in entrib⁹
vñueri ipsi ercent paucis vel plures ope-
rationes. ut in dubio declarabif.

Pota si sanitas finis hoc quod est utique
semper sanum. Est hoc quidem exte-
nuatum hoc autem currens et extenua-
tum hoc autem et aliud aliqd operas
currendi gratia quare plures motus
Alterum autem non potest ad sanari
peruenire sed ad currere; solum aut
extenuari; et horum alterum finis ipsius.

Hoc declarat per exemplum dicens: *Si sanitas sit optimus finis tunc corpus optime sanum est illud quod non indiget actione aliquod aliud est corpus quod est aliquod liter distans ab optimae sanitatis et illud indigenter pluri actione et aliud est quod magis distans et illud adhuc pluri indigenter actione ut acquiratur ad optimam sanitatem sed aliud est quod si potest fieri optime sanum potest venire ad*

aliquod medium rore cuius melius se habebit quam ante. et si
dit quod talium entium quanto modo vicioz alius est finis quam si
nisi opertus puto datur.

Maxime quidem n. illo . sortiri fine
optimo omnibus si autem non semper
melius erit quanto utiqz propinquitas
sit optimo

Concludit et dicit: in rebus optimis est sortiri optimo fine: si non possunt sortiri optimo sake melius est sortiri eo quod est melius et optimo prodignum.

In totius quod in meis spacio proponam
Intelligendum est in Ager, quando, ita, quia de
eis & entia attingunt nobilitatem optimam quæda
per plures & quedam per pauciores actiones, qd at
tingere finem optimum per pauciores operationes co
pet superioribus. sed attingere per plures inferio
ribus. Intelligendum secundo & entia non agit
sue actiones nisi vi assumentur perfecte nobilita
ti que est deus secundum, tamen qd in eoz natura
est acquirere de tali assumptione. Intelligend

et acquirere de tali amissione. Intelligunt
dui tertio qd^z. sic tangere tres fines. primum est op-
tima nobilitas que non acquiritur nisi per vnas ac-
tionem & talis vni soli conuenit secundum est finis p-
pinquier: qui acquiritur diversis actionibus & pla-
ribus. tertius est finis imperfectus qui pauca actio-
ne acquiritur ut est perfectio planetarum & brutorum.
Et ppter hoc terra quidem totaliter
non mouetur, ppinqua. autem pau-
cis motibus non enim attingunt ad
extremum sed usque quo possunt so-
tiri diuinissimo principio. Primum
autem celum confessum sortitur. per
unum motum. Que autem in medio
primi & extremorum. Attingunt quidem
per plures si attingant motus.

Nunc Ap. pronit solerz qdibz priez & pio pte
qz tra n i h: aliqui actiones neqz mouet qz e vilissimis
nec p o appropriari optio. lo n idiget acto. ad ppo
stui ergo cu qrit e sumpu spa vno solo morte mo
vet rindet cu t n e marie ppiqz pio lo idigz pueca
acto. t cu qrebat qre spe fterozes mouet motibus
paucioribz quos inmediate rindet qz snt ppiquozes cu
t vilissim o pauca actio idiget qz no possint attin
ger optimu finis fne fterozes. ls spe inmediate qz pos
lit artigere optimu finis qdibz moueri pluribz monibz
Intelligendu fm Auer. com. lxxv. qz tra marie cu
stat ab optio pp e vilissimis. lo non acquirit sua nobi
litez cu sit valit pauca nisi p pauca actio. v nalle
sz alia elemnta cu sint nobilitora ipsi frre acquirit sua
pfectio p motu & p opere & marie ea qz mouet cl
arit vi ignis & aer qz acquirit suam speciem
p motu qz ex morte lunge aqua mouetur p fluctu

Secundus

Intelligē tū fī q̄ Aꝝ. hic inic̄t̄ or̄oꝝ grad̄ enīm̄ p̄sum̄ s̄ grad̄ est entis q̄ attin̄t̄ optimū finem̄ line actione. vt deus secundus est entis q̄ attin̄t̄ primū f̄ nem̄ mōica actio vt p̄sum̄ mōibile. tertius est entis q̄ attin̄t̄ optimū finē p̄sum̄ b̄ ac tonibus vt aliquip̄ce inferiore. quar. us est entis um̄ q̄ non posſit illum finē attin̄t̄ fed finē imp̄f̄t̄ioꝝ & h̄c habent paucos operat̄os aut nullas vt bruta planete & terra. D̄o intellectus dicitur occurring dubitationes prima ē vītu sit verū q̄d̄ dicit Aꝝ. q̄c̄ actions astroꝝ līn̄ similes motibꝝ si alibꝝ t̄ ar̄at̄ q̄ nō q̄ in corporibꝝ celestibꝝ & coram motibꝝ nō est fac̄t̄as nec difficultas q̄a ibi nō est cōtrarietas aliq̄ inter mōtoꝝ & motu fed in alibꝝ est trietas ergo nō est similitudo q̄ autē in sum̄ celestibꝝ motu nō relata motori p̄z q̄z talis reſtentia estet fruſtra. q̄z quilibet potentiarū sup̄ celestū sit finitaꝝ dūratione. Secunda dubitacio ē circa aliud dic̄t̄ Aꝝ. Utꝝ actioꝝ hois sunt plures actionibus abꝝ aialibꝝ & planaribꝝ & arguit q̄ n̄ q̄z tunc sequeret̄ q̄b̄ h̄c est enī iperfectio aliq̄ aialibꝝ & planete & p̄na p̄q̄z dic̄t̄ est illi q̄b̄ acquirit optimū finē paucioribꝝ acrobibꝝ est nobis lius quā illud quod ip̄li acquirit pluribus actionibꝝ. Ad primā dubitationē r̄idet cōmētator q̄r̄sist̄t̄ iñer mōtoꝝ & motu ē duplex quedā pp̄c̄ dicit & illa n̄ reperit̄ in corporibꝝ celestibꝝ p̄b̄t̄ argumentū quia dīta pp̄c̄l̄t̄ ad inic̄t̄ actua & passiva & corruptiva. so mō sum̄ strarie tas large pro quādā op̄inioꝝ ē est inter naturā eius q̄d̄ est in actu & naturā eius q̄d̄ est in potentiā quia actus ponit potentiā & isto q̄d̄ reperit̄ contrarietas in celestibꝝ inter motorem & motu. quia. motor f̄ḡ h̄uī ē in actu cui diffiniat̄ p̄ agere & mouere. s̄z in actu ē in potentiā et̄ p̄ diffiniat̄ p̄ pati & moueri pro illo sine. olio medo p̄c̄ comparati h̄c ad haben̄tia pauciores operat̄os per quas nō p̄c̄l̄nt̄ arti ḡere optimū finē sed s̄lū aliquod p̄c̄iuū ad ipsū t̄ talia lunt animalia b̄ta & planete. Lū ergo dicit Aꝝ. q̄o quanto aliquod mouet paucioribꝝ actionibꝝ & intelligit sol. m̄ de contingentibꝝ optimū finē sed dum loquunt̄ de homine & brutis loquit̄ taz̄ de contingentibꝝ optimū quā de attin̄t̄ibꝝ p̄c̄iuū ad ip̄um. Ex quibus sequit̄ q̄ h̄c habet plures operationes alijs alibꝝ quia sit possibilis per illi s̄ ip̄li attin̄t̄ finem nobiliori alijs aialibꝝ & p̄d̄ p̄ter hoc h̄c el p̄f̄p̄te. ior̄ alijs animabꝝ & nō ab soluit̄ sed q̄z habeat̄ plures operationes. Sequit̄ eti am q̄ ex dicit̄ Aꝝ. possunt haberi duos ordines p̄ mus est ordō enīm̄ que agunt p̄ optimū finē que quanto paucioribꝝ operationibꝝ agunt rāto sit nobiliora & quanto pluribus tanto sunt minus nobilia. secundus est ordō enīm̄ que quāto pluribꝝ agunt operationibꝝ us tanto sunt nobiliora. & quanto paucioribꝝ tanto sunt viliora isti quoꝝ ordines possunt reduci ad unum ponendo primo entia. que participant optimū sine pauca actione & hec fūt̄ no biliora. Deinde alia que pluribus actionibꝝ partcipant propinq̄ua p̄ioꝝ ibus. tertio illa que .achuc pluribus actionibꝝ partcipat. & in hoc gradu ponit̄ in homo quartu p̄ nēda lūt̄ entia vilia que habent paucas actiones nec possunt attin̄t̄. finem̄ optimū h̄z aliquid p̄c̄iuū vt bruta & planete & hec fūt̄ expositio remis̄ i. sed alexander quē coim̄enator̄ infequit̄ voluit̄ illos esse duos ordines distinctos quā rā primus est eoz̄ q̄ participat̄ op̄is finē & i p̄is gradu ponit̄ illa q̄ illo participant̄ paucis acrobibꝝ i fo vero quie illo pluribus actionibꝝ partcipat̄. Se cūdus ordō est enīm̄ in cuius p̄ioꝝ gradu ponit̄ enīa que acquirunt̄ optimū finem̄ pluribus actionibꝝ

motum ē in potentia ex q̄ diffinitū per pati ⁊ moueri
Ex quibus sequit q̄ cū dirimiratib⁹ t̄mō rep-
fatur in sup̄ celestib⁹ q̄ in illis qualibet mot⁹ t̄ motu
suum mobile nō accipiuntur velociter sed determinata-
nec mouer q̄libet mobile in dñtrare s̄ determinati p̄
pter resistentiā mobilis ad motorē ē determinata
in illis inferiorib⁹ t̄ sic aliquo mō cadit. similitudo
Sequit vltteris q̄ talis p̄tetas q̄ est i sup̄ celestib⁹
in motorē t̄ motu est maior q̄to mōū mouet pluri-
bus moribus q̄ quanto aliq̄d corpus celeste mouet
pluribus moribus tanto indiget pluri actiōē p̄ talē
resistentiā maiore t̄ quanto mouet pauciorib⁹ mo-
tibus tanto videt esse minor resistentiā cū indiget
minor actiōē. Sequit q̄p quanto rōē tal s̄ resiste-
tis actio fuerit minor tanto motu est facilior t̄ quan-
to actio fuerit maior tanto motus est difficilior ad
hanc publicationē responder p̄metato: ponēdo talē
diuisionē q̄p hōr p̄cōparari ad entia habētia pau-
ciōes operationes dupliciter qui aut ad habētia
pauciores operationes ip̄o q̄ne t̄mō p̄attingere. p̄
illarū illum oīcum sūc que hōmo potest attingere
qui simis ē deum intelligere ⁊ speculari t̄ ista entia
lūm intelligentiae que indigent paucas operatiōib⁹

Edubitatione: autē qz secun
dum primām quidem unam
existentem lationē magna ml'

**titudo p̄stat astrōr̄. alioꝝ p̄t signatiz
unumquodq̄ accepit p̄prios mot̄**

Liber

Propter unum quidem utiqz: quis primum ronabilitet existimabit hoc existere intelligere. n. oꝝ uite & princi piꝝ uniuscuiusqꝫ multam excellentia esse prime ad alias

Solutio qnem & tria facit sicut tripliciter solvit ibi fa erit autem ibi terra: & adhuc: De prima dicit qꝫ primum celū habet multitudinē stellaz qꝫ int̄ omnia corpora celesta habet excellētia et principiuz vite & conseruacionis istorū inferiōrū & argua sic. Illud qꝫ est fm excellētia principiuz vite vnuus, cuius rei viuentis debet habere magnā multitudinem aliorū sed primum celū est huiusmōi ergo &c. maior est nota qm̄ orbēs celestes influue virtutē suā marie per stellas qꝫ sūt principaliores partes orbū ut pꝫ in cōmento, & mino: pater in litera. Intelligendū fm Auer. cōmento. lxvii. qꝫ primum orbis ē. causa in deinde quilibet rei viuenti vita sua fortius quaz aliquod aliud corpus diuinorum cū se perfectius corpus & ex consequentiū est de alijs corporibꝫ diuinis qꝫ quanto aliquid est pꝫiquis primo orbī tanto et perfecti & quanto diuina tanto imperfectius. Unde orbis stellarū nobilitas ppter duos pꝫ & refī posse dare ritā omnibꝫ viuentibꝫ & immo uendo plures stellas. Et orbēs celestes nō sunt cāe vite eozum que sunt hic nisi per stellas cu; stella sit nobilio: pars sui orbis. Ex quibus pꝫ qꝫ Ap. & cōmentato, ponentes orbēs iste lāp. et primū mobili seculi sunt opinione antiquoꝫ astrologoꝫ qui nō posuerunt nisi orto speras celestes.

Erit autem utiqz accidens fm: rōem Prima quidē. n. una ens multa mouet corporum diuinorum multe autē entes unum solum unaqueqꝫ. Et rāntium n. unumqdcūnqꝫ pluribus fertur lationibꝫ.

Nunc t̄ soluit qnem & duo facit qꝫ pmo pmitit quedā t̄ soluit ibi: sic quidē: De prima pmitit tria quibꝫ vñis dicit Ap. patebit qd illud erit. accidens primi celū fm rōem pmitit ergo pto qꝫ pūmū celū cū sit vnu numero habens vnuū solū motum mouet multa corporū diuinorū secundo pmitit qꝫ cū alie spere sī mūte in quilibet eaz et vna sola stella tertio pmitit qꝫ vnaqueqꝫ stellaz erraticarū mouent pluribus motibus.

Sic quidem igitur adequat natura. & fac ordinem unisqdem latōi mltā tribuens corpora uni autē corpori multas lationes.

Dicit solutionē qnem & dicit finaliter qꝫ cā qꝫ

primum celū habet plures stellas et qꝫ narrat reducens entia ad equalitatē optimas vbi deficit ut nou suppler in alio & jō cū primum celū moueat vno solo motu debet habere plures stellas. sed qꝫ orbēs planētarū mouant pluribus motibus vnuū quicqꝫ eo rō nō habet nisi vna stella. Intelligendū fm auer. p̄men. lxvii. qꝫ natura iuste fecit cū fecit qꝫ primum celū moueret vno motu plures stellas qꝫ oportebat ipsū per illa vnuū motu p̄ficerē plures operationes. Alijs autē orbibꝫ decti plures motus ad mouēdū vna stellā ut per illā stellā mediabitibꝫ pluribꝫ motibus perficerent plures operationes ita qd illud qd facile primum celū per vnuū motu cū pluribꝫ corporibꝫ motis faciūt alij orbēs pluribus motibus cū vna remora illis motibus.

Et adhinc ppter hoc quidem unū habent corpus alie latōes qꝫ multa corpora mouent que prie ultime & unū astrum habentis.

Tertio soluit questionem & duo facit pto: qd ot cū et: epilogiō ibi: de circulari: p̄ris in duas p̄mo pmitit solutionē foli subdit quedā faciens p̄ declaratiōne solōis ibi: in multis: De prima dicit qꝫ alie spere a prima habent vnuū astrū in qꝫ p̄is spe rā mouet multa corpora inferiora qꝫ oēs spēs in fritores. Intelligendū fm Auer. cōm. lxvii. p̄ declaratiōne huius solutionis qꝫ oēs orbēs. inferiorēs habent vnuū astrū tantū & habent orbē superiorēs a quo continent. Intelligendū: fo qꝫ oēs pūmū mouet oēs orbēs inferiorēs suo p̄prio motu. I. ex oriente ad occidentē motu diurno quare oēs orbēs inferiorēs sunt p̄biles quātā propriaibꝫ motibus p̄pere ipsū orbē superiorē quātā mouet inferiorēs motu. Ideo cum sint sic probibitū non possunt mouer nisi vna stellam sed qꝫ orbēs pūmū nō prohibet a suo motu qꝫ nō h̄z motorē a quo p̄bileat. id p̄mitit qꝫ habeat plures stellas & sic p̄ solario ad quōm̄. cillat qꝫ alie spere habent vnuū solā astrū qꝫ mouēt ab vna spēra que p̄bilet quodammodo eas a motu p̄ pto & tō si haberent plures stellas p̄mū orbēs mouerent eas cū fastigione ut p̄petuit in alio cōm.

In multis. n. spēris ultimā spēra infixa serf. unaqueqꝫ autem spēra corpū existit ens. illum quidem igit̄ p̄mū erit opus. Hec quidem. n. singularis p̄pria per naturam latio hec autem uelud apponit. Omnis autem finiti corporis ad finitum uirtus est.

Concludit quedam p̄ solutiōne & sūt qm̄s qd rō primum ē qꝫ spe inferiorēs sēp mouent simul cum speis superioribꝫ quātā sunt affixe simili & taligare s̄ & ideo omnes simul cum prima spēra mouentur

Secundus

secundum est quod vna que sp̄era est corpus aequalis substantia et determinatum est in principio huius secundi. Tertium est quod illius prime sp̄era sunt due operationes. Una cōio que ē mouere oēs alias sp̄eras motu diurno alia est operatio singulare qua s. mouetur motu sibi proprio qui motus ē cōmunitatis vel et appositus alijs sp̄eras quartus est qd̄ oī corporis unitus est virtus finita et limitata ad tantum agere et tu supple ad rēm Ap. qd̄ si alicui sp̄era: inferiori adderetur aliquo astrum cuī potentia totius mouens sit finita et corporis motu. et finitum tunc moueret cuī fatigatio. Intelligendum fīm Aler. qd̄ necessariū est qd̄ oīs orbis inferiores mouentur motu orbis coquētis eos cui alligatur et per talē alligationē nō debemus intelligere alligationē corporalē que sit per continuacionē vni partis cuī alta cuī sp̄era celestes nō continentur invicem sed debemus intelligere alligationē spiritualē p quādam cōsequentiā in virtute motuū earū. Intelligentiam hoc qd̄ si sp̄era planitarū cōmpteret plus qd̄ vna stellarum sequeretur qd̄ suprema sp̄era cum moueat eas motu eterno nō posset mouere eas tanta velocitate sicut mouet vel nō posset omnino mouere p̄ se et falsū quia ab eterno mouentur illo motu et tenet p̄ se ex dictis Ap. qd̄ si adderetur alicui talis sp̄e vna stella tunc esset maiori resistenter qd̄ prius et sic motorius aut nō posset tanta velocitate mouere sicut prius aut nullo modo posset mouere.

Sed et circulari quidem motum latitudinis astris dictum est qualia quedam fīz substantiam sunt fīm figuram et de latione et ordine ipsis.

Epilogus quo ad capitulo et totum tractatum dicens qd̄ de motu circulari astro: ut et naturis eorum quali sint fīn substantiam et de figura eorum et de ordine et situ istorum visum. est sufficiens in isto tractatu. Circa ista cadunt dubitationes p̄ia est quod primum celum omnes sp̄eras inferiores virū videlicet moueat omnes eas inquitū sunt corpora et videt quod nō potest moueret eas per contractū p̄is est fallitū vī p̄s ex dictis. superius cum corpora celestia moueat tanquam desiderata et amato et nō per ipsionē. Secunda dubitatio est vīz primum celum moueat alias sp̄eras virtute finita et infinita. Et arguit qd̄ nō infinita ex quo sunt corpora. nec finita cuī eterno ipse mouantur. Tertia dubitatio est quod si alicui sp̄erarū planetarū adderetur vnu astrum primum mobile moueret cā cuī fatigatio minori velocitate aut oī nō moueret cuī in superie lestibus nō sit resistenter. neqz contrarietas. Ad quas dubitationes respondet cōmentator. Ad primā dicendo qd̄ ita debemus et imaginari de rotis celo lo siue de uno animali habentes plures partes simul alligatas que simul mouantur cuī toto anima

li in quo mī p̄ nobilior ut cor: principia et mouēt et cā motus alias p̄iū. Sic in celo primus orbis qui est nobilior principali mouēt et cā motus alios in motu diurno rotūs celo. et in inter hec aliquis diversitas qm̄ p̄ies aialis a ligante ligamento corporeali p̄ principione sp̄erarū sed orbis celestes solū alligantur inter se p̄spūali et hic est virtus displa i orbe sed et mouendū ipsis qd̄ p̄iū motus aia celo nō cōtinuitus. Iū principali p̄io orbī attributus. Ad hanc dubitatio appetit responso ex dictis acōm̄atoz in instia cōmētis. Vnde n. qd̄ quelibet virtus qd̄ mouet alii qd̄ corpus celeste sit finita in vigore: sed infinita fīm durationē et p̄ p̄is quilibet motus celo est finitus velocitati et infinitate duratio. Undō diversitas i velocitate motū celo est ex diversitate intelligentiarū mouentium qd̄s aliqua est maioris potentie et alia in noīo et qd̄ intelligentia orbis superioris est potentior. id velocius mouet et contra est oī intelligentia orbis inferioris qd̄ qd̄ est debilior. id tardius mouet. Postea ergo dicit qd̄ fīm hanc pōnem qd̄ 3 orbis tardius circūlō cōpletat circulum sui quā orbis luna in velocius mouet motū proprio qd̄ in maiori p̄positione sp̄era saturni est maior sp̄a luna qd̄ p̄is circūlō saturni sit manus tempore circūlationis lune. Cōmentator: etiā visus est superioris voluisse qd̄ sp̄era planece superioris nō solū tardius circuar. sed etiā tardius mouetur sp̄era planece inferioris quia in maiori p̄positione sp̄era superioris excedit in magnitudine sp̄eram i fīriorem quam potentio intelligentie superioris et cedat potentiam intelligentie inferioris concurrentē etiam retardatione maiori facta a primo mobili et sp̄ecie scire superioris planece quam i fīrioreis ut assertit Ap. in littera. Ad tertiam dubitationem apparet solutio et dictis supra quia licet in superice lestibus non accidat labor et p̄ter resistentiam et veram contrariactionem reperiatur inter motorem et motum vī in istis fīriobus ibidem reperiatur resistentia solum propter oppositionem in natura que: ē inter motorem et motum pro quanto motus est i actu et motum in potentia ita qd̄ quecumque potentia mobilis est supradicta respectu potentie motus et magis quā prius propter dictum oppositionem motus fatigetur in mouēdo et ideo si apponetur alicui sp̄ere aliquod astrum cum potentia motris sit finita et adderetur supra mobile ultra per existens tunc accideret labor et fatigatio mō dico et sic aut moto moueret minori velocitate aut oī nō moueret.

Primū caplū tertii tractatus secundū libē de celo et mundo i quo ponuntur opiniones antiquorum de situ et motu seu quiete terre

Elique autem de terra dicere ubi existat positio: et utrum qd̄ sentium aut motorum et de si

Liber

gura ipsius

Iste est tertius tractat^r & vnius bus sed libri ò celo i quo postq^r A.z. In p̄cedentib^r determinauit de partibus nobilioribus certis ò determinat ò terra: nō vi est clēmū graue. sed rōe habitudis sive ad celū & cōtiner q̄tuoz ca. in p̄io determinat sive & de mo tu seu quiete: terre ponēdo opiniones eroncias: antī quoq^r. i.e. ponit alias opiniones antiquoz & de quā etiē terre. In tertio ponte opinionē p̄pis ò situ & q̄ etiē terre. In quarto determinat de figura terre. In capl^m: incipit ibi: Hesitare ueritātib^r: Nos aut̄ dicas: q̄ntū ibi: figurā à habere: P̄: inū capl^m diuī dī in tres p̄os q̄ p̄io ponit opiniones antiquorū desu terre fo de noui eius: tertio de figura ipsius ibi secida: simili at & de mansione: ibi terria: simili ter aut & de figura: p̄ia in q̄to p̄io ponit opiniones antiquoz & ponit cas taliū positionis. nō p̄o rōes eoz & q̄to soluit ad eos ibi fa: nō ad apparētiā: ibi terria. Honorabilissimo: ibi quarta: tanquā mediū: p̄ia in duas p̄io intencionib^r fo. exēt ibi: Depositione quidē: De p̄ia dicteq^r reliquā est dicere dō ip̄ia terra. p̄io de siu eius fo. v̄rātū de numero quiescentiū vel sit mota tertio ò figura eius. **Depositione quidē igitur non ean dem omnes h̄abent opinionem sed pluribus in medio poni dicentibus.** quicunq^r totum celum finitum: cſse diuit:

Tunc ponit opiniones & p̄io ponit primā fo. fa: & tertio addit q̄ oddā ibi fa. Contraria qui circa: ibi terria: adhuc aut̄ oppō̄tū: De p̄ia dicte q̄ fuit una opinio antiquoz donentū mudi esse finitū in magnitudine & q̄ terra est situata in medio mundi.

Contraria autem qui circa italiāz uocati p̄thagorici dicunt in medio q̄ dem ignem esse inquit terrā autē unum astro:rum existentem circulariter latam circa medium noctē & diez facere.

Ponit scđam opinionē que est ūia prima & fuit opinio phōrū p̄thagoricoz & kālicozy qui dixerunt q̄ terra nō est i medio mundi sed a laterib^r & q̄ ignis est in medio circa quē ip̄ia terra mouet circulariter tanq^r vnu astoz per cuius motū sit nō & dies. Adhuc autē oppositam. aliam huic astruunt terram quā: antixtona nomine uocant.

Tunc addit opinioz & dicitoz etiam antiqui inse quentes ista opinionē ponit vnu aliā terrā isti op.

posita o rāmetraliter exolia parte quā vocabat an tistionā. i.e. contrapositū. Intelligentū p̄m: Auer. cōmēto. Ixxv. q̄ ista opinio q̄ ponit ecclā nō esse in medio mudi est remotissima & in hoc dīferunt p̄thagorizoidib^r alii antiqui qui posuerūt ignē in medio mudi. Intelligentū fo. q̄ isti nō voluntaria terra no ueri circa centrum prop: in lice attribuerūt ei motus p̄ se cū dixerant ex eius motu fieri diē & noctē. in telligendū tertio & postterū vnu alia terra ē posita forte p̄pter eclip̄im solis & lune.

Non ad apparentia rationes & causalē querentes sed ad quādā rationes & opiniones ipsorū apparentia attrahentes & tentantes adornare. Quādā autē utiqz & alii simul videbūt nō oportere terre mediū regiōne assignare cre dibilē non ex apparentiis considerantibus. sed magis ex rationib^r.

Tunc A.z. ponit cas huius positionis dicente q̄ & huius omnib^r fuit quā ipsi nō aduenerebant ad apparentia facilissima sed soli ad q̄dā rōnes fantasias & magis trahebant se ad orationib^r verborū quā ad veritatem habita ex senilitate & idē multo alii sequentibus vñebat occidū q̄ terra non est situata in medio mundi: considerando nō apparentia sed falsas opiniones eorum. Intelligentū p̄m Auer. p̄ causa positionis istorum fuit quā ipsi cre debant cas vniuersales & firmiores & veriores causas sensibilitib^r. Unde intentio eoru non erat q̄ rere veritatem sed solū verificari suas voluntates. & fixas imaginationes.

Honorabilissimo. n. putant uenire honorab̄ lissimam existere regiones esse autē ignē terra quidē honorabiliorē terminū autē intermedij extreum autem & medium terminos quae ex his recognitantes nō putant in medio spe p̄di ipsum sed magis ignē

Ponit rōnes antiquoz & tuo faciliū duas rōnes ponit. ibi secunda: adhuc autē: De p̄ia volvatur p̄bare & ignē irrationabiliter: debet simili in me dio mudi & arguētā sic. Loxpozi honorabilissimo debet tribui nobilioz: locus sed ignis est corporalib^r nobilissimum & mediū mundi est locus nobilioz ḡtē. nō nota cū malo & mīo quo ad p̄imā p̄ te p̄z quā: inter oī: dementia ignis est nobilioz: sed quo ad secundam arguētū sic terminū est nobilioz: terminato sed mediū mundi & terra linea ergo ḡtē. mīo nota q̄ de rōne forme est terminata materia & for ms est. Nobilioz materia. minor pater per boz

Secundus

quod ipsi dicebant quod extremus modus et medium sunt
extremi termini totius dicit ergo quod termini sunt nobis
loces inmodis et in prae dictis quod extremus medium
sunt termini et non excludit Ap. quod excoquantes dicta
roem putauerunt in medio mundi esse igne.

Aldhuc autem pictagorici quodem pro
pter maxie suenire seruari principia
litterum totius medium autem esse ta
le iouis carcerem nominant hanc ha
bentem regionem ignem.

Addicit nam roem eorum qua arguitat sic principia
litterum corporis debet locus maxime seruari et
medium mundi est huiusmodi. Et subdit quod ipsi pone
bant istum locum sicut medium mundi esse carcere iouis in qua
ponebat malefactores ad cruciandum.

Tanquam medium similes sit dictum
et quod magnitudinis medium et recte exi
stens medium et nature.

Nunc soluit dictas roes ex uno solo fundamen
to et tria facit. prout premisit illud fundatum, fo
declarat illud a simili tertius scilicet ibi fa: quoniam
ibi tertia propter hanc. De prima rite quod si errabat
pro tanto quod equiuocabant de medio quod sumebant
in medium absolute et simpliciter ut semper dicere uno modo
quod est falsus cum dicatur duplicitate autem de medio ma
gnitudinis rei aut de medietate aliquius fin naturam
que multa differunt.

Quamvis quemadmodum in aliis non idem animalis et corporis medi
um sic existimandum magis et circa
totum celum.

Declarat illud a simili dictum est enim quod non est
idem medium magnitudinis et medium fin non quod per in
sensibilia non locus in quo est cor est medium fin non
rati in aliis et in non est medium magnitudinis.

Propter hanc quod demigit etiam nihil
eos quod timere circa totum neque addu
cere carcere ac centrum; sed illud que
re medium quale quod et ubi aptum
natum est.

Nunc cocludit solutionem rationem et primo ipsi pre
mittit hoc ipsa declarat ibi: Illud quidem enim De
ma dicit propter predicta etiam isti non habent existimam
re et quod locus medium mundi fin natura sit centrum mu
ndi nec et ibi sunt carcera iouis: sed hoc ponere tale
medium in mundo esse ubi natum est esse fin naturam
et tale medium est in concauo orbis lumen.

Illud quidem non principium. quod medi
um et honorabile loci autem medium

assimilatur ultimo magis quam prin
cipio quod quidem non determinatum quod
autem determinans finis honorabi
lius autem continens et filii quam fi
nitum hec quidem enim materia hec
autem substantia consistente est. de
loco quidem igitur terre hanc habent
quidem opinionem.

Quod occurrat predicta solutionem et vult probare
istam conclusionem et medium fin natura in mundo et non
medium magnitudinis est locus nobis: et per istum en
tia qui habent ibi ponere igne et regum sic ille locus est
nobilior: qui optinet locum principum seu se habet ut pri
us per respectum loci qui se habet et virtutem: sed talis
locus fin natura in mundo est huius respectu loci ma
gnitudinis seu centri ergo non maius quia quod se
habet ut principium est terminans respectu alterius
quod se habet ut terminans non nobilior est terminus
et terminari et finis et ratio per quod locus est natura
non videtur esse continuus et terminus ipsius loci me
dium magnitudinis qui consistit in medio tanquam
quid terminatus et tunc excludit prout de loco terre
habens istas opiniones. Intelligendum secundo
comento. lxxij. quod opinio pictagoricoe fundatur in
quinq[ue] ppobibus. prout est quod igitur est corpus nobis
terra est quod nobilior corpus de suarum nobilitate
in loco tertio est quod nobilior corpus debet considerari
metrio. quarta est quod medium mundi est locus nobilis
et in mundo quinque est quod medium mundi est locus ma
xime conservatus. Intelligendum secundo
pro solutione Ap. quod medium equinoce dicte aliove
modo non dicitur medium in mundo fin magnitudine
et illud est centrum mundi alio modo dicit medium
in mundo de illo loco qui maxime eligit a natura
et subdit commentator: quod tale medium est in celo ut quod
natura semper eligit quod inclusus est. Intelligendum
tertio ex exemplo ap. quod cor est nobilissimum membrum
in aliis et ideo debet naturaliter suarum in loco no
bilior et talis locus est in aliis propter et subdit co
mentator: quod ita debet esse de corde animali sicut
de principiis regno qui ob eius habet et re locum suum
in medio regni ut se habeat equaliter ad gubernandum
quamlibet partem. Intelligendum quarto quod non
est omnino simile de animali magis potius mundo et
de aliis parvo generabilis et corruptibili quam anima
li in agno locis extremis ut circumferentia est nobilis
et quod medium cum in circunferentia ipsum sunt corpora
mobilia videlicet super celestia et etiam talis locus est
terminans et medium mundi est terminatus forma at
terminare et materie terminari sed in aliis parvo
locus medium ubi est cor nobilior ut dictum est in me
diis aliis generabilis et corruptibilis a medio ani
malis eternis.

Liber

Similiter autem et de mansione et motu non. n. eodem modo omnes suscipiantur.

Hic determinat Ar. de motu seu quiete terre f3
et non eius antiquorum et uno facit prior opinionem
pictagoricaum. hoc opinionem plausibiliter quod dicitur autem
prior in duas quod prior pinitur quod intendit. hoc opinio
nem ponit ibi: sed quisquis. De prima dicit et recitat
opinionibus de situ terra sicut dicendum est in motu et
quiete ipsius quam non eodem sunt opiniones antiquorum
de isto immo diversae.

Sed quicunque quodem neque in medio
potest aut ipsi moueri in circuitu cir
ca medium: non solum. autem hanc
sed et antitoxona quemadmodum di
ximus prius.

Nec ponit opinionem pictagoricaum et uno facit per
me pinitur opinionem eorum et ponit solutionem co
rum ad quodam quoniam ibi sed non solum prima i tres
prior pinit dicta opinionem hoc subdit quod dicitur ali
quorum de ista secura terrena ponitur et quod ibi haec que
bus sum aut videtur: ibi terrena: pp qd et junc: De
prima dicit quod pictagorici qui ponunt terram situari
extra medium mundi dicunt i sa moneri circulariter
et in medium mundi et non solum hanc etiam dicunt se
moueri sed etiam alia ei consensu posita.

Quibusdam autem uidetur et plura cor
pora talia contingere. ferri circa me
dium nobis in manifesta propter sup
positionem terre.

Nec Ar. subiungit dictum quod dicit et pote
tius quibusdam de securi pictagoricoz videt dicendum esse
et quod plura sicut huiusmodi tremore circa medium
in ista secura sunt nobis manifeste pp terra su
per quam nos sumus que iudicemus illas videamus.
Propter quod et lune eclipses plures
quam solis fieri inquirunt: Latorum
enim unumquodque occultare ipsam
sed non solum terram.

Nec ponitur isto quod potest hoc necessarium esse
plures et terras. Et arquit sic plures eclipses luna et
sol ergo nec. Anno p. ad sensu et p. anna quod eclipsis so
lie sit p. et interpositione lune inter sol et nos. sed
eclipsis lune sit per interpositione terre inter solen
et lunam si ergo non est nisi una terra sic non est nisi: una
luna non deberent apparere plures eclipses luna et
sol et ergo plures sunt eclipses luna quam solis o3
et plures sunt terre plures significantur fieri eclipses
luna quam solis et plures sunt terre quodque quibus latet
circulariter circa medium mundi enata occulare lunam

aradus follo.

Sed non solum terra quam non est ter
ra centrum sed distat per hemispherium
ipsius totum nibus prohibere putant
apparentia accidere.

Nec ponit solutionem eorum ad quodam quoniam et pri
mopinient solutionem hoc et declarat exemplo. Id
secunda: sicut et non. De prima diceret aliquis videt
quod opinio antiquorum sicut falsa quod si terra non esset retro
in medio mundi sequeretur quod apparentia nobis in cetero
non deberent nobis apparet quam appareat nobis in
dieras circuli singulare quod videmus sex signa in dia
co: mo si terra non esset retro in medio: sed aut
superior aut infra aut plura quam sex signa et praeceps aut
plura occulenta. Ad hoc respondet dictum tria pao
quod terra non est centrum mundi quod centrum mundi est idem quod
terram et est magne quantitas et dicebat ut terra in
tum distat a medio mundi quam distat p. rotis diametris
ipsius terrenus dicebat ad propositum dubium quod si terra
multum distet a medio mundi in talis distantia non
apparet apparentia in cetero propter duo p. quod terra est
in sensibili quantitate respectu celi hoc quod illa distan
tia a centro est in sensibili respectu distantie ipsius
a celo sed si illa distantia est sensibilis in proportione
ad celum tunc bene procedere argumentum facit.

Sicut et non habitantibus nobis in cen
tro quemadmodum et si in medio esse
terra nihil. non neque nunc facere mani
festum per medietatem distans ab his
que diametri.

Declarat ita solutionem p. exempli et dicit quod illud si
cum sit vero p. per simile quod adhuc dato quod terra est in
medio mundi situata nos non habitaremus in me
dio mundi distans ab eo p. magna distantia
s. tanta quanta est altitudo terrenus p. centrum vicos ad
nos et in nobis apparentia sex signa ac si essent
in medio mundi. et hoc non est nisi quod illa distantia a ce
tro est sensibilis p. respectu ad distantiam a celo et sicut
quod nihil sit nobis magis molestum vel minime dato quod nos
distantus p. medietatem terreni a diametro quod dividit
terram in duas medietates p. centrum mundi et ea est dic
ta quod talis distantia est insensibilis.

Quidam autem et positorum in centro dicunt
ipsam revoluiri et moueri circa eum quod
semper statutum poluz quemadmo
dum intimeo scriptum est.

Nec ponit opinionem platonicaum. dicit non opio pia
tum i. hinc sicut quod terra est collocata in medio mundi
et quod ipsa mouet circulariter primus circa ipsius centrum
et expone statu polu id est circa eius medium

Sicut autem et figura dubitatur his

Secundus

quidem. n. uidetur. Este. sperica his autem lata & figura timpanis.

Hic determinat de figura terre fm apud eum & pmo ponit opiniones & rotes ex ibi. faciunt aut argumentum. De pia dicit qd de figura terre adhuc dubitas de hoc et multo qd opino antiquo. Aliqui uiderunt qd est figura sperica. aliqui qd est late figura ouibus lateribus ad modum vnius timpani

Faciunt autem argumentum qd occidens & oriens sol rectam & non circularem occultationem uidet faciens a terra tanquam oportunum si quidem esset sperica. circularem fieri a terra abdictionem.

Ponit rotes pio vna fo alia tertio concludit ibi secunda: fed adhuc ibi tercia. et eni de motu: Prima in duas pto ponit argumentum & solutionem ipsius ibi secundam & attendentes: De pia arguit sic s. terra non esset late figure sequeret qd sol non videtur occultari nobis in ortu vel occasu fm inter secessionem recta qd est contra sensu & pia tener ex tertio geometrie qd quodociq; duo circuli se intersectant intersectatio debet esse circularis ut p in eclipsi solis a lunam luna intersectat sole per lineam circularem

Non attendentes elongationem solis ad terram & rotunditatis magnitudinem quomodo in apparentib; parvus circulus recta uidet a longe; ppter hanc qd demigig fantasiam nihil ipsos discutere oportet non rotundam molem esse terre.

Ponit solutionem arguitu dicendo qd ro isto nihil valeret qd non aduerterebat ad duas casas talis apparenzia sole. prius ex distanca magna et & terra secunda est magnitudo sul circuli. Na dicit Ap. qd ut parat ad sensu nedu in magnis corporib; porticis sed etia in partu multu distantib; si ponant valde longe apparent late figura ita dicendum de sole qd qd multu distat a terra & est corp; valde magnu & parat nobis exentiibus sup terram late figure & p pia intersectari recta cuius oppositus dicit commentator de esse de corpore lune celsinante sole qd sunt corpora valde primum. & id in secessario eoz videt nobis arcuatis & ppter hanc imaginationem di apparentia solis i ortu & occasu & antiquos discedere. avertit. s. in ponendo terra non esse spicce figure quis imaginatio sua nihil valeret. ppter canum picturam.

Sed adhuc opponunt & dicunt propter quietem . necessarium figuram

hanc habere ipsam.

Nunc adducti fam roem que sumis et quiete terre an ipsi imaginant ipsa esse immobile & p pia & cuius figura sit lata qm si esset figura circularis oportet qd esset in continuo motu qd figura circularis est maxime apta ad motum.

Etenim de motu mansione dicti modi multi existunt.

Concludit qd de motu & mansione teneat sint dicta ista fm opiniacionis magis generales antiquo. Intelligendu p pia. cõ. lxxvii. adducti duas rationes & istos antiquos probantes & tercia sit spicce figure & non late pia ma ro est si terra esset late figure i superficie sequeret qd oculantibus sup terram pma observet appetere id est aspectu celo pma est falsum & p sensu qd videm qd abulatibus a septentrione ad meridiem apparente continue alie & alie stelle qd prius non apparebant & hoc non videtur esse nisi ppter spicce figure esse. et si terra esset late figure sequeret qd sol deberet continuae calitez ostendit & apparere super illa horizonis ab oriente & occidente pma est falsum & p sensu & pma tener qm si terra esset late figure illo modo nihil esset ipedens illuminationem solis equaliter superficie terrae qd tameneat fallit illo ergo impedit gibbositas terre & subdit comitator & isti antiqui erant in sensibus & dimicant demonstratores doctrinae Ap. volentes inseguiri fictas imaginationes qd defacili solvuntur.

Tertium capitulum tertius tractans secundi libri de celo & mundo in quo ponuntur aliae opiniones. antiquorum de quiete terre.

Hesiae quidem igit oib; necesse sarium super uenire forsitan. n. irrationabilioris mentis non mirari

Istud est finis capitulii huius tractatus. in qd Ap. ponit alias opiniones antiquo de quiete tere & tria ponit pio premunito qd fo ponit casu as dubitatio nis magne & quiete tere tertio adducti opionies arti quoq; circa pdcit a qdem ibi sa. quod qm pua: ibi tercia: solutiones ar: De pia dicit qd est summo in consideracione de ipsa terra id est heliocentricis phis de qd. s. de ea quiete tere & nihilo qd non morto quiete tere est forte metis irrationalis. Intelligendu p pia. cõ. cõm. cõm: lxxvii. qd ita qd est tere quiete in medio ex parte considerata & maxime nihilo. id non admirari o est mentis irrationalitatis.

Quomodo quandoq; parva particula terre qd cum si eleuata dimittatur & manere non uult & plus semper. n. uel locutus totam autem terram si qd di

LICET

mittat cum eleuauerit non utiqz serf
nunc at quiescere totam gravitatem

Ponit cas dubitatiois et pio facit duas cas
ponit ibi ha: sed adhuc: De prima dicit qz ea pia
faciens dubitare de quiete terre est ista qz videmus
qz unaqueqz particula eleuata a rotula terra in acre
no pot ibi quiescere sed descendit et quanto est maior
tanto velocius de cendit donec pueniat ad rotulas
terra tota aut terra cū sublevata no vltius de
scendit licet habeat maximā gravitatem.

Sed adhuc utiqz si qz latiss particul
ipsius ante eadem antoueat terraz se
rentur deorsum nullo resistente qua
re stupere quidem merito factum est
philosophia omnibus:

Ponit secundā cām et dicens adhuc p sequentes
phiam merito habent superqz qd et qz vna queqz
particula terre cadit magis mira si. Admoucat ita
qz est sub ea et in tota terra no cadit vltro cū nibil et
refutat infra nisi acr vel aqz. Intelligentē fm co
mentatorē qz fudamenta istan causam statup ista
regula qz ides debet esse iudicū de toto et partibus
et hoc intelligendū ē o homogeneis vt et tota terra et
eius particula qz etia stat in hoc qz videm⁹ qz nulla
particula terre quiescit in aliqz pte aeris et in tota tra
videt stare in medio ipsi⁹ nisi dicere et qz tot⁹ aer habe
ret alia pprietary qz pres qz ē supponit cū su cor
pus homogeneū.

Solutioes at o hoc no magis indeue
nientes esse uideri dubitatōe mirabi
tur utiqz aliquis.

Tunc ponit opinioes antiquoz p solutioē qois
et dico facit pio premittit quod dā ho frequi pone
do opinioē ibi: hi quid: De pia dicit qd solatoes
antiquoz ad qdem sūt magis erronee et dubie quis
dubitatio met. et o quis vng admirabit
hi qdem. n. ppter hoc infinitum qz
deorsuz terre esse auunt queadmodū
Xenophones: Colosoni⁹ ut no nego
cientur querentes cām propter qd et
Empedocles sic obstupuit dicens si
quidem infinite terre profunditates
et immensus ether qz per multoz ho
rum linguam dicta uane effusa sunt
modicum tot us intelligentium.

Ponit opinioes et tria facit sc̄e tria opioes po
nit ibi ha: hi autē ibi tertia: maximes. De pia di
cit qd aliqui dixerūt ita quiescere qz hoc qd ipsa ē
infinita sic qd careat pfunditatem illi opiois fuerit

senofones et colosoni⁹ dicit̄ hoc itaqz voltres mul
tu inuestigare nōc cas̄ p̄ai⁹. Et ibidit̄ h̄is o p̄p
nōc ēpedoclis dicens qd ēpedoclis vides h̄ac opio
nē multū obſtupuit dicens qz ista eti infinita sine p̄
ſūditeare nē multo maiori quātua eti ignis et aer.
qz de facto vloem⁹ qd multū excellit̄ tra et me con
cludit̄ Ap. qd dicta illorū sit vna et bñ vides qz ipsa
panca ferre uite de negotijs endū naturam.

Hi at in aqua ponit hunc. n. antiquis
sumus suscepimus finitomē qz autē
dicere talem millesium tanquam p
pter nationem. esse manente qz
admodum lignum uel aliquid tale
alteraz. n. horum in aere quidem nē
hī natum est manere sed in aqua.

Ponit hām opinionē et pia ponit illi fo
ca reprobat tria ponit cām dicit̄ cīsa ibi ha: itaqz nī
sīt̄ tertia sed vides: de pio dicit̄ qz aliqui posuerunt
terram illo mo quiescere p̄ aqua. qz cotinet ea ita qd
supnat̄ aque sicut lignū uel alio tale itaqz nata sup
natare qz̄ supponi et abdūt̄ p̄ ita opio hāt̄ antiqui
sum et inuenīt̄ cīsa fuit mīctus.

Tanquam no eadem rōne exīstente
o terra et aqua sublinente terraz ne
qz. n. aqua nata est. Manere eleuata
sed in aliquo est.

Reprobat ista opinionē tripliciter ibi secundā: ad
huc aut̄ ibi tertia: adhuc at si quidē. De pia dicit̄ qz
i: cā no et sufficiens qz adhuc restat dubitatio et
qz de aqz sicut o tra cū aqz se gravis nec sit nata sta
re in aere si nec terra ergo est cā dicit̄ ois qz are
no mouet vltro si quidē est de terra.
Adhuc at queadmoduz acr aqua le
uior et terra aqua quare quomodo pos
sibile est levius magis deorsum ponit
arguor fm naturam.

Ponit hām rōne et dicit̄ qz illa cā no valeat
pter hoc et aqua et leuior terra si acr et leuior et
mo no et rōnabile et corpus leuius deniqz corpus
gravius es et supponit ei ut illi dicebam.

Adhuc at si qdem tota nata est ma
nere in aqua palam qz et particula et
unaqueqz ipsius nunc autem no ui
dere hoc factum sed quelibet parti
cula fertur in. Fundum et uelocius
major.

Nūc ponit tertia rōne et arguit sic si tota terra su
pernatares aque ergo etiūlibet et particula p̄p̄ et ē
m il

Secundus

sensu q: quanto est maior ps terre ratio velocitatis descendit si ponat in aq; ergo multo magis sic esset tota terra et pia t: p dicuntur supera q: id est iudicium de tota terra et quibus eius pricula. Intelligendum q: cpm. comito lxxix. mouet dubius dicitur Aq. vbi dicit q: grauitatis nautae possumon leuiori q: videtur cacabu corpori supernaturale aque et in est grauior. Refoditur p: m. q: ea istius apparentia est accidentalis q: ito est pp cae ascendalem. n: q: ibi est grauitas aeris subinterna et re plena et sic detinet cacabu superius cu: aer sit leuior a qua et debet esse supera aqua et pp hoc dicunt quida q: si p possibile posse et navis supera superficie aquae aeris ibi posset nauigari pp hoc q: eius coactitas esset plena igne.

Sed uidentur usq: ad aliquid querere sed non usq: quidem ubi possibile dubitationis:

Ponit cam descritus huius opinionis et tria facit pro hoc. fo excusat eos tertio fieri correlatum ibi secunda: oibas. n. ibi terua. ppter q: Dicitur pia dicit q: isti oculis at in ponendo cam pdicere qd: p tanto no: queritur d: reb: nisi usq: ad aliquem primum et no: visus ad p: sicutur e: possibilis d: talib: reb: Oibus. n. nobis hoc p: suetum no: ad rem fieri qd: em sed ad p: traria dicentem. Etenim ipse in seipso querit usq: quo utiq: ubi non: amplius habeat contradicere ipse sibi.

Nisi excusat eos n: c: qd: forte accidit eis ut n: totiens accidit oibus nobis. q: multotiens aliquis requiriens d: aliq: qd: no: rudit usq: ad finem inquisitio nis illius sed solu: quo usq: non videat aliq: rones stradicentes ita dicit Aq. q: forte ille bonus ho: considerans de illa qd: coram transiit quo usq: fuit visus ei no: habere in. se aliquam roem coram in perficie usq: ad ultimum considerauit et in hoc errauit. Intelligendum km: commentator q: disputatio aliquo potest contingere duplicitate aut inter duos disputantes aut in seipso si fuerit inter duos disputantes sic terminat disputatio cu: aduersarius no: pot plus dicere si fuit in seipso utr: iniit ut ho: no: h: ap: dubitanterez Propter qd: o: questio: bene insta tem esse per pprias instantias generi hoc at est o: considerasse differentias

Inferit correlatum dicens q: qui vult b: termiare aliquam qd: o: qd: habet in se et ab alijs qd: potest o: instantias que sunt ppri: illi: dubitatioi et subdit qd: hec bene p: quirunt et inuestigant cu: ho: inuestiga veritatis o: dicas illius rei de qd: est questione. Intelligendum km: Auer. com. lxxxi. q: illi ponunt duas cas: queritis tre reducendo ad una: pia est latitudo terre na: ppter sua latitudinem no: pot dividere aerez

et sic habebit perfecta cognitio illius et ca: est q: ex cognitione differentiis et entitatu lumine cae o: o: specieru illar: et r: et accidentiu illar: specierum. Intelligendum fo: p: solun: qd: de quiete terre qd: ca: cognitionis de quiete terre no: est nisi cognitio differente entitalis et ppter ipsi: teret que et grauitas simili: ita qd: ex sui grauitate est apta esse in loco i serior: et ille est medium mundi.

Anaximenes autem et ana: xagoras et democritus latitudinem cam esse dicunt manendi ipsam uo: n. diuide re sed superequitate aer: q: d: subtus

Domini terrae opinione antiquorum et duo facit primo ponit ipsa fo: reprobant ibi secunda: primu: quidem: pia in duas q: primo ponit opinionem fo: declarat ea ibi secunda: q: videt. De prima dicit q: fuit: opinio. Anaximenes et ana: xag. et democriti q: ca: quietis terre in medio est qd: ipsa est late figura inservit ita q: ppter latitudinem sua ipsa supnat et aeri et que nec valet dividere ipsa ppter illa latitudinem.

Quod uidentur fictionem habentia corporum facere. Hoc enim et ad ue totum habent difficile mobiliter propter resistentiam hoc ipsum utiq: facere in latitudine terram ad suppositum aetem non habentem at quo transferatur locu sufficiens multo eo qd: decor sum quiescere. quemadmodum in clypeis aqua. qd: autem possit nullam grauitatem ferre comprehendens et manens: aer argumta multa dicunt

Nisi declarat opinionem q: exempla dicens q: latitudo rei multum facias ad quiete eius ppter in exemplo sunili in artificiisibus de corpore artificiali facta figura late inferius tale est maxie inepit ad motu: et aptu: ad quiete quod pater per experientiam nam tale corpus p: vento no: mouet immo maxie resistit cuius oppositus est si est alterius figura. Sit debet imaginari de terra super aere vel aqua na: pp eius latitudine magnam inferius et potest iste p: sumit aer: inferius sibi suppositum qui non potestere pp latitudine terre. id: pot aer ille sustinere tota terra sic compref: sicut si est una vas plena aqua et sup illa aqua ponere magnu pondus ante latitudinem q: posset p: habere ne q: exiret et cederet ut illud pondus decet detret et aer possit sustinere tota grauitate quantitate grauitas terre pp per arcum q: adducatur. Intelligendum km: Auer. com. lxxxi. q: illi ponunt duas cas: queritis tre reducendo ad una: pia est latitudo terre na: ppter sua latitudinem no: pot dividere aerez

Liber

qui est subitus. secunda ea est qd; acr; oenatus susti
tens pp ponderositate terre sa magne latitudinis
occupas totu; nō h; locu; exterioris ad quem aer trahit
terram. id spissus a terra solentem ipsi; r; d; aqua
stricta in vase superius dicit.

Primum quidem si non lata figura
terre est, ppter hoc quidem nō utiq; quiesceret.

Reprobatur ista opinio; et tria facit p^r reprobat
prmā rōem bo; p; aliā tertio generali reprobat opti
monēhāc et sequentia ibi facit quis maliōis, ibi ita
totaliū aut. De prīa vult pbarē et latitudo terre nō
sūt cā quietis ipsi; et arguit utr; tra illi figure spicis;
latitudo eius nō est cā quietis ipsi; ahs; pbarē ita
et nō p; de se. dicit ergo qd; terra nō sūt lata figura
sed spicis; ppter illā causā nō quietis terra.

Quamvis manis; nō latitudo cā ex
quibus dicunt sed magnitudo magis
pter coartationē. n. non hñs transi
tum aer manet, ppter multitudinem.
Multus autem est aer, ppter magni
tudinem multam apprehendit. Quād
hoc qd; existet et si spicis; quidem
sit terra tanta autem fin magnitudi
nem manet. n. fin illoꝝ rōem.

Nunc arguit bo; h; illos et ista rōmāxie pdcit se
cūde cause ipsoꝝ, et vult pbarē et latitudo terre nō
est cā coartationis aeris neutrā sit ad alii locū pp
qd; terra quieterat et arguit h; si ponere aliquā cā co
artatiois talis maris esset longitudine terre. ergo non
latitudo anni p; qd; si poter costricōem aeris illo
mo; terra quieteret cu; mulius aer magis valeat cā
ppimi ppter magnitudinem rei ppartimentū et pro
pter latitudinem seu figurā ergo pū; dicō eti; vez cā
sequentiā p; d; se et sūt anni etūc cōcludit. Rz; qd; os
to qd; ita sit. qd; terra quieteret si effet spicis; figure dām modo
cēcedat qd; h; ibeat tanta magnitudo, quiete habe
ret si effet late figure et per annū latitudo nō v̄tē cā.
Totaliter aut ad sic dicentes d; motu;

nō d; parte est dubitatio sed de, toto
quodā et omni.

Generaliter reprobat ista opinio; et sequentia
et duo facit primo p;mittit suppositiones fo; formas
argumentū innundo qd; ista rōem ibi secunda: qd; re
si violentia: Dicit in duas pio; p;mittit quoddā
fo; ponit: suppositiones ibi: a principio. n. De prīa dicit
et ad sic dicentes d; quiete ipsi; terra nō ē dubitatio
d; motu partu ipsi; terra nec d; pre sed bī et dubi
tatio magna de terra. Intelligendū. Aver.

qd; apud antiquos erat dubitatio qd; para terra in
ferius mota ad terrā quietū la terra: qd; videbant
qd; cā quietis ipsi; era violentia facta ab ipsa ter
ra resistente illi parti ne posse virēm moueri sed e
tota terra erat dubitatio qd; quietebebat, ita qd; dubit
abant de cā violentia.

A principio. n. determinandum utr; ē
oligis corporib; natura motis aut
nullis et utr; natura qd; am nō est uol
entia at est. quoniam autē d; his deter
minatu; est prius quecumq; sūm eam
que adderat uirtutem habuimus uic
dum ut existentibus.

Nunc ponit quartu; suppositiones ibi secunda
si enim nulli: s; ibi tertia: et adhuc ibi: et adhuc
De prima dicit p; ap; principio bu;li libri determina
natū ē vez cuiuslibet corporis naturalis sit aliquā
motus malis vel nullus et determinans est utr; s; illi
cū corpori nō inest motus naturalis cūd; inest motus
violentia seu puer nō. etūc Ap. excludit se a ple
niori determinante bu;li qd; diceret aliquā qd; re.
Ap. its breuiter determinat. et ipse r̄ndet qd; hoc fac
qd; iuperius probavit bī p; virtute qd; habere po
tuit p; intellectu. et iō vult bīc determinare de bīs fī
presentem necessitatem.

Si. n. nullus naturalis motus est ip
soꝝ nego; uolentia erit. si autē non
est nego; natura nego; ui totalit uib; moubit. De his. n. qd; necessarium
recidere determinatum est.

Dicit fam suppositiones et dicit si nulli corpori
est motus malis nec violentia et si nec violentia nec nulli
tale est oī imobile et habet et valit. sicut necessaria
determinans est p;na de his.

Et adhuc qd; nego; quiete sc̄iungit. si
cū quidem. n. motus existit aut uolen
tia. aut natura: sic et quies.

Dicit tertia suppositione et dicit qd; si aliquid
motus habet aliquid fin natura ei contraria inest libi
violentia et per hīs ex p;posito ei nō possit inest
motus violentia et quies violentia s; cā des nullis.

Secundus

Quia si violentia nunc terra manet et uenit ad medium lata ppter circum girationem.

Nunc arguit eos procius evidenter est sciens dū q̄ A. vult p̄bāre q̄ terra nō quietat violenter neq; mouet violenter ad mediū mundi vt dixerunt antiqui: Claude scindū q̄ fuerunt quidaꝝ antiqui. s. anaragoras democritus. t anaximenes qui voluerunt q̄ terra quietaret in medio mundi violenter q̄ habebat figurā lata id aer ipsa sublinebat. Alia sunt opinioꝝ q̄ voluit empedocles de ea quicce terre in medio mundi. q̄ erat pp̄ velocitatē t circumgiratioꝝ non mouit celi. quinq; ergo facit Aristoteles q̄ p̄cipie mutat opinionē empedoclis. hoc declarat ipsa. te no tangit alia opinioꝝ q̄to adhuc spealit? declarat opinioꝝ empedoclis quinto reprobavit illas opinioꝝ ibi s. cīda: oīs enim ibi tertia: qm̄ ā: ibi q̄ta: hi āt: ibi quinta: quālū neq; De p̄ia dicit q̄ terra violenter quietat in medio mundi est pp̄ hoc q̄ violenter est lata ad mediū mundi ppter velocitatem circum girationis motus celi vt dixit pna opinioꝝ.

Omnes. n. causam hanc dicunt: ex his que in liquidis t circa aerem ac cidentib; in his. n. seper ferunt majora t grauiora ad medium girationis ppter qd utiq; t terram oīs quot quot celum generant ad medium. uenire dicunt.

Nunc declarat ista opinioꝝ generaliter t dicit q̄ omnes autquā sic opinantes ponunt q̄ cā quietis terre est ista cā quietis oīm grāuū ex sentiis in medio corporū liquidū vni vt aeris t aque. nā cū corpora liquida velociter circumgirant grauiora reducuntur t p̄pellunt ad mediū vt p̄ experientia. Et ppter hoc ubdit qd oīs antiqui qui poluerunt mundū de nouo generari. H̄et unde terram de nouo renisse ad mediū mundi. mō dico per circumgiratōem. Qm̄ autem manet querunt cām t dicunt hi quidem hoc mōquoniam latitudine t magnitudo ipsius s. causa.

Nunc tangit alia opinioꝝ et cā quietis terre in medio mundi t dicit q̄ fuerunt aliqui que ente cām manentē tē in medio mundi qui dicunt illud esse pp̄ latitudinē t magnitudinē ipsius terre.

H̄i āt quemadmodum empedocles celi latitudinem circumpositam t velocitatem latam terre latitudinem phibere quemadmodum aqua in ciathis: t. n. hoc in circuitu ciato lato mōtōtiens ad inse

rlus erit facta tamen nō ferit dorsum nata ferri deorum. ppter eandē cāz

Nunc declarat specialius: pionez emped. t dicit q̄ aliqui antiqui empedocles sequaces voluntur q̄ terra uenerit a principio ad mediū mundi violenter pp̄ circumgiratōem celi. s. de cā quietis sue dicitur q̄ est velocitas circumgiratōis corporis circumdatūrum cā t dāt exēplū ad ostendēdū studiū dicendo q̄ q̄ ce lū velocitas mouet circulariter q̄ ita sit potius defēdere video quiescat q̄ ad modū si acciperemus viuū cūtum plenum aqua qui circulariter velociter mo uatur tunc aqua non exiret t hoc esset quia circumgiratioꝝ illa esset velocior quam aqua in descendendo. Intelligendum fīm Auct. commento. lxxv. q̄ impossibile est imaginari terram venire illo modo ad medium nisi possum uerit mundum de novo generari t cā est quia talis expulsio esset violenta t nullū violentia est p̄ennū in iū mādū fūllset ab ei non tal expulsio fūllset ab einō est ipsoſible. Intel ligendum secundō q̄ omnes isti antiqui in hoc conuenierunt q̄ causa expulsioneſ terre ad mediū fuſt circumgiratio celi. sed differunt in reddendo cauſā quicceius quia quidaꝝ poluerunt quod causa quietis terre in medio esset solum circumgiratio celi sicut de corporibus liquidis patet quidam autem dixerunt q̄ est latitudine t figura. Alij vero posuerunt q̄ est circumgiratio t figura simul.

Quam uis neq; giratione prohibente neq; latitudine sed superueniente aere alicubi ferit ad mediū quidem. n. si violentia ferit t manet violentia fūz naturam āt necessariū: esse aliquam ipsius lationem hoc tūt utq; sursum aut deorsum aut alicubi est esse q̄ dicitur. n. quādam necessariū.

Dic reprobatis opiniōes t p̄io quātū ad cā quietis terre. q̄o quātū ad illud q̄o dicitur mouit vio lento tē ad mediū ibi facint quēnens at p̄ia tōas. q̄ p̄io factū qd dicitur est hoc reprobat specialiter empedocles ibi adhuc nō: P̄ia tē in iūas q̄ p̄ia tē cī qd dicit ēfō remouit ouībi āt: De p̄ia in tēdit probare q̄ cā quietis terre in medīo nō est vio lenta. s. q̄ quietat ppter velocitatem circumgiratōis celi nec ēt pp̄ latitudinē ipsiū in arguit sic si tra illo mō violentia quieteret in medio sequeret q̄ ei ēbērī inē alijs motū fūz nāmōfārī ex lappoli supra q̄ euicēt iest des p̄ia nām ēidē dīcītē mōtū t q̄ q̄s fūz nāmōfārī est contra eos qui non affligant terre aliquē motū nālēz: qm̄ nō p̄oſū cū dicit ipsa mouerit dorsū violenter pp̄ circumgiratōem celi p̄c etiā sursum ut p̄z nec etiā alter motū p̄t sibi inalterari būtī quare tē. Intelligendum fīm Auct. cōmēto

Ziber

lxvi. q. viri. argumenti Ap. stat isto: si terra stat
i medio illo mo^r oppoeretur q^z haberet locu^m aliu ad
que n^liter moueretur: tali s^e locus si pote esse nisi ad
circuferentia h^o at falsu^m: q^z tunc ter^a est ignis: le
cundo tunc ars quod terra n^l est nata n^liter moue
ri ad circuferentia et aliq^m pte: q^z aer et n^s infra pe
des nostros noⁿ est magis rellensis motui terre ad
circuferentia q^z aer exstens supra nos pp^m similiu
dine aeris in n^l ergo vel nec vbi mouetur ad circu
ferentias vel vbiq^m.

Si autem nihil magis deorsum quam sursum: aer autem qui sursum non prohibebat eam que sursum latronez neque utique qui sub terra prohibebit eam que deorsum. Eisdem enim eo ruride necessarium esse causas eisdem.

Renouet dubit qz d'ecres aliquis dico q mo
tus naturalis terre est ad inferius: sed mot' circu
laris celi impedit ipsi: hoc renouet H. 2. vult pba
re qz terra quantum e'x p te resistente extrahere ut
aeris vel aquae: nō phibet ulterius moueri id diste
ret qz verlus vnus prem qz verlus alijs: t' arguit sic
aer vel aqua circumdat terra sūt qz libiter resistentes
ipsi: g. nō magis phibent terrā moueri ad vnā par
te qz ad aliam: aia pz qz talia corpora sunt circu
quaqz nō equalia t' unoqz t' pñia tent qz simili
tute debent esse cā eff ectuā ens assimili.

Edhuc aitez ad empedoclem utiq*s*
illud quis dicet. Quando, n. elemen-
ta distabant seorsuz a lieq*ue* causa
terre mansionis erat. Mon. n. utiq*s*
et tunc causabitur girationem.

Nunc specia iter reprobat emperio: p q noradū
et p p̄zimo phisicoz. q emped. poluit quicq; pnci
pia mālia. s. quatuor elementa t̄ duo formalia. f. li
ten et amīcia: secundo imaginatio: est et celus etē
genitū et q elementa precesserūt cōstitutionē celī dis
gregata p quoq; cōgregatiōē mūdūs fuit p̄stūtū
arguit. n. A. sic. p̄bando q fm istā opiniōnē cūcū
gratior celū nō p̄t esse cā q̄d terra: q̄ terra cū sū
quartū elementū pcessit generationem celī t̄p̄zō
ante quiescebat t̄ sic dēcis illius cūcūgratior non
erat cā. Intelligendū q̄ p̄mēato: p̄mēate p̄v̄y
arguit. q̄ emp̄e. q̄ cūcūgratior celī magis habet cē
cā mot̄ terra q̄ quiescit cā: q̄m̄ viden̄ q̄ corpora
q̄ sūt ita coepora liquida humida n̄ solū deſcedūt
ad medium p circulationē ipo: sed etiam ſimplū cuž
lēta revoluuntur.

Inconveniens autem est non conferre
quod prius quidem propter gyrationem
screbantur partes terre ad medium

nunc autem utiq; propter quaz can
sam omnia gravitatem habentia se
runt ad ipsam. Non. n. Syratio pro-
pinquat ad nos.

Sed adhuc nec gyratione graue r
leue determinatum est: sed prius epi
stentibus grauibus r leuisbus. Nec
quidem ad medium uenirent: hec au
tem sursum conant, ppter motum.
Erat igitur r ante ferri gyrationem
graue r leue: que quodammodo deter
minet et sint r aliquiliter apta nata:
erant fieri autalibet.

Probat id p' tertia foerit: duo fac p' b' r'emo
uer dubiu' ibi: infinito n. mte. **D**eponit arguit sic
mo' mor' circuigatio ceu' est et ca' q' est ap' esse' et si
circuigatio tal' o' est: sed sic est vir o' motu' gra
uiu' et leuiu': g' opinio falsa maior est nota: t' mior p'z
qm' anteq' circuigatio tell' est et grana' et leua' per
t'z naturas iurisccas habebit iustificatione' ad mo
uendu' se ad determinata' loca.

Secundus

In finito enim ente impossibile est esse sursum aut deorsum. Determinata sunt autem his graue et leue, plurimamq; dicitur q; dem circa causas has determinata sunt.

Removet dubium q; diceret aliquis dictum est q; gratia et levia naturae sive casus habet determinatos motus ad determinata loca h; antea ponentes mundi esse infinitum diceret q; hoc est falsum: q; si mundus esset infinitus tunc non esset aliq; locus determinatus magis hic q; alibi. Ad hoc videtur Ap. dicere q; si mundus esset infinitus tunc non esset impossibile talia loca esse determinata nam graubus et leibus: h; non sic ex quo excludit Ap. q; loca sunt determinata graubus et leibus: q; mundus est determinatus et finitus ut oculum est supra in p; huius.

Sunt autem quidam qui propter similitudinem dicunt ipsam manere: sicut antiquorum anaximandros. Magis quidem enim nihil sursum aut deorsum. aut in plagiis ferri conuenit. q; in medio collocatum et sumi litter ad extrema se habens, similiter autem in possibile ad contrarium facere motum. Quare ex necessitate manere.

Hic Ap. ponit ultimam opinionem de ea q; est terra in medio mundi et res facit p; ponit illa: et reprobat 3° solutionem ad mortuum illorum de illa opinione ibi secunda: h; aut dicit ibi tertia sed adhuc negat. De prima dicit q; fuit opinio quod mundus antiquorum de quo rū numero fuit anaximandros q; voluerat p; terra stare in medio mundi pp; similitudinem et equalitatem solis noster ipsius ab oculis primis celi: ita q; ipsa non est magis moueri ad sursum celi q; ad deorsum tunc iamq; si mouilic se habens ad extremitates q; si moueret ad oculum p; moueret id est differenter: et sic moueret modibus diversis q; est impossibile. Intelligentibus Ave. comito. xc. q; ista opinio est minus falsa alio: et ca q; sit ponitur terra moueri ad medium et ibi de cetero violenter sed ista opinio ponit mortuam terram ad medium esse nalem: h; ponat q; ibi descat violenter. Intellegendum est q; ista opinio imaginari sicut imaginare murum corporis ferreum speratum iterclusum intra unam speram adamantiam: et illud ferreum ponatur in medio p; re: tunc non quiesceret q; equaliter attraheretur ab oculis primis: vel li moueret cum non maior ratione ad unam p; tem q; ad aliam simili moueret ad oculos p; tem: et sic moueretur simul motibus contrariis.

Hoc autem dicitur per suasibilitatem q;

dem non uere autem secundum. n. hanc rationem necessariu[m] omne q; cuncta ponat in medio maere. Quare et dignis quiesceret. Quid enim dictum est non proprium in terra.

Reprobatur ista opinione: et quinque facit sicut per dicens res reprobarib[us] secunda: h; et non ibi tercua: in conuenientia autem ibi quarta: si autem non ibi quinta: mirabile autem. De prima arguit sic: si tercua pp; taliter coequalitate et similitudine eius ad oculos p; res celi quae secerit in medio mundi se queret q; eadem res sic debet esse de qualib[us] aliis res: et maxima similitudinem posse in medio mundi: tenet p[ro]pria q[ui]n talis res posita in medio et qualiter habet etiam sicut se habet terra h[ab]et etiam similitudinem et equalitatem et similitudinem eius ad oculos p[ro]pria res celi: q; non est verum. Et subdit p[ro]prio dictu[m] isto: autem quoniam et op[er]atio ista non habet pertinaciam q[ui] non est propter partem terre descerere in medio q[ui] quo cooperaret et alijs corporibus q[ui] non est falsum. Intelligendum est q; committitur et mouetur dubium q[ui] possit alias dicere ad haec res bene credere tibi et si lignis est in medio equaliter p[ro]prio et q[ui] non moueret ad circumferentiam immo violenter ibi desceret pp; collimati tundine tunc. Sed si videamus p[ro]pria eius moueret ad superius h[ab]et q[ui] non est equaliter distantes a circumferentia immo fuerint eleuari a medio: et magis inclinari ad p[ro]pria celi ad q[ui] magis appropinquantur. Ad h[ab]et dicere etiam q[ui] dictu illud non valeat: q[ui] ea debemus dicere de p[ro]pribus terre q[ui] si p[ro]pceret sursum obliteretur mouerit ad circumferentiam cuius oppositum p[ro]prio ad sensu: cum reuertant isteri: et p[ro]pria q[ui] cum non equaliter distaret a circumferentia quare tunc.

Sed et non necessarium. Non enim solum uidetur manens: sed et lata ad medium. Ubi enim quecunq[ue] fertur particula ipsius: necesse ferri et totam. Ubi autem fertur secundum natum: et manet ibi secundum natum: Non igitur propter similiter se habere ad extrema. Hoc quidem: n. omnibus coniuncte ferri autem ad medium proprium terre:

Nunc reprobat eandem opinionem p[ro]prio secunda ratione: et arquit sic. Terra descerit in medio mundi p[ro]prio et non p[ro]prio et irreducibiliter non pp; equaliter distat tunc. p[ro]pria tenet q[ui]ne equaliter distare est a ea ceteris oculis corporibus: sed p[ro]prio non p[ro]pria ibi quiesceret et illuc mouerit est proprium terre. et anna patet quia terra non solu[m] est apta mouerit ad medium et ei[us] ibi descerere natum. q[ui] p[ro]pria unaq[ue] eius particula est nata moueri ad medium:

Liber

um et sibi quiescere modo id est locus naturalis rotius et partus ad quemque locum est alius corpus apud natum moueri naturali illic est apud natum quiesce re naturali. Intelligendu et connectato com. xxiij. a li foras hanc rationem arguendo sic si causa quietis terre in medio est positio ei' ibi de ppter eq' distare a circuferentia lequeat q' si terra poteretur extra mediu' q' ipsa non deberet moueri ad mediu' s; potius ad prius circuferentia sibi ppterque est cons' est contra sensu' . et tenet contra q' p' opinionem exi' terre in medio est ea motus eius cuius sit positio eius in medio est ca' q' est ei' ita exi' a medio dicit esse ea motus eius. ut contraria causa debent e' ca' contra riorum effectuum. Intelligendum secundo p' da terra cu' fuerit extra mediu' no' moueri ad circuferentia s; re uertit ad mediu' hoc est evidenter signum q' eq' liras distantia a circuferentia et equalis arabit no' est causa quietis terre in medio. Etiam no' est uera' q' dixit remissus scz q' exi' terre a medio si causa ei' sensu' mot' eius et positio ei' in medio si causa quietis ut patet ex dictis. Fin' eadem causa ut putata grauitas s' aliis in aliis est causa mot' terre et q' ipsius motus quidem ob terra est extra suu' locu' naturali non detenta. et deo' dicit in suo loco naturali nam eadē est causa d' p' precedentium finem et ipsius finis.

Inconueniens autem et hoc quidem querere ppter quid manet terra in medio. Ignis autem non querere ppter qd in extremo. Si quidez. n. et illi natura locus extremus palam q' necessarium esse quandam et terre natura locum.

Inconueniens aut. Adducti tertii rōm et dicit q' i' conueniens est querere ppter quid terra quieticit in medio et no' querere ppter qd ignis q' sit in circuferentia. si ergo querat quare ignis ibi quietit et dicat ppter naturam suu' partem rōne similiter erit ostendit de terra.

Intelligendu et au' et causa q' est in circuferentia est levitas qui etia' est ca' motus ei' ad illu' locum dum fuerit extra. Cum ergo ignis et terra sit contraria et levitas contrariae grauitas. et contraria sunt cause effectus contrariantur sequit' q' si levitas est causa quietis ignis in circuferentia su' grauitas est ca' quietis terre in centro et non equalitas distacie et c. Si autem non huiciste locus sed ppter necessitatem manet eamque si militudinis: qu' admodum de q' trikos smo. Fortiter quidem sibi autem undique tense: quoniam no' discrepet. Et exultante et sitiente ualde quidez:

Sibi autem et ab exhibilibus et potabilib' qualiter distante. Et n. bunc quiescere necessarium. Querendum ipsi de ignis mansione in extremis.

Ponit quartam rationem et arguit sic si causa quietis terre in medio non est quis talis locus est ca' naturalis s; p' necessitatem definit ex equalitate distante a celo. sic si esset quia corda equaliter tensa et eq' tracta' uobus equalis foribus no' franget et sicut si esset vnu' equalis exurient et statens et ponatur in medio cib' et post' no' moueret ad cib'. n. ad portu' dicit Ay. q' adhuc ista causa no' est sufficientis quia dato q' terra quieticeret necessarium ppter illud adhuc restat dubitatio de causa q' est ignis in circuferentia. In intelligendu et au' p' meo xxiij et ap' confirmat crozes antiquorum per duo exempla ad probandumq' terra quieticit in medio ppter equaliter tem distante a' celo' primum et aliquar' res equaliter tracta a duobus equis foribus s; et de his est q' sibi famelico et sitiens dicti comensato' et primu' exequimus non ualeat p'posito. Un' aliquo' et trahit a duobus eq' foribus p'c' cogere dupl. uno mo' q' sibi eq' fortes trahentes eq' sibi ad pras' p'rias habebat proportionem maiori et eq' sitans supra resiliens et tracte alio mo' q' potentia illo az' sit mo' aut equalis si primo mo' t' res tracta' et continuabit. si secundo mo' no' discontinuat. In proposito autem quia potencia trahentis puta celi esset maior q' resiliens ne ideo ip'si deberet diuidi partes si opio et uera et moueri ad circuferentia q' in est fallit' s; ad aliud exemplu' de quo comensato' no' dat soloz. Dicit q' sibi et ille equalis elutens et sitiens citius moubit ad portu' quia sibi est so'nt i' plus alius partib' q' famelico ubi aut eti' famelicus et aliis ponent' distanta' duo cibi colimiles posset i' distrenti motori quia ad quemcumq' moueret satiare ex illo se ex aliis. Mirabile autem et de mansione quidem querere. De latrone autem ipso et non querere propter quam causam hoc quidem sursum serf' hoc autem ad medium nullo impediente.

Ponit quintam rationem dicens q' mirabile est in uertigine de causa quietis corporum naturalium et no' causa mot' ipso. quare aliquo' mod' et surus et alijs deosius si non est in pediens. et bec ratio et quid antiquos de insuffientia.

Sed adhuc nego' uerum quod dicit secundum accidens: tamen hoc nego' q' necessarium manere in medio de cui nihil magis hic quam illuc moueri conuenit. Sed ppter hanc ra-

Secundus

tionem: non manet: sed mouebitur
non tamen totum sed discrepetur.

Solutio moniuū antiquorū: et propria acit hoc: et epiloga ibi. quecūque quod. Prima in duas: quod prosolutum argumentum: scđo declarat solutionē ibi: eadē: non co-
gruit. De prima dicit quod fundamētu illorū non valeret
et dicit: at quod quicquid aliqd corpus est i medio: propristini
liter distas: et quillud non vlt ver in ob: sed solū in
his que non sunt natūa moueri magis ad vnu locū quod
ad alii: sed habneb probaret de sero posito ita circuferen-
tiā adamatis: sed quod terra est apta desere i alio loco
ita circuferentiā celo: et moueri ad illū locū i non ad
alii: ist illo modo non dicit. Unda dato quod ignis cūlter
poneret i medio celo: ibi non desceret: propricūlter distare:
quod est aptus moueri ad circuferentia: et si ponere
in medio non moueret tantū ad vnu precē circuferentie
similem: sed diuidere et fm ei pres: et una pars mo-
ueret ad vnu precē circuferentie sed propria: forē: et alia
ad alia. Intelligentia fm Aue. cōmēto. xcv. quod vbi
tora terra sit posita i medio: sed propricūlter distare non
moueret sed se tota ad circuferentia: non pres ipsius
deberent moueri ad circuferentia quod pres ipsius
non haberent similitudinē respectu celo sed rotaria cum
int̄st̄ supia centrum magis appropinquat vni precē
circuferentia quod alter: et habeatur quod si celo ec̄t
attrahens cūlter terrā ex ori precē et prexerūt illi anti-
qui: cum virtus attractiva celo ester fortior: quod virtus ter-
re phibitua sue diuisionis deberet terra disrupti i
partib: et moueri ad circuferentia quod non est falsus.

Intelligentia scđo quod temisū voluit saluare istā
opinione dices quod antiqui non voluerūt terrā descre-
re i medio propriequitate attractionis a celo: quod tunc quis
seret violenter sed voluerūt quod terra desceret natū
in medio propriequitate distante et a celo ex ori parte.
Et dicit commentator quod si antiqui habuerūt hac int̄-
itionē habeas opinio estet propria veritati.
Eadem enim ratio dicitur et in igne.
Necessitate enim posito manere similiter. non
se habebit ad signorū astrovum quod
cunque. sed tamen fertur a medio quē
admodum et uidetur latus. si non ali-
quid phibeat ad extremum uerum
tamen non totum ad unum signorū.
Hoc enim necessarium solum accide-
re ex ratione ea que de similitudine
sed proportionata particula ad pro-
portionatum extreum. Dico autē
puta quarta pars ad quartū conti-
nentis partem. Neque. non punctum

corpus est. Quemadmodum autem
et si ex magno conueniat densatum
in munorem locū sic utique ex parvo
in maiorem rarius factum. Quare
utique et terra hoc modo moueret a
medio. propriter similitudinis rationem
si non natura terre iste locus esset.

Declarat solutionē et dicit quod illud suo pronām ipsorum
terre et non pproequiliter distare propri quod simili dicaret
de igne sicut de terra quod necesse est si ignis ponere
in medio quod ibi quecūceret pprocūlter distare: et tam
certū est quod signis ponere i medio moueret ad cir-
cuferentia: quod signis videtur ad sentī ascendē: et quod
ignis moueret a medio. sed ibi ponere declarat Ap.
quod quo dicit quod si ignis ponere ibi non est sic propria
sed habet suas pres sic dispositas quod essent magia
ppropring circuferentia ex vnu precē ex alia quod vnaque
illaz propriū magis mouebit versus precē circuferentie
qui erit magis. ppropring et hoc fieri dicit Ap. propri earū
diuisionis et rarefactionē sicut ex magno corpore pro
rarefactionē sit minus corpus quod occupat minorē
locū ita propri rarefactionē et propriū propriū suo magnū et oc-
cupat cum maiorē: et subdit quod sic ignis moueret a
medio: et sed faciet et terra ibi desceret et violent.

Intelligentia fm Aue. cōmēto. xcv. quod Ap. dicit
quod si ignis i medio ponere non moueret fm totū ad
circuferentia sed fm partes ita quod propriotionata par-
ticula ignis moueret ad propriotionata precē circuferen-
tiae et celi. Debemus imaginari dicit comiciator: quod hanc
duo linea precērentes i centro ignis si ponere i me-
dio totius terminate ad circuferentia celo i duob;
parte et tunc parbet quod si tales linea itercluderent
quatre partes totius ignis et tunc itercluderent duas partē totius
circuferentiae: quod propriescribendo duos circulos
circa centrum a quod uacuo linea recte vlt̄ ad cir-
cuferentia maiorūa circuli. Vult graphi propriatio ignis pu-
ta pars iterclusa illis lineis moueat ad quartam
partē celo cui supponit cum illi propriior et hoc non
possit fieri nisi illa propriū dividat et postea resur-
vit dicit Ap.

Quaecūque quidem igitur existunt dicitur
figura ipsius suspicata et de locis: et
mansionum: et motu sere hec sunt.

Epslogat dices quod cūcū dicas si ab antiquis desi-
gura ipsirum terre dicitur loco et mansio et de motu hec sit.

Tertium capitulū terrā tractatus secundi libri
de celo et mundo in quo determinatur deitu et de
terre fm opinionē Aristoteles.

Os autem dicamus primum
utrum habeat motum aut
manet. Quemadmodum enim dixi

Liber

nus hi quidem ipsam unum astrorum esse faciunt. Hi autem in medio ponentes eam reuelui et remoueri dicunt circa polum medium.

Postq; Aꝝ: in duobus precedentib; capitulois posuit opiniones antiquoꝝ de situ et motu et figura ipsius terre eas reprobando. Nunc in hoc tertio capitulo huius tractatus circa h; ponit opiniones propriaꝝ et duo facit. primo ponit necessitate rationis de his in iuto capitulo. ꝑbat propositum ibi ꝑ aut est. De prima dicit ꝑ dicto de motu et quiete terre ex opiniones antiquoꝝ: nū dicendū est de terra utrū mouetur aut quicat et cā necessitatē estiq; aliqui posuerunt ipsū moueri circa medium mundi sicut viū astrū. Alij dicebant ꝑ mouet circa centrum proprium et cū quietu. Intelligendū fin cōmentatores com. xcviij. ꝑ polum medium possumus intelligere primum corpus medium pūnes terrā circa qd ipsa reuelatur fin opiniones antiquoꝝ ut ac vel aqua et tale corpus dicitur ab eis mediū qd mediat inter celū et terrā: secundo ꝑ poluz mediū possumus intelligere quoddā corpus ī međio mundi qdē circa qd apud eo voluntur terra. Quod autem est impossibile palam sumentibus principium: ꝑ si quidē fertur sive extra medium ens sive in medio necessarium ipsam in moueri hoc motu. Non. n. psl' terre est motus: et n. utiq; particulaꝝ unaqueq; hanc haberet lationem. Hunc at in rectum oia feruntur ad medium propter quod non possibile s' pitemur cīle violentum existentem et p̄ter naturam miudi at ordo semipiternus.

Nunc exequitur probando intentū p̄ serōces vꝫ ꝑ est impossibile terrā moueri circa medium mundi seu axem vel polū mediū vi dixit plato ibi secunda: adhuc omnia a lata. ibi terciā adhuc latio: ibi quarta et quinta: adhuc aut pācā ibi sexta teſtificant aut. De prima arguit sic ꝑ si impossibile terrā moueri circa medium mundi probat qd si mouetur illo modo tūc moueret violenter p̄nā tenet qd sive terra sit situata in medio vel extra medium ipso possibile est ipsam moueri nāliter tali motu: et nō est qd nūc quilibet eius particula habereat tali motu circulare s; hoc est falsū: qd videmus oīs p̄tes terre moueri nāliter motu recto et nō motu circulari: p̄nā aut est falsū. s. ꝑ illo motu terra moueat violentē: qd tūc motus nō esset perpetuꝝ: et p̄nā nō esset de or-

dine uniuersi qd ordo uniuersi debet esse perpetuꝝ et p̄nā vitima qd nullum violentū est perpetuꝝ.

Probar idē p̄ secūda rōeꝝ et arguit sic: si terra moueretur circulari illo prosequere ꝑ terra obere moueri pluribus motib; circularibus: p̄nā ē falsū qd nūc stelle fixe nō viderent nobis orientē et occidente qd ab eadē ptem terre: s; hoc est falsū qd uniformiter continue orūnt et occidunt finē candē ptem terre et nā tener qd oia mota circulariter p̄ter pūmaz mobile mōuentur pluribus motibus et habitum est supra pp plus distare a pūmo. Intelligentē fin tūc. commento. xvii: qd diuersūs motus in stellis erraticis non est pp hoc et terra moueat: sed est qd stelle erraticae moueat pluribus motib; et rō est qd si terra moueret circulari nūc oportaret ipsā moueri saltem vnoib; motibus. s. longitudinis et latitudinis. Unde aut qui astrologi bene posuerūt planetas moueri pluribus motibus sed prolonigū ppter istos duos motus posuit circulum declinēt et hoc rōne motus in latitudine qd sub illo mouentur planetæ.

Adhuc oia lata latiōe circulari hest tantia uidentur et mota plurib; una latione p̄ter pūnam: Quare et terram necessarium sive circa medium sive in medio posita fertur durabūs moueri lationibus. Si autem hoc acciderit: necessarium fieri mutatōes et uersiōes fixoꝝ astroꝝ. hoc at nō uidet factum sed semper hec secundū eadem orūnt: occidunt loca ipsius.

Probat idē per tertiam rōmē: et vult probare et terra mouearū motu responsū ad mediū si sit extra et ibi quietat: et tria facit: qd primo ponit rationē: et mouet dubitū: 3 probat minorē rōmē secunda: hec enī vlt̄s ibi tertia qm aut. De prima arguit sic ad eundē locū mouetur motum et pars sed partes terre mouentur ad medium: ergo tota terra mouetur ad medium.

Adhuc autem latio partium et totū ipsū fin naturam ad medium totū ē. Hec. n. utiq; si exīta posita nūc in centro dubitabit utiq; aliquis quoniam idem duoz est medium: ad utrumq; feruntur grauitatē habentia et partes terre secundū naturā utrum qd totius est medium aut qd terre:

Secundus

Mouet dubium et duo facit mouet et remouet
ibi secunda necessitas. De prima dicit diceret aliis po-
naturum quod terra sit in medio mundi sic et ceterum gra-
uitatum eius sit in mediis mundi: et hoc quoque viru ob-
iecto terre mouant ad illud medium iquantur et ceterum
viru terre aut inquantum est medium mundi.

Possesse itaque ad id quod totius. Et
enim levia et ignis in contrarium la-
ta gravibus ad extremum loci conti-
nentis medii. Accidit autem idem
medium et in terra et totius fertur. n.
et ad id quod medium terra: sed secun-
dum accidit: secundum quod medium
habet in totius medio.

Nunc remouet dubium dicenda quod debes dicere et
qua grauia huiusmodi quod mouet ad tale medium non
est medium terra sed ut in mediis mundi: ratio est quia
corpora levia et ignis naturaliter mouent ad circu-
ferentiam eam vel circumferentiam mundi quod oia habe-
tia gravitates et moueri ad centrum tamquam medium
mundi: et subdit quod accidit medium terra esse medium
mundi: et grauia accidentaliter mouent ad medium
terra per se ad medium mundi.

Quoniam autem fertur et ad terre me-
dium signum: quod lata grauia ad hanc
non iuxta inuicem fertur: sed ad si-
miles angulos. Quare ad unum me-
dium fertur et per terram. Manifestum
igitur quod necessitas in medio est terram
et immobilem propter dictas causas.

Declarat minores et cocludit: et primo declarat
per signum quod per terram mouent ad medium motu re-
cto: et hoc signum est quod partes terre superpositae ve-
niunt ad centrum per lineas rectas: et in eis distanter
quod conuenientia magis ad propinquando donec occurrit
in puncto sive centro ad angulos rectos: et eis mo-
uent ad eum medium deinde cocludit duo. primis
est quod per terram est in medio: secundum est quod ipsa de-
scendit. Intelligendum est Auer. cometo 99. quod per
terram et rotam sunt eiusdem speciei: et debent habere
cuncti loci in se et sicut motu tunc ergo oculi mouan-
tur ad medium sicut mouebitur et rotam terra: et hoc
sequitur quod motus ad medium sit rectus et per signum finitus
quod motus totius terre sit finitus et per signum non est
circularis. Intelligendum est Auer. comento: et
quod terra mouetur ad medium ut medium mundi: et
ignis mouetur ad circumferentiam ut circumferentiam
mundi: et quod si terra moueret ad medium mundi ut
medium mundi sed ut medium terra: tunc ignis debe-
ret moueri ad circumferentiam terre: et hoc est falsum quia

tenet quod cum ignis et terra sint propriae loci ad quem mo-
uerit ignis debet esse contrarius loco ad quem mo-
uerit terra: et per signum si terra mouet ad centrum ut est
centrum terre ignis debet moueri ad circumferentiam
oppositam illi centro: ut est centrum terre: et talis est cir-
cumferentia terre: et non per orbis lunae quare non
relinquitur ergo quod terra mouetur ad medium et me-
dium mundi.

Et quia in projecto sursum grauia se-
cundum regulam iterum fertur
in eundem locum.

Probat idem per quartam rationem: et duo facit. primo
hoc: et remouet dubium: et in infinitum. De prima
arguit licet. Si terra in motu circulari circa medium
mum dissequatur et grauia piecia superius non ca-
derent in eodem loco aliquo picuntur: et hoc est con-
tra sensum: et quia tenet ut declarat commentator: per sensu-
le de piciente in aliqua parte mota ut pura nauis: nam si
picatur lapis ab aliquo existente in naui mota tunc
lapis non cadit in loco quo picitur.

Et in infinitum virtus proicitur. Quid
quod demum igitur necesse mouetur: neque ex
tra medium potest manuisti ex his.

Si mouet dubium quod picteret aliquis videt quod res il-
lamibilis valeret: quod dicas quod levius terra valde tardius
et intollerabiliter: et non cum aliquod picteret lupus: quod per
terram ad parvam distanciam isto modo descendat et terra
erit inter intollerabilius mota: non ridentur cadere in eo
stremo loco a quo picterebatur. Ad quod rident Aver.
illud idem acciderit si apud in infinitum tunc
picteretur. sive quod cadere ei deo pro a quo pictereretur
oppositum erit si terra moueretur quamvis tardius mo-
veret: et tunc cocludit: dicens quod terra non mouetur in
medio circulari nec sit extra medium manens: et
intelligendum est commentator: secundum: adiu-
t dicens quod rōca ad probandum terra quiesceret in me-
dium naturaliter: prima est quod ex oibus probibus manu-
di per terram natam mouentur ad medium: et sequitur
quod terra naturaliter quietetur in medio: tenet certe
quoniam quod si ibi violenter quieteretur: non naturaliter
moueretur ad alium locum: et non naturaliter recede-
ret a medio et naturaliter moueretur ad medium
quod est impossibile. Secunda ratio est quod necessitas est
quod in omni loco ad quem corpus mouetur natura
liter tangat ad locum elutum ipsum naturam defecat.

Aduerat autem ex dictis palam can-
sa mansio. Si enim natura natura est
fieri ex omnī parte ad medium: que
admodum uidetur et ignis a medio
iterum ad extrempum impossibile la-
tā cōscie quācūq; particulam ipsius

Liber

a medio non uim passam: una enim latio unius: simplex simplicis. s^ez nō cōtrarie. Quic autem a medio ei que ad medium cōtraria. Si igitur quā cunq; partem impossibile latam eē a medio manifestum quia et totam ad huc impossibilium.

Addicit quintā iōem: t^e duo faci p^r forma ratiōe. p^rbat p̄nū ibi: ad qd̄. n. De primā arguit sic quilibet partiu^s a terra mouet ad medium et ibi naturaliter quiescit ergo ēt t^e tota terra: p̄ia nota est qd̄ id est motus: t^e p̄nū locus rotus et partis et ans p^r qd̄ videmus partē terre superi^s politas et nisi violenter moueri ad mediū ex ei parte circūferentia emadmodū ignis mouetur a medio ex ei parte ad circūferentia: et ibi dicit: t^e subdit qd̄ p̄nū possibile esse quācūq; particula^s terre moueri a me dio nāliter: t^e est qd̄ tantū mō^s simplex debet esse viuus corporis simplicis fm nām: nō motus p̄ri et babūt et p̄p̄ibus: mot^s aut^e a medio est cōtrarius motui ad mediū et distinctus ab illo t^e p̄nū si p̄o terra mouensi ad mediū nāliter et ei parte nō possit moueri a medio nisi violentē. Et ex hoc sequitur qd̄ si mouere est partē terre moueri a medio nāliter sed moueni ad mediū nāliter qd̄ necesse est ita esse de tota terra.

Ad quod .n. pars nata est ferri: et totum illuc natum est. Itaq; siquidem impossibile moueri: necessarium uti qd̄ erit ipsam manere in medio.

Declarat p̄iam dicens qd̄ cā illius ēt qd̄ ad cūdes locū natū et ferri totū et quibet ei pars: t^e tunc cūdit qd̄ impossibile est terra moueri a medio nāliter: necesse est p̄ia moueri nāliter ad mediū et ibi quiescere. Intelligendū qd̄ cōmētator cōmēto. io3. ex di cīa Az. facit duas rōas ad p̄bandūm et terra nō possit moueri a medio: p̄ima ēt hec p̄es ter re et ei parte nāliter mouentur ad mediū: t^e t^e tota terra t^e per p̄nū nō pot moueri a medio naturaliter. Secunda ēt hec ignis naturaliter mouet a medio qd̄ terra naturaliter mouet ad mediū: t^e per p̄nū nō mouetur nāliter a medio: ans p^r: t^e tener p̄ia qd̄ ignis et t^e terra sūc p̄ia t^e per p̄nū motus eo p^r loca debet esse cōtrarii: sed motus a medio est cōtrarii motui ad mediū qd̄ si motus a medio cōpēter igni motus ad mediū copetere terret: et parisomitter ē intelligēdū de quiete. Intelligendū t^e qd̄ impossibile est terrā moueri in medio mudi motu circulari: et rō est qd̄ terra est corpus simplex t^e per p̄nū ei debeat nāliter soli vnu^s mot^s simplex: cum ergo terre debeat naturaliter motus deosilū sibi nō pot cōpēter naturaliter mot^s circularis. t^e ignis haber

soli vnu^s motū naturalē s^e sursum ergo terra habet sola vnu^s motū naturalē. t^e deosilū: t^e per p̄nū nō mouetur naturaliter motu circulari: p̄ia tener qd̄ illa sunt contraria: t^e per p̄nū si vnu^s habet tantum vnu^s motū reliquum sumulter habebit tantum vnu^s motū. Intelligendū terro qd̄ dicit Az. t^e si de pub^s impossible est eas ferri a medio impossible est de roto: rō est qd̄ motus gravis a medio nō ēnū p^r virtutē mouentē qd̄ dominat supra cōsistentiā gravis motū terro et qd̄ resistentia rotis et maior: p^r resistētia partis: qd̄ opere et potētia violentias rotis sit major: p^r potentia violētans partis: t^e respectu t^e talis motus et difficultior.

Testificantur autem his t^e mathemati^s dicta circa astrologiam. Zippa rentia enim accidunt translatis figura, qd̄bas determinat^s est astrorum ordo: tanquam in medio posita terra:

Dicit sextā rōem t^e duo facit p^r hoc secūdo cōcludit iste loco quidēgitur. De prima dicit: terra quietat in medio p̄s et dicit in astrologia: nō et apparentia astri: t^e ex ortu et occasu cartam in eodē loco apparet qd̄ terra quietat. Indicandū qd̄ commentator: p̄men. io4. adducti rōes ac p̄bandū et terra sit situata in medio mundi: et p̄p̄o imaginarynes lineas se intersecantes in medio mudi di quarū p̄ma transit a uno polo ad alium secundū ab oriente ad occidentem: terra a puncto meridionali ad punctū septentrionalē: t^e p̄s qd̄ lineae se int̄secant in puncto medio et ibi situs terra: t^e rō est qd̄ si esset situata citra vel ultra tale mediū pars terrenus orientem vel occidentem: nū sol deberet apparet maiori^s quantitatē in ortu qd̄ i occasu vel eodū verso: t^e etiā qd̄ sol esset sub circulo equinotiali non esset nō esset equales diebus: qd̄ oriente terreni nominari tersecaret circulū equinoctiale in dase p̄s exīte.

Iam si terra nō esset in medio linea meridionali et septentrionali tunc non cōtinueret nobis: apparet sex signa circuli declinati. i. zodiaci. Secunda t^e principalis est ista si terra nō esset in medio seane retur qd̄ nō in quoctū puncto luna opponeret solum per directū causare eclipsis p̄nū est cōtrafensū: et determinata in astrologia: t^e p̄ia tener qd̄ si terra nō ēt in medio situata terra nō mediaret int̄ solē et lunā.

De loco qd̄de īgē et mansioē et motu quem modum h̄s tantasint de ipsa.

Epilogat t^e dicit qd̄ de loco et quiete et motu terre quod se habet hec dicit et acutus secundū libri de collo et mūdo i qd̄ vñdūt qd̄ terra est figura p̄ rice.

Igura autē habere sp̄ericam necessarium est ipsam.

Tertius

Istud est quartū capitulū huius tractatus in quod postquam Aꝝ. in precedentti capitulo. determinauit de situ & quode terra nostri determinat de eius figura: & uo facit. primo. proptera terra esse spherica pro rōe nostri sc̄o pro mathematicis ibi secunda: adhuc ar. Dicitur in duas proptera prima & intentio. 1o exequitur proptera dicitur vnaus. quod. non de prima promittit illa proclitiones quod est necessariur terrā habere figurā spherica. Lotra cōclitionē Aꝝ. posfer aratu*si* terra habet multas supereminentias & pecquitates ergo proclusio falsa: pronona tenet & suis est manifestū. Respondet al quod proclusio Aꝝ. os intelligi quod terra est figura spherica perfectie sed multi tendens ad sphericatē solutiō il la non vadit ad mente Aꝝ. quod infra proptera sphericatē ipsius. Alter soluit cōmentorū dicens quod terra esse spherica pot duplice intelligi. Uno modo quantur ad illud quod est ei accidentale: sc̄o modo quantur ad illud quod debet: sc̄e fm nam. per modo terra non est spherica figura: tra hoc pp serne. serne consideratio non aialum: sed fido modo dicitur spherica figura. Usque dicit cōmentorū quod terra os habere spherica figuraz: ostendit fm nam. tra hoc probatur ex natura motus eius & suarum partium.

Unaquaquez non. particularum graui*tatem* habet medium & minor & maiori pulsā non potest intumelcere sed cōprimi magis & consentire alteram alii quousque utique ueniāt ad mediū.

Nunc Aꝝ. exequitur probando conclusiones et duo facit sicut dupliciter probet ibi secunda & quod ostendit prima in tres primo format rōem: sc̄o declarat quod tertio remouet dubia: ibi secunda ostendit aut intellegit: ibi tercia: quod quidem igitur. De prima ad conclusionē arguit sic. Unaquaquez particula manente naturaliter tendit ad mediū ex parte circunfrentie cōliter gravitatē sequitur quod ostendit terra esse spherica figura: ans propter ad seniorū & pronona tenet quod si terra non veniret ad specificatē promissionē pro motu consideratē ipsir en*di*questū vna propter superemineret alteri: tra illa propter mediū quā illa propter supereminet: terra est maioris qualitatē & pronona illa propter minor terra debet impellere minorē quousque puueniret ad pecteraz equilitate*z* cui parte existente ex alia parte centrali. Intellegendū fm Aꝝ. cōmēto. i. o. s. c. r. c. illam partem quousque recta veniat ad mediū quod Aꝝ. per hoc dicitur intelligere quod cū partē terre sine actū imotu veniēdo ad mediū: tunc factū illud quod gravitate intruscam quā habent actu: sed cū puuenient ad mediū & ibi quiescent non habent actu gravitatem: sed solū in potentia*z* Aꝝ. dicitur quousque. Intelligendū 2o quod gravitatē pot dupliciter propter arati*si* terra. Uno modo vt est forma absolute & actus primus ipsius & me diante quo mouet ad mediū: tra ibi naturaliter desce*re* & modo absolute sed in cōparatione ad actū sc̄om

& operari ipsir forme quod operatio est motus terre proimo modo dictū cōmentatoris non habet veritatem: quod istue terra sit in medio istue extra mediū non separat a sua forma: sed sc̄o modo beac habet veritatem: non solū cū terra ē extra mediū ipsius forma ē iaccuto. secundo. Opporet autem intelligere quod dicitur quemadmodū utique si facta se cundum modum quē & physiologorum dicunt aliquod factum esse. Ut runtamen illi quidem uiolentiā causam ponunt eius que deorsum latitans. Melius autem ponere uel & dicitur cere hoc accidere propter fm natūrā habere ferri grauitatem habens ad mediū. In potentia*z* igitur existente graui*z* disgregata screbantur silī ex omni parte ad medium. Siue igitur silī ab extremis diuise partes conueniant ad medium; siue aliter habentia facient idem.

Non declarat rōem suā & idē quod ita debes intellegere de ista rōe sicut ponebat antiquitatis de terra. s. quod est generata & quod fm propter ipsius ac circumferentia cēlibationez cōliter descendit ad mediū mundi & subdit erit erabat quod polurū. cām tal motus esse violēntia. s. facta verēcūdationē celi sed melius est ponere & suerit per naturā suā.

Quodquidem igitur silī unumquez ab extremis latum ad mediū non cessariū simile fueri utique molei manifestum: equali. n. undiquez apposito equaliter necesse distare a medio extremitum: hec autē figura spherica est. nihil at differt ad rationem: neque si non ex omni parte silī conuenient ad medium partes ipsius: plus. n. scilicet per quod ipso minus propellere necessarium usque ad medium inclinationē habentibus ambobus & graui*z* propter lente usque ad hoc minus graue.

Nunc remouet dubia & tria facit si tria dubia remouerit ibi secunda: quod non veritas: ibi tercia siue igitur facta. De prima dicitur quod dictū est quod os terrā esse spherica figura: quod ex ostendit circūfrentie celi propter eius quod liter mouent ad mediū. Sed diceret aliquis si propter

Liber

mouerentur iequaliter sic q̄ ex vna p̄t celi deicenderent plures p̄tes & maiores q̄ ex illa tūc rō nō reprobant. Ad h̄n̄der Ap. dicēs q̄ illa rō p̄bat ve ritatem sive p̄tes venienter equaliter a circuferentia vel inequaliter: vt p̄t si bñ aduertat ad illud qd̄ dīctū est ius: za in rationā dato q̄ p̄t maiori veniat ex vna p̄te quā ex aliis p̄t maior p̄celler minorē sic q̄ rō dem oia reducent ad p̄fectā eq̄ilitatē in medio: & rō est qz maior: p̄t habet maiorē p̄portionē grauitatis supra minorē: p̄t p̄t habet maiorē p̄portionē in qrendo cētrū oportet q̄ necessario q̄ venirent ad eq̄ilitatē priorē. Intelligentum q̄ vt refert cōntra: Lemītua hic voluit reprobare arū: qz ex impossibili v̄ p̄cludere necessariū. Nam vult q̄ ex hoc q̄ mundus est genitus de nouo: & q̄ terra est mota equaliter a circuferentia ad medium q̄ terra et rotundatio: nō aīs est ipsifib̄ & p̄fīs necessariū. Sed huic r̄ndet cōmenta: dicēs q̄ Ap. non vale cōcludere illud necessariū ex illo impossibili i quantū est impossibile simili: s̄ in q̄ntū est aliquid mō possibile p̄ quo notandum q̄ terra de nouo genera ri pot dupl̄ intelligi. Unū mō fin eius totalitate: & in q̄ntū est vñ de q̄ntuo elemētis: ilio mō p̄t par tes: & in q̄ntū est quoddā corporis cōpositū ex materia & forma: p̄mō q̄ possibile est ipsi: q̄ generari de nō cū terra sūt vñ de q̄ntuo elemētis p̄stutētib⁹ ordine vniuersit̄ q̄ est p̄petu⁹ q̄re fm se tota est igene rabilis & incorrupibilis: scđo mō: l. fm p̄tes & colis dārando ipsi: vt ē quoddā cōpositū ex mā & forma generabilis & co: upabili bñ et generabilis & co: upabili. Ad p̄positū Ap. vñt tali ipsoſibili. I. terra est genita iquantū est possibile mō dico. Unū vñt p̄les cōducere terrā cēspērica p̄ sua cām p̄misit illaz cā & cēularū cē generabilis dato q̄ fuerit ab etē no v̄t arguit: sic li terra suis est genita & suis est mota equiter ex si p̄t circuferentia celi ipsa fuisse spērica s̄ tēs: sit dīctū dato q̄ fuerit eterna tener p̄tes: q̄ ge: tūc & eternū nō differunt ab inūscē quantum ad ha: cōduine & p̄secutionē causē & cōficiens Ap. at facit argumentū de corporibus generabilib⁹ q̄ in talibus dependent: a cause ad causam ē magis no ta q̄ in eternis.

Qd̄. n. utiq̄ quid dubitabit eandem habet h̄s solutionem.

Moueretur dubiū & tria facit p̄p̄mitit quo dā secundū p̄nti dubiū tertio solvit: ibi scđo: si enīz ibi terē vides aut. De prima dīc: q̄ adhuc accidit alia dubitatio & p̄dictis que habet solutionem ex funtamento solutionis alterius dubitationis.

Si: n. existente in medio est spērica terra multo maior grauitas appōta tur ad alterz hemisperium: non idēz erit medium totius & terre. Quare

aut nō manet in medio aut si quidē quiescit non etiā medium habens aut nata ē moueri nūc. Quod qui dem igitur dubitatur hoc est.

Tunc mouer dubiū dīcta est. n. q̄ terra est spērica & existēt in medio. S̄z dīceret aliquid q̄ ponat terra existēt huiusmodi figure & situata illo mō ap ponat vna magnitudine terre vñt medietati īre vñas emplētāt̄ nō p̄t: nūc certū est q̄ medium terra p̄t nō erit mediū mundi: & nūc est dubiū vñz terra de sc̄t fm illa situatioē suā nō: ille tūc nō erit in me dio situata: qd̄ est q̄ dīga supi⁹. Si autē dicas q̄ mo uebitur: sequit q̄ nō est māluer imobilis q̄ euām ē contra dicta.

Videre autem nō difficile modicum intendentēs & quidētēs qualiter significam̄s q̄p̄m̄cūq̄ magnitudinem ferri ad medium grauitatē habentem.

Nūc solvit q̄nēm fidicā & tētū: facit q̄ p̄p̄mitit quoddā p̄ solutioē: scđo exēq̄t̄ solvendo & remouer dubiū q̄t̄p̄clūdūt̄ ibi secundū p̄t̄ ibi terē: nihil igitur dīsc̄t̄ ibi q̄r̄t̄: itaq̄ sūe de fmā dīcti q̄nō est difficile solvēre q̄nēm si imp̄p̄m̄ quo mō oia grauitas sūt apta moueri ad medium.

Palam. n. qd̄ usq̄ quo tangat cētrum extēmū sed oportet nos p̄t̄ ualere q̄ plus donec utiq̄ sumat sui ipsi⁹ medio medium usq̄ ad hoc. n. habet inclinacionem.

Nūc solvit & dīc q̄ debes sc̄re q̄ grauita vt p̄tes terre nō sic manent ad dubiū qualibet sic q̄ qd̄ liber eo p̄p̄t̄ perueniāt ad mediū mundi fm totis sed mouet fm̄ p̄tes ita q̄ qñ vna p̄t̄ descendit vñz ad mediū alia pars maiorē superēm̄ illi p̄cellit illi dō nec mediū virtusq̄ illaz p̄n̄ sit mediū mūdi & sic p̄t̄ solo ad dubiū q̄ polito illo cāsa terra mouebit nō in sic q̄ fm se tota extat mediū mūdi: sed p̄t̄ pars modo dico.

Nihil igitur differt hoc dīcere imbole & parte contingente: aut ī tota terra. Mon. n. p̄pter prauitatem aut magnitudinem dictum ē accidens: sed de omni inclinacione habente ad medium.

Remouer dubiū quidēt̄ aliquid ista soluto bñ extēnde de p̄ibus terēs sed h̄ nō v̄t de tota terra R̄ndet Ap. q̄ nihil resert dicere de totis p̄ibus

Tertius

q̄ntū ad h̄:q̄: dato q̄ totū t̄ p̄co differunt quāntū ad molem nō tantum differunt q̄ ad nām it̄ inseca mō dīc. A p̄. q̄ntitatis nō facit p̄. q̄d se ad motu sed solum p̄ accidens per se at facit nā intrinseca. Intelligēdū sūm cōmētae or̄ com. c̄vij. q̄ magnitudo & quitas mobilius nō facit ad diversitatē specificā motus: i:z solum ad maiorē vel minořē velocitāz.

Itaqs siue tota ab aliqua parte fere batur: siue secundum partem necesse sarium usque ad hoc ferri donec utique undecunque silr sumat medium ade quatis minoribus a maioribus propulsione inclinationis:

**Concludit dicens q̄ ḡ trā se dū habēre de tota
terra sic de pūbus si poneret ipsā totā fuisse moraz
ab aliqua parte circūferentie ad mediū.**

Sive igit facta est hoc necessarium
factam esse modo. Quare manifestum
est sperico generatio ipsius sive in ge-
nita semper sive manens eodem mo-
do habet quo et genita utique primus
facta est. Secundum hanc itaque ra-
tionem necessarium est figuram spe-
ricam ipsius.

¶ Tunc mouet tertiam dubitationem. Nam diceret alii
quod ut et ratione Aeternitatis nihil valeat quod presupponit irrationabile suisse
genitum et veniente ad medium: mox hinc occedat de priib'
non enim est verum de toto: cum terra finis se tota sit eterna.

Ad hoc r̄idet Ax. q̄ illō n̄ib⁹ valer: qz siue ponat terr⁹ suisse genit⁹ fm̄ se tota vel n̄ ozi⁹ habeat sp̄ericā figurā. Intelligendū fm̄ Auer.com. cir. qz ut dic⁹ n̄uit supa faciū t̄ etern⁹ n̄o differat qn̄ tuz ad n̄uitatē cōsecutioris cauſe t̄ cāti. Un̄ dī exēpliſtādō i p̄froſito q̄ n̄ib⁹ differt terr⁹ eē factā vel etern⁹ quātuſ ad hoc q̄ est ip̄sa eſſe figure sp̄ericā: qz quodcūqz sit eē necſariā d̄ficiuto cauſe t̄ cāti Addhuc secūdā rōem ad p̄lutionē p̄cipalem s. q̄ terra sit sp̄ericā, t̄ arguit si grauit̄ tendunt ad mediū ad angulos rectos p̄ lineaſ cōcurrentes i me dio t̄ n̄o p̄ lineaſ eq̄ distanteſ: ḡ p̄clusio vera aīns p̄z deſe: t̄ tenet p̄ia: qz si terra eſſet alterius figure putata late n̄iſ debet dēſcendere grauit̄ p̄ lineaſ eq̄ distanteſ: qz d̄cūdūt Ax. q̄ ozi dic̄ q̄ terra sit sp̄ericā vel n̄o: si dic̄ q̄ sit sp̄ericā ozi dic̄ cēp̄ sit talis figure fm̄ nām: t̄ rō ēq̄ vñq̄dōp̄ dz denominari tale qle ē fm̄ nām t̄ n̄o quale ē p̄ter nām. Ethoc dī nō poter qz posſer dici q̄ terra n̄o ē de facie sp̄ericā: id dī q̄ d̄ato q̄ terra n̄o sit sp̄ericā en̄ dz deno minari sp̄ericā: qz fm̄ nām eius d̄ſi talis figure. Intelligendū fm̄ Aue.com. ex. q̄ Ax. dī q̄ grauit̄ seruntur ad mediū ad similes angulos q̄ simili

les angulos intelligit angulos respicientes nosimiles portiones seu arcus circulorum quorum centrum est medium mundi. Intelligendu[m] secundu[m] q[uod] p[ro]tes terre moueri deosiu[m] ad similes angulos est possestionem ca[usa] ad p[ro]bandu[m] terrae esse sperice figure: et subdit q[uod] ista pertinet: h[oc] est graue et hoc secundu[m] nam d[icitur] est esse sperice figura: cu[m] g[ra]uia terra sit grauia sed secundu[m] non est esse sperice figura nec debet intelligi q[uod] terra est n[on] altera sperice figura: sic q[uod] talis figura sit ab ea inseparabilis: q[uod] non per ablationem talis figura terra corrupceret q[uod] est falsu[m]. Jo[hn] p[er] isto aduerte q[uod] figura de equo de elementis aequalibus et corporib[us] sup celestib[us]: q[uod] in corporibus supercelestibus figura est inseparabilis et eternaz aequalibus figura est inseparabilis: s[ed] non est eterna: i[m] elementis vero figura est separabili: s[ed] non est eterna: iste sit eius natura: in accidentiis natuum q[uod]dam sit separabilis et q[uod]dam non separabilis. Intelligendu[m] ergo dicitur. Oportet unius quodam dicere tale rem non vult et cum huic est q[uod] est aut est in semper aut ut frequenter sub sua dispositione natu[m] et non sub violentia: et denominatio rei debet fieri a p[ro]posito minante. Intelligendu[m] quartu[m] q[uod] sicut possumus dicere de circulari figura n[on] altera quantitate ad eius primam naturam vel corruptionem sic de terra: nam sic terra est in corruptibilis et terra secunda et secundu[m] pars eius corruptibilis: ita est de figura sphericā q[uod] est separabilis a partibus terrae sed non est separabilis a tota terra. Et q[uod] omnia serunt grauia ad similes angulos: sed non iuxta inuicem. Hoc autem aptum natu[m] est ad natura spericum. Aut igitur est spherica aut natura spherica. Q[uod] portet autem unumquodam dicere tale: q[uod] natura vult esse et existere: sed non q[uod] u[er]i est per naturam.

Nunc pbat oclusionē principaliē per rōces mathe maticas & tria facit sicut triplo pbat ibi secūdā ad hoc aut: tibi tertia: & mathematicoꝝ pmat i ouas qꝫ p̄mito facit hoc: secūdū remouet dubiū ibi: nūc enī biis. De prima arguit sic eclipses apparentes in luna semper sūt figure circulariꝝ & oclusio ſūia tenet qm̄ eclipsis sit per iterpositione terre: inter lo le & lūam sūt terri et ester exempli gratia late figure cauſat in luna latam figurā. Intelligendū ſeom Aue, cōment. exꝝ illud aia nō ſolū habet veruꝝ in eclipsibus vñdus lune ſed etiā in particularibꝫ aīnus ſuperficie tota lune.

Aldhuc autem et per apparentia secundum sensum. Nec non utique luna eclipsis tales, haberent decisiones. Hunc, n. in his que fini mensis figura

Liber

Rōnibus omnes accipit dīrias: et n. recta sit et aphitritos et p̄caua. Circa eclipses at semper gibosam h̄z deter minātem līneā. Itaq; quoniam qdem eclipsat, ppter iterpositionē terre utiq; erit rotunditas figura causa sperica existens.

Nunc remouet dubium qd; diceret aliquis qd; illud n̄ accidit pp sp̄ceritatem terre: s; pp sp̄deratatem rei vīse nā qd; luna est sp̄rica radij vītales refrangunt sp̄rice: et qd; luna sit sp̄rica ppter vmbra eius esse sp̄rica. Ad hoc r̄ndet A.z. qd; si b̄ est ppter illam cām: nū temp̄ obscuratio lune apparet et circularis p̄io est falsū: qd; i figuraionibus lune qd; fuit fm̄ mē les luna aliquā apparet anfīticos, i tota illuminata: et aliquā recta, i semi obscura: et semi illuminata que parēs distinguit per līneā rotā: et alioz p̄caua ut qd; minor pars est illuminata et maior obscura: qd; tūc pars illuminata apparet p̄caua cū ḡ eclipses se per videant esse sp̄ericę nos oī ponere terra et sp̄rica. Intelligendū fm̄ cōmentatorēz qd; ille appartenit de exēcēntia et de crēscēntia lūne: i terēctōne p̄lāmūdū viū ad co:pus lune vt vīligrātā quātā luna magis declinat ad capiēndū de illapira nīde rāto magis obscuratur: et quanto mihius tanto magis illuminatur a autē ascensu et de scēnīs lune dicunt astrologi ēē ep̄icūlos.

Adhuc autem per astroz apparen tiam nō solū manifestū qd; rotunda l̄z et magnitudo nō existens magna.

Nūc pbat per secūdā rōem mathematicā qd; u sionē prius posita, p quo aduerte qd; A.z. nō solū in tendit hic pbare qd; terra et figura sp̄erice sed etiā qd; est quantitatis valde parue respectu celi et tria facit: qd; p̄ p̄mitit p̄clusionem. 2° declarat eam. 3° cūcludit quoddā corollariū ibi secūda: modica enī lib̄ tria: ppter qd; existimātes. De p̄ dīc p̄ adhuc p arpentias astroz n̄ solū ē manifestū qd; tria sit spica ls etiā qd; est pue q̄ntitatēs.

Modica. n. facta translatione nobis ad meridiē et articum mīlestē alter fit orīcon circlūs: ita ut que super ea put astra magnam habent transmu tationem et non eadem uidēntur ad articum et meridiē transmutantib̄.

Declarat p̄clusionē: qd; qd; ad primā p̄ter. 2° qd; ad secānūb̄ sc̄dū: qd; enī solū. Prīma et duas sic dupl̄ pbat primā p̄ter p̄clusionib̄ sc̄dā qd; z. n. De p̄ ma d̄ c̄ p̄ qd; vīd̄s p̄ ḡredīs sup̄a trīay de vīa regiōe ad aliā sibi oppositā p̄uta de septētrīe ad meridiē

vī ecōuerio p̄ntio cūdo sit noua apparetia oīgū tis et hoc nō cīst̄ si terra estē plana. Quedam. n. in egypto quidem stel le uidēnt et circa cyprum. In his at que ad articum regionib̄ nō uidēnt. Et que sp̄ in his que ad articū appa rent astroz. in illis locis occultantur.

Tūc declarat p̄ sc̄dā rōem oīcā suā dīcēs qd; illud dicātē ppter qd; quodā sc̄dā illiusq; apparetē egypto et cīpto et nō uidēnt pcedendo vīra vīus pōtū sīr et cīlū et cōbīerto eius p̄tingit: et b̄ nō puenī nīl pp̄ sp̄eritatem terre.

Quare non solum ex his palam ro tundam esse figura terre sed et sp̄ere non magne. Plo. n. utiq; sic u: loci ter palam fecerat trālatiōs itaq; mo dicūm. Propter qd; existimantes co aptare eum qui circa herculeas colū nas locum ei qd; circa īdīscūre: et hoc mō esse mare unum nō ualde suspi carī incredibilia uideri. Dicunt at ar gumentantes ex elefantibus: qm̄ cir ca ultraq; loca nouissima existentia genus ipsorū est uelut nouissimum. ppter puenire ad inuicem hec passis:

Nūc declarat sc̄dā p̄ter p̄clusionib̄ et dīc qd; et mo dico partēs sup̄a terā fūt̄ cito appertēs astroz. et p̄ p̄nī ledj̄ et tra partē circulatiōs: qd; si tra estē ma gne circulatiōs n̄ fieret ita diversa apparetia astroz. libido. Intelligendū fm̄ Rue. com. cxi. qd; et dīcūs nō solū apper sp̄ecies tre h̄z et p̄ua q̄ntitas sp̄r̄ et cā bus̄: qm̄ circulāt̄ qd; ē malor rāto magi appro pīnqas rectitudini. Ex qd; appretā dīcū A.z. p̄ cā fūt̄ cito diversissimē apparetia astroz et moū su p̄a terra et b̄ nō ē null qd; circulāt̄ et ēē para. Cīn si tra estē plana n̄ apparet illa astroz diversitatis.

Intelligendū: qd; tra qd; p̄ua p̄ respectu ad celi et b̄ dīmōstratū ē p̄ instrumenta astrologorū. Unū astro logi poruerū nos istruīe qd; q̄ntitatē frei respectu a 3 celū isto mō: qm̄ p̄ co:z instrumenta diuersitū celū i ecclē gradū et p̄ abulatiōne sup̄a terrā īagēnū tācū arcū i terra correspōdere vīi gradui i celō. In telligendū 3° qd; oz̄ et occulus astroz fm̄ medietate cīlī etiā ē arguit terra esse pue q̄ntitatē respectu celi. Nū si esset magne q̄ntitatē respectu celi et ten̄i b̄llis p̄poneret et ēē multū subleuata: et sic n̄ fī me dīcēt celi apparet nob̄s ouz̄ stellaz̄ sed minus quā p̄ medietate: et subdit cōmētatorz qd; fore A.z. i telligit de partitāte tre p̄ p̄parationē ad altrā vī. et

Tertius

et pro. Propterea quod eximuntantes certos coheretos
dictos et ppb qd dictu est. s. qd fratre e pue dicitur s.
videtur credibilitas ea qd dictus de colunis herculis. s.
qd fratre sic pue dicitur. Unde dic qd considerata prauria
tertiora oestimantibus dicit illa loca est ppin qz
redibit cibam huius dictos q illa loca sibi ppin p3 qz
ipaz huius omnibus aspectibus ibi generare elephas
no alibi. Intelligendum fuit pinciatore cor. et qz cir-
ca collinas herculis q via illar erat situata v.
luna pte tota hic habebit via oriente ad illa vias
cidentem i viuio hispanie. dic commentato se viduisse
veni illar ubilissimam. illa q car i sine hispate q po-
ta sunt destructa pp bellum inter barbaros. Intel-
ligendum scds qd generatione elefantum pliebus lo-
cus tno i alijs est assimilatio dispositio illoz lo-
corz coperier subdit q illa assimilatio et signum
vicinitatis illoz locorum.

Mathematicorum q̄ cinq̄ magnitudinē rōcīnari attentant rotunditatis ad quadraginta dicūt eē inicididades stadior̄ et q̄b̄ argumentanub̄ n̄ solum sphericam molem necessarium sed et nō magnam ad aliorum astrorum magnitudinem.

Nic. pbat p vltimā rōem mathematiceā q̄ tra ē rotunda 7 pue q̄ntitatis: et dīc q̄ b̄ sic p 3 p iūtēros astrologorū atentatū iūtēs q̄ntitatēs tre q̄ā dñt ēē 40000. stadioz qd̄ spaciū ē valde pui z respetu celis: astrologi dñt q̄ tra ē cō:upra. vii iūtēs i li' d̄ ppietatu' eloꝝ q̄ tipa ē. 4000. miliariū. Intelligēdū s̄ p̄mētatoz com. iūtēs q̄ astrologi suerūt co-
nitione mētēre ex cognitioz mētēre teli z illis
marie fuit archimētēs. Intelligēdū z q̄ q̄ntitas
f̄rsumit ex magnitudine solia z lūne z h̄oꝝ z eclipses
lūares: q̄ntitatis et alioꝝ astroz a sole z lūna ma-
thematici iūtērūt p qd̄dā istruimūt q̄ē ē ministratū
i qd̄dā águlo quē respicit dyamēt cuiusq; astroz. vñ
cu dyamēt vñ' astri crit nō. et d̄ yamēt ali' critēno.
z cu dyamēt vñ erit nota. mīra corpori. z llī' crit
nota. z tunic. cludit q̄ cu astrologi suerūt misuraz
tre z lūc i spicci ad terra: z ppōzōz impoz̄ astro-
ri ad lūa z p illō istruimūt suerūt. ppōzōz f̄re ad
ali' astri. z p tale istruimēt intelligi. astrolobiuz. z
Explici expositioz sup' li' dc celo edita p Gaeta-
nū de tenui arui z medicina doctore.
Capitulo pīmū et acrat̄ pīmū libri terciū dc celo z mū-
do in quo sit atnūtatio ad secundū.

E primo quidem igit̄ celo
et partibus adhuc autem d̄
in ipso latiſ astris ex quib⁹
p̄stant et qualia quedam
natura sunt adhuc autem

quoniam ingenita et incorruptibilia
pertransimus prius.

Itc eū liber de celo & mūdo in q̄ postq̄ Ap. i
duob⁹ pcedētib⁹ libzis dexteritatis de vniuerso: t̄ de
celo vt be c̄ pte pincipali⁹ t̄ nobilito: Tunc i b⁹ 3°
li⁹ dexteritatis de ignobilio: p̄t̄ vniuersi: s. de pte ele-
mentari: t̄ b⁹ s̄m opinioēs antiquiorum: pp̄ q̄ oī h̄ b⁹ l'le
m̄ b̄z̄i⁹ s̄m op̄t̄i⁹ q̄ alijs. Lōtinat at h̄ m̄ liber
q̄t̄do tractat: i. p̄t̄ pōt̄ generatōes corporoz naliu f̄z
biq̄s & eos p̄probat: sc̄dō ic̄rit vrx corp̄o: a mobili-
lia motu recto sine grauia aer levia: t̄ q̄l sit mobilia
niet & violēt: i. 3° ostēdit vrx elemēta sunt finita fz̄n
mēz v̄finita: t̄ p̄t̄ s̄ generatilā & corruptibilā: in
q̄rto oſdit q̄lis sū modus generatōis elemētoꝝ &
vrx sū figura: secundū tractat ic̄pit ibi q̄ autē neq̄ oībus
riū existēti⁹ tractat ic̄pit ibi q̄ autē neq̄ oībus
quartus tractatricis incipit libzis & ic̄pit p̄siderādūz
s̄m tractat⁹ h̄ trīa capitula i b̄z p̄ s̄ p̄cipiatu ad
pcedētib⁹ pōndre ordīnē dicēdūz: i. p̄t̄ pōnt̄ opinio-
nes antiq̄s c̄ generatilā & corruptibilā corp̄oz nā
liu: in 3° rep̄obāt famosiores ex cis: ibi sc̄dō: p̄mū
qđe lat̄: bi t̄mū de alijs qđe lat̄. Primum ca. diuidit
in tres p̄t̄: i. p̄t̄inuar se ad pcedētib⁹: i. sc̄da decla-
rat qđdā dicti politū: p̄ncipio p̄mū libz: q̄d̄ faē ad
ppositū fuū: ita pōt̄ ordīnē dicēdūz: ibi sc̄da qm̄
at eoz: ibi citā: De p̄t̄ qđd̄ qđt̄. De p̄t̄ oīc̄ se p̄t̄
tractatice de ce p̄t̄ & p̄t̄ib⁹: q̄d̄ de atris moti l' ipo
q̄lio nē sūnt: t̄ qđhuc onisuz sunt q̄ b̄i corpora s̄ i ḡ-
nista & i corruptibilā. Intelligēdū fin cōmūtatorē co-
mēto. t̄q̄ celū of p̄mū i cōpatione ad alia corpo-
ra eo fieri soñ. eis p̄t̄ posse calitate & p̄t̄. In-
telligēdū vler⁹ q̄ Ap. p̄t̄ celi intelliḡ sp̄as cele-
stes: Melle at s̄ de nā q̄nti corporis simplicia circu-
ris mobilis q̄ est alia a naturis elemētoꝝ mobilis?
motu recto & superius suis ostēnsū.

motu recte & permissim. Quoniam autem eorum que natura di-
cuntur hec quidem sunt substantie
hec atque operationes & passiones horum di-
co autem substantias quidem simpli-
cia corpora puta ignem terram & coele-
stia metata his et quecumque ex his puta
totum celum & partes eius et iterum ani-
malia et plantas et partes horum. pas-
siōes autem & opera motus horum unius
cumque & aliorum quo cumque sunt ea
ista elementa summi uitrum ipsum ad
huc atque alteratōes & in invicem transmu-
tationes manifesti quae de natura hi-
storic plurimā accidit corporibus.
Quae si naturales substantiae aut eorum

Liber

potest aut cum corporibus generantur et magnitudinibus: hoc est palam ex eo quod determinatus est quod est natura et ex ea que per singularem contemplationem.

Nec Aristoteles potest scire naturalis ut plurimum potest derat de corporibus operariis et palam eorum et argumentis sic. Scia natus considerat de rebus naturis: si vero plurius res natales sicut corpora operariae vel palam eorum et ceterum: haec cum maiori et minori potest iuxta in infra quoniam res natales aut sunt substantiae aut operariae aut palpides eorum sed quidem sunt elementa et mixta ex elementis et ratione celum, et universum et partes mundi. Operariae vero dicuntur eorum motus locales astantes et subiectae transformationes passiones aut sunt accidentia ipsorum et marie essentia et ex quibus potest ut plurimum res natales sicut corpora operariae et ceterum. Intelligendum quod de vi plurimum potest primus motor et aitiam intellectus anterior potest formare subiectos de quibus considerat sciam natus et in non sunt corpora operariae vel passiones et ceterum.

De primo quidem igitur elementorum dictum est et quare quid est in naturam et quoniam incorruptibile et ingenerabile et liquorum autem de duobus dicere sicut autem accidet de his dicentibus et de generatione et corruptione inquirere generationem. aut et prius non est aut solum in his elementis et his que ex his ipsum at primum hoc forte prior considerandum utrum est aut non est.

Ponit ordinem in dicenda et dicit quod est elementorum. id est celo dicuntur est quod sit in natura et quod sit genitus et incorruptibile. Nunc autem supponit dicere de aliis quoque. scilicet de grauibus et levibus et dicendo de istis operariis inquirere de generatione et corruptione quod generatio et corruptione autem non sunt aut sunt elementa et mixta ex eis. Unum hoc erit primum considerandum a nobis scilicet generatione et vel non est sicut corruptione. Intelligendum et ceterum de primis elementis primis quidem quod est certus prius auctoritate. Elementum autem non quod veniat natus in corporibus incorruptis ut faciunt alia corpora sed virtuali soli. Intelligendum est tamen fuisse communem quod alia est consideratio de elementis de generatione et corruptione hic et in libro de generatione quod hic considerat de elementis ut sunt pres modi. illuc autem ut ordinaret in positionem mixtum sicut de generatione et corruptione hic considerat ut sicut accidens essentia quod tuorum elementis cui non repertitur nisi in elementis aut mixtis quod est hinc illuc autem fuisse quod sunt effectus causati ab elementis

Rumi quidem igitur philosophantes de ueritate et ad quos dicimus nos nunc fuisse et ad inuicem

diversificati sunt de quidem. n. ipsis quod totaliter auferebant generationem et corruptionem nihil. nec fieri: aiunt neque corruptientium sed solum videtur nobis puta qui circa mellissimum et genitatem quod est si aliqua dicunt bene sed non potest esse. n. quedam entium ingenitam et tota litera immobilia magis est alterius et prioris quam potest considerationis illius autem propter nihil quidem alio potest sensibilium substantias suspicari esse tales aut quasdam intelligere primi naturas si quidem erit aliqua cognitione aut scia sit transstulerunt ad hoc per eas que inde rationes.

Capitulo fuit tractatus primi libri tertii de celo et mundo in quo ponuntur opiniones antiquorum circa generationem et corruptionem corporum natuum. Postea Aristoteles in predicta causa primum se ad predictam et posuit ordinem dicendis nunc presequitur recitatio opiniones antiquorum circa generationem et corruptionem corporum natuum. dividit autem in studia in quatuor partes sic omnes recitat opiniones ibi fuit: alii autem quidem ibi citatae: deinde et alio ibi quarta sunt ut quod est de primis philosophantibus quod opiniones sunt scrutatae diversificatae in generatione et corruptione corporum natuum. Deinde n. s. predictos menides et melissi totaliter auferebant generationem et corruptionem dicentes nullum generari aut corrupti fuisse veritate sed soli sunt appendixa et isti in hoc binum differunt quod posuerunt aliquam entiam in genitibus et penitus immobilia. Ibi de istis considerare magis est alio et prior scire quam naturam scilicet. quod est de lepati animali et maria id in hoc differunt et in alio est terra et rupes quod posuerunt talia etiam est sensibilitas transferentes enim quod pertinet sibi in sensibili et lepati ad sensibilia iudicantes de sensibilibus fuisse acceptas a naturis et proprieatibus corporum. Alterius autem quidam uelud studiole facti et ratiociniam his habebant opinionem sunt. n. quidam qui aiunt nullam in genitam esse reum sed omnia generari. Genita autem hec quidem in corruptibilis permanere hec autem iterum corruptione maxime autem qui circa hestiodum

Narrat fam opionem quod fuit hestiodi dicens omnia generari ex quodam chaos quod remansit incorruptibile quod est et corruptum

Tertius

Deinde et alioꝝ p̄mi phisicologizantes
hi quidem omnia alia auunt genera-
ri et fluere esse autem fixe nihil unum
quod am solum substihere ex quo hec
omnia transformari nata sunt quod q̄
dem uidentur dicere uelle alii multi:
et eruditus ephesius.

Ponit ita op̄ionē aliquoꝝ qui dicit oia gene-
rari et conuip̄ter vnu matiale principiū qd est igeni-
tū et ceuip̄abile ex q̄ alia generat et qd resolutur
et quoꝝ numero fuit eruditus ephesius. Intelligē-
dū: q̄ isti posuerit vnu corp̄ i actu esse principiū ma-
terialis: ouin alioꝝ et in illo diversificati sunt qz qdā
dixerit illud esse igne: ali⁹ aere: ali⁹ aqua: ali⁹ cor-
pus medi⁹. De his op̄ionibus si via latius videre
recursū habecas si p̄sumū phicorū.

Sunt autem quidam qui et oꝝ corp̄
generabile faciunt p̄ponentes et resol-
uenteſ ad superficies et ex superficieſ

Ponit q̄rtā op̄ionē que sicut plato q̄ dicit oia
corpoza generari ex superficieſ et resoluti i superficies

Laplin itū tractatus p̄mūlībū itū d̄ cedo et mun-
do iꝝ rep̄obank famosiores et op̄ionib⁹ aliquoꝝ
De alijs qđem iſiḡ alter sit fmō dicē-
tibus autem hoc mō et omnia corpora
p̄ſtituentib⁹ ex lupsicieb⁹ quecunq̄
qđem alia accidit dicere tō tr̄p̄ia di-
ſciplinis p̄opt̄um uidere et qđem
iustum aut nō mouere aut credibili-
ribus ipsa rōnib⁹ mouere quam su-
ſpitiones.

Postq̄ Az. i p̄cedenti ca. narrauit op̄ionib⁹ antīq̄
iū circa generationē et corruptiōem corpor̄ nūlū in
hoc ca. p̄fess̄ p̄probādo famosiores ex eis et dīui-
dit p̄incipaliſ i duas partes i q̄rū p̄ia reprobābat op̄i-
onē platoꝝ i far reprobāt op̄ionē p̄thagore ibi
ide at accidit. P̄ia itēp̄ i duas i quāz p̄ reprobāt
op̄ionē platoꝝ per iōcō mathēmaticas i fa vo per
rōes nāles ibi: quicunq̄ ā de nālibus: p̄ia adhuc i
duas si duas rōes mathēmaticas fac fa ibi deinde
p̄alā. Dicit ē p̄ia q̄ d̄ alijs tr̄bus op̄ionibus alter
est fmo d̄ illis. n. nūlū of hic tū d̄ eis dicatur suffici-
ent i p̄io phic. Sed istāndū est ī op̄ionē platonis
q̄ est magia noua et p̄abilitas dīcentibus āt corpo-
ra p̄poni ex lupsicieb⁹ vi posuit plato multa acci-
dūt h̄is mathēmatica et dīcplinis et eaz̄ lupsicieb⁹
nibus q̄ p̄ſiderāda ſit. vix ſunt ſubſtinentia aut nō
ſi magia ſit remouenda q̄ mathēmatice ſuppoſes
habendo p̄ ipſis ſuppoſib⁹ rōes credibiliſ orci q̄ p̄
ſunt h̄is. Intelligendū q̄ i corpora p̄ponerentur

q̄titatiue ex lupsicieb⁹ vi dicit plato cū ſuperficies
ſit idūlībū fm̄ p̄fundatā ſo:pus effet idūlībū
le fm̄ p̄fundatā ſit ſuperficies p̄poneretur ex li-
neis idūlībū fm̄ latitudinem āre effet idūlībū
fm̄ latitudinem et linea p̄poneretur ex p̄cūl ſimpli-
cī idūlībū āre cē ſimpliſ indiſſibilis et horū
p̄ia ſupponit geotra et rāq̄ p̄cipia. ſ. lieā ēē diſſibile
fm̄ ſupgiudicē ſuperficies ſ. ſupgiudicē ſ. latitudines et
corp̄ tr̄na dimiſiōcm ſquis ſcire poſſunt p̄bari ſcia
naturali vel metabaphica ex diſſione continui

Deinde pallam qz eiusdem rōnī effet
ſolidā quidem ex ſuperficieb⁹ p̄poni
ſuperficies autē ex lineaſ has autē ex
punctis ſic autē h̄ntibus nō neceſſe
linee partem lineaam effe de hiſ autē
pſideratum effet p̄us in hiſ qui de mo-
tu ſermonib⁹ qz non ſunt idūlībiles
longitudine:

Adducit p̄ſarōe q̄ talis ē ſi corp̄ p̄ponūt ex ſu-
perficieb⁹ ſuperficies ex linea et linea ex p̄cūl ſic liea
non erit diſſibilis i lineaſ rāq̄ i p̄es quātitatiueſ
ſed ſoli i p̄ia ſit ſalū et p̄bara in fmōb⁹
d̄ motu qz i ſexto phiz vbi oīlū et q̄ ſit dare lō
giudicē ſue lieas idūlībiles et ex idūlīb⁹ poſitaſ

Vicunq̄ āt d̄ naturalib⁹ corp̄
ribus imposſibilita accidit dice-
re facientib⁹ idūlībiles linea-
es ad modicum pſideremus et nunc
imposſibilita. n. in illis accidentia et
naturalib⁹ pſequent que autē in
hiſ in illis non omnia ppter hoc q̄
dem ex ablatiōe dicimathēmatica:
phīſica autē ex appositione:

Hic Az. ipugnat op̄ionē platonis p̄ rōnes na-
turales et diuidit in quicq̄ ſin numerz quicq̄ rōnum
q̄ ſacib⁹ ſi. adhuc ſi qđe ſuperficies ibi ſit: adhuc ſi
qđe mīlitūdib⁹ ibi q̄rā: tolalitātib⁹ q̄rā adhuc āt
et ſi ſp̄a in dual qz p̄io p̄mitit qđa ſ format
rōen duendo ad ſcūentia ibi: mulra aut ſunt:
d̄ p̄ia dī Az. q̄ dīa iposſibilita que accidit i mathē-
maticis ponendo corp̄ et ſuperficies acci-
dūt in naturalib⁹ ſed nō oia que accidit i mathēmati-
cis cui cā eft qz naturalia p̄ additionē ſe habent ad
mathēmatica et mathēmatica ſe habent ad na-
turalia p̄ abstractiōe corp̄. n. naturale coiungit cū
maria et q̄litarib⁹ ſenſib⁹ a q̄l' abi⁹rabit corpus
mathēmaticū ppter oꝝ quecunq̄ iposſibilita accidit
platonis loquēdo de corp̄ mathēmatice accidit
eis loquendo naturaliter cū hoc plura.

Mlt̄ autē ſunt que idūlībiles

Liber

non possibile existere naturalib[us] autem necessarium putasi q[ue] dicitur in diuisibili. n. diuisibile ipos sibile est existere passio[n]e autem diuisibiles o[ste]s dupl[ic]it aut. h. f[er]m[um] i[ps]eciem aut f[er]m[um] accidens f[er]m[um] sp[eci]em q[ue] dem puta coloris album aut nigrum f[er]m[um] accidens autem sicut existat si diuisibile quare quecunq[ue] simplicia passionum omnia sunt diuisibilia hoc modo propter q[ue] impossibile in talis considerandum.

Arguit p[ro]m[er]it prim[us] et duo facit p[ro]p[ter] hoc p[ro]p[ter] quod supponit et ibi sed et q[ue] punctum. De prima arguit ouendo ad duo inconvenientia si corp[us] copio[rum] ex superficiebus ipsi s[unt] idiusibilis vi statu onde ergo accidens diuisibile iberebit subiecto idiusibili li et sicut q[ue] accidens nalla s[unt] dupl[ic]it idiusibilis. aut f[er]m[um] sp[eci]em sic color: ouidit i[ps]i albū et nigre aut f[er]m[um] accidens ad diuisiores subiecti et hoc modo accidens simplicia non diuisibilia i[ps]i species s[unt] idiusibilis. h[oc] ergo modo istud impossibile est considerandum. Intelligendum q[ue] sic plato posuit corp[us]: ponit ex superficiebus tāquā partibus quāritatis ita volumen superficies p[ro]pone ret ex lineis et liceat et p[ro]curat. et quid sequit q[ue] linea cōmpl[et]a idiusibilis q[ue] p[ro]ponit quāritatis ex sum p[ro]iectiū idiusibilis et et p[ro]t[er] q[ue] superficie est simplicie idiusibilis et rāde et similitudine corporis.

Si itaq[ue] impossibilium est utraq[ue] n[on] lam habentem grauitatem ambo habere grauitatem sensibilia autem corpora omnia aut quedam grauitatem habent puta ira et aqua ut et utraq[ue] p[ro]p[ter] si dicent. si q[ue]dem punctum nullam habet grauitatem palam o[ste] necq[ue] linet si autem non he necq[ue] superficies quaerit neq[ue] corporum nullum:

Hic p[ro]sequitur f[er]m[um] inconveniens sequitur. s[unt] nullū corporis esse graue aut lete supponendo p[ro]p[ter] q[ue] punctum ex q[ue] est idiusibile nulla h[ab]et grauitate aut leuitate supponendo f[er]m[um] q[ue] p[ro]positum ex nō graue tāquā p[ro]p[ter] quāritatis nō est graue et limulū p[ro]positum ex nō leuitus nō est leue quibus statibus arguit sic nūlū p[ro]positum

ex et nō grauitus est graue sed q[ue]libet lies p[ro]ponit et nō grauib[us] q[ue] ex p[ro]p[ter] opinionē g[ra]uia linea est grauia et sunlit[us] q[ue] libet superficies p[ro]positum ex linea nō grauib[us] sequit[ur] q[ue] nulla superficies est grauia et q[ue] o[ste] corp[us] p[ro]ponit ex superficiebus nō grauib[us] sed cur[ia] q[ue] nullū corp[us] est graue et similitudo arguit p[ro]p[ter] o[ste] leue. Sed et q[ue] punctum non possibile grauitatem habere manifestū graue. n. o[ste] et grauius et leue leuius distinguunt alii quo esse grauius aut et leuius forte nō necesse graue aut leue esse quēad modum est magnum maius minus at nō semper magnum mīta. n. sunt que parua entia simili[er] tamen maiora altis sunt si itaq[ue] q[ue]cunq[ue] graue ens grauius sit necesse grauitate maius esse et graue o[ste] diuisibile utiq[ue] erit punctū autem idiusibile supponit.

Probat quedā supponit p[ro]p[ter] prima et dūndit i[ps]i duas q[ue] p[ro]p[ter] p[ro]p[ter] primū supponit p[ro]p[ter] f[er]m[um] ibi: sed adhuc neq[ue] ex nō habentibus p[ro]p[ter] adhuc i[ps]i p[ro]p[ter] p[ro]p[ter] tācū ex superficiebus ipsi s[unt] idiusibilis vi statu onde ergo accidens diuisibile iberebit subiecto idiusibili li et sicut q[ue] accidens nalla s[unt] dupl[ic]it idiusibilis. aut f[er]m[um] sp[eci]em sic color: ouidit i[ps]i albū et nigre aut f[er]m[um] accidens ad diuisiores subiecti et hoc modo accidens simplicia non diuisibilia i[ps]i species s[unt] idiusibilis. h[oc] ergo modo istud impossibile est considerandum. Intelligendum q[ue] sic plato posuit corp[us]: ponit ex superficiebus tāquā partibus quāritatis ita volumen superficies p[ro]pone ret ex lineis et liceat et p[ro]curat. et quid sequit q[ue] linea cōmpl[et]a idiusibilis q[ue] p[ro]ponit quāritatis ex sum p[ro]iectiū idiusibilis et et p[ro]t[er] q[ue] superficie est simplicie idiusibilis et rāde et similitudine corporis.

Adhuc si graue q[ue]dem spissum leue autē rāz est si autem spissum a rāzo differens eo q[ue] in equali mole p[ro]la extant si igit[ur] est punctū graue et leue est et si densus et rāz sed q[ue]dem spissus et dissibile punctū at idiusibile

Probat idē p[ro]p[ter] rāz arguendo sic o[ste] graue aut leue est rāzo vel densus ergo si p[ro]p[ter] punctū sit graue aut leue erit rāz vel densus et p[ro]p[ter] p[ro]p[ter] idiusibile et p[ro]p[ter] rāz q[ue] de: si est q[ue] id est molle p[ro]la sumet et rāz est recuersio q[ue] id est molle cōtinet pauciora. Intelligendum q[ue] graue et densus s[unt] p[ro]p[ter] rāz et similitudine leue et rāz q[ue] aliquis lapides p[ro]p[ter] s[unt] densi et nō graue et saphir[us] nubel et leuis et non rāzo sed illud videt invere Ap. tanquam cocessū a placōdis. q[ue] arguit Si at o[ste] graue mole aut durus nec

Tertius

se est esse facile ex his impossibile aliquod
ad dicere. Mole quidem n. qd in se ipso
cedens. Qd at cedens diuisibile

Dicitur baris de per tota ratione et arguit sicque graue
vel leue est duz aut molle ut plato procedit ergo si pū
cū est graue vel leue sequitur qd est duz vel molle et si ē
duz vel mole sed qd diuisibile et pūna qd mole ē
qd facilius cedit pmentum duz aut difficultate et pē talebz
pudicitate fin quam cedit pmentum aut resistit qd pñisse
aut ut quo dōmne rāce est diuisibile.

Sed adhuc neqz et nō hñtibus grauitatem erit grauitas in quantis. n.
accidet hoc: et in quantis nō quod de terminabunt non uolentes singere.

Hic pby Ap. fin suppositū p duas rōes. s. qd cō
positū ex no graub' rāquā ex partib' qualitatib' nō
nō est graue qd pio arguit sic ex non graub' fieret
graue hoc esset fm aliquid numerū sic intelligendū qd
ex no graub' fm aliquem numerū nō fuerit graue et
fm aliquem aliū numerū puta maiorem si fieret graue.
sic talis numerū dicitur nō pō nisi singendo cu nō sic
maior rō dō vno quā de alio quare nō.

Et si omnis grauitas maior grauitate
te grauitati accidet: et unumqz im
partibilium grauitatem habere s. n.
Quattuor puncta grauitatē habent
qd at ex plurib' fuerit eodem graui
ente grauius qd autem graui graui
necessarie graue esse quemadmodū al
bo albius album quare maius uno pun
cto grauius erit ablatio equali quare
et unum punctum grauitatē habebit

Arguit fo idem sic si ppositū ex no graub' est
graue sicque sequeret pūctū esset graue pñis est falso
et ratis ipobatū et pbar pñis ponendo qd si vnu
graue o' ostium et qd tunc idius b' l' b' nō graubus.
t. b. si grauius. a. qd sit ppositū ex qui qd diuisibili
l's et tunc seq. cu. b. sit graui'. a. qd ipsi sit graue et qd
excedit. a. i. grauitate et qd ratis sequitur qd pñis. b. est
diuisibile i partē eqüis grauitate cu. a. i. i partē p cu
ut grauitatē excedit grauitatē. a. s. p. s. eqüis graui
taris cu. a. est quartus pñctū ergo quatuor pñctū
habebit grauitatē p quā b. excedit. a. i. grauitate et
pñis sequitur qd ratis habet grauitatē siue est graue
qre nō. Intelligendū qd Ap. hic invenit rā qd oē
grauius alio est graue et m supi' oppositiū videt di
xisse. Ad qd dicendum qd Ap. hic nūl p oē qd est
grauius alio qd est graue absolute est graue supi' s
aut voluit qd nō oē quod est grauius alio graui pñ

ratis. s. hec oīa sunt vera.

Adhuc si qdem superficies solum fz
lineam ptingit pponi inconueniens
quemadmodum. n. et linea ad linea
utroqz mō pponi et fm longitudinē
et fm latitudinem oīa et superficiem
superficiei codem mō linea autē pot
linee cōponi fm lineam suppositam
non solum appositam sed si qdem
et fm latitudinem ptingit pponi erit
aliquid: corpus quid neqz elemen
tum neqz ex elementis cōpositum ex
sic cōpositis superficiebus.

Hic ponit Ap. secundam rōem ad pbandū et plato
nē qd corpus nō pponit ex superficiebus et arguit sic si
corpus cōponeret ex superficiebus sequeret qd aliquod
est corpus qd neqz est elementū neqz ex elementis pñis
est falsū ve p' et p' pñis supponendū pio qd sic
linea dupl' pōt in variis cōponi cu' alia linea uno
mō p' s'cū pñctū fm extrema cando angulū alio
mō per suppositū totius linee ad totā lineam sic
dupl' possum' imaginari i ppositō corporis et sup
ficieb' vna superficie alteri adiungit aut p' s'cū linea
lem fm extrema cando angulū aut p' superpositōes
vni' ad alterz fin quemadmodū dicitur plato i ex sup
ficiebus corpus pponi. hoc supposito statim iucoue
tiens ad ducū arguit. qd oē elementū aut ex elementis
causati h' pñctū sit pñctū sed corp' ex sup' pñctū pio
aut fo mō pñctū nul'ā haberet pñctūtate ergo nō
p' pñis cu' maiori qd de rō corporis est habere pñctū
t' mōr arguit qm' due pñctūes cāntes angu
lo' idūtū sed nō pñctūtate. supposito' at ne
q' c'ndūtū neqz cōstitūtū pñctūtare iugur.

Adhuc si quidem multitudine graui
ora corpora superficieb' quemadmo
dum in timeo determinatum est pa
lam qd habebit et linea et punctum
grauitatem proportionaliter. n. ad in
uicem habent quemadmodum et pri
us dicimus: Si autem non hoc diffe
runt mō sed in terram qdem esse gra
ue ignem autē leue erit et planoz hoc
quidem leue hoc autem graue et line
az utiqz in punctoz sif' superficies
n. terre et it grauior quam que ignis.

Adducit tertius rōem qd speciali p' cedit p' vnu di
ctum platonis in thymo vbi dixit vnum corpus

Liber

esse gravitatem ex multiudine suarum superficium. Nam si plures superficies faciunt corpus, gravius erit sequiturque superficies habere gravitatem et si superficies habet gravitatem linea habet gravitatem et similiter punctus quoniam ut deinde est supra ita se habet punctus ad lineam et linea ad superficiem sic superficies ad corporeum punctum et habet gravitatem et impossibile ut ipsum solum non sit. Et si dicatur que corpora non ornat gravitatem per multiudinem suarum superficiebus aliter sed eadem ut terra non est gravior aqua neque superficies sibi graviores. Ite quod ita est gravior aqua neque superficies terrena graviores superficiebus aqua. Adhuc sequetur idem quod prius. scilicet superficies habent gravitatem et similiter linea et punctus.

Totaliter autem accidit nullam quidem esse magnitudinem aut posse. auferri si quodem sicut se habet punctum ad lineam lineam autem ad planum hoc autem ad corpora omnia. n. ad inuidem resoluta in prima resoluentur itaque contingit utique puncta solum esset corpus autem nullum.

Ponit quartam rationem que est quod si corpora componeretur ex superficiebus et resolueretur in superficies, tunc sequeretur quod aliquis nullum esset corpus et aliis nulla erit magnitudo. Propter hanc est falsum et impossibile quod probatur propter quod sicut corpus resolueretur in superficies ita superficies resolueretur in lineas et linea in puncta et cum non sit maior ratio de uno quod de alio cum ratiocinio sicut natura resoluta in prima ex quatuor corporibus sequitur quod aliquis omnis magnitudo eius resoluta in puncta quare reatur.

Adhuc autem et si tempus filiter se habeat auferre utique quod idem ut contingat utique ablatum esse quod. n. nunc in diuisiblē uelud punctum linee est.

Ponit quintam rationem que procedit ex fundamento rationis in mediate precedenti. Nam cum tempus ita se habeat ad instantes sicut linea ad punctum sequitur quod tempus componitur ex instantibus et resolutus instantia quod datur videtur sequitur quod sicut corpus aliquis erit totaliter resolutus in superficies et superficies in lineas et linea in puncta. sicut tempus erit aliquis totaliter resolutus in instantia. quare tunc nullum erit tempus vel saltem sic potest esse. Propter hanc autem est falsum quod sicut omnia celum est necessarium nec potest non esse sicut et tempus.

Idem autem accidit et ex numeris constitutis celum quod datur. n. naturam ex numeris constituant quemadmodum pictagoricos quod datur phisica quidem n. corpora uidentur gravitatem habent

tia et levitatem unitates autem nec corporis facere est possibile possunt neque gravitatem habere.

Tunc ipugnat opinioneum pictagororum dicentes quod exinde inconveniens accidit dicendum corpora naturalia et celum. et mundum corpora ex numeris sicut pictagorici possunt. Nam dia corpora inferiora celo habent gravitatem et levitatem numeri autem corporis ex virtutib[us] idem est non possunt habere gravitatem et levitatem et per se non poterant ipsa corpora consummari.

Capitulum primum secundum tractatus tertii libri de celo et mundo in quo ostenduntur quod corpora naturalia habent motus naturales.

Uero autem necessarium existere motus simplicibus corporibus natura aliquem omnibus ex his manifestum quoniam enim uidentur moueri necessarium ut si non proprium habent motum violentiam. Autem et preter naturam idem sed et si preter naturam est aliquis motus necessarie et secundum naturam preter quam hic et si multi preter naturam eum qui secundum naturam unum secundum naturam quidem. n. simpliciter picter naturam autem habet motus unum quod est.

Iste est secundus tractatus huius tertii libri secundum Apollonius in primo narravit et probauit opinionem antiquorum circa generationem et corruptionem corporum naturalium. Tunc in isto tractatus inquit viri corpus naturalia mobilia motu recto sunt gravis et levia et quicunque sunt mobilia naturaliter aut violenter et contingat tria capitula in quibus primo ostenditur corpora naturalia habent motum naturalium in secundo ostenditur gravitas et levitas sunt principia necessaria motu rectu in ratio ostenditur quicunque gravias et levias sunt mobilia violenter secundum capitulum incipit ibi: quoniam quedam tria capitula incipiunt ibi: quoniam autem natura: primus est. diuidit in duas. priores principales in quibus probatur corpora naturae alia habent motus natales in haec circa hoc. ponitur et probatur opinione antiquorum illi: propter quod et levitatem prima in duas sicut prius probatur in genitu suu ibi fuit adhuc autem et ex quiete: De prima prius summittit intentionem quod et hoc quod est in statu quiete est manifestum quod est necessarium omnibus corporibus simplicibus esse aliquem motum natalem et sequitur idem esse dicendum de corporibus mixtis cum molestant secundum naturam elementi dominantis in eo ut habentur fuit in primo bui secundum arguit sic corpora simplicia mouentur ut per se ad sensum aut ergo naturaliter aut preter

Tertius

naturam seu violenter quod idem est. si naturaliter habeatur intentum si pater naturam ergo sunt apte natura moueri secundum naturam cum in his invenatur pater naturam quod nos possit moueri secundum naturam quia motus pater naturam est posterior motu naturali et ipsum presupponit. Unde quod corporis implicis natura est una et simplex. ideo habet unum unum motum naturalem motus autem pater naturam multos potest habere. Intelligendum primo finem commentatorem commento. prout qd hoc iofundatur super tribus positibus prima est qd omne corpus naturale mouetur: secunda est qd omne quod mouetur naturaliter aut violenter mouetur et qd omne qd mouetur violenter mouetur naturaliter qd motus violentus non intelligi relapse est ad motu naturalem. Ex his tribus possumus necessario sequitur qd omne corpus naturale mouetur naturaliter. Secunda ad idem commento: et arguit se omne corpus naturale habet naturam ergo omne corpus naturale habet motu naturali tenet prius quia natura est principium motus et quies eius in eo est probabile. Intelligendum sed qd aliquis posset dubitare circa hoc quod dicitur hic. Apud videlicet qd unum corpus simplex habet multos motus violentos et tantum unum naturalem. cum ergo motus violentus et motus naturalis eisdem corporis sunt praeterea sequitur qd unum sunt plura contraria. cuius oppositum dicitur in p. metaphysice. Respondet qd contrarietas perfecta que est in materia distans ipsorum contrariorum enim unum est contrarium et hoc videtur. Az. x. meta. ramen in contrarietate perfecta que est in materia circa maximam unum plura possunt contrariari et istud videlicet. Unum mouetur in similitudine motu deorsum tamen motus simpliciter possunt materia plures motus copiosi sicut motus laterales.

Adhuc autem et ex parte manifestum est enim quiescere necessarium: aut ut aut secundum naturam: aut autem manet ubi et fertur vel: et secundum naturam ubi finit. naturam quoniam igitur uidetur aliquis manens in medio si quidem secundum naturam. palam quia et latio quod hic secundum naturam ipsorum. Si autem vel quid fieri prohibens. si quidem quiescens eundem concludemus sermonem. necesse

se enim aut secundum naturam esse primum quiescens aut in infinitum ire: quod quidem impossibile. Si autem quod mouetur: Prohibet ferri quemadmodum empedocles iocuit terram a giratione quiescere alicubi. utique fertur quia in infinitum impossibile. Nullum enim sit impossibile. Infinitum autem pertransire impossibile: itaque necesse statim alicubi quod fertur et non ui manere: sed secundum naturam si autem est. quies secundum naturam est et motus secundum naturam qui in hunc locum. latio.

Idem probat per secundam rationem presupponendo primo unum quod est manifestum videlicet quod omne corpus quod quiescit violenter in aliquo loco ad illum violenter mouetur et omne corpus quod quiescit naturaliter in aliquo loco ad illum naturaliter mouetur et tunc arguit sic. Terra quiescit in medio mundi. et ergo naturaliter aut violenter. si naturaliter erat ad illum locum naturaliter mouetur per presuppositum et sibi habet intentum quod terra habet motum naturalem et similiter argueretur de aliis corporibus simplicibus si autem dicatur quod videlicet tunc sequitur aliquid est corpus violenter. ne prohibens ne terram mouetur ad illum locum naturalem et tunc quero de illo probemus ex quo derivetur quiescere unum quiescat naturaliter aut violenter si naturaliter habet intentum ut per se si violenter similiter queratur de illis secundo probabente sicut de primo et tunc videtur et processus in infinitum et corporibus se impediuntibus quod est impossibile vel tunc desiderare ad unum primum quiescens quod origine est naturaliter quare non. Et si dicatur tunc et empedocles quod terra quiescit violenter in medio mundi resopterat girationem celorum equilateram deinde et prohibentem ne terra regat a se in medio. Contra quod videtur sequitur quod si remonetur talis celum giro quod terra moueretur in infinitum recedendo a meo dico cum nulli ibi esset illum motus terminatus et euenus est impossibile quia impossibile est aliquid esse motum in infinitum ergo impossibile est aliquid moueri in infinitum. paret et quod quiescere quia quod est impossibile factum esse impossibile est fieri. Intelligendum primo secundum commentatorem commento. xix. quod alicui posset esse dubium unum terra quiescere naturaliter vel sit in continuo motu. cuius causa est quod si a terra superietur remoueretur terra in

Liber

serior: tunc ita superior: mouere potest et sic est de pte terre ita posse aliqui videti et de terra terra sed de lito i quanto huius. dicitur. Intelligenda viter: sic est de mouentibus et motis: ita est hoc quiete: et sic in motis est deuenire ad primum mobile ita i de scindibus est deuenire ad primum quiescere.

Propter quod et leucippo et democratio dicentibus semper moueri prima corpora in vacuo et infinito. Dicendum quo mouetur quis enim naturam ipsorum motus si non aliud ab alio mouet uolentia elementorum sed et fin naturam necesse quendam omnem motum uniuscuiusque preter quem uolentus est et est primum mouentem non ui mouere. sed fin naturam in infinitum. n. est si non aliquid erit fin naturam mouens primum sed semper prius motum ui mouebit.

Ponit circa dicta et reprobat opiniones antiquas rursum diuidit in duas i quae pri ponit et reprobat opinione leucippi et democratis. Ibi plato ibi idem ac hoc. De prima ex fide amico ratione procedens arguit de leucippum et democratis qui posuerunt prius elementa corporum naturalium esse corpora atomata idem ibi illa multitudine infinita in vacuo infinito morsu ordinato continet mota. na queritur ab eis virtus talia corpora mouent naturaliter aut violenter si naturaliter. vi terias querendus est quis sit eorum motus fin naturae Et si dicant ut posuit eorum opio et uinaque corporum mouetur ab alio per violentiam tunc oportebit ei am vniuersitate eius esse aliquem motu naturaliter in ordine ad quem suus motus dicitur violenter et arguit est prius. Est in unoquoque genere mouentium et motu necesse est primum mouens mouet fin naturam quod eo ipso quod aliquod mouens mouet prius naturaliter mouet a motore extrinseco motu et tunc queratur de illo utrum mouet fin naturae aut per naturam et si autem erit procedere in infinito in mouentibus et motis quod est impossibile: aut deuenientem ad primum mouens motum quod mouet fin naturae que sequitur quod in primis corporibus est donare primum mouens naturaliter motu et prius non sicut infinita numero inordinate seu violenti mota. vel illi ex eis. Intelligendum est finem. comto. et. et hec ro Az. fudat super tribus positib; quod prima est quod est motus huius motus est per se ois motus in loco est corpus tertium est quod est corpus non mouet nisi moveat. Intelligendum est finem. et quod est corpus quod mouet aliud si ipsum mouet violenter mouet aliud si uolentem mouet naturaliter mouet aliud aliud naturaliter. Mouere autem aliud corpus naturaliter

pote intelligi deob; modis. ratione ut mouere dicatur actione primi motoris cum passim monens corporis mouentis naturae aliis actio gressus motus est in linea recta et facilius motu recto osculat. natus ut est de celo et elementis namque mouet elementa circulare et in elementis non mouent naturae motu circulare. Alio modo potest intelligi ut mouere dicatur motus ipsius rei motu a primo motori et sic dicuntur elementa moveri naturae et celo motu circulare. i.e. non violenti cum elementis iei. mouent motu circulare quod non pertinet de aliud. motu uiolento cum nullum violentem si peruenit ut habuit sunt in primo plus ergo plus comeduntur.

Id est autem hoc accidere necessarium utique si quemadmodum in. Tunc scriptum est ante. Factum est mundum mouebant elementa inordinante necesse. n. aut violenter est motu aut fin naturam. Si autem fin naturam mouebant necesse mundum est si quis attendens uult considerare Tunc. n. primum. mouens. necesse mouere se ipsum motum fin naturam et motu non violenter in. propterea quiescentia locis facere quemquid habent nunc ordinem. Que quidem gravitatem habentia ad medium que autem levitatem habentia a medio: hanc autem mundus habet positionem.

Nunquam reprobat opinionem platonis et consideratur in duas quod prius factum est remedium ad reprobationem leucippi et democratis fuit: huius est: qui infinita prima terra in duas finem quod duas rationes habet platonis ibi factum adhuc non omni. Dicit de prima quod id est convenientia necessitatum accidere in dicto platoe quod scriptis in toto vero posuit elementa ante mundi constitutionem motu tunc inordinato quoniam aut tunc mouebantur naturaliter aut violenter si violenter ergo etiam naturaliter cum motu violentius posterior motu naturali ut dictum est prius si naturaliter ergo tunc erat mundus probatur consequenter quia prius in motu corporis quod est mouens fin se videlicet aliud mouet ut ipsum naturaliter et necessitate si ergo etiam elementa mouebantur naturaliter tunc mouebantur ad sua loca propria in quibus possit quiescere. s. levata sursum et gravitas deinceps istis ac sic se habentibus erit in eadem dispositio et in eodem ordine que nunc habentur sed nunc finem illam ordinem. sicutius mundus ergo tunc finem eandem ordinem

Tertius

conuechant mundū et p̄ h̄a sequitq; ante mundū finitū mundus quod est impossibile. Adhuc at tantum queret utiq; ali q̄s ut p̄ possiblē aut impossiblē erat mota inordinate et misceri talibus mixturiis quedam ex q̄ busdam constat sūm naturam p̄stituta corpora dico autem puta ossa et carnes quem admodum empedocles inquit fieri in amicitia dīc. n. qd̄ mltorū capitā si ne cernice germinauerunt.

Arguit fōc̄r̄ platonē querendo ab eo vtrū elementū m̄ mundi p̄stitutū poterat ad inuiteē misceri talis q̄ ex ihsis producerent mixta obitē disposita sic nō pd̄lūcuntur qd̄ generat capo aut os et ita de alis. Sicut ēt. Empedocles dicit amicitia iter elementā adveniente ex eoz mixtūc̄ in primis ml̄. capita sine cervice generari et sic de reliquis p̄ tub̄ gl̄ium aut plantaz et eas postea ad inuiteē vni ri nō plus ponit Ar. de ista rōe et tñc̄te loquit p̄pter h̄enitātē. Doffer: n̄t summat̄ p̄c̄rō sic fieri et p̄pleri. Ante mundi pd̄uctionē aut elementā poterant ad inuiteē debite misceri sicut nū aut non si sic nō est ratio q̄r̄ tunc ex eis nō s̄ibar mūd̄ p̄ eoz debitis mixtione ad inuiteē sicut postea factus ē. Si nō tunc sequitq; elementā nō mouebant inordina- nate vt dicit plato q̄r̄ est in ordinatu ē indeterminata et qd̄ est in determinatu ē indifferens ad misceri et nō misceri. Unde si tū elements nō poterat misceri sequitq; erant determinata ad nō misceri et si mūd̄ motus eoz ergo nō mouebantur.

Hic at q̄ infinita in infinito mota faciunt si qd̄em unum mouebit necesse una ferri latiōe quare nō inordinate mouebunt si autem infinita mouentia et latiōes infinitas necessarium es se si. n. finite ordo aliquis est nō. n. ex nō ferri in idem inordinatio accidit neq; n. nunc in idem ferunt omnia sed que eiusdem generis solum.

Hic Ap. reuerit ad arquendū cōtra leucippū et democritū et ponit duas rōes ibi fātūdū inordinate. Dicit de prima q̄ illi qui posuerat prima elementā esse infinita numerū et indubitate et moterū in vacuo infinito motu inordinatio necessariū est dicere aut q̄ oīa illa mouebat ab uno principio aut q̄ mouebant principis infinitis. Si dia mouebant ab uno principio tunc sequitq; mouebat ab illo vna sp̄ē motus et p̄ vñi moto ordinario cuius uno-

motu sūm sp̄ē nō cadit iordinata ex q̄ est tm̄ ad vñ locuz. Si autē mouebant ab infinitis p̄incipiis aut ergo motibus infinitis sūm sp̄ē aut finitis si infinitis tūc coingeneret motos infinitos et q̄ est incōueniens et p̄ira ipsos qz ponit species rez esse finitas si vero finitus tūc in eis erat aliquis ordo et p̄ p̄is ordinatus mouebant. Cū nō pp̄ hoc dicū corpora ē ordinatus moueri qz nō oīa mouentur ē cū ē locum sed solū illa que sit vñius loci sed magis ex hoc di cūn inordinate moueri qz motus habet inordinate s ad loca indeterminata. s. mōtūs mō deos: sū. quod nō contingit cū leua semper moueantur surflū sūm natūram et graviā deos: sū.

Adhuc inordinate nihil est aliō quā p̄ter nām ordo. n. p̄pria sensibilium natura est sed adhuc et hoc incōueniens et impossibile infinitum inordinatum habere motum. ē. n. natura illa rez qualē hēnt plura et plurio tpe accidit sicut ip̄is contrarium inordinatio ē quidem esse sūm naturam ordinatē et mundum p̄ter naturam quāmuis nihil ut st̄tingit sit eoz que secundum naturam.

Ponit fam rōem cōtra p̄dīcōs et orō facit p̄io hoc et reprobat quoddā dicū anaxa. cōcludendo dīcī. p̄cipitalis intēta ē illo cā. ibi: 'videt, aut hoc:

De prima p̄mittit p̄io q̄ illud dicunt iordanus qd̄ inestalitē p̄ter naturā et hoc patet ex eo q̄ nāra rez sensibili est ipsius ordīnis cā. Deinde sicut cōtra illos accidere cōtrariorū dīcīs eorum scilicet inordinatum sicut motū p̄cedēt mūdū q̄ dīcīt iordanus est sūm nām ē iordanus motū aut factū p̄ mundi pd̄uctōeis qui dīcīt ordinatu ē effē p̄ter nām et p̄ p̄ia iordanus et p̄ba p̄ et hoc sequat qz qd̄ cōpetit pluribus aut maiori rēpōre est magis nāle q̄ qd̄cōpetet paucipāibus vel tpe mī. n̄ sed primis cōporib⁹ an mūdū pd̄uctionē cōpetebat motus p̄ ipsiū iordanū ē p̄ mūdū pd̄uctōeis solo p̄ ipsiū iordanū ē motū p̄ corporū ē pd̄uctōne mundi fuit magis ordinatē q̄ motū p̄ mūdū pd̄uctōeis et p̄ p̄ia magis ordinatē q̄ motū p̄ mūdū pd̄uctōeis et p̄ p̄ia magis ordinatē fuisse naturale et ordinatū ē nihil sūm naturā sit vt p̄tūt id est p̄ accīdens et sine ordīne et cōmōtū finitū quē p̄tūt ordinatū fuisse p̄ter naturā et ordinatū cum sit p̄ter oī spositōdem motus infiniti et p̄bata et ē sūm naturā et ordinatū.

Uideat autem hoc ipsum et anaxagoras sumere bene ex immobilib⁹. n. in choatū undū facere tentant autē

Liber

7 alijs segregantes aliqualiter itez mo
nere 7 segregare distantibz autem, 7
motis nō rōnablem facere generatō
nem. ppter qd 7 empedocles preter
mittit eam que in amicitia. Neqz.n.
utiqz poterat p̄stituer celum ex sege
gatis q dem p̄struens segregatiōem
autem faciens propriet amicitiam ex
disgregatis. n. est p̄stitut' mund' ele
mētis itaqz necessarium fieri ex uno
7 segregato qd quidem iżgē est natu
ralis quidam motus uniuscuiusqz
corpoz quo nō ui mouent neqz pre
ter naturam manifestum exhibit.

Approbat vnu dictu anax. nō simili sed sup
posito q mūdus fuit fact' ex elemētis ipuz p̄cedēti
bus hoc. n. datus melius est dicere q mūdus facit
fuerit ex elemētis quiescentibz 7 segregatis i vno
chaos p̄fuso p eo 7 segregatiōe vi posuit anax. q
ponere ipu esse factu ex elemētis motis 7 separati
ve p̄dicti dicerunt. q: mūdus nō p̄sierit ex elemētis
ipu p̄cedētibz nisi p̄ p̄parationē gōz p̄ prius fuerit
differe ūria. s. inuicē vnitā. cū ois trānsformatio sit de
orio i ūriū 7 hoc ēt alii antiquoz conuenient ut
thales anatimētē 7 alii plures pp go empedocles i
generatō mūdū d'missit amicitia cū. n. amicitia ha
beat segregare mūdū at p̄stat ex disgregatis. iō oī
En cū p̄ elemēta q an mūdū p̄ amicitia erat segregata
i genera tōe mūdū segregant p̄lē seu inimicitias
i ea p̄pūtientē. 7 tūc oī ludit Ap. p̄clētē p̄cipia
lūntēa dicens. q ex dicti ēmāfētia q oī co:p̄ hz
mōtu q̄ induit naturalit 7 nō ui seu p̄ter natura. In
telligendū q̄ an itaqz 7 empedocles posuit elemēta
an mūdū generatōes fuisse vnitā 7 q̄ ex eis genera
tis si mūdū p̄ corp̄ separari. Sed anax. posuit illā
separatiōe faciā fuisse ab intellectu diuino empedocles
aut alite. De his aut opiniōibus antiquoz si cu
pis vide latius in primo phōz.

Capiulū secundū tractans secundū libri tertij ò
celo 7 mundo in quo ostenditur q̄ gravitas 7 leui
tas sunt principia necessaria motus recti.

Tod at quedam habere necel
sarium inclinatōem gravitatis
7 leuitatis ex his palam moue
ri qdē. n. īquimus: necessarium
esse si autem non habebit natura in
clinationē qd̄ mouet impossibile mo
ueri aut ad medium aut a medio sit

n: qd̄ quidem in quo. a. nō grāne qd̄
autem in quo. b. grāuitatem habens
serat at non grāue p̄ eam que. g. d.
qd̄ autē. b. in equālē tpe per eām que
g. e. per maius. n. serat grāuitatem ha
bens si itaqz diuidat' corpoz habens
grāuitatem: ut que. g. e. ad eam que
g. d. possiblē. n. si se habere ad ali
quid eaz quem in ipso partium sito
tum serat per totam. g. e. partem ne
cessē in eodem tempore eaz que. g. d.
serat itaqz per equale serat nō grāue 7
grāuitatem habens qd̄ qdē impossibi
le eadem autem ratio 7 in levitate

Istud est fm ca. busius tractans in qd̄ post. Ap.
in p̄cedenti ca. dec̄arauit q̄ corp̄ naturalia habet
motus naturales si hoc ca. oīdū qd̄ grāuitas eten
tas sūc p̄t. i.e. necessaria motus recti 7 p̄bat q̄ ne
cessē est corp̄ naturalia mobilia motu recto habēr
grāuitatē aut leuitatē. dīvidit aut in duis p̄tes fin
duas rōes. qd̄ ad hoc p̄būdā adducit ibi fā: adhuc
sūc: De p̄ia p̄minē rōe q̄ ex dīcēdī erit manife
stū q̄ et necessariū qd̄. s. corp̄a motu recto mobi
lia habere inclinatōem grāuitatē vel leuitatē 7 tac
pōt p̄iam rōrem p̄supponēdo p̄to ex p̄batis ip̄ce
dēti ca. q̄ oī corp̄ mobile motu recto hz motu na
turalē 7 ex hoc vñtē p̄būlē q̄ oī corp̄a
naturalē qd̄ aliū nō possit naturalē moueri a
medio vel ad medium qd̄ p̄bat qd̄ sī p̄ aduersarium
corp̄ nō habens grāuitatē possit naturalē moueri
ad medium tūc sequeret q̄ tūc corp̄a quo p̄ vñtē
ēt grāue 7 reliqui nullū grāuitatis mouerentur ò
oīfū cō velocit̄ oībz alijs etiāb' p̄būlē qd̄ ē impossiblē
q̄ illud qd̄ hz ilē p̄cipiū mot' dōsū d̄z velocitas
mouerit dōsū qd̄ illud qd̄ nō hz 7 p̄bat nō p̄cen
do q̄. a. sit corp̄ nō grāne qd̄ p̄ aduersarium moue
rī dōsū i vñtē orā p̄ spaciū. g. d. 7. b. sit corpus grāne
qd̄ moueat dōsū in easdō hoīz p̄ spaciū. g. c. tñc p̄z
q̄. b. velocius mouebil dōsū q̄. a. et q̄. b. est grā
ue t̄ nō. a. 7 ex vñtē spaciū. g. e. ē marī q̄ spaciū. g. d.
q̄ illud qd̄ veloci mouet in eālē qd̄ maius spaciū p̄
trāstet sit vñtē. c. p̄. b. ac quā. b. se habet in eadē
pp̄sonē i grāuitate i q̄ spaciū. g. e. lebz ad spaciū
g. d. i. magnitudi 7 arguit se sc̄le bz. g. e. ad. g. d.
ita se bz. b. ad. c. g. a. 7 mutata pp̄sonē se lebz. a. c.
ad. b. ita se bz. g. d. ad. c. led. b. p̄rat. g. e. i vñtē ho
ra g. c. p̄rat. g. d. i vñtē hoc. a. 7 idē spaciū p̄transit
i vñtē hora vt fuit assumpti 7. c. et corī grāne 7
a. corp̄ nō grāne ergo sequit 7 uera q̄ corp̄ grāne
7 corpus nō grāue eque veloci mouent dōsū: alijs

Tertius

tertius quod illa quae in eodem tempore equalia describuntur spaciis mouentibus que velociter et similiter argui posset est cor
potest habere levitatem quod non solum moueri a medio.

Hoc autem si erit aliqd corporis mo-

tum neque levitatem neque grauitatem

habens necesse hoc ut moueri quod at

ut mouetur infinitum facit motum.

Ponit nam rōm ad idē adducēdo duo iōcū
minus si dat corporis mobile motu recto quod nec ha-

bet grauitatem neque levitatem quia si ita esset ut est nec

sarium corporis tale moueri violenti motu totaliter

ab extrīnseco et si talis corporis mouere vi violenti lequit et

mouebatur motu inservienti reversione per ita probabi-

litas hec autem est impossibile quare nō.

Nam nō virtus quedam mouens minus et leuius ab eadem virtute plus mo-

uebitur motum sit quod quidez in quo

non graue per eam que g. e. quod au-

tem in quo b. grauitatem habens in

equali tempore per eam que g. d. di-

uiso autem grauitatem habente cor-

pore ut q. g. e. ad eam que g. d. acci-

dit ablatus a grauitate habente cor-

pore per g. e. ferri in equali tempore

quoniam totum cerebatur per eam

que g. d. uelocitatem n. habebit quod

minoris ad hoc quod maioris ut maius

corporis ad minus equale igit nō graue

fertur corpus et grauitatem habens in

cōdem tempore hoc at impossibile.

Addicūs iōcū quod est si dat corporis mobile
motu recto nec graue nec leue sed quod ab eadem poten-

tia mouebatur violenter duo corpora quod vnu est graue et reliquum non et tis mouebatur eq̄ velociter sursum ob aliquo

ptib⁹ hec at est possibile quod corporis graue rode graui-

tante plus resistit eidē potētia ne moueat sursum quā

corpus non graue g. oziplū tardius moueri et tunc p-

bat penēdo quod ait corpus non graue quod moueat sur-

sum violenter p spaciū g. e. i vna horazit b. corporis graue quod

moueat sursum ab eadem potētia p spaciū g. d. i eadem

hora et tunc sequitur b. tardius moueat g. a. ex qd refuta-

lit eidē potētia quod spaciū g. d. ē minus quam spaciū g.

e. deinde sic ps. b. ad quā se habeat i eadem pponit i-

restitendo ei in qd spaciū g. e. se h̄z ad spaciū g. d. in

magnitudine et arguit res ipsa sic sic se h̄z g. e. ad. g.

d. ita se h̄z c. ad. b. quod i eadem pponit in qd g. e. ē ma-

ius g. d. i eadem pponit c. min⁹ resistit quā b. g. a.

omnata pponit sic se h̄z b. ad. g. d. ita se h̄z c. ad.

g. c. sed b. p̄trā sit. g. d. i vna hora g. c. p̄trā sit. g. e.
i vna hora led. a. vna hora p̄trā sit. g. e. p̄ toru⁹ t. c.
ē graue t. a. nō ergo ab eadem potētia mouebatur sursum
violenti duo corpora ex vnu est graue et reliquum nō p̄
idē spaciū et i eadem tempore et p̄ p̄t qd erat p̄ba
dū et sursum agui postea corpore leui respectu mot⁹
deorsum.

Istaq; quoniam si opposito maiore
mouebitur distinctionē nō graue in
infinitum utiq; mouebitur: manife-
stum igit quod necesse corporis oē grauita-
tē habere aut levitatem quod dīminutus

probat p̄mū iōcūnes p̄latum. s. qd corporis
nec graue nec leue moueret sursum violenti infinita ve-
locitate quod i tempore quantitatis modico p̄trā sit spaciū
infinitus quod p̄bas qm̄ q̄cīq; spaciū ratio illo p̄trā sit
spaciū maius qd ut aliqd spaciū infinitus g. t. p̄t p̄na
et assūpēt argui quod p̄trā sit spaciū maius qua p̄ia
sunt aliqd graue sed qdlibet spaciū infinitus p̄trā sit
aliqd graue g. t. et tunc i tempore p̄trā sit spaciū maius
p̄bat p̄t qd necesse est oē corporis mobile motu recto
habere levitatem vel grauitatem.

Laplū tunc tractatus iēcū libet tertij dō celo et mū
dō rōmē cōtrahit graue et leua sui motū violenti

Quoniam at natura est in ipso
soexistens motus p̄ncipium
virtutē at in alio fini quod aliud motus at hic
quod dīmū fini naturam hic autem uiolē-
tus omnis eum qui fini naturam pu-
ta lapidi eum qui dorsum uiolētus
facit quod fini virtutem eum autem quod
p̄ter naturam totaliter ipsa.

Istud à tunc cā. huius tempore. i qd postquā A. p̄ in
p̄cedētu ca. dīclarat quod grauitas et levitas sui p̄ci-
pia necessaria motu rectu. nūc ostendit quā graue et
leua siue mobilia violenti et uiuidis p̄ncipialit i dīcas
p̄tis i quā p̄ia ponit dīcā. i et motū nālē et violen-
tū in hac aut ostendit quā tā in motu naturali quā vio-
lēto requiri mediū ibidē andō aut:

De p̄ia
dicit quod natura est p̄ncipium motus in ipso in quo est
sed virtus factens motū violentū est p̄ncipium mo-
tus in alio fini quod aliud quod intrinseco. Unde oīs motus
aut est nālis aut violentū. Et dīmū in motū na-
turalē et violentē quod motū nālis est a p̄ncipio natu-
rālē et violentē a p̄ncipio extrinseco. Deinde subdit
quod motus nālis p̄t velocitati a motore extrinseco
ut dīmū velocitatis motū lapidis deorsum a virtute ipsellē
tis. sed motū violentū totaliter sit a virtute motoris ex-
trinseco. Intelligendū fini coīmū cōmū. xxvii. quod ou-
plex est motus nālis quidā ē simpliciter ut motus ter-
re deorsum totaliter factus ab intrinseco et quidam est

Liber

injus ex nati & violento sic motus terre deorum que impellens velocitas sed motus violens cum sicut solum a motore extitit eo est tantum simplex. Ad ambo autem tantum organo utitur aere natus est. n. hic & leuis esse & grauis eam quidem igitur que sursum faciet latitudinem. Et motus cum ferat & summat principium a uritate quod deorsum ite. Et quod grauis uelut in primis tradit utique propter quod non a sequente eo quod mouit ferat uim motum si. n. non tale aliquod corporis existet non utique esset qui uim motus & eum atque per motus uniuscuiusque motum promouet eodem modo quod quod demigiti & aut leue aut graue & qualiter prout naturam habentes motus ex his manifestum.

Hic ostendit A. p. tamen in motu naturali quam violentia requirit medium dicens quod ad abos motus. s. naturale & violentia sunt mouens aere tamen organo re quinto ipse. n. aer est natus & leuis & grauis. ascendi & descendere. et motus & leuis facient motum violentiam sursum aut grauis faciet motum violentem deorum quoniam aer & virtus ipollens ipsius in aere est motus; sursum vel deorsum licet ac mouet ipsum violenter motu sursum vel deorsum. propter quod certante prior ipollente a motu naturali minus mouet violenter motu ab aere motu uide si est aliquid tale corpus contingit ipsi violenter ingredi sicut est aer & aqua quod mouet & moueretur certante prior ipollente non est tunc motus violentius cuiusdam experitur. et deinde non imaginandum est ipsi me deum promouere uniusque motu naturali grauis aut leuis. Et tunc concidit dicens esse manifestum ex dictio oecum mobile motu recto esse graue aut leue & quod habent motus prius nam. Intelligendum p. com. in isto como facit una dilgessionem quod rendo viru medium sit necessarius in motu naturali & violentio aut sit adiuans tamen. Unde quod est & quendam est viru adiuuat ipsum motu naturali aut est necessarius in motu natu extitit est. n. ne coram nate mouet a fine aere. sicut de motu violento & motu recto est seruus coadiuvas non quod necessarius in his duobus motibus. Deinde aliquib[us] interpositis verbis respondet & primo de motu violento dicens. Aer igitur est quod est corpus passionum continebat est necessarius in esse istius motus. s. violentia & motus est graue & leue facit. s. motus facilior est & pectoris non quod sit necessarius in suo est. Aer autem cuius motus naturalis est a fine sicut dicit A. est necessari in esse motu violentio.

ti. Quilt igitur com. hic duo pmu est & medium est & est continens ipsum mobile passionem & diuisibile ab eo est necessarius in motu corporis gravis aut leuis quoniam hunc modi corpus non mouet sursum vel deorsum nisi per hoc finem ut dividatur medium. id si est vacuum nec est medium continens dividendum non fieret motus pmu & vult com. est & medium pura aer vel aqua & grauis & leuis. s. In respectu adiuuat ipsum motu factum est velocior est ista. n. media si. Incepit moneret ab extrinsecis habent naturam continenti ex se ipsis motus per suam formam subalem & qualiter locum motus que in respectu motus sursum & leuis & in respectu motus deorsum & grauiss & hoc in species suis. Et ipsa motus reddit motu continenti est velocior & qualiter est essent quiescentia. Ut pro primo sic dicitur. Quoniam motus impossibile est ut sit per vacuum neque in corpore quod non pertinet a motu. s. quod non dividatur ab eo ergo ne cesset et ut sit in corpore habente divisionem. sicut & aer sed si motus in aere fuerit tamen quod non dividatur non est adiuuans ipsum quoniam divisione eius est in continuo in eis motus & est necessaria. s. non obstat non efficit motus. Pro fo. sicut dicitur. in quaestione enim mouet. s. medium est in moto naturali & violenti videt adiuuans esse in duabus motibus. s. quod mouet motus est. s. tunc dubitat prior a quod mouet grauiss aut leue dum mouet ad suum locum natum. Secundo a quod mouet pectus fante & motu proprio pectore ad primis videt adiuuans pmu & grauiss aut leue per se mouet medium addendo eius divisionem & quod ad motu medium per accidens mouet aliud quod in eo pectus id grauiss aut leue se ipsum mouet per accidens ad suum locum natum pro isto vide com. sic dicens. Lapis. n. non mouet se essentialiter & cu[m] ita sit. & oecum quod mouet se accidens non nec est ut moueat se quod essentialiter mouet aliud motum a se verbis gratia quod hoc non mouet se accidens in natura nisi quod mouet per se unum essentialiter. Et cu[m] ictus lapis ergo non mouet est essentialiter nisi seruit in quo est & mouet se quod in hoc quod mouet se sequitur motum seruit scilicet de hinc cum hauc. Ad pmu similitudinem ostendit videlicet medium postquam incepit moueret pectus ad extrinsecos pectorum tempus continuare motus suum secundum deferendo. proiectum in eo continetur. remittitur autem continuare talis motus donec totum euaneat per aerem anteriori continetur plus resistere clausis plurimi & divisioni. posset tamen totus respoderi ad pmu oscendo & grauiss & leuis mouent ad sua loca nativa. sicut & ab extrinsecis quod a suis formis libilibus cu[m] suis qualitatibus loculiter motuus licet tales motus per motum medium possunt velocitatem. Unus A. ponendo pmu inter motus naturalem & violentium oecum motus naturalis fieri a principio extrinsecus violentius aut ab extrinsecis & pro isto introducuntur quidam verba commentatores post illa in hoc commento dicitur lapus aut mouet se in quantum est grauiss in actu & mouetur in quantum est in potentia inferius & calus in hoc quod inuenitur in nomine in actu & alio modo in potentia est quod ponitur

Tertius

et forma et materia. forma igit eius mouet in qua non est forma et mouet finis est materia non enim in potestate ad inseri nisi finis est materia. Ad finem autem conseruare est quod a piciente ipso sumitur quicunque virtus ipsi plectro aqua mouet et sante piciente a motu que virtus nominata sit quibusdam gravitas vel levitas accidentia haec et cetera appellat ipsius et hec virtus per resistentiam mobilium et dependens eius in conservari a piciente conseruare debet ut res remittit donec non sufficiat amplius mouere ipsum plectrum. De medio autem viri requiratur in motu grauius aut leuis dicitur conseruare distingendo et duplex est grauius leue videlicet et simplex et mixtus si loquamus de graui aut leuisum plectri sic dicuntur et in motu eius naturali requiriuntur medium et harum resistentia motorum quod in motu est opportuna ex quo non habet resistentiam intrinsecam si vero fuerit sermo de graui aut leui mixto iuncidunt ipsi sum non indigere medio quod mixtum habet intrinsecas resistentias et si argueretur hoc quod Aristoteles ponere contrarium in libro primo dicit acerem tanquam organum concurrendem ad ambo et motus scilicet naturalis et violentum per acrem intelligendem medium. Potest responderi dicendo quod per ambos motos intelligit Aristoteles motum naturalis et violentum sed intelligit illos de quibus parum ante se fecerat mentionem. I. motu mixtum est naturalis et violentus et simplex ut violentum insequendo opinione suam de motu plectorum infinito octantib[us] et iesu[m] rbi vult picentem moueri a medio illi continguo non imaginando et projectum per totum motum aenio et eodem medio ferratur sicut est videtur et credo. sed et picens aliquid in aere primo mouet aliquam partem aeris et projectus pellitur a villa pars aeris in qua mouet alia sibi immediata et projectum in eam pellit et sic consequenter usque ad certam distantiam sicut etiam videtur circulatione fieri in aqua ab extremitate aliquo agitata hoc nam datur per quod in motu impetuoso violento vel mixto est naturalis et violentus est medius necessarius vel ad motum perducendus vel ad ipsum velocitatem.

Laetuli primus tractatus tertius de celo et mundo in quo finitus quedam ponendo diffinitionem elementorum. Eod autem neque omnium est generatio neque simpliciter nullus palaz et dictis impossibile. n. omnis corporis esse generationem si non et in vacuum esse aliquod possibile separatum in quo non erit loco quod nunc generaret si fuisset isto prius vacuum necessarium esse corpore nullo ente aliud quidem non ex alio corpus fieri possibile puta ex aere ignem. Totali-

ter autem ex nulla alia preexistente magnitudine impossibile. Maxime n. utique ex potentia quoddam ente corpore actu fiet utique corpus sed si potentia ens corpus nullum est aliud corporum prius actu vacuum erit separatum.

Istus est tertius tractatus enim libri in quo postquam Aristoteles precedentem tractatu declaravit quod corpora rationalia mobilia motu recto sunt grauius et leuta et huius sunt mobilia naturaliter et violenter. Hunc in isto trito tractatu ostenditur utrum elementa sint finita et numeri vel in finita et quod sunt generabilia et corruptibilia. Dividitur autem iste tractatus in quatuor capitula in quorum primo primitur quedam ponendo diffinitiones elementorum in secundo ostendit virum elementa sint finita secundum numerum vel infinita. in tertio ostendit quod elementa non sunt tantum unius genere in quarto ostendit quod elementa non sunt perpetua sed continue ad invicem generabilia et corruptibilia. secundum capitulo unum incipit ibi virum autem finitum et numerum incipit ibi quoniam autem necesse est quartum incipit ibi quod nullum autem infinitum: primum capitulo dividitur principaliter in duas partes in quarum prima ostendit quod non omnium corporum generatio neque nullitas secunda ponit ordinem in dicendis. incipiendo determinare specialiter de elementis ibi reliqui in autem. Dicit de prima parte ex dictis quod non omnium corporum generatio neque simpliciter nullius cum declinatione sit celum esse in generabile et multa corpora hic inferius esse generabilia et sensus ostendit et rite probat Aristoteles quod est impossibile quod omnium corporum simul sit generatio da si omnium corporum simul esset generatio sequitur quod ante omnium illorum generationes huiusmodi vacuum sit aratum consequens est impossibile ostendit est in quarto phisicorum et consequitur probatur quia si omnia corpora generarentur in loco in quo generaretur nullum per se sunt corpora et per contra quae sequitur quod ille locus unus possit vacuus et sic illorum generationem precessisse vacuus secundum ratione unde ex uno corpori potest fieri aliud corpus in eodem loco et igne ex aera sed si in ali loco nulla precesserit magnitudo nullum corpus in eo generabatur quia omne corpus quod generatur in eum quod in loco generatur ex aliis in existente quod est in potentia ad formam generari cum ens actu non fiat nisi ex ente in potentia ideo sunt tali loco non precessisse aliquid quod erat in potentia ad formam generari in eo tunc loco ille fuisset vacuus et da rerum vacuum separatum quod est impossibile. Si hic dubitatur quod si ponendo via corpora simul generari necesse est ponere vacuum precessisse coru-

Liber

generatione videretur qd a pari potentes mundum fm se totū fuisse generauit huius ponere vacuuū prece sūt le mundi generationē sed hoc est impossibile ergo qd primū quod est p̄trapticolas. Ad h̄ respōde tur pro emūtendo p̄ ḡrōplex est factio quedaz. n. est qd est simplex processus a cā p̄mā; t̄ ista nō p̄c supponit s̄bm in quo p̄cipieatur qd p̄cedēs: neq; mortuū aut terra mutationē appellat theologis creatio qd soli deo cōpetit qd ipse solus posuit ex n̄ hilo alidī fecerit. Scilicet qd isto modo generatiū p̄ducitur nō requiri locū aut spaciū qd recipiat. Aliā àt est factio qd requiri s̄bm p̄cedens cā: mōtū t̄ transmutationē a nālī agentes p̄uenient: t̄ qd tale s̄bm qd est in pōrēta ad formā ibi qd sit est corpo: enī qd aliter nō esset receptiū naturalis trāluminationis: p̄clūp̄portū locūm seu spaciū qd sit filius qd sit recepiū. Et isto r̄ mō loquitur hic Ap. de generatione dñi dicit qd si oia corpora simul generarentur. s. ex s̄bo p̄supposito t̄ per mōtū r̄l̄ transmutationē: tūc aut corp̄ generationēm sūtūrū vacūū separati t̄ rō p̄mā facta dedit. Mundus aut nō fuit hoc mō a deo p̄ductus sed per simplicē creationē nullo s̄bo p̄cedente eius generatio onē qd fuit in pōtentia ad ipsū r̄l̄ ei⁹ formā pp qd nō oī qd ante mundi p̄ductionē fuit locū eius recepiū n̄q spaciū vacūū sed spaciū qd toti mundo correspondet ē eius dūmentio corporē que sumū cūm eo fuit creata.

Eliquum autem dicere quoq; est generatio corp̄oꝝ t̄ ppter quid est. Quoniam igit̄ in omnibus cognitio per prima. Prima autē extēstentium elementā considerandum qd corp̄oꝝ si elemēta: t̄ propter quid tūt. Deinde post hoc quid t̄ qualia quedam. Hoc autē erit manifestū p̄p̄dēntibꝫ qd est elementū natura.

Incipit dēcimare de elemēto. Et dūvidū i tre p̄tes p̄ponit ordīnem in dīcendis: in scđo ponit diffi-
cationē elemēti in tertia ostendit elemētoꝝ nēcessitatis ēbī lēcūda. s̄r itaq; elemēto: ibi tertiā: si itaq;
Dicit de prima qd ex quo non oia corp̄oꝝ est ge-
neratio neq; nūlūs: tō refutat nobis dicere quonā
corp̄oꝝ est generatio t̄ pp quid t̄ qd in oī cogni-
tio habetur per primā qd sūt principia alioꝝ: p̄mā
āt corp̄oꝝ. s. generabilit̄ t̄ comp̄ibilit̄ sūt elemē-
ta: iō a nobis prius p̄lderāndū est qd corp̄oꝝ sūt
elemēta t̄ ppter qd sūt delude de eo p̄lderāndū
sunt t̄ qualia quantū ad sūt p̄p̄tates t̄ hec oia
sūt manifesta nobis prius p̄ponendūs qdēs: nā
elementi ponendo eius diffi-
cationē.

Si itaq; elementū corp̄oꝝ ad qd

alīa corpora dūvidunt intris existēs
potētia aut actu. Hoc. n. n̄troc̄ m̄ dō
do adhuc dubitabile ipsum autem
est indiūsibile in altera spēcie. Tale
enī est elementū. omne t̄ unum
omnibus uolunt dicere.

Ponit diffi-
cationē elemēti oītēs qd elemētu
est corp̄oꝝ: t̄ qd alīa corpora resolūntur: existēs
in eis potētia aut actu qd sūt istorū tenēndā sūt
dubitabile indiūsibile in altera spē elemētu. n.
dicitur esse tale sūte sit vñ elemētu omnibas sūte
multa. Intelligentū qd diffi-
cationē elemētu hic
posita est talis elementū est corp̄oꝝ in qd alīa re-
solūntur existēs in eis potētia aut actu indiūsibile
le in altera spēcie: t̄ dicitur corp̄oꝝ ad differentiam
materie que nominantur elemētu. sed non est dō
sīlo de quib; hic inquirātur que sūt corpora. H̄
vide ponit in quod alīa. s. mixta resolūntur ad
differentiam celi: quod etiam dicitur elemētu
sed ex ipso non componuntur mixta nec in ipsum
resolūntur: posita dicitur existēs in eis potētia
aut actu pp diuersas op̄iones de esse elemētoꝝ:
mixto de quib; aliquid posterū dicitur. Ultimum
dicit dūsibile in altera spēcie. Diuersa ad differentia-
tiam mixtorū que sunt resolūntia in demēta spē
de differentia.

Si itaq; quod dictum est elemē-
tum nēcessitē est quedam talia. corpo-
rum in carne qdēt. n. t̄ ligno t̄ uno
quoq; talium est potētia ignis t̄
terra manifesta autem hcc ex illis se-
gregata. In igne autem caro aut li-
gnum non ignē: neq; secundū potētia
neq; secundū actum. segre-
gat. n. utiq; similiter at neq; si unū
aliquod solum eset tabūm neq; in
silo. Non. n. si erit caro aut os aut
alioꝝ quodcumq; nūndū dicendū
inesse. Sed p̄considerandum quis
modus generationis.

Ostendit nēcessitatem elemētorum per duas
rationes ibi secunda: quonām sūt t̄ p̄cepta in
duas: qd p̄mo ponit priam rōm secundū ponit
differentiam inter anāz agoram t̄ tempore dē in de-
terminando de elemēto ibi anāz agoram adītū
de prima ostendit nēcessitatem elemētorum per pri-
mam rationem dēcēs qd si elemēto ꝩ ut nōc of-
ficiūt est nēcessitē ē tēs qdā talis corp̄oꝝ. s. elemēta.

Tertius

ex quibus mixtae copendantur: et in quo resoluatur
nam manefaste p[ro]p[ter]i carnis et ligni, et uno de mixto
sunt ligno, et terciaria potencia et s[ecundaria] alia elementa: quoniam ex
aliis mixtis huiusmodi eleminta segregantur: si enim elemen-
tis non sunt mixtae neg[are] secundum potencia neg[are] secundum
acciduum ex elementis non possunt mixtae leggregari ex igne
aut aeris: aut non nisi leggregari caro vel lignu[m] si est et tam
vni elementu[m] ut quida dixerunt: non esset dicendum carnem
aut os in celi et ex illo posse leggregari sic elementa
segregantur ex mixtis et quod posse sunt prima corpora p[ro]p[ter]
videndum est quod modus est generatio ex corpore anteq[ue]
pueris ad p[re]siderandum de generatione mixtorum ex celi.

Intelligendū q̄ cū ex elemētis tāq̄ ex mā possit
mixta generat̄ id q̄ mixta sūti aliq̄mō i potētia
in elemētis cū sp̄ ex potētia tali fuit acut̄ tales; q̄ in
mixta nō sūt codēnō in potētia i elemētis; q̄ elemēt
ta sūti in potētia i mixtis; qm̄ mixta dicūt̄ esse i ele
mentis in potētia passiua qm̄: h̄ elements dicūt̄ ex
i mixtis in potētia quod īmō media in potētia
prior passiua & sc̄iū: q̄ sūti in ip̄is sc̄im virtutēs; q̄s
mixta nō sūt i elemētis; q̄ de ista potētia loq̄ Ap.
dū dīc̄ mixta nō esse in elemētis neq̄ sc̄im potētia
sc̄im actū. Sed tū dubitat̄ p̄t̄ elemēta sūti i
mixta solū virtuali & sc̄im q̄lāt̄es suas actiwas
& passiwas aut vlt̄a b̄ etiā formalis fuit sc̄im suas
formas ſbales; q̄ vtr̄ū q̄ itaq̄ dīc̄ Ap. Eſe dubi
tabile ad qd̄ rindet̄ q̄ iſta mā diuerſi varia opinā
tur; voluit nāq̄ autēna elemēta manere i mixtis
sc̄im suas formas; ſbales sc̄im esse c̄p̄ tū: q̄z non
voluit eas iſtenione recipere seu remunſio. Aue.
aut opīnāt̄ est elemēta esse i mixtis sc̄im suas for
mas ſbales ſecūdi eēi; p̄plet̄: cū poluerit̄ eas gra
dualiter remitti dū ex elemētis mixtu generat̄ si rē
mutūt̄ eos q̄lāt̄es actiwas aut passiwas. Coisat̄ opī
nio ē q̄ elemēta maneat̄ in mixtis solū virtuali & n̄
sc̄im ſuas formas ſbales; q̄ tunc non sō generatio
rūnūt̄ effet̄ alterius or̄uptio cuī vtr̄ū ponit̄ Ap.
in p̄ de generatione. Et id videt̄ velle hic Ap. dū
dicit q̄ igne & terra sit̄ in carne aut ligno ponit̄ si
a dīct̄ actiwas; fed̄ de hoc in p̄uino de generatione la
cūs perduratur.

Anaxagoras autem empedocli con-
tra dicit de elementis. **Hic.** n. qui
dem ignem et terram et coelementa his
elementa inquit esse corpora et com-
poni omnia ex his anaxagoras au-
tem contrarium: omnia nostra enim ele-
menta. **Dico** autem puta carnem et
os: et unumquodque talium aerem et
atem et ignem et mixturas horum et alio-
rum seminum oīas esse. n. utrum nos

**ipsorum ex in uisibibus omiomeris
omnibus congregantis: propter qđ
facta esse omnia ex his igne enim
et etherem appellat idem.**

Ostendit diuersitatē inter anaxagorā et empedo-
clen id determinatō de clementis dicit. q. anaxago-
ras dicit h̄ia empedocli de elementis. hic idem n. s.
empedocles igne terram et alia coelestaria his
acrez et aquā dicit esse prima clementa alop. co-ro-
rum t̄bia alia ex his corpora anaxagoras aut dicit:
contrariū. s. corpora omnia opera. i. cōlīmūs partū
sicut sunt caro et os in cuius est p̄ma clementa alop.
ignes atque acres et reliq̄ huic est mixturas illoꝝ
i. sacra ex mixtione corporum plūmū tangit ex semi
narr̄is animalium alop. vñ volvit vñrūc ipsoꝝ. i. ignem
et aerem facit esse ex oibꝫ corporibus cōstītutis.
sc̄m sp̄m inūlbilbus n̄i pp̄ eoꝝ mixtione pp̄
qd̄ et igne et aere p̄nt oia alia fieri p̄ segregatiōnes
t̄souū ad igne et aere in quibꝫ prius erant congre-
gata: t̄ ipse anaxagoras igne et ethereū idem dicit esse
de origine: abut autē his latius q̄e in p̄phiciorū.
Quoniam autem est omnis natura
lis corporis motus p̄petuus. Metoum
autē hi quidem simplices: hi autē mi-
xti: t̄ mixti qdē mixtoꝝ simplices aut
simplicium sunt manifestum q̄ erunt
quidam corpora simplicia. sunt. n. et
motus simplices. Ita q̄ palam et q̄
sunt elementa et pp̄pet quid sunt.

Ostendit per secundā rēm necessitatem elemē
torū dīces q̄ cū cuiuslibet corpus nālū sit algōs mo-
tus proprius motū ēt h̄i qdē sūt simplices h̄i autē
mixtū: mot̄ qdēm mixtū sūt proprii corporū mixtū: o-
mot̄ vero simplices sūt proprii corporū simpliciū:
p̄tēt quod manifestū ēt q̄ sūt quedam corpora sūn-
plicia ex q̄o sūt motus simplices qui sunt proprii
motus ipsorum tūc cocludit dīces q̄ palam itaq̄
est q̄ sunt elementa p̄tēt quid iunt sunt enī
ve constituār vniuersū tanq̄ā partes pertinentes
ad eius perfectionem essentialem t̄ vt multa ex eis
p̄dicantur t̄ in ipsa resoluta. Intelligendū est
q̄ prima rō pbās elementa esse sumptū sūt ex dī-
finitione elementū s̄ h̄ec secunda sumuntur ex motib̄
simplicibus per quoꝝ nūncrum quinarūm secun-
dum speciem postulamus: probare numerū q̄z quina-
rium elementorū celum inter elementā consumera-
do ve in primo huius sūt ostensū.
Capitulum secundum tertij tractatus tertii libri de
celo t̄ mundo in quo ostendit̄ virūm elementā
sunt finita secundum numerū vel infinita.

Liber

Utq; autem finita aut infinita
et si finita quanta s; m numerz
sequens utiq; erit considerare.

31 *Iud est scdm cu. bnuis mta?* in q postq. Ap-
pcedentia ca. posuit distinctione elementi ondo ea-
ce. Nlce declarat vtrum elemnta sint finita scdm na3
vel infinita. Et dividit i duas pces qz p. pinitiu-
tui. p. qz libi pmma qd dicit qz pmma qz pnter co-
sider. sldz est de elemntis vtrq. finita i.e. 3 numerz
aut infinita i si fuerint finita quot snt.

Primus qđem i&gut φ nō sunt infinita quenadmodum putant qđam & templandum & primum omnia omniomera elementa facientes quenadmodum & anaxagoras. **N**ullus. n. sic dignificatūm recēt sumit elemen-
tum. **A**līdem". n. mīla ēt maximorū corporoꝝ in omniomera diuīla. **D**ico at
puta carnem & os & lignum & lapidē
Itaqꝝ quoīua m̄ p̄positum nō est ele-
mentoꝝ; nō oꝝ erit qđ omniomeꝝ ele-
mentū; sed indiuisibile ad altera ipse
cic: quemāqꝝ adū dictum est p̄:us.

Prosequitur de intento reprobando opinioes an
tiquorum q̄ posuerunt elementa secundum infinitudinem insuta
oīdo ea cōfinita: q̄ dividit in tres pres. In prima re
probatur anaxagorai: in secunda leucipp̄i & democriti: q̄
in tercia oīs sumuntur: ibi secunda: adiuvat negat: ibi tercia
adjuvatur q̄ si viciusque: prima adhuc dividitur in tres sic
tres rōdes facit secunda ibi: adhuc autem: tercias ibi: ad
huc si corpus dicitur de prima p̄ est p̄a: a nobis cōtē
plādū q̄ nō sūt infinita elementa: sic dicit pūtar et tunc
facit pāmā rōdem q̄ anaxagorai dicentes ḡnō oīa coz
potia omniomera: i. homogena ut elemēta ut anax
agozat dicit. Unū nullus sic significans elemēta
q̄ eius nā sit homogena recte sit elemētu: cū ad se
sum apparet nobis multa corpora maxima esse
homogenea ut caro os lignū lapis rē. cū ḡnullaz
corpus mutetur sit elemētu sed q̄ nō est corpus hōge
neū est elemētu: s̄z elemētu est corpus i quod alia re
soluitur in existens potentia aut acta in visibilius
in altera spē p̄ dictu est p̄. Intelligendū p̄ q̄
p̄ isti prima ratione non repudiat opīdo anaxagore
quād ad b̄ p̄ dixit elementa esse infinita: sed solu
tū ad hoc p̄ posuit elemētu et corpus hōgenēū est
perturbat ut idē b̄. n. est fālū q̄z multa corpora hō
genēa sūt mixta ex elemētis q̄ nō elemēta. In
intelligendū secundū p̄ corporū q̄s dicū omniomera. i.
hōgenēa z dā dicū omniomera. Lete hōgenēa
i. la dicunt hōgenēa q̄ oīs pres. Quātūrā sunt cūl

de rōnis cū suo toto: vt xaro os īc. illa dicit eth
roginea quo z nō oēs grec ēntiativē sunt eiusdem
rōnis cū suo toto: r̄ homo equus īc.

Adhuc at si sumentes elementuz nō
necessere facere infinita; omnia. n. hec
redduntur et finitis enībū si quis su-
mat. Idem. n. faciet et si dūo aut tria
solum aut "talia quemadmodum" co-
natur et empēdocles. Quoniam. n. et
ut ipsi accidit non omnia facere ex
omniomeris. Faciem. n. non ex facie
bus faciunt neq; aliud sūm naturaz
figuratoz n: hūl manifestum qrm̄to
melius finita facere principia et hec
minima ut omnibus cldem suparis
ostendit quemadmodum dignificat
et q: in disciplinis. sp. n. finita sumunt
principia aut specie aut quantitate;

Adducit cōam rōem arguendo sic qđ pō fieri p pauciora medi⁹ et facere qđ p plaresed ois eā bā postule fieri ex principiis finitis sic infinitus s⁹ c⁹ p⁹ nō et minos arguitur qm ola eqđ bā laūat ponendo principia solū duo aut tria aut quātuo sic facti emperdoles sic ponendo principia infinita ut facilius agoraz; ita enim impedocles n̄ possit salvare aīa sic nec illi n̄ ponere oīa fieri ex omniomeris. L. bogoreci si facies n̄ sit ex facie⁹ nego aliquo figuratoe⁹ sic ex figuris eiusdem rōnis malo; at p̄ qm inclusus est posere principia ⁊ parca minima qđ plura vob⁹ equit posse redditus cause oīuz fierendo p̄ s̄c p̄ in mathematicis qm qbus supponunt principia pauca spē aut q̄-tate, i. numero ex qđ cōclūdes uēde demonstrant.

*Alduc si corp^o acorpore alter^r d^e h^z,
ppria d^ras corpor^z at d^e finite: def-
ferunt. n. sensibilibus. hec autem fini-
ta sunt o^r at hoc ostēdi manifestum
q^r elementa finita necesse esse:*

Donit tertia rōem dicens q̄ vnu corp̄us diss̄ert ab alio corp̄o p̄prias diss̄ertas ipsoz corp̄oz q̄ sūt q̄litates prime sensibiles sed tales ore p̄prie corp̄oz s̄ finite quādmodū pbabat in līo ḡnitratiōe necesse ē p̄m̄a corp̄oza s̄lē elem̄ta cē finita p̄pria q̄ elem̄ta nūmerant̄ z distinguit̄nt̄ s̄lē numeratio n̄ dis̄tinctiōne illoz diss̄erendaz: ḡ se dicit q̄ ex i ille ore sunt finite q̄d op̄oz ret̄ ex necessitate elem̄ta cē finita. **I**ntelligendū q̄ Ap̄. pbat in līo ḡnitratiōne numeri elem̄toz p̄ numeris abinconu possibiliū q̄tuoz o p̄missibiliū q̄ obraz p̄ inslūnt elem̄toz z secundariū mixtū: q̄ ille cobiations s̄ finite

Tertius

te ut p[er] etiam elemēta c[on]sideratā c[on]sideratā finita numeris et nō infinita.
Sed adhuc neq[ue] ut alteri quida[re] dīcunt puta leucippus et democritus
ab dentes rōnabilitia accidentia. In
quiunt. n[on] esse primas magnitudines
multitudine quidem infinitas; ma
gnitudine at indiuisibilis. Et neq[ue] ex
uno fieri multo: neq[ue] ex multis unu[er]s
sed hoc applicatione et circumplexio
ne oia generari. Mō at quodā et isti
omnia entia faciūt numeros et ex nu
meris. Et. n[on] si non plane ostendunt
tamen hoc volunt dicere. Et adhuc
quoniam differunt corpora figuris
infinita at figure infinita et simplicita
corpora aiunt esse. Qualis autem et
que figura elemētorum nihil determi
nauerunt: sed solum ignis sp[iritu]s assi
gnauerunt: acrem autem et aquam et
alia magnitudine et p[ro]uitate diuise
runt entem ipsorum naturam uelud
pansp[iritu]m omnium elemētorum.

Hic reprobat leucippum et democritum et dividit
duas q[ua]d p[ro]p[ter] narrat eoz opinione et reprobat ibi. pri
mū q[ua]d igit[ur] de prima dicit q[ue] nō est opinio de elemē
tis ut alteri quidē oicut videlicet leucippus et dno
critus ab dentes. i. remouentes accidentia elemēto
rum rōnabilitia idem primas magnitudines elemēto
rum esse infinitas multitudine: magnitudine at indiuisibi
les et n[on] uno elemēto fieri posse. I. vere h[oc] oia alia
dicerit fieri ex elemēto mō ex qdā ipsorum coplica
tionē et circumplexione. I. fin figurā positionē et ordi
nē: n[on] isti oia entia faciūt numeros aut ex numeris
sine unitatibus: nā l[og]o nō dicat plane: h[oc] mō volūt
dicere et eoz verba videt p[re]tendere: et q[ui] corpora
prima differunt figuris et figure sunt infinita dixerint
prima et simplicita corpora: a q[ui] sit alioz elemēta esse
multitudine infinita: sed illos aut q[ui] sit elemētorum figu
ra nihil determinauerint: quād assignauerint perā
i. sper[et]ā figurā: aerē vō et aquā et alia corpora dixe
rint solū magnitudine et p[ro]uitate si magnitudo et p[ro]
uitate sit oiaz corpora nā: vel p[ro]p[ter]ma. totū summa
nū elemētorum et generatoz ex eis. Intelligendū p[ro]
q[ui] leucippus et democritus posuerint corpora idiu
sibilita multitudine infinita c[on]sideratā aliōz corpora
nihil dicitur ex his generari et p[ro] ipsoz p[ro]grega
tionē ad inuiteē: et q[ui] volerint ista corpora idiu
sibilita

lia ad inuiteē esse differe figuris positione et ordine:
q[ui] qdā ponebat unius figure et qdā alteri: qdā in
sursu in mixto et qdā deo: sū: qdā priora et qdā post
eriora. iō fin istas dicas corpora priorum dicebat
corpora ex eis generata diversificari. Intelligen
dū scđo q[ui] dicit h[oc]. q[ui] isti faciūt oia etia numeros et
ex numeris sine unitatibus h[oc]. n[on] dicq[ue] scđo istos
prima corpora p[ro]portionant unitatis cū fin idiu
sibilita sic unitates et corpora ex eis cōposita p[ro]
portionā numeri q[ui] p[ro]ponit ex idiu[is]ibilib[us] sic nūeri.
Primum quidem itaq[ue] et in his hoc
peccatum non finita sumere princi
pia habituris hec omnia dicere.

Nūc reprobat opinione leucippū et democritū et
dividit in duas q[ui] primo reprobat eo q[ui] nū ad h[oc] et
dixerit elemēta esse numero finita: scđo q[ui] nū ad
h[oc] q[ui] sibi ipsis q[ui] dixerūt ibi secunda: sūlā prima in
tres sic tres facit res rōes fa h[oc]: adhuc at: si n[on] rōia
ibi adhuc at necesse dicit de p[ro]p[ter]o h[oc] seu h[oc] isto est
p[ro]p[ter] h[oc] peccatum q[ui] n[on] sit prima finita: h[oc] finita cu[er]
cause oiu[m] apparentia equa h[oc] reddat ponendo p[ro]
finita sic ponendo finita put dicebat i. scđo rōe fa
eta cōtra opinionē precedentē.

Adhuc autem si non infinite elemen
torum differentia palam q[ui] nō erunt
elemēta infinita.

Ponit secundā rōem arguendo ut p[ro]p[ter] sic dñe ele
mentorū nō sit finita g[ra]mēta n[on] sit finita p[er] p[ro]p[ter]
et aīs declarat q[ui] dñe elemētorū se q[ui]litatis partē
sensibiles q[ui] sit tantū q[ui]tio: vi sensus ostendit.

Adhuc autē necesse oppugnare ma
themáticas scientias indiuisibilia
corpora dicētes et multa gloriosoru[m]
et apparentium scđo sensum interi
mete: de quibus dictum est primum
in his que de tēpore et motu.

Ponit secundā rōes p[ro]p[ter] necesse istos dicen
tes corpora indiuisibilia oppugnare scđas mathe
maticas et ea dicit et iterimere: i. destruere multa
dictior glōsorū appareniū consentiū de q[ui] dicit
esse prius in his q[ui] de tēpore et motu. Intelligendū
q[ui] isti ponentes corpora nāliū: cōpi cu[er] ex corporib[us]
idiuisibilib[us] habet negati multa suppositiones et
prima geometria p[ro]bat in sexto phisico: v[er]o q[ui] dñe
summi ē idiuisibile infinitū et q[ui] i. codē summo vnu i
idiuisibile nā ē summo alteri n[on] cōsiderat n[on] p[ro]pter ens.
Simil autem et p[ar]tia dicent ipsos
sibi ipsis necesse. Imposibile. n[on] indi
uisibilibus entib[us] elementis magni
tudine et paruitate differre aerem: et

Liber

terram et aquam. Non est possibile ex iniucem fieri: remanebunt. non semper maxima corpora segregata: siunt autem sic fieri aquam et aerem et terram ex iniucem.

Hic ostendit leucippus et democritus sibi ipsi⁹ contra dixisse et dividiatur in duas sicut duas voces adducitib[us] secunda: adhuc neque dici de prima quod est necesse se ipsos dicere partaria sibi ipsi et probatur quoniam elementis existentibus in divisibilium¹⁰ ut ipsi ponunt erit impossibile terram aquam et aerem differre ad iniucem solum magnitudinem et puitate suorum elementorum: quod tunc non est possibile ea lex iniucem generari per segregationem ipsorum quoniam elementa segregata semper remanebunt maxima nec poterit minuzari et per hanc non poterit generari aqua ex terra: neque aer ex aqua eius contraria ipsi dicuntur autem h[ab]et aquam et aerem et terram fieri ex iniucem. Intelligendum est hec ratio stat in isto ipsi non ponebant aerem aquam et terram solum differre magnitudinem et puitatem suorum elementorum in divisibilius dicendo elementa terre esse maiora elementa aquae et elementa aquae esse maiora elementis aeris: et alterius dicebant aerem aquam et terram esse ex iniucem generabilia. Tunc arguit Ar. ex secundo deducendo oppositi primi quod si aqua generetur ex terra per segregationem elementorum a terra aut illa elementa terre minorantur in generatione aquae aut non: si minorantur tunc sequitur ut sit divisibilitas et non indivisibilitas ut dicunt si non minorantur tunc elementa aquae non erint minora elementis terre immo erunt maxima et sic aqua et terra non differunt magnitudine et puitate suorum elementorum cuius partaria ipsi ponunt: qualitercum ergo respondeant sequitur ex suis dictis contradiccio.

Adbuc neque secundum hoc suspitionem videbitur utique infinita fieri elementa quoniam corpora quidem differunt figuris. Figure autem oes coponuntur ex pyramidibus: rectilinea quidem ex rectilineis. Spera autem ex octo partibus Necessare est non esse aliqua principia figura. Quare siue uniuersi siue duo siue plura et simplicia corpora ta ta erunt multitudine.

Ponit secundum ratiōnē neque prius videbitur elementum esse infinitum: cuius in partaria posuerit quod probat quoniam secundum eos corpora ad iniucem differunt figuris: figure autem finite sunt: ergo corpora sunt finita: et figure sunt finite ostendit: quoniam oes figure coponuntur ex pi-

radimib[us] et in eas resolvuntur: sicut non figurae superficiales rectilinee resolvuntur in triangulis: ita figurae corporae rectilinee resolvuntur in pyramidibus et spera coponuntur ex octo partibus pyramidibus cum ergo figurae sunt finite sequitur quod prima principia figurarum sunt finite: et quod numerus elementorum est in numeris primorum principiorum figurarum: sequitur elementa esse finita et tot secundum numerum quod sunt prima principia figura rum siue sunt unus siue duo siue tria siue secundum aliquem aliud numerum. Intelligendum est ideo Ar. quod possunt ex octo partibus pyramidibus: siut per quoniam si capiantur tres circuli qualesque qui se intersectent ad angulos rectos: quoniam oes terminant ad circulum illorum circulos sic cabuntur octo trianguli et sunt principia illius figure sperata: et similiter trianguli rectilinei sunt principia altius figurae rectilinearum. Adhuc sed si unicuiusque elementorum est elementorum est aliquis proprius motus et quod simplicis corporis simplex. Non sunt autem simplices motus infiniti propter neque simplices locationes plures et duabus neque loca infinita esse non utique erunt: nam sic infinita elementa.

Arguit filius corradius probando elementum esse finitum: quod est quo valentius elementorum est aliis motus propriis et motus simplices sunt proprii corporum simplicium: sequitur quod sunt elementa quod sunt motus simplices ipsorum: sed motus simplicis elementorum non sunt infiniti cum non sint nisi duo. sed motus sursum et motus depositus loca eorum sunt infiniti: eodem modo et elementa non sunt infinita. Intelligendum est h[ab]i generis sub alterno loca elementorum et h[ab]i motus sunt duo ut dicuntur et eodem modo elementa. scilicet gravis et levius per in specie specialissima sunt quatuor loca: et quartus motus elementorum et sursum simpliciter: sursum secundum quod deorsum similes deorsum secundum quod: et ita elementa sunt quatuor in specie specialissima. scilicet gravis et levius. Capitulo tertium tractans tertij libri terci oecodo et mundo in quo ostendit quod elementum non sunt nisi unum.

Voniam autem necesse finita esse elementa restat considerare inter plura erunt autem non. Quidam enim unum solum supponunt et hoc habet quidem aquam: hi autem aerem: hi aquam ignem. hi autem aqua subtilius quidem aer autem spissius. et continere aiunt omnes celos infinitum ens..

Istud est tertium capitulo huius tractatus i[n] oppositum Ar. in precedenti capitulo declaravit elementum non esse infinita multitudine. Nunc probat quod non sunt nisi unum.

Tertius

diuiditur in duas partes in quaz prima Ap. relectar opinione ponentium tantū vnu elementū: in fecū da eos reprobat: quicunq; quidem igitur ē prima dicit qd qm necesse est finita esse elementa restat considerare vxp sine plura vno aut nō et si ponit opinioues ponentium tantū vnu elementū dicens qd qui dant supponunt vnu solam elementū qui vlerius diversificari sūt qd quidā dicū illud elementū esse aquā quidā aer et qdā ignē: quidā autē corpus medius inter aquā et aereū: sup̄lūs aqua et den sūt aere cū sit infinitū cotinet oēs celos. Intelizendū qd aliqui dixerūt aquā esse oīum elementū qd pūm alioz dū eē humidū et fluxibile ut vbiq; possit eē ad generationē huiusmodi ait effe aqua qd ore nū. Alij vero dicerūt aereū pūm esse aereū ppter eius passibilitatem: et alijs ignē ppter et acti uita: et alijs corpus medius ppter eius insensibilitatem: et posuerit ipsū infinitū ut nunquā deficit generationi.

Quicunq; quidem igitur vnu hoc faciunt aarem aut aquam: aut aqua quidem subtilius aere autem spissi? si ex huius spissitudine aut raritate alia generant: isti latē ipsi sibi ipsis aliud aliquid pūm elemēto facientes. Est. n. que quidem ex elementis genratio cōposito: ut aiunt. Que autem ad elementa resolutio. Itaq; necesse pūis esse natura qd magis subtiliū partium. Quoniam igit aiunt oīu corporum ignē subtilissimum esse pūm utiq; erit natura ignis: differt autē nihil: Necesse. n. unum ali quid aliorum esse pūm: et nō medium.

Ep̄obat h̄dicas opinionez et diuidit in tres p̄tes in quarum primo reprobat qd nō est tantū vnu elementū qd sit aqua aer vel vapor medius: i fecū da pbat o non est m̄ vnu elementū qd sit ignis i terria adducit vnam rōem cōtra oēs p̄dicta opiniones: ibi secūda: quicunq; aut̄ ibi tertia cōtāt oīibus: pūma adhuc in duas sicut duas rationes sa cit ibi secūda: adhuc aut̄ spessitudine p̄dicta p̄pma qd quicunq; faciunt tantū vnu elementū dientes il lūd esse arem et aquam aut̄ corpus medius aqua qd den subtilius et aere spissius si ex huiusmodi co p̄sib;us spessitudine aut raritate generant alia iste se p̄flos decipiūr: qm̄ sunt facientes quoddā aliud corpus pūm elemēto qd sit pbat: qm̄ vt aiunt

generando alioz corporoz ex elementis si cōposito i. per cōdensationē: sed generatio que est ad elemēta dū exmis̄ta elementa generantur est refolutio. i. per rarefactionē ppter qd necesse est qd corpus qd est partium magis subtilius sit pūis naturalis cū itaq; dicant ignē esse subtilissimum corpus sequit qd ignis sit corpus plus natura alijs differt nūbil p̄ sita rōe siue tale corpus pūis sit ignis siue nō: qd necesse erit vt p̄ p̄ roē mū sacra vnuz alioz corporoz esse pūm elemēto et nō corp̄ me diū ve ipsi dicūt: Intelligendum qd hec rō stat in isto qd dat ista opinio sequitur qd aliquod corpus est pūis elemēto p̄n̄ est impossibile et pbat p̄na p̄ supponendo fin eos qd cop̄s generant elemētis per p̄demplationē et eodū elemēta generantur ex cōpositis per rarefactionē cu ergo ex aere aqua vel corpore meodio: possit generari aliud corp̄ qd rarefactionē. Ignis vel aliud corpus subtilius: sed si aer vel aqua aut̄ corpus medius sit pūm elemētum qd habuit corpus subtilius siue simplici et naturaliter pūis primo elemēto.

Aldhuc autem spesitudine et raritate alia generant nihil differt quam subtilitate et grossicie subtilē quidem. n. rarum: grossum at volunt esse spissū Iterum autem subtilitate et grossicie idem quod et magnitudine et paruitate. Subtile quidē. n. quod paruārum partium grossum autem quod magnarum partium. Quod. n. extēsum in multum subtile tale autem quod ex paruis partibus constans Itaq; ipsis accedit magnitudine et paruitate diuidit̄re aliorum substantiā. Sic autem determinatis omnia accedit dicere ad aliiquid: et non erit sim pliciter hoc quidem ignis hoc autē aqua: hoc autem aer. Sed ideū ad hoc quidem ignis: ad aliiquid autē aliud aer.

Ponit secūdā rōem dices qd ponere alia corpora generari ex uno elemēto per rarefactionē aut̄ cōdemplationē est idē qd generat ea per subtilitez̄ et grossiones quoīā subtile dicimus esse rarum grossū aut̄ dicimus esse cōpsum: subtilitas vero et grossicies idē esse dicuntur qd magnitudo et paruitas quoīā illud dicimus subtile qd multū extēsum p̄ rarefactionē cōponitur ex p̄bus quis: et

Liber

econtra illud: qd grossum qd componit ex partib^m magnis: quare p^r q^d dicentes alia generari ex uno elemento per rarefactionem vel condensationem determinant eoz sicut in magnitudine et paruitate ex q^d viterius sequitur q^d oia corporis erit ad aliud cuin magnu et parvuz dicitur ac aliud est per q^d nubil erit simpliciter ignis aut aer vel aqua: si erit ad h^o qd ignis: ad h^o aer ut q^d h^o est impossibile q^d re. Quod accidit ad plura qd elementa dicentibus magnitudine et paruitate differre dicentibus rationam n: quanto determinatum est unum qd p^r erit quedam r^o adiuvicem magnitudinum. Quare habentia hanc r^o adiuvicem necessaria hoc quidez aerem esse: hoc at ignem: hoc autem terram: hoc autem aquam propter inesse in maioribus numerorum r^oes.

Reprobat ponentes plura elementa q^d magna tuidine et paruitate dicentes q^d id inconveniens ac etiam dicentibus plura elementa dfa in magnitudine et paruitate q^d ex qua vnuq^d p^r erit est discrimina: et quantum eo^d magnitudine se habebit ad inuenientiam aliquipotitione ita ut q^d p^r posse in magnitudinis ignis et in magnitudine aeris eadem sit in magnitudinis aeris ad magnitudinem aque: et magnitudinis aque ad magnitudinem terre li^s solidi pp huiusmodi proportione magnitudinu determinatur: qd ignis et aer et aqua et terra sic sequit^r q^d aer in recipere ignis et aer et r^o specta aque et ignis q^d in eadem proportione se habet magnitudo aeris ad magnitudinem aquae qd te habet in magnitudo ignis et magnitudinem aeris et similiiter equatur q^d aquae et terrae qd etiam sed recipere terre est aer q^d in eadem proportione se habet magnitudo aquae ad magnitudinem terre i^s qui se habet magnitudo aeris ad magnitudinem aquae et q^d in maioribus magnitudinibus: donec si minorer et proportiones ad eas sequuntur q^d ignis p^r etiam et magnitudinem aeris aque et terre i^s qd determinantur: et p^r q^d ignis non solu erit ignis sed etiam aer et terra: ex q^d viterius sequitur ut prous q^d nubil erit qd vel aer vel aliud etiam simile et absolute i^s solu recipere ad aliud qd ea impossibile.

Quicunq^s autem ignem supponunt elementum: hoc quidem distinguunt alia autem ipsis necessarium irrationalib^m accidere. Hi quidem n: ipso r^o in figura coaptant igni: quemadmodum modum in piramide facientes et hoc

bi quidem simplicius dicentes: quoniam figuraz acutissima piramis cor por autem ignis. Hi autem persuasib^m rōem adducentes rationam corpora omnia cōponunt ex eo q^d subtillissimaz partur. Figure autem que solide ex piramidib^m. Itaq^d quoniam corporum ignis subtillissimaz Figurarum autem piramis subtillissima et prima: prima autem figura primi corporis piramis utiq^s erit ignis. Hi at de figura nubil enunciatur subtillissimum autem partibus soluz faciunt. Deinde ex hoc p^rposito auint facta esse alia: quemadmodum utiq^s si ex inflata prima decisione.

Hic p^rbat q^d est tm vnu elementu qd sit ignis et diuidit i^s duas q^d p^r declarat opinionem illo^r qui illud dixerunt manifestando cor p^r dixerit secundo r^o p^rbat eos ibi: viterius q^d at eadem: dic de prima q^d cuius supponit ignis solu et elemen^r ubi: o: si agit s: inconvenientia q^d sequitur ex opinione p^rcedent: sed si est necessariu ipsiis accidere alia i^s rōabilita ut postea ostendet. Et ipso^r alia id p^rat igne figura piramidalis et isto^r qd dicitur simplicius et m^r rationabilis arguentes illud ex duas affirmantes in secundi figura p^r huc modu: figura piramidalis est simplicissima et accutissima et ignis et cor^r sum et accutissima g^r ignis est figura piramidalis h^r sic arquedo n^r sequit^r at ad id p^r adiuvandum rō et p^r p^rat duo q^d p^r p^r est q^d prima corp^r ex q^d alia sunt ex simplicissimaz et subtillissimaz: secundum est q^d oiu^r figurarū rectilinearū figura piramidalis: est prima et tunc arguit sic p^r cor p^r debet prima figura ut p^r sed ignis est corpus primū cū sit oiu^r corporū simplicissimum et subtillissimum et figura piramidalis est prima p^r suppositiones g^r ignis est figura piramidalis. Alio^r vo^r d' ista opinione de figura ignis nubil dixerunt s^r pofu rōt igne subtillissimum cor^r et eo fieri p^r posita p^r ad ipsi rōez sic inflat seu rara p^r eoz ipsificatione pua efficiunt ut ex igne p^r aliquale p^r desolatione exterit fieri aer et per aliquam maiorem aqua: et p^r adhuc maiorem terram re. Utroq^s autem eadem accidentunt difficultas: siquidem n: indivisibile prium corp^r faciunt iterum ueniunt pri^r dictationes ad hanc suppotionem. Adhuc non contigit hoc

Tertius

dicere naturaliter uolentibus p̄side rare. Semper n. omne corp̄ corpori p̄parabile sc̄m quantum: habet autem proportionaliter magnitudines que similium partium adiuicēt que elementorum puta que oīs aquae ad omnem aerem: et elementū ad elem̄tum. similiter autem et in alijs. Et autem plus aqua et subtilissimum grossissimo manifestum quoniam et elementum minus erit aqua quam aeris. Si igitur minor magnitudo existit in majori diuisibile utiq̄ erit aq̄ elementū. silt at et ignis. et totaliter autem subtilissimorum.

Probabilis et diuidit̄ tres sic tres facit rōes ibi secunda. Si aut̄ diuisibile ibi tercua magnitudo. At de prima arguit̄ eos si dicant igne et in diuisibiliq; sic eis accidit eadē inconuenientia que circa illos fuerūt adducta. s. p̄ primū nō esset oīus facile in infinito: et q̄ diuisibile additū diuisibili faceret diuisibile: et ita d̄ alij: sed adhuc h̄ istos sic dicentes sp̄. ualit̄ arguit̄ ostendendo eos nō posse hec dicere nāliter. qm̄ elementū sūt adiuicēt coparibilia inveniāt et vnu elementū est maius. h̄o ut rotū ignis est maior: et tota rotū aer tota aqua ex q̄ ḡ vnu elementū excedit aliud in quantitate et oīe excedens aliud est diuisibile i excessu: et in illud per q̄ excedit seq̄ q̄ elementū excedens aliud est diuisibile et q̄ ianu excedit aerez et ignis diuisibilis et non diuisibilis.

Si autem diuisibile figurantib; qui dem ignem: accidet nō esse ignis partem ignem nō ppter pponi piramidem ex pyramidibus.

Secundū arguit̄ p̄ p̄dictos si dicant ignem esse in diuisibili determinate figure: q̄ p̄ piramidalis: dūcendo ad duo iequivalentia quorū primū est q̄ non alibet p̄ quantitatua ignis esset ignis q̄ est manifestū salutē: et q̄ ignis est corpus homogeneū et p̄bas et ilud sequit̄ q̄ capta vna pte ignis q̄ sit figura piramidalis ei p̄ piramidem c̄ pponat ex pyramidibus. Adhuc autem non oī corpus est aut elementum aut ex elementis. Pars. n. ignis ne p̄ ignis nec alterum elementum nullumq;

Secundū inconuenientia est q̄ nō q̄libet corpus esset elementū vi. et cōpositū ex elementis q̄ est manifestū salutē et p̄bas q̄ sequit̄ q̄ capta medietate vniq̄ ignis piramida in figura tūc illa pars nō est ignis cū nō sit piramidalis figura p̄ sequena sī illas nō esset elementū nec etiā cōpositū ex elementis ut patet quare rē.

Magnitudinem autem determinantibus prius aliquid elementi elementum esse. et hoc infinitum ire. siqdem omne corpus diuisibile: etiam quod minima p̄ partium elementum.

Tertio arguit̄ eos si dicāt ignem esse determinante q̄ certa quantitate data minoris ēt nō possit deducendo ad aliū duo iequivalentia: quo rū primū est q̄ aliquid esset corpus prius ipso elemento igne est iposibile: et q̄ sequit̄ p̄bas qm̄ iumentum igne sub illa determinata quā: itare et signem: eius medietatem: ut p̄ illa nō est ignis p̄ positōne et q̄ nō est sub quantitate p̄igne requisita: nec etiā ē corpus posteri igne vt etiā ḡ corp̄ p̄atis igne q̄ ponit primū elementū q̄re rē. Et s. c. arguit̄ et de illo pte ita posuit argui ex portib; illas partis in istū nūtū diuidendū quare rē.

Adhuc autem et his accidit dicere: op̄ idem ad hoc quidem ignis est ad aliū ut autem aer et terra.

Secundū iōconveniens ēt id ē respectu diuersorum est ignis aer et aq̄ terra: p̄is est iposibile q̄ ignis aer rē. sīr absolute de genere sīr et nō de genere relationis. Et q̄ sequit̄ p̄bas qm̄ si elementū sūt determinata p̄ portio et illi sūt: et ita q̄ canta vel rāta quantitas et talis vel talis p̄ portio ē magnitudine ista essentia elementū: sūt vna pars ignis q̄ habeat quantitatē debitā igni et p̄z illa ad aliquā pte aeris se habet etiā p̄ proportionē h̄o totū aer et p̄ sīs respectu illas p̄s aeris ipsa est ignis etiā ad aliquā p̄z aq̄e se habet etiā p̄ proportionē h̄o sīc rotū aer ad totā aq̄e et p̄z sīs respectu illi p̄is sā ipsa est aer: silt ad aliquā pte aeris se habet etiā in eadē p̄portionē sīc tota aq̄ ad totā terrā: ḡ respectu illius pte terre ipsa est aq̄. Itē ad aquaz vel ad aliquā et pte se habet etiā in eadē p̄portionē sīc terra ad aquā ergo sequitur et respectu eius et terra et ita de alijs quare rē.

Comune autem omnibus peccatis unum elementū supponentibus unum solum motum facere naturalem: et omnium eundem. Evidemus n. omne naturale corpus motus ha-

Liber

bēs principiū. Si igit̄ omnia corpora unū aliquid sūt: omniū utiq̄ erit unū motus: et eodē necessariū. Quāto quidē utiq̄ plura sīat moueri magis q̄ad modū et ignis q̄to q̄ dē utiq̄ maior sīat sert ueloci⁹ surū ea q̄ ip̄s̄ lat̄ō. Accidit at m̄lta deorsū serti uelocius Itaq̄ p̄p̄ hoc et adhuc qm̄ deteriatū est prius: q̄plures naturales motus palā q̄a ip̄ossibile unū esse elementū.

Nūc arguit simul contra omnes ponentes tāū vnum elementū dicēs: q̄ dico illo sequeretur et esset tantū vñ motus naturalis: quia motus nālēs grauiū aut levū numerat⁹ et distinguunt⁹ disstinctōnem elementōꝝ et dicitur est supra id o si esset tantū vñ elementū esset tantū vñ motus naturalis i sp̄e hoc aut ē falsū et cōtra sensū cu videm⁹ multa naturaliter moueri diuersis motibus in sp̄e et non tantū sursum: sicut mouet ignis et leuis que quāto maioriā sūt vel: cuius ascendit: sed etiā deorsū quād noduz mouent grauiā. Lū ergo sint plures mot⁹ naturales patet et est ipsib⁹ q̄ sit tantū vñ elementū.

Eloniam autē neq̄ infinita neque unum plura necesse est esse et finita. Considerandum at primum utrum sempiterna sunt aut generata. Hoc enim ostendo manif stum et quāta quedam et qualia sunt.

Capitulus quartus tractat̄ libri tertii de celo et mundo in quo ostenditur et elementūs per perpetua sed cōtinuē adiunctū ḡnera illa et corruptibilia.

Si istud est q̄rū et p̄cipiū h̄ab̄ tractatus in quo postq̄ az̄ in precedenti capitulo decla rauit q̄ no ē nū vñ elementū. Nunc orēdit q̄ elemēta nō sunt sempiterna sed sunt ad iūicē gen̄erabilit̄ et corruptibilit̄. Dividit aut̄ principaliū i duas p̄tes in quarū prima premittit intentū cōtinuādo se ad p̄cedētia. i secunda p̄sequit̄ sibi. Sempiterna quidē. De prima p̄t̄ et qm̄ ex dictis ei manifestū et elemēta non sūt infinita neq̄ vñ tantū. Id o necesse ē ipsa esse plura uno et finita p̄pter q̄ est a nobis vñterius p̄siderandū et primo vñ sunt sempiterna vel generata: hoc enim ostendo erit vñ riue nobis manifestū quāta et qualia sunt.

Intelligendū q̄ dicit quāta quātū ad numerum: et qualia quantit̄ ad virtutes: et az̄ non p̄bat hic et elemēta sunt: nū quatuor: q̄t̄ hoc ostendit in q̄rto et in secundo de generatione. hoc p̄bat p̄ hoc et cōbinatiōnes possibili⁹ s̄ quatuor: qualitat̄ primarum sub esse cōpicio sunt tantū quatuor. s. caliditatis cuſ

siccitatis. et hec est ignis. caliditas cum humiditate et hec est aeris. frigiditatis cum humiditate et hec est aquae. frigiditatis cum siccitate et hec est terre.

Sempiterna quidē igit̄ur esse ipso sibile: uidemus enim et ignem et aquā et unumqđ̄ simpliciū corporū resolutum. Necesse autē aut infinita esse aut stare resolutionem. Si quidē igit̄ infinita erit: et tempus resolutionis infinitū et iter cōpositionis. Unūqđ̄ enī i alio tpe dissoluit̄ et cōponit p̄t̄

quaſ accidet extra infinitū tpe aliud ei se infinitū tpe: cū illud qđ̄ cōpositionis infinitū sit: et adhuc p̄t̄ hoc qđ̄ dissolutionis. Quare extra infinitū fieri infinitū: qđ̄ qđ̄ ip̄ossibile. Si at stabit alii cubi dissolutionē: aut idivisibile erit coꝝ p̄i quo stat: aut idivisibile quidē non tñ dividet uq̄ q̄admodū videt. Em pedocles uideat dicere. Indivisibile q̄ dē igit̄ nō erit p̄p̄ p̄t̄ dictas rōnes: s̄ tñ neq̄ divisibile qđ̄ nūq̄ at dissolutionē. Min⁹. n. corp⁹ maior facilius corruptibile siquidē et qđ̄ mltū corū pit h̄ac corruptionē ut corrupt̄ i minori. Adhuc. n. magis hoc pati rationabile min⁹. Duobus at modis uide dem⁹ corruptū ignē. A contrario. n. corruptū extintū et ipsū i se ipso marcescēt hoc at pati minus a pluri et ueloci⁹ q̄to utiq̄ sit minus itaq̄ necesse corruptibilia et generabilia esse elemēta corporum.

Quidē p̄sequitur de intento et dividit in duas partes in quarū p̄t̄ amā ostendit et elemēta non sūt sempiterna. in secunda aut̄ p̄bat et elemēta sunt ad iūices generabilit̄ et corruptibilit̄ ibi. Quoniam aut̄ generabilit̄. De prima p̄t̄ et az̄. et elemēta non sūt sempiterna arguendo sic. ad sensū apparet elemēta ad iūicē reuelati et transmutari vel ergo talis resolutio erit infinita vel aliqđ̄ terminabit: non p̄t̄ dici q̄ sūt infinita: quia nū se queret et essent duo tempora tota alter. extra iūicē infinita qđ̄ est reprobatum q̄to p̄biscoꝝ. et p̄ter p̄sequētū q̄t̄ li tempus mēsur̄ ns

Liber

resolutionē huc corruptionē clemento; sit infinitus sequit q̄ etiam ipsa mensurās eoz positionē huc generū sit infinitū; quare erūt duo tempora infinita & taliter extra nūc. si aut dicatur q̄ talis resolutio aliquādo terminabilis; vel ergo terminabit ad aliqd idūsibilis; sicut dicit leucipus & democritus; vel ad aliud diuisibile; sicut dicit empedocles; nō potest dici p̄mū p̄p̄r rationes factas p̄m̄ cōtra ip̄os; si ergo dicat fm̄. s. q̄ terminat ad aliqd diuisibile; cōtra q̄ corporis maioris potentie illo diuisibili ad qd o. q̄as corruptionē; iminariē corruptibile; ḡ multo magis illad q̄ ē minoris potentie ē corruptibile; p̄m̄ ipsi alio corrupti. Et sic tūc sequit q̄ ad ipsiū non īm̄ habūt resolutio & pater principalis p̄na q̄ corporis elemētare dupliciter corrupti vñomo corrupti; a contrario ut ignis ab aqua; & alio mō extinguit a se ipso; paret ignis q̄ elementa sūt p̄tinua ad iūce generabilita & corruptibilita & p̄m̄ sūt sempitina. Intellig: iudicq̄ elemēta nō ē sempitina p̄t intelligi dupliciter. Uno fī se tota carbogocice sūptā. Alio mō fm̄ p̄tes p̄mo modo nō ē vñz; cū nō possint fm̄ se tota aliqui non esse; s̄z h̄i ē vñz. Secundomodo & hoc vñl az. hic.

Intelligendū secūdū q̄ cū dic t̄ ap̄. q̄ ē impossibile ēē duo ip̄a infinita & aliter extra iūce; q̄ hoc debet intelligi de infinitis simpliū; nō aut de infinitis fz qd q̄ dat fm̄ cū ip̄o sūt infinitū & p̄te an & simili ip̄o infinitū a p̄te post. Intelligendū z° ignis dupliciti corrupti; vñomo p̄se; & sic corrupti a suo contrario; alio mō p̄ accidēs; & sic corrupti a' ip̄o resoluedo mām̄ p̄p̄ia & faciēdo ip̄am̄ cuapozare; q̄ue modūca ornatissimis sc̄p̄tū corrupti. Qm̄ autem sūt generabilita; aut ex nō corpore aut ex corpore erit generatio & si ex corpore; aut ex alio; aut ex iūciem nō ex corpore quidē sequit generatio fm̄ saē generatiū vacuū. Omne. n. qd̄ s̄sit i aliquo; aut sine corpore erit i quo sit generatio; aut h̄ebit corp̄. Et siq̄d̄ habebit corpus; duo simul erunt corpora i eodē; qd̄ quidē factū & qd̄ p̄xi st̄es. Si at sine corpore necesse uacuū ē separatiū hoc aut q̄ impossibile. ostē sū ē p̄us. Sz adhuc neq̄ ex corpore aliquo cōtingit fieri elemēta. Accidet enī aliud corp̄ p̄ri ē elemētis. Hoc aut siquidē habebit grauitatez aut leuitate elemētōp̄ erit aliqd̄. Nulla aut h̄is inclinatōnē imobile erit & mathematicū. Tale aut ens non erit i loco.

In quo enim quiescit. i hoc & moueri possibile & siquidē ui p̄ naturā si sūt nō ui fm̄ naturā. Siquidē igit̄ erit in loco & alicui erit aliqd̄ elemētoz. Si n̄ i loco nihil ex ip̄o erit. Qd̄ .n. fit. & ex quo sit necesse simul eē. Qm̄ at neq̄ ex nō corpore fieri possibile neq̄ ex alio corpore relinquit ex iūce fieri.

Nūc p̄bat q̄ elemēta sūt adiūce generabilita & corruptibilita; & arguit sic elemēta nō sūt sempitina ut p̄batū ē. sūt generabilita & corruptibilita; aut ex se in iūce p̄ sufficiente dīa stōne; nō ex nō corpore; q̄ tale nō corpore est idūsibile. modo ex iūce idūsibile nō sūt diuisibile; neq̄ etiā generat ex alio corpore ut statim p̄bat. q̄ sequit q̄ generant ex se iūce. ut ignis ex aere; per ex aqua. Quod nō genera fēt alio corp̄ regi nō sūt aliqd̄ elemētoz tanq̄ ex corpore tis priori & p̄ positionez p̄bat mūtupliciter; & p̄mo sic si elemētu generaret ex alio corpore. tunc sequit q̄ def vacuū; vel q̄ duo corpora sūt simul in eode loco; quoz vñrūq̄ ē impossibile; & p̄bat p̄na q̄ elemētu q̄ generat i aliquo loco generat; aut ergo i illo loco est corpus ex quo generat; aut nullū est ibi corpus. quia aliud corpus ibi esse nō p̄t. si dicas q̄ ibi est corpus ex quo elemētu ḡ nerat. tunc sequit p̄mū icōueniēs q̄ duo corpora sūt im̄ili in eode loco. l. corporis quod generat & corporis ex quo generat. Si vero dicitur q̄ ibi nullū est corpus; tunc sequit fm̄ icōueniēs scilicet q̄ dat vacuū separanū. Ampliū q̄ elemētu si generet ex alio corpore adhuc arguit q̄ illo dato sequunt duo alia icōueniēta quoz p̄mū est q̄ aliqd̄ est corpus p̄ius elemēti. fm̄ est q̄ tale corpus ex quo elemēta generant nō ē graue; neq̄ leue. sed ē corporis mathematici nullū h̄is motū neq̄ locū nāl in vel violentū vñt & illoz ē impossibile. & q̄ sequatur p̄bat. & p̄mo p̄mū. qm̄ illud ex q̄ aliqd̄ gene. a' est naturaliter p̄ius illo sicut materia ē nālitter p̄ios sō; maḡ si elemēta gen. rārent ex alio corpore s̄ queritur q̄ illud esset p̄mū elemētis. Q̄ etiā fm̄ sequitur arguit. q̄a corp̄ & ex q̄ elemētu generat aut est graue vel leue aut nō. si est graue vel leue; aut ergo est simplex vel mixtū. si simplex tūc ē aliqd̄ quatuor elemētoz & nō aliud ab et. mētis cui' oppositū sūt assūptum. si mixtū sūt sequent p̄ simplex & teret ex mixto & sic mixtū esset p̄m̄ simplici qd̄ ē unū osibile oportebit q̄ tale corpus aliud ex q̄ elemēta p̄nitur generari no ē graue nec leue. Sz ē abstractū & motū & a loco. & p̄na cū corporis mathematicū. & nō corporis naturale qd̄ ē impossibile. p̄ter ḡ & ex q̄ elemēta generatur & u ex nō corpore neq̄ ex alio q̄ ex se iūce ē generatur. Intelligendū vñl az. Arguit q̄ elemētu nō generet ex alio corpore nō excludit q̄

Liber

p idē posse pbari q nullō corpus generare ex alio corpore. et q mixtū nō fieret ex elementis. qd tunc vel est; vacuū vel duo corpora essent simul in eodem loco videlicet corpus qd sit et corpus ex qd ipsum sit. Et soluit illa ratio negando: nam quilibet corpus ex qd aliud sit in eodem loco nō maneret eo qd sit sed corripitur: sic qd primū instas et illū qd sit et primū instas nō ḡ illū ex qd ipsū sit. et id Ap. subiicit allā rationē qd deducit: ad al. ut id cōvenit s. l. qd aliquid esset corpore p elementis. hoc enī fallit ē loquendo solū de istis corporib⁹ et corruptibilib⁹. Et cū vñ h̄z Ep. p idoneitate p simplici generari ex mixto debet intelligi p compositione qd quē modū posteriora et plosib⁹ generari et plosiora et implorib⁹ et cū tñ similes b̄ i pō generari ex mixto parere resolutionē qm sicut mixtū coponunt ex simplicib⁹ ita est in simplicitate resolubile.

Capitulū p̄imum tractatus quarti libri tertij de celo et mundo i quo ostenditur qd elementā nō generat ad iūicē segregatiōne nec p transfiguratiōne nec per resolutionem superficiērum.

Tex⁹ igit̄ considerandū qd modus ei⁹ qd ex iūicē generatiōis utruq; ut Empedocles dicit et democrit⁹: aut qd cūq; ilupficies resolute: aut ē alii⁹ aliq; modus ab his.

Iste est quartus tractatus huius terri libri i quo p̄ist̄ Ap. p̄cedens tractatiō declāravit virū elementā sunt finitas p numerū vel infinita et qd sūt adiūcimē generabili et coruptibiliā. Nūc cōstendit qualis sit modus generationis elementoz et p̄trū sūt p se figurata. Dicitur aut̄ iste tractatus i. 3. capl. i quo p̄ primo ostendit qd elementā nō generant ex iūicē p segregatiōne nec per transfiguratiōne nec p resolutionē superficiē: in 2. p̄bat qd elementā non sunt p se figurata rōib⁹ sūptis et naturā loci et generationis copoz. in 3. idē facit rōnibus sūptis ex passionib⁹ virtutib⁹ et morib⁹ ele mentoz. sc̄m cap. cūlū i cōfici ibi totaliter aut̄ cōptas. Tertius i cōfici. sed ad h̄c et ad passiones. Primum capitulū o uidelicet principaliter i ouas p̄tes i cōfici p̄ma p̄te nūc intentionē sua in sc̄o p̄sequi ibi qui qdcm̄ igit̄. Dicit de prima qd elementā ex iūicē generetur ut p̄ ostendit ē. iterū est et nobis considerandū qd est modus generationis copoz ex iūicē. Ut̄ v̄ dicitur generatur p segregatiōne h̄c nūc v̄t emped. dicit et democrit⁹: aut ut dicitur quicq; sūt resoluentes corpora et supficies sicut plumbū. aut̄ qd a 3. modus generationis copiab h̄s.

Qui quidē igit̄ circa empedocle et de mōritū latet ip̄si se ip̄sos: neq; generationē ex iūicē facientes sūt apparentē

generationē. Intus existēs. n. unū qd qd segregari i quālitātē utiq; ex uase generatione existente: sūt nō ex quadā materia fieri transmutata.

Dico quidē de iūicē. et dissidit i ouas p̄tes i qd prima p̄bat qd elementā non generant ex se iūicē per segregatiōne i sc̄o et v̄ta p̄bat qd nō generant ex se iūicē p transfiguratiōne seu resolutionē superficiērum ibi sc̄o et v̄ta dicitur sūt. Prima i quātor sicut quatuor rōnes facit. ibi p̄a dēnd. et sic. ibi v̄ta adhuc aut̄ mixtū p̄. ibi quarta necessitate sūt. De prima ar gut sic. si elementā generant ex se iūicē p segregatiōne partū inextinsum: nūc sequentur qd elementā generantur sūt fūt apparentia: sicut si aliq; extraheret aliqd ex vāle qd prius latebat in eo. et nō generantur fūt veritatē p transmutatiōe qd quā ex materia existente i potēria fieret ens i actu hoc aut̄ ē fūt qd rō.

Unde dicit qd quidē sūt circa empedo. anarag. et democratis ip̄i latenti. decipiū i sc̄ipio. negat iūicē facient p generationē elementoz ex iūicē sūt veritatē: sed sūt u fūt generationē apparentem: quālitātē enī vñ sūt quodq; elementoz fieri ex alio p segregatoz intus exis tāq; v̄tis grātū: ne exīt ex v̄tis sc̄ilicet p ex tractionem illus qd dicit generari: sed non fieri ex qdā materia transmutatiōe.

Intelligendū qd empedocles posuit qd p̄tua corpora. s. ignē acrē terra et aquā et in aliusq; sūt ibam. sed oīuia i parvas p̄tes p̄ exē cogregatiōne adiūcē fūt v̄tias p̄pōzōes p̄ficiuntur huic mōti corpora qd appellamus noībus eoz. Unde i quo plus est de igne dicit ignē noīari. et in quo plus ē de aqua aquā rūta de alijs p segregatiōnē aut̄ factaz ab hūi mō dicit p̄spōzib⁹ volūt c̄ p̄spōzā mītrā generari. Anarag. vero p̄incipia p̄imā corporum naturalium posuit infinitas p̄tes homogeneas i uno quoq; reptas et p segregatiōnē istarū ex illis dicit alia corpora gerārā. Demo. rō. aut̄ posuit p̄imā corpora esse iōuūtib⁹. et ex ipsis p̄gregatoz fieri ignem aerem aquā et terrā et ex h̄s postea p̄ segregatiōnē fieri corpora mixta. Ex quib⁹ potest qd̄ oīs illi i hoc cōveniūt qd possunt corpora generari p segregatoz inextinsum illis a qdib⁹ dicunt fieri sūt gregatoz. Et cōtra istud arguit Ap. p̄bādo qd talis generatio nō esset generatio fūt veritatē sed sūt ap̄ parentiam tm̄.

Deinde et sic nihil min⁹ irrationabilitā que accidit: eadē n. magnitudo non uideat stricte fieri grauior. Necesse āt hoc dicere dicitib⁹ segregari aquā ex aere existētem: cū n. aqua ex aere fiat: grauior est.

Liber

Secundo arguit sic si vnu elementu generaret ex solo solu plegari gatione, sequeretur qd solu motu localem oibz alij paribus aliqd fieret graui qd prius dñs est faliū. et probatur pñna qd dñ ex aere generatur aqua ipsa genera ur solu p segregatoem partiu aque p existentiu i ac e fz cos sed talis aqua generata est grauior qd prius erat u erat in aere ut patz ad sensu guur re. Dicit g deinde t sic arguamus irrationalia q accidit ex illa opinione. eadem n magnitudo no videt pstricione fieri graui. et qd patz sicut via pstricte no e grauior seapa expasa necessitate autem dicitibz segregari aqua ex aere ipsa ex parte i eo. hoc dicere. t qd p lo u motu locale fiat grauior qd prius. cum ini ex aere aqua fia ipsa e grauior qd ante quare re. Adhuc at mixtoz corporoz no necessitate separatu alteru semp amplioru locum optimere. Cū aut ex aqua aer fiat: maiori occupat locu. Qd n. subtilissimam rū partiū i ampliori loco sit manifestu aut hoc t pmutatiode: u aporante. n. t itumescere humido rupis cõtinentia molles usq coartatorez. Quare siquidē totaliter no e vacuū neq extē diut corpora quēadmodū aut hoc dicentes manifestu qd impossibile. Si aut e vacuū t extēlo irrationaliblē ex necessitate semp amplioru locu occupare quod separatur.

Tertio arguit pmitiendo qd alij corpora sūt ad suicē mixta p solā segregacione vnl ab altero non effici semp illud qd separat maius qd prius. sed semp ex aere qd fieri aere acrē maior: qd prius erit iaq ex qd fieri cuius maiorem occupat locu. gno generari aer ex aq p solā segregatorez i qd re. Un dñ adhuc aut no e necessitate corporoz mixtoz adiut e semp alteru separatu obtiner locu amplioru cu aut ex aq si t aer ppe aer maloꝝ occupa locu qd prius qd enē subtilissimam partiu sit in loco ampliori e aut hoc manifestu i pmutatiode. i. alter ratione humido. n. vaporate itumescere a calidit te ipsu rarefactore rupu vasa cõtinentia mollis ipsi ppe coartatō. zlocire pectu coentū qd maior. qd fieri siquidē totaliter. i. vlt no e vacuū neq extendit corpora. l. p rarefactionem qd et uno generari aliud que edmodū aut hoc: t cantic: l. c. t. pedoc. t. anax. manifeſtū e qd impossibile. l. aerē generari ex aqua p solā segregatō. idem. vlti dicit. Si aut est vacuū. l. ibi binū corporibus vt dicit democritus. t extensio. t ceris dñs g n raf et qd adhuc segreg irrationaliblē: i. x n. c. filtrare eis. qd iur illud. t separat ab hlio et parte locu. amplior. qd est cōtra suppositum.

Necesse aut t deficere eā que ex iuicē gnatōne siquidē i magnitudine finita no sūt infinita finita. Cū n. ex terra aqz fiat: ablatū ē aliquid terre. siquidē segregatioē generatio. Et itez cu ex de relicto similiter siquidē igit se n p hoc erit accidet infinito infinito iecē. Qm̄ at hoc impossibile no utiq semp fieri ex iuicē. Qd quidē igit n erit segregatioē que iuicem transito dictum est.

Quarto arguit sic. Si clementia generarent ex iuicem p segregatioē sequeretur qd generatioē elementoz ex iuicē aliqui deficeret. ita qd aliqui esset deretra ex qua no posse aqua generari. ita de alijs. hoc aut est: alijs t oppositū omostratum est: de generatione. t pb turzna qm sunam vna terra pedales ex qd solā segregatioē fz eos generet vna aqua pedalis. o. inde ex eadem terra similimodo generet scia aqua pedalis t tercia t sc vltra. t tunc querat virum i ali generatione aquae pedalis ex illa terra procedatur in infinitum vel aliquantum o sūt us. no potest dici primum. quia cum talis gneratioē aque non sit nisi per separationem: m. pque pexistente in illa terra secundum positiōnē illorum illorum i. tali generatione esse processus in infinitum sequeretur qd illa terra redi i effetti infiniti aquae pedales quod ē impossibile. oportet ergo dicere secundum. scilicet qd in tali generatione aqua ex terra est statua. t per consequens aliquando erit deuenire ad terram. x qui non poterit aqua generari. quod erat probandum. vnde Aristoteles dicit qd dñ dñlo u. n. opinione rūcē erit necesse deficere canē generationem elementoz que est ex iuicē. siquidē in magnitudine iuicē non sunt infiniti: finita scilicet ce t buntita is t non communicantia quod sic probatur. Nam enim ex terra sūt aqua ablata et aliquid terreni siquidē generatioē et segregatioē idem per se re. t non. t iterum scilicet ablatum est a iiquid terreni cum ex derelicto sit. similiter scilicet aqua. siquidē igit ut semper hoc erit accidet infinita in Tertio: qd omnia aut in hoc est impossibile non utiq semper fieri ex iuicem: scilicet aqua ex terra. Et uniuscī gaudiens qd quidē igit transmutatio elemē totam que iuicem non erit segregatioē dictum est.

Relinquit aut ad iuicē trahimur in illa fieri hoc aut dupliciter. aut. n. transfiguratioē queadmodū ex eas t cera fieri utiq spa t circulus. aut resolutioē ea qd ad superficies queadmodū qdā aut

Tertius

Nūc pbat q̄ elem̄ta nō gen̄ eātūr ex iūces p̄ trāfiguratoē uel r̄solutiōē sufficiet. & didic̄tūr in duas: q̄ p̄ma f̄mitūt̄ itētū. secundo p̄sequitur. ibi Si quib̄ igitur. De p̄ma p̄i q̄ ex quo elem̄ta non generatur adiuic̄t̄ ex p̄se segregatiōem reliquunt̄ ea s̄e. ri adiuic̄t̄ trāmutatiā. i. p̄ ex p̄ trāmutatiōem. h̄ ar dūpl̄ p̄i itēlūgi: aut n̄ trāfiguratioē. i. p̄ trāmutatiōes de vna figura i alia: quemadmodū eād̄ ex ce ra fiet v̄t̄s mō sp̄ra & mō circul̄: aut ea r̄solutiōē q̄ est ad sufficiēt̄ quemadmodū quidā aut̄. s. plōni ci. Intelligendū q̄ elem̄ta generari ex iūces p̄i telliḡt̄ itō mō. i. p̄ trāmutatiōes i lūba. & itō mō nō fuit mō hic: q̄ est ver̄ mod̄ fm̄ q̄ habetur ex li d̄ generatōe: s̄i solū b̄ duob̄ p̄mis qui ip̄probāti. Adi cendo op̄ionib̄ antiquoꝝ.

Siquidem igitur transfiguratione fiunt accidit ex necessitate idūisibilia dicere corpora. Idūisibilibus enī en tibus non erit ignis pars: ignis neq̄ terre terra propter nō esse piramidū partem semper piramidēz neq̄ cubi cubum:

Prosequitur d̄ itēnto. & p̄vidit̄ in duas p̄tes i q̄rū p̄ma pbat q̄ elem̄ta nō generatur ad iūces per trāfiguratioē. In sc̄bā d̄ p̄bat q̄ nō generatur ad iūces p̄ r̄solutiōem superficiēt̄. ibi. Si at̄ super facie. Dic̄ d̄ p̄ma q̄ siquid̄ elem̄ta fuit adiuic̄t̄ trāfigurante accidit ex necessitate dicere corpora ele mento p̄. eē idūisibilia q̄d̄ ē p̄ossible & p̄i ip̄roba tu. & p̄na pbat. elem̄tēs. n. c̄tib̄' idūisibilia' & h̄nti bus sup̄p̄ias figurās q̄d̄ derm̄t̄ur ut qdā uo lucrūt̄ tūc seq̄t̄ q̄ p̄ ignis fieri ignis. & p̄ fre non erit itō p̄pi no sc̄p̄ p̄te piramidū ēē piramidē. nec sp̄ p̄te cubi ēē cubū. & sic se h̄z p̄figurare ad figurām. ita se h̄z p̄co:poris ad corp̄. exq̄ p̄m̄ illos corps elem̄toz certas figurās sibi detināt̄. Intelligē dū q̄ isti voluerūt̄ q̄ elem̄ta c̄ntialii sibi limitāt̄ cer tas figurās s̄ic mixta sibi limitāt̄ certas foſas subāles. & dixerūt̄ figurā p̄p̄ias igni esse figurāz piramidēz & figurā p̄p̄ias treē figurā cubic̄ d̄ q̄bus p̄ amplius d̄cetur.

Si autem superficiēt̄ resolutione primum quidem inconueniens non omnia generare ex inuiuic̄t̄. Quod necesse dicere ipsis & dicunt̄. neq̄ eni rationabile unum solum exp̄s fa ctum esse transmutationis: neq̄ uide tur secundū sensum: sed similiter omnia transmutare adiuic̄t̄. Accidit

autem de apparentibus dicentibus non confess̄ dicere apparentibus di cētibus. buiū autem causa nō bene sumere prima principia. sed omnia uelle ad quasdam opiniones determinat̄as reducere. Oportet autem forte sensibilium quidem sensitibilia: semp̄ternorum autem semp̄terna corrūptibilium autem corruptibilia esse prin cipia.

Nūc pbat q̄ elem̄ta nō ḡnāfadiūt̄ p̄ r̄solutio nē sufficiet̄ i p̄ias figurās. Et didic̄t̄ in duas p̄tes: i q̄rū p̄ia b̄ pbat ō tra. In sc̄bā d̄ s̄ac̄ d̄ alijs tr̄b̄' elem̄tēs. ibi. Sed adhuc. Dic̄s in duas s̄ic duas r̄o nes facibi sc̄bā. Accidit at̄ ipsi. De p̄ta arguit̄ sic. si elem̄ta ḡnāre adiuic̄t̄ p̄ r̄solutiōē sufficiet̄ i p̄ias figurās. tūc lep̄ren̄ & n̄ oia elem̄ta essent adiuic̄t̄ ḡnābilis. p̄n̄ ē s̄m & cōtra sensū ut p̄. & p̄ bat̄ p̄na: qm̄ sc̄m itōs tra ē figure cubic̄ q̄ p̄det̄ur ex triāgulis p̄o cēd̄. s̄la ē elem̄ta s̄ic alijs si ḡnārū q̄ coponant̄ ex triāgulis scalenō. mō p̄ce les nō resoluīt̄ i scalenō. nec exor̄. a. ḡ & a. nō p̄ re folui s̄la elem̄ta nec exora. q̄r̄ sequit̄ q̄ tra ēris corrup̄tib̄. s̄la ē elem̄ta ēris ḡnābilis & corrup̄tib̄lia q̄d̄ ē inconueniens. Un̄ dīc̄ si ē elem̄ta adiuic̄t̄ ge neratur r̄solutiōē sufficiēt̄ i p̄ias figurās. p̄io qđē sequit̄ hoc inconueniens nō oia elem̄ta ex inuiuic̄t̄ ḡnāri q̄d̄ nec ē dicer ipsi plōnicis sc̄m p̄nēm̄ eoz. & dicūt̄ neq̄. n. r̄onābile unā solū elem̄tēm̄ uidelicet terrā esse factūm̄ ex p̄p̄ia transmutationis. neq̄ uideatur sc̄m sensū s̄ic esse: sed oia elem̄ta se adiuic̄t̄ sensū transmutare. Exquo accidit isti plōnicis dicentibus de app̄entibus sc̄m sensum nō dīc̄ confess̄ app̄entibus ad sensum. buiū aut̄. causa est ipsos nō bene sumere principia prima: sed velle omnia reducere ad quādā determinat̄as op̄ionēs de primis principiis tanquam ad casūs ut q̄ numeri sunt substantia entium. & q̄ corpora de terminant̄ superficiēt̄: uel aliquid buiūmo di. & in hoc errant̄ & attribuunt̄ rebus corrup̄tib̄ibus principiis prop̄p̄ia inco:ruptib̄lia. queniam oportet sensibilium quidem esse principia sensitibilia. Semp̄ternorum autem esse principia semp̄terna. & corruptib̄ iūni corrup̄tib̄lia.

Totaliter autem omogenea suppo nentibus. Ibi autem propter horum amores idēz facere uidentur his qui positiōes i sermōib̄ seruat̄. oē. n. sub

Tertius

Si nō accidet tāqz uera habētes pnci
pia tāquā nullū oportunū iudicare
ex uētibz z maxie ex fine. Sīnū at
factie scie op. naturali at q d'uidetur
semper principaliter fm sensum.

Totalter at. i. vlt ipis supponentibz pncipia ho
mogenea ut nūeros aut triagulos .z. hīs. plonici
pp amoz hoz pncipioz mathematicaliū et icōri
pabiliz q coribz "naturali" attribuebāt uidentur
facere hīs q i sermōibz". i. disputantibz seruāt. I.
substitut positiōes falsas ipsi. n. sustinet sive pceduit
de accīs. i. oēcēqz ad pōnes illas quātū. nqslit fal
lū tāquā ipi effēnt pncipia ver. et tāquā nō
sit oportunū iudicare b pncipientibz" ex post. nō
euētibz: qd tam est fali: qd de pncipibz per
posteriora habem iudicar. et maxie ex fine: cū sīnū
lit cā causaz scientie aut factie. I. pncipie finis ē
opus. sed sius scīentia naturalis et illi qd pncipia
uer apparet fm sensum. ex quibus oībus sequit q
cūz in naturalibz oporteat iudicare ex his que appa
reunt ad sensu. apparet aut ad sensu oīa elemēta ex in
uicem generari. ergo oīa elemēta ex inuicem generari
est concedendū in scīentia naturali. et hīus opposi
tiū est negandū: qd rāmen sequit ex opione pla:ōis.
quare tc. Intelligendū pmo q plato loquēt
generatiōe corpz naturaliū adiuvicē nō distinguē
do. int. r corpz de genere substatiē: et corpz de gene
re qd tāta dixi elemēta ex inuicem generari per re
solutionē corū in superficie. et superficie in primis
figuræ: quas dicebat esse corporū elemēta seu pri
ma pncipia. Intelligendū qd figurarū quedāz
est superficialis z quedā corporalis. et quelbet eazz
est duplex. qm. ucdā est reculina. et quedā est cur
ulinea. et quia superficie est prior corpore. et linea re
cta est prior linea curva. ideo inter oīs figuras figu
ra reculinalia est prior: que ex paucio:ibus line
is constituit. r. Lī ergo due linee recte non claudat
superficiem: neqz figuram cōstituant requirūt ad
minus tres. per quarū contactum fm extrema cau
satur triangulus. quare sequitur qd triangulus recti
latus est oīum figurarū prima z velut pncipium
oīum alioz. Intelligendum z qd triangulorū re
culinorū tres sūt spēs. scalenon pnciples. et pnci
ples. Scalonen habet tria latera equalia. pncip
les habet duo latera equalia z tertiu inequale. pnci
ples aut habet tria latera equalia. et quia angu
lus rectus est prior angulo acuto z angulo obtuso
et scalonen et pnciples habent vnu angulum rectum.
pnciples vero nullū angulu rectu habet. ideo sca
lenon z pnciples sūt trianguli priores qua pnci
ples quoqz neuter est in aliū reducibilis tanquā in si
guram oī priorē. Intelligendū quarto qd quinqz
sunt ligare corpore re. ulares quas platiōci qnqz

corporibus simplicibus assignabāt: videlz ex ace
dron octocedron. Octocedron tetracedron z duo
decadron. Figura exacedron terre attribuebāt que
alio noī cubicā appellatur qualis est figura taxilli
z hec cōponitur ex sex quadratis. quodlibet autē
quadrati cōpositur ex duobz triangulis pncipibus
sicut pncipitis duobz dyametriis s dūtuor angulis
qdriti. ex his sequit q figura terre cōponitur ex vi
gintiqz pncipibz cū quatuor sexies faciāt viginti
quatuor. Figura pcoedron assignabāt aque: quā
ex viginti triagulis dictis scalenō copoi volebāt. Si gu
ram octocedron aeris attribuebāt quā ex octo scali
non cōstituasserebāt. Figuras autē tetracedron igni
cōpetere dicebāt quā ex quatuor scaleno cōstitui
affirmabāt. Et quibz obvng claz cē videt q cum
soli terre figura i triagulo sydeles resoluāt q non
sūt i triagulos alios reducibiles. et figure alie z c'e
mentoū resoluāti triagulos scalenō qui nō sūt re
ducibiles in triagulos pnciples: q ex terra nō pote
runt g. ar. aia. lēntia nec ecōuer o: q: q: nī alia elemē
ta tria coīca in pāmis figuris: qz eazz figura ppe
resoluāt pz ex dictis seqz p illa tria elemēta erit ad
suē grābilis atqz corruptibla. hec ē līnia qdā dām
qui pncipiat pīamidē cā. et tribz triagulis fi: an
gu:os rectos i pūcto medio pīamidē reliqz āgu
lis erit: acutis z qd triagulo ex basibz illoz re
sul:āte. Auer. oīs at in iugis articulatē pīamidē cā. et
coīcuru triagulorū oīum āgu:ōū equilaterū acutocū
i quos triagulos etiā resoluāt alias figurās multā
gulas. Ex quibz sequit qz līz capiē pīamides pī
mō octo unice adiuvēt i pūcto medio fm āgu:os z
etros repleat locū copale. m ad modū Auer. x. et
sent oportue:z: dī hīs latī:is.

Accidit at ipsis maxie trā cē elemētu
z solā icorruptibile sīquid idissolubi
le z icorruptibile ē clementū. Terra
enī sola indissolubilis in aliud corp.

Adiō adduc i cōdrōz argēt sic. si celsa gnācēt i
uicē pīolūqz tc. leqret qd tra cēt maxie elemētu z
mag qd aliquo alioz. qnū ē fali. cu ipz sī vili ele
toz et tāquāter alioz. et pbz pīa. qd ex quo terrā
nō pīt relo ui alia elemēta ut pus. pbzū ē: equit
qz pīa ē icorruptibile. alia aī elemēta sūt corrupti
bilia cu coīcēt i pncipis et sunt adiuvēt resolubilia
icorruptibile at magis hīz naturā elemētā ē corrupti
bile. igit. Dicit g. accidit at ipsis s. plonius trā
et maxie elemētu et solā ē icorruptibile. sedē indi
uisibile. i. nō resolubile i aliud ē icorruptibile et ele
mentum. terra autem sola fm eos est indissolubilis.
Idēt non resolubil. s in aliud corpuz.

Sed adhuc nūbil resoluentibus enti
bus triagulorū pretermissio rationa
bilis Accidit autem z hoc in ea que

Tertius

ad inuicem transmutatione propter ex inequalibus multitudine constare triangulis:

Hic probat quod ignis aer et aqua non generantur ex inuicem per resolutionem superficie, in primis figuris et dividitur in tres: sicut tres ieiunios faciunt ibi secunda, dicit autem hoc necesse. Dicit de prima quod si ista tria elementa generantur ex inuicem per resolutionem superficie, tunc sequeretur quod in generatione aeris ex aqua vel ex terra multi trianguli essent superficii, quoniam est contra nos et non probatur, quoniam generatur aer ex uno pedali aquae, et cum in illis figura aqua sit ipocedron resolutum in octo triangulos, et quia figura aeris est octoedron que coponitur ex octo triangulis sequi, et ex illis ag generabatur duo pedalia aeris, scilicet ex sexdecim triangulis eius, et sic superfluerunt duos trianguli ex quibus nihil generabatur. Similiter si ex tribus pedestalibus aere generetur aq; cuz resolutur in vigintiquatuor triangulos, ex viginti triangulis generabit unum pedale aque et superfluit quod triplu: trianguli ex quibus ut prius nihil generabatur. Nec potest dici quod ex illis generabit ignis cuius figura est etchedron que coponitur quattuor triangulis, et non nullus posset generari aqua ex aere: vel econverso: quia tunc etiam ignis generaret quod tam non falsum et non sensu. Unde dicit. Sed adhuc ipsi plato: etis enim resolutis illa tria elementa ad inuicem transmutationem triangulorum superfluerunt nihil, per non est rationabilis accidentis aut ex illo: et opinione et hoc, scilicet aliquotus triangulos superfluerunt in ea transmutatione que ad inuicem illorum elementorum, scilicet aeris et aquae propter illa elementa constat et triangulis inequalibus multitudine.

Adhuc autem necesse hoc dicentibus corporis et non corpore facere generationem. Cuz enim ex superficiebus fiat: non ex corpore erit factum.

Sicut secundum contra hoc dicit: quod corporis et superficiebus: quoniam dato quod illa tria elementa generantur ex inuicem per resolutionem superficie, et coponantur ex superficiebus: tunc sequitur cum superficies non sit corpus, et corporis generabilis ex non corpore, hoc sit falsum, igit. Dicit ergo adhuc autem necesse hoc dicentibus scilicet corpora resoluta in superficies, et corporis ex eius facere generationem corporis ex non corpore: cuz enim eos fiat corpus ex superficiebus: sequitur quod corpus erit factum non ex corpore.

Adhuc autem necesse non omne corpus dicere diuisibile sed oppugnare certissimas scientias. Etenim intellectuale quidem diuisibile accipiunt mathematice. Bi autem neque sensibili

le omne suscipiunt propter uelle saluare suppositionem. Necesse namque cuncta figura in faciunt uniuscuiusque elementorum: et hoc determinat substantiam ipsorum indiuisibilium facere ipsa pyramide aut spera diuisa aut qualiter non erit quod relinquatur spera aut pyramidis. Quare aut ignis pars non ignis sed erit aliquid prius elemento propter omne esse aut elementum, aut ex elementis, aut non omne corpus diuisibile.

Adducit tertium rationem contra hoc quod dictum elementa sibi determinant certas figuras quibus essent litter distinguntur ut patitur: Iuppa. Nam illo patetur sequeretur quod non omne corpus est diuisibile: quod est contra principia mathematica. vel quod non quilibet pars quantitatis ignis est ignis, et quod veterius sequeretur quod aliquid est corpus, quod non est elementum: nec ex elementis immo est prius elementum, et quodlibet istorum est impossibile, igitur. Unde dicit adhuc autem necesse si elementa sibi determinant certas figuras non omne corpus dicere diuisibile sed oppugnare certissimas scientias scilicet mathematicas. Etenim mathematici scientie accipiunt corpus mathematicum intellectuale sine abstractum diuisibile, ergo a posteriori accipere debemus corpus naturale sensibile esse diuisibile. Id autem scilicet platonici neque suscipiunt esse corpus sensibile et diuisibile propter uelle falsare suppositionem eorum scilicet elementa determinare figuram enim necessarii quamcumque figuram faciunt uniuscuiusque elementorum. Et hanc id est per hoc determinant substantias ipsorum facere ipsa elementa indiuisibilia: quod probatur: quoniam piramide aut spera aliqualiter diuisa que poterit figura ignis non erit: quod relinquatur spera aut pyramidis, quare sequitur quod pars ignis non erit ignis: et quo non erit piramidalis figura. et ex hoc veterius sequitur quod aliquid erit prius elemento propter non omne esse aut elementum: aut ex elementis. et verificabitur omnia parte ignis que non est ignis: si ignis ponatur diuisibilis: aut sequitur si hoc entaret voluerimus quod non est diuisibilis, et per consequens quod non est corpus est diuisibile: quod est inconveniens prius illatum.

Lapiculum secundum tractatus quarti libri tertii de celo et mundo in quo probatur quod elementum non sunt per se figurata ex natura loci et generationis corporum.

Tertius

O taliter at tētaē simplicia corpora figurare irrationabile ē primum quidē quia accidet nō repleri locū. In planis quidez. n. tres figure uideat ipse locū trigonū et tetragonū et exagonū. In solidis autem duo solū: piramis et cubus: Necesse autem plura horū sumere propter plura elemēta facere?

Istud est secundum capitulū huius tractatī quo posquam Aristoteles in precedenti capitulo declarauit q̄ elementa non generantur adiuncte per segregatiōnem; nec per transfigurationem; nec per resolutionē superficiērū in primas figurās. Nunc p̄bat q̄ elementā sūt p̄ se figurata rōnibus sūptis ex natura loci et genitōis corporū. Et siuidet q̄ tāmor p̄fuit sicut q̄ rōnes facit. Ibi secunda. deinde uidēnt. ibi tercia. sed uidēt. ibi quarta. adhuc aut. De prima arguit sic. Si elemēta ēēnt et se figurata sequerentur q̄ daretur vacuū. sequētū ē falso et reprobatū quartū phōnum. et pbatur conā. qm̄ isti attribuūt dños corporib⁹ simplicib⁹ quicq̄ figurae regularēs ut factū sūt p̄pīns. et exocedron sūt cubicā terre. icocedron aque. octocedron aerī. tetricedron sūt piramidalē. igū et duodecedron celo. Sed inter figurās simplicia les solū tres replētū locū. triāgulū equilaterū et tragonū sūt quadrātū et exacōnū. figura ex aquā locū. Et itē figurās corporales sūt duo replētū locū. et cubico et piramidalē. q̄ sequitū figurae aliorū elemētorū. s. aqua aeris et celini replētū locū et p̄pīs relinquunt vacuū. Unū dicit totū autē tētare figurare corpora simplicia. sed p̄ se ēētōnabile primo quidē p̄pter hoc q̄ accidet nō repleri totū locū. et ex cōfidentiārū vacuū. in planis quidē. i. in simplicibus tres figure solū uidēnt replētū locū trigonū. tetragonū et exagonū. in solidis autē idest corporib⁹ due sōtū replētū locū. s. piramis et cubus. necesse autē horū idest partū figurarū corporalium plurā sūtē prop̄ ipsos facere plura elemēta: ille nō replēbat totū locū: quare relinquit vacuū. Intelligendū q̄ isti atīquī cōtra quos Ap. arguit nō solū atīquib⁹ hāc quinq̄ figurās corporales regularēs elemēta. s. d̄ et d̄r̄b̄ ipsa elemēta cōponi cēnūlitter ex huiusmodi figurās ēētib⁹ cōr̄tūtūdētū. aer ex octocedron. et aqua ex alās. quo dato statū sequitū vacuū ēē. nā ex quo s. et compōnitur ex plurib⁹ octocedron. cum non replētū locūm locūm ēētū aeris. sequitur in loco aeris vacuū ēē. et similiter argui posset. et loco aquae illa tamen in dubiis mouendis amplius de cōr̄tūtūdētū.

Deinde uidētur omnia quidē simili-

cia corpora figurata continentē loco maxime autem aqua et aer. ppterēa quidē q̄ elementā corpus impossibile. Nō enim utiq̄ assequeret ubiq̄ continentis totū. Sed adhuc si trās portionetur: non amplius erit aqua si figura differebant. Itaq̄ manifestū quantā non sunt determinate figurae ipsorum.

Secundo arguit sic. oīa elemēta sūt figurata solū sīm figurā corporis continētū. ḡ nō sūt p̄ se figurata nec centraliter sitū limitant aliquā figurā. p̄pīs p̄pīs. et assump̄tū ē manifestū. et maxie de aere et de aquā que sūt corpora fluxibilia nō terminata termino. p̄pīo et aliēo. Dicit ḡ deinde uidēnt oīa quidē simplicia corpora figurata a loco cōtinētē maxime autē aq̄ et aer. et ppterēa quidē īgitur impossibile ē corporis elemētū habere p̄pīa figurā. si enī habere figurā. p̄pīa. nō vītū ubiq̄ assequeret figurā cōtinētā. od tanū ē falsū. Et si p̄cīat q̄ elemēta a cōtinētē et sūtōmentē idest permūtatur. p̄pīa figura īaltaz. tun̄ sequitū. nō amplius erit hoc ad illud aer. si elemēta cōtinētē ter differebant figura ut illi dicebāt. q̄ē manifestū ḡ non sunt determinate figurae ipsorum elemētōz. Sed uidētur ipsū hoc significare nobis: quod et secundum rationē est.

Quemadmodū enim et in alijs sūtē specie et informe oportet subiectū et Maxime enim utiq̄ sic poterit ad ap̄tarē quēadmodū et tētōeo scriptū ē. oē recipiēs sic et elemēta oīz putare. quēadmodū materia ēē cōposita. ppter q̄d et possunt trāsmutari adūtū vīcē sepatis his q̄ fīz passiōes dīnūtū.

Tertius arguit sic. elemēta recipiūt indūtē oīm figurā corporū mixtōrum. ergo nō sūt p̄ se figurata tenerīa. q̄ recipiens debet ēē cōnudatū. et a uīra receptū ut p̄pīs et p̄pīs de aia. Unde dicit plato in ibi meo: q̄ elemēta sīlūtū in mixtū sūt materia prima in cōpositis naturalib⁹. sed certū est q̄ in aūtē prima nō est de tē formata. immo est in potē. et sā omnes formae corporū cōpositoū. Dicit Ap. Sed uidētur hoc ipsum nobis significare et p̄dūt et in rationē quemadmodū enim in aliis illud q̄d est sine specie et informe oportet ēē subiectū. maxie enī utiq̄ sic poterit adaptari et recipiens et p̄pīs et p̄pīs et elemēta ēē quēadmodū scriptū ē in tē mēco. sic oīz putare et elemēta ēē quēadmodū monētū cōdūtū pḡ quod et possunt trāmūtari adūtē. et dīmēs

Liber

cōpositoꝝ et eou figure recipere se patet his differētias que sūt fin pāſſioꝝ i. formiſ ſubſtitutibꝝ cōpoſitoꝝ et eou figure nō exiſtentibꝝ illis quibus elemen̄ta eſſentialiter diſtinguitur et voluerunt plu‐res antiquum.

Aldhuc autem qualiter cōtingit fieri carnem et os aut q[uod]cunq[ue] corporis p̄tinuoꝝ neq[ue] n. et ipſis elementis contingit ppter non fieri continuum ex cōpoſitione neꝝ ex ſuperficiebus cōpoſitiſ elementa. n. genitanc cōpoſitione et non que ex elementis qua reſi quis certe loq[ue]r[etur] uoluerit et non ex transumptione roes ſuſcipere ele‐menti ipsos auferentes uidebit gene‐rationem ex entibus:

Quarto arquit ſic si elementa eent p ſefigurata tunc ſequeret q[uod] mixta ſicut ſit caro aut os et alia mixta continua nō poſſent ex elementis generari p[ro]p[ter] falſi q[uod] ipſos et p[ro]bat p[ro]m[on]ta q[uod] p[ro]p[ter] genitioꝝ mixtoꝝ et elementa ſit p[ro]graduone elementorū ſed ſi elementa ſu[er] p ſefigurata et debetari i mixtu ſi alii n[on] poſterūt a in ut ē continuari: et p[ro]p[ter] co[n]tinuatio[n]ē et cōſtant p[ro]p[ter] figure et aquibus elemen̄ta eſſentialiter de‐pendent et ex anti corripondē ipſa elemen̄ta in ipſis ac elementis nō continuauit ad inſtit. nullo ex eis gene‐rabit mixtu connuui. Dicit. g[ra]m. Aꝝ. adp[ro]b[us] aut q[uod] ter cōtingit fieri carnē aut os aut q[uod]cunq[ue] corporis ñ numero continuaꝝ neq[ue] n. et elementis co[n]tingit ſi eritale corpora pp[ro]p[ter] fieri continuaꝝ ex elementis ge‐nerant ergo mixta et cōpoſitione et non ea genera‐tioꝝ que est et elementis ex quo nō poſſit continua‐ti[er] q[uod] uoluerit certel[lo] qui et nō voluerit ſuſci‐per redes ex transmutatione vidabit ipſos antiquos eſſe uniuersaliſt auſterentes generationē ex entibus Ad eidentiam clarissē eou que dicitur ſunt in iſto capitulo o moneuda ſunt aliqua dubia. P[ro]m[on]ta dubiuſ est quod modo la figure ſuperficiebus recti lineaſ ſolu[er] treſ repler locu[er] ſuperficiale. I. trigo[n]ū tetra‐gonu[er] et exagonu[er]. Ad q[uod] m[od]e p[ro]mitteo quedā de‐menſe commentatoris co[n]tra levi. p[ro]mo quod p[ro]mitteo q[uod] replere totu[er] locu[er] ſuperficiale nō eſt n[on] occupare aliquod totu[er] ſpaciu[er] ſuperficiale circumſta[er] aliquod p[ro]ueniu[er] ſup[er]ficie imaginatum. Secundo pre‐mittit q[uod] quolibet puncti imaginari in ſuperficie et reuſt[er] aliquod p[ro]cium q[uod] equilateri quartuoꝝ ſingulis rectis. patet hoc ex caſu orthogonali vnuſ linea recta ſuper alia quā inter ecce in p[ro]pto dato

p[ro]m[on]ta tertio q[uod] quilibet angulus trianguli eq[ua]liter valer[et] vna[er] et trias vniu[er] anguli recti. patet hoc ex quo tres tales anguli valent duos rectos

Premiseſ: if quattro q[uod] quilibet angulus obvius figure ex agone valer[et] vnu rectu[er] et terciu[er] vnu recti patet hoc quia ut ostenditur in geometria ſex a. guli eius obvius valens octo recti. ergo vnuquis ex eo rū valer[et] vnu rectu[er] et terciu[er]. Quinto p[ro]mitteo q[uod] quilibet angulus pentagoni valer[et] vnu rectu[er] et quin‐ta vnu recti. patet nam ex quo quinq[ue] eius angu‐li valent ſex rectos ut ſicut in geometria ſequitur q[uod] quilibet angulus pentagoni valer[et] vnu rectu[er] et quin‐ta. H[ab]it p[ro]missio tunc ſequitur aliquid co‐ciuitates p[ro]p[ter] co[n]clusioꝝ quaatuor quadrata fin p[ro]p[ter] tuoz angulos vnit[er] in p[ro]p[ter] medio i ſuperficie una‐ginito[er] repler totu[er] ſpaciu[er] ſuperficiale quad illud p[ro]n[um]p[er]t. Irruſt. Iſta conclusio ſequit ex prima et ſecunda ſup[er]poſitionibus ex quo illa quatuor quadrata fin p[ro]p[ter] tuoz angulos p[ro]n[um]p[er]t vnu rectu[er] et circu‐ſtat. Secundu[er] co[n]clusioꝝ. Iex trianguli equilateri f[or]m[ula] ex eoz angulo[er] vni[er]t in p[ro]p[ter] medio insup[er]ficie una‐ginito[er] repler totu[er] ſpaciu[er] ſuperficiale q[uod] p[ro]n[um]p[er]t vnu rectu[er] circuſtat p[ro]p[ter] f[or]m[ula] et tertia ſup[er]poſitionibus ex quo illi tres anguli optimi valent quatuor rectos. Quar‐ta co[n]clusioꝝ. figure pentagoni ex quo tuoz numero f[or]m[ula] angulos vni[er]t in p[ro]p[ter] medio in ſuperficie una‐ginito[er] aut minus valebit quatuor rectos et ſi re‐linquent vacuu[er] in ſpacio illo ſuperficiali: aut valebit plus quatuor angulis rectis proper quo[rum] in ſpa‐cio illo non poterunt co[n]locari. Iſta co[n]clusio p[ro]p[ter] eoz f[or]m[ula] et quinta ſup[er]poſitionibus obviant ſi tres figure pentagoni quantur ut dicitur eſt tres eorum an‐guli et quos in p[ro]p[ter] medio vniuntur non valent nullus rectos et tres quintas vnu[er] recti: q[uod] nō repler[unt] totu[er] illud ſpaciu[er] ſuperficiale: ſed eis vacuu[er] in p[ro]p[ter] relinquent ſi aut capiant tales quatuor figure quatuor eaz anguli fin q[uod] in p[ro]p[ter] medio obene p[ro]pri[er]tate valedant plus quos rectis q[uod] ſoluit[er] ex eis quatuor recti et quatuor quinque vnu[er] recti. id in talis ſpa‐cio cōtineri nō poterunt et a fortiori id ſequeret ſi ca‐pererent tales figure in numero minore. tertaria et maiori quatuor ſp[ac]io. Et q[uod] dicitur enī de pentagonis idē intelligi d[icitur]: d[icitur]: ſeptagois et alijs figure pluri[er] an‐guloꝝ et quib[us] ob[ligato]r[unt] p[ro]p[ter] ſpacio ad dubiuſ. I. quo[rum] trigo[n]ū et exagonū aliquot ſup[er]p[ar]t[er] et ſinan‐guloꝝ vnu[er] circa p[ro]p[ter] i ſuperficie imaginari. ſolum ſpaciu[er] ſup[er]ficiale circa ipſu[er] repler[unt] nō relinquent[er] ali q[uod] vacuu[er]: q[uod] nō ſtingit de alijs alia figura recti linea ſup[er]ficiali. Secundu[er] dubiuſ eſt quo[rum] in figure corpora‐tis recti linea corporibꝝ ſimplicibꝝ attributa ſolū due repler[unt] locū ſ. cubica et puraſ[er] adiſt[er] dubiuſ deſ p[ro]mitteo aliq[ue] d[icitur]: p[ro]munt p[ro]p[ter] repler[er] o[rum] corpora[er] e[st] ſe[re]t[er] ſi ſpaciu[er] q[uod] ē circu[er] p[ro]p[ter] ſpaciu[er] imaginari corporali. I. fin[er] logitudineſ ſam[er] q[uod] p[ro]p[ter]

Tertius

Premittit secundo quod ita se habet figura piramida
lis ad alias figuras corporales sicut trianguli? et
lateralis ad alias figuras superficiales. premittitur
tenus quod sicut tres anguli trianguli equaliter valent
duos rectos quadrantia tri rectangulides valent du
os angulos cor. orales rectos figure cubice pre
missor quartus quod sicut spaciū superficiale. circa
punctum imaginatum valent circa angulos rectos
superficiales ita spaciū corporalis circa tale pun
ctum imaginatum valent octo angulos rectos cubi
cos ita omnia parent ex geometria. Quibus p
missis ponuntur infra scriptae conclusiones. Prima
conclusio. octo cubi applicati ad unum punctum
medium in spacio imaginatum videlicet quatuor
ex omnib[us] lateris replent totum spaciū corporaliter
pater quia octo cubi applicantur ad punctū mediū
m secundū octo angulos rectos cubicos ergo to
rum illud spaciū corporaliter replēt tenet cōseqū
tiā ex quarto supposito secunda conclusio duode
cim primum secundū eā cu[m] ipse vnde in pun
cto medio in spacio imaginato replent totum spa
ciū corporaliter pater ita conclusio ex secunda et
tertiā suppositione. Nam ex quo tre piramides
valent duos angulos rectos cubicos sequitur qd
iz. piramides valent octo angulos rectos cubicos
et per consequens corporaliter replent ipsius spaciū
circū punctū imaginatus octo anguli recti
bent. tertia conclusio excedunt octo ceterorū et
ducentorū in quoceq[ue] numero accipiuntur et secundū
angulos circa punctum medium vniuersitatem quā
totum spaciū circunstante adequate et corporaliter
replebunt probatur quia secundū angulos appli
catorū ad punctum medium nunquā precise valent
octo angulos rectos cubicos sed aut; h[ab]it aut m
per consequens aut relinquent vacuum in parte me
diā aut superficien et in media illo nō possunt con
tineri sicut de figuris quibusdam superficialibus de
cī fuit. Unde dicit et monitatur quod causa qua
aliq[ui] corpora non replent locū corporaliter quia co
rūn superficies nō r[em]pliunt locū uperficiale sicut; cau
sa p[ro]p[ri]etatis quia aliq[ui] corpora replent locū corporaliter et
quia eaū superficies replent locū superficiale. Ex q
bus obiis patet responsio ad dubium finit[us] et
quo cubus et piramis aliquotientiū sumptū et circa p[ro]p[ri]etatem
in medio designatū enita replent locū corporaliter
quod non continet de corporibus aliis figuraz ter
tiū dubiu est utrū elementa sint per se et sensibiliter
figurata et arguitur quod sic et p[ro]p[ri]etate de terra qm[od] vt pro
batur est superioris p[ro]p[ri]etate terre circumquaq[ue] naturaliter
tendit ad centrum et quo more ad centrum sequitur figura
terre ergo sequitur q[ui] terra ex natura propria et p[ro]p[ri]etatis
sibi limitata sicut et sperata et confirmatur q[ui] terra est
valde rura et compacta et p[ro]p[ri]etatem termino p[ro]p[ri]o
et nō tantu[m] termino p[ro]minentis ergo aliquia figura est
naturaliter figurata hoc agitur hoc id est de aqua q[ui]
si atque agitur super aliquid planum gemitus eius reu

nebunt spicacum figurā ut ad experientiā patet qd
nō est nisi figura eius sibi essentia lus terio
arguitur de igne qui semper dū mouetur sursū fer
uat figuram pyramidalem. It hoc est signū & figura
pyramidis ut sit signū essentiale. Respondetur qd
elementa nō per se figurata sicut & forma solidis elem
ti non possit itare in materia nisi habeat talē figurā
cū videmus ad experientiā elementa permaneant cu
suis formis sub aliisbus ipsius tamen permutatis de
vnā figura ad al. aī figura nō sunt ergo figurata pac
cidentes aut ad figuraz. cōquū corozis cōtanē
tis aut ad figuraz. cōpōzitō mixtū cui cōpositū
nē ingredunt. tunc alto taliter oī pīstā sūt p
se figurata quā aī que est forma subtilis in eis de
terminatā exiā figuram plius operationibus
exercitā. Ad rōta autē oppositū facias respō
deret ad primā dicunt qd 3 partis terre mouet
deosū ad talē morū sequuntur figura spicata hoc in
non est per se intentum a forma subtili terre nec esse
valuerit requisitū pro operationib. nō eius perficiē
di sed per accēdens contingit. Ad confirmationē
respondetur quod quāvis terra sit compacta & soli
da ramen eius forma subtilitatis nullām figuram
enveniat sit illa mirat sine qua in materia permā
n. res non possit. Ad tecundam dicit qd per accēdens
contingit talēs guntas terri spicatas. Nam spicatas
partes cōparatae sucentes vniuersitatem inquantus pos
sunt ut contrariae relinquant neq. rōtū ancur talis sit
partiū uno magis sit per se, ericam figurā qd per aliq.
alitā. Ad tertiā rōtā qd flāmā accēdens dū pacientes la
gurat pyramidale figura. cui accēdens hec est cau
qd itaz partes flāmē quartū aī suo origine sunt disti
ctores tanto debilitate reperiuntur & minus. ac
resistentes sibi contrario propter quod plus de eis
corrumptū quā de partibus flāmē suo origini propi
quoicūbus, id flāmā accēdens fini partes super i
ores continuo magis ac magis substantialiter & c
pītā pyramidale figura alter.

Lapim tertii tractatio q̄rū libri tertii de celo & mundo i quod ostendit q̄r elem̄tia nō sūt p̄ se figurata: oū basi lūptis ex passicib⁹ virtutib⁹ & motib⁹ elem̄tio p̄

Sed adhuc et ad passiones et
virtutes et motus incongrue-
figure corporibus. Adq; maxime re-
cipientes sic distribuerunt puta quo-
niam ignis facile mobilis est et cale-
factius et incensius. h; quidem fe-
cerunt ipsum speram hi autem pra-
midem hec, enim. maxime facile mo-
bilia quidem ppiter minima tange-
re et nequaquam firmiter iacere ma-
xie at calefactiva et incensiva q; hoc

3 L iber

quidē totū ē ḥagulus : hoc aut̄ acutissi
mi anguli. Incendit aut̄ eū et calefacit
angulus: ut aiunt.

Istud est tertius capitulus huius tractatus. i.
quo postquam Ap. i. precedenti capitulo declarata
uit et elementa non solum per figuratas rationes
sunt ex natura loci et generationis corporis. Tunc idem
probatur ronibus sunt ex passionibz virtutibz et moribz
bus elementoz. Dividit autem hoc capitulo in duas
partes. i. quarta prima pertinet item in scda psequeitur
item. pmi quidem est. Dicit de prima qd figure quas
antiqui artificeris clementis non concueruntur ratione
passionis virtutum et morum corporis ut ipsi dixerint. Nam
voluerunt igne esse facile mobile et ice simile. pmi ista
qdam dixerint ipsi esse spericum. et quidam pyramidalem
qd figura reddit corpus facile mobile; pmi rea-
qz. corporis figura minimum tangit de spatio nec si
git super eo. ficit enim corporis adiustiuum. qd calcario-
scensio sit per angulum. et marie per angulum acutum.

Spera aut̄ est tota angulus. piramis vero ē agu-
li accutissimi. Un̄ dic t̄. ed adhuc figure quas antiqui
attribuerunt corporis elementis nō sū cogre ad
passiones & virtutes & motus eoz ad q̄ m̄ iꝫ marie
refpicientes sic distribuerunt elementa si figura. puta
q̄m ignis est facile mobilis & calefactiuꝫ & icelius
hi quidē. s. demo critus & seceserūt ipaz s̄p̄s
h̄i aut̄. platonici fecerūt ipsū piramidē hec enīs. s.
spera & piramis sūt maxime facile mobilia. ppter mi-
nimū rāngere spaciū sup quo mouent. q̄m fin pūctūz
& nequaq̄ p̄mitēr facere sup eo. Sūt aut̄ spera &
piramis marie calefactiuꝫ & incensuꝫ q̄ hoc circūfex
scilicet spera est totus angulus q̄z tota est circūfex
hec aut̄. s. piramis est anguli acutissimi. hi aut̄ aīnū
& angulus incēdit & calefacit. Intelligendī q̄ Bz
& passiones & virtutes intelligit quartuꝫ qualitatē
pmas que iquātuꝫ ad crenos elemētos istrumēta
liter acue cōcurrūt dicūtur eoz virtutes inquātuꝫ
vero nō sūt iserūt passiones app̄llate sūt passiones

Uel dicere possumus ut vult cōmerator q̄ s̄z.
p̄ qualitates p̄tias iēc̄lit̄ q̄litarēs p̄dicas. p̄ virtutēs
iēc̄lit̄ formās s̄bales elementorū. p̄ p̄ motum
iēc̄lit̄ operat̄ōnes eoz.

Primū quidē igitur sūmū motū utrique
peccauerūt. Sū. n. et sunt maxie facile
mobilia hec figurarū. Et nō ignis mo-
tu bñ mobilia. Ignis quidē. n. surfuz
et scđ rectū. hec aut facile mobilia eo
qui vocatur uolutatio.

Prosequit de itento: et tria facit. q: pmo ostendit
q: elementa no: sūt per se figurata ex p: motus loca-
lis & quietis sibi opposite. Secundo idē facit ex parte
passioni & virtutis elementorum. Tertio e: illogat. ibi
secunda adhuc aut si calefacit ibi crita & quidē sit.

De p[er]m[an]ente primo arguit q[uod] g[ra]m[mar]ia non cōperat per se
sperica aut piramidalis figura p[ro]pter motu localem
ut antiqui d[icit]ur: q[ua]m h[ab]et ipsa aut pyramidis si figura
maxie facies ad motu: no[n] in facti ad motu op[er]atum
ignis q[uod] est motu sursum sed facies ad motu circulum aut ignis
ut ignis sit b[ea]tum mobilis motu subi p[ro]prio r[ati]o n[on] o[ste]rit
si sperice vel piramidalis figura. Cuius dicit p[ri]mū
quid[em] lig[atur] v[er]itas. s[ed] i[ps]o ponendis igne cōspicere posse
ipsū esse pyramide p[ro]pter cōuenientem fini motu. i[ps]o
dicit[ur] ēstesse talis si figura p[re]cīsa sui motu loci: quis et
si hec figuraz sunt maxie facile mobilis. no[n] in ignis
motu sicut b[ea]tum mobilis. q[ua]nto d[icit]ur haliter meancur
sursum et rectum. hec autem ipsa et pyramidis sit facile mo-
bilis ex motu d[icit]ur voluntatis seu circumferentia.

*Intelligendū finē cōmētātō cōmētō. lxx. q. ignis
nō deb̄t pōi piramid̄: lis vel spic̄: figure pp̄t velo
citat̄e sui m̄e nālis: q. l̄s spic̄ t p̄ ranūd̄ aut̄ figura
velo cīct̄ motū cīrculo nō tamēt̄ motū
rectū: sed m̄ ḡs rēcārdat̄.*

Decide si ē terra cub⁹ pp firmiter facit
et manere: manet autē nō ubiq⁹ sed in
snu ipsi⁹ loco ex alieno aut ferit nō pro-
hibita: et ignis autē et alia similiter: pa-
lā qz ignis et unū quodq⁹ elemētū i
alieno quidem loco spera ē aut pyra-
mīs: in proprio autem cubus.

Idem pbar ex pte dñis sic arguedo: si terra ē cubice figura vt plures diximus qz talis figura ē ita et maxie apta ad quiete. to conuenit terre vel descet. cum terra non sēp quiscat s; solū oū est i suo loco nūl. cuž aut̄ ē i loco violito sibi deducto spēdimento in ruerur ad suū locū nalem. sequeret g ex dictis eoz hic et inscederit rōe cū hoc simile sit de oibz. lemeris & clā elemēta oū essent i loco violito esset sperite vel pira midalis figura: vt faciliter moueretur ad suū locū. cui aut̄ essent i suo loco essent figurae cubice vt eo quod cerere hoc aut̄ ē fali qz ppter mutatorem elemēti de motu in quiete vel ecōtra non d̄ b̄ pmutari in figura sibi effigiali. si aliquā h̄z vni dicit. sicut nec pmutat in forma sibali. qz d̄ gdeide i terra cub'. ppter summis lacere & manere. manet aut̄ nō ybicip̄ sibi sui ipsi loco. s. pio pto ex alieno. infert in locū sibi nō prohibita. s. ignis & alia elemēta similis facilius. palā qz se lequuntqz igni & vnu quodex elemētoz. aliud dē loco ex qz mouet s. spa sur miramis. i ppius aut̄ loco dscet et cubus

est spa aut piramis. i. ppxia aut tota. et ppxia
Intelligit. ndū fm̄ 2metrō pmo. lxxi. q̄ si figura
cubiles est. et sp̄gabiles a q̄te lequeret q̄ om̄ne natura
liter q̄d c̄s est. figure cubice. et similis: figura pira-
midalis est sp̄gabiles a mo u. om̄ne nālū motū est si
gure piramida. i. q̄ q̄ta semp̄ e cubica semp̄ de ce-
ret. et q̄ ignis semp̄ e piramidalis semp̄ moueret. et
sic nullū est elementū q̄d aliquā moueret et aliquā ad-
desceret. et q̄ bec oia sūt falsi et vidēn̄ elementū pli-

Liber

inquerit aliqui quiescere. ideo nullū elementū habet figuram substantialem inseparabilem.
Adhuc autē si calefacit et ardet ignis
pp̄ angulos: oia erūt elemēta calefacti
ua: magis at̄ sorte al: erūt altero. Oia
eis h̄nt angulos: puta et p̄ octo basiū
et p̄ due deci basiū et piramis. Demo
crito at̄ et spa et angulus qd̄ ens ardet
Quare differēt eo q̄ magis et minus.
Hoc at̄ qd̄ erit falsū manifestum.

Nūc p̄bat elemēta nō figura i p̄ se rōnib⁹ lūptis
expallio ib⁹ et virtutib⁹ elemētoꝝ. et diuidit i qnq̄
scit qnq̄ rōnes adducit. ibi sc̄a sumul aut̄. ibi rōna
adbusq̄ ardet. ibi quarta adhoc aut̄ risibile. ibi
qui tā ad̄. nū aut̄ qm̄. De p̄una addu: p̄ima ra
tione dicēs q̄ oia calefacit. pp̄ anguloꝝ q̄ angu
lus est calefactus ut antīq̄ dixerūt iu: sequeret p̄
oia elemēta essent calefactua qd̄ in̄ est falsū et patet
p̄na q̄ oia elemēta fin̄ eos determinant figuris agu
la ibus sicut piramide cubo oct̄ cedron rē. Dic
ergo ad hec aut̄ si ignis calefacit et ardet ppter angu
los oia elemēta erūt calefactua. si forte magis et te
rū a tero. qd̄ p̄ q̄ om̄ la elemēta habet angulos.
puta et elemēta q̄ è octo basiū ut aer et piramis que
ignis attribuit fin̄ platonē. et ita de alijs. Democritus
aut̄ videt p̄sp̄era que est ens quidā angulus ardet et
magis calefacit pp̄ qd̄ è attribuit ignis. quare seq̄
q̄ oia elemēta calefaciēt. Iū different eo q̄ fin̄ magis
et minus. hoc aut̄ p̄ q̄ nō erit est saltu manifestu: 3

Intelligendū fin̄ cōmēt et p̄mitato. lxxi. q̄ quia
magis et min̄ nō variat sp̄em. si acuties anguli ē cā
q̄re ignis calefacit tunc figura bñs anguli min̄ accu
ti q̄ ignis min̄ calefacit q̄ ignis. Ex h̄is duo se
quuntur p̄imū est p̄ ex q̄ ignis magis calefacit habet
angulū acutissimū et p̄ nō induisib⁹ le. secū tū ē q̄ aq
re mīla calefacit ex d̄ habet angulos min̄ acutos p̄
ignis. et q̄ hec oia sūt falsa. p̄ q̄ cuā p̄imū est falsum
ex quo sequitur.

Simul at̄ accidet et mathematica cor
pora ardere et calefacere. h̄nt. n. et illa
angulos et illū i ipsi idūsibilis et sp̄ere
et piramides: q̄uis et i sūt idūsibilita
magnitudine: si aut̄ hec quidē: hec at̄
nō dicendū dīaz sed ne n̄ simpliciter
sic dicendum ut dicunt.

Adducit secundā rōez et arguit sic. s. ignis pp̄ angu
los cal facit. nū sequitur q̄ corpora mathematica
calefaciūt q̄ h̄nt angulos. hec: nū est al: cum sint
abilitas a motu et amā sentib⁹ li. vñ dicū si rōl aut̄
accidet et corp̄ et mathematica ardere et calefacere.
habent. n. et illa angulos et illū in ipso idūsibilita. i.

anguli idūsibilis et sp̄e et piramides: q̄uis non sūt
idūsibilita magnitudine. Si aut̄ corpora nālia ca
lefaciūt. hec aut̄ si mathematica nō ea efaciūt: h̄ o. a
habeat angulos. nū ē ab eis assignāda oia q̄re la
calefaciūt et ista nō. nō est simpliciter di endū ve di
cū. i.e. corpora calefacere q̄r̄ h̄nt angulos. Intelligē
dū fin̄ p̄nent: totē q̄ si opio ist. et̄ et̄ vera. s. corpora
p̄burere. pp̄ angulos: sequeret q̄r̄ corpora i mathe
matica q̄r̄ nālia p̄burerēt q̄r̄ vtrāq̄ h̄nt anguloꝝ. Nec
valer si dicere mathematica non p̄burunt q̄r̄ sūt ab
straet. tā mā q̄tū angulos nō p̄ se faceret ad cōbūti
onē sed lo'ū p̄ accīs et̄ hoc etiā vñ i Ap̄. acuties ci
gulōꝝ faciāt d̄ facilitate et̄ veloc tāp̄cē p̄bustionis. vi
demus. n. q̄ radū ē uno anguloꝝ p̄gregati int̄. si calefa
ciūt q̄r̄ sūt dupl̄ vñ p̄ i speculi p̄bur mībus
Adhuc si qd̄ ardet ignis. ignis aut̄ est
spa aut̄ piramis necessē qd̄ ardet fieri
sperā aut̄ piramidē. icidere quid tā
et̄ diuidere sic ut et̄ sc̄oꝝ et̄ h̄c̄ accidēt si
gure. Ex necessitate aut̄ piramidēt ta
ccere piramidas aut̄ sperā sp̄as penī
irrationabile et̄ simile. quē admodum
siquis dignificet gladium i gladios di
uidi. aut̄ serram i serras.

Edū i tertīa rōz sic arguēdo. si ignis est per se
se figure sp̄e vel piramidalis tūc̄ sequeretur q̄r̄ om̄e
qd̄ ardet vel icidēt fieri figure sp̄e vel piramidalis
p̄ s̄ et̄ falsū et̄ cōma senū: et̄ p̄ s̄ et̄ q̄ illud qd̄ cōbu
rit ordūt ad nāz ignis. ḡ et̄ cibet ad figurā igni
p̄priā p̄mūt. Dic itaq̄ adhuc l̄ quid̄ r̄der et̄ si
cif ignis. et̄ ignis est spa qui piramis essentialiter. ne
ce ē ē llud qd̄ ardet efficiuntur ignis tūc̄ erit necessē i
diuidat p̄ sp̄a diuidat i sp̄as et̄ piramis i piramides.
hec aut̄ falsū. Incidere quid̄ q̄r̄ et̄ diuidet. s. spe
rā i sp̄as et̄ piramidē i piramides sicut aliqd̄ qd̄
est accīs figure. s. p̄ice et̄ piramidali fin̄ rōez ē quia
hec ē p̄tingens ex necessitate aut̄ piramidē facere pi
ramides ut sp̄eras et̄ penī irrationabile: tā s̄t
quē donodū siquis dignificet gl̄duz ex necessitate
diuidi i gl̄dios et̄ serā i terāq̄ q̄r̄ emā feste fallūn.
Adhuc aut̄ risibile ad diuidere soluz
reddere figurā igni: uidet enī magis
cōgregare et̄ cōtinuare q̄r̄ disgregare.
Segregat quidē. n. q̄ nō ciudē trib⁹:
Segregat aut̄ q̄r̄ ciudē trib⁹: et̄ p̄ge
gatio quidē p̄ se ē. Cōtinuare n. et̄ uni
re ignis p̄ se Segregatio aut̄ p̄ accīs
Cōgregans. n. omofilon separat alie

Liber

nuz. Itaq̃ aut ad abo oportebat redere aut magis ad conzrcgare.

Dicit quartâ rœce pbando q̄ ignis nō debet posse p̄fice a p̄piramidalis figure essentia p̄liter solas p̄ facili iter penetrerit in poso & p̄luidat & ex hoc redit marie acius dicēs q̄ l̄ i n̄s diuidat & segregat in p̄dictio & l̄ sibi p̄petui q̄ segregat qm̄ ignis labens i mām etherogenea p̄cipitali segregat hōgena. & cōgregado hōgena secūdario & p̄ accīs segregat hōbergenea. Dicit ḡ adhuc ut r̄isibilet. o. cōrdēdū est solū redder figurā igni ad diuidere. Odeide n. ignis traxi cōgregare & trinxia eō cōsgregare. segregat quid. n. q̄ non sūt eiusde trib⁹. I. generis sc̄i naturę. segregat q̄ l̄ sūt eiusde trib⁹. & cōgregatio quidēs trinxaret vñre sūt ignis p̄ se. segregatio autē ignis p̄ accīs segregat autē ignis omotilior. I. ea q̄ sit vñus amoris & nāli separat autē alienū & e i sūt diuerſariū naturaz. Itaq̄ oporebat illis antiquis reddere epulas ad abo. I. t̄a cōgregationis & disgregationis iusti s̄ ignis aut magis cōgregationis & disgregatio nōs q̄ in uon fecerūt. Intelligendū q̄ ignis sūt calo p̄ principali & de p̄ se cōgregatio sc̄i dario autē roe p̄ cōdēs disgregare. Cū date q̄ effet vñis massa & cōposita ex auro & argento & ter. sunl mixta & poneret i igne donec luſiceret tuū & p̄ pres aurū q̄ in m. II. erat sp̄se sunl i vno loco cōgregarent. & oēs p̄ se argenti in vno a iō. & oēs pres acris in aliis ad talēs autē cōgregatiōne quā ignis p̄cipitaliter facit sequit sc̄i dario disgregatio aurū ab argento & argentab ab eri q̄ p̄ antiqui atrribuētes diuinitate & t̄ cōgregatione ignis pp̄e quā dicitur ip̄li & sp̄ceriū se p̄iramidalēz p̄poni dēbet ab signare cāz cōgregatio nōs & vñonis p̄cipitalis ab eo p̄uenientis qđ in obmīlo tū iō sufficiet q̄t̄ rūt Adhuc autē qm̄ calidū & frigidū p̄tra ria vñtute ip̄ossible reddere frigido figurā. O portet. n. cōtrariū eē qđ assi gnat. Nihil autē cōtrariū ē figure pp̄ qđ & oēs dereliquerūt hoc: & t̄m̄cōue n̄iebat aut q̄ia coaptare figuris aut nullum.

Adducit quinta rōem ostendendo q̄ non est nō p̄esse
igne c̄ll̄ sperā aur̄ pira m̄dē, pp̄i calefacere. et diuidi-
tur i duas q̄ primo facit hic & reprobat quoddam
ctn̄ p̄ tonis i. quidā ait. De puma arguit sic
c̄ lī ū frigidū sibi dñra ḡ si calidū sibi detinuit ali-
quā figurā pura sperā vel p̄ rannū sequit̄ q̄ frigidū
sibi cernunt figurā corr̄t̄ r̄ia q̄c̄ corrariuq; sunt p̄t̄e
sprietates. nō ait t̄ faltū p̄t̄e sibi dñra. p̄t̄arū.
Qui dicit adhuc aut qm̄ caudu & frigidū sunt p̄t̄a
vlt̄ate ipsoſſibile erit reddere frigido pp̄iā figuraz.
Qz n̄ illud figura q̄o alignantur sibi c̄lē. Orrariuſ
pp̄ter q̄o t̄ oēs aniq̄ decliniquit hoc nūl̄ dñtes o
figura pp̄ia frigido: t̄ m̄ conueniebat aut oī corpa

coaptare figuris . et tam frigidū q̄ calidū que nullū . Quidā aut̄ de virtute ipsi tērātēs di cere p̄traria dicūt ipsi sibi ip̄sis . Aut̄ enī eē frigidū magnarū partū ppter cōstrigere et non p̄trālire p̄r̄ poros . Manifestū igit̄ qm̄ et calidū utiq̄ erit per trāsiēs . Tale aut̄ sēper subtilium partū . Itaq̄ accidū paruitate et magnitudine differre calidū et frigidū : s̄ nōfiguris . Adhuc at̄ si iēquales p̄midēs magne utiq̄ erūt n̄ ignis . Peq̄ cā figura ei" qd̄ ē ardere l̄z cōtrari

Remouet autem quoddam de dicto platonis. Dicbat enim plato quod ignis est puerus partium propter quod faciliter penetrat et dividit corpora in quantum agit. Et tunc credidit velocis et cito frigidus autem habet puerum magnitudinem et qualiter. Non potest enim stringere et vnlire propter quod dissimiliter penetrat et redditur tarda actionis. Volebat ergo calidus et frigidus contrario effectus educant, sicut diversitate suorum priuum in magnitudine et quietate et non in contrarietate huiusmodi figurariunt. Littera hoc arguit. **Az. dicit** quod illi dicunt contraria sibi ipsius quod ruitate lido et frigidus soli diffiniri querentes magnitudinem et per quietatem puerum non figurariunt. **Cuius** contrarium ipius ponit quod lequit platonici dicunt calidus et frigidus differre magnitudinem et per quietatem pyramidum et per parvum piramides sunt ignis et causa abducens: magne autem sunt aqua et causa frigidae actionis. **Quidam** autem platonici repraesentantur dicere de viuis ipsi scilicet calidis et frigidis dicti contraria sibi ipsius: enim frigidus esse magnarum prius propter ipsius costringerem et non percussare per poros. **Dicit** agnoscitur igitur quoniam et calidus utrūque erit pertransiens tale autem semper est fuisse lumen pueri. Itaque accidit hoc dato calidus et frigidus differre magnitudinem et parvus non est partitus sed non figurans. Adhuc autem si dictum calidus et frigidus brevi per amides inquies per quas contrarios effectus puderint dicunt utrūque magnitudine pyramidis non erunt ignis neque causa fieri eis quod est ardere sed contrarij. **Aqua** et causa frigidae actionis parvus autem erunt ignis et causa calefactionis: tunc lequit ut prius quod est lido et frigidus dissimiliter manifestetur magnitudine et pars per pyramidum et non in figura.

Qd quidez igitur nō figuris differat ele-
mēta manifestū ex dictis. Qm aut p
pissime differētē corporz que h̄z passi-
ones et opera et virtutēs; uniusculiusq
enī eē dicim⁹ et eoz que natura et opa
et passiōes et virtutes. Prīmuz utiqz
erit de his dicēdū: ut cū p̄siderāquim⁹
hoc sumamus uniusculiusq ad unū

Liber

quodq; differentias:

Epiologat dices q; ex dictis est manifestū p; elemēta nō diffirant figuris. s. elemēta. lice qm p; p; mōne differētē corporz sūt ille que sūt secūdū passiones r; opa r; virtutes vnius uiniq; eni eoz corporz q; sunt natura. i. naturalū dicimus esse r; opa r; passiōnes r; virtutes q; abū determinant vnius a nobis primo erit dicendū de his. s. operibus passionib; r; virtutib;

q; sit i libro de generatiōe q; sequit istum immediate vt cū cōsid r; auerterimus hec: sumamus differentiā vnius cuiusq; corporiz ad vnu quodq; corporz. Intelligendū sīt cōmentarōe cōmētē septiōne elemēta nō differētē ad iūcēnūli per suas formas scilicet substātiales r; p; suas qualitatēs contrariaas r; p; suas operationes: qm p; unquodq; elemētorū habet forma p; p;lam r; qualitatē p; p;riā r; operationes p; p;riā p; qua distingui. tunc vnde Az. p; qualitatēs seu passionib; o itēl igit caliditā frigiditā et humiditā tem r; lice taretē p; virtutes intelligi formas. s. substātiales. r; p; motus intelligi operationes: r; posuit opa tiones in numero differētētēs quia sequuntur differencentias que sunt forme.

Lacitulū p;rimū tractatus primi libri quarti de celo r; mundo i. q; suppositiones aliquae p;mitiūtur.

Et graui autēz et leui quid est utrumque: et que natu ra ipsorū considerandū et ppter quam causam ha bent virtutes has.

Ost quā Az. i tertio libro determinauit de graui r; leui sīm opinionē antiquorū. Nūc in hoc quarto libro determinatō eis sīm opinionē p; p;riā. r; habet hic libretus tractatus: in quo p;xi. o recitat opinionē antiquorū de graui r; leui: ostendēdo p; p;riā quid graui r; leui mouent ad sua loca naturalia. In leudo de terminatō de differētētēs graui r; leui: ostendēdo q; est dandū corpus simpliciter graue: r; corpus sum pliciter leue: r; corpus graue aut leue in respectu. i. in tertio o clarat numerū elemētorū phando eas esse qui tuor: r; non plura: cū hoc declarando quomodo figura est causa motus r; quid non: secūdū tractatō i. cōpī ibi o fferentias aut r; accidētia. tertius cōpī ibi Qā aut est vnu solū. Primum tractatus p;reter tria capitulo. In primo Az. p;mittit aliquā suo p;posito desideriū. In secūdū recitat qualidā opinionē antiquorū de graui r; leui. In tertio ostendēdo p; p;riā dd graui r; leui mouent ad sua loca naturalia. secūdū capitulū incipi ibi. Eoz itaq; p;xi. ter p; iē: tibi Nos aut dicimus. Primum capitulo diuidit in duas p;ras: nā primo. s. p;riā tit intēndēs sua. secūdū, p; sequit de int nro ibi. dici aut. Prima adhuc i duas q; primo facit qd dicitur est. secūdū assingnare rationēs ibi. Est nī q; de p;fis. de prima dicit q; q; ostendimus

determinare de corporib; simplicib; mobilib; mo tu recto fin q; huius q; lūc sic mobilia p; grauitat m r; leuitateideo a nobis p; siderācū est de graui r; lūc qd sit virtus ipsoz r; q; lūc corp; natura: r; p; p; quā cāz elemēta habet huiusmodi virtutes. Intellig. nōlā ē mo fin cōmētētēs cōmētē p;no p; grauitas r; leuitas sūt formē elemētoz r; p; formās debemus i. telligere formās accidentales: vnde si i. acib; dicit cōmētētēs grauitatē r; leuitatē esse formās substatiales elemētoz sīc debet exp. ni p; sūt forme p; sequētēs for mas substatiales elemētoz. Intelligendū secūdū fin cōmētētēs p; Az. nō inquirit vnu graui as r; lūc vnu sint atēq; inq;rat qd sit: q; ipsas esse formās elemētoz est manu sūt p; se. Intelligendū tertio fin cōmētētēs circa illā p;culū. r; p; quā cāz q; per cāz Az. nō sit. Uligit cām agitē led cū formālē vel finā lūc. Unde grauitas r; leuitas sūt forme elemētōs p; quas habent motu ad suprus vel in ferius: motu aut abiliis p;uenētēs sūt. inces eoz: cu. usciq; enim est aliquod opus ipsi est gratia illius p;is r; finis ipsius. Et subduq; res eternō habet agens p; p; se scilicet pduccens p; non esse ad cēnēs habet in deū tuor causis nī formā r; finēr; sīb; habet. Iqd agens nō erit nisi sīcō signifitūtē: p;nas appellādo agēs.

Est enī que de ipsis contemplatio his qui de motu sermōib; p; p;ria. Graue n. de leue i possē in oactri physice aliquid dicimus. Actib; autētē noīa ipsorū nō ponūt nīlī spūtē lētationē r; tālē: p; p; at physici eē negocīū de motu. Hec autem habere i. e. ipsis includ su scitātia que motus. Omnes quidē utuntur virtutib; ipsorū: uel ūtā men nō determinauerūt p;ter paucā.

Assignarōe sī duo facit p;no hoc secūdū dētō: dīcētē in dicendis ibi. Uidente: q; dīcētē. de prima dicit q; cōsiderano de graui r; leui est p; p;raha hys cōmētē q; sūt de motu dicimū. n. graue r; leui: leu d; fflatus p; posse moueri naturaliter aliquid iter: r; dico aliquid q; operationib; ipsoz non sūt ipsoluta noīa: nīl q; dīcēt opa ionē edp; estē nel. natōe. d mo. ū. Lōs d rātio autē de motu ei naturalis quoniam nālī p; se qd rat naturālē motus. graue autē r; leui habet i. p;ncipia motus naturalis: Ideo oēs naturalies vnu ipsis in r; dēdēdo cauas apparetur: paucā ūtē de ipsi rationalib; lice dēterminācūtē: p; quare i nā ūtē cōnīderandū est de graui r; leui. Intelligendū sīcōmētētēs cōmētētēs orē cōmētē r; q; huc noīa graue r; leue dīcēbā tur apud eos de ritrop. i. de forma r; actioz r; cu d; ē Az. qd operationib; grauis r; leui nō sūt ipsoz tāno mina: hoc sic intelligi debet qd illius operationib; non sūt ipsoluta noīa illius p; p;ras: r; equoce dicta de forma

Liber

et de operatione. Unde i ydiomatisb' iueratur quatuor modi: quoddam enim habet proprium ad operationem et hoc est melius: quoddam habet nomen equus et quod non est operat formam et quod est operatione quoddam est et hoc est raro invenitur cum actione sit manu festo habitu: quoniam actione copie benditur sensu: et habitus intellectu. quantum vero est ut actione habeat nomen et habitus ex quo puenit illa actione habeat nomen sicut est in ydiomate arabico et in pluribus alijs.

Uideutes igitur primum ab illis dicta et disquisientes quecumque ad considerationem hanc dividere necessarius. Sic et quod uide nobis dicatus de ipsis

Dicitur ordinem descendens dicens quod considerantes de graui et leui primo videbimus dicta ab alijs discurrendo propter quae sunt necessaria ad hanc considerationem. Postea vero determinabimus dictis finis rationabiliter videbis nobis esse dicendum.

Dicit autem hoc quidem similes graue et leue: hoc autem ad alterum. Habentium nam grauitatem dicimus hoc quidem esse leui: hoc autem graui: puta agno est. De similiter quidem igitur dictis nihil dictum est ab his qui prius. De his autem que ad alterum non quidem dicuntur quid est graue et quid leue: sed quid graui et quid leui in habitibus grauitatem.

Prosequitur ergo in tercere et tria facit. primo permittit aliquam scientiam ad propinquum suum. Secundo reprobatur quod das antiquos in hac materia errare. Tertio diffinit quod sit graue et quid sit leue tam simpliciter et respectu: ibi secunda. Inconveniens autem ibi tenet. Simpliciter quidem igitur. De prima. Autem permittit duas suppositiones. prima suppositione est quod graue et leue et utitur dupliciter scilicet simpliciter et in respectu. Unde habent grauitatem. vnius dicitur levius alio sicut lignum dicitur leui: et est ecclerio dicitur graui: ligno: de graui et leui simpliciter nihil dictum est ab antiquis: sed solus de ipsis quod dicuntur per respectum ad alterum: et de his: dhuco de terminauerunt quid est graue nec quid est leue sed quod est grauius ut leuus in aliis grauitate. I. supponentes sibi oia corpora hinc grauitatem. s. fm magis et min.

Magis autem erit manifestum quod dicimus sic. Hec quidem non satis sicut a medio ferri. Hoc autem semper ad medium. Horum autem quod quidem a medio ferri: sursu dico ferri. Deorsum autem quod ad medium.

Dicitur secundum suppositionem dicens quod distinctio predicta de graui et leui erit magis manu festa si super

ponamus et eorum quae mouent quedam sunt natura semper moueri a medio: et quedam sunt natura semper moueri ad medium: et autem que mouent a medio vivunt moueri sursum: et vero mouet ad medium dicuntur deorsum. Inconveniens. n. non putare aliquod est esse et lo: hoc quidem sursum hoc autem deorsum quae ad modum quidam dignificatur: Non enim est hoc quidem sursum: hoc autem deorsum dicitur: siquidem ad eorum partem simile est et undique atque erit abundantia unusquisque ipse ipsi. Nos autem totum extremum sursum dicimus quod secundum in primis est sursum et natura prima. quoniam autem est aliquid celum extremum et mediu: palam quod erit et sursum et deorsum

R. probat quodam antiquos et dimidit in duas sicut duas eorum opiniones reprobant. ibi secunda. Quod quidem et multi. De prima dicitur quod est inconveniens parvus in celo. item non est aliquid simpliciter sursum et aliquid simpliciter deorsum quae ad modum quidam dignificantur. ut fuerint platonici. quorum ratio fuit: quoniam enim quod est similius prius non est assignare sursum et deorsum cum sursum et deorsum sint contraria et non similia: minorum autem ad omnem prius simile est: cuius signum dicitur enim quoniam quibus ambalans per circulum terrae potest fieri similes et similiter se habens ad totum universum. Num scimus quare non est aliquid simpliciter sursum neque aliquid simpliciter deorsum: non enim est ratio prius totum illud quod est sub pedibus nostris usque ad celum ut deorsum. et quod est super caput nostrum usque ad celum est sursum magis quam a parte eius aut errorum removet. Alio dicens quod nos eorum trario dicimus extremum celum ad nos esse sursum: quod est prius est sursum et in natura et in idoneitate est prius: cum ab illo sit principium esse et motus huius quod sit sub deorsum aut vicinum vicinius ad nos quod est vicinus in primis et natura postremus: quod manifestum est in modo est: aliquid extremum: et aliquid medium: et omnes species talia habeant et extremum est simpliciter sursum: et medium simpliciter deorsum: manifestum est in modo est simpliciter sursum: et manifestum est in modo est deorsum. Intelligendum quod ratio platonis non probat in minoribus non esse sursum et deorsum simpliciter: et cum dicitur quod in eo est similius prius non sursum et deorsum procedat: sed non potest quod est in minoribus sint inimicis: quoniam extremum et medium medium sunt contraria quod patet ex proprietate corporum est minoribus locatores et ex contrarietate motuum minorum factorum ad ipsa. Ipse autem imaginabatur quod totum quod est sub pedibus minoribus usque ad celum est deorsum et totum quod est super caput ostrum usque ad celum est sursum et hoc est falsum. sed non sic causa celum est sursum et medium medium est deorsum.

Quod quidem et multi autem ueritatem non sufficienter. Huius autem causa quod putant non simile esse undique celum sed unum esse

Liber

solū qd sup nos hemispiū. Qm̄ quid existimātes et i circuitu tale et mediū similiter h̄c ad dē: hoc quidē sūluz dicēt esse. Qd aut̄ medium deosum.

Reprobat alios antiquos qui coeſerunt in mūdo esse simpliciter ſurfū et simpliciter deosum qd et hoc dixerūt: reprobatq; aut̄ in hoc qd ipſo; inā ſūr et vulgares opinant qd celū nō ſit ſpericū vndiq; circumē terrā: ſed qd ſolū ſupra emiſperū noſtrū ſi una ſcetela ſeu medietas ſphere cohoſperēa terra hoc aīt nō. Et verūmo celū ex omni pte circuitu rāz et oī celūz circumāq; dicit ſurſu terra aut̄ ſeu me dīmū mūdi dici ur deosum.

Simpliciter quidē igīt leue dicimus qd ſerſum fertur et ad extreum. Graue aut̄ quod simpliciter deosum. et ad mediū: ad aliud aut̄ leue et leuius aut̄ duob; h̄ntib; grauitatē et mole equa le deosum terē alterz natura ueloci.

Ponit diſtinționēz gravis et leui tam simpliciter qd in eī pte dicens qd leue ſimplicer est qd ſerſum ſimplicer ad extreum mūdrupata ad ſocauz et i vīgnis: gravis ſimplicer et qd ſerſum deosum ſimplicer ad mediū mūdi vi terra. leue aut̄ i ſpectu dicit qd equalis quātitatis et alero plus habet leui tanta et velocius fertur ſi ſluz: graue i ſpectu dicit qd equalis quātitatis cum alero plus habet grauitatis et velocius fertur deosum exempli pte i h̄ntib; grauitatē et leuitatem de quidē deſcriptionis gravis et leui i ſpectu iſſitai debent. Intelligendum primo fm comētatorē cōmento ſexto qd graue et leue diſtințiūt pte motū ſurſum et pte motū deosum qd opaſtiones ppte in iſſis rebus accepūt ut loco ſuarum diſferențiaz. Intelligendū ſin comētatorē mō cōmento ſep̄imo qd graue ſimplicer est illud qd habet grauitatem ſine leuitate et leue ſimplicer est illud qd habet leuitatē ſine grauitate: ſi graue ſpectu habet leuitatē admixta ſue grauitate: leue in ſpectu habet grauitatē admixtam ſue leuitatē: et hoc est manifestū i uerito. ſed de ſimplib; ſicut ſit aer et aqua ſit opinōes diuerſe quas iquremus poſtea. et ſubdit qd mitia eiusdem ſpeciei iſſerint equalia in quātitate rāz et diuinitate demifitiae et dō differēt in grauitate fm magis et minus: ed hiſ ſit fieri in diuerſis ſpecieri. et codammodo dicerēt: et de leuitate ſi rāz in mitio ſedominet leuitas: ſi et plurimi grauitas pdeſtitur. Capita ūt ſeundū pñmū tractauit qua libri de celo et i uido in quo recaſtanur opinōes antiquorum de graui et leui.

Oꝝ iſaq; qui pri uenerunt ad eam que dō bis cōſiderationē ſere plurimi de ſic gra-

vibus et leuib; dixerūt ſolis quibus cunq; ambob; habentib; grauitatē alterū et leui. Sic aut̄ pte aſteunt putat determinatū ēē et de ſimpli cit leui et graui. Ratio at ipſis nō agruſt: pala at erit hoc magis pcedērib;.

Stud eft ſcōz capitulum hu uo tractatus i quo poſſq; pte in precedēti capitulo pmut aliquia. Nūc recitat opinōes antiquorum de graui et leui et diuidit i tres partes. in p̄ima recaſt opinōe platonis. In ſcōa opinōe democriti et leuci. In tertii opinōe quib; ūt a alioz ibi ſcōa h̄b; aut̄ non ſufficiens. ibi tertia ſimiliter aut̄ accidit. P̄ima pars adhuc diuidit ires. qd pte mo Ap. oſte dit platonis non ſufficieſt et loquutū de graui et leui. et recitat opinōem eius. 3. et reprobat ibi ſcōa dicit eni ibi tertia. ſic ut determinat. de pte ma pte dicit qd eoꝝ qui paſsū reuerūt ad ea confidit: rat onē que eft de h̄b;. ſi de graui et leui ſere pluri. ni et marime platonico ſi determinauerunt de graui et leui ſimplicer: ſed dixerūt de ſolis ſic grauib; et leuib; quibusq; ambob; h̄ntib; grauitatē: alieſt leuius altero: ſu inius graue. i ſoluz de graui et leui i ſpectu. ſit pte antefites putat: determinatus eſſe de graui et leui ſimplicer: ſed rationatio de iſua non congruit ipſis omnino: ſi hoc erit palam nobis procedentibus et pertractantibus op̄ione. o. u. .

Intelligendū pte Ap. ſemper dum loquitur de graui et leui i ſpectu dicit qd ipſis habentib; graui et tem et magnitudinem equalē vnuum eſt gravis alero: aut̄ leuius: aut̄ velocius motum et. hoc eni dicit quia ut plurimum in grauidib; et leuib; in rei cetera grauitas predominat leuita: de compotus patet. de ſimpli ſibus aut̄ in aere et aqua iuſt optiones et plurime difficultates: et pte ertum de aere. ut iuſt dubitatur vtrum in ſua ſpera ut magis gravis qd leuis de quibus in rubis poſt mouenda apparebit.

Dicit. n. leuius: et graui? hiſ qdē qdē admodum in Timo exiſtit ſcripuz. Gratius quidem quod ex p̄urib; eiſdem conſtant: Leuius aut̄ quod ex pauciorib; quēadmodum plumbum plūbo plus grauius et es ere. Si militer autem et aliorum que eiſeſt: ſpeciei uniueroq; in ſupabundā: et enim equalium paruum grauius unū quodq; eſt codeſt aut̄ modo et ligna plūbum aiunt: ex quibusdam enim eiſeſt ee oīa corpora et unius materie alterius uideri.

Quartus

Recitat opione ploniis dices q̄ quidā dicit grauius & leui? quē admodū existi scriptū & plōne in thi Graui? quidē qđ cō lat ex pluribus triagulis cōdē in s̄c̄. leui & q̄ ex pauciorib⁹ determinatis se dissimilat & ea. s. corpora grauiā & leuiā multitudine & paucitate triaguloꝝ quē admodū nos dicitur q̄ plōnū māius grauiū & eo q̄ ē min⁹ & es tre. & collit se h̄z in oībus q̄ si eiusdem sp̄ci. i. lūpabūdāta enī pūa equaꝝ; puta triaguloꝝ: unū ē grauius alio. & s̄lī ē in his q̄ se alteri? p̄t. plurū. n. ē grauius ligno q̄ ex pluribus triagulis copositi ē. oīa. n. būuīmōi corpora ex alīq̄ ead corpora h̄nt ex qđ sūt. habent enim plūam māiteriam alteram et p̄torem ipsiſ.

Sic autē determinatis nom̄ est dictū de simpliciter leui & graui. Nunc enī ignis semper leuis et sursum fertur. Terra autē & terrea omnia deorsum & ad medium. Itaq̄ nō propter paucitatem triangulorum et quibus constare aiunt unūquodq̄ ipsorū ignis sursum ferti natus est. Quod quidē enī utiq̄ plus minus fertur. & grauius utiq̄ cēt ex pluribus ens trigōis. Nunc autem uidetur contrarium. Quanto enī utiq̄ sit plus: leuius ē & sursum fertur uelocius. Et a sursum ēt deorū in paucis fertur citius ignis multis autem tardius.

Reprobatur opione ploniis q̄ dual tōnes. ibi secūda. Et huc āt qm̄. De p̄ia dīc̄ ḡ sic dēm atq̄ graui et leui nō est dēm de graui simpliciter & leui similitudine: nū ignis sit leuis simpliciter ex q̄ p̄ fertur sursum ad circūferentia terra & sit grauius impli ex q̄ ipsa & a la frece p̄ fertur deorsum ad niedū. & iunc forat Az̄ rōnē p̄mā & arguit sic. si corp⁹ alīq̄ sit grauius aut leuius alto multitudine: v̄l paucitatem triangulorum tē illud. qđ ē maius cū ex pluribus triagulis cōpōat: grauius ēt & tardius mouebit sursum eo qđ ē minus & sic ignis miōr cū ex pauciorib⁹ triagulis coponat et leuius & velo. us mouebit sursum quā tālī miōr p̄n̄ āt ē sim & cōtra sensū: quāto. n. ignis fuerit maior tālo leuius ē & velocius mouet sursum. quanto aut fuerit miōr tālo grauior ē & uelocius. si mouet dorsum & maior tardius. & per ignem intelligi Az̄. ignem vel corpus igneum.

Adhuc autem quoniam pauciora quidem habens homogenea leuius esse dicunt: plura autem grauius. Aerez autem & aquam et ignem ex eisdem ēē triangulis: sed differre paucitate et

multitudine: propter quod hocquidem ipsorum esse leuius. hoc autem grauius erit aliqua multitudine aeris: que grauior aqua erit. Accidit autē totum contrarium. Semper. n. plus aer sursum fertur magis & totaliter que libet pars aeris sursum fertur et aqua. H̄i quidē igitur hoc modo de leui & graui determinauerūt.

Pōit sc̄dam rōnē dicens q̄ fm opione istoꝝ corporis qđ cōpōatur ex pauciorib⁹ triagulis hōgenēis ēt iut. qđ ēt ex pluribus ē grauius. s̄q̄ ēt aer ē ignis sūt et eis triagulis primis & hōgenēis fm ipsos ut patim supra: sed dīnt i multitudine & paucitate cornū pp qđ alīq̄b⁹ ipsōꝝ ē leuius & aliquod grauius. S̄z p̄tra. qđ isto dato: sequit̄ q̄ aliis aer ē alīq̄ s̄q̄ grauior. nā magna quātitātē aeris ex pluribus triagulis p̄mis cōpōit qua pūa aq̄. H̄ic at contrariū nobis appetit seniū. sp̄. n. maior aer uelocius fertur sursum. & vlt̄ q̄libet p̄s aeris ex loco aq̄ mouet sursum & cōtra q̄libet p̄s aque ex loco aeris mouet de orū. q̄re māleſium est q̄ grauius & leuius nō dēcer minūtar multitudine & paucitate triangulorū. sic igit̄ quidam determinauerūt de graui et leui.

H̄is āt nō sufficiens uissū est sic dissimilare. sed equidem existētes antiquiores ea que nūc etate magis nouiter intellexerunt de nūc dictis. Videntur enim quedam mole quidem mīra corporum entia autem grauias: palam igitur q̄ non sufficiens dicere ex equalibus compōi primis que eque grauias: equalia enim utiq̄ essent mole. Prima autē & indiuisibilis superficies dicentibus ex quibus constant grauitatē h̄ntia corporū icōueniens dicere quidus autē solidam agis cōdit̄ dicere maius esse grauius ipsōꝝ.

Dic Az̄. recitat opione democriti et leucipp⁹ & diuiditur in tres. qđ p̄io cōparat ea ad opinionē ploni. secūdo ostendit cā esse sufficiētē. tertio reprobat cā p̄ tōnes. ibi secunda. Necesse āt appōet. ibi terza. Necessariū āt. P̄ia in duas. qđ p̄io fact. qđ dīctū est. secūdo p̄it opionem cornū: in assignando cām leuitatis. ibi. Lōpositoriū āt. De p̄ia dicit q̄ q̄bū dō alijs nō uidet sufficiētē sic determinatiū ēt de graui & leui. videz democriti et leucipp⁹ q̄ antiquores exstantes cā dīctū h̄t. etate magis nouit. i. certi. s̄d perunt de graui et leui ipsis platonicis. nam ipsi p̄o

Quaestus

gentes prima principia corporum esse quedam corpora at homalia indissimilia solida huiusmodi solidula uenientia in compositionem aliorum dixerunt esse causam gravitatis in eis sicut que plena ex huiusmodi corporibus at homalibus hinc ipsa coponentia graviora existunt quod a paucis astant minima graviora. Et quod isti certius dixerunt quod platonici ex hoc appetit non videtur quedam corpora minoris quantitatis exstante gravia: ut ex quibusdam alijs et rursum maioris quantitatis: ite pueri plus plumbum gravitatem est majori ligno et per una terra gravior est majori aqua. Quod appetit quod non sufficit in enterorum illarum sicut eque gravia que ex pinis habet gravitatem et libilibus coponuntur. Quod tunc oia etiam secundum qualitatem evertit eque gravia. Quod ex et libilibus superfluebat in diuisibilibus coponuntur. Iti autem qui ponunt causas gravitatis esse corpora indissimilia solida gravitatem habentia melius potest reddere quam quare corpora minoriora aliqui sicut in majoribus graviora quam portantibus modis cum ex superficie idius similes nulli sunt gravitatem et hinc ut in parte sequenti statim patet.

Compositorum autem quoniam non uidetur hunc unum quod habere modum: sed multa graviora videtur minoria molertia. quemadmodum lana est. Alteram causam putant. et dicunt quidem uacuum enim interceptum a leviora corpora auunt et facere est quod in majoriora leviora plus eni m habere uacuum propter hoc enim et mole esse majora composita multo ostiens ex equalibus solidis et minoribus. Totaliter autem et omnes causam esse levioris plus inesse uacuum. Dicunt quidem igitur hoc modo.

Post opinionem predicantem in assignando quam leviora sunt corpora depositis non semper corpora majora sunt graviora. nec semper equalia sunt quantum sit eque gravias. sed multo rursum minoria secundum qualitatem sunt graviora: sicut pueri es gravius est majori lana. et pueri plus plumbum est gravius majori ligno. ito preterquam predicta dixerunt etiam leviora. si vacuum interceptum inter pices solidas. Lumen non poterit duo partem corporum. scilicet plenum et uacuum plenum dixerunt est quam gravitas. si vacuum est leviora quod ergo habet plus de oleo est gravius. et contra quod haber plus de vacuo est levius. Ita aliqui contingit: quod majora secundum qualitatem sunt leviora: quod plus habet de vacuo incepto. ita est oido equaliter habens aut minus. Iti ergo de graui et levi dicit hoc modo.

Necesse autem apponere sic determinantibus non solum uacuum habere

re plus si sit levius. sed et solidum minus. Si enim excedat tali analogia: non erit levius propter hoc et ignem esse autem leviorum quia plurimum habet uacuum. Accidet igitur modi coigne multorum aurum plus habens uacuum esse levius sicut et solidum habebit multo plus. quare hoc dicendum.

Nunc Aris. ostendit opinionem democrati et leucippi esse insufficientem. et quo facit propter hoc secundo incidet. ut narrat in iustificantia Anax. et Empedocles. Quidam quidem igitur. De pria videntur non sufficiat dicere propter uacuum in corporibus est enim leviora majora. Et plus solidum est quam gravitatem majoris: sed necesse est apponere unum aliud: dicendo quod habet plus de vacuo. et minus de solidi est enim leviora. Et contra habere plus de solidi et minus de vacuo est quam gravitatem majorum. non sicut corpora excedat aliud taliter logia quod non solidum habet eo plus de vacuo sed et plus de solidi non propter hoc est levius eo: quoniam multum aurum habet plus de vacuo quanto est ne. et non est levius eo quia plus proportionabiliter habet plus de solidi.

Quidam qui dem igitur non dicentes um esse uacuum nihil determinauerunt de levi et gravia: puta Anaxagoras et empedocles. Qui autem determinauerunt quidem non dicentes autem esse uacuum nihil dixerunt propter quid hec quidem implicitum: et leviora hec autem gravia corpora et seruitur hec quidem semper sursum. hec autem deorum. Adhuc autem de eo quod quedam majora mole entia leviora corporibus sint minoribus nihil recordati sunt. neque manifestum qualiter ex dictis confessi apponitibus accidet dicere ipsos.

Ostendit insufficiencia Anax. et Empedocles. dices quod quedam dices est uacuum: puta Anax. et Empedocles. nihil determinauerunt de gravitate levi: quidam autem de minimis et de levioribus. sed non ponentes uacuum male dixerunt de gravitate levi: et lati ut platonici. quod non dixerunt quare habent plus de vacuo est levius. Ita aliqui contingit: quod majora secundum qualitatem sunt leviora: quod plus habent de vacuo incepto. ita est oido equaliter habens aut minus. Iti ergo de graui et levi dicit hoc modo.

Necesse autem apponere sic determinantibus non solum uacuum habere

Quartus

Necessarium autem: et de ignis leuitate causatis multum vacuuū habere sere ieiſ de retieri difficultatibꝫ. Minus quidez enim habebit solidū alijs corporibus et vacuum plus. Sed tamen erit quedam ignis n.ultitudo in quo solidum et plenum excedit contenta solidā i quādam modica mūtitudine terre.

Hic reprobatur opinionem democriti et leucippi per rōes. Et didicunt in tres p̄es q. p̄o Ap. arguit contra hāc opinionē si p̄at solidū solū sit vacuuū: solū ē cā grauitatē et leuitatē. Arguit contra ē si p̄at vacuuū cū solidō absolute et cās grauitatē et leuitatē.

Tertio arguit p̄tra cū si p̄at vacuuū et solidū cū qdā p̄portionē ē cām grauitatē et leuitatē. Ibi recitā Si at dicit ibi sua. Sed adhuc nec vacuuū. De p̄ma dīc q̄ dicētibꝫ cām leuitatē ignis et multū vacuuū interceptū sere accidit ebd difficultates q̄ ac cīdunt plōni: q̄ si cā leuitatē ignis sit multū vacuuū oportebit ipsū h̄ē minus de solidō et p̄l' de vacuo quā alia corpora. Lū ergo cōtingat et quādam magna grauitatē ignis in q̄ solidū excedit solidū contentū in p̄ua quāritate t̄cū sequitur q̄ magn' ignis erit grauitas. et velocius mouebitur de solidū quam parua terra: quod est manifeste falsum.

Si autem dicunt et vacuum quomodo determinabunt simpliciter graue. Aut enī per plus solidū habere: aut per minus vacuum. Siquidez igitur hoc dicunt: erit quedam multitudo terre sic pauca i qua solidū erit minus q̄ in magna multitudine ignis. Silr autē et si vacuo determinauerunt: erit aliquid leuius simpliciter leui et lato. semper sursum quod fertur semp de orsum: hoc autē impossible. Simpler citer enim leue semper leuius habentibus grauitatem et deorsum lati. Q; autem leuius non semper leue propter dici et in habitibus grauitatez alterū altero leuius puta terra aquā.

Arguit contra eandem opinionē si ponat uacuum cū solidō absolute ē cām grauitatis et leuitatis: q̄ nūc quereretur ab istis quomodo determinat siue diffiniat graue simpli et leue simpli. Ut n.p p̄l' solidū h̄ē aut p̄hē min' uacuum: aut exuerso p̄ mi-

nus solidū h̄ē: aut p̄ h̄ē pl' vacuuū. Si leue determinatur p̄ h̄ē min' de solidō: cū p̄ua ita habeat minus de solidō quā magn' ignis tūc sequitur q̄ p̄ua terra erit leuior magno igne q̄ t̄n ē leuius simpli et sic aliquid semp fertur deorsim q̄ t̄n ē leuius eo qd̄ s̄p fertur sū: qd̄ ē impossibile. Iū si leue determinatur p̄ h̄ē plus de vacuo: cū magna ita h̄ē p̄ de vacuo p̄ua igne sequitur q̄ magna terra erit leuior p̄ua igne qd̄ ē sim: q̄ ignis ē leuius simpli. Leuius simpli s̄p ē leuius h̄ē tib⁹ grauitatē cuiuslibet est terra. Et subdit Ap. q̄ nō semper leuius: ilero est: q̄ in h̄ē lib⁹ grauitate aliquid leuius ilero: ut qd̄ dī leuior terra. I. min' grauis et t̄n terra nō ē leuius. et illi mō p̄i argui de granis qd̄ ē determinat p̄ h̄ē pl' de solidō: aut min' de vacuo.

Sed adhuc neq̄ vacuum analogiz habere ad plenum sufficiens soluere dictaz nunc dubitationem. Accidet enim et hoc modo dicētibus similiter impossible. In pluriū enim igne et minori eandem habebit rationē solidū ad vacuum. Fertur autem velocius major sursum ignis minore, et deorsim autem iterum similiter maius aurum et plumbum. Similiter autem et aliorum unumquodq̄ habētium grauitatem. Non oportebat autem hoc accidere: siquidē determinata sunt graue et leue.

Adductū tertius: rōne. et diuidit ut in duas q̄ p̄ facit hoc. scō cōtra democritū et leucippū adductū inconvenientia p̄pria in quibꝫ nō cōuenit ut p̄ione sicut i p̄cedentibꝫ. ibi scō. Inconveniens ar. Dicit de p̄ia q̄ dicere vacuuū et plenum fin' s̄m aliquā p̄portionem ē cām grauitatis et leuitatis: vt utrius graue de solidō et min' de vacuo ē cām grauitatis. et accōtra plus de vacuo et minus de solidō ē cām leuitatis: nō sufficit ad remouendū predicas difficultates dubitationē i uentes: qm̄ isto dato sequitur em̄ possibile sicut p̄. nā in magnō igne et in p̄uo plenū et vacuuū h̄ēt adiuuicē eadē p̄portionē. et p̄ p̄is est equalē leues et equē uelutū sursum in uerbū. cons̄at et fīlū: q̄ maior ignis velocius sursum quā minor. et silr in corporibꝫ h̄ētibꝫ grauitatē quest̄ eiusdem speciei consimilis est p̄portionē vacui et plati et tantum corpus maius velocius descendit corpori minori: vt maius aurū et plumbū velocius mouet de solidū auro aut plumbō minor qd̄ nō est si graue et leue determinarentur per solidū et vacuum adiuuicē proportionata.

Inconveniens autem. et si propter vacuum quidem sursum ferun-

Quartas

tur? Quod autem uacuum ipsum non. Sed et si uacuum quidē sursum natū ē ferri decorsū autē plenū. et propter hoc alijs cā latōis utriusq; nihil de cōpositis oportebat itēdē. ppter quid hec quidē leuia. hec aut grauia corpora. Sz de his iplis dicere. ppter qd hoc quidē leu. h' at bz grauitatē.

Adduc iōcōnientia ppria Democritu & leucip-
po cōt q̄ m̄ia q̄ s̄ q̄nq̄. Pūm̄ est q̄ si corp̄ mo- en-
tūr u sū pp̄ vacuū & dorſū pp̄ plenū: nūc vacuū mo-
nebit urlu & plenū dorſū: q̄ pp̄ q̄ vñsq̄q̄ tale et
ll. d̄ magis: et tun: n̄ op̄ozib̄ q̄ rete de corpib̄ cō-
politis hōc ē graue & istō ē leue: q̄ hoc erit māt-
festū: sed magi erit grēd de vacua: quare est leue et
de solido: quare est graue quod iſi non fecerunt.
Adhuc āt que cā nō distare plenum
ē vacuum.

Sicut icouenit & qz ipsi si potest assignare certe
est: vacuuu & solidu qz s in corpe copositu n separant
in uice ex quo sit certioria acta existit in copposito n
decentia p aliquid supradicta som i. i o cu habeat illi
nanor ad loca contraria ut vacuuu ad locu sursur, et
solidu ad loci deorsu vident obere ab inuice separari
et hoc situ huius dizi qz assignari: qd km ista
opionem in p otiare ut uicti e. Intelligendus q
si et arguitur p credit de eius corrumpitur mixtu cofo
stitione ingredi nis? t hntu b'ciliatiom ad loca ptra
ria si ergo t qz debent ab inuice separari et rendere
ad phalacra. Raderunt n. qz pp duas casas quarum
una est qz detinet vnta a toto subali mixta pibete
alia est qz detinet vnta a toto subali mixta pibete
ea ab hincem distollit. t nullula hnta cap p Domo
erit t lez cipiu assignari o d'posu sicut qm pone
hnt et grumbt t lez vnta vacuum t solidum in actu.
t per nihil vnta deineri.

**Irronabile at regone vacuo facit
tanquam non ipsu regio quedam existet.**

Tertium idemque est quod tunc vacuum est in loco sic corporis operis est, et tunc vacuum sit in loco tunc loci erit locum, quod etiam est falsum intelligendo per se.

Necessariū āt siquidē mouetur uacu
um esse ip̄sī quendam locum ex quo
transmutatur et in quem.

transmutat et in quicunq;
Quoniam ideo natus est in vacuo mox eas fin locum
restituere fit eorumque esse aliquem locum est qd transmu-
tare alicuius iquestratis mutata; quod est impossibile
est acutus finis eis sit in finitum et ratione occupet.
Aliud huc est que motus causa. Non enim
urigia vacuum: Non enim ipsum mo-
vitur solus, sed et solidum.

Quis tuus iconiūtēs ēt tūc nō erit aliq̄ cā vna t̄ sim-
plex cōis oib̄ motib̄. t̄ q̄ b̄ sc̄it p̄; q̄ tal cā nō ē va-
nūc̄ et̄ solidū ero vtrūc̄ ponis cā mor̄. t̄c.

Similiter autem accidit et utique si aliquis
aliud determinat magnitudinem et parvitudinem
faciens grauiora et leuiora alterata
etiam et alio modo quoque modo assignans.

Solā autē eadē materiaz oīb" reddēs
aut plures quidez cōtrarias aut solū
cōtraria. Ur̄ r̄p̄oħat opinioñ o'wdā alio i

Sicut at hic **Az** reprobat opinionem q̄ x̄dā alio u
q̄ dixerit cāz grauius & leuis eē magni uide et puit
atem materia unā sive ples coera tas. Et uidit id
as: qz prior puit opionez. ³ reprobat ubi. Una q̄dēz
enim erat. Dicit pūne dīc q̄ cōd mō accidit dī si
cultate sc̄is determinat grauiorā & leuiorā ate a al
teris magnitudine et puitate vt a lō q̄ cūg p̄n:puta
rarietate & densitate. dūtū vñaz materia p̄t p̄t s̄c
trarias cām dicere ista oūm grauius et leuius. Una q̄dēz
dem sic dicit pūntes aerez aut aquā: aut aliqd iterat

dem et cetera potest esse
medius esse quoniam materia. Propter hoc sic dicimus pon-
tes quoniam et hinc aut raz et deinde est huiusmodi materia.
Una quidem non existente non erit simili-
citer graue et leue. quicquidem ex tri-
gonis constitutis. Contrarias au-
tem quemadmodum qui vacuum et
plenum non erunt intermedia simpli-
citer grauum et leuium propter qua-
causam grauiora et leuiora inuicem
et eorum que simpliciter sunt.

et eorum qui sumptuērūt. **R**eprobat p̄ cām op̄ ones. Et uno facit q̄ p̄mo adducit iōuenientia q̄ accidit postib⁹ cāz grauis et leuis et se mēterā vñā v̄l p̄leō contrariatis. **S**ed adducit iōuenientia q̄ accidit postib⁹ h̄mōi cām cē magnitudinē et puitate. **H**e pria dīc q̄ si principiū mariale vñz exiſuerit cā grauis et leuis puita aer v̄l ad. t̄c. t̄c. si ei gr̄ave s̄i s̄i leue ip̄l sit et accidit p̄ dñi assig nāi h̄mōi cā ext̄rigōs. s̄i. n̄ vñā m̄. et ip̄a sit gr̄a ms tolletur leuis sumpl̄ et si surt̄ leuis tollegrave sumpl̄ r̄. q̄ vñā n̄ ē p̄ cāmū vñz. **S**i ac fuit̄ plā principiū marialia p̄traria. s̄. vacuū et plēo et raz et denū q̄ si cā grauis et leuis. tūt̄ no poterit̄ asſignar cām pp̄ quā foroz irmedioz int̄ sumpl̄ graui a et sumpl̄ leuis q̄ daz s̄. rauiosa q̄ dā leuitor. nec o terit̄ asſinar cāz sumpl̄ ḡ. pp̄ s̄ sumpl̄ leuis. q̄ n̄ dābūt̄ cām̄ pp̄ quā vacuū aut̄ raz et leue sumpl̄. et solidū deplū et graues sumpl̄. nec cāz pot̄ r̄. as signare causa pp̄ quā eoz q̄ sit graua sumpl̄ vñz est graui alio et mator̄ tra et graui tra mior̄. q̄ min̄ graueos. fe alqd̄ d̄ cā leuitate q̄ do in git de terra minozi. et almitere erat de leui sumpl̄ eicr. quia maior ignis ē leuitor minozi. et mior̄ ignis.

Quartus

nihil habet de causa gravitatis.

Amagntudine autem et parvitate deter minare factio assimilatur maxie eorum: que prius. Quod autem conuenit secundum unumquodque facere differentias quattuor elementorum: certius habet ad eas que ante dubitationes.

Adducit inconvenientia que accidit ponentibus magnitudine et parvitate et causas grauis et leuis. Et duo facit: quod primo narrat hanc opinionem esse si etiam sicut picectes. in modo et magis. Secundo ad dicit inconvenientia que ad eas sequuntur. hoc scilicet. vnam autem facere in materia. De prima vult dicere quod graue et leue determinari in magnitudine et parvitate superponendo materias esse unam: magis sicut uideretur et aliquid predicatorum. Quod enim est in multis quam per dictarum opinionum contingit facere difficultas quattuor elementorum. scilicet leue simpliciter: graue simpliciter. leue in respectu. graue in respectu: ce nra habet ad eas. id est in eis que sunt ante dubitationes: quod est in hanc opinionem ad quatuor inconvenientia manifestus sequuntur quod ad precedentes opiniones.

Tunc autem facere naturam magnitudine difficultum necessarium hoc ipsius accidere una facientibus materia. Et neque simpliciter cetero nihil leue: neque latius sursus: sed aut deficiens aut extrusus:

Adducit primus inconveniens dicens quod dicenti bus vnam naturam esse causam grauius et leuis adiuuitem differentiam magnitudine et parvitate necesse est accidere eadem inconvenientia que accidit facientibus materia vnam: que inconvenientia tacta sunt prius. scilicet nihil esse leue simpliciter. et nihil esse motum sursus: aut nihil esse graue simpliciter. et nihil esse motum deorsum. quoniam si oia habent unum principium. oia habebunt inclinationem ad vnum motum. quare si oia habent inclinationem ad motum sursus nihil ferentur sursus naturaliter se: solum violenter. sic et projecta: que deficiendo ut extrusus mouentur. et similiter si oia habent inclinationem ad motum sursus nihil ferentur deorsum nisi per violentiam: ut supra. hoc autem est inconveniens. Intelligentem est projecta mouent extrusa sine expulsa a motore extrinseco. et deficiendo. et tardando motum suum: quia ex eo motus est uolentius et tardior in fine quam in principio ad differentiam motus naturalis qui econverso in fine est uolentius et in principio tardior.

Et multa parua paucis magis grauiora esse. Si autem hoc erit. accidet multum aerem et multum ignem aqua esse.

grauiosem: et terra pauca. hoc est impossibile. Que quidem igitur ab alijs dicta. hec et hoc dicuntur modos.

Adducit secundum inconveniens quod est quod si graue et leue determinant magnitudine et parvitate: sic et magna sit graue et parva leue cum multa parva sint constitutae multae magnitudines paucis magnis: tunc multa sua erunt grauior paucis magnis. quod dato ulterius sequitur quod multus est et multus ignis in quibus sunt multa sua sunt grauiores paucis aqua. et pauca terra in quibus sunt paucis magna. hoc ac est impossibile. Igne. Et tunc epilogus et pater. Intelligendus et commentator coheret: quod magnitudines et parvitas intelliguntur subtilitatem et spissitudinem quas dividuntur esse causa gravitatis et levitatis. propter quod corpus graue uideretur grossum spissum et densum. Leue autem uideretur tenue raru et subtile. Et contra istos argumentum quod nihil erit leue aut graue simpliciter. Cuiusmodi sunt enim cometae? quod contingit eis quia ponunt de se sunt et rarum et naturam esse. apparet graue et leue est accidentes relativa. et nihil erit graue simpliciter et leue simpliciter nisi ponenter desirare et subtilitatem esse liberas aut poterit gravitatem et levitatem esse accidentia. sed potest delectare et subtilitatem liberas impossibile est. si enim est impossibile gravitatem et levitatem esse accidentia. Ecce quod ex parte huius potest commentator et gravitas et levitas sunt subtilitas et ex parte sunt forme subtilitatem elementorum. Ex quo sed et commentator potest et in elementis non solum aliis virtutes monete et naturaliter quam eorum forte libera. vel quod illis appellavit gravitatem et levitatem; propterea quod ad illos naturaliter coheret gravitas et levitas.

Lapim tertium tractatus prius libri quod de celo et mundo in quo ostendit propter quid grauius et leuis mouentur ad sua loca naturalia.

Nos autem dico primus determinantes quod maxie dubitat quidam propter quod dicunt hec quidem sursus feruntur. Hoc est deorsum corporum secundum secundum naturam hec autem et sursum et deorsum. Post hanc autem de grauius et leuius et accidentibus circa hec passim obiectis propter quamdam unumquodque fit.

Istud est tertium capitulo huius tractatus in quo postquam Aristoteles in precedenti capitulo recte uit opiniones antiquorum de grauius et leuius. Tunc ostendit propter quid grauius et leuius mouentur ad sua loca naturalia. Et divisa in duas partes in praeiudicata intentus. In secunda prosequitur ibi. Dicuntur quidem igitur. De prima dicitur. Nos autem dicimus secundum opinionem nostram prius determinans vnu de quod quidem maxie dubius. videlicet quod causa haec.

Quartus

de numero corporis semper mouetur sursum. hoc autem semper mouetur deorum secundum naturas. hoc autem aliquando sursum et aliquando deorsum. post hoc autem aliquando determinabimus de gravi et leui. et de positionibus accidentibus circa hec demonstrando propter quam causam sit unusquodque horum.

Deserri quidem igitur in eis qui ipsius locum uniusquodque similiter existimandum quemadmodum et circa alias generationes et transmutationes. Quoniam enim sunt tres motus hic quidem secundum magnitudinem: hic autem secundum speciem: hic autem secundum locum in unoquoque horum transmutationem videmus factam ex contraria et intermedia. et non contingens a contingente. sed ut alterabile et augmentabile alterum. sic et augmentatum et alteratum et secundum modum existimandum. et quod est in loco mobile et motuum non contingens esse contingens.

Prosequitur et dividitur in duas partes. in quarum prima Aristoteles ostendit causam finale propria quam levia mouentur sursum et gravis deorsum. In secunda declarat causam effectuam. ibi. Et quidem igitur ab hac prima in duas: quia primo premittit unus suppositum. secundo ponit et probat intentum. ibi. Si igitur ad sursum. De prima dicit premittendo et similiter est existimandum uniusquodque gravis aut leve naturaliter ferri in eis quibus locis quemadmodum contingit circa alias generationes et transmutationes. Nam cum sint tres motus sive genere. hic quidem secundum magnitudinem. hic secundum qualitatem. hic autem secundum locum. in unoquoque horum motuum videmus factam et transmutationem ex contrariis ad contraria aut media et non contingens a contingente. id est non indirexerit quo alibi est natum moueri a quo ceteris: sed determinatum a determinato. Ut si alterabile et augmentabile que sunt mobilia est alterum. si alteratum et augmentatum que sunt mouentia est alterum. et secundum modum est existimandum de eo quod est mobile secundum locum: et de eo quod est motuum non esse contingens contingenter sed determinatum mobile secundum locum esse natum moueri a determinato motu. Intelligendum quod non est mobile est natum moueri naturaliter quocunq; motu. ne et quo ceteris motore. nec ex quo ceteris termino a quo in quocunq; termino ad quos. Sed determinatum mobile est natum moueri naturaliter determinato motu a determinato mouente. et ex determinatio termino a quo in determinato termino

nun ad quod ut in proprio corpus leve ut leue est solu natura moueri naturaliter motu locali recto a sua forma substantiali. et levitate de loco deorsum ad locum sursum vel in loco medium. et similiter est de gravi et alijs mobilibus. et similis sententia habetur in priori philosophorum.

Si igitur ad sursum et deorsum motuum quidem quod gravis factiuum. et quod leuis factiuum. Mobile autem quod potentia graue et leue. In eis autem qui suipius locum ferri uniusquodque ad suipius speciem est ferri.

Hic Aristoteles ponit et probat intentum. et dividitur in duas partes: quia primo ponit secundo probat. ibi. Et sic magis. Dicit de prima quod si per quia factum gravis est motuum ipsum ad deorsum. et factum leuis est motuum ipsum ad sursum. mobile autem est illud quod est in potentia graue et quod est in potentia leue: id est uniusquodque gravis aut leve ferri in eis locis qui est suipius naturalis est ipsum ferri ad suipius spem. et formam seu perfectionem aqua ad finem. et hoc est quod Aristoteles hic intendit et declarat. sive locus naturalis gravius et levius est finis suorum motuum naturalium.

Intelligendum secundum commentatorem commento xxvii. quod graue et leve in potentia mouentur ad loca sua naturalia de potentia essentiali a generante ea. Et ista potentia essentialis est in materia alterantibus ex qua graue aut leve gnat. sed graue et leve in actu mouentur ad sua loca naturalia de potentia accidentiali a remouente prohibens: aut a seipso inquantu[m] mouente ea a quibus mouentur. Unde ergo commentator quod generans elementum graue aut leuc: ut puta ignis ex terra que dicitur ignis in potentia mouet ipsum: ignis sursum naturaliter de potentia essentiali que prefatur in terra: quia illi potest tributum formam que est principium illius motus: videlicet levitatem. Unde canans quantitatem de forma: tantum pars de accidentibus per consequentibus formam quorū unus est motus in loco. sed elementum graue aut leve in actu ut ignis in actu deus mouentur sursum post quem deorsum mouetur a remouente impedientem quod impeditur ipsi a motu sursum. et hoc quantum ad motus inco[n]tinentem: aut a seipso inquantu[m] ad eius continentiam de potentia accidentalis que potentia dicitur accidentalis: quia non est ad formam ignis: sed ad motum qui est accidentis consequens illam formam. Qualiter autem secundum commentatorem graiae et levia mouent se accidentaliter ad sua loca naturalia quia mouent per se media a quibus mouentur declaratum fuit supra tertio librum commentarii xxvii. Intelligendum secundo secundum commentatorem quod locus est finis motus proprius gravis et levius inquantum est perfectio moti. et non inquantum est actio complementi quod est forma. Unde finis dicitur duobus modis. scilicet de forma et de actione forme. sed actio est finis

Liber

forme: et forma est finis generatiois. vult ergo Ap. qd prima seu principalis causa motuum elementorum ad Iupiut et ad inferius est qd ibet eoz querit uiam pfectio[n]es uicim[us] p[er]petuam que est locus. superius est corporis continentis.

Et sic magis utiq[ue] quis existimabit: qd dicebat antiqui: qd simile ferri ad si simile. hoc enim non accidit semper. Non enim si quis trasponat terram: ubi nunc luna feret partum unaqueq[ue] ad ip[s]os sed ubi quidem et nunc. Totaliter quidem ligatur sibi et differenter ab eodem motu necesse hoc accidere. Itaque ubi nata est una aliqua p[ar]ticularia ferri et totum.

Nunc probandum est. si dividitur in duas. sicut duas facit rationes. ibi secunda. querere autem. Ad huc primum in duas qd primo reprobant unum dictum antiquorum. et ponit primam rationem ibi. quoniam autem locus. Dicit de prima qd gravis et leua moueri sursum vel deorsum ad suum locum naturalem tanquam ad perfectionem sibi similem et ipius conseruatiuam melius est qd opinari ut dicebant antiqui qd simile mouetur ad sibi simile. et qd gleba terre mouet deorsum ut sit cum aliis terra sibi simili. et pugillus ignis mouetur sursum. ut sit cum reliquo igne sibi simili. et qd hec non sit causa illius patet. quia hoc non accidit semper. si enim elementum terre transponeretur a loco in quo nunc est ad cocauum orbis lunae. portio ite aere existens non moueretur ad cocauum orbis lunae ubi esset elementum terre: sed ad medium mundi ad qd od nunc mouetur: qd est quia uincent aliter orbis similibus fm speciem et differentibus fm numerum motis ab eodem moto siue consumili. et eadem siue consumili motu. necesse est hoc accidere qd ad eundem locum ad quem uia particula nata est moueri natus et tunc est natu[m] moueri.

Quoniam autem locus est cōtinētis terminus. continet autem omnia que mouentur sursum et deorsum extremis et mediis. Hoc autem modum quodam fit species cōtentia ieiunii qui ipsi loci ferri ad simile est ferri. Quae n. dei ceps silia sunt iuicenz. puta aqua aeris et aer ignis. econtrario autem dicere medium extremitatis at non puta aerem quidem aque aquam autem terre. Semper enim qd superius ad id qd sub ipso ut species ad materiam sic se habent ad iuicem.

Adducit priam rationem ad probandum qd gravis et leua mouentur ad sua loca naturalia tanquam ad

sinem. et arguit sic loca naturalia gravium et levium que sunt ex extremis et mediis mundi habentes similitudinem et convenientiam cum eis ratione cuius ipso mundi sunt eo seruantes. ergo se natu[m] per gravem et leuam mouent ad eas tanquam ad finem: ut scilicet in ipso omnibus cōteruentur qd conseruantur in aliis locis. patet coniectura quia omne ens naturaliter semper manere et permanescere potest qd loca nullis sunt via corporis: p[er]metit et uictus cor et p[er]metit quia sunt sicut forme et p[er]fectiones corporum in eis naturaliter locatae cu[m] ipsis convenientiam ac similitudinem habent. Unde uir m[od]i aque habet similitudinem cum terra. et uictus aeris cum aqua: et uictus ignis cum aere. Et uictus ignis non habet similitudinem cu[m] terra. igitur non est eius locus naturalis respectu sui loci se habens iste species et forma: et locatum sicut materia. sicut enim forma continet terminas et perficit materialiam se loco naturalis continet terminas et perficit ipsum locum. et ex hoc dicitur cum eo convenientias ac similitudinem habere. quare sicut materia habet inclinatae tonas ad formam sicut ad suam perfectionem et sicut ad suam finem: sic gravis et leua mouentur ad sua loca naturalia sicut ad suas perfectiones: et sicut ad uicissines. Unde et iesit quoniam autem locus est terminus corporis continuum extremitatis autem id est cōcauum et. et medium id est locus qui est in medio mundi continet et omnia que mouentur sursum et deorsum. id est similitudinē scilicet extremitatis et medium quodammodo habet species contentis id est quodammodo se habet sicut species et forma respectu locati in eo naturaliter. Ideo gravis autem ferri in eum locum qui est ipsum: est ip[s]o ferri in sua speciem seu perfectionem: et ex consequenti in id quod est simile sibi. Corpora enim que sunt dei ceps. i. qui sunt naturaliter ordinata et iuicenz infra positura: sicut iuicenz similia fm uictima fm que se tangunt per aqua aeris: et aer ignis: et econtra erit couertere vice in elementis et mediis iuicenz proximis. non autem in extremitate: puta aerem quidem esse simile aque et aquam terre. Sed non couenire dicere lignem esse simili et terre. semper enim corporis qd est superioris et id quod est sub ipso sic se habent adiuuante ut species et forma se habent ad materiam. Intelligentem fm cōmataq[ue] cōmentio. et qd Ap. per extremitatem intelligit cōcauum et id est locus naturalis ligni. et per medium uelle git cōcauum aque quod est locus naturalis terre. Per ea autem que mouentur ad superius intelligit leua similitudinem. et per ea que mouentur ad inferius intelligit gravem similitudinem preferuando se a locis inter medietate et ab elementis intermedietate inter lignem et terram. de quibus id quod dicit non est ita manifestum. Id est tamē dicendum est istis et in illis ut postea dederat: scilicet qd tam elements extremitas quam media mouentur ad sua loca naturalia tanquam ad suam speciem et p[er]fectionem et sicut ad suam finem: cum quo habent convenientiam et similitudinem. Intelligentem secundum qd notantur dicit Ap. qd locus quodammodo est forma et p[er]ficiencia locata: et non dicit qd su[er] forma et p[er]

Liber

sectio locati quis forma locati est per sectio intrinsecas locati, locus autem est perfectio extrinseca a loco. Dicitur tamen e habere ad locatum sicut forma proprius id quod dicum est, scilicet quia sicut forma conatur terminat et perfectio materiaz sic locus locatus. Et cum viterius dicitur quia locus naturalis est perfectio locati: ideo cum eo similitudinem et conuentiam habet propriez quam haber ipsu seruare vult conuenienter istam similitudinem loci naturalis ad suum locatum esse ex parte qualitatis similitudinis quae conuenient. Unde ignis habet similitudinem cum aeratione caliditate in ambobus recipiente, et aer cum aqua ratione humiditas, et ita de aliis. Ego tamen credo istam similiudinem esse magis ex parte virtutis conseruativa a celo inflata. Unus in concavo celo ex virtute generativa et ex eruantia ignis magis quod alibi, et in concavo ignis est virtus generaiva iuxta et conseruativa aerae magis quod alibi, et ita de aliis, et ratione istius virtutis conseruativa locus naturalis est perfectio sui locati et haber similitudinem eiaco per quam est huiusmodi seruare vel super dictum fuit. Querere autem propter quid fertur ignis sursum et terra deorsum idem est et propter quid sanabile si moueat et transmutet secundum quod sanabile in sanitatem uenit sed non in albedinem. Similiter autem et alia omnia alterabilia. Sed adhuc et augmentabile cum mutetur secundum quod augmentabile non in sanitatem uenit: sed in magnitudinis excessum. Similiter autem et horum uniuersorum hoc quidem in qualitate: hoc autem in quanto transmutatur: et in loco: que quidem levia sursum: que autem grava deosum.

Adduct secundam rationem et dividitur in duas qui a primo ponit rationem. Secundorum: mouer dubium non quia. De prima dicit A. p. querere propter quid ignis fertur sursum et terra deorsum id est que sicut sicut liquis quereret propter quid sanabile si moueat et transmutetur hoc quod sanabile venit in sanitatem et non in a bedinem. Similiter autem et se habent omnia alterabilia. Et adhuc augmentabile cum mutetur secundum quod augmentabile non deuenter in sanitatem sed in excessum magnitudinis id est in magnitudinem maiorem. Unus loco autem et uniuersorum horum transmutationum transmutatur se: hoc quidem in qualitate per motum alterationis: hoc autem in quanto per motum augmenti: hoc autem in loco per medium localem. ut grava et levia que quidem levia sursum: que autem grava

deosum. Inter ligendum et virtus istius rationis statim isto quod sicut sanabile per se et secundum quod sanabile mouetur in sanitatem tanquam in suam perfectionem et sicut in suum finem et non in albedinem vel alia qualitate et augmentabile in quantitate perfecta. et ita de aliis sic grava per se et secundum quod grava mouetur in loco deosum tanquam in perfectionem suam. et sicut in suum finem et leue sursum.

Misi quia hec quidem in seipsis uideatur habere principium transmutacionis: Dico autem grava et leue. hec autem non: sed ab extra: puta sanabile et augmentabile. quauis quandoque et hoc ex ipsis transmutare et paruo facti his que extra motum. hoc quidem in sanitatem uenit. Hoc autem in augmentis et quoniam idem quod sanabile et quod ligoris susceptivum siquidem mouetur secundum quod sanabile in sanitatem fertur. Si autem secundum quod infirmitatis susceptivum ad infirmitatem. Magis autem grava et leue horum in seipsis uidentur habere principium propter propinquissimum substantie horum esse maiorem. Signum autem quia latio absolvitorum est. et genera tio ultimus motuum. Quare primus utique erit et secundum substantias hic motus:

Mouer dubium quia posset aliquis credere et si omnino simili de motu sanabili in sanitatem: et augmentabilis in quantitatibus maiorem. et de motu leviorum sursum et gravis deorsum. et dicit A. p. quod non est omnino simili: quia grava et leue in actu mouentur per se ad loca sua naturalia a principio intrinsecos. sed ab eorum formae: sed sanabile et augmentabile mouentur a principio extrinseco videlicet ab alterantibus et augmentatibus. Id. o dicit. Bene dicitur est quod sicut sanabile mouetur in sanitatem et augmentabile in quantitatibus maiorem. sic leue mouetur sursum et gravis deorsum: nisi quod in hoc est differentia: quia hec quidem scilicet grava et leue videtur habere principium transmutationis: et ipsis hoc autem scilicet sanabile et augmentabile non habent in se per se ipsum sicut transmutationis: sed ab extra transmutatione. quia et quandoque contingat et hec transmutatione ex se ipsis: dicit ab intrinsecis partibus factis: id est in partibus transmutatione. vihi uis cogitudo ab intrinseco potest remoueri. sed fortis non removetur nisi concurrente causa extrinseca vel medica vel medicina: quare subdit quod in his que: a

Liber

bent mortam ab extra hoc quidem venit in sanitatem sanabile hoc autem in augmentum vel augmentabile. et quantum idem est quod est sanabile et quod est inservire. tunc langoris siquidem mouetur finis et est sicutur in sanitatem si autem mouetur finis et est sicutur in sanitatem inservit. fertur ad infirmitates graue autem et leue magis ex cipitis evidenter habere principium horum. id est huius mortuum localium propter materiam eorum receptionem esse propinquissimum eorum subest. id est sicut substantia et quae efficiunt illi motus. et quia solus motus localis sit a principio intrinseco. sequitur et motus localis est alius perfectior. cuius signus est quia ratio est absoluuta. id est perfectior. et est ultimus motus finis generationem. quare hic motus scilicet localis videtur primus secundum substantiam. id est perfectionem licet secundum generationem sit ultimus.

Intelligendum primo qualiter volunt in omni alteratione et augmentatione sine parte sive fortes proximum mouens est extrinsecus a primo motu. Unde in levi erudititudine que curatur absque concurso medicorum membris sanari vixit. et ex parte sanato videlicet stomacho alicuius. et similiter dicunt quod in augmentatione currit aliquid augmentans quod est extrinsecum a meo augmentatione. Intelligendum secundo et cum idem subiectum sit in potentia ad qualitates contrarias et sanitatem erudititudinem. Ideo oportet in motu alteratione concurrere agens extrinsecum. nec possint tales alteraciones contrarie fieri per formam substantialis alterabilis. quia ab una forma non potest provenire per se nisi unum contrarium. Et similiter motus sursum ipsum levum. Intelligendum tertio et motus localis est posterior generatione a his motibus. quod patet in animalibus. puer. non antequam mouatur motu progressivo. sed augmentatione. Et acquirat debitam quantitatem ad motum progressivum requiritam. et antequam augmentetur. alteraturum augmentatio non possit fieri sine generatione. et generatione non possit fieri sine alteratione. quare sedetur quod inter tres veros motus in eodem mobili secundum alteratio non prior via generationis. et motus localis posterior. vero. eterea dixit Ap. ipsum enim est motum perfectior. est etiam in ceteris motibus prior nobilitate et perfectione cum sit finis et opus nec inita nisi per se nisi fuerit in quantitate aliquantiter perfecta.

Cum quidem igitur fiat ex aqua aer

et ex gravi leve uenit in sursum. Similiter autem est leve et non amplius sit. sed ibi est manifestum itaque per potentiam in actu iens uenit illuc. et ad tantum et tale. et ubi endelechia et quantitas et qualitas et ubi. Eadem autem causa et eius quod ita existentia et entia terram et ignem moueri in ea que ipsorum loca nullo impediente. Et enim nutritum cum prohibens et sanabile cum retinens non sit. fertur confessus. Mouet autem et quod a principio fecit et impedimentum remouens aut unde resiliuit quemadmodum dicitur est in primis sermonibus. in quibus determinauimus quod nihil horum seipsum mouet propter quam igitur causam fertur latorum unumquodque et ferri in sui ipsius loci quid est. dictum est.

Nunc Ap. ostendit etiam effectum motuum gravium et levium ad sua loca naturalia. et vult quod gravis et levis in potentia mouentur ad sua loca naturalia de potentia essentiali et generante. et per gravem et levi in actu mouentur ad sua loca naturalia de potentia accidentali et remouente prohibens. Unde dicit. cum quidem igitur fiat aer ex aqua. et levis et ex gravi. uenit tale quod sit leue in sursum. similiter autem est leue et sursum. et non amplius sit scilicet sursum cui factum est leue. sed ibi est manifestum et itaque per potentiam eius scilicet gravis aut leui iens. id est vadens in actu illius uenit ad tantum et tale ipsum loci ubi est endelechia. id est actus et quantitas et qualitas et caderet. causa eius quod est tam existenti. terram et aquam moueri in ea loca que ipsarum natura est nullo impediente. et nutritum moueri est. id est illud meum ad quod aptum natum est moueri cum prohibens fuerit rem. et sanabile moueri ad sanitatem cum retinet ipsum in erudititudine remotum fuerit. et universaliter gravis aut leue in actu mouentur loca littera ab eo quod est remouens illud quod a principio fecit impedimentum. et hoc est motu naturali. Aut ab eo uide. id est a quo et huius sive expellimus fuit. et hoc est in actu violento quemadmodum dicitur est in primis sermonibus occasio. in quibus determinata uimus quod nihil horum. scilicet gravium et levium similiplum mouet seipsum sine consentu moto. et extri-

Liber

sec. 7 tunc epilogar dicens quod dictum est propter quam causam vnuquodex grauium et leuium latiorum sursum aut deorsum. et quid est graue aut leue scriptum in locum ut ipsius naturalem. Intelligendum primo quod generans graue aut leue simul tempore dat formam icilicet gravitatem et levitatem cum forma substantiali. et ubi utrum vel deorsum. Idem dicitur et p. q. cum ex gravi sit leue simul tempore sit leue et sic sursum. et cum faciem est leue factum est sursum. ino prius secundum causalitatem vel leue et sursum ex quo levitas est causa motus sursum. Intelligendum secundo quod cum ex gravi sit leue vel econversio illud quod sit graue vel leue mouetur ad tantum et talium locum ad quantum et qualiter ipsum moueri exigit grauitas aut levitas qualiter acquiritur et in quanto et qualiter reperiatur completo motu ut quantitas loci non insuper solum magnitudinem ipsius sed etiam eius distantiam a termino a quo moratur. Unde si sit lege simpliciter mouetur simpliciter sursum: et si sit leue non quid: ita de aqua et ad huius declaratio[n]e. Vide commentatorem commento. xxv. sic dicentem: et intelligere per quantitatem suum loci ad quem est possibile ut illud motum moueat et ad quem inquebitur illius loci et intelligo per qualitatem sicut locum proprium corporis conuenienter ipsum: quiescit et sicut ubi omnem enim motum habet ex istis rebus terminatas verbis gratia. q. c. aqua sit aer mouebitur ad locum qui est sub loco ignis. et ad quantitatem terminata finiam levitatem et resipite de corporibus conuenientibus corpora determinata. Non enim omne quod mouetur mouetur ad quemlibet locum: neque ad qualibet premum loci viuus in genere neque recipiente corporibus continentibus quodlibet corpus nec. Circa istud capitulo dubitatur virtus grauius et leuius mouendi et ad sua loca naturalia a generante vel a remouente prohibendo. Arguitur quod non primo licet ab illo non mouentur grauius et leuius ad sua loca naturalia que stat esse multum distantiam dum se mouentur. sed statim et generans quam remouens prohibens esse huiusmodi ergo nec datur ratio cui minor. et maior colliguntur sepius phis. ubi ostenditur quod omni motu proximum mouens et motu sunt simili. secundo ab illis non mouentur grauius et leuius quiescat est corrupta posse sic motus. sed statim generans et remouens prohibens esse corrupta dum se grauius et leuius mouentur ad sua loca naturalia ergo et pariter iterum ratio et assumptio pro virtutibus per manifestum. Tertio illa que mouentur a principio et intrinsecō non mouentur a generante vel remouente prohibens. sed grauius et leuius dum mouentur ad loca sua naturalia mouentur a principio intrinsecō ergo nec pacet consequentia cum maior. quia tam generans quam remouens prohibens sunt motores et trinseci. et minor colligatur ab Ar. in littera dī dicitur quia hec quidem in seipsis videtur habere prī-

cipium transmutationia. dico autem graue et leue. hec autem non sed ab extra putabam et augmētabile. Idem sentire videtur commentator: commento xxxii. huius quarti. et commento. xxviii. et exp̄. sc̄o phis. commento primordiam dicitur non invenit corp[us] simplex quod alteretur ex se. aut quod generetur ex se. sicut invenit corpus simplex quod transfertur in loco ex se. et commento tertio dum dicit. Quoniam non dubitamus quod ista mouentur ex se non ex motore extrinsecō scilicet quatuor et ementa et oia corpora ex se. Et octavo phis. commento. xxviii. ubi loquendo de gravi et lepi dicit. Ita enim videtur moueri ad sua loca naturalia ex se et ad loca opposita suis locis naturalibus ex alijs. Verbi gratia quod lapis ad inferum mouetur per se naturaliter et ad superius per violentiam et eco irario ignis et cetera. In oppositorum et pro parte affirmativa dubium videatur esse Ar. in octavo phis. in illo capitulo. Mouentur gitter et ex p[ot] que mouentur ubi in fine concludendo dicit. ex eis autem quae natura iterum que seipsis mouentur ab aliquo. et que a se ipsis et grauius et leuius aut. nam a generante et faciente leue aut graue. aut ab impediente et prohibente solvente. et idem assertur in isto capitulo in ista parte. cum quidem igitur stat. d[icitur] graue aut leue moueri a generante aut remouente impedimentis quedam modum. item est in sermonibus in quibus usus determinatus est in nihil horum scilicet grauius et leuius se p[ro]p[ter] mouet. et idem assertur commentator: in pluribus locis

P[ro] isto dubio premittendum primo quod elementa du[ci]t et capi possunt. Uno modo in potentia. alio modo in actu. verbi gratia ignis in potentia et ignis in actu. ignis in potentia est corpus ex quo pot fieri ignis in actu. et sic terra dicitur ignis in potentia. Ignis in actu est corpus habens actualiter ignis formam. Premitendum secundo quod duplex est potentia scilicet essentia et accidentialis. potentia essentialis est potentia que est ad essentiam seu formam quae est principium operationis. Sed potentia accidentialis est potentia habentis formam et non operantis. que ideo dicitur accidentia. quia non est ad formam: sed ad operationem quod est accidentia consequens formam. et quo sequitur id est duplex est motus scilicet de potentia essentiali et de potentia accidentiali. motor qui tribuit formam dicitur mouere de potentia essentiali. ut generans ignem ex terra dicitur mouere terram que est ignis in potentia superioris de potentia essentiali: qui tribuit sibi formam ignis et leviare que sunt principia motionis. Sed motor qui habent formam et habeant operationem dicitur motor: de potentia essentiali. sicut si ignis in actu est et detinet deorsum et aliud remouere et impedimentum p[ro]pter quod mouetur surnaturaliter remouens impedimentum dicitur mouere ignem. ut in potentia accidentiali. Quibus habitis ponuntur aliquae conclusiones. prima conclusio grauius et leuius

Liber

in actu mouentur a suis locis naturalib' sicut & sine
ista conclusio patet in utra . Secunda conclusio
grauia & levia in potentia effectiva mouentur ad sua
loca naturalia de potentia essentiali & exteriorante . pa-
ter quia ab ipso recipiunt formam que est principium
motus eoz . Tertia conclusio gravius & levis in actu
a effectiva mouentur per se & immediate ad sua loca na-
turalia ab eoz formis substantialibus cum suis
qualitatibus localiter motuatis . probatur quia ois
talis mouit est naturalis ergo est principaliter a na-
ture . non a natura que est a materia cum ipsa sit
pure passiva . ergo a natura que est forma substantialis
grauis aut levis . & cu' forma substantialis non opere
tur sine instrumento erit intrinsecus & exterior
aut levitate quare sequitur q' ex se . i' substantiali
grauis aut levis & ex gravitate aut levitate fieri prin-
cipium per se & immediate productum motus natu-
ralis gravius aut levis . & hanc conditionem volunt
omnes autozitatoe Ap. commentat us . que aravia
& levia o' cunct moueri ex & ab intrinseco . ad sua lo-
ca . Quarta conclusio gravius & levis in actu effectiva
mouentur de per accidentis & immediate quantum
ad modum inchoationem ad sua loca naturalia & re-
mouere prohibens . probatur quia gravis aut leue
in actu si debet incipere moueri ad suum locum nati-
oportet & prius quia car in loco violento . & hoc erit
ab aliquo detinente ipsum & prohibente non moueatur
ad suum locum naturaliem quod prohibens oportet
bit remoueri . si illud gravis aut leue debet in natura
ter moueri . & remouens tale prohibens dicunt acti-
ue mouere gravis aut leue . de per accidentis tamen &
immediate dicitur esse causa effectiva illuminacionis
domus . Et ex ista conclusione habetur intellectus
Ap. & aliorum dicentium gravius & levia non moueri
per se sine a seipsis . Intelligunt enim q' non moue-
tur a seipsis per se . id est solum & absq' concursum mo-
toris ext' neci modo nunc declararo : tamen mo-
uenerit ad sua loca naturalia a seipsis per se . id est na-
turaliter & a principio intrinseco vi prius obcebatur
& ita non repugnat . Quinta conclusio gravius &
& levis in actu mouentur a seipsis ad sua loca naturalia
de potentia accidentalis . pater ex supposito ionibus p-
missis . Serta conclusio gravius & levis in actu mo-
uentur ad sua loca naturalia a remouente prohibet
de potentia accidentalis : pater ut prius . quoniam gra-
vius & levis in actu non recipiunt a remouente impe-
dimentum formam que est principium operationis
sed operationem tantum . Et si ris clariss intelliger-
et quae dicta sunt de potentia essentiali & de potentia
accidental . vidi commentatorem octavo phis . comen-
to quarto . & expressius & commixt . vbi ponit hec
verba . & similiter ignis habet duas potentias . poten-
tiam essentiali & est potentia que in corpore ex-

quo generatur . & potentiam accidentalem & est po-
tentia que est in igne quando impeditur . & ista fm q'
est accidentalis indiger motore accidentalis etoura-
rio primo potentie . Et cum iste quod ignis obces-
virum sit . corporis simplicia mouentur in loco amo-
tore extrinseco aut ex se distinguendam est in respo-
sione ad illam . quoniam motus qui est in potentia
vera naturalis & est potentia que est in re . & que gene-
ratur corpus simplici in quo immotus motus : ne
cessario indeget motore essentialiter . & est illud q' est
illud quod est extrinseci (elicit generans . generans
enim est illud quod dat corpori simplici generatio for-
mant suam & omnis accidentia contingens forme
quorum virium est motus in loco . & ideo cu' forma
suerit completa in eo complebitur ubi ipsum debitur
& alia accidentia nisi aliquando impeditur . Potentia
vero ad motum quemadmodum intentum in corporis sim-
plici quando impeditur in tempore sive generationis
quia moueat ad suum locum naturaliem ab aliq
impedimento quando generatur in loco extrinseco :
aut quando ex a suo naturali ab aliquo extrahatur:
non indiger ig' hoc q' ex se in actu motori extrin-
seco essentialiter cum sit potentia accidentalis & circa
& paulo post subdit & proprium est potere essentiali
ut non fiat in actu nisi propero motorem essentialiem
& q' non veniat ad actu null quando congregari duo
solliciti recipiens & agens exenterio potente accide-
ntali qui non indiger ad hoc q' ex se in actu moto: ex-
trinseco . nisi per accidentes . & est recessus impedimen-
ti . Ad rationes autem que ad virans partem dubij
adducere sunt qualiter sive respondendum p' ex dictis .

Capitulum primuz secundi tractatus libri quarti
de celo & mundo . in quo determinatur de differen-
tia gravius & levius .

**Iffentias autem & acci-
dentialia circa ipsa nunc di-
camus . Primum quidem
igitur determinatus sit
quemadmodum uidet**

omnibus gravius quidem simpliciter :
quod omnibus substat : leue autem q' est
obibus supereminet . Similiter autem
dico in cenus respiciens & quibusq'
q' non abo existunt : quale uidet ignis
quidem quecumque magnitudo sursum
lata si non existat phibes alteru' terre
autem deorsum . eodem autem modo
& uelocius quod plus .

Liber

Hic est secundus tractatus quarti libri de celo et mundo. In quo postquam Ap. in precedenti tractatu narravit opinione antiquorum de graui, leui ostendendo propter quid graui et leui mouentur. Dsua loca naturalia, nunc deim nat de differentiis graui et leui ostendendo qd est omnium corpus simpliciter graue et corpus sim pli et leui; et corpus graue aut leui in respectu. Tertius secundum capitulum, quoniam autem est. Primum capitulum dividitur in duas partes: i) qd prima determinat de differentiis graui et leui simpliciter, in secunda de differentiis graui et leui compositorum. Ibi quoniam autem et aliorum. Et maxime habet duas partes. In prima determinat ne differe rentia graui et leui simpliciter. In secunda id est facit de graui et leui simpliciter. Ibi secunda id est facit de graui et leui in respectu ibi. Alter autem graue dicit de prima, qd nos nunc dicamus differentias et accidentia que sunt circa ipsa scilicet graui et leui. Primum quidem igitur quemadmodum omnibus recte sentientibus videtur sic determinatum: id est diffinitum graue quidem simpliciter quod omnibus substar deo: um latum secundum naturam.

Leue autem simpliciter quod omnibus supradictis sursum latum. Simpliciter autem dico respiciens in sensu id est in materiam ipsorum que secundum qd sunt talia sunt simpliciter talia, et respiciens in ea quibus cunctis non existunt ambo scilicet grauitas et levitas sed alterum tantum, quale quidem videtur esse que cunctis magnitudine: si pars sive latum latas scilicet simpliciter: si non existat alterum quod sit prohibitus et qualibet pars terre deosum simpliciter eodem modo. Et quod plus ignis aut terre velocius descendit vel descendit. Intelligendum secundum commentatores: xxxij. qd graue et leue simpliciter dupliciter et inveniuntur. Uno modo per motum ut qd graue simpliciter est quod mouetur simpliciter deo: sum. Et leue simpliciter est quod mouetur simpliciter sursum. Hio modo per quietem in suis locis naturalibus, vt quod graue simpliciter est quod naturaliter quieter sub omnibus corporibus. Et leue simpliciter est quod naturaliter quieter super omnia corpora recte mota, et iste due diffinitorum sunt magis nomine naturae eorum qd primum: quia natura naturalis est graui et leui, qui scilicet in suis locis naturalibus est moueri ad eas cum non mouentur ad ipsas nisi per violentiam in eorum, et in talibus distinctionibus ponuntur operationes loco: um differentiationibus quia difference latet. In melius ergo videtur

secundum commentatores qd graue et leue simpliciter est illud in quo non inveniuntur duae potentie in simul scilicet grauitas et levitas: sicut reperiuntur in aqua et in aere. Vult ergo qd graue simpliciter habet grauitatem tantum, et leue simpliciter habet grauitates et levitatem, sed graue et leue et respectu ut sunt aer et aqua habent grauitatem et levitatem, et quia ex hoc aliquis posset credere qd in elementis medijs sint grauius et levius ad minus mixta sub gradibus remissis. Recuendo hoc dicit qd ex hoc non est intelligendum qd in elementis medijs sunt duae potentie insimilis scilicet grauitas et levitas quem dmodum album et nigrum existunt in rubore: quia si ita esset tunc aqua et aer componerentur ex igne et terra quod est falsum. Ed est intelligendum qd duae potentie insimilis existunt in eis secundum comparationem scilicet grauitas et levitas in respectu, unde aqua est leuis in corpore ratione ad terram quia existens in loco terre ascendit ad locum suum, sed est grauius in comparatione ad ignem et aerem, quia a loco ignis et a loco aeris descendit ad locum suum, et hoc facit non per diuersas qualitates mortuas, sed per unam simplicem qualitatem: que aliquando mouetur sive latum, et aliquando deosum. Ut dicum est et propter hoc dicitur grauitas et levitas in respectu, et similiter dicendum est de qualitate locali ter mortua ipsius aeris: que in loco ignis mouet deosum, et in loco terre et aquae mouet sive latum. Levitas autem ignis est levitas simpliciter, quia solum mouet sursum et non per deosum, et grauitas terre est grauitas simpliciter quia solum mouet deosum, et non per sursum.

Alter autem graue et leue quibus abo existunt. Eni superscruntur quibusdam et substantia quod admodum aer et aqua. Simpliciter quidem eni neutrum horum leue aut graue. Terra quidem non ambo leviora. Supereminet enim ipsi quecumque ipsis partibus particula ignis aut grauiora. Substat enim ipsis quod atacum utique sit particula, ad seipsa autem simpliciter hoc quidem graue hoc autem leue. Alter quidem enim quatuor utique sit supereminet aqua. Aqua autem quantacunque utique sit acris substat.

Hic determinat de graui et leui in respectu i) simpliciter bus: ponendo corpora distinctiones dices qd alter videtur

Quartus

graua et leuus: sib[us] existunt abo. subiecta supereminere. Et eni quibusdā subiecta superemineat quibusdā quae ad modū sit aer et aqua quidem enim neutruz hoc est simpliciter leue aut graue sicut sunt ignis et terra. sed solum se cundum q[uod] id quidem enim ambo sunt leuiora terra. Quia quecumque ipso o[mn]i particula superest in ipsi terra. Ignis autem sunt grauiora. Quia ita que cumque ipso o[mn]i particula supereminerit ipsi terra substat igni. enim quantumque uraque insorus particulam ad seipso comparata simpliciter. id est vniuersaliter hoc quidem graue facilius partiu[m] aque respectu a. tis. hoc autem leue scilicet partium aeris respectu aquae. aer quidem enim quartam partem utique sit supereminens aqua. aqua autem quam iungit ut que sit substat aeris. Intelligentur quia ignis est leuis simpliciter: quia omnibus supereminet. et terra est graua simpliciter. Quia omnibus substat secundum naturam. Sic aer et aqua sunt graua et leuia in respectu. quia cu[m]dam corpori naturaliter substant ut ignis. et cu[m]dam naturaliter supereminet: ut terra. et comparentur apud invenient: aer respectu aque est leuis: quia sibi naturaliter supereminet. et contra respectu aeris est graua. quia sibi naturaliter substat: et similiiter diffinit possent per motum: ut per aliqui naturaliter superserteri. et aliqui naturaliter subserteri.

Quoniam atque et aliorū hec quidem habet grauitatem. hec atque levitatem: manifestum quod horum quidem cetera omnia que in compositione differētia. Secundū n. illa sortit[ur] huius quid plus. huius atque minus erit hec quidem leuia. hec atque grauia corpora: quare de illis dicendū. Alia enī sequitur prius quod quidem dicebāus oportere facere. Et propter plenū graue dicētes et propter uacuum leue.

Nunc Aristoteles determinat de differentiis granum et levium metallorum. Et dividitur in duas. da primo facit hoc. Secundo removet unum dubium. tamen. Accidit autem utiq[ue]. Dicit de prima. Quoniam autem et aliorū quia corporis composite rur hec quidem habent grauitatem. hec autem levitatem. Manifestum quidem quia omnium horum causa est differētia quae est in ipsis compositionibus. secundum enim illa scilicet corporis formarū. huius quidem plus. scilicet elementorum lenium. huius quidem minus scilicet

elementorum grauium. vel econverso erunt de me mero corporum compositorum. hec quidem leuia. hec autem graua. Quare illis: id est ab illis emendis dicendum: quia alia scilicet corpora composita secundum quidem ex quibus componuntur in grauitate et leuitate. Quod quidem dicebamus oportere facere dientes corporis esse graue propter plenam et esse leue propter vacuum. tamen assignare causam: quare plenum est graue. et vacuum est leue: quod tamen non fecerunt. ideo insufficientes fuerunt.

Accidit utiq[ue] non ubiq[ue] hec grauia uideri esse et leuia propter primorum differentiarum. Dico autem puto in aere qui dem grauius erit. talenti lignum plumbum uiuare in aqua autem leuius

Mouet dubium et unum. Et dividitur in duas partes. quia primo mouet. Secundo solvit. ibi. Laius autem. De prima uult. quod licet corpora sint graua: aut leuis secundum quod plus habent de elementis grauibus quam leuibus: vel econverso. tamen alijs sunt corpora composita sic se habentia quod in uno loco unum est grauus alijs. Et in alto loco est eodem latitudine. seu minus graue. Ut uerbigratis. Magnum lignum in aere est grauus. pars plumbi. et in eodem velocius descendit. In aqua autem est econverso: quod parvum plumbum est grauius magno ligno. Quoniam parvum plumbum descendit in aqua. et magnum lignum non descendit: sed supernatur. Dicit ergo quod utique accidit non ubique hec corpora composite videri esse graua. Et hec est leuis propter differentiam primorum. Id est simplicium componentium. Dico autem: puto in aere quidem grauus erit lignum valoris unius talenti: id est magnum plumbum uiuare: id est valoris unius obliuie parvo. in aqua autem erit leuius.

Causa autem quia dia grauitatem habet preter ignem et habere necessarium: aqua autem ubiq[ue] preterea in terra aer et autem ubiq[ue] preterea in aqua et terra. In ea enī que ipsius regio omnia grauitate habet preter ignem etiam aer. Si grum autem quia trahit plus inflatus uter uacuo. Itaq[ue] si aliquid aeris habet plus quam terre et aque. in aqua qui

Quartus

dem contingit levius esse quoddam in aere aut grauius. Aer quidem enim non superfertur. aque autem superfertur.

Soluti dubium dicens: q̄ cā ius quod dictū est de magno ligno et parvo plūbo est: quia omnia elementa habent gravitatem p̄pter ignē. et ē necessarij aquā r̄bijs habere grauitatē. et preterquā in aere ē in terra. Unde omnia elemēta in ea regione que ipsius ē habent gravitatem p̄pter ignē. enī aer feliciter ē grauius in loco suo. Signū autem huius ē: quia aer in statu aere plus trahit deorsum in aere vere vacuo. itaq̄ si aliud haberet plūbo aeris et terre et aque sicut est lignum. in aqua qđem contingit levius ē: quod quodam alio r̄ plūbo. in aere autem grauius: quod patet. quia lignū non suprafertur aeri: sed in eo plūbo velocius descendit. aque autem superfertur lignū in quo tamē plumbum descendit. Intelligentiū p̄mo s̄. cōm̄tātōrem cōm̄tēdō. xxix. q̄ aer et aqua in suis locis sunt magis graue quia lqueat: quod per hoc signū declarat. q̄: ioniam aer in loco suo faciliter expellitur ad infernum quā ad superius. et simili erit et de aqua. Intelligentiū secundo se cundū cōm̄tātōrem q̄ quia terra est grauius. et in oībus locis. ideo mixtū in quo terra dominatur alijs elementis est graue in omnibus locis et plumbum. et mixtū in quo aqua dominatur alijs elementis ē graue in tribus locis rātū. scilicet ignis et aeris et aqua. et mixtū in quo aer dominatur alijs elementis ē graue in duobus locis tantu. scilicet ignis et aeris. lignum. Ex his patet solutio ad dubium Aꝝ. nam magnum lignum est grauius in aere parvo plūbo. quia aer aqua et terra que sunt in magno ligno: sunt maiora r̄ plūbo p̄derāria in aere quia aqua et terra que sunt in p̄uo plūbo eis sunt paucā. In aqua autē et contrarium q̄ parvū plumbum est grauius magnō ligno. q̄ aer qui dominatur in ligno et tleuis in aqua. et resūt motu deoītū ipsius ligni: quod nō contingit in p̄uo plūbo: cū in ipso nō dominet aer: sed terra que in oībus locis est grauius. Ex quid' vlerias sequitur q̄ illa cōna non valeret. plus est in aqua et in terra in magno ligno quā in parvo. libbo. sed paruum plumbum descendit in aqua. ergo magnum lignum descendit in aqua. et causa ē: quia in magno ligno plus est de elementis levis. sūt resūtibus mo. et deoīsum in aqua quā de dementis grauitate trahentibus dicitur. et contrarium est in parvo plūbo. Sed dubitatur. Utru quo libet elementum in suo loco natura habeat gravitatem p̄ter quam grauitatem igne excepto quia est summa levis ut vale uidetur Aꝝ. et cōm̄tātōr. Et arguitur q̄ non q̄ si aer grauius est in p̄ta sua cuip̄a nos multip̄ aerem habeamus. Iū modi aer non compromet et eius grauitatem perciperemus. Cuius oppositū ad expe-

riēntia patet. et idē argueretur de aqua q̄ si in loco suo gravitaret natūrae qui sub ea submergitur et p̄derositas perciperent: quod nō videmus. et similiiter argui posset de terra. Ad partem affirmatiuam ar̄ uitur. quoniam lignū in aere est grauius plūbo. et in aqua et minus graue. quod non uideatur. p̄ alto contingere nisi quia aer qui in ligno dominat et in aere gravitatē et in aqua leuitatē: quod enī confitetur p̄ experientiā Aꝝ. de utre pleno aere qui in loco aeris plus grauitatē utre consumulū vacuo. et si sit ad locum terre decliviorē: quod non est nisi in suo loco gravitaret. et terra etiam ē densior prope ceterum quā in circūstātiā: quod nō uideatur ex alio procedere: nūlī q̄ partē terre ceterātēales grauiant: et cōp̄imunt ceterāles uerūs medium mundi. In isto dubio sunt due op̄iones oppoſite: quae tangent cōmentātōr cōm̄tēdō. xxx. Una ē Aꝝ. quāz cōmentātōr infēctū: que uult ut tactū est circa līam: q̄ p̄ elementis grauitatē in suo loco naturali p̄ter ignē. minus in grauitate ad suū locū naturalē. Unā aer plūbo grauitatē in loco ignis quā in p̄ptā spera. Et ex hoc solūtū rōnes in oppositū facie. q̄ si ille bñ pbāt q̄ elementis in suis sp̄eris nō multū fuit grauitant quod ē cōcessum. sed q̄ nullū mō grauitant nō cōiunt. Alia vero. s̄t opinio Thēmītū qui in hoc loco ut aſterit cōm̄tātōr. Aꝝ abnegatur. Uoluit. nūllū elementū in suo loco naturali grauitare: aut leuitare trahere sursum vel deorsum: sicut facit in loco uento. quodlibet. n. clementū quietē in loco suo naturali appetit ubi q̄cere et permanēre. q̄d autē fuerit extra suū locū naturalē appetit ad ipsūm. ueri. Unā aer si fuerit in loco tē uel aq̄ levigat: et tūsū mouēt ad suā sperā. si at fuerit in loco ignis grauitatē mouēt ad deoīsum sū. i. p̄p̄to ā loco: dicitur nō grauitato neq̄ levitudo. Et ad dictū Aꝝ. de magno ligno et parvo plūbo r̄ndet dīcēdo q̄ cā quare magnum lignum in aere est grauius p̄uo plūbo nō et q̄ aer q̄ dīcātū in ligno grauitatē in suo loco ē. Sed q̄ tā et aqua q̄ sū in magno ligno sunt maiora tra et aq̄ que sunt in parvo plūbo. et cū hoc aer q̄ ē in ligno nō p̄det eius et secundū sū in aere. ip̄det at eius decessū in aq̄. In p̄uo autē plūbo nō ē aer qui possit impeditre eius decessū ā aq̄ ex quo i ipso predītūtū terra que ē loco aq̄ ē grauius ideo paruum plumbū ā aq̄ ē grauius magno ligno. Ad experimentū autē Aꝝ. de utre pleno aere. et de utre uacuo: illud experimentū fuisse: et inueniētū huius modi utres equaliter p̄derat. huiusmodi autēz cōsiderat cām assignat cōmentātōr dicens hoc potuisse euenire. quia utres in quibus Aꝝ. fecit experimentū fuerunt subtilioris et scīcō: sī corī quā utres in quibus Tēnītū expertus fuit. ego enī puto q̄ si uter implereat aere vaporoso: aut grot-

Quartus

lis exhalationibus permixto: aut preternaturaliter condensato & grauesacto: & redderetur in aere grauior seipso vacuo. Ad aliud autem quod dicebatur de aqua & naturaliter stuit ad locum terre declinatore. Respondetur hoc fieri ex ordine debito uniuersi. & non quod in suo loco graviter aqua: nisi enim sic fuerit tunc ad illius locum implendu ne vacuum sequeret aer fluisse. & tunc sub aqua immedieat et aer: quod repugnat debito ordinis uniuersi quod exigit ut leuius immedieat sit supra grauius. & grauius sub leuius.

Ad aliud vero quod arguit de terra dicitur quod pres centrales terre non sunt densiores circuiter libius: quod ab illis comprimantur: sed quia sunt magis simplices non comixtæ cum partibus alterius elementi propter quod redditur solidiores. partes autem circuiter remiales sunt mixtae partibus aquae et aereis: ex quibz porose & non ita compacte redditur. Ego tamen in hac materia tam ambigua dicere: quod licet nulū elementum in sua simplicitate ac puritate exsistat in sua propria grauitate. aer tamen et aqua grauitantia reperiuntur: quia non sunt pura sed cum partibus de menti inferioribus plurimis permitta: ex quarum proportionatione grauitantia efficiuntur. Et ex his potes inter Arz. et Themistium aliquatenus conciliare. Eius igitur.

Capitulum secundum tractatus secundi libri quarti de celo & mundo in quo ostenditur quod est dandum corpus simpliciter graue. & corpus simpliciter leue: et corpus graue aut leue in respectu.

Vonā autem est simpliciter leue & simpliciter graue: ex his est manifestum. Dico autem simpliciter leue quod semper sursum. graue autem quod semper deorsum natum est ferri non prohibitiū. talia enim sunt & non quemadmodum putant quidam omnia habere grauitatem.

Istud est secundum capitulum huius tractatus: i quod postquam Arz. in precedenti capitulo determinauit de differentiis grauior & leuior. nunc ostendit quod est dandum corpus simpliciter graue & corpus simpliciter leue. & corpus graue aut leue in respectu. Et id uiditur in duas partes: quod primo probat quod est dandum corpus simpliciter graue & corpus simpliciter leue. Secundo quod est dandum corpus graue aut leue in respectu. ibi secunda. Est autem aliquid intermedium. Prima in duas: quod primo premittit invenitum sublungendo alias distinctiones grauius & leuis simpliciter. Secundo probat ibi: Graue quidem enim.

Dicit de prima. Nonnam autem est simpliciter leue & simpliciter graue ex his scilicet dicens est manifestum. Dico autem simpliciter leue quod semper id est in omni loco est natum ferri sursum non prohibitiū. & simpliciter graue quod semper id est in loco est natum ferri deorsum. talia enim sunt scilicet simpliciter graue & simpliciter leue. & non quicunq; admodum quidam putant organa babere grauitates negantur dari simpliciter leue. Intelligendum secundum commentatorem commento. capitulo. q; distinctiones simpliciter leuis: & simpliciter grauius posse superius sumuntur in finibus cornuti. & tunc que ponuntur ibi sumuntur ex motu. Primum magis omnes strane naturas eorum: sed iste magis demonstrant differentias inter graue et leue simpliciter. & graue & leue in comparatione. Intelligendum secundo quod illi qui dixerunt non nisi corpora babere grauitatem fuerint illi qui posuerunt plenum esse causam grauitatis & vacuum esse causam levitatis. cum. n. secundum eos nihil sit simpliciter vacuum: nupl est simpliciter leue. hoc autem est contra sensum. quoniam ut dicit commentator: sensu videmus ignem esse leuem in omnibus locis sicut videmus terram esse grauem in omnibus locis.

Graue quidem enim videtur quibusdam esse etiam alteris: et semper ferri ad medium est autem similiter et leue. Undem enim quoadmodum dictum est prius: quoniam terrena omnibus substanti & feruntur ad medium: sed et de terminatu est medium. Si igitur est aliud quod oibus superfertur quoadmodum videtur ignis. etiam in ipso se re sursum latus: aer autem quiescens palam quia hoc fertur ad extremum. Quare grauitatem nullaz possibile est habere ipsuz. Substaret. n. utiq; aliud. Si autem hoc erit utiq; aliquid aliud: quod fertur ad extremum quod enim omnibus latius superfertur: nunc autem nullum videtur. Ignis igitur nullum habet grauitates neque terra levitatem. neque una siquidem substrat omnibus & quod substrat fertur ad medium:

Quartus

Probat intensum. Et dividitur in duas: quia primo sait quod dicitur est. Secundo declarat quoddam suppositum in ratione sua. ibi. Sed ad hoc quia Dicitur ad probandum quod sit dandum corpus simpliciter graue et corpus simpliciter leue in eundem rationem est dandum corpus quod simpliciter fertur deorsum secundum naturam: ut terra. ergo est dandum corpus similius graue. similiter est dandum corpus quod fertur simpliciter sursum secundum naturam ut ignis. qd est dandum corpus simpliciter leue tenet prius ad finitum. et ait postea dicit.

Dicit ergo graue quidem videtur esse quibusdam. id est respectu quoniam ut graue in respectu hinc est aqua. et videtur esse graue et in alteris: id est respectu omnium aliorum elementorum quod est in eis semper ferri a medio: id est ad medium. et hoc est graue simpliciter. et similiter est leue quod est natum et rite a medio. et hoc est leue simpliciter: qd est claratur. Unde enim quidam dicitur est prius. quoniam corpora terrena oibus substantia et feruntur ad medium: quod medium est determinatum et finitum. Sit autem est aliquid quod oibus super terram secundum naturam quicunque videtur esse ipse ignis qd est in ipso aere et sursum latens. aer autem est quietus in suo loco patet: quia hoc scilicet ignis fertur ad extremum quia ad concavum celi. quare nullam gravitatem est possibile ipsi habere. Substantia enim unius alijs subhabet et aliquam gravitatem. et si hoc esset: tunc unius erit aliquid aliud quod fertur ad extremum quod est oibus sursum latens super fertur. Nunc autem nullum tale videtur ianis. igitur nullam habet gravitatem neq; terrenitatem. neq; una id est nullam. et supersunt negatio. quidem ipsa terra substar oibus alijs. et quod sic substat fertur ad medium simpliciter deorsum. Intelligendum secundum commentatorem commento xxiiij qd est. statim isto. est dandum corpus quod mouetur ad medium in omnibus alijs corporibus ut terra. ergo est dandum corpus quod mouetur ad extremum super omnia: alijs corpora ut ignis. patet consequentia. et si impossibile est coelestium tanquam nouum ad sensum. ex quibus vlt. et us sequitur id est dandum corpus simpliciter graue et corpus similius graue et pareret et infinitis corporum.

Sed adhuc quia est medium ad quod latio habentibus gravitatem. et a quo levibus manifestu et multis primis quidem si in infinitum non contingit ferri nihil. Quemadmodum enim non est nullum impossibile. sic negat latio autem generatio unde quo.

Nec probat quod supponatur prius scilicet quod medium est terminatum sive finitum. et dividitur in

duas. quia primo facit hoc. sed tunc idem probat de extremo. ibi. quoniam autem omne. Prima iterum in duas: scilicet duas rationes adducit. ibi secunda. Deinde ad similes. De prima adducit primam rationem probando quod medium a: quod fertur graue simpliciter est finitum et finitae distantiae ab extremitate remoto siue concavum celi arguendo sic. Si medium ad quod graue simpliciter natum est ferri distaret per infinitum ab extremo sequeretur quod nullum graue simpliciter mouetur deorsum ad medium. hanc est falsum. et patet consequentia: quia nihil mouetur ad locum ad quem impossibile est ipsum pervenire. modo ipsi sicut est aliquid graue simpliciter pervenire ad locum. et stante ab eo per infinitum. Dicit ergo: sed ducus quia est medium ad quod latio habentibus gravitatem et a quo est latio corporum. huiusmodi est manu festu ex parte primi quidem si tale medium distaret ab extremitate infinitum non contingit ferri nihil ad tale medium. et uersus ut negato quoadmodum enim non est nullum impossibile iterum superfluit negatio sic negat latio aut id est motus localis est in ratio unde quo. et extensio de termino a quo et tendens ad terminum ad quam.

Deinde ad similes videtur angulos ignis quidem sursum latens: terra autem deorsum et omne gravitatem habens. Quare necesse ferri ad medium. hoc autem utrum accidit ad terre medium. aut ad totum quoniam id est aliud sermo.

Adducit secundam rationem arguendo sic. gravitas invenitur deorsum a concavo celi per eales angulos describendo lineas continuas minus et minus distans: et tandem concurrentes in centro mundi. ergo secundum medium mundi non distat ab extremitate mundi per infinitum. pater contra. et annos Martinus declarabat. Dicit ergo. deinde ignis quidem videtur sursum latens ad similes: id est equales angulos in circulare terreni terrena descriptos. et terra deorsum et omnis gravitatem habens. quare necesse est ea ferri ad medium finitum. et statim ab extremitate. hoc autem prius accidit ad medium et terrena: et ad medium concavus id est mundus: quoni am idem est medium: scilicet medium terrena et medium mundi. alijs est sermo. Intelligendu secundum commentatorem commento xxvij que uela mouetur sursum et gravita deorsum per diame: pro causantibus in superficie connexa terrena angulos equales. quia sphaera re ecta. et per conseques describit lineas que quanto sunt centro propinquiores: tanto minus distat ex parte exteriori. sequitur quod concurrent in centro. et quod medium mundi: in quo est concursum diame:orum solum per finitum distat ab extremitate. Quia 1 ne recet. non autem parallele non possunt in in-

Quartus

fin'um protracti versus eandem differentiationis positionis: quin prius concurrant. Et licet idem realiter sit medium gravitatis terre: et medium mundi: tamen differunt: nolum esse: & non: et gravis mouentur ad illud medium: non ut medium terrae: sed ut medium mundi: ut in secundo huius fuit ostenditur: quoniam si gravis mouetur rursum ut medium terrae: tunc ubicunque esset terra: gravis mouetur a illud quod est maxime falius: sicutur et.

Quoniam autem omne substantia pertinet ad medium. necesse oibus quod superfertur ferri ad extremum regionis in qua faciunt motum contrarium enim medium extremp. Substantia autem supereminenti. Propter quod rationabiliter gravis et leue duo sunt Etemum loca duo: quod medium: et quod extremus.

Dic probat y extremus est finitus: seu finite distans a medio. et intendit hanc ratio nez medium et extreum sunt contraria: sed medium est finitum. ergo extreum est finitum. tener consequentia: quia quo ad finitatem et infinitatem idem est iudicium contrariorum. et assumptum pater ex dictis. Dicit g: quoniam autem omne substantia ebus fertur ad medium necesse est illud quod superfertur oibus ferri ad extreum regionis in qua ambo faciunt motum tamen ad locum contrarium. medium enim est contrarium extreimo et substantia simpliciter supereminenti simper: et ex his infer dicens: propter quod et non nobiliter gravis et leue simpliciter sunt duo: quia eorum loca naturalia sunt duo. scilicet illud quod est medium: et illud quod est extreum. Intelligendum scilicet contentorem contento. xxxviii^o et quia motus simpliciter sursum et motus simpliciter deorsum sunt contrarii. Ne cesset est y loca ad que terminantur sint contraria. et quia natura naturaliter illius motibus sint contraria: si cut sunt ignis et terra. et y ignis et terra sunt contraria patet per distinctionem contrariorum que est maxima distantia contentorum: sub eodem genere modo ignis et terra maxime distant in esse: id est in perfectione essentiali elementi attributa: et in loco: et ca propter quoniam maxime distant in esse est: quia maxime distant in loco: quoniam locus et maxime in corporibz simplicibus est forma et perfectio locati ut superius declaratum fuit.

Est autem aliquid intermedium horum: quod et ad utrumque ipsorum dicatur alterum. Est enim ut extreum et medium: quod ambo est interme-

dium: propter hoc est aliquid etiam aliud gravis et leue: puta aqua et aer.

Nunc ostendit q: inter corpora simplicia in quibus solis est secundum gravis et leue simpliciter sit etiam secundum gravis et leue in respectu sua secundum quid. et dividitur in duas partes in quarum prima facie hoc In secunda recapitulat quedam aliud dicta ibi. Indivimus autem continens. Dicte de pista cum sit aliquod corpus simplex leuis et simpliciter et aliquod gravis simpliciter: q: est etiam aliquod corpus simplex inter medium bonum quod ad utrumque imponit comparatum dicitur alterum: sic et respectu leuis simpliciter est gravis. et respectu gravis simpliciter est leue. quia illud quod est in medietate amborum extremitatum contrariorum est medium et extreum scilicet comparative: sed non simpliciter. et propter hoc propter gravis et leue simpliciter est etiam aliud aliud gravis et leue scilicet in respectu: puta aqua et aer. Intelligendum contentorem q: quia loca extrema scilicet medium et circumferentia sunt contraria. nec possunt ad eum vicem misceri. Ideo inter ea non potest esse unum medium tantum: quoniam opozit utriusque extremitas naturaliter saluari in medio. cu ergo non salutare in uno saluabuntur in duabus mediis quoniam unus magis attinet uni extremo: et reliquias magis attinet alterum extreum. ex quo sequitur q: inter loca simpliciter sunt summa et locum simpliciter deorsum sunt duo loca media scilicet sursum et deorsum quid et deorsum quid. et inter elementa extrema que sunt lignum et terra sunt duo elementa intermedia. scilicet aer et aqua. et aer qui est leuis secundum quid locatur in loco sursum secundum quid et aqua que est gravis secundum quid locatur in loco deorsum secundum quid.

Inquirimus autem continens species esse: contentum autem materie. Est autem in omnibus generibus eadem differentiatione. etenim et in qualibet et in quanto est. hoc quidem ut species magis. hoc autem ut materia. Et in his que secundum locum similiter. Quod quidem sursum determinati. quod autem deorsum materie:

Recapitulat quedam superius dicta. et dividitur in tres partes. in prima ostendit quod habentur corporum simplicium continens se habet ut forma. et contentum ut materia. In secunda ostendit materia: quae est unius elementorum habere consumibilem habentem ad ipsam ut est alterius elementorum in tercia ex dictis concorditer quoniam differentias elementorum. sibi secunda. Quare et in ipsa. ibi tercia. Unde quidem sicut. De prima pista. Nos autem

Quartus

inquimus continens esse specie, id est habere rationem forme. Contenitum autem in materia est voluntas di differentia formae et materie est in omnibus generibus. Zenit in qualiter in quarto est hoc quidem ut species magis hoc autem ut materia. et similitudo in his que fin locum quod quidem sursum est determinari. h.3. hoc enim est certe et determinare et autem deorsum materie: cuius est certi et determinari.

Intelligo et in oib[us] dicuntur: in q[ui] potest esse motus innueniuntur contraria: quorum unum est nobilis et reliquias minus nobilis et quod est nobilis dicitur forma: minus autem nobile dicitur materia: ut in qualitate aedo dicitur forma. et nigredo materia. et in qualitate magni dicitur formam: et parvum materia. et similitudo in loco locus sursum qui est per elevationem dicitur forma. et locus deorsum dicitur materia. Et quod corpora naturalia eadem proportionem habent adiunctum quia habent sua loca naturalia sequitur et elementum naturaliter locatum sursum habet rationem formae: et elementum naturaliter locatum deorsum habet rationem materie.

Quare et in ipsa materia ea que grauis et leuis inquantus quidem tale potentia et grauis materia. Inquantus autem tale leuis. Est quidem eadem: ceterum non idem quia admodum corpus et latitudinis suscepibile et sanabile. et autem non idem propter quod quidem neque inservit esse aut sanabile?

Opendit materiam habere consimile habitudinem ad seipsum: ut est unius elementi et ut est alterius: sic illa elementa habent ad seipsum dicentes. quare et in ipsa materia ea que est grauis: et ea que est leuis inquantus quidem ipsa est tale potentia. et deorsum materia est grauis: et habet rationem materie inquantum auger est tale potentia. et sursum ipsa est leuis et habet rationem formae. ipsa in materia sed et supra est quia secundum subiectum grauis et leuis. secundum esse autem et rationem. et eadem quia admodum susceptibile latitudinis: et sanabile sunt idem secundum subiectum esse autem et rationem. et eadem quia propter quod negat inservit esse et sanabile esse sit idem. Intelligendum quia materia secunda sita est ea secundum subiectum et natura omnis formari generabilis et corruptibilis per privationem distinctionis formalis cum nulla forma in se habeat quia sit de eadu sua et sit simplex in natura: ut tam in se erit alia et alia forma in alia et alia secunda esse: quia a diversa sicut in aliis diversa est in aqua suscipit: et a deo: et omnia forma suscipit perfectum est: et ab imperfectiori imperfectius. ideo cu[m] leuitas sit perfectione

grauitate. et elementa levia elementis graibus: prout quia materia ut est sub levitate habet rem perfectioris et forme: ut est sub grauitate ratione habet imperfectioris et materie.

Habens quidem igitur tales materias leue et semper sursum. Contraria autem graue et semper deorsum. Quod autem alteras quidem horum habentes autem sic adiuncit ut he simplificetur et deorsum et sursum latas. propter quod aer et aqua habent et levitatem et grauitatem utrumque: et aqua quidem preterquam terre omnibus substat. Aer autem preterquam igni omnibus superfertur.

Concludit ex dictis differentiis quandam elementorum dicens quia corpus quidem habens tales materias secundum maxime disposita ad levitatem est leue simplificetur. et semper fertur sursum ut ignis habens at maximum contraria quia maxime disposita ad grauitatem est graue simpliciter. et semper fertur deorsum ut terra: que autem habent materias a terrenis harum quia medio modo dispositas sunt sic se habent adiunctum ut he simplificatur talia se habent adiunctum: quia sunt grauis et levia simpliciter. et habent materias latas id est naturaliter deorsum et sursum: proprius quod aer et aqua sunt illa que habent materias medio modo dispositas: et habent terram secundum grauitatem et levitatem modo superiori exposito id est qualiter que aliquando mouet sursum et aliquando mouet deorsum. et dicitur grauitas et aqua quidem oibus substantia: preterquam terra: aer autem omnibus superferuntur preterquam ignem.

Hoc dubitatur virum in elius reperiatur corpus leue simpliciter et corpus leue in respectu et corpus graue in respectu. Et arguitur quod non primo quod non debet elementum leue aut graue simpliciter sicut paretur igne quod est leuis simpliciter. et terra quod est graue simpliciter: quia illud non est leue aut graue simpliciter: quo potest dari leuis: aut grauis sed quocunq[ue] igne dato potest dari leuis: et quacumque terra dato potest dari grauius: ergo secundum patet consequentia cum maiori: et minor declaratur: quod quo canescit igne dato potest dari maior: qui uelocius mouetur sursum: et per consequens esset leuior: similiter quocunq[ue] terra dato potest dari minor: que uelocius mouetur deorsum: et per consequens est grauius.

Liber

Deinde arguitur non datur elementum leue aut graue in respectu sicut dicit de aere nō de aqua qz siamo leui non datur leui sed aer est siue leuis qz aer non datur leuis et p 29 est leuis simpliciter et non in respectu qz aer sit siue leuis probat qz cum sit corpus simplex habet levitatem seu gravitatem qz p 29 levitatem siuam et similimodo potest probari qz aqua habet siue gravitatem et p 29 est gravis simpliciter. Et confirmatur qz levitas est forma substantialis elementorum leui. scilicet ignis et aer ut sepe assertum est. ergo sequitur qz ignis et aer sunt equites leues. p 29 et forma substantialis non recipit magis et minus sed equaliter patitur ab aliis quoz est forma sed ignis est leuis simpliciter ergo aer est leuis simpliciter. Et similiter arguitur qz possit de aqua qz est gravis simpliciter. In oppositum est Axi. i. lira qui ponit ignem leuem simpliciter et terram simipli citate grauem. aerem leuem fuit quid et aquam grauem p 29 quid. ppi qz in suis locis naturibus taliter situantur qz in loco simipli citate sursum ceteras celum siuaf ignem. in loco sursum fuit qd. s. cœcum ignis siuaf aer. in loco de oculis fuit qd. s. cœcum aeris siuaf aqua. in loco autem de oculis simipli citate cutus mox qz est cœcum qz que situatur terra. Pro isto dubio primo est permittendum qz cum elementa sint corpora et simplicia ipsa sunt suas naturas limitantes sibi qualitates siuam non priuatas cum p 29 ratis tam alterius qz in locis mortales ut ignis caliditate siuam. et similiter siccitatet et levitatem aer humilitatem siuam et similiiter caliditatem et levitatem. et ita de alijs. Et ita ita siue sit levitas aeris in sua specie sic levitas ignis in sua. et levitas dicti levitas simpliciter qz sunt natura siuaf non mouet sursum et ad locum simipli sursum tanquam ad terminum ultimum intentum. levitas autem aeris dicit levitas in respectu seu fuit qz hinc sunt non soli mouer sursum sed aliquatenus mouer deos. um vni per canditatem qualitatem numero p 29 aer ascendit in loco terre et de loco aque ad suam spem. ad scandit et elecedit de loco ignis. mouer etiam ad locum sursum in respectu ceteri modi est locus medius inter spem aque et spem ignis tanquam ad terminum ultimum intentum. ex quibz sequitur p 29 mo et levitas ignis et levitas aeris est differentia fuit spem p 29 vltimam mouent ad loca differentia specie. sicut sunt locus ignis et locus aeris. Sequitur secundum qz levitas aeris p 29 quanto mouet sursum a loco terre vel aque. dicatur levitas in respectu et p 29 quanto mouet de oculis a loco ignis dicatur gravitas in respectu qz tamen in pluribus elementis mouet sursum qz de oculis absoluere levitas et non gravitas denotat. et proportionabiliter dicatur de gravitate aque et de gravitate terre. videlicet qz gravitas terre et gravitas simpliciter qz sunt natura suram mouer soli deos. et ad locum simipli deos. gravitas autem aque est gravitas in respectu qz sunt natura non soli mouer deos. sed aliquatenus mouer sursum. Nam p 29 celeritas numero p 29 aqua descendit de loco ignis et de loco aeris ad suam spem p 29 eandem ascendit de loco terre. mouet enim ad locum deos. sum

In respectu cuiusmodi est locus medi inter spem aeris et spem terre ratiocinatur item non viminare elementorum ex quibus similia cordaria per cedentibus elici possunt videlicet qz gravitas terre et gravitas aquae differunt specie qz gravitas aquae p 29 quanto mouer sursum a loco terre dicatur levitas in respectu. et p 29 quanto mouer deos a loco ignis vel aeris dicatur gravitas in respectu. non absolute habetur qz gravitas et non levitas qz qz patient et dicatur de levitate non aliter dicatur de gravitate. Quodlibet taliter premisso et ratiocinio subiunguntur conclusiones. Prima conclusio non id dicit aliquod elementum gravem leuem simpliciter quia non habebat gravitas aut levitas respectu quis p 29 p 29 est gravis simpliciter et non habet gravitas se. et p 29 p 29 ignis est leuis simpliciter. nam habet levitas et ignis maior terra est grauor minor et maior ignis est levior minor. Secunda coegerit usum non id dicit aliquod elementum tunc gravem aut leuem simpliciter qz habet gravitas sine levitate vel contra. aut quis aliquod hoc p 29 dicaturrum gravem leuem verificabit de eo sine addito. quis aer habet levitatem sine gravitate et aqua habet gravitatem sine levitate et aer dicitur leuis et aqua grauia et iam neutru coegerit est graue vel leue simpliciter. Tertia conclusio hoc aliquod elementum dicit leue simpliciter qz in alijs tribus est emerita est a ratione sola descendere et eis super eminere. et id dicit aliquod elementum non solo descendere et eis subesse. p 29 et descriptionibz gravis et leuis simpliciter ab Axi. positis. Quarta conclusio hoc aliquod elementum dicit gravis aut leue fuit qz qz est apud natum in aliquo elemento descendere et in aliquo ascenderere. sive aliqui elemento subesse et alii super eminere. et p 29 ex descriptionibz sive apud et leuis. Compendium. Quinta conclusio est videntur aliquod elementum leue simpliciter. aliquod gravis simpliciter. aliquod leue in respectu et aliquod gravis in respectu. p 29 ex dicens. Si forte contradictione instaret. qz p 29 dicitur qz aer et levitas simpliciter. qz non solo in terra et aqua est apud natum ascenderere sed etiam in igne. qz si ipsa ignis esset vna vas plenum aere et superius officium ponat aqua. aqua descendet ad fundum vas et aer alcedet. et similiter posset qz aqua esse et aqua est gravis simpliciter qz in ipsa terra est apud natum ascenderere qz si esset formam vires ad centrum et superius poseretur aqua ipsa descendenter per totam semit diametrum terre. Respondebat ad ipsum qz aer positus in ipsa igni non est apud natum ascenderere sive ipsa ignem immediatum id non est levius simpliciter. Et qz in ipsa igne in casu positio ascendiens hoc est ex ordine naturae ratione ueritatis exigit ut gravis non sit immediate superius levius. Ad secundum dicitur qz aqua non descendere ad centrum in casu positio ex natura ipsa sed ex natura coi sed et alijs qui vacuas aeroent. quibus habentur p 29 ratiocinio ad duas rationes factas in principio questionis. sed ad confirmationem secundae rationis cuius excedatur qz gravitas et levitas sunt forme substancialis elementorum.

Liber

orum: respōdet hoc negando quia nulla forma sub
stantialis est immediatum principium operationis. s. si sem
per indiger aliquo instrumento: gravitas autem et le
uitas sunt principia instrumentalia et in media inter
elementos ad sua loca naturalia: ideo gravitas et le
uitas sunt forme accidentales superadditae formis substan
tialibus eis ementibus. Et istud possit multis ratio
nibus confutari primo quia forme substantiales ele
mentorum non sunt per se sensibles ex quo sunt substani
tie: gravitas autem et levitas sunt qualitates per se
sensibles sensu acutus. Secundum quia forme substantiales
elementorum sunt secundum opinionem non manent in
mixtis: gravitas et levitas et per manent licet sub gra
dibus remissis. Tertio quia forme substantiales ele
mentorum non sunt contrarie qui substantiae nihil est
contrarium gravitas autem et levitas contrariantur.
Quarto quia forme substantiales elementorum non
sunt per se sensibles et minus gravitas autem et levitas
suscipiunt magis et minus quam alterius. Ad operatorem
autem qualiter si glosa eiusdem p. tuit super. Ap. hi tamē
ad prius videtur per operatorem suum illius opinionis
quod gravitas et levitas sunt forme substantiales ele
mentorum et quia sunt valde imperficietes et propinquae
accidentalibus formis: ideo cum illius coenit in hoc
quod sunt insensibles et remissibiles contrarie sunt ha
bentes et sensibiles per se propter hoc ultra tacitus
perceptivus contrarietas calidi frigidam burnidam et sic
expoluit tacitum perceptivum gravem et leuem: ut patet
ex dicti eius secundo de anima commento c. viii. dum
dicit: Sed contra ratiocinio non pidetur habet
genus quod dicitur de ea nisi equivoce: quale enim
quod dicitur de calido et frigido et gravi et leui non
dicitur nisi pure equivoce. Tiliud quod dicitur est de
equivoicatione reperiatur in hoc nomine quale quod dicit
de sapore et colore frigidorum et calore et odore omnis enī
hominum sicut in predicamentis qualitatibus et gra
ve et leue in predicamentis substantie et ceteris. Ecce quod
commentator dicit quod gravis et leue sunt in predicto dicimento
substantie et quod sunt sensibilia tacitus: quod non dicit
pro aliis nisi quia rite quod gravitas et levitas sunt
forme substantialis elementorum et ceteris.

Capitulum primum tractatus tertius libri quarti
de celo et mundo in quo ostenditur numerus elemen
torum probando ea esse quatuor et non plura et ceteris.

Vnon autem est unum solum quod
obibus superioribus et unum quod
omnibus substantiat necesse duo
sunt esse: que et substantia cuidam: et sup
serantur cuidam.

Si est tertius tractatus quarti libri de
celo et mundo in quo posicur Ap. in prece
dens tractatu detinuit de differen
tibus etiam et leui um ostendendo quod est
corpus simpliciter graue: et corpus simpliciter leue
et corpus graue aut leue in respectu. Nunc p. sequitur
declarando numerum elementorum et probando ea est
quatuor et non plura: cum hoc ostendendo quomodo
figura est causa motus: et quomodo non est continet
duo capitula: in quorum primo ostendit numerum ele
mentorum et probat a esse quatuor et non plura. In et
ostendit quomodo figura est causa motus et quomodo
non. ibi secundum capitulum figura aut non causa. P. it
nam causam dividitur in tres partes in qua tria prima
Ap. concludendo ex dictis ostendit elementa esse quatuor
et non plura. In secunda declarat quoddam supre
mum positionem. scilicet quoniam elementum in sua spuma graue
est p. ter ignem. In tercia revertitur ad ipso bandus
opiniones antiquorum et maxime opinionem demo
strat leucippe dicendum corpora esse levia p. ter vacuas
et graue p. ter plena. ibi tamen. In ea quod demum igitur
ibit etiam quod autem necessarium. Prima adhuc duas
quia primo factum quod dictum est. Secundum probat quod
tuorum elementorum habere unam materiam coniunctam sit
quantitatis qualitate ipsa sunt. id quare necesse. De
poterit Ap. concludendo ex dictis probat elementa
esse quatuor et non plura dicens quoniam aut est unum
elementum sive unus quod omnibus superioribus vel igne
et solum unum quod omnibus substantiis et terra necesse
est solum esse duo alias que substantia cuidam et super
teruntur cuidam: ut aer qui substantia ignis et superficie
terre et aquae. et aqua que substantia ignis et aer et super
teritur et re. Interea secundum quod Ap. videtur hic in
nucere haec consequentiam. tantum duo sunt elementa
extrema ergo tantum sunt elementa intermedia
et per consequens sequitur quod elementa sunt in quatuor
commenta: commento. xxxviii. declarat similem con
sequentiem de locis elementorum quia p. potest
nabiliter ostendere in est de locis et de locans. ut de locis
tantum duo sunt loca extrema elementorum scilicet
medium et extrellum ergo tantum duo sunt loca inter
media: quoniam in locis extremitate elementorum sunt etiam
duo quorum unus est sicut forma et reliqua sunt
tertiaria ut superius ostensum fuit. Et oportet naturas con
trariorum extremitatum salvare in medio ergo locus
medius habet rationem formae et rationem materiae
Sed hec duo non possunt nisi soli loco competrere
nec pluribus quod duobus ut inferius ostendetur ergo
sunt tantum duo loca media quorum unus se habet
ut forma et aliud ut materia quarum et ceteris. Et tunc et
numero quaternario loco unum naturalium elementorum
poterimus arguere numerum quaternarium
elementorum.

Liber

Quare necesse est materias esse tantas quāta quidē hec quatuor: Sic autem quatuor: ut unā quidē omnū cōmēt. Alterq; si sūt ex iūicem s; eē alecrū nibil enī phibet p̄trarioz esse iterme diūm t unum t plura quātamodū in coloribus.

Ostendit quatuor elementa habere vnam mām eis cōmūnem tāte extensioñis quāte ipsa u. t. dicens quare necesse est materias quatuor elem̄toz esse tantas quāta quidē hec quatuor elem̄ta quod pater quāta cūdēm dimensionib; extenđur proprie materia elem̄toz t ipsa elem̄ta. ipsa autem elem̄ta sunt quatuor ve habent vnam ma teriam cōmūnem omnium. Et hoc potest ostendi aliter idest per alibi dicta scilicet in primo de genera tione. Et si pro quia elem̄ta sunt ex iūicem t oia talia habent vnam materiam eis cōmūnem secundū subiectum. secundū eis vna est: iterum et est sub alia t alia forma. Et quia federar mentem de con trariaz t medio subiungit q̄ nibil prohibet contraria rum esse medium inter medium t vnuz t plura, quē admodum in coloribus. Intelligendū q̄ duplet est materia scilicet prima t secunda. sive remota t p̄ pinqua. materia secunda sive propinqua in diversis elem̄tis diversificatur per diversas dispositiones determinabiles ad diversas formas substantiales a quibus recipit diversa esse. sed materia prima sive remota est indifferens ad omnes formas generabilū t corruptibilium. t ppterē dicitur esse vna secundū substantiam omnium habentium ad iūicem trāsmu tationem. Intelligendū secundū cōmentatores cōmētis. t r̄via q̄ Az. vi detur cōrad: cere illi q̄ superius dicit dū demonstrat elem̄ta media esse duo: quoniā in hic dicit hoc esse possibile sed necessarium vel forte Az. h̄c moneret questionem quas nō so ut. dum dicit q̄ nibil prohibet contrarium ēē me diū vnuz aut plura. t questo sic formatur inter oia uo extrema contraria inter que exsistit medium possi ble est ut medium sit vnuz aut plura vno sed ignis t terra sunt duo extrema contraria inter q̄ exsistit me diū ergo possibile est ut inter hec duo co posita sit vnum corpus medium aut plura vno. quod aut isto rūn sit tenendum hic non declarat velocitatem dispu tationis alijs relinquit. Initator tamē solēdo ad istam dubitationem premisit etiam differentiam in ter contraria que sunt in loco t contraria que sunt i alijs predicationis: quoniam in alijs predicationis contraria sunt duo in forma. sed possunt esse vnum in subiecto. sed in loco contra la necessario sunt duo in forma in subiecto: quia ergo in alijs predicationis contraria possunt esse vnum in subiecto poterit i eis inter extrema contraria reperiri tū vnu medium

quod erit duo in forma: prō quanto p̄cipabile estre mis contraria erit tamen vnu in subiecto. In loco autem quāta contraria non possunt esse vnum in subiecto t opozitae extremae contrariae falgant in me dio licet sūm distinctionem necessariū erit medium esse uno sūm subiectū sicut et uno sūm formā. In hoc ergo stat responso q̄ quia albedo t nigredo possunt esse lumen in eodē subiecto t sub gradibus remissis ideo possibile est q̄ in transuſ ab albo in nigra sicut transuſ solum per vnu medium q̄o ls in uno loco formam tamen est vnu secundū subiectum: sed quia idem non potest sūm esse sūm t deoſum sūm si inter loca sursum t loca in deoſum esse medium quod partecipet de ex remia contraria opozibili quod illud medium sicut est uno sūm formas c̄ artis ira se uno secundū subiectum sic q̄ illud subsectorum vnu sit sub uno contrario t aliud sub alio quare inter duo loca intermedia dū. vnu p̄cipat de loco simpliciter sursum: dimittit tamen: t dicit locus sursum secundū quid: t aliud p̄cipat de loco simpliciter deoſum dimittit elem̄tum t dicunt loco deoſum quid. t ex h̄o dicitur cōmentis. o. mostrari potest q̄ sicut loca extrema elem̄torum sive duo tantum: ita loca media exstant: sunt duo tām t ex cōsequenti quod loca elem̄toz sunt quatuor t non plura: t quia tot sunt locata quod sunt locata loca sequitur q̄ elem̄ta sunt quatuor t non plura. ex quid vltius pater error tenetū qui dicit q̄ ex determinatis hic no pot p̄bar numerus c̄terari elem̄toz: s̄ so lū ex p̄binationib; possibilibus qualitatū p̄marū q̄o p̄uerit ad libā de generatioñ. Et possumus etiam hic probare numerū elem̄toz t numero monū localū implicitū: etiā natura h̄t acce bitorū ad sua loca naturalia: vt pater quare tām In ea quidē ligē que ipsius regiōe ha bentū grauitatē t leuitatez unūq; q̄s habet grauitatem. Terra autē i oib; leuitatem non habet: nisi i quib; sup fertur. Propter qd t sub distractis q̄ dem feruntur in ea que deinceps deoſum. Aer quidē in ea que aque regiōnez: aqua autē in eam que terre: surſū autē in eam que ignis. diuſio igne nō fertur aer nisi ui quēadmodū t aqua trahit cū fiat superficies una t uclotius trahat quis surſū latide q̄ fert aqua deoſum. Meq; aq̄ i ea q̄ aeris nūl ut nūc dictū ē. Terra atq; hoc n̄ patit qm̄ n̄ una superficies p̄ qd aq̄ q̄ dē in uas igniū distrabitur terra autem non:

Liber

Nunc declarat quoddam superficiem positiuam et duo
hunc primo hoc, secundo ostendit quod est dare, le-
mentum quod in nulo loco habet gravitatem et ele-
vatum quod in nulo loco habet levitatem. Ibi.
quemadmodum autem. De prima declarat quod
liber elementum praeter ignem in sua spora gravitatem
dicens unumquodque elementorum gravitatem et
levitatem sicut sunt aer et aqua in ea que ipsius regi-
onem habet gravitatem id est gravitas terra autem
in omnibus regionibus elementorum habet graui-
tatem: levitatem autem non habet aliquid elementum
nisi in illis regionibus in quibus natura sit super-
ter, proper et elementum inferioribus, subdistractis
id est rectis secundum partem a sui exterioribus ferun-
tur quedam elementa superiora gravitatem habentia
in regionibus suis in ea que sunt deinceps deorsum
et aer quidem in eam regionem que est aqua. aqua
autem in eam regionem que est terra, sursum autem
in eam regionem que est ignis duito igne et remoto
secundum partem non feretur aer nisi vi id est violen-
ter quemadmodum in aqua trahitur violenter sur-
sum a propria spora cum eius superficies sit una
id est continua immediate contrahendo aliquid cor-
pus cum quis velociter trahit sursum illud corpus
lacione id est motu locali quia fertur aqua deo-
rum in proprium locum Unde aqua neque pronon-
ceretur in eam regionem que est aerio nisi ut nunc dic-
tum est, s. per violentiam, terra autem hoc non pati-
tur, s. quod non violenter trahatur sursum ad regio-
nem aquae per ascensum aliquius corporis eam tan-
gentis quoniam eius superficies non est una id est
continua propter quod aqua quidem in vase igni-
uum sibi superpositum et secundum eius officium
applicatur distractus seu rarefit per ipsum vio-
lenter ascendit terra autem non. Intelligend in
primo quod commentator contento trigeminonono
tangit viam in modum salvandam quod aer et aqua in
suis regionibus se magis graues et leues licet tam in il-
lis non granitent, dicens quod uno talia dicuntur
quia in suis regionibus faciliter impelluntur quia sur-
sum, et cum incepint ab extrinseco moveri continuant
motus illos et se al quod tempus. Intelligend
dui secundo quod aristoteles declarat per quedam ex-
perimenta quod longe faciliter aqua trahitur sursum
qui a terra primum est de corpore plano supposito
qua quod si sursum trahatur secum trahitur aqua
si autem terra superponatur et trahatur sursum non
trahitur secum terra, cuius causa est, quia superficie
eius aquae est una id est continua, et propter eius humi-
ditatem facit cum supra sicte corporis sibi contigui
quodammodo superficie em unam quartam lunulam tra-
hantur hoc autem non accedit de terra que quia lie-
ca est habet superficiem discontinuam que com-
perit, corporis sibi coniuncta non facit unum mo-
tionem trahit, cui lunulam secundum experientiam est de va-

se habentia officium strictum et non inflameretur ab igne
et secundum officium in aqua submergatur ascendit
aqua versus fundum vasis terra autem non sic facit
si tale vas sibi similiter superponatur illius autem ac-
census tres cause a commentatore assignantur. Prima
est quia aer in vase inclusus ad naturam ignis
conuersus ascendit ad fundum ipsius quem inseque-
tur aqua cum eo contigua modo superius dicitur.
Secunda causa est quia a frigiditate aque aer existens
in vase inflatur et in minori efficitur loco propter
quod ascendit aqua ad locum replendum ne vacuus
relinquatur. Tertia causa est quia aqua postquam at-
tracta fuerit mouetur per amplius tempus ab intrin-
seco quam sit attractio versus corpus attrahens
ipsum contemptando. Prima causa precedit secun-
dam et secunda procedit tertiam et si argueretur quod si
supposito ali vase ipsi terra non ascenderet terra cu-
m ipsa frigida sit et haberet aerem in vase inclusum con-
densare tunc sequeretur quod in vase vacuum re-
maneret. Respondeatur negando consequentiam quia
aer exterior per poros terrae ingredens aut etiam in
ipsis poris inclusus ascenderet ad vase replendum
vel forte et sepe in similibus accidit vase ipsum fran-
getur possit etiam attrahens tam forte esse quod
ascenderet terra licet multo difficultius quia aqua.

Quemadmodum autem neque terra
sursum neque ignis deorsum fertur su-
blato aere nullam enim habet graui-
tatem. Neque in ea que ipsius regione
quemadmodum neque terra levitatem
Feretur autem deorsum duo sub di-
stractis. Quoniam hoc quidem sim-
pliciter graue est quod omnibus sub-
stat hoc autem ad aliquid graue ens
in eam que ipsius regionem aut qui
bus superfertur propter similitudinem
materie.

Ostendit quod est dandum per elementum in nullo loco
habet levitatem dicens quemadmodum autem ne
que terra fertur sursum ita neque ignis fertur deorsum
sublato aereni et quia ignis nullam habet graui-
tatem neque in ea que ipsius regione quemadmodum
neque terra habet levitatem in sua regione duo autem
elementa media fertur deorsum subdistractis ele-
mentis inferioribus ut dictum est. Et causa dicto-
rum est quoniam hoc quidem scilicet terra est sim-
pliciter graue quod omnibus substat hoc autem
scilicet aqua est ens graue ad aliquid et in respectu

Quartus

quia in ordine ad ea quibus naturaliter substaret in ordine ad eam regionem que ipsius est, aut levior, et non ad ea quibus naturaliter superferri propter similitudinem materie, et propter habere maceriam aliquo modo timile dispositam maria simpliciter grauis puenit, non ac cum terra i frigiditate que est ea gravitas.

Et propositionabiliter est dicendum de leui simpliciter et de leui secundum quid. Quod leui simpliciter ut ignis omnibus supraferitur; sed leue secundum quid ut aer solum quibusdam supraferatur propter ipsum habetur materiam, aliquo modo si inalter dispositam cum levi simpliciter. Nam aer conuenit cum igne in caliditate que est causa levitatis. Luida autem substar ut ignis. Intelligendus et commentator tenet quodlibet elementum habet unius duas qualitates primas, una summa et alia remissa vel ignis summa calitate et remissa siccatate, et ita de alijs. Ad quod ponendum forte fuit motus propter id quod dicit Ar. in secundo de generatione et ignis est primo calidus, aer primo humidus, aqua primo frigida, terra primo secca. Ex quo plerius dat commentator causam quare aer est magis grauis quam leuis in regione sua; dicit hoc esse aqua humiditas est maior in eo quam caliditas et humiditas est causa gravitatis et caliditas levitatis, quare et cetera, hec ratiōne ratio non videatur uscere, quoniam ea data sequeretur quod aqua esset grauior terra, quia aqua est frigidior terra, et frigiditas est principissima causa gravitatis. Et in aqua haber humiditatem que est magis causa gravitatis quam siccitas quia habet terra, quoniam si siccitas est causa gravitatis ignis non esset levis simpliciter quod tamē est falsum.

Quod autem necessarium facere equales differentias ipsis manifestum: si quidem enim una materia omnium puta aut vacuum: aut plenum, aut magnitudo aut trianguli aut omnis sursum, aut omnia deorsum ferentur altera autem latio non erit. Itaque aut leue nihil erit simpliciter, si omnia declinant, et magis eo quod ex majorib⁹ sint corporibus, aut ex pluribus aut quia plena. Hoc autem uidemus, et ostensum est: quia similiter deorsum que semper et ubique fertur, et sursum. Si autem vacuum aut aliquid tale

quod semper sursum non est quod semper deorsum. Et intermediorum utique quedam erunt deorsum velocius terra, In multo enim aere trianguli plures aut solida aut parva erunt. Non uidetur autem neque una particula aeris deorsum lata. Similiter autem et in leui si illud faciat aliquis supersubundance materia:

Reverterim ad reprobandum opiniones antiquorum et maxime democriti et leucippi de causa gravitatis et levitatis. Et dividitur in duas sicut duas rationes facit ab secunda. Si autem uno. De prima dicit quod est manifestum quod est necessarium in sacre differentias monitas elementorum ad sua loca equeales numero in suis elementis scilicet quatuor et dicimus est. Siquidem enim esset una materia propria omnis elementorum ratione cuius moverentur ad sua loca pars aut vacuum aut plenum, aut magis tudo, aut trianguli secundum varias antiquorum opiniones, tunc aut omnia elementa ferentur sursum, aut omnia ferentur deorsum. Altera autem latio non erit ipsorum elementorum. Et hoc sic declaratur: quia si omnia declinant magis uerius deorsum: eo quod ex materialibus corporibus ut aliqui dicunt, aut quia ex pluribus triangulis ut alii aut quia plena: ut aliud tunc nihil erit simpliciter leue, hoc autem videmus saltem esse, quoniam ostensum est et similiter sicut est corpus quod semper et ubique fertur deorsum, et sursum. Si autem dicatur vacuum aut aliquid relle esse illud propter quod corpus semper mouet sursum non est iam corpus quod semper mouetur deorsum, et elementorum intermediorum quedam erunt velocius motu deorsum ipsa terra: quod probatur in multo enim aere erunt plures trianguli aut solidae aut parva scilicet corpora abdominalia quia in parte terra, non autem uidetur neque una particula aeris deorsum lata. Similiter autem dicendum est et in leui si aliquis faciat illud scilicet leue propriam materiam propinquam in supersubundance. Intelligendum sicut etiam superius tacitum fuit quod si vacuum esset causa levitatis in corporibus, tripliciter vacuum: cum in omnibus corporibus sit plenum et vacuum secundum illos antiquos, nec inde corpus simpliciter plenum: nec corpus simpliciter vacuum: tunc non esset vandundum corpus, grave aut leue in re pectu: quod ratiōne est fallsum.

Quartus

Et similiter argui posse contra alias opiniones ut diffuse superius fuit osculum.

Si autem duo intermedia quomodo erunt facientia que faciunt aer et aqua puta si quis dicat esse vacuum et plenum ignem quidem igitur vacuum: propter quod sursum terram autem plenum propter quod quidem deorsum. acrum autem plus igne habere. aquam aut terra. erit enim quedam aqua que pluribus habebit ignem paucum aere et aer minus paucis aqua terram plurē. Quare oportebit aeris quandam multitudinem velocius ferri deorsum aqua pauca. sed hoc autem non videtur nequaquam nunquam. Necesse igitur quidem modum et ignem sursum: quia tale haberet pluta vacuum. alia autem non est terrae deorsum: quia plenum habet et aerem in eum qui ipsius et superius aqua quam diu aliquid habet et aqua deorsum quia tale aliquid. Si autem erat unum ad ambo aut duo ambo autem duo existunt utrumque erit aliqua multitudo utriusque que excedet et aqua quidem aere paucum ad sursum et aer aqua ad deorsum quemadmodum dictum est multotiens.

Adducit secundum rationem. et dicit: Si autem inter ignem et terram sunt duo elementa intermedia. scilicet aer et aqua quomodo erunt facientia que faciunt si quis dicat vacuum et plenum esse casus levitatis et gravitatis. et ignem quidem esse vacuum propter quod feritur in terram aut em esse plenum propter quod feruntur deorsum. aerem autem plus habere de igne quam de terra. aquam autem plus habere de terra quam de igne propter quod est graviter aere. Tunc enim contra isto argueretur: quia illo modo exequetur quod erit quedam aqua scilicet aqua que habebit plus igne paucum aere. et multus aer habebit plurem terrae paucam. scilicet et magna velociter ferri deorsum paucam aquam. hoc autem non videtur quidem utrumque ex quo in eis est quidem modum.

Et tale principium: pluta vacuum: alia autem non. et terra de eum: quia haber plenum. Sic enim necesse est aerem moueri in eum locum qui ipsius et superius aequaliter motus quam habeat ignis aut terra. Et similiter est dicendum de aqua quod haber aliquid principium motus quam aliam et mentem. quoniam si erat unum principium motus ad ambo. scilicet aeren et aquam: aut duo ad abo ut videretur erit duo principia per eorum mixtioneum ut antiqui dicebant: nunc utriusque erit aliqua multitudine ad deorum: quemadmodum dictum est multotiens ita quod magna quantitas aeris velocius mouetur deorsum quam parua quantitas aque. et non solus magna quantitas aque. et per colosimilem eam et solus arguit possit de motu sursum: quod magna quantitas aque velocius ascensit. et non quamdiu ate aeris: que omnia sunt falsa et contra sensum. Intelligendus: quod ex deo etiam aperte sequitur ipsum velle quod sicut elementa sunt quatuor eorum principia instrumentalia: quibus mouentur ad suos locos naturalia et declarantur. fuit prius. et non unum tantum aut duorum plures antiqui: um voluerunt. Intelligendus viterbiensis: si aliquis dicceret veludo respoderet ratione Apuleii: quod non sequitur ut et multa aqua in qua regio terre vel aque velocius debet ascendere paucum aere: quia ipsius habebat de vacuo paucum aere: plus enim habet de pleno. et plus habet de pleno quam de vacuo. ideo in regione terre radius ascensit. et in sua regio quiescit. Contra adhuc instatur: quia scilicet sequitur contra illos antiquos quod non potest assignare: tam quare multa aqua quam velocius descendit quam paucam: cum in eis sit equalis proportio pleni ad vacuum. et quare multis aere velocius ascendit quam paucum ex quo in eis est eiusdem proportio vacui ad plenum quare recte.

Capitulum secundum tractatus et tripli libri quarti de celo et mundo in quo ostenditur quomodo figura est causa motus et quomodo non.

Igitur autem non causa eius quod est ferri simpliciter aut deorsum aut sursum sed eius quod velocius aut tardius. propter autem causas non difficile videre.

Istud est secundum capitulum tertij tractatus libri quarti de celo et mundo: in quo postquam Apuleius in precedenti capitulo declarauit numerum elementorum, probando etiam quartum et non plura, non ostendit quomodo figura est causa motus et quomodo non. Et tunc dividitur in duas partes: quia deinde proponit intentum secundo prosequitur ibi. Dicitur enim. Dicit de prima figura non sunt causa eius quod est ferri simpliciter ut deorsum aut sursum sed sunt causa eius quod est

Quartus

ri uelocius aut tardius: propter quas autem causas non difficile est uidere. Intelligendum secundum commentatorem continentem. xlvi. & A.z. introduxit istud capitulo ad obuiatu opionibus aliquoꝝ q̄ dixerunt elta h[ab]e figuraꝝ q̄ sunt ea grauitatis aut levitatis in eis ut q̄ ignis h[ab]e figuraꝝ piramidaꝝ q̄ ē ea levitatis. & q̄ tri h[ab]e figuraꝝ q̄datis que ē ea trauitatis. & q̄ elementa media h[ab]e figuraꝝ medias inter istas pp̄ quas inueniuntur in dispoſione mediis in grauitate & levitate. Itō. n. deſtruxit A.z. in 3° oñdendo elta nō h[ab]e figuraꝝ p[er] se nedū q̄ h[ab]eant figuraꝝ q̄ que s[unt] ea grauitatis aut levitatis i[st]is. & id hic coſtitu[re]t q̄ figura nō ē ca[usa] mo[ti]oꝝ uocat[ur] aut tarditatis. Dubitatur enim nunc propter quid

Lata ferrea: & plumbum amplius in aqua. alia autem minora et minoris grauitatis si sunt rotunda aut longa puta acus deoſuſi feruntur. Et quare quedā propter paruitatem amplius & alia terrea & pulucrea utique in acre.

Proſequit[ur] d[icitu]r. Et d[icitu]r in tres q[ua]nta p[ro]p[ter] duas dubitationes. ſed oñder ad eas fm̄ democritū. 3° r[ati]onē fm̄ p[ro]p[ter] intentiōem. ibi ſecunda. De h[ab]itib[us] i[st]is. Q[uod] aut[em] dicit ē p[ro]p[ter] q[ua]d dubitatio[n]ū p[er] q[ua]ndam corpora ferrea lata & sub lata & plumbū ſi in h[ab]itu apl[us] mo[ti]uatur in aq[ua] & nō def[er]endū alia aut corpora minora & minoris grauitatis. Sic rotunda & longa: puta acris deoſuſi feruntur. & q[ua]re quedā corpora grauitatis p[ro]p[ter] uitatē apl[us] mo[ti]uatur in aq[ua] & nō def[er]endū ſunt uerbaꝝ. & alia corpora p[ro]p[ter] terrę & pulucrea uerbaꝝ ſunt uerbaꝝ. & nō d[icitu]r ſed d[icitu]r in acre ſicut corpora deoſuſi habentia per aerenem vel uerbaꝝ.

De his autem omnibus. putare qui dem causam esse: quemadmodum democritus non recte habet. Ille. n. inquit e[st] eu[er]a calida ex aqua ſurſuſ pellere lata habentium grauitatem. Stricta autem decidere. pauca enim esse contra pulsantia ipſis. Oportebat enim in aere adhuc hoc magis facere quemadmodum iſt[us] ſit et ille ipſe. Sed iſt[us] ſoluit debilitate: ait enim non in unum impetum facere ſi on dicens ſion motum eorum que ſurſum ſcruntur corporum.

Adducit ratiōne d[icitu]r moriſi ad iſtas dubitationes dicens q[ua]n[do] recte h[ab]e[re]t his oībus putare cām ēē quē

admodum democritus. Ille. n. inquit multa e[st] a elemen[ta] ex aqua ascendentiā pelleretur ſuſuſ corpora lata de nero h[ab]itu grauitatis. corpora at stricta decidere paucā emulcig[er]e eſſe ex vaporibus ab aq[ua] ascendentiā corpora pulsantia ſue reſiſtentiā ipſis. Sed corra hoc ſit uir quædam mod[us] & ille iſt[us] contra ſcīp[io]nem. q[ua]m oportebat in h[ab]itu corpora ascendentiā i[st]a adhuc hoc magis facere quā in aq[ua]. in aere p[er] leſ[er]e a[cc]ēder[re] vaporibus quā in aq[ua]. democritus iſtas obſliterat omittit. at illa ſion ſive vaporē motū de nero eorum corporis q[ua]d ſurſuſ ſeruntur nō i[st]a ſere impetu in vnu. id est vniu[er]itatum ſicut facit in aqua ſed diſpergitur & rariſſim[us] p[er] acris ſubtilitatem. quare minus reſiſt[ur] quā faciat in aqua. id in aqua p[er] aliquoꝝ corporis phibere deſcenſuſ quoruſ deſcenſuſ in aere nō pot[er] p[er]hibere. Intelligendū fm̄ comenatorē commenſuſ & corruptio[n]ē ſermoiſ democriti est manifesta: quoniam ſi ex aqua ascendunt vaporē necesse eſſe p[er] vaporē qui ascendunt & aere h[ab]ent maiorez conſiſtutam etiam quā ascendentia ex aqua: quia corruſa ſui minus reſiſtit aer quā aqua. & ſi habebit maiorez conſiſtutam in aere quā in aqua h[ab]et minorē exp[re]ſſionem: & corporibus deſcenſentiibus magis occurſunt: & eis magis reſiſtent in aere quā in aqua. Liuſ ſion oppoſitiū oixit democritus. quare. tc.

Quoniam aut[em] ſunt hec quidez facile diuīſibilia continuorū. hec aut[em] minus diuīſibilia autē eodē modo. hec quidez magis. hec aut[em] minus has eſſe putādū cas. Facile diuīſibile quidez ig[ue]tur quod bene terminabile: & magis quod magis. aer aut[em] magis aqua ſolis: aqua aut[em] terra et minus utiq[ue] in unoquoꝝ genere magis de facili diuīſibile et diſtrahitur facilius.

R[ati]onē ad dubitationes motas ſic ſunt propriā inētionem. Erōuidit in quatuor. p[ro]mo premittit vnu quod ſacit ad p[ro]p[ter] ſt[er]eſtendū. Secundo ſoluit dubitationem primā. Tertio ſoluit dubitationem ſecondā. Quartio epilogar. ibi ſecunda. Habentia q[ua]dem iſt[us] ſunt. Quoniam autem grauitas. ibi quarta. De graui q[ui]d[em] iſt[us]. De primo premittit q[ua]d de nero corporum & continuorū. quedam ſunt de facili diuīſibilia ve ignis & aer que ſunt rara & quēdam de difficulti ut aqua et terra que ſunt densa. & ſimiliter quedam ſunt faciliter diſtincta: ut dura magis grauita et acuta. & quedam difficulter ut molliſſima grauita & lata. Unde dicit. Quoniam aut corporum & continuorū ſunt. hec quidem facile diuīſibilia. hec autem minus. & diuīſibilia eode modo ſunt aliqua magis & aliqua minus. Et aer qui dem eſſe magis facile diuīſibilis aqua: et aqua

Quartus

terra et veloci in un oquod gne horum corporum minus
est magis et facilis diuisibile et magis facile distractib;
quam minus quia est minoris resistentie.

Habentia quidem igitur latitudines propter multum comprehendere semper manent propter non distractri quod plus de facili. Econtrario autem habentia a figuris propter paucam comprehendere feruntur deorsum propter diuisum facile. Et in aere multo magis quam in magis de facili diuisibilis aqua est.

Soluti dubitatione prima dices quod corpora ferraria aut plumbata et lata non distractur. In aqua vero multa aqua corporibus quod eis resistit et prohibet eorum defensionem sua distracta rotunda aut oblonga modicam comprehendunt aquam; que sue diuisio non potest resistere propter quod in eadem descendunt. Cui dicuntur quidem igitur latitudines propter multum comprehendere de ipsa aqua semper manent propter quod plus est de aqua non distractri. I.e. diuisum de facili. contra i.e. modum huius figurae s. rotunda ut oblongas propter ipsa paucam comprehendere de aqua fertur deorsum propter id ipsum facile. et hinc corpora multo magis distractur in aere et magis de facili diuisibilis ipsa aqua.

Quoniam autem grauitas huius quandam uitutem secundum quam fertur deorsum et continua ad non distractri. Hec itaque adiuntem comparatur. Si enim excedat uitus grauitatis que in continuo ad distracti onem et diuisione transibit deorsum ueloci? si autem debilior sit supernata sit

Soluti dubitatione dices quod debet corpora adiuntem potentiam corporis quod medium didere et per ipsum descendere et resistere medium quod est ut ne diuidatur si potentia corporis didicera fuerit maior resistentia medium tunc descendit in eo. si autem fuerit minor supernata sit. Dicit ergo quoniam autem grauitas huius quandam uitutem que potentiam: cum quoniam si deorsum didicero medium et corpora continua quod est media motibus rectis habet quandam potentiam ad non distractri. I.e. diuidit volumina ut erant graue in medio propter in deorsum. hec itaque adiuntem comparatur. I.e. potentia grauitatis diuisiva et resistentia medium. et si virtus grauitatis diuisiva excedit eam quod est in continuo. I.e. medium distractio et diuisione tunc graue transibit deorsum et tanto velocius quam in magis excede. dicit. si autem debilior sit supernata. Intelligendum quod ex his dicas appetit solutionem ad secundam dubitationem. Nam cuq; q; debet de diuisu corporibus grauitus esse distractur in aere et non in aqua ut si forte. et quod est quod est alijs quod in aer non distractur ut sit quod est corporis scula que in aere a sole illuminata

supernata videtur. Rendet ad primu quod aer per ei sub utilitate minus resistit diuidetur quia aqua que est grauitas cum grauitas sursum sit poterius resistente aeris. et minus potest resistente aeris. hec est causa que distinguitur a re et supernata in aqua. Ad secundum at oritur la corpora per eos quod sunt gravitas et adest paucus poterit et non sicut aeris resistit non sicut superare. et ex consequenti: neque aer didere et per ipsum descendere. i.e. in ipso supernatur. Intelligentem riter quod ex dictis in solutionibus statu dubitationum declaratur in ultro capitulo principali trahitur. s. quoniam figura est quod se causa motus. et quoniam non per ipsum figura non est per se causa motus. et sicut virtutibus actionis sunt motus. potest enim per accidens est causa motus per quanto aliquod corpus in aliquo modo invenitur. cuq; una figura in quod non mouet cuq; alia figura ut per ex dictis potest. non est figura causa uelocitatis aut tarditatis motus. quoniam id mobile in diversis ipsis motus per tempore medium: cum una figura moueretur uelocius. et cum alia tardius ut patet ad sensu n.

De gravius quidem igitur et leui et circa ipsum accidit ut determinatus sit nobis hoc modo.

Epilogus continendo se ad librum sequente istum. ne genitio et corruptione dicitur de gravius quidem igitur et leui. et de acciditibus circa ipsum determinatum sit a nobis hunc modo de generatione autem et corruptione eorum que natura fuerit dictum in aliis immediate istum sequente quod est causus i.e. die libro naturalem. sc.

Guetani vincentini phi pstatissimi in libros Ar. de celo et mundo exppositio cum ipso Ar. diligenter venuisse imprimata anno a nativitate christi. Mccccxxviii

